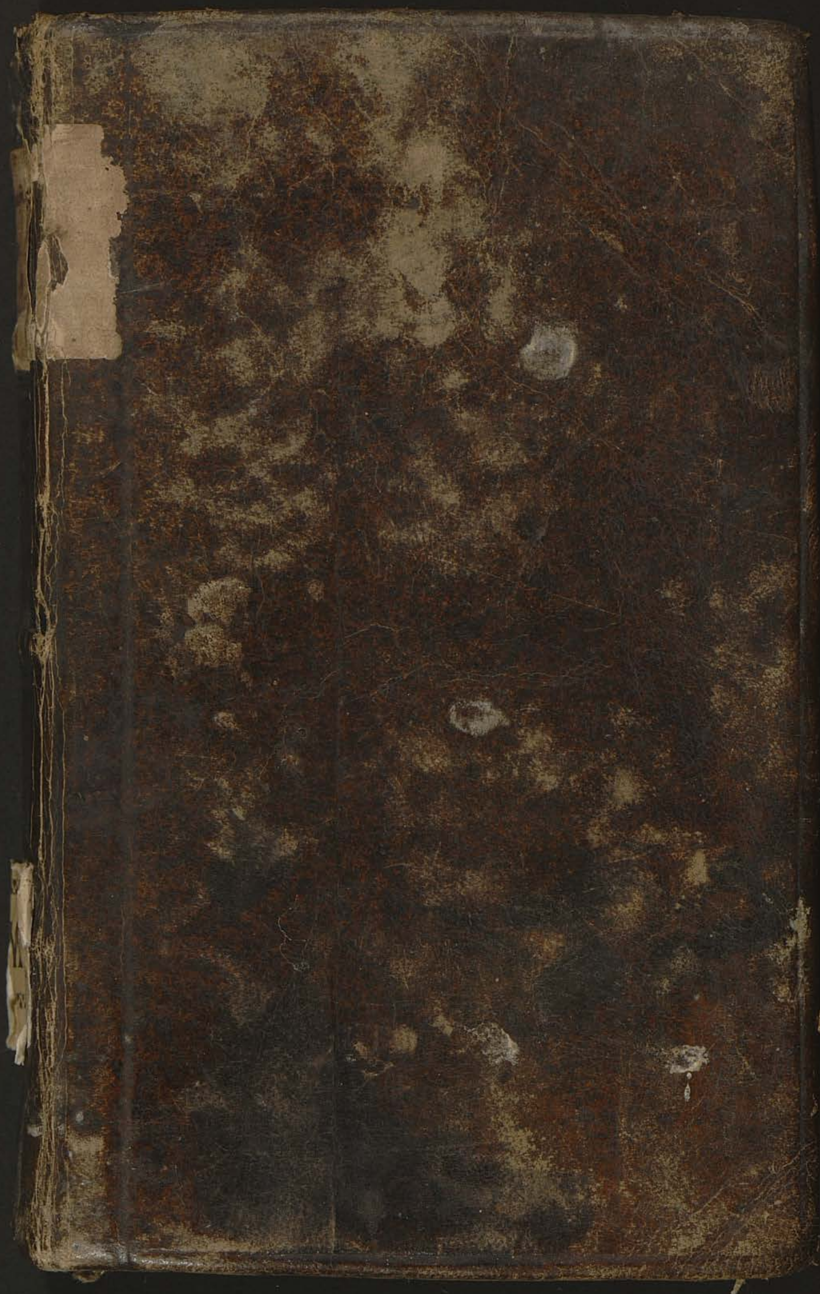
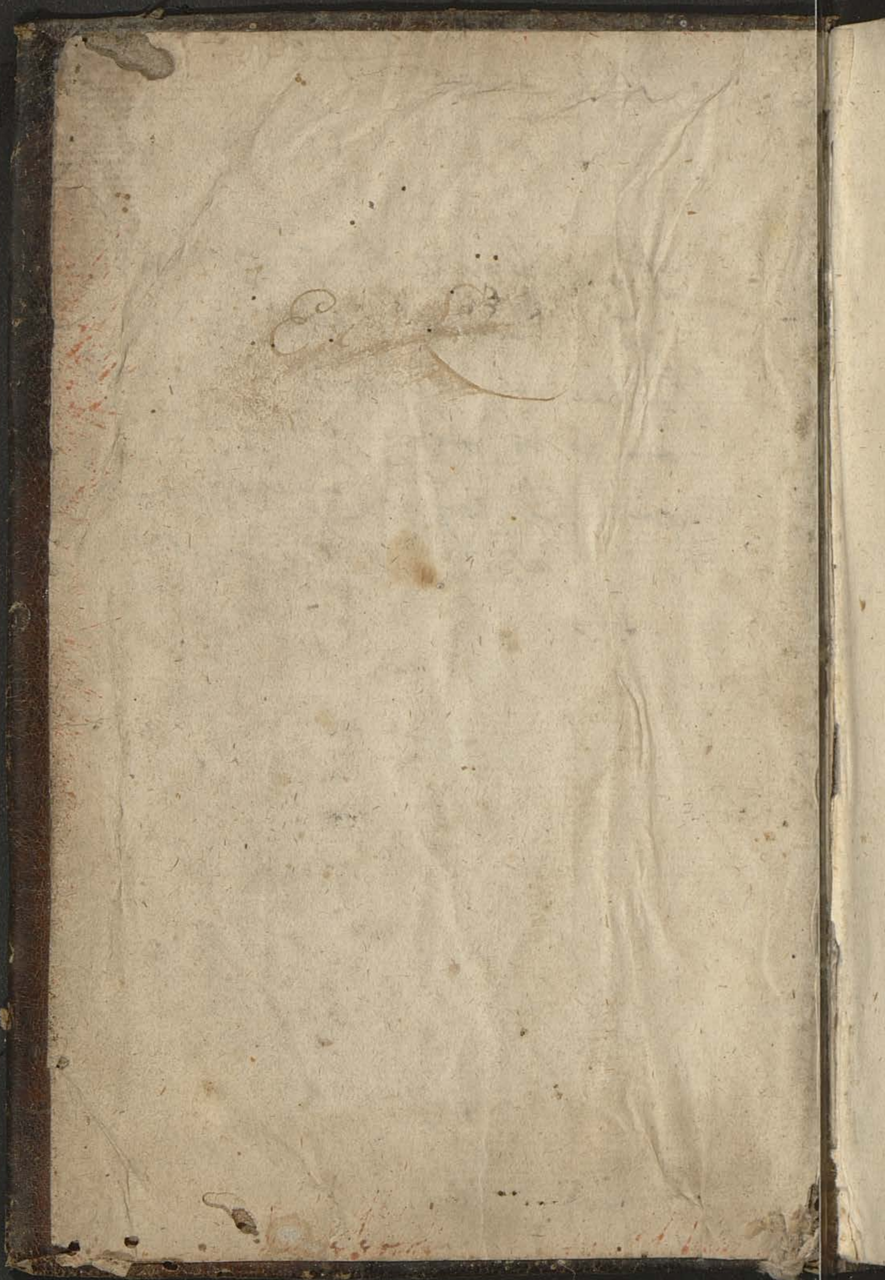

NEO-
CONFESSARIUS
PRACTICE INSTRUCTUS

SEU

Methodus ritè obeundi munus
Confessarii

IN GRATIAM
Juniorum, qui ad Curam Animarum aspirant.

CUM APPENDICE,
SIVE
Brevi Instructione, & Methodo

DISPENSATIONES
Aliásque gratias petendi, & impetratas exequendi

PUBLICE PROPOSITA
A

R. P. JOANNE REUTER S. J.
SS. Theologiæ in Universitate Trevirensi
Doctore ac Professore publico.

Post editionem quartam Coloniensem
Reimpressa

Brunsbergæ Typis Collegii SOCIETATIS JESU
Anno MDCCLXIV.

CIPRIANI MIKOLAJEWSKI

FACULTAS REVERENDISSIMI OFFICII VARMIENSIS.

REIMPRIMATUR

JACOBUS
SZTOLTMAN
C. & Officialis
Generalis Varmiensis

Frauenburgi
Anno 1763.
die 28. Novembris.

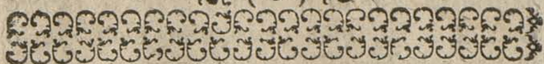
PROE-

PROEMIUM

CUm teſte S. Gregorio, & ipſâ experientiâ ars artium ſit regimen animarum, atque imprimis arduum munus Confeſſarii, utpote cujus eſt curare rectitudinem judicii Sacramentalis, pœnitentes juvare, diſcretè monere, ſatisfactionem convenientem imponere, remedia contra relapſum præſcribere, diſpoſitos abſolvere, indiſpoſitis abſolutionem differre, aut negare: Ego autem ex Synodali pro excipiendis Fidelium confeſſionibus approbandorum examine compertum haberem, Confeſſarios juniores potiſſimùm in praxi, modóque tractandi Pœnitentes deficere, animum ſubiit deſiderium eos ſublevandi, exiſtimavíque, utilem me facturum operam, ſi pro modulo meo SS. Theologiæ Auditoribus methodum publicè proponerem munere illo ſacro rectè fungendi. Quod cùm feciſſem, expetierunt diſcipuli, ut, quæ ad calamum dictaveram, typo darentur, id cùm recuſaſſem, primùm non ignarus, plures utiliter hac de re ſcripſiſſe, eſſeque hodiedum libros permultos parùm utiles, quorum nolebam augere numerum, inſtiterunt ipſi, ſuaſerunt & alii, quibus ut gratificarer, tandem annui. An magno cum animarum fructu, & eorum ſolatio, experiri licet. O-

puſculum divido in tres Partes. Prima tractat de iis, quæ generatim Confeſſario in ſacro tribunali ſunt obſervanda. Secunda complectitur ea, quæ ad peccata magis obvia, perſonaſque ætate, ſexu, ſtatu, vel conditione diverſas ſpectant. Tertia agit de iis, quæ ſpecialiter obſervanda ſunt circa perſonas diverſis vitiis, peccatis, defectibus tum phyſicis, tum moralibus obnoxias. Cæterum non eſt mihi tractatus cum viris eximiis, multa lectione eruditis, longáque experientia doctis, quos audire magis, eorumque praxin diſcere, quàm docere exopto; ſed cum Neo-Confeſſariis inſtructionis cupidis, & Theoria maxima ex parte inſtructis. His Opuſculum offero, ut, quæ in eo placent, in praxin, ubi opportunum erit, redigant, quæ deſunt, uberiore gratia adjuti, & uſu edocti addant, in quibus fortaſſis aberro, benignè corrigant, & mei in SS. Sacrificiis meminiſſe dignentur.

DI-

DIVISIO ET SERIES OPUSCULI.

PARS I.

De iis, quæ generatim Confeſſario in praxi ſunt obſeruanda,

QUÆ-

do

Quid

PARS PRIMA

De

Iis, quæ generatim in Praxi Confessario sunt observanda.

CAPUT PRIMUM

Quæ Confessarius, priusquam Confessiones excipiat, observare convenienter debeat?

RESp. Sequentia: I. Magnam sui officii æstimationem concipiat, studiumque accendat, illud ritè administrandi, quod ut assequatur, expendat imprimis sublimem dignitatem & honorem: inter munia enim hujus mundi unum de dignissimis est. Nam Confessarius Judex in tali causa est, quæ ex natura sua ad forum Dei pertinet. Offensus est Deus; Confessarius offensam, non ut olim putarunt aliqui, solùm remissam declarat, sed nomine Dei verè remittit, seu tollit reatum culpæ & pœnæ æternæ; condonat benignè debitum, pro quo naturæ viribus satisfieri non possit un-

1. *Munus Confessarii magnæ dignitatis.*

quam; & cui aliquando judicum facta potestas, quâ ex misero & reo faceret innocentem? Falso accusatum judices alii innocentem declarare possunt, facere ex reo innocentem non possunt. Sed quid reliquos judices commemoro? Cui Angelorum similis collata potestas? Cui aliquando dictum: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt?* Peccata, quæ quanto odio persequatur Deus, nemo verbis exprimere; nemo cogitando assequi potest; ad illa destruenda non solùm Deus ordinavit omnia opera gratiæ, sed necesse quoque fuit, ut vitam suam profunderet Homo Deus, & tamen eorum destructio in manu est Confessarii, attollit hic manum & dicit; *Absolvo te à peccatis*, & ecce destructa sunt: reviviscit, qui erat mortuus; fit ex inimico amicus Dei, ex mancipio diaboli filius altissimi, ex reo inferni hæres cœli. Sacerdotibus omnibus, qui medio sunt statu Deum inter & homines, cum Deo homines, cum hominibus Dii, magna collata potestas est, magna dignitas. At eadem in Confessario in altiorem elata est gradum, ut de iis imprimis dictum intelligatur illud *Psalm. 81. Ego dixi: Dii estis.* Merentur quidem & hunc titulum Prælati, sacri Doctores, Concionatores; at speciali ratione Confessarii. Hi enim ad vitam

spiri-

ſpiritualem non ſolùm, ùt illi, diſponunt conſiliis, doctione, adhortatione, correctione; ſed eandem quoque conferunt. Indè ponderet Confeſſarius, quantus in muneris ſui functione pandat ſe meritorum campus; nam opera miſericordiæ tam corporalis, quàm ſpiritualis in hac exercentur: docet enim Confeſſarius ignorantes: errantes in viam revocat, offenſas remittit, mœrentes conſolatur, dubitantibus bene conſulit, pro periclitantibus de ſalute efficaciter Deum deprecatur, diræ ſervituti mancipatos redimit, vinctos peccatorum catenis exſolvit, nudos ſtolâ gratiæ cooperit, egenos & langvidos cibo potuque ſpirituali reficit, ut merito à Deo miſericordiam exſpectare poſſit dicente: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Accedit meritum inſignis patientiæ, manſvetudinis, abnegationis ſui in gravibus ſæpe moleſtiis & difficultatibus, quæ à pœnitentibus rudibus, induratis, refractariis & obſcœnis peccatoribus ſæpe afferuntur; quæ omnia, ſi ex ſincero zelo divinæ gloriæ & charitate fiant, ingens meritum deeſſe non poterit.

Et magni meriti.

Reſp. II. Confeſſarius, ne ſuæ & alienæ periculum ſalutis incurrat, acceſſurus ad ſacrum tribunal magnam concipiat in Deum fiduciam, ſuæ ſapientiæ & prudentiæ diffidens, lumen dirigendi ani-

Quomodo accedendum ad ſacrum

tribunal. animas, quas Salvator noster acquisivit Sangvine suo, auxilium difficultates sine offensione superandi imploret, obarmet se firmo proposito, leges patientiæ & mansvetudinis observandi, formet intentionem absolvendi pœnitentes, prout cujusque exiget dispositio, nempe absolutè vel conditionatè, prout ipsa postulabit.

Accedat ad sacrum tribunal prompto animo & cum gaudio, quod Deus ipso dignetur uti adjutore ad opus tam præcellens, memor se patris officio fungi, mittendasque à Deo ad se animas, quas cupiat per se dirigi, instrui, & ex servitute peccatorum extrahi.

Pœnitenti jam flectenti ex animo bene precetur his verbis: *Deus sit in corde tuo, & in labiis tuis, ut bene confitearis omnia peccata tua, In Nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti, Amen.*

CAPUT II.

Quæ observanda sint Confessario in decursu Confessionis?

3. *Excipiat benigne Confessarius pœnitentem; & rudem*

RESp. Sequentia. I. Si pœnitens præsertim rudior non dicat, â quo tempore sit confessus, quærat id Confessarius; uti &, an pœnitentiam injunctam expleverit? si non; an sciens & volens?

II. Non videtur expedire universim statim

non facilè ſine abſolutione dimittat, ſi non ſatis ſe examinaverit.

ſtatim interrogare ſub initium, cujus ſtatus ſit pœnitens, ne curioſitate videatur duci Confeſſarius, aut moleſtiam inde ſerat pœnitens; ſed ubi occaſio erit ratione alicujus peccati, aut pro examine ſupplendo id vel neceſſarium, vel expediens eſſe videbitur, verùm interroget eum benignè, quid mali ab ultima confeſſione admiſerit: ſi notet timorem, animet eum, ut pro anima ſua non erubeſcat dicere verum, permittatque primo exponere, quæ poſt examen ei occurrunt: ſi ſatis ſe non poſſit explicare, aut notetur, quòd non, prout oportuit, conſcientiam ſuam examinaverit, non facilè ideo rudem ſine abſolutione dimittat; ſed excitet ſvaviter, juvet variis interrogationibus, percurrendo materias, in quibus labuntur ferè ejusmodi. Deinde ſuggerat modum ſe rectè examinandi v. g. quid cogitatione, verbo, opere, omiſſione, domi, in templo, clam, palam in hac illàve occaſione contra Deum, ſe ipſum, ſuos, aliosque proximos mali admiſerit; rudes enim ſine abſolutione ideo dimiſſi, aut non revertentur, aut ſtatim adibunt alium exacerbati & minimè correcti, cùm multi non ſint capaces, prout par eſt, ſe examinandi; ſi tamen quis inveniretur in diverſis materiis gravium reus, & numerum tantùm conjectando diceret, admonendus is eſſet obligationis ſe dili-

 genter

genter examinandi, & suggesto modo id faciendi dimitti utiliter posset, & quandoque deberet, ut examinet ritè conscientiam, & mox redeat, nisi fortè circumstantiae aliud exigerent.

Quid si aliquid necessariò addedum omittat? III. Si omittat poenitens aliquid necessariò addendum, & confiteatur ex scripto, statim id interrogetur; si autem confiteatur de memoria, putètque prudenter Confessarius se satis illius recordaturum, interrogationem ad finem confessionis differat; si verò prudenter timeat, nè illius obliviscatur; sinat adhuc unum alterùmve peccatum addere, & tum interroget, nè postea cum confusione & molestia nova teneatur peccata repetere poenitens; ubi interrogationi satisfecerit, Confessarius peccatum ultimò dictum in mentem revòcet, & jubeat ab illo pergere; sic enim reducetur ad narrationem antea mente conceptam.

Vel aliena peccata referat? IV. Si poenitens in confessione incipiat aliorum peccata detegere, mox moneatur, ut sua confiteatur, de alienis autem, ne detrahat, sileat, ut confessio, quemadmodum oportet, sit humilis sui, non aliorum accusatio. Si adferat impertinentia, aut velut historiam contexat, dicatur ei, satis esse, si sua peccata quo ad speciem & numerum confiteatur, sine mentione occasionis & causae, juverit quandoque, si notetur, ad cujus

peccati

peccati confessionem narratio tendat, interrogare, an in hac illàve materia se reum inveniat peccati. Demum, si nimis crassè vel impudicè exprimat quædam, doceatur ea honestiùs eloqui, ita tamen, ut species exprimatur.

V. Caveat Confessarius, nè signa det manibus, pedibus, oculis vel quocunque motu corporis, quô circumstantes in suspicionem veniant, aliquid singulare in confessione referri; quidquid audierit, nullum det signum admirationis vel indignationis, quod solus etiam pœnitens possit advertere; aliàs enim hic deterrebitur ab enarrandis reliquis: ob eandem causam, ne increpet ante confessionem, & examen absolutum; sed potiùs quò graviora detexerit, eo svaviùs agat cum eo magisque animet, ut totum virus evomat, paceque fruatur. *Confessarius nullum det signum quod circumstantes advertant vel pœnitens.*

CAPUT III.

Quæ observare debeat circa examen pœnitentis?

RESp. Sequentia. 1. Necesse non est examinare eos, qui sæpe confitentur, raròque peccant graviter, & quos constat nôsse omnia, quæ spectant ad confessionis integritatem; unde regulariter interrogandi non sunt Religiosi, Ecclesiastici, aliique in Theologia versati, nisi tamen certum videatur ab iis o- 4. *Qui non sint examinandi?*

mitti aliquid necessariò explicandum: tum enim, & non aliàs prudenter praesumitur, quòd aut nesciant suam obligationem, aut ad eam non advertant.

Quomodo Examen faciendum cum aliis. II. Si examine opus sit, fiat id conveniententer ad aetatem, naturam, conditionem, sexum & negotia, & de illis tantùm, quae probabiliter ab illo poenitente videntur fortè admissa. In materia castitatis procedendum cautè, ne fortè poenitens doceatur, quod ignorat, & eam scire non convenit. Si neget cogitationes, non interrogetur de operibus, nisi fortè poenitens sit admodum rudis, ejusmodi enim saepè non apprehendunt cogitationes velut peccata, saltem nisi voluerint progredi ad opera: unde ordinariè tales examinandi sunt primùm de operibus, deinde verbis, demum de cogitationibus Si poenitens cogitationes voluntariè habitas fateatur, interrogetur de colloquiis, aspectibus, tactibus; si haec fateatur, interrogetur, an fortè opus aliquod pejus admissum sit, vel saltem concupitum, aut voluisset admittere, nisi pudor aut metus retraxisset: sunt enim rudes, qui nisi ita interrogentur, tacent, rati sat esse, quòd aliquid insinuando Confessario occasionem dederint interrogandi. Demum species & numerus interrogandus.

In examinando III. Etsi Confessarius poenitentem, si, ut par est conscientiam suam vel non aperiat

periat, vel non excuſſerit, teneatur examinare, ut habet communis, & in praxi tenenda ſententia; attamen in examinando, nec curioſus ſit nec nimius Confeſſarius, nè aut ſibi, aut pœnitentibus Sacramentum reddat odioſum, quod Chriſtus cautum voluit, aut occaſionem præbeat ruinæ ſpiritualis. Præſtat autem, Confeſſarium aliquando minùs perfectè peccata intelligere, quàm ſe, vel pœnitentem ſcandalo, aut Sacramentum odio exponere: Unde:

non ſit nimius, ſed cautus, & diſcretus.

1mo. Non facilè interroget circumſtantias illas, quas & pœnitens ſine maximo rubore ſuo non poteſt dicere, & Confeſſarius ex aliis adjunctis vel dictis poteſt intelligere. Hinc confitentem inceſtum non interroget, in quo gradu fuerit, quia raro eſt in primo gradu, & in aliis gradibus probabiliter ſpecie non differt. Nec conjuges interroget de debito conjugali, niſi prudenter dubitaret, graviter eſſe contra exceſſum; & in hoc caſu interroget, an inter ſe ſint unanimes, an vir ſervet fidem uxori, an uxor in omnibus honeſtis & licitis viro obediat: & ſic facilè deprehendet, ſi fortè negatum ſit debitum conjugale, ſi uxor confiteatur ſe cognitam à viro modo non convenienti, non interroget particularia; ſed in genere, an generatio ſit impedita, ã eo modo convenerint, ut generatio potuiſſet ſequi, &c.

2dò Benigniùs examinet ægrotum minùs capacem aut minùs dispositum ad attendendū quàm alium: Item, qui pluribus peccatis se gravatum sentit, quàm qui paucioribꝰ, quia examen debet esse accommodatum pœnitenti. *Lugo de Pœn. d. 16. n. 594.*

3tiò. Nec ordinariè interrogandus pœnitens, quâ conscientiâ in hoc illòve processerit; id enim nimis grave esset Confessario, & per se loquendo præsumi potest, quod objectum apprehenderit, ut secundùm se malum est. Excipe, nisi aliud circumstantiæ svadeant; quia, ut dixi, rudes sæpe non apprehendunt malitiam delectationis morosæ in objecto turpi, & idem est de colloquiis turpibus, quos jocos vocant. Caveat demum Confessarius, nè de fabulis, & nescio, quibus impertinentibus loquendo risui aliorum, & dicteriis confessionem objiciat.

Qua diligentia teneatur Confessarius examinare pœnitentem?

IV. Sicut pœnitens in examinanda conscientia sua non tenetur ad maximam diligentiam, sed ad mediocrem tantùm, seu qualem prudentes in magni momenti negotiis juxta capacitatem suam adhibere solent; sic Confessarius in examinando pœnitente tenetur tantùm ad mediocrem & moralem respectivè ad pœnitentes; tempùsque ab ultima confessione elapsum: quod addo, quia, ubi pœnitens diu non confessus est, majore opus est

est diligentia, quàm si â tempore breviori. Ratio responsionis est, quia poenitens tenetur per se & primo loco, cùm in poenitentiæ tribunali sit sui accusator & testis; Confessarius autem, utpote judex, tantùm in defectu poenitentis, cujus obligationem subit, ut integritas judicii procuretur. Hinc Lugo, Tamb. & alii inferunt, Confessarium non teneri ad majorem diligentiam, quàm per se loquendo poenitens, si nimirum modum se examinandi sciat. Ratio utriusque est quia, si aut poenitens aut Confessarius teneretur ad majorem diligentiam, quàm moralem, & in magni momenti negotiis â diligentibus adhiberi solitam, Sacramentum poenitentiæ fieret illis nimis grave & odiosum, exponeretque illos continuis & innumeris anxietatibus. Non terreatur tamen Confessarius ullius poenitentis authoritate; sed ubi necessarium esse judicabit, examinet etiam Magnates, exemplo Confessarii, qui audita Caroli V. Imperatoris confessione dixit: Confessus es peccata Caroli, jam confitere peccata Imperatoris: poenitentes enim omnes in sacro hoc tribunali rei sunt; Confessarius judex loco Dei, neque Christus aliam legem condidit pro rusticis & plebejis, aliam pro nobilibus & magnatibus, sed eadem voluit omnes teneri.

CA-

CAPUT IV.

Quomodo instruendus, & admonendus Pœnitens?

5\. *Instruendus necessariis, si notetur ignorare.* RESp. I. Quæ pœnitentes aut debent, aut utiliter saltem doceri & moneri possunt, sunt 1mò necessaria scitu necessitate medii. 2do Requisita ad dignam Sacramenti Pænitentiæ & Eucharistiæ susceptionem. 3tiò Quæ faciunt ad deponendos errores, quibus quandoque laborant. 4tò Obligationes, quas fortè contraxerunt, v. g. restituendi famam, compensandi damna, corrigendi proximum, &c.

Resp. II. Si Confessarius notet etiam sub dubio pœnitentem ignorare scitu necessaria necessitate medii, vel ad Sacramenti Pœnitentiæ aut Eucharistiæ susceptionem, remittat eum ad alium di-

6\. *Vel ad tempus remittendus, si instrui non possit, & mora per mittatur*

em, donec curet se melius instrui, aut si eum sine absolutione dimitti non expediat, auditis necessario audiendis, quoad poterit, spectatis circumstantiis eum doceat magis necessaria; ita ut prudenter judicare possit, satis jam apprehendere, ut fidem habeat circa necessaria, eliciàtque cum eo actum fidei, spei, charitatis & contritionis. monitùmque, ut magis se curet instrui, absolvat.

7\. *Quid* Resp. III. Si notet aliquid haberi à pœnitente pro peccato quod peccatum non

non eſt, aut pro mortali, quod veniale; *agendum*
doceat eum veritatem, ne pergat peccare *Confeſſa-*
ex conſcientia erronea. *rio ſi pœ-*

Similiter ſi pœnitens ex ignorantia *nitens*
vincibili putet aliquid non eſſe peccatum, *peccet ex*
quod revera peccatum eſt, ſine dubio de- *ignoran-*
docendus eſt, uti & ſi id putet ex ignoran- *tia?*
tia invincibili, ſitque ſpes fructus; niſi tamen alteri grave inde immineret damnum, ob quod materiale peccatum pœnitentis permitti poſſet. Si autem modo prudenter non ſperetur ex eo fructus, relinquatur tantiſper in errore inculpabili, nè â materiali peccato ducatur in formale. Cæterum rectè monentur de turpitudine pollutionis; qui eam videntur ignorare, quia ſæpe ignorantia non eſt invincibilis, ſed juncta cum formidine vel dubio; quod imprudenter excutiunt aut retinent; ſæpe etiam contrahunt habitum tam vitioſum, ut agnita dein malitia difficillimè emendentur, imò & alios ſeducunt, perſvadentes peccatum non eſſe. In dubio, an ignorantia invincibili laboranti profutura ſit, an illi vel alteri obſutura monitio, conferenda eſt ſpes fructus cum metu damni, ſique ſpes ſit major, monendus eſt. Si talis interroget Confeſſarium de re aliqua, circa quam illum inquietat conſcientia, aperienda eſt illi per ſe loquendo veritas; qui cum ea de re ſit dubius vel anxius, ideo-

que

que teneatur inquirere & nunc Confessarium interroget; tenetur hic veritatem aperire, ne tacitè errorem videatur approbare. Cavendum tamen Confessario, nè, si fructus non speretur, plus dicat, quam necesse sit, v. gr. obstrictus voto simplici castitatis inivit matrimonium validè, interrogat deinde, an possit licitè uxori debitum reddere? respondendum illi affirmative, & tacenda obligatio non petendi, quia aliàs de peccato materiali adduceretur in præsens periculum peccati formalis. Dixi: per se loquendo; quia si veritatis cognitio esset graviùs obfutura, dissimulandum foret â Confessario, ac si non audivisset; aut dicendum, opus non esse jam de hoc agere; interim posse eum facere, quo judicat Deum non offendi, quia in tali casu veritatem illi aperire; esset ei porrigere gladium, quo se, vel proximum graviùs læderet. Demum; si pœnitens, in præsenti non dispositus ad suscipiendam cum fructu instructionem, speratur dispositus fore alio tempore, differenda esset instructio, dicique illi posset: Cave peccata, cœterum operari poteris, quod licitum tibi dictabit conscientia; erit aliàs occasio tibi uberiùs loquendi. Ratio horum omnium est, quia lumen naturæ dictat, & offensam Dei esse vitandam, ubi potest; & non esse facienda bona-

na, vel malum minùs avertendum, ſi inde prævideantur ſecutura graviora: hoc enim non eſſet conſulere honori Dei & ſaluti animarum; ſed magis officere. Unde dixit ſanctus Auguſtinus: *Si ſcirem, non tibi prodeſſe, non monerem, non te terrerem*

Reſp. IV. Excitandi ſunt pœnitentes ad agendam vitam Chriſtianam, quiſque appoſitè ad ſuam capacitatem & diſpoſitionem. Convenit adhortari omnes 1mo ut ante omnia pugnent contra peccatum ſuum maximè ſcandaloſum, periculoſum, radicémque aliorum, ſeu in quod frequentior eſt lapſus, quod magis officit profectui, magis animam inquietat: ſi quid contra eveniat, ejus emendationem mane & veſpere proponant, frequentent actus contritionis, implorent a Deo frequens auxilium, ſuam infirmitatem & inconſtantiam confitentes. 2. Ut operibus ſuis manè præfigant rectam Deo placendi intentionem; hanc per diem quandoque renovent, præſertim ante actiones nobiliores aut graviores. 3. Ad pulſum horologii, vel ſæpius per diem meminerint præſentis Dei, eum adorando, laudando, amando pro beneficiis gratias agendo, in eum confidendo. 4. Utile etiam quandoque erit ſuam vitam conferre cum vita Chriſti, eumque exemplar proponere in actionibus

8. *Excitandi pœnitentes ad Chriſtiane vivendum.*

onibus ſuis, in prosperis & adverſis. Sic Pater Petrus Faber, primus S. P. Ignatii ſocius, quendam ex Primatibus Hiſpaniæ, qui ab eo inſtructionem quandam petierat, admonuit, ut hæc pauca ſecum perpenderet; *Chriſtus vixit in ſumma inopia, & ego vivo in ſumma opulentia: Chriſtus in fame & ſiti, & ego in exquiſitis cupediis: Chriſtus nudus, & ego pretioſè veſtitus: Chriſtus in doloribus; & ego in deliciis.* Atque hæc apud eum tantum valuerunt, ut paulò poſt lauto adhibitus convivio uno ex quatuor punctis animum ſubeunte, in lachrimas effuſus, â menſa diſcedere, ſolitudinem quærere, in qua liberius ſibi, Deoque vacaret, coactus fuerit. Juvat quoque ex vita Sancti, cujus feſtum colitur, aliquid deſumere, quod imitandum pœnitentibus proponatur De his plura infra.

9. *Quomodo admonitio & reprehenſio facienda?*

Reſp. V. Admonitio talis ſit plerumque, ut non potiùs videatur reprehenſio, maximè ſi pœnitentes ſint ſeniores, vel magnæ authoritatis, aut timidiores vel puſillanimes vel genii exulcerati: hi enim vel abjicient facilè animum, aut exaſperabuntur, & reprehenſionem vix ſine impatientia & contemptu excipient. Hinc Confeſſarius in reprehenſionibus ſit potius parcus quàm prolixus, benignus magis, quàm ſeverus; gravior tamen quandoque poteſt, aut debet adhiberi ad-

admonitio illis, qui ſunt naturæ durioris parum de ſalute ſolliciti, præſertim ſi benigna admonitio fructum non habuit, modo fiat poſt expoſita peccata, ſitque talis, ut pœnitens intelligat, quod procedat ex amore ſalutis ſuæ.

CAPUT V.

Quomodo pœnitentes, ad dolorem & propoſitum diſponendi?

RESp. I. Etſi plerique pœnitentes, maxime pueri, rudes, & magni peccatores excitandi ſint a Confeſſario ad dolorem ſupernaturalem, ſeriumque propoſitum; attamen quando adſunt ſigna eorum ſufficientia, ad id non tenentur Confeſſarii. Signa autem ſunt ſequentia: Primum ſi pœnitens dicat: Poſt commiſſum peccatum ſtatim dolui, vel multum mecum ſum luctatus, ut hoc peccatum confiterer, vel ah! ſum miſer & magnus peccator. 2dum ſi in initio ſe accuſet de gravioribus, aut de omiſſis voluntarie ante hac in confeſſione, vel conetur omnia bene explicare anxius circa numerum & ſpeciem. 3tium, ſi ex ſe dicat: Volo vitare occaſiones, vel volo ablata reſtituere, aliiſque obligationibus ſatisfacere, vel injungat mihi magnam pœnitentiam, &c. Ratio horum eſt, quia cum pudor naturalis hominem retrahat a ſui confuſione, & adſit ſollici-

10. *Signa præſentis doloris.*

tudo singularis, merito præsumitur, nisi aliud constet, quod talis sincerè doleat ex motivo supernaturali, velitque emendare se: nec universim sufficiens doloris deficientis signum est, si pœnitens, dum subit confessionale subrideat: qui enim sunt animi hilaris, passim subrident in actionibus etiam seriis.

II. *Qui præ aliis excitandi ad dolorem?* Resp. II. Quamvis de adultis, qui apparent bene instructi, ordinarie præsumere prudenter possit Confessarius, quod sint bene dispositi, dolorisque signum sit seria peccatorum confessio, expedit tamen excitare, ut dolorem renovent, imo & pueros præsertim & rudiores interrogare, num, antequam ingressi sint confessionale, dolorem & propositum elicuerint; quia quidam, ut experientia docet interrogati respondent, se id esse oblitos, aut putâsse, satis esse, si in confessionali elicerent: quod etsi verum sit, vix tamen fiet, ut dolorem & propositum sincerum statim concipiant. Unde si pœnitens inveniatur non elicuisse ante dolorem cum proposito, monendus est, ut deinceps post conscientiam discussam, ante ingressum, in confessionale id præstet, proponendaque illi motiva doloris, & ad eum excitandus, dandumque tempus, ut eliciat clam ipse, quia si Confessarius tantum præeat in verba, facilè fiet, ut ea simul recitet sine in-

terno sincero dolore, serioque proposito. Ubi dispositus videbitur, jubeatur denuo se accusare in genere, quanquam hoc absolutè non requiritur; quia, dum poenitens exspectat absolutionem, eam reipsa petit, continuatque se reum confiteri, sicque satis dolor præcedit confessionem. Si poenitens dicat, se ante confessionem elicuisse dolorem cum proposito, potest Confessarius acquiescere, nisi aliud circumstantiæ svadeant, potest quoque jubere, ut repetat dolorem pro parte poenitentiæ. Præterea hortetur & instruat præsertim rudiores, vel gravis peccati reos, aut in eadem venialia sæpius plene delieberatè relapsos, quæ media emendationis sint adhibenda?

Resp. III. Motiva doloris proponenda sunt poenitentibus accommoda magis cujusvis capacitati, non enim omnes iisdem æque moventur. Proinde diversa in promptu habere debet Confessarius. Sunt autem motiva hæc: Primum, Jactura grati æ & vitæ æternæ: aut si peccatum est veniale, retardatio a beatitudine, demeritumque majoris gratiæ, & hinc consequens periculum labendi graviter: *Qui enim spernit modica, paulatim decidet, Eccles. 19.* Per jacturam illam fit homo ex filio inimicus Dei, & mancipium diaboli, ex hærede coeli, miser, nudus bustum inferni. adum, Poena inferni & 12. *Motiva doloris*

purgatorii gravissima, quibus velut Judex justissimus, Deus punit peccata, & mortale quidem pœnis æternis, quæ autem stultitia major cogitari potest, quam quod homo ob lucrum temporaneum, glebam terræ, voluptatulam turpem bestiis communem, punctum honoris mundani tantis se bonis privet, & addicat pœnis æternis, æternæ Dei iræ, æternæ confusioni apud Deum, Beatos, damnatos; æternæ cuidam necessitati, Deo, parentibus, diei, quo natus est, maledicendi; ut merito dixerit S. Th: Duos tantum in mundo carceres esse necessarios, unum hæreticorum, in quem mittendi sunt, qui non credunt: stultorum alterum, in quem conjiciendi, qui credunt, per peccatum se alienari a Deo unico suo, & summo bono, & æternis addici miseriis & crutiatibus, & tamen peccare non horrent. 3tium est turpitudo peccati sita in eo, 1mo quod peccatum, præsertim grave summa sit creaturæ in Deum Creatorem suum, & benefactorem unicum ingratitudo. 2do, grandis in Patrem amantissimum impietas & rebellio. 3tio enormis in supremum Dominum irreverentia & inobedientia. 4to vilipensio & contemptus Dei, quia negligitur, & vilissimæ creaturæ postponitur. 5tò injuria Dei, quia abusus rerum Dei Domini contra voluntatem ejus. 6tò, deho-

Turpitudo peccati exponitur.

dehonoratio Dei, negans ſupremæ Majeſtati cultum & ſubjectionem debitam, dicente Apoſtol. *ad Rom. 2. Per prævaricationem legis Deum inhonoras.* 7mò, ſuperbia, qua peccans recuſat ſubeſſe, reipſa dicens: *Non ſerviam.* 8vò, receſſus ab amabili Salvatore, & acceſſus ad diabolum hoſtem ejus. Creſcit autem turpitudo illa ex eo, quod peccatum fiat in conſpectu Dei, fiat eo tempore, quo Deus peccatorem conſervat, eique dat eſſe, fovet, beneficiis circumdat, ad ſe paterne invitat, promittit, & vult dare ſalutem: quod peccans concurſum Dei detorqueat in ejus contemptum, ſuamque perditionem, & Deum faciat ſervire in peccatis ſuis. Quod Chriſto, qui tanto pretio redemit animam ejus, ſit opprobrio, exultante quodammodo diabolo: ipſum tam parvi pendi ab iis, quos annumeravit Eccleſiæ ſuæ, & membra eſſe voluit Corporis ſui myſtici. Atque hæc turpitudo, ut abominabilis eſt Deo; ita abominabilem, quem inficit, reddit peccatorem, juxta illud Oſeæ 9. *Facti ſunt abominabiles ſicut ea, quæ dilexerunt*

Beneficia DEI.

4tum motivum ſunt beneficia Dei, ut ſunt creatio, ſeu translatio ad eſſe de nihilo, in quo alii tot relicti ſunt, & æternum relinquentur. Conſervatio, ſeu omni momento continuata productio, qua ceſſante in nihilum relaberetur homo.

Redemptio per Sanginem ,& ignominiosam Filii Dei mortem, collatio Baptismi, quô homo in amicitiam Dei admittitur, & filius fit Dei, quo tot alii carent, & ideo æternum perituri. Educatio a Catholicis parentibus, cujus defectu millies milleni pereunt, qui melius, eô beneficiô donati, Deo fuissent servituri. Toties repetita peccatorum remissio, constans Dei amor, quo aberrantem revocavit, reduxit, prodigum suscepit, stolâ gratiæ vestivit. Hactenus sustinuit, & fovit; toties repetita ad mensam Eucharisticam admissio, & innumera alia beneficia, quibus Deus hominem ita circumcinxit, ut quoquo respiciat, in oculos incurrant. Juvat pœnitentem quandoque interrogare quid ab homine utilitatis habet Deus? Nihil; quid a Deo homo? Omnia. An tibi aliquando aliquid mali fecit Deus? Nunquam. An non ergo indecens, quod sic Deum inhonoras, ei tam ingratus sis? Juvat quoque, si Confessarius recenseat beneficia pœnitenti in particulari facta, sicut Nathan Propheta recensuit Davidi lapso 2. *Reg. c.* 12. ubi volens ostendere illi turpitudinem peccatorum suorum dixit: *Tu es ille vir, Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in Regem super Israel, & erui te de mauu Saul, &c. quare ergo comtempsisti verbum Domini, ut faceres malum*

malum in conspectu meo? Porro beneficia Dei augentur ex infinita conferentis dignitate, ex amore infinito, quo conferuntur, ex indignitate creaturæ, cui conferuntur, & ex magnitudine donorum, & ex iisdem capitibus crescit ingratitudo: Quintum motivum est Deus ipse propter se dignissimus non offendi, dignissimus omni cultu, honore, amore, cujus vilipensio, contemptus, malum unicum, est peccatum; malum eó gravius, quó major est dignitas offensi, cujus proinde gravitas etsi humanum excedens intellectum, ut magis appereat, expendatur serio, quis offendatur, vilipendatur, contemnatur, à quo, propter quid, quibus auxiliis, ubi, quando? Quid pro ejus satisfactione Pater à Filio suo incarnato, qui peccatum non fecerat, sed nostra suscepit destruenda, exegerit; quas pœnas in hoc & futuro sæculo impœnitentibus infligat Deus, cujus natura bonitas?

Resp. IV. Ex his motivis id primum Confessarius proponat, quod pœnitentis capacitati & dispositioni magis videatur congruere: alii enim timore, alii amore magis ducuntur. Provectiores in virtute, & qui conantur proficere, facile excitantur considerando immensa Dei in nos beneficia, ejusq; infinitam Majestatem. Rudiores & duriores concutiendi sunt primum timore pœnarum, 13.

Quomodo diversi ad dolorem excitandi

& excitandi ad dolorem propter illas peccatoribus à Deo præparatas; deinde adducendi ad amorem ingenuum, doloremque ob offensum tantum benefactorem; demum ad amorem Dei propter se, doloremque propter ipsum offensum, & contemptum, cum proposito propter ipsum non peccandi de cætero: sic enim securius, si contritionem perfectam non assequantur, saltem attritionem concipient. Expedit omnibus proponere labores, sudores, passionem & mortem Christi. Quæ? quanta? quô fine? quô amore ista fecerit, passus sit? Ecce, quæ fecit, & tulit pro te Salvator tuus, tui non egens, & quid tu rependisti? Captari etiam potest occasio excitandi ad dolorem ex circumstantiis v. gr. festi præsertim, quo recoluntur specialia Dei beneficia; vel ex objecto, propter quod quis peccavit, ut si quis peccavit propter bonum utile, vel jucundum, vel respectum humanum, dici potest: potuisti amare bonum tam exiguum, tam inane, tam inconstans & breuis temporis; quanto magis amare debebas Deum omne bonum, respectu cujus reliqua umbra sunt, fidem consule: an quid cogitari potest Deo melius, & hunc tù non ames? Quidquid amas, ideo amas, ut sit tibi bene; at cogita, an tibi melius esse potest, quam habere Deum omne bonum? *Oculus non*

vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe: & tu Deum tam benignum, tam liberalem, &c. non diligas, doleaſque a te offenſum? &c. Notandum autem, neceſſe eſſe ut dolorem præcedat fides ſaltem virtualis, & ſpes: quia nemo actu ſupernaturali de peccatis dolere poteſt, niſi credat Deum peccatis offendi, eſſeque vindicem malorum, bonorum remuneratorem, ſperetque veniam, de quo n. 104. 116.

CAPUT VI.

Quæ ſatisfactio pœnitentibus imponenda?

CErtum eſt, quod Confeſſarius tene- 14.
atur ſub culpa, peccatis proporti- *Tenetur*
onatam pœnitenti abſolvendo ali- *per ſe lo-*
quam ſatisfactionem imponere, quia ad *quendo*
illum velut judicem pertinet procurare *Confeſſa-*
ſatisfactionem parti læſæ. Ut Miniſter *rius ſatis-*
autem Sacramenti debet ejus integri- *factionem*
tati conſulere? De hac obligatione Tri- *aliquam*
dent. ſeſſ. 14. cap. 8. loquens ait. *Debent injungere*
autem Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere, ne forte, ſi peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo alienorum peccatorum parti-

participes efficiantur, habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, ac infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam. Hactenus *Trident.* At dfficultas superest, quæ sit huic, illive pœnitenti, his illisve peccatis proportionata. Pro qua minuenda ad quæstionem propositam.

15. *Ut sit proportionata, tria spectare oportet.* Resp. I. Confessarius impositurus satisfactionem, Imo attendat ad qualitatem peccatorum, non ut iis æqualem, sed proportionatam, convenientem, & non nimis levem injungat. 2. Ad conditionem, facultates, & vires pœnitentis, ne nimis gravem, & facile omittendam, adeoque inconvenientem imponat. 3. Ad qualitatem operis, ut satisfactio sit vindicativa simul, & correctiva vitæ prioris, & præservativa à relapsu: Confessarius enim ut judex debet punire delicta, ut medicus vero mederi infirmo, & à relapsu, quantum in ipso est, prohibere. Optime in hac parte fungetur officio suo, si injungat pœnitentias discrete afflictivas, & efficaciter correctivas vitæ prioris; & quamvis spectanda sit qualitas criminum, magis tamen attendenda est natura, conditio, & utilitas pœnitentis.

16. *Quænam sunt.* Resp. II. Pro satisfactione imponi possunt. 1. Opera quævis pœnalia, ut je-

junium, abſtinentia à certo cibo, vel po- *injungi*
tu, & quævis carnis mortificatio. 2. Ora- *poſſit.*
tio & quivis cultus Dei. 3. Eleemoſyna, & quivis actus proximo ſalutaris, unde imponi poſſunt orationes, aliaque pia opera pro defunctis obeunda; & ſic exereetur charitas, fitque eleemoſyna acceptiſſima: neque ſic pœnitens privatur omni vi ſatisfactoriâ quia intentio applicandi & vis ſatisfactoria operis, ut per claves elevati, ad ſatisfaciendum ex opere operato manet pœnitenti. 4. Injungi poſſunt actus mere interni Fidei, Spei, Charitatis, meditatio de morte, inferno, judicio, &c. quia & hi valde meritorii & ſatisfactorii ſunt. Cum enim actus Charitatis in peccatore vim habeat delendi reatum culpæ mortalis, & reatum pœnæ æternæ, multo magis valebit ad delendum reatum pœnæ temporalis injuſto. Opera etiam præcepta, quia & hæc ſunt ſatisfactiora, & elevari poſſunt ad rationem ſatisfactionis ſacramentalis, ſuntque tunc ſub duplici obligatione præſtanda. Sic ſi quis accuſaret ſe de negligentia in audiendo Sacro, vel perſoluendis Horis Canonicis, poſſet illi injungi, ut ea aliquot vicibus devotius præſtaret. Cæterum expedit ſemper aliquid non præceptum addere, ut ſit pœnteintia magis vindicativa. 6. Cum valde ſalutares ſint pœniten-

tentiæ peccatis directe oppositæ, divitibus avaris & injustis utiliter imponuntur eleemosynæ, quia peccunia est illis nutrimentum, & anima affectûs inordinati: caveat tamen Confessarius, ne sibi aut suis velit eleemosynam applicari. Similiter obnoxiis vitio carnis, ebrietatis, gulæ, recte imponuntur macerationes corporis per jejunia, cilicia, flagellationes, subtractionem commoditatum in lecto, diuturniore somno, delicatiore uictu. Invidis, iracundis, odio proximi laborantibus opera charitatis erga proximum, à quo est aversio v. g. ut pro eo orent, honore eum præveniant, juvent, quibus commode possunt. Contraria enim contrariis curantur; éstque generale, & utile remedium adversus omne peccatum, ut in materia, in qua quis commisit illicita, abstineat etiam à licitis. 7. Qui non, vel vix tempus habent orandi, aut aliunde tenentur ad multam orationem, iis non imponantur longæ orationes, utpote vix illis utiles, sed pauca potius opera cum fervore, & in statu gratiæ facienda: his enim juvantur magis, quam multis tepide, & in statu peccati peractis. Unde talibus parvæ potius, sed efficaces pœnitentiæ injungendæ sunt, v. gr. ut certis Festis confiteantur, quotidie legant libellum pium, aut meditent,

tentur, ſi capaces ſunt, per horæ quadrantem, aut diutiùs de certo myſterio, quo magis afficiuntur, aut de materia, qua maxime terrentur, ut de Paſſione Domini, de judicio, morte, inferno, gravitate peccati, amore Salvatoris in humanum genus, &c. vel uſque ad proximam confeſſionem mane proponant cavere illo die certum peccatum in honorem v.g. ſanctiſſimæ Trinitatis, Crucifixi Domini, Beatiſſimæ Virginis, Angeli Cuſtodis, &c. prout ipſi dictabit pietas; veſpere examinent conſcientiam, de lapſu doleant, proponant emendationem, gratiam petant; vel poſt decubitum in lecto cogitent, ſe morituros, & è lecto ampliùs non ſurrecturos; quæ ſententia poſt mortem exſpectanda malis; in quem locum mittendi; quid ibi æternum paſſuri? Ut mane ſurgentes ſibi dicant: Hodiernam diem incipio, quam mihi dat Deus, ut operer ſalutem meam, forte craſtinam non habebo, & finis erit vitæ: at quando æternitatis? ex his pœnitentiis injungat Confeſſarius, quæ videbuntur pœnitenti magis accommodatæ; attamen uni non valde diverſas: & experietur, ſi ſerio obeantur, eſſe admodum utiles, ut experientia docet, monſtrántque exempla. Sic puellæ vanæ, cui ex variis pœnitentiis à Confeſſario oblatis

nulla

nulla sapiebat, profuit ad vitæ emendationem hæc exigua: Quoties mane laveris manus, hoc tibi tacite dices: *Hæc caro erit aliquando esca vermium.* Juvenem carnis voluptatibus implicitum correxit hæc: vesperi decumbens in lecto animo revolve: *Vellésne pro totius mundi imperio jacere per 30. annos immotus in hoc lecto etiam rosis strato?* Si non, quæ ergo insania pro modica voluptate æternis se addicere ignibus? Militem induratum emolliit hæc: Dono, inquiebat Alexander Pontifex, hunc tibi ex manu mea annulum, ut illum gestes, & quoties eum aspexeris, recorderis æternitatis. Alium correxit hæc à Sacerdote ex Ordine sancti Dominici injuncta: Per noctem unam jace immotous in lecto: mane enim accurrens ad Confessarium dixit, id sibi visum esse impossibile: cui Confessarius: Quomodo ergo jacebis in æternum in inferno compactus? 8. Injungi etiam potest idoneis, ut per diem mente versent aliquam ex Scriptura sententiam, ut: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Matth. 16.* Vel: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt, Jobi 21.* Vel: *Quis poterit habitare de vobiscum ardoribꝰ sempiternis? Isaiæ 33.* Vel: *O vos omnes, qui transitis, atten-*

attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus, Threnor. c. 1. Vel: *Vocavi, & renuistis, ego quoque in interitu vestro ridebo, Prov. c. 1.* & aliæ ejusmodi, quæ & servient pro admonitione.

Resp. III. Pœnitentia minor, quam alias injungenda fuisset, imponi potest 1mò: Si pœnitens videatur valde contritus. 2. Si lucrandæ sint Indulgentiæ; quia, quamvis nunc pœnitentia medicinalis non sit imminuenda, minui tamen potest vindicativa: nam per Indulgentias quidem applicatur satisfactio Christi, & remittitur pœna, non cavetur tamen relapsus. 3. Si pœnitens sit infirmus, vel ita debilis, ut gravior sit ipsi valde difficilis. Unde luctanti cum morte sufficit injungere, ut sacra nomina ore, aut saltem corde proferat; potest infirmo gravior injungi sub conditione, si convalescat; item, ut acceptet, & statuat pro satisfactione perferri morbi molestias. 4. Si pœnitens merito timeatur graviorem omissurus, aut à Sacramento Pœnitentiæ avertendus, vel aditurus Confessarios minus idoneos, aut idoneos, aut ruiturus in desperationem; quibus in casibus tutiùs est, inquit Gerson, pœnitentem cum parva pœnitentia implenda permittere purgatorio, quam cum magna, vel omittenda, vel inutiliter implenda mittere in infernum.

17. *Quando pœnitentia minor imponi possit, quam alias imponenda fuisset?*

fernum. 5. Si ex minore pœnitentia speretur specialis utilitas; ut si credatur pœnitens sic alliciendus ad frequentem usum Sacramentorum. 6. Si constat, quod pœnitens multa opera satisfactoria facere consueverit. 7. Si, ubi opus est reprehensione, quæ tamen moderata esse debet, dicat Confessarius, priusquam reprehendat, ut se patienter audiat pro pœnitentia. 8. Si pœnitenti suas obligationes ostendat, v. g. se reconciliandi cum proximo, restituendi aliena, vitandi occasionem proximam, quas potest pro pœnitententia injungere, ut iis satisfaciat. In hoc casu, inquit P. La Croix, non debet Confessarius multum angi circa peccatorem gravem, ne ita disposito non sat gravem pœnitentiam injungat, quia illæ obligationes per se sunt satis graves. 9. Si aliqua per modum consilii injungat, & ad illa pœnitens se paratum ostendat, v. g. ut opera quotidiana exactius ad tempus peragat. Etsi enim pœnitentia non sit tota injungenda sub puro consilio, cum non appareat, quomodò Confessarius sic ut judex puniat, & alius sine peccato posset Sacramentum Pœnitentiæ suâ frustrare integritate, pars tamen pœnitentiæ imponi potest sub puro consilio, ut habet communis, 10. Si Confessarius exemplô S. Francisci Xaverii par-

partem pœnitentiæ in ſe ſuſcipiat; ſic enim movebitur pœnitens ad dolorem, confuſionem, ad frequentanda Sacramenta, vitamque Chriſtianam, conſequenter ad majorem ſatisfactionem. Cæterum, ſi juſto minor pœnitentia injungatur, monendus pœnitens id juſtis ex cauſis fieri, ut ſic animetur ad ſpontaneam ſatisfactionem, ſtudeatque diligentiùs emendationi, & ad Confeſſionem alliciatur; ſecus enim gravitatem peccatorum ſuorum non æſtimabit, quæ advertit à Confeſſario tam leviter puniri.

Reſp. IV. Pœnitentia inconveniens eſt, primo, ea quæ conflatur ex nimis multis diverſis, v. g. jejunio, orationibus variis, &c. quia pœnitens facilè obliviſcetur, aut eas perfunctoriè peraget. 2. Quæ eſt ad rigorem antiquorū Canonum, juxta quos olim pro quovis mortali publico dictabatur ſeptennis pœnitentia, nempe, ut ſingulis hebdomadis jejunaret pœnitens in pane & aqua feriâ quartâ, ſexta & Sabbato, quanquam ante abſolvebatur ſacramentaliter. Ratio eſt, quia rigor ille modo non eſt conveniens, eumque temperavit Eccleſia; tum nè confeſſio ab Hæreticis traduceretur velut carnificina, fieretque odioſa pœnitentibus: tum, ut homines magis allicerentur ad Sacra- 18. *Pœnitentiæ inconvenientes.*

mentorum frequentem usum, perque hunc à relapsu præservarentur: tum denique, quia postremis temporibus frequentior concessio & participatio Indulgentiarum invaluit. 3. Si pœnitenti imponatur, nè certum peccatum ampliùs committatur; quia exponitur periculo graviùs labendi. 4. Si sit perpetua, quia esset immoderata. 5. Si injungatur publica gravis, ordinariè est inconveniens, quia repugnat praxi Ecclesiæ, & facilè ingeneraret suspicionem gravis peccati, vel causaret diffidia. Dixi: ordinariè; quia ob peccata publicè commissa sæpe utile imò quandòque necessarium imponere publicam, ut scandalum amoveatur; estque potestas Confessario puniendi peccata, ubi necessarium: neque ideo violatur sigillum; quia obligatio tollendi scandalum aliunde est, adeoque ubi pænitens debet consentire, adest consensus ejus. Sic salvo sigillo calumniatori imponitur, ut ab offenso petat veniam. 6. Si multùm occupato imponerentur longæ orationes, delicatis rigidæ corporis castigationes, conjugibus longæ peregrinationes: tales enim pœnitentiæ non sunt proportionatæ viribus, statui, conditioni pœnitentium taliũ.

19. *Pœnitentia ab alio* Resp. V. Si pœnitens absolutus redeat, egeátque nova absolutione, nova injungenda est pœnitentia; nisi fortè prior vi-

or videretur sufficiens, velletque eam de novo Confessarius injungere, uti potest, sicut aliud opus aliunde debitum. Si pœnitens petat sibi injungi aliam pœnitentiam loco injunctæ ab alio Confessario, illi annuendum non est; nisi status antecedens illius ex confessione saltem confusè cognoscatur; quia judex nequit judicare incognitâ causâ. Putant quidem Tamb. & Illsung statum pœnitentis antecedentem satis cognosci ex pœnitentia illi injuncta, ideoque opus non esse, ut peccata, ob quæ injuncta fuit, denuo exponantur; at licet hoc forte aliquando verum esse possit; non tamen semper, quia Confessarii non sunt uniformes, nec omnes æquè solliciti de pœnitentia præsertim medicinali imponenda. Unde per se loquendo, pœnitens debet peccata saltem præcipua iterum confiteri. Quod, si rediret ad eundem Confessarium, hic, modo adhuc in confuso recordaretur status prioris pœnitentis, aut eum ex præsenti confessione intelligeret, juxta omnes aliam pœnitentiam posset substituere, & juxta aliquos etiam extra confessionem, quia judex potestatem habet circa pœnitentiæ impletionem, adeoque & circa illius mutationem. Ita *Lugo, Hau. & alii.* Demum etsi pœnitentia ordinariè imponatur ante absolutionem, potest tamen & eam sequi il-

injuncta quando mutari possit ?

lius impositio, tuncque adhuc procedit à potestate clavium, quia judicium necdum est finitum, utpote, ad quod spectat punire delicta.

20. *In dubio inclinandum in partem benigniorem.* Resp. VI. In dubio de sufficiente pœnitentia inclinandum in partem benigniorem; quia in ea minùs periculi; & *sapientis medici est*, inquit S. *Th, in 4. D. 18. Q. 2. A. 1. Qu. 3. à levioribus & minus periculosis medicinis incipere*, & *D. 19. Q. 42. A. 3. Qu. 2. paulatim procedendum est, ut quàm minùs potest fieri, gravetur ille, cui medicari volumus*, Juvat quandoque interrogare pœnitentem, quam pœnitentiam putet se meliùs implere posse; sique promptus inveniatur, expedit quandòque, quæ diutius duret, per dies v. g. 15. aut etiam per mensem, ut non dentur oblivioni peccata, consvetudo aboleatur, & studium eam extirpandi nutriatur.

CAPUT VII.

Quomodo, & quando sit danda absolutio?

21. *Forma absolutionis.* RESp. I. Ut Confessarius certò licitè procedat, regulariter tenetur absolvendo uti saltem his verbis: *Ego te absolvo à peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti Amen.* Rituale Romanum sic habet: *Cum igitur pœnitentem absolvere voluerit, injun-*

juncta ei prius, & ab eo acceptata salutari pœnitentia, primo dicit: Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternum, Amen. Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericors Dominus, Amen. Dominus noster Jesus Christus absolvat te, & ego authoritate illius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges: deinde ego te absolvo à peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Passio Domini nostri Jesu Christi, & merita B. Virginis, & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ, Amen. 22.

Quæ verba sint necessariò adhibenda?

Circa hanc formam obseruandum primo: dum dicitur: *Indulgentiam &c.* vel si verba illa omittantur, dum dicitur: *Dominus noster &c.* Confessarius elevat dexteram versùs pœnitentem. 2. Si pœnitens sit laicus, aut, ut tenet Gobat & Stotz, in minoribus tantúm, omittitur vox, *Suspensionis*. 3. In confessionibus frequentioribus, vel brevioribus, aut quando magnus pœnitentium concursus, aliáve rationabilis causa est, licité potest incipere ab his verbis: *Dominus noster Jesus Christus &c.*

& omittere verba: *Passio Domini nostri &c.* imò in graui necessitate, v. g. periculo mortis sufficit dicere: *Ego te absolvo ab omnibus censuris, & peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.* Extra illos casus reliqua verba prudenter adduntur, & per ultima illa: *Passio Domini nostri &c.* juxta aliquos, quod tamen alii probabiliùs negant, elevantur omnia opera bona poenitentis ad satisfactionem sacramentalem ex opere operato, & suppletur defectus impositæ nimis parvæ fortassis poenitentiæ. Putant quoque aliqui, veniale peccatum fore, si sine rationabili causa omittantur verba: *Dominus noster Jesus Christus &c.* eò quòd, uti ordinariè adhibenda ex usu Ecclesiæ, sint recepta, sed *Gobath Tr. 7. n. 16. l. 2. n. 82.* aliique id negant, satisque esse censent, si dicatur: *Ego te absolvo à peccatis tuis*; vel si timeatur, nè adsit censura: *Ego te absolvo, à censuris & peccatis tuis.* 4. Verba absolutionis convenit pronuntiare submissè, nè si Confessarius assvescat pronuntiare altiùs, circumstantes advertant, dum fortè neganda erit absolutio. An autem hæc danda sit aperto, vel tecto capite, spectanda est consvetudo, & praxis regionis. In his Germaniæ partibus datur aperto capite in reverentiam Christi, cujus authoritate

tate impenditur; in aliis verò quibusdam datur tecto capite, ut ostendatur Confessarii quá judicis authoritas. Ut servetur uniformitas, quæ ad decorem confert, quisque accomodet se consvetudini loci, in quo Confessarium agit. 23.

Forma proferenda authoritativè

Resp. II. Forma essentialis absolutionis proferenda est non deprecatoriè, sed authoritativè, quia est actus judicialis, ut constat ex *Trid. Sess. 14. can. 9.* dicente: *Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, anathema sit.* Deprecatio autem est actus supplicantis, non verò judicis. Constat quoque ex Scriptura. Nam Christus *Joannis 20.* non dixit: Quorum oraveritis, dimitti peccata; sed: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

Non est absolutio danda sub conditione de futuro.

Resp. III. Absolutio non est danda sub conditione de futuro, v. gr. Ego te absolvo, si intra triduum aliena restitueris. Ratio quia effectus Sacramenti non est suspendendus; sic volente Christo, ut nobis declarat communis Doctorum sensus. Unde sic absolvens peccaret graviter; dari tamen quandoque potest sub conditione de præsenti, ut mox dicetur. 24.

Absolutio disposito danda

Resp. IV. Confessarius tenetur sub culpa gravi, per se loquendo absolvere pœnitentem ritè confessum, & dispositum, uti & in dubio de dispositione, si pru- 25.

prudenter possit se resolvere in favorem pœnitentis. Ratio est, quia pœnitens per confessionem acquisivit jus ad absolutionem, neque in dubio, quod in ejus favorem resolvi potest, illo privandus, cùm ejus possessionem fundet confessio ritè peracta: hac enim lege confessus est pœnitens, ut absolveretur, nisi constaret, eum esse indispositum. Dixi: *per se loquendo:* quia causæ quandoque esse possùnt differendi absolutionem secundùm dicenda capite sequenti.

26. *Regulariter danda absolutè quandoque sub conditione de præsenti.* Resp. V. Ubi rationabile dubium non est de requisitis ad absolutionem, absolvendus est pœnitens, per se loquendo, absoluté; sub conditione verò, si dubium sit, quod non possit solvi, adsitque vel necessitas, vel magna pœnitentis utilitas. Ratio primæ partis est, quia ad id jus tunc habet pœnitens: ratio 2dæ partis est, quia sic consulitur reverentiæ Sacramenti. & saluti pœnitentis. Hinc conditionatè absolvendus est primò, si dubitetur de usu rationis, aut sufficientia dispositionis vel materiæ; nec certa haberi possit, adsit tamen necessitas, vel prudens ratio absolvendi. 2. Si moribundus dederit signa dubia pœnitentiæ. 3. Si prudens sit dubium de dolore, aut proposito efficaci confessi mera venialia, aut mera mortalia dubia, ita ut certum non sit peccasse

ſe ſaltem venialiter. Quod ſi adferret
pœnitens ſola venialia dubia, & alia ra-
tio non ſvaderet, abſolutio nec ſub con-
ditione videtur danda, nè, cùm non ſit
neceſſitas, fiat irreverentia Sacramen-
to. Neque tunc pænitens habet jus ad
abſolutionem, quia non affert materi-
am certam, conſulendúmque etiam eſt
reverentiæ Sacramenti. Si tamen a-
deſſet prudens metus, nè fortaſſis ſit in
ſtatu peccati mortalis, ſub conditione
foret abſolvendus, ceſſarétque tunc pe-
riculum irreverentiæ. Poſſet fortaſſis
etiam ſub conditione abſolvi, ſi lucran-
dæ eſſent Indulgentiæ, ad quas prære-
quireretur confeſſio, atque in his caſibus
non ſuſpenderetur effectus Sacramen-
ti validi, ſed neque ordinariè difficilè e-
rit elicere peccatum certum ex vita
præterita, id quod tentandum foret.
Porro conditio poteſt quidem verbis
exprimi, ſed tamen neceſſe non eſt, ut
habet communis, ſed ſufficit, quod ad-
ſit intentio ſaltem virtualis, cui ut ver-
ba conſentiant, faciunt præſentes cir-
cumſtantiæ: virtualem autem intentio-
nem habet, qui ante ſtatuit abſolvere
pœnitentes ad mentem Chriſti, & Ec-
cleſiæ, & ex ea intentione tenuiter per-
ſeverante operatur.

Reſp, VI. Si pœnitens abſolutus af- 27.

Quid ſi pœnitens abſolutus afferat novum mortale omiſſum?

ferat novum mortale ex oblivione omiſſum, renovato, ſi ceſſaverit, dolore, iterum abſolvendus eſt. Si mortale dubium foret, jubeatur iterum ſe accuſare in communi de ante dictis, aut addere iterum veniale certum; niſi tamen mortale dubium certò fuiſſet veniale; ſi autem afferret tantùm venialia, ſine abſolutione nova dimittendus foret, quia videtur contra reverentiam Sacramenti ſine neceſſitate illud illico iterare: unde nec pœnitens poteſt eſſe rationabiliter invitus. Hoc autem in iterata illa abſolutione obſervandum, ut Confeſſarius non abſolvat elevata manu, & palam formata cruce, ſed clam ad pœnitentem inclinatus, nè ſi adſtantes advertant iterum dari abſolutionem, ſuſpicentur reum fuiſſe peccati mortalis. Aliud foret, ſi præſentes eſſent nunc omnes alii ab iis, qui antea adfuerant, aut ſolus pœnitens.

28.

Quid ſi Confeſſarius ante abſolutionem peccata pœnitentis eſſet obli-

Reſp. VII, Si peracta confeſſione, aut adhortatione Confeſſarius eſſet peccatorum in particulari oblitus, ita, ut nullius in ſpecie meminiſſet; quod fit quandoque, dum afferuntur tantùm venialia, poteſt abſolvere modo adhuc ita teneat ſtatum pœnitentis, ut poſſit pœnitentiam imponere, de qua inter confitendum jam inchoatur judicium.

Suffi-

Sufficit enim ad absolutionem, aliquando fuisse distinctam cognitionem peccatorum in Confessario; nunc autem esse adhuc confusam de statu pœnitentis quæ consistit in eo, quod meminerit plura vel pauca specie distincta peccata esse exposita, aut non nisi venialia, quanquam & facilè dici posset, ut repeteretur ultimum veniale. Aliud foret si Confessatius sub enarratione peccatorum dormivisset, aut fuisset distractus: hoc enim casu, si non sit certus, talem pœnitentem non retulisse, nisi venialia, quærat graviores peccatorum species, præsertim, in quas talis conditionis homines solent labi; non tamen sit nimius, nè Sacramentum fiat odiosum; pro quo mitigando posset Confessarius benignè dicere, humani se quid passum, & fuisse abreptum, vel somnolentum. Si sciat conscientiam pœnitentis bonam, intellecto uno veniali, vel accusatione de totius vitæ peccatis facta potest absolvere. Ubi hoc notandum, peccare per se graviter Confessarium, qui per somnum, aut alio modo est distractus culpabiliter, ita, ut non intelligat peccata pœnitentis, sicque causa sit, ut pœnitens cum gravi sua molestia teneatur peccata repetere.

Resp. VIII. Etsi absolutioni à peccatis 29.

Præmittenda absolutio à censuris non tamen necessario impletio pœnitentiæ vel probatio vitæ

catis præmittenda sit absolutio à censuris, saltem, ubi prudens timor est, ne aliqua subsit, v. gr. excommunicatio ob peccata graviora, quæ pœnitens confitetur; non tamen necessariò impletio pænitentiæ, aut emendatio vitæ Confessario probata. Ratio primæ partis est, quia Ecclesia graviter præcipit, ut excommunicatus nullum Sacramentum suscipiat. Absolvitur tamen pœnitens, etsi censuram ignoret, nec eam advertat Confessarius, modò verba proferat, & facultatem à tali censura absolvendi habeat. Imò Suarez probabiliter putat, si Confessarius volens agere, quod potest, dicat verba absolutionis â peccatis tolli simul censuras, excommunicationem, suspensionem, & interdictum, à quibus duobus postremis absolvere post datam absolutionem à peccatis non foret mortale, quia non privant usu passivo Sacramentorum, uti excomunicatio, quæ si à tali Confessario tollibilis non sit, juxta S. Antonin. Vasq. & alios impedit valorem absolutionis à peccatis, eò quòd Ecclesia sustulerit Confessariis jurisdictionem absolvendi à peccatis, priusqnam ablata sit excommunicatio. Negant tamen *Lugo a. 22.* & alii, si pœnitens bonâ fide procedat, & excommunicationem ignoret, eò quòd nullibi legatur, Ecclesiam jurisdi-

ctio-

ctionem sustulisse, nec id praesumi possit, cùm non sit in bonum fidelium, quia sic ignari suae excommunicationis possent totâ vitâ sucipere bonâ fide Sacramenta sine fructu. Ratio secundae partis, quam docuerunt quidam Rigoristae apud *La Croix l. 6. num.* 12. 30. est, quia sic differendo absolutionem plures exponerentur periculo multiplicandi peccata, & aeternae damnationis; manerent enim in statu mortali, adeoque minùs armati contra tentationes, siquo in eo statu morerentur, quod fieri pronum est, aeternùm perirent. Deinde paenitentia ante absoiutionem non est sacramentalis, seu deletiva poenae ex opere operato, nec deficiente gratia remissiva poenarum, utpote, quae non remittuntur priùs, quâm remissa sit culpa. Sicque poenitentes sine absolutione dimissi nihil de condigno mererentur & magna subirent damna: unde Alexander VIII. damnavit hanc propositionem inter damnatas primam; *per illam raxin mox absolvendi ordo est inversus.* Et hanc 16. *Ordinem praemittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia aut institutio Ecclesiae; sed ipsa Christi lex, & praescriptio, naturâ id ipsum quodam modo dictante,* Ratio tertiae partis est eadem, qnae prioris, cui accedit constans praxis Ecclesiae, & finis Sacramenti

menti, per quod gratia ad emendationem confertur. Dicunt adversarii, ex probatione judicandum esse, an pœnitens verum dolorem, & emendationis propositum habeat; at id aliunde satis intelligi potest. Dicunt item, praxin non absolvendi ante peractam pœnitentiam viguisse per 12, sæcula prima; verùm id falsum esse eruditè ostendit *Nicolaus du Bois in apologia contra Synodum Bacematoriam*, probans à secundo sæculo ad duodecimum, facientibus publicam pœnitentiam datam fuisse Eucharistiam per decursum pœnitentiæ necdum expletæ, adeóque ante fuisse absolutos sacramentaliter. Absolutionem autem quæ dabatur completâ jam pœnitentiâ, sacramentalem non fuisse, sed reconciliativam tantùm pro foro externo, & in testimonium pœnitentiæ fideliter expletæ.

30. *Non dimidianda ob concursum pœnitentium absolutio directa.* Resp. IX. Absolutio danda non est propter magnum concursum pœnitentium, illi, qui non est confessus omnia mortalia. Ratio est, quia ex eo non est moralis necessitas confessioni non integræ mortalium impendendi absolutionē, etsi aliqui non sint redituri, quia alibi, vel alio die confiteri poterunt. Unde Innocentius XI, damnavit hanc 59. *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè confessos ratione magni concursus pœnitenti-*

tentium, v. g. qualis contingere potest in die magnæ festivitatis, vel indulgentiæ. Ob eandem rationem non licet dimidiatè confessos absolvere, si inveniantur multæ confessiones invalidæ emendandæ, quæ tam citò repeti non possunt, quod à se practicatum ait Sporet. Idem est de peregrino, qui accedit bonâ fide non satis discussâ conscientiâ, & ob copiam pœnitentium non potest examinari, Regulariter meliùs est, pauciores potiùs audire, & bene instructos ac dispositos quàm multos tumultuariè & minùs dispositos cum exigua spe emendationis absolvere. Quando verò adest moralis, vel physica impossibilitas integrè confitendi, & necessaria absolutio: ut si moribundus videretur moriturus, antequam integrè confiteretur, aut, si ad eum veniens Confessarius invenerit opus esse confessione generali, habènsque apud se sacrum viaticum, & extremam unctionem, non posset confessionem protrahere sine scandalo populi exspectantis & gravi infamia pœnitentis, non integrè confessos licet absolvere: postea tamen procuranda esset integritas confessionis.

31. *Non potest validè dari*

Resp, X, Absolutio nec licitè, nec validè dari potest absenti, sed tantùm præsenti, saltem moraliter. Ratio est quia hæc fuit voluntas Christi, quæ nobis

abſolutio abſenti. bis innoteſcit ex praxi perpetua Eccleſiæ, & ex CC. Nam ex *Flor. & Trid.* forma abſolutionis ſunt verba formalia, quibus Sacerdos alloquitur pœnitentem, dicendo; *Ego abſolvo te, &c.* Verba verò formalia nemo adhibet ad abſentem, ſed humano modo loquimur præſenti; unde Clemens VIII. damnavit hanc propoſitionem: *Licet per literas, ſeu internuntium Confeſſario abſenti ſacramentaliter confiteri, & ab eo abſente abſolutionem obtinere.* Inſuper ſub pœna excommunicationis prohibuit illam doceri, vel practicari tanquam aliquo caſu probabilem. Porro propoſitio illa damnata eſt, quia volebat, validam eſſe confeſſionem factam abſenti pro abſolutione, ab eodem abſente obtinenda. Si voluiſſet validam eſſe factam in ordine ad abſolutionem à præſente accipiendam, uti putavit Suarez, eſſet ſolùm damnata propter partem ultimam, quia confeſſio facta abſenti in ordine ad abſolutionem à præſente accipiendam invalida non eſt, uti declaravit Clemens *apud Dicaſt. de pœnitentia diſput. 9. à n. 23.* Unde paſſa non eſt ſententia Suar. qui tantùm voluit, confeſſionem factam abſenti pro abſolutione à præſente accipienda eſſe validam: videri poteſt *Gormaz. de Pœn. à n. 232. Viva in appendice ad damnatas*

mnatas. §. 10. Aliud eſt de abſolutione à cenſuris, quæ, quia ſcriptô, hinc & abſenti impertiri poteſt, Dixi: *Præſenti moraliter ſaltem*, quia, cùm verba formalia ad præſentem moraliter uſurpari poſſint, nihil obſtat, quin is abſolvi poſſit. Conſiſtit autem præſentia moralis in ea communicatione Sacerdotis, & pœnitentis, ut ſe invicem audire poſſint, eâ voce loquentes; quâ homines in communi colloquio uti ſolent, ſatis foret tamen, etſi aliquantò altiore voce utendum eſſet. Hinc, quamvis pœnitens jam exiviſſet ex ſede confeſſionali, ſi tamen adhuc ſit in morali præſentia, abſolvi poteſt & debet, idque juxta *Lug. Tamb.* & alios, etſi jam immixtus aliis, ùt videri non poſſet, quia nihilominùs eſt moraliter præſens: retinétque voluntatem abſolutionis accipiendæ, quamdiu eam non accepit. Quod autem *Moya q. 5. num. 32.* dicat, manere moraliter præſentem, quamdiu videri aut ſenſu percipi poteſt, videtur nimiùm, quia longiùs liberô oculô, homo videri poteſt, quàm ad eum fieri poſſit humana locutio. Multò minùs ſufficit, quòd Confeſſarius domum videat, in qua decumbit pœnitens; quia pronomen; *Te* ſatis demonſtrare non poteſt pœnitentem, cùm nullô ſenſu percipiatur à loquente, nec Sacerdotis

verba humanô modô percipere possit.

32 *Absolutio dispofito etiam à solis venialibus danda.* Resp. XI. Dari quoque debet absolutio pœnitenti dispofito, sola licèt venialia confesso. Ratio est, quia venialia sunt materia sufficiens Sacramenti pœnitentiæ, & pœnitens per eorum confessionem acquisivit jus ad absolutionem, & augmentum gratiæ, quod confertur, quoties Sacramentum illud dignè suscipitur. Unde *Trid. sess. 14. c. 5.* docet, venialia rectè & utiliter citra omnem præsumptionem in confessione dici. Probat quoque id piorum & sanctorum usus, & praxis totius Ecclesiæ. His ex parte contradicunt quidam D D. Lovanienses, ex quibus Huygens improbat; quòd frequens absolutio petatur à venialibus, nisi pœnitens sit valde sanctus, & clarè discernat eorum malitiam. Alii adstruunt statum aliquem perfectionis, quem, qui attingit, non indigeat confessione, dicúntque, primos Christianos in eo statu non fuisse solitos confiteri. Alii cum Ostraet putant, pœnitentes ignotos, qui non nisi levia v. g. mendacia, distractiones in oratione, &c. confitentur, non esse passim absolvendos. Sed hi audiendi non sunt, si pœnitentes judicentur prudenter esse dispositi, quia doctrina illa repugnat praxi Ecclesiæ, sensuique Doctorum, & sanctorum virorum, qui sæpe à solis veni-

alibus

alibus abſolutionem petunt, & abſolvunt tum adultos, qui tantùm venialia confitentur, tum adoleſcentes, qui nunquam peccârunt graviter. Sapienter tamen ſvadent DD. ut tales ad ſincerum dolcrem & propoſitum ſeſe ſedulò excitent, relapſique ſæpius in eadem venialia addant ex vita præterita ſaltem veniale gravius, aut magis deliberatè commiſſum, quod jam emendaverint, magíſque deteſtentur, & cavere ſtatuant, ut ſic magis conſulatur reverentiæ & fructui Sacramenti.

Reſp. XII. Nèque indiſpoſitus ad abſolutionem quis cenſeri debet ex eo ſtatim, quòd meritò timeatur relapſurus, aut etiam is idipſum exiſtimet; quia timor ille & judicium poſſunt eſſe de præſenti voluntate bona mutanda fortaſſis, non verò de defectu præſentis diſpoſitionis. Unde judicium illud, utpote actus intellectûs, ſtare poteſt cum ſincero dolore præſenti & propoſito. Itaque examinet Confeſſarius: unde judicium illud pœnitentis proveniat, an fortè ex actuali affectu ad peccatum, an ex deſperatione vel puſillanimitate, aut potiùs ex cognitione fragilitatis auctæ per actus frequentatos. Undecúnque proveniat, conetur Confeſſarius mederi, media ſuggerat, animet ad fiduciam, excitet ad ſe humiliandum co-

33. *Quid ſi quis judicet ſe relapſurum.*

ram Deo, ut ambulet in conspectu ejus, ferventioribus precibus auxilium imploret, fiducialiter recurrat ad B. Virginem, peccatorum refugium. Caeterum caveat Confessarius, nè ulli periculosas hypotheses proponat, v. g. nunquid nolles peccare, etsi hoc illúdve malum deberes tolerare, si in hac illáve fores occasione, sufficit, constare poenitentem jam sincerè dolere, & nolle peccare de caetero.

CAPUT VIII.

Quando. aut quomodo neganda, aut differenda absolutio?

35. *Quomodo differenda absolutio, & quae signa indispositionis?* RESp. 1. Differenda est absolutio, primò, si afferatur reservatum, à quo Confessarius nequeat absolvere, nec sit urgens ratio nunc absolvendi. 2. Si prudens sit dubium de dispositione poenitentis, quod resolvi non possit; nec adsit necessitas absolvendi; aliàs enim temerariè exponeretur Sacramentum periculo nullitatis. Signa autem dubiae dispositionis sunt, si poenitens contra fidem datam necdum deseruerit occasionem peccandi proximã; si aliquoties spoponderit scandalum tollere, redire in amicitiam, aliena reddere, aliisve obligationibus gravibus satisfacere, & promissis non steterit, cùm posset. 3, Per se loquendo. si post confessionem diu omissam, & frequentes

rela-

relapſus appareat pœnitens negligenter examinâſſe conſcientiam; quia, tum magnum eſt periculum, ne abſolvatur culpabiliter non integrè confeſſus. Dixi, *Per ſe loquendò;* quia, ſi pœnitens rudis, aut ſe meliùs examinare, aut redire non poſſet, juvandus foret, & abſolvendus, ſi judicetur diſpoſitus. 4. Si pœnitens eſſet peccator publicus, v. g. uſurarius, vel concubinarius publicus, differenda eſſet abſolutio publica, donec conſtaret de emendatione; quia aliàs ſcandalizarentur fideles. Poſſet tamen diſpoſitus abſolvi privatim; ſed Communio publicè danda non eſſet. 5. Si conſideratis omnibus dilatio videatur pœnitenti profutura, v. g. ſi magnum capiat horrorem peccatorum, gravitatem eorum magis apprehendat, firmetur magis contra relapſus, concipiatur major dolor, & firmius propoſitum, aſtringatur magis ad utendum mediis præſcriptis, rem alienam reſtituat, damna compenſet, aliáſque obligationes impleat. Poteſt Confeſſarius quandòque laudabiliter ad breve tempus, licèt videretur diſpoſitus, abſolutionem differre, ſaltem, ſi non eſſet pœnitens omninò invitus. Eſt communis: & ratio eſt: quia Confeſſarius eſt medicus animæ, adeòque poteſt adhibere media, quæ prudenter ſpirituali ejus ſanitati fore utilia.

tiliora judicat: ſicut poteſt imponere media præſervativa, aut præexigere alicujus ſatisfactionis impletionem, Habet quidem ritè diſpoſitus jus ad abſolutionem, ſed non ſemper ad eam ſtatim accipiendam; ſicut Catechumenus jus non habet ad Baptiſmum ſtatim accipiendum; verùm ubi judiciô Confeſſarii magis expediet. Dixi primò, *Quandòque*, quia diſpoſito non niſi rarò differenda eſt abſolutio; cavendúmque, nè differatur, quando ſine nota non poteſt differri Communio, aut ſunt lucrandæ Indulgentiæ, quas alio tempore lucrari non poſſet; vel prævidetur periculum, ne cogatur eadem peccata alteri confiteri, quia per hoc injuſtum illi onus imponeretur, vel deníque, ſi exponitur periculo moriendi ſine abſolutione aut ad longum tempus non poſſet redire, Dixi 2. *Ad breve tempus*, puta ad 8. vel paulò plures dies; quia dilatio diuturna in pœnitente diſpoſito non videtur uſurpanda; cùm incertum ſit, an habeat perfectam contritionem, adeòque ſit meriturus de condigno aliquid, & non incurſurus periculum damnationis. Dixi 3. *Si pœnitens non ſit omninò invitus*, ſi enim eſſet omnino invitus, & diſponi non poſſet, ut acquieſceret, abſolvendus eſſet: quia aiias exaſperaretur, aut ad alium iret, vel intra breve tempus

pus non rediret, Cæterùm, cui differtur absolutio, excitandus est, ut frequentet actus charitatis, & contritionis, ut ita acquirat vires majores contra tentationes; ut postea meliùs dispositus ampliores gratias accipiat, quibus compensabitur gratiæ augmentum, per absolutionem aliàs modò accipiendæ. Imponenda quoque pœnitentia, & monendus, necesse non esse, ut peccata modò exposita, si ad eundem Confessarium redeat, denuò confiteatur: potest enim is Confessarius ipsum ab illis peccatis absolvere, etsi eorum distinctè non recordaretur, modò pœnitentiam ante imposuerit convenientem: aliquámque adhuc imponat.

Resp. II. Neganda est absolutio illi, 35
quem constat esse indispositum. Unde *Quando*
neganda est primò, si pœnitens nolit *absolutio*
restituere rem alienam, aut satisfacere *neganda?*
pro damno illato in bonis, seu fortunæ, seu famæ, & honoris, cùm possit. Quod addo, quia si modò non possit, satis est, si habeat voluntatem id faciendi, spondeátque se facturum, occasionemque quæsiturum. 2. Si nolit offensam sibi illatam condonare, gravem minitetur vindictam, differre velit plus, quám par est, cum aliorum scandalo reconciliationem cum proximo, aut nolit præstare, quod tenetur sub mortali, v.

g. stipendia dare famulis, tegere decenter pectus, quod cum scandalo nudum gerit. 3. Si retineat voluntatem duellandi suô tempore. 4. Si habeat notitiam alicujus, ex quo grave damnum imminet alteri, & nolit congruô modô efficere, ut avertatur, v. g. si sciat, aliquem esse in periculo gravis seductionis, nec curare velit, ut res manifestetur illis, ad quos spectat corrigere, vel impedire. Ratio horum est, quia tales sunt in actuali gravi peccato. 5. Per se loquendo, si pœnitens ignoret scitu necessaria necessitate medii, nec possit nunc instrui, ut si ignoret mysterium Sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, &c. Quia fides horum etiam mysteriorum probabiliter est fundamentum justificationis. Dixi primò: *Per se loquendo*, quia in articulo mortis absolvi posset sub conditione, ignorans mysterium Sanctissimæ Trinitatis, si instrui non posset; probabile enim est, illud non esse scitu necessarium necessitate medii. Dixi 2. *Nec possit instrui*, nam si possit, instruendus esset, aut, si tempus etiam non patitur, monendus, ut curet se instrui: atque hæc satis clara sunt. Major difficultas est circa consvetudinarios vel constitutos in occasione proxima. Sed de his infra. P. 3. à n. 169.

36. Resp. III, Si Confessario constet ex confes-

confeſſione alterius commiſiſſe certum peccatum pœnitentem, quod nec confeſſus ſit, nec modò confiteatur, ut, ſi ſponſus confiteatur, ſe à Paſchate confeſſum non eſſe, fornicatum autem eſſe cum ſua ſponſa, poſt Dominicam in albis; hæc dein pariter dicat ſe, à Paſchate confeſſam non eſſe, de fornicatione autem mentionem non faciat, poteſt Confeſſarius more conſueto eam examinare circa ea, quæ ejuſmodi interrogari ſolent, v. g. an ipſam nihil ultra angat, an nihil contigerit poſt contracta ſponſalia, quod conſcientiam gravare poſſit, quia ex ſcientia illa etiam ſacramentali non amiſit Confeſſarius jus interrogandi modô ordinariô; quod addo quia ad examen extraordinarium illâ uti non licet. At ſi ſponſa neget peccatum illud, quid agendum ſit Confeſſario, controvertunt AA. *Gobat* & alii putant, abſolutionem dandam eſſe ſub conditione, eò quòd non minorem fidem mereatur, quàm complex peccati adeòque jus ad abſolutionem habeat. Admittunt hoc alij, ſi ſit ratio prudens excuſandi, eò quòd non recordetur, fortè illud factum eſſe poſt ultimam confeſſionem, aut ex ruditate ſua putet inculpabiliter licere copulam, eò quòd, uti quandóque dicunt exiſtimârit ſe jam coram Deo eſſe] conjugem, &c. Si verò ta-

Quid ſi pœnitens taceat peccatum grave, de quo conſtat Confeſſario ex complicis confeſſione?

rò tale judicium formari non possit, sitque Confessarius certus, quòd peccatum illud clavibus non fuerit subjectum, rectè tenent, absolvendam non esse, sed præviâ admonitione ordinariâ de matrimonio dignè ineundo, utpote ex quo pendet pars magna felicitatis in eo exspectandæ. dèque diligenti præparatione, dicto: *Misereatur:* sine absolutione, insciam non datam esse, dimittendam, nè Sacramentum administretur invalidè, tùm quia potiùs accusanti se cum sui confusione, quàm neganti fortè ex pudore credendum est; tùm, quia Confessarius dando absolutionem, ei nihil prodest, nullùmque ei commodum, nec confusio inde oritur. Quòd si Confessarius extra confessionem ab aliis audivisset, peccatum illud post ultimam confessionem v. g. ante duos dies commissum esse, potiùs credendum esset pœnitenti. Si tamen esset longè major authoritas testantis, & circumstantiæ prudenter moverent contra pœnitentem, absolvendus non esset saltèm absolutè. *La Croix N. 1969. & n. 1753. Illsung N. 128:*

37. *Si negetur absolutio, fiat id svaviter.* Resp. IV. Quando alicui neganda est absolutio, fiat id svaviter, ostendatúrque, id ad pœnitentis, & Confessarii salutem necessarium; huic majorem potestatem non esse, quàm contulerit Deus;

Deus: ſique attentaret abſolvere, nihil acturum, & ne terreatur pœnitens, non imponatur pœnitentia nimis rigida; ſed pars ſuggeratur ſub conſilio, dicátque Confeſſarius, ſe pro eo oraturum, moneat inſupèr, ut, ſi ad alium eat, eadem peccata iterum eſſe confitenda, nec ad communionem modò accedendum eſſe, &c.

CAPUT IX.

Quomodo pœnitentes ſint generatim dirigendi ad vitam devotam, aut verè Chriſtianam?

RESp. I. Quíſque pro ſuo ſtatu & conditione, & capacitate poterit inſtrui, præmiſſis, quæ dixi N. 8. Quòd vita verè devota non conſiſtat in longis precibus vocalibus, non in diuturna mora in templis, non in pietate ſenſibili, ut quidem mulieres ſibi malè perſvadent; ſed in eo, quòd quis declinet à malo, ſtatuíque ſuo convenientèr vivat, & agat ſibi agenda ex intentione recta, ſeu motivo ſupernaturali virtutis, maximè charitatis erga Deum, & proximum pro cynoſura voluntatis ſuæ habens voluntatem Dei, qui bonorum noſtrorum non indiget. Quæ enim devotio, ſi materfamilias tempore, quô liberis, quô rei domeſticæ invigilandum, multas horas Sacris audien-

38. *Quæ ſit vita verè devota?*

audiendis insumeret, si filia, dum domi laborandum, dum parentes in victu aliisque necessariis comparandis adjuvandi sunt, templa visitaret, vel domi sacræ lectioni, aut orationi vacaret. Deus, magnus Paterfamilias officia distribuit, cuique statum & functiones assignat; huic sanctæ voluntati, qui ex majore charitate & reverentia magis se conformat, vitam magis devotam ducit; neque opus bonum est, nisi conforme voluntati Divinæ. Certè Christus Dominus non placuit minùs Patri vitam privatam 30. annis agens, laborans in officina Nutritii sui, & Matri obsequens, quàm postea regnum Dei prædicans & patrans miracula.

39. *Ingerenda magna æstimatio finis ultimi.*

Resp. II. Ut magnam concipiat æstimationem finis sui, ad quem creatus est. Creatus est homo, ut in hac mortali vita sua Dominum Deum suum laudet ac revereatur, eique serviens tandem salvus fiat. Reliqua autem sita super terram creata sunt hominis ipsius causâ, ut eum ad finem creationis suæ juvent. Hæc altè imprimenda sunt pœnitentibus, excitando eos ad fervens studium finis sui consequendi. Quidquid homo agit, quidquid patitur, quod eò non tendit, deperditis annumerandum est. Fine illô, qui excidit, meliùs esset illi, si natus non esset. Ex-

ponendum quóque, quàm multiplicia, quàm facilia, quàm jucunda, quàm excellentia dederit Deus homini media ad finem suum, imò ordinaverit, ut omnia seu prospera, seu adversa diligentibus Deum cooperentur in bonum. Ac proinde inexcusabilis sit homo, qui divitias bonitatis Dei contemnit, vel iis abutitur. Denìque; ut conetur ad omnimodam indifferentiam, suscipiendo de manu Dei non minùs lubenti & gratô animó adversa, quàm prospera; quia nescit homo, quid ad finem suum magis conducat, valetudo, an invalitudo; divitiæ, an paupertas; honor, an neglectus & contemptus.

Resp. III. Ut concipiat magnum odium, & horrorem omnis peccati, imprimis mortalis, considerando ejus malitiam; quæ, etsi transcendat humanum intellectum, magis tamen apparebit, si considerentur primò pœnæ, quibus Deus, justus vindex, unicum mortale in Angelis lapsis, & Adamo excepit, & punit modò mortalia in æternum in inferno. 2. Satisfactio, quam exegit ab Unigenito suo, qui peccata nostra in se suscepit eluenda. Nèque enim satis habuit, quod unum obsequium, etsi infiniti valoris, exhiberet, sed ut nasceretur pauper, ab hominibus desertus, viveret ut egenus, & quasi ignotus, toleraret

40. ingens horror peccati.

oppro-

opprobria, contemptum, calumnias, imò ignominiosam mortem crucis inter latrones subiret. 3. Quis per peccatum mortale offendatur, inhonoretur, contemnatur, à quò, & ob quid, in quibus circumstantiis, nempe in conspectu suo, eo tempore, dum homini dat vitam, ex amore salutis ejus, eum fovet & sustentat, ut supra exposui sub n. 12.

41. *Svadenda consideratio vanitatis mundi, & constantia æternorum.* Resp. IV, Ut quandoque consideret inconstantiam omnium, quæ mundus offert, brevitatem vitæ, mortem certam, horam incertam; æternitatem deinde futuram felicem, vel infelicem. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, & animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Nihil proderit, divitem fuisse, nihil fuisse in deliciis, honoribus, nihil fuisse Principem, Regem, totius mundi Monarcham. Hac ratione consequetur amorem spiritualis paupertatis, & animus à terrenis avelletur.

42. *Suggerenda media consequendæ virtutis. Primum virtutis æstimatio.* Resp. V. Suggerantur illi media generalia consequendæ virtutis; quorum primum est magna virtutis æstimatio; virtus enim substantia est vitæ Christianæ, & rationalis naturæ dignitas, decor, pulchritudo, ornatus & nobilitas. Hæc si desint, nihil conferunt cætera: si adsit, hominem evehit ad Dei similitudinem: constituit enim eum prudentem, justum, fortem, temperantem, mitem,

tem,

tem, patientem, benignum, misericordem, aliisque perfectionibus exornat; ex quibus pulchra quædam Dei similitudo, & perfectionum ejus imitatio consurgit, imò filius fit Dei, filius autem refert patrem. *Similitudo Dei in nobis*, inquit S. Augustinus de Creatione, *in moribus cernenda est, ut, sicut Deus qui hominem creavit ad imaginem, & similitudinem suam, Charitas est, bonus, & justus, & patiens, & mitis, & misericors, & cœtera virtutum insignia, quæ de Deo leguntur; ita homo creatus est, ut haberet charitatem, ut bonus, ut justus, & mitis, & patiens, & mundus, & misericors foret; quas virtutes, quantò plus habet homo in se ipso, tantò propinquior est Deo, & majorem sui Conditoris gerit similitudinem. Si verò, quod absit, aliquis per devia vitiorum, & divortia criminum ab hac nobilissima sui conditoris similitudine degenerans aberret, tunc fit de eo, quod scriptum est: Homo, cùm in honore esset, non intellexit.* Quantam autem similitudo Dei homini conferat excellentiam, quis explicet? *Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes.* Vis esse ex iis? Sectare virtutem. *Secundum* generale medium est ardens, forte & efficax virtutis desiderium. Ardens quidem, ut quis ad eam feratur instar famelici ad cibum, instar sitientis ad potum: *Beati enim, qui esu-*

Secundum ardens & forte ejusdem desiderium.

riunt

suriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Forte autem, ut animum contra difficultates erigat, & virtutis studio firmet: has enim qui horrent virtutem solidam non consequentur. *Volunt*, inquit S. *Gregor. Lib. 7. Moral. Cap. 12. esse humiles, sed sine despectu; esse contenti propriis, sed sine necessitate; esse casti, sed sine maceratione corporis; esse patientes, sed sine contumeliis; & cùm adipisci virtutem quærunt, sed labores virtutum fugiunt; quid aliud est, quàm exhibere belli certamina in campo nesciunt, & triumphare in urbibus de bello concupiscunt?* Denique desiderium efficax, quod ad praxin operationis externæ perveniat, contemptísque hominum dicteriis, & propriis commoditatibus, sectetur non consolationes spirituales neglectâ virtutis substantiâ, instar pueri, qui butyrum pani allitum delingit, & panem negligit; sed virtutes constantes, & firmas, quæ sibi in omni loco, tempore, & occasione constent. *Non ad mensuram* inquit S. Hieronymus *in Ps. 80. dat Deus, sed secundùm dispositionem cordis nostri.* *Tertium* generale medium est frequens & humilis oratio, seu petitio virtutis; est enim virtus eximium Dei donum, quod sine oratione non obtinetur; sed vult Deus illius auctor agnosci, vult quadam im-

Tertium constans oratio.

por-

portunitate cogi, ut discamus donum illud agnoscere, fontem adorare, & gratos nos exhibere, id quod fiet, cum magna nostra, non Dei utilitate. Et hinc toties nos adhortatur Deus ad orationem: *Petite, & accipietis; quærite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis.* Math. 7. *Oportet semper orare, & nunquam deficere,* Lucæ 18. *Si quid petieritis à Patre in Nomine meo, dabit vobis* Debet autem oratio fieri cum fiducia, ut in nomine Christi fiat, innitendo illius meritis, non nostris, & cum humilitate referendo, quod petitur, ad gloriam Dei, ut glorificetur pater in filio: aliàs enim non petitur in nomine Christi. Demum modus petendi virtutem, triplex est: peti enim potest vel virtus in communi, exemplo Davidis *Ps. 118.* orantis: *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me:* vel virtus in particulari in hac oratione, hac septimanâ, hoc mense totô una, aliàs alia; qui modus utilior est priore; vel ità, ut iis consideratis, quæ ad virtutem v, g. humilitatem movent, exerceas illius actus, cum magno proficiendi desiderio. Ut verò oratio inflammetur magis, expedit Deo proponere modò suam indigentiam, paupertatem, virtutis necessitatem, pericula &c. modò charitatem, quâ nos Deus ab æterno dilexit: misericordiam,

quâ revocavit aberrantes; longanimitatem, & patientiam, quâ rebelles tolleravit; modò labores, sudores, opprobria cruciatus, mortem Christi; & hæc eadem proponi possunt Christo, & Beatissimæ Virgini. *Quartum* medium est

4tum, constans proficiendi conatus.

constans in virtute progrediendi conatus; sic enim crescit virtutis æstimatio, desiderium & habitus, qui actibus frequentatis augetur: atque conatus ille ad profectum necessarius est, ità ut non progredi in virtute sit regredi, ùt Patres & spirituales Magistri docent. Cujus ratio est, quia tam parum cor nostrum sine amore esse potest, quàm ignis sine calore: amor autem vel ordinatus est, & cælestis: vel inordinatus, ùt plurimùm terrenus, si terrenus, deficimus; si cœlestis, progredimur, at cœlestis non erit, nisi constanter pugnemus contra amorem proprium, naturámque vitiatam, & conemur progredi. *Quintum*

5tum. ambulare coram Deo.

medium est, operari ex memoria præsentis Dei, & omnia etiam secreta cordis nostri intuentis: *Ambula coram me, & esto perfectus;* id est eris, ut exponitur. *Sextum* medium generale est, Chri-

6tum, Christum sibi proponere exemplar

stum, qui via, veritas, & vita est, sibi tanquam Magistrum & exemplar virtutum proponere; & hac se cogitatione animare: Vita nostra militia est super terram, ùt Job testatur, Dux & Impera-

rator noſter Chriſtus; huic nomen dedi, hujus vexillum ſequor, ipſe laboravit, paſſus eſt ſitim, famem, frigus, æſtum, opprobria, contumelias, humiliavit ſe uſque ad mortem crucis, ut me redimeret, & ità intrarem in gloriam ſuam; invitat me ad illam, aſt non vult me in partem illius venire, niſi cooperer, & compatiar. Non eſt ſervus major Domino, nec diſcipulus ſupra Magiſtrum: pudere deberet militem, ſi commodiùs & delicatiùs haberi vellet, quàm Dux ſuus, Rex, & Imperator; & nihilominùs ſocius eſſe vellet regni & gloriæ.

43. *Exercere frequenter fidem, ſpem, charitatem.*

Reſp. VI. Doceatur ſedulò exercere frequenter fidem, ſpem & charitatem; fidem quidem cum magna humilitate, & reverentia, ſuum intellectum ſubjiciendo, & captivando in obſequium ſupremæ veritatis circa Dei perfectiones, myſteria SS. Trinitatis, Incarnationis, Sacramenti Euchariſtiæ; circa prœmia juſtis, & ſupplicia æterna peccatoribus præparata. Spem autem cum magno deſiderio Beatitudinis, cum magna fiducia in omnipotentia, benignitate, miſericordia, & fidelitate promittentis Dei, meritiſque Chriſti, quæ voluit eſſe noſtra. Charitatem denique, gaudendo de infinitis Dei perfectionibus, ſe illi offerendo, optando, ut illum omnes propter ſe ament, invitando omnes cre-

aturas ad illum laudandum, & ei benedicendum; gratulando de gloria extrinseca, in cœlo, & in terra; exultando de ejus cultu & honore; dolendo, quòd tot illum negligant, offendant, contemnant, & nos offenderimus; deplorando nostram, & aliorum cæcitatem, & tepiditatem in ejus agnitione, æstimatione, & obsequio.

44. *Et humilitatem.* Resp. VII. Inducatur, ut se constanter exerceat in humilitate cordis, oris, & operis; atque ad hanc virtutem consequendam sæpe recogitet: quid, quantúsque est Deus, & quid ego? Deus æternus, immensus, omniscius, sapientissimus, omnipotens, omne bonum: ego ante annos non multos fui nihil, jam ex me nihil sum, & quid per peccata? Post paucos annos quid ero, & quid in æternitate? Ut sic se humiliet sub omnipotenti manu Dei, ad eum in omnibus recurrat, suam agnoscens cæcitatem, paupertatem, impotentiam ad omne bonum, sibi attribuat solos defectus, Deo verò omne bonum, ut erga proximum sit benignus, misericors, omnium se postremum reputando. Est enim humilitas fundamentum omnium virtutum, sine qua nemo aliquem perfectionis gradum attigit: Deus namque superbis resistit, & humilibus dat gratiam; quia humiles Deo, qui gloriam su-

am non vult, nec poteſt dare alteri, omnia dona in acceptis referunt; ſuperbi autem fures ſunt in domo Dei, & raptores gloriæ ejus.

Reſp. VIII. Ut in omnibus rectâ procedat intentione, ſpectans unicè beneplacitum, & gloriam Dei: ideòque diligenter invigilet ſuis affectibus, & uſui ſenſuum, eos ad examen ſæpe revocet: aliàs enim amor proprius intentionem aut evertet, aut labefactabit; quia *ſenſus, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua, Gen. 8.* 45. *Omnia diſcat agere rectâ intentione.*

Reſp. IX. Ut præter examen generale de actibus totius diei veſpere inſtituendum, familiare ſibi habeat examen particulare, cujus praxis hæc eſt: Suſcipitur ad certum tempus certa virtus exercenda per diem; vel vitium, aut paſſio mortificanda: manè fit propoſitum, prævidentur occaſiones, per diem excercentur actus illius virtutis, aut mortificatio paſſionis, augendo indies numerum in bono, & minuendo in malo, veſperi initur ratio, elicitur dolor de lapſibus, vel negligentiis; examinatur profectus, majorne ſit, an minor? Statuitur pro die altero. Pro quo primò aſſumenda virtus magis neceſſaria exercenda, aut paſſio prædominans imminuenda. 46. *Doceatur examen generale & particulare.*

Reſp. X. Commendanda exacta con- 47.

Ut confessio, & communio sit devota, & frequens.

fessio, & communio frequens, devota. Ut confessio sit devota, non tantùm fiat præmisso examine, humilíque & sincerâ peccatorum confessione, cum dolore vero, & efficaci emendationis proposito; sed etiam media ad id indagando, occasiones eorum vitare statuendo. Suscipitur absolutio animô demissô, gratôque tanquam à Christo; pro accepta postea agantur gratiæ, & conceptum antea propositum ei offeratur gratiis suis confirmandum. *Confirma in nobis, quod operatus es in nobis.* Ut communio sit verè devota, debet primò homo mundus esse non ab omni solùm mortali, sed veniali etiam peccato, omni inordinato affectu; proinde omnes animi affectus bene sunt excutiendi. Ex fine intento agnoscentur. 2. Debet excitari ardens desiderium Christum suscipiendi, considerando suam indigentiam, coecitatem, animi morbos, impotentiam, pericula; Christi autem divitias, potentiam, amorem, quô nobiscum esse desiderat, & nos ditare. *Qui sitit; veniat ad me, Joan. 7. Sitienti dabo de fonte aquæ vivæ. Apocal. 7. Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.* 3. Profundè se humiliare, & considerando ex una parte suum nihilum, indignitatem maximè per peccata & ingratitudinem contractam; ex altera Christi digni-

gnitatem. 4. Suscipere debet Christum vivâ fide, magna cum fiducia, ardenti amore, & desiderio, se illi perfectè conformandi in agendo, & patiendo, magna cum humilitate, attentione & reverentiâ. 5. Susceptô sponsô animæ suæ gratias humiles agere, quod fit subjiciendo illi intellectum per fidem, eum adorando, amando, optando, ut ab omnibus ametur, glorificetur; se offerendo; compellando eum jam Regem suum, jam sponsum, &c. petendo gratiam uberem, per diem mortificationem subeundo aliquam, legendo sacrum librum, vitando vanam conversationē, &c.

CAPUT X.

An, quando, quomodo errores, & defectus in sacro tribunali à Confessario admissi sint corrigendi?

48. *Si reum mortalis, dispositum non absolvit, quid agendum?*

RESp. I. Si Confessarius pœnitentem dispositum peccati mortalis reum, ex oblivione, distractione aut errore, vel omnino non, aut invalidè absolvit; tenetur eum dein absolvere vel statim, si adhuc est moraliter præsens secundùm dicta n. 31. vel postea, si eum noverit, præsentémque habeat post aliquot horas: imò etiam post diem, & juxta *Less. in Auct. V. Confessio Casu* 3. aliósque multos cum *Gobat, Cardena in 2. Crisi Dissert. 2. n. 88.* post du-

os dies; quia cùm Sacramentum Pœnitentiæ sit institutum per modum judicii, diutiùs durat moralis conjunctio inter partes, quàm in reliquis plerísque Sacramentis. Hoc tamen casu, quô tantum temporis intercederet, si commodè fieri posset, priùs monendus esset, & renovandus dolor: si autem moneri non posset, foret, formâ absolutionis in ipsum prolatâ, absolvendus saltem sub conditione, præsertim si prudens esset timor, nè dolor sit retractatus. Ratio est, quia jus habet ad absolutionem, cujus etiam accipiendæ voluntatem retinet. Quòd, si dilata diutiùs occasione eum conveniendi; rediret confessurus eidem Confessario, dici ei posset, nunquid accusas te, & doles de omnibus peccatis totius vitæ? & annuenti dari absolutio, modò Confessarius adhuc in confuso memor esset statûs prioris: si autem nec rediret, nec conveniri, nec reduci, nec post longum tempus occurrens moneri posset sine notabili pœnitentis offensione & scandalo, aut notabili confusione vel detrimento honoris, & famæ Confessarii, (sicut plerúmque fieri nequit, si tempus paulò longius intercesserit) commendet Confessarius rem Deo, & culpam, si admisit, expiet. Neque enim tenetur Confessarius cum scandalo, vel gravi damno suo integri-
ta,

tatem confessionis materialem procurare, cùm & ipse poenitens ex gravi causa ab ea excusetur. Haec intelligenda sunt si poenitens prudenter credatur iterum confessurus ante mortem, & ità á priori peccato saltem indirectè absolvendus: si enim putaretur, priùs mortis subiturus periculum, salus illius esset damno famae propriae praeferenda. Caeterùm, secundùm *Aversa & Burghaber. Cent. 2. Casu 60.* confusio sola, & infamia apud poenitentem subeunda excusat Confessarium, dummodo prudenter putet, poenitentem adhuc semel confessurum. Dixi in responsione: *Poenitentem peccati mortalis reum:* nam, si non nisi venialia habuisset, etsi absolvendus esset statim, dum adhuc est moraliter praesens, si tamen jam abivisset, faciliùs dissimulari posset; nisi fortè esset prudens timor, ne sit in statu mortalis, & non ampliùs intra longum tempus confessurus.

Resp. II. Si Confessarius neglexit interrogare poenitentem de specie & numero peccatorum gravium, potest, & debet poenitentem adhuc in sede confessionali flectentem interrogare etiam post datam absolutionem, & monere de obligationibus, de quibus fortè monitus non est. Nec opus est ad id veniam petere, quia judicium adhuc integraliter durat. Ità communis. Si autem poeni- 49. *Quid si neglexit interrogare numerum & speciem?*

pœnitens jam discesserit, regulariter ad nihil tenetur Confessarius, nisi fortè ad pœnitentiam, si culpa intervenerit; quia admonitio extra confessionem vix fiet sine gravi confusione pœnitentis & Confessarii, ipséque non concurrit positivè ad omissionem. Si tamen rediret idem pœnitens ad Confessionem apud eundem Confessarium deponendam, monendus esset de defectu commisso: aliàs enim confessio non fieret omnium, ad quæ confitenda tenetur pœnitens. Dixi: *Si neglexit interrogare;* nam si positivè falsò dixisset, non esse opus horum peccatorum speciem, vel numerum exponere, monendus esset, si sine gravi scandalo, & detrimento pœnitentis, & Confessarii moneri posset, quia aliàs Confessarius pergeret esse causa, cur grave præceptum violaretur de omnibus confitendis quoad speciem & numerum. Verùm, quia magna ordinariè est confusio Confessarii, si delictum suum, aut ignorantiam manifestet pœnitenti, cùm homines, lingvâ facilè labiles, proni sint ad talia aliis aperienda, videtur Confessarius ab hoc onere sæpe liberari, si nempe pœnitens non redeat ad ipsum. Docet enim *Lugo de Pœnit. d. 22. à n. 57.* cum *Suar, & Vasquez,* non teneri, per se loquendo, monere pœnitentem, ad corrigendum er-

rorem etiam culpabiliter admissum, si prudenter timeatur scandalum, aut detrimentum grave proprium, vel alienum, aut gravis offensa pœnitentis. Si tamen monendus esset, putant Suar. & Arriaga, extra confessionem, non petitâ etiam veniâ, posse dedoceri errorem, dicendo: Si tale, vel tale peccatum admitteretur, hôc vel illô modô confitendum esse. Meliùs est petere veniam, si extra confessionem corrigendus esset.

Resp. III. Si Confessarius purè neglexit monere pœnitentem de restitutione faciendâ, & ideo hanc ille omittat, non tenetur propterea Confessarius ad compensationem damni, etsi ex ignorantia vincibili, & cum culpa gravi processisset: quia ex justitia erga tertium non tenetur monere, aut ejus damnum impedire, sed ad summum ex charitate; ex qua etiam tenetur errorem corrigere, si commodè possit, si autem non possit, rem Deo commendet. *Layman. l. 5. tr. 6. cap. 9.* Excipit La Croix, nisi ideo tacuerit, ut pœnitens non restitueret: eò quòd tertius jus habeat, nè per dolum impediatur ab eo, quod ipsi debetur ex justitia. At silentium Confessarii vel est causa per se damni, vel non est: si primum tenetur, etsi fraus non adfuerit: si non est, intentio interna non inducit obligationem compensandi, nisi actio ex-

50. *Quid si neglexit monere de restitutione facienda*

externa ſit cauſa efficax damni. Aliud foret, ſi intentio illa ità ſilentium qualificâſſet, ut pœnitens illo fuerit motus ad non reſtituendum: unde alii dicunt, teneri Confeſſarium in defectu pœnitentis, ſi hic ſilentio Confeſſarii motus fuerit ad non reſtituendum. At Stotz, & alii negant, ſilentium Confeſſarii ordinariè eſſe tacitam approbationem juris retinendi, cùm pœnitens neſciat; an non ex oblivione, aut juſta de cauſa taceat.

51. *Quid ſi obligavit ad reſtitutionem, aut deobligarit per errorem inculpabilem?*

Reſp. IV. Si Confeſſarius bona fide obliget pœnitentem ad reſtituendum, dum non tenetur, aut deobliget, dum tenetur, per ſe loquendo non obligatur ad compenſanda damna, cognito tamen errore, tenetur ex charitate, & probabiliter etiam ex juſtitia monere pœnitentem. Ratio primæ partis eſt, quia, ubi nec culpa Theologica eſt, nec res aliena etiam æquivalenter, illi in conſcientia non eſt obligatio reſtituendi, niſi fortè ſpecialis contractus intervenerit, qualis hic non intervenit; ſed, ſicut ſuſcipientes officium advocati, medici, conſiliarii non intendunt ſe obligare niſi ad diligentiam com̃unem, cavendúmque dolum & culpam latam, quæ conjuncta ſit cum culpa Theologica gravi, neque niſi ex hac in foro interno tenentur de damnis. Sic nec Confeſſarius obligavit ſe pœnitenti graviùs, nec tenetur de dam-

damno ſine culpa ipſius ſecuto. Ratio ſecundæ partis eſt, quia charitas poſtulat, ut ubi commodè poſſum, impediam damnum proximi. Ratio tertiæ partis eſt, quia tenentur impedire, nè actio ſua moraliter perſeverans pergat continuare damnum, ſicut, ſi ſine culpa aliquem infamâſſem graviter, vel alterius domum incendiſſem, tenerer ex juſtitia reſarcire famam, & extingvere, ſi poſſum, incendium. Dixi, *probabiliter*, quia *Navar*. & *Sanch*, docent quóque probabiliter teneri tantùm ex charitate, quando ſine magno incommodo monere poteſt, quia nec ex culpa antecedente, nec ex re aliena, nec jam ex officio tenetur monere, cùm officium ceſſet: ſicut, inquiunt, ſi à fure accepiſſem dono vas pretioſum, & bonâ fide donâſſem alteri: poſteà reſciens fuiſſe furtivum, non tenerer ex juſtiſtia domino dicere, Prima ſententia probabilior eſt, nec obſtat exemplum; nam ſi donatio mea eſſet cauſa, cur dominus vas non reciperet, tenerer revocare illam, vel domino dicere ex juſtitia. Non tenetur tamen Confeſſarius, ubi, prout potuit, pœnitentem monuít ipſe reſtituere ex ratione data.

Reſp. V. Si autem Confeſſarius ex ignorantia graviter culpabili, vel ex malitia 52. *Quid ſi*

per errorem culpabilem, vel malitiam? litia positivè deobligavit, tenetur ex justitia curare, ut damna resarciantur, aut ipse resarcire; quia fuit causa illorum injusta. Procedit hoc etiam de Confessario Religioso, qui tamen, si non haberet, nec habere posset, unde restitueret sine gravi sua infamia, vel incommodo, non teneretur ipse in defectu pœnitentis, vel alterius; quia irrationabiliter ab ipso exigeretur; si autem facilè habere posset á superiore, vel alio, petendo ad usum pium; teneretur petere, & in defectu alterius restituere ob rationem datam.

53. *Quid si rem restituendam jussit dari pauperibus?* Resp. VI. Si temerè, vel necdum adhibitâ à pœnitente diligentiâ pro inveniendo domino dixit, ut res daretur pauperibus, manet obligatio inquirendi dominum, & inventô restituendi; ad quod primô locô tenetur pœnitens, & in hujus defectu Confessarius. Ex quibus patet, quàm cautè procedendum Confessario in materia restitutionis, ut nempe, ubi certus non est de obligatione, vel immunitate ab illa, non statim resolvat, sed moram petat rem expendendi, vel alios consulendi, dicátque pœnitenti: Nunquid paratus es præstare omne id, ad quod intelliges te obligari? Si annuat, dicat, rem istam expendam, redi post tempus ad me, aut, si nequeas, adi alium virum doctum & casum expone. Resp.

Resp. VII. Si Confessarius dixerit, valere contractum v. g. matrimonii, cùm sit invalidus, aut non valere certum votum, cùm valeat, tenetur monere poenitentem, si possit; id, quod fieri posset per alium, si ista non cadant sub sigillum, nisi tamen constet, poenitentem nolle ista revelari alteri: non cadunt autem sub sigillum, si non sint manifesta ad peccatum explicandum, *La Croix l. 6. p. 2. nu. 173.* An autem pro ejusmodi erroribus corrigendis Confessarius priùs teneatur â poenitente legitimè obtinere veniam loquendi de auditis iis in confessione; de quibus loqui ad corrigendum errorem necesse est; aut possit eum monere non petitâ licentiâ; non convenit inter TT. Communior tenet, si poenitens sit absolutus, ad loquendum cum illo extra confessionem de iis, quæ sub sigillum cadunt, necesse esse, ut ab ipso legitimè sit obtenta venia; quia Sacramentum jam completum est, secùs, si verè absolutus non esset: dicere enim illi eum absolutum non esse, non est revelare peccatum. Contrâ *Suar. Filiuc. Hurtado, Merac. Laym. & alii* probabiliter docent, opus non esse, petere veniam, quia, inquit *Suar. d. 33. §. 5. nu. 3. de Pœnit.* tunc propriè non loquitur extra confessionem, sed supplet, & perficit

54. *An pro errore corrigendo necesse sit petere licentiam à pœnitente?*

ficit eam, quæ antè inchoata est. Nihilominùs meliùs consulitur reverentiæ Sacramenti, si petatur venia, quam pœnitens tenetur dare, tùm ad corrigendum defectum, & satisfaciendum obligationi suæ, tûm quandò malum communitatis, proximi, vel proprium, quod tenetur, & non potest avertere pœnitens, exigit dari licentiam utendi notitiâ ex cofessione acceptâ. Hinc si pœnitens eam negaret, absolvi non potest, quia foret in actuali peccato mortali. Declaranda illi esset obligatio communis hoc genere, & jubendus consulere virum alium doctum. Vide *La Croix l, 6. p. 2. n. 1774. & n. 1958.*

55. *Post confessiones exceptas reflectat Confessarius, quomodo processerit?*

Resp. VIII. Ut quicunque defectus, qui in confessione quandoque intercurrunt, faciliùs & exactiùs corrigantur; expedit, ut Confessarius, sicut svasit S. Franciscus Xaverius; post exceptas confessiones, expendat, quomodo munere suo sit functus, quomodo cum his illisve pœnitentibus processerit, quomodo instruxerit, examinaverit, quomodo ad dolorem excitaverit, dubia resolverit, quomodo meliùs agere potuisset, & deinceps possit; si dubitet de sua resolutione, vel judicio circa peccatum, consulat libros, aut alios viros doctos, & expertos: sic enim fiet, ut expeditiùs deinceps, exactiúsque, & magno cum fructu officio suo fungatur.

PARS

PARS II.

De iis, quæ Confessario observanda sunt tum in genere circa peccata magis obvia, tùm in specie circa personas ætate, sexu, statu, vel conditione diversas.

CAPUT I.

Quæ in Confessione sint Confessario observanda in genere circa peccata magis obvia, & quæ media contra ea suggerenda?

PEccata magis obvia sunt peccata capitalia, & quæ ex iis ordinariè magis consequuntur; sunt autem peccata capitalia septem; nempe: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia, Dicuntur capitalia, quia ex iis velut capitibus reliqua oriuntur.

QUÆSTIO I.

Quid de Superbia, & præcipuis ejus partibus, & remediis observandum?

REsp. I. Superbia est amor inordinatus propriæ excellentiæ, puta, personæ. Dixi, *inordinatus*: quia or- 56. *Quid sit superbia?*

ordinatè appetere excellentiā in se, malum non est, sed potest esse actus honestus, si debito modo, & fine fiat. Consistit autem superbiæ inordinatio in eo, quòd quis personæ suæ excellentiam vel dignitatem majorem apprehendat, quàm ei insit, sicque erga illam ità apprehensam afficiatur, majorem se æstimando, quàm re ipsâ æstimari mereatur, atque ità mente, & affectu supra se eat. Hinc superbus se inflare, & tumefacere dicitur, quia apprehensione, & affectu majore, quàm par sit, se quodā modo facit majorē.

57. *Et quotuplex.* Resp, II. Superbia alia est consummata, & perfecta, alia non consummata, & imperfecta. Consummata est, quâ quis itâ se animo effert, ut Deo, & superioribus subesse recuset, volens arbitratu suo vivere; aut ità se gerit, quasi à Deo sua non haberet, aut essent suæ naturæ debita, Dixi, *ita se gerit,* quia non requiritur, ut ita judicet, (hoc enim esset hæreticum) sed sufficit, quòd dona Dei apprehendat tanquam sua, & non cogitans, unde ista habeat, ità se gerat, ac si â se haberet; id, quod fieri potest; sic pauper, fruens alienis, potest se efferre; non secus, ac si propriis frueretur. Hæc superbia, præsertim primo modo accepta, est diabolica, & peccatum gravissimum, quia formalis aversio à Deo. Superbia non consummata est,

est, quâ quis, salvâ ad Deum, & superiores subjectione, seclusóque illo se gerendi modo, suam dignitatem apprehendit, æstimat, & amat supra id, quod illi convenit, vel inest. Dicitur *imperfecta*, non quôd propriè dicta superbia non sit; sed quòd ad supremum superbiæ gradum non ascendat, primúsq; sit superbiæ actus, qui per se loquendo, veniale tantùm èst peccatum, quia ex recepta regula, quando objectum est de se indifferens, adeòque honestè appetibile, ut sunt excellentia, dignitas, honor, laus, divitiæ, cibus, potus; appetitus illius inordinatus, per se loquendo, non excedit culpam venialem. Dixi, *per se loquendo*, quia per accidens fieri potest mortale, uti alia venialia, ratione scandali, finis adjuncti, &c.

Resp. III, Filiæ superbiæ quasi primogenitæ sunt: ambitio, præsumptio, cenodoxia seu vana gloria. Ambitio est inordinatus appetitus honoris, vel dignitatis, ut, si appetatur honor non conveniens appetenti, vel meritis major, v. g. Si quis honorari cupiat ob doctrinam, quam non habet, vel ob divitias, vel velit ad officium elevari, quo indignus est, Præsumptio, ut hic accipitur, est appetitus aggrediendi aliquid vires, & facultatem excedens. Cenodoxia, seu vana gloria, sic dicta, quòd 58. *Filiæ superbiæ.*

fundamento debito careat, est appetitus inordinatus humanæ æstimationis, & laudis, ut si quis majorem de se opinionem, & famam appetat, quàm mereatur, aut ex rebus indifferentibus, ut sunt divitiæ, pulchritudo, &c. quæ de se laudem non merentur, vel de simulata doctrina, & virtute. Si talis æstimatio, & laus quæratur verbis, dicitur jactantia; si factis veris, inventio novitatum; ut. si quis ob peregrinas vestes, novúmve modum videri vellet magnus, & laudari; si quæratur factis falsis, dicitur hypocrisis, ut, si quis aliquid faciat; ut videatur bonus, cùm non sit. Hæc ordinariè sunt peccata tantùm venialia; fiunt tamen quandoque mortalia ex circumstantiis, & effectu, ut si quis ambiret officium, ad quod scientiam, vel idoneitatem non haberet, sique prævidere posset gravia damna aliis inde consecutura. Si mulier quæreret luxum in vestibus cum gravi detrimento familiæ, aut ære alieno, cui dein solvendo non esset; si puella comeret se, ut appareat pulchra, sicque alios alliciat ad amorem turpem; si, nè videretur scrupulosa, accederet nocturnas conventiones, prævidens lapsum in gravia probabiliter futurum. Si jactaret se de peccato gravi, si communicaret indignè, ne videretur aliis minùs pia, &c.

Resp. IV. Sunt & alii superbiæ mali partus, ut pertinacia, discordia, temeraria judicia, imò omne peccatum. Pertinacia est inordinata adhæsio suæ sententiæ. Discordia, ut hic sumitur, est contrarietas voluntatum circa bonum Dei, vel proximi, seu circa bonum, quod quis tenetur velle. Dissensio est inordinata contrarietas opinionum, ùt si quis dissentiat ab alio in objecto, circa quod deberet consentire, vel excedat in modo dissentiendi. Contentio est pugna verbalis inordinata circa veritatem aliquam, ùt, si quis se opponat animo contradicendi veritati agnitæ. Rixa est inordinata invasio privati à privato more canis ex vehementi ira procedentis. Contumelia est injusta læsio honoris, ut cùm quis alicui aliquid objicit in faciem, animo eum inhonorandi, vel cum dedecore injusto. Detractio est injusta læsio famæ alienæ, plerúmque occulta. Temerarium judicium est firma sententia de proximi labe sine fundamento sufficienti. Hæc sunt peccata gravia, vel levia pro diversitate materiæ, vel modi. 59. *Alii superbiæ partûs.*

Nativitas pessimæ hujus turbæ hæc est: Primò apprehendit quis excellentiam suam non attendendo suas imperfectiones, indigentiam, paupertatem, & dependentiam à Deo, ex quo fit, ut excellen- 60. *Quomodo nascitur superbia cum suis*

affectis, seu pedisequis? cellentia sua appareat illi major quàm reipsa sit, quia bonum purè ut tale apprehensum apparet longè excellentiùs, quàm apprehensum ut mixtum imperfectionibus. Ex hac apprehensione nascitur amor suæ excellentiæ, & æstimatio justò major. Ex his deinde fit, ut æstimet se idoneum rebus magnis, & mensuram suam excedentibus. Hinc appetit dignitates, aliásque, quæ ad excellentiæ commendationem pertinent, tanquam sibi convenientia, cupit ab aliis æstimari, honorari, laudari; hoc si non assequatur, dolet, irascitur; si cum aliis se conferat, censet se illis digniorem, aptiorem, potentiorem, ideóque illos vilipendit, contemnit, parvi facit, quæ ab aliis; magni, quæ à se fiunt, oculos ad suos defectus clausos, ad alienos apertos habens; si alios videat sibi præferri, invidet, &c. Atque ex his patet, quomodo examinandus, qui se de aliquo superbiæ actu accusat; interrogandus nempe, circa quod objectum, coram quibus v. g. se jactaverit, dissenserit, contenderit, quod officium ambiverit, quid objecerit, de proximo dixerit, &c.

Remedia contra superbiam.

61. Primò. Constanter se dare exercitio hu-

humilitatis, ſecundùm dicta num. 44, *Remedi-* & animo volvere illud: *Quid ſuperbis um contra terra, & cinis?* Vel illud Apoſtoli: *Quid ſuperbi- habes, quod non accepiſti, ſi autem acce- am.* *piſti, quid gloriaris?* Vel illud: *Gloriam meam alteri non dabo.* 2. Conſiderare ſuam originem. Natus es in ſordibus, nutriris in ſordibus, morieris in ſordibus, Tu ergo quis es, & quid eris? Corpus, eſca vermium, & anima, ubi in æternitate? Tu quis es? Ex te nihil. Quid potes? Ex te nihil, nihil in naturalibus, minùs in ſupernaturalibus; cadere potes, ruere in interitum. Deo te opponere, unicum tuum bonum deſerere; at ſinè ſupernaturali Dei auxilio reſurgere non potes, bonum tuum nec amare, nec quærere. Similis es infanti, qui in ſordibus computreſceret in cunis, niſi mater ſuccurreret, ex te nec cogitare, nec petere tibi neceſſaria potes. Omni momento indiges Dei te ſuſtinentis manu, aliàs relapſurus in nihilum; in omnibus ejus auxilio eges: nec iſtâ indigentiâ te Deus liberare poteſt per omnipotentiam ſuam. Quid confers ad opera bona: Nihil præter conſenſum gratiæ auxilio, & is adhuc principaliter à Deo eſt. 3tium. Cogitare, quid eſt, de quo ſuperbis? Scientia? Hæc opinio eſt ſæpè falſa: nihil ſcis, niſi quod fides docet; aut recta ratio, quæ eſt lu-

men à Deo, dictat: reliqua ignoras pleráque omnia. Lucifer multò plura novit, quàm tu, & tamen miſerrimus eſt. An divitiæ? Lutum ſunt, pars terræ, aut terræ partus, Non majorem, nec felicem te faciunt, ſed potiùs alliciunt, ut ruas in interitum. An laus & magna æſtimatio humana? Laus eſt verbū volans: æſtimatio humana umbra eſt, ſimulacrum in cerebro aliorum effectum, ſæpe falſum, inconſtans, & vix unius diei, quo major non evadis; ſed quod es in oculis Dei, hoc es, & nihil ampliùs. An nobilitas generis? Ex luto es non ſecùs ac ruſticus. Nobilitas eſt exemptio ab oneribus plebejorum cum quadam fortaſſis jurisdictione. Hanc majores tui, aut meruerunt, aut emerunt; tu quid contuliſti? Mors eam tollet, & eris par, & fors inferior ruſtico. An pulchritudo corporis? Hæc ſita eſt in fugace cutis colore, carníſque & oſſium proportionata conjunctione. Corpus tuum, ut ut pulchrum, ſepulchrum eſt dealbatum, intùs plenum fætore, & ſordibus. 4tum. Ponderare pericula, & damna ſuperbiæ: *Initium* teſte Eccleſ. cap. 10. *omnis peccati eſt ſuperbia, qui tenuerit eam, implebitur maledictis. Vidi ſatanam, tanquam fulgur de cælo cadentem.* ait Chriſtus, 5tum. Vilem ſe reputare, omni dono Dei indignum, &
ſervum

servum inutilem, séque tanquam talem tractare: vilia appetere, tanquam sibi magis convenientia: laudem fugere, contemptum amare, & de eo gaudere. 6tum. Conferre se cum Sanctis, & Angelis. Quid es respectu illorum? Quid hi respectu Dei? Quid ergo tu? 7mum. Turpitudinem superbiæ perpendere. Furem te facit; proinde oriente superbiæ motu, respice indignitatem tuam, ora Deum, ne te permittat confundi; *Non nobis Domine, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam.* Lapsus superbiâ, confundere tanquam fur in flagranti deprehensus, &c. 8vum. Attendere ad superbiæ indicia, uti sunt: Sua prædicare, expiscari aliorum de se judicia, turbari ad sui neglectum, & ubi suscepta non bene succedunt: pulsari invidiâ, dum alii laudantur, aut laudabiliter agunt, &c. & hæc mortificare.

QUÆSTIO II.

Quid de avaritia, ejúsque partubus notandum?

RESp. Avaritia specificè accepta, est inordinatus appetitus divitiarum. Est per se veniale tantùm ob rationem datam sub n. 57. Transit in mortale, si inducat gravem violationem alterius virtutis, v. gr. charitatis, justitiæ, reli- 62. *Quid sit avaritia fraus, fallacia, perfidia?*

religionis, &c. Ex ea oritur duritia cordis erga pauperes, inquietudo animi, seu inordinata solicitudo de augendis, & conservandis divitiis, dolus, perfidia, seu proditio, &c. Dolus est vitiosa animi calliditas, quæ, si in verba prodeat, dicitur fallacia, si in facta, fraus. Proditio, seu perfidia est deceptio proximi in ejus damnum contra fidem datam, ut violatio secreti commissi, apertio literarum, &c. Dixi, *Specificè accepta*, quia genericè sumpta, est inordinata cupiditas cujuscunque rei sensibilis, sive utilis, sive delectabilis.

Hinc primò, Si pœnitens se accuset de duritia in pauperes, examinetur, an duris, vel contumeliosis verbis compellaverit? An eleemosinam negaverit, ubi ad eam ex charitate tenebatur, ut in extrema, vel gravi proximi necessitate? An ab iis debita exegerit nimis rigidè? 2. Si de fraude, vel fallacia; An cum gravi damno proximi, vel periculo ejus.
63. *An licet revelare secretum.* 3. Si de secreto violato, an id fuerit commissum, vel tantùm promissum? Si commissum, id est, eâ lege ipsi scientia communicata, & acceptata, ut taceret: hujus violatio est non tantùm contra fidelitatem, sed etiam contra justitiam, ob contractum onerosum intervenientem, estque peccatum grave, vel leve pro diversitate materiæ, & damni indè sequen-

quentis; ſi autem fuit promiſſum tantùm, id eſt, communicatâ jam notitiâ promiſerit ſine contractu antecedente tacere, an obliget ex fidelitate tantùm, vel ſimul ex juſtitia, pendet ex intentione promittentis, quæ niſi aliud conſtet, ordinariè cenſetur tantùm eſſe ex fidelitate, & hoc ſecretum violare ſecluſo periculo gravis damni, vel læſione charitatis, eſt ordinariè tantùm veniale peccatum, imò aliquando nullum, ſi nimirum ob juſtas cauſas manifeſtetur, v.gr. Si quis interrogaretur à ſuperiore, vel judice, cui teneretur reſpondere, vel injuſtè læſus ab eo, cui promiſit, aliter famam ſuam tueri non poſſet, &c. id quod etiam verum quandoque eſt de revelatione ſecreti commiſſi, ut, ſi ſilentium vergeret in grave damnum communitatis, vel proximi innocentis, imminens à committente, quod aliter averti non poſſet. Imò, licèt non immineret ab ipſo, ſed alio damnum commune, vel ſalutis animæ: quia pro iis caſibus nemo ſe obligare poteſt. Extra hos caſus debet attendi, an ſub gravi malo proprio potiùs ſubeundo ſe quis obligaverit, ac etiam ſub morte ſubeunda, vel, ut ſit communiter, tantùm ad moralem, & humanam, ſeu non nimis difficilem cuſtodiam. 4. Si de litteris apertis, vel lectis; examinetur, quales fuerint illæ 64. *An licet aperire,*

& legere alienas literas, vel scripta. læ: etsi enim, per se loquendo, alienas litteras aperire, & legere sit mortale; cùm ordinariè non constet, an non contineant rem gravem. vel quam constare alteri, scribens valdè ægrè ferat; per accidens tamen potest esse veniale tantùm, ut si ex curiositate aperirentur, & prudenter judicaretur certum, non continere rem magni momenti, & scribentem non esse graviter invitum, vel etiam nullum, ut, si adesset consensus scribentis expressus, aut saltem tacitus prudenter præsumptus, & ex rationabili causa fieret: uti & si adesset legitima authoritas, vel meritò certum judicares grave damnum tibi, vel alteri parari iis, quod aliter non posses avertere; licet enim contra injuriosas literas tibi consulere: sed nec tunc plus legendum, quàm ad illum finem serviat. Cavendum quoque, nè id temerè judicetur. Idem dicendum de litteris apertis. quas aliquis casu perdidit, aut inconsideraté in loco publico reliquit. Quòd si dominus illas dilaceràsset, & fragmenta in locum publicum projecisset, an legi possint licitè? controvertitur. Affirmat *Lugo*, & alii satis communiter, eò quòd eas videatur habere pro derelictis, & cedere jure suo. At contradicit cum aliis *La Croix l. 3. p. 2. n. 12. 36.* si in minuta frusta dilaceràsset; quia sic satis o-

sten-

ſtendiſſet, ſe velle earum contentum eſſe ſecretum: proinde fragmenta conjuncta non legerentur, per ſe loquendo, licitè. Quod dixi de litteris, valet de alienis ſcriptis, quæ quis vult eſſe ſecreta; cùm & in his jus ad ſecretum habeat: unde, ſi ex his, aut literis alienis per injuriam lectis damnum domino ſequatur, legens tenetur ad compenſationem.

Remedia contra Avaritiam.

PRimum. Cogita: quàm inconſtantes ſunt hujus mundi divitiæ? Tranſeunt omnia illa *tanquam umbra*. Sapient. 5. *Dormierunt ſomnum ſuum omnes viri divitiarum, & nihil invenerunt in manibus ſuis*, Pſal. 75. *Quomodo*, inquit S. Auguſtinus, *qui videt theſauros in ſomnis, dormiens dives eſt, ſed evigilabit, & pauper erit.* 2dum. Quò devenient divitiæ, quas tantâ ſollicitudine, fortè cum jactura ſalutis meæ comparo? Diripient alieni tandem labores meos. Hæredes mei, aut nati eorum erunt prodigi, & dein quid mihi? Quin potiùs adhibitâ moderatâ diligentia ad neceſſaria mihi, meiſque acquirenda committo me Divinæ providentiæ? Deus novit, quid cuique proſit ad ſalutem. 3tium Quàm vilia ſunt hujus mundi bona? Extrinſeca ſunt, poſſeſſorem ſuum nec meliorem, nec beatum faciunt; ſed inquie-

65. *Remedia contra avaritiam.*

quietum, cœli immemorem, superbum, luxuriosum, divinorum contemptorem, crudelem in miseros, dicente *Eccl. c. 10. Avaro nihil scelestius, nihil iniquius, quàm amare peccuniam: hic enim & animam suam venalem habet.* Si beatum redderent divitiæ, non largiretur eas Deus hostibus suis, Ethnicis, Turcis, Hæreticis, sceleratis. 4tum, Unigenitus Dei, cùm dives esset, propter nos egenus factus est; si fuisset melior ad felicitatem æternam via, quàm divitiarum contemptus, eam is elegisset, & nobis ineundam demonstrâsset. 5tum. Esto misericors in pauperes, & beneficus in proximum. Contraria contrariis curantur. *Qui dat pauperi, non indigebit; qui despicit deprecantem, sustinebit miseriam.* Proverb. 28. *Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis,* Proverb. 19. *Quamdiu uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Matth. 25. *Beneficentiæ, & communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus.* Hebr. 13.

QUÆSTIO III.

Quæ Confessario de materia luxuriæ sint specialiter observanda?

66. *Quid, & quotuplex sit luxuria.*

RESp. I. Luxuria genericè accepta: est appetitus inordinatus delectationis sensualis; specificè autem appetitus inordinatus delectationis venereæ. Pro quorum intelligentia,

Notandum 1. Delectatio simplex est complacentia potentiæ appetitivæ in objecto delectabili sine desiderio. Est autem alia spiritualis, alia sensitiva: Spiritualis est complacentia voluntatis; sensitiva est complacentia appetitûs sensitivi in objecto delectabili. Illa, si contineat se intra solam voluntatem, & conjunctam non habeat delectationem sensûs, dicitur merè spiritualis; si autem hanc conjunctam habeat, dicitur mixta, seu sensitivo-spiritualis. 2. Delectatio sensitiva fit cum aliqua alteratione corporis per motum spirituum animalium; & dividitur in merè sensibilem, & carnalem; carnalis in veneream, & non veneream. Merè sensibilis est, quæ percipitur ex objecto sensibili non apto de se movere ad venerea; ùt, quæ percipitur ex olfactu floris, auditione musicæ, sapido cibo, visu modestæ imaginis, tactu holoserici; & hæc de se mala non est. Carnalis est, quæ percipitur ex objecto carnali, id est: vel venereo, vel saltem remotè apto de se movere ad venerea. Venerea est, quæ percipitur ex objecto venereo, v. g. turpi tactu, vel aspectu: hæc sentitur circa partes genitales ex commotione seminis, & spirituum generationi servientium, qui sunt subtilissimus sangvis velut in aërem extenuatus, & facillimè mobilis. Oritur

67. *Quid, & quotuplex sit delectatio?*

tur autem illa commotio vel ex imaginatione objecti turpis, vel ex mordacitate seminis, aut ex ejus, & spirituum genitalium copiâ, & dicitur venerea, quia servit ad generationem, cui Ethnici Venerem, tanquam Deam, praesidem statuerunt. Delectatio carnalis non venerea est, quae concipitur ex objecto carnali quidem, sed de se non turpi sine delectatione venerea. apto tamen saltem remotè ad hanc movere. Talis esse potest, quae concipitur ex tactu manûs mulieris, ex aspectu formosi, vel formosae adolescentis, &c. haec sentiri solet circa pectus cum aliquo calore, & quasi emotione sangvinis, & spirituum animalium. 3. Cogitatio de objecto turpi alia est practica, alia speculativa tantùm. Practica est, quae repraesentat objectum modo delectabili, id est, vel tanquam praesens modò ponendum. vel tanquam delectabile sensui, adaptat illud cogitanti tanquam conveniens. Speculativa autem est, quae repraesentat aptum secundùm se, & quasi superficialiter sine modo illo; qualem plerùmque, habet qui studet casibus considerando distinctionem specificam peccatorum in ordine ad confessionem: & haec de se peccatum non est, uti nec delectatio de scientia jam acquisita. 4. Delectatio venerea plenè deliberata
libe-

liberatè vel in se admissa, vel in sui causâ per se efficaci indirectè volita, est in solutis peccatum mortale ex toto genere suo, ùt habet communissima nunc omnium, & certa sententia; quia omnis delectatio venerea ex natura sua ordinatur ad seminis effusionem, estque hujus inchoatio; quæ in solutis, si voluntaria sit in se, vel in sui causa per se, & efficaci, est mortale; quia cùm in hominis naturâ per originale corruptâ, potestate non sit admissa leviore delectatione majorem impedire, adsitque periculum in hanc consensûs, recta gubernatio generis humani exigit illam graviter prohiberi; nè sequatur corruptela, & confusio generis humani totius, & matrimonii fini graviter præjudicetur, qui est propagatio generis humani, ut augeatur numerus servorum & filiorum Dei. 5. Delectationes verò sensitivæ non venereæ, nec de objecto turpi admissæ ex honesta causa, dum abest periculum consensûs in delectationem veneream fortè orituram, de se peccata non sunt, ut quæ percipiuntur ex amplexu, manuum contactu, osculis factis ex urbanitate, vel benevolentiæ honestâ causâ; quia de se non sunt impudica, nec per se saltem propinquè tendunt ad venerea, & fiunt ob rationabilem causam. Ita communi-

munis cum *ſancto Thoma* 2, 2. *quæſt.* 154. *art.* 4. Dixi 1. *admiſſæ:* nam delectationes illas ſenſibiles intendere valde periculoſum eſt, cùm in natura corrupta tunc vix abſit delectatio venerea, in quam ſimul feretur conſenſus, unde ob illam voluptatem oſculans fœminam peccat graviter. Et Alexander VII dammavit hanc propoſitionem: *Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſûs ulterioris, & pollutionis.* Dixi 2. *admiſſæ ex honeſta cauſa:* quia, ſi fiant oſcula ex levitate, vanitate, delectatio culpâ non vacat. Dixi 3 *de ſe;* quia, ſi quis ſciret, ſe ſolere, illas admittendo, conſentire in delectationem veneream, graviter peccaret, exponendo ſe periculo, niſi aliam cautelam adhiberet,

68. *Quid ſi pœnitens accuſet ſe de turpibus cogitationibus?*

Reſp. II. Si pœnitens ſe accuſet dè cogitationibus turpibus, interrogetur, an voluntariè, & cum voluntaria delectatione iis inhæſerit? Si neget, ulteriore examine de his opus non eſt. Si dicat: Senſi delectationem: petatur, an eam libenter, & voluntariè admiſerit, an verò ſtatim eidem repugnaverit? Non nocet ſenſus, ubi deeſt conſenſus, ſed meritum eſt eis ſtrenuè repugnare. Si annuat, quæratur, an fuerint de ob-

jecto contra castitatem, de scurrili, v. g. de excrementis humanis, &c. etsi enim cogitatio, & delectatio turpis, specificè accepta, sit venerea; accepta tamen genericè est omnis, quæ dedecet hominem ingenuum, & pudibundum, & à rudibus sæpe confunditur. Si fateatur consensum in delectationem veneream, debet, nisi aliunde constet, primò exprimere, an sit liber vel voto obstrictus. 2. Numerum. 3. Speciem: nam aliud est specie peccatum delectari de fornicatione, quàm de sodomia, bestialitate, &c. saltem, si delectatio feratur in ista, ùt talia. Sed de his vide *Theol. mor. p, 2. n. 209.* 4. Fassus delectationem veneream voluntariam, interrogandus, an non quid turpe fecerit, aut facere voluisset? Si ità; exponere debet, quid aut fecerit, aut facere desiderârit, & cum quibus personis; desideria enim tendunt in objecta, ut à parte rei ponenda, ab iisque malitiam omnem, quam habent, si cognoscatur, contrahunt: unde, si desiderâsset peccare cum conjugata, contraxisset malitiam adulterii, secus est de delectatione simplici ex copula, nisi esset de ea, ut cum conjugata; quia tendit in objectum tantùm ut delectat,

Resp. III. Si accuset se de aspectu, explicare debet primò, an voluntarius 69. *Quid si*

de aspe-ctu. fuerit objecti de se turpis sine rationabili causa, an voluntariè admissa delectatio venerea. Si ità, debet iterum explicare qualitatem suæ personæ, id, quod semper in hac materia, nisi aliunde innotescat, faciendum: probabiliter tamen, si abfuit desiderium, necesse non est exponere, an sit conjugatus, quia incertum est, an conjunx mentem etiam comparti obligaverit, ut obligat vovens castitatem. Deinde examinandus est, ut supra. Si nihil nisi simplex delectatio admissa sit, personæ aspectæ qualitatem probabiliter necesse non est explicare, 2. Si aspectus ex objecto non fuit turpis, petatur, quo animo aspexerit v. g. fœminas? An ex curiositate tântùm, & aspectu non fixo, Si ex curiositate tantùm, & aspectu non fixo, citráque periculum probabile consensûs in delectationem veneream, peccavit tantùm venialiter: est enim curiositas cupido præcisè sciendi, quæ, si debito fine careat, veniale est. Si autem aspexit animo venereo, per se patet, quòd graviter peccârit, si plena adfuit deliberatio, seu advertentia ad malitiam; hinc iterum examinandus, ut supra dictum est. Si autem ex honesto fine, & urbanæ conversationis, aut salutationis causâ, per se loquendo, nullum admisit peccatum.

Resp.

Resp. IV. Si pœnitens dedit causam motibus turpibus, vel pollutioni: triplex causa distingvenda est: nam alia est causa per se efficax; alia per se inefficax; alia causa per accidens. Causa per se efficax est, quæ ordinatur ex natura sua ad effectum, ità, ut eum necessariò necessitate vel morali, vel physicâ inducat: talis respectu commotionis venereæ est cogitatio practica vivacior de venereis, tactus obscænus diuturnior, aspectus obscœnus nudæ fæminæ voluntariè continuatus; hæc enim, si vivacius feratur in obscœna, determinat ad delectationem, si vehemens sit, determinat ad pollutionem. Causa per se, at inefficax est, quæ quidem ex natura ordinatur ad effectum, sed in eum non influit notabiliter, & hinc cum eo non conjungitur, ut plurimùm. Tales causæ in præsenti sunt tactus levis, vel jocosus fœminæ, non obscœnus, aspectus curiosus ejus formæ, vel pectoris nudi non fixus: confabulatio amatoria ob vanitatem, vel vanum amorem conciliandum; quibus à *Sanchez* respectu pollutionis annumerantur amplexus, oscula, compressio manûs fœminæ, intorsio digitorum ex vanitate; vel levitate. Causa per accidens est, quæ ad effectum per se non ordinatur, sed indifferens est, ut cum eo conjungatur, vel

70. *Quid si de causa data turpibus motibus, vel pollutionis? triplex causa motuum turpium.*

ſaltem proximè in eum non influit. Tales in præſenti ſunt equitatio, ſitus corporis magis commodus, converſatio cum fœminis ad eas inſtruendas in virtute, eſus calidorum, ut ſunt ova, aromata, v. gr. piper, cinamonum, &c. aliæque actiones etiam illicitæ extra materiam veneream, ut potio intemperans, comeſtio cibi vetiti, ex qua prævidetur ſecutura commotio venerea.

Quando, & quomodo peccetur dando illis cauſam?

Ex his judicandum, quomodo pœnitens peccaverit: nam primò, qui intendit commotionem veneream, vel pollutionem per actionem etiam licitam, & de ſe indifferentem, peccat graviter, quia vult in ſe aliquid repugnans graviter caſtitati. 2. Qui ponit cauſam illius per ſe efficacem, reus quóque fit peccati mortalis, ſi eam ponat ſine rationabili cauſa; quia volens cauſam per ſe efficacem effectûs, niſi aliunde excuſetur, velle effectum cenſetur; eâdem enim lege, quâ talis effectus prohibetur, etiam prohibetur cauſa per ſe efficax illius. Dixi: *Sine rationabili cauſa:* hæc enim ſi adſit, & abſit periculum probabile conſenſûs in venerea, ſine culpa poni talis cauſa, ſeu actio poteſt. Sic licet Medico, vel Chirurgo mederi vulneri in partibus obſcœnis corporis alterius, Confeſſario lectio caſuum ad audiendas confeſſiones, profeſſori ad inſtruen-

struendum alios, quando, & quomodo in hac materia peccetur, & quomodo peccata sint confitenda, &c. etsi prævi-derent motus venereos inde orituros. Hinc causa moralis per se efficax cen-sentur in præsenti omnes actiones in materia venerea graviter prohibitæ, po-sitæ sine rationabili causa, ut sunt om-nes cogitationes, aspectus, tactus ex ob-jecto valde turpes, qui nec necessarii, nec utiles sunt ad finem honestum; sed tantùm hic & nunc servire possunt ad Venerem. At, si adsit rationabilis cau-sa, & servire possint ad honestum finem, censentur causa per accidens, & hone-stantur ex fine. 3. Qui ponit causam per se quidem, sed inefficacem motûs venerei, qualis est actus solùm veniali-ter malus in materia luxuriæ, uti esse possunt joci turpes non valde obscœni, tactus, vel oscula levia ex petulantia, delectatio inde prævisa, & secuta, si ab-sit periculum probabile consensûs in il-lam, per se loquendo, non imputatur, nisi ad culpam levem. Ita *Vasq; Bo-nac. Lessius, Gobat, Sporer*, aliique plu-rimi teste *La Croix lib. 3. p. 1. num. 923. contra Mendo.* Ratio est, quia est tantùm volita in causa, estque potiùs effectus naturæ corruptæ. quàm poten-tiæ generativæ; velle autem talem cau-sam, veniale per se non excedit. Ita

Vasquez, Sanch. & alii communiter; aliud tamen dicendum foret, si adesset probabile periculum consensûs, ut quis experientiâ sciret, se non raró solere consentire, dum tales actiones ponit. 4. Qui ponit actionem, quæ sit causa per accidens, ex qua prævidetur secuturus motus venereus, vel pollutio; si absit intentio illius, & periculum probabile consensûs in illam, non peccat contra castitatem, saltem graviter: imo quandó actio est honesta, vel non mala, per se nullum est peccatum saltem, si adsit vel necessitas, vel ratio honesta, aut utilis ponendi, vel continuandi talem actionem. Ratio primæ partis est, quia causa per accidens non est verè causa effectûs secuti. Hinc pollutio tunc nòn foret effectus virtutis generativæ, sed expulsivæ; quia causa venerea adhibita non esset. Ratio secundæ partis est, quia effectus præter intentionem sequens non imputatur, nisi fuerit obligatio non ponendi causam: At talis obligatio non est, quando adest necessitas, vel ratio honesta, vel utilis ponendi talem causam; sed tunc jus nobis est ad illam, potiusque tunc patimur, quàm ponimus tales effectus. Quod, nisi verum esset, innumeras actiones utiles, honestas, imò necessarias teneremur vitare, quæ obligatio cederet in detrimentum,

& e-

& eversionem generis humani, & esset intollerabilis, proinde esse non potest, cùm lex omnis debeat esse in bonum commune; imô plus boni, quàm ejus negatio afferre. Dixi: *Non peccat graviter, saltem contra castitatem*: nam si actio esset graviter mala contra aliam virtutem, mortaliter peccaretur contra illam, ut, si quis se inebriaret prævidens secuturam pollutionem in somno. Putat tamen *Sanch.* peccari venialiter contra castitatem, eò quòd videatur levis aliqua deordinatio contra illam. Idem dicit *Laymann*, & *Platelius*, si ponatur causa, vel actio de se non mala sine justa causa. *Rhodes & Arriaga* tenent, non peccari contra castitatem, quia illa non prohibet actiones, nisi per se inductivas ad venerea; non verô alias etiam malas, multò minùs bonas, aut indifferentes: unde tam parum repugnat castitati, comedere carnes die vetitâ quàm aliâ. Hinc, per se loquendo, culpa vacat motus venereus vel pollutio prævisa in legente ex justa causa casus de materia venerea, audiente confessiones, Chirurgo ex officio, vel charitate medente vulneri, ex tactu honesto, & amplexu juxta morem Patriæ, locutione necessariâ, vel utili, honesta cum fæminis; ex equitatione etiam recreationis causâ susceptâ, ex situ cor-

poris commodo; si absit probabile periculum consensûs. Svadendum tamen, ut tales actiones non suscipiantur sine rationabili causa, ut eò magis recedatur ab amore venereo, & periculo lapsûs. Similiter non peccat graviter contra castitatem, qui citra periculum venerei consensûs habet cogitationem brevem venereo objecto non valde turpi ex mera curiositate, aut cum semiplena tantùm advertentia ad malitiam gravem, peccat tamen venialiter, & periculum consensûs venerei rarô abest: nisi cogitatio sit langvida; quæ suo tepido modo, & obiter advertente ad objectum venereum parùm commoveat. His non obstat sententia communis, quòd in materia venerea non detur parvitas materiæ, quia intelligitur de delectatione venerea vel directè in se, vel indirectè in sua causa per se efficaci volita, aut acceptata.

72. *Quid si se accuset dè verbis turpibus vel colloquiis?* Resp. V. Si pœnitens se accuset de verbis turpibus, explicare debet suam intentionem, vel affectum, modúmque proferendi, & personas: coram quibus: nam primò, si ex petulantia, levitate, vel rusticitate sine affectu venereo circa discursum cum aliis, vel ex præcipitantia quis illa proferat, ut faciunt quandoque moribus parum exculti, per se loquendo, est veniale tantùm. 2. Si autem

autem proferantur cum affectu venereo, constat ex dictis, mortale esse in solutis, 3. Si animo aliam personam inducendi ad turpem actum, v. gr. concubitum, exponenda est personæ qualitas. 4. Si verba fuerint valde turpia, aut discursus turpis cum aliis explicandum est, quot, & quales fuerint personæ, coram, vel cum quibus discursus habitus, quia in hoc casu præsens periculum est scandali, & ruinæ vel præsentis, vel post futuræ tam in propria persona, quàm in aliis. Sic enim inclinatio in venerea excitatur, & augetur & pessimum malarum cogitationum semen ingeritur, quod postea aut naturaliter, aut â dæmone excitatum etiam post multos annos tentationes causat, & ruinas: sicut semen lolii agris insitum, si non statim, alio tamen tempore oritur, & bonas segetes supprimit, agrísque graviter nocet. Unde turpia loquentes graviter sunt hortandi: *Væ homini, per quem scandalum venit!* Dabis rationem de animabus, quæ per te in ruinam, & fortè in æternam infelicitatẽ ducentur. Tot peccata committis, quot personis malum exemplum, & scandalum præbes. Et quid, si fuerint innocentes, qui sibi à malo cavere necdum satis nôrunt, qui adhuc pietatis teneræ, & in utrámque partem admodum flexiles?
Si

Si dicat: Erant conjugati. His; si sis causa ruinæ, hæc gravior erit, Si dicat: Non sum ipse locutus, risi tamen ad verba turpia: an cum delectatione venerea, vel de rebus venereis, aut in risum protulisti citra plenam deliberationem ex naturali quasi impetu, vel risum voluntariè continuasti, verbis attendisti? Ridentes ad turpia movent alios, ut, audaciùs & diutiùs turpiloquia protrahant. Qui præbet alteri occasionem turpiloquii continuandi cum suo, vel aliorum periculo lapsûs, vel authoritatem illi præstat, peccat graviter peccato scandali, etsi interiùs non approbet illud, quia approbatio exterior rei mortalis, est mortale. Hæc pariter valent de turpibus cantilenis, gestibus, spectaculis; lectione librorum turpium; hos legere cum probabili periculo consensûs venerei, culpa gravi non vacat: secùs, si hoc periculum absit, & fiat tantùm ex curiositate, quod tamen periculosum est, nisi adsit justa causa, & bonâ intentione legantur.

73. *Quid si de pollutione nocturna?* Resp. VI. Si pænitens se accuset de pollutione nocturna in somno orta: petatur, an illam in se intenderit, aut causam per se efficacem, & proximam dederit prævidens, illam secuturam: an in illam evigilans veneree plenè consenserit? Si unum horum factum, reus est

est peccati gravis; si autem nihil horum admiserit, culpam non habet, nisi fortè venialem ex consensu semipleno; quia talis pollutio ipsi voluntaria non est. Circa quam notandum primò. Pollutio alia dicitur naturalis, alia innaturalis. Naturalis dicitur, quæ sponte evenit naturâ semen abundans expellente quo casu est tantùm alleviatio naturæ, & evacuatio superfluitatis, nec est objectivè mala, sive in somno, sive in vigilia eveniat; nec præjudicat generationi, quam natura moderatè intendit; neque est actus hominis voluntati subjectus, sed actus, & evacuatio naturæ, sicut sudor; unde juxta *S. Antonin. S. Thom. in 4. dist. 9, artic. 4. quæst. 1. ad 5.* & alios, licet de ea jam præterita gaudere, & etiam desiderare. ut naturaliter veniat, secluso periculo delectationis venereæ, præcisè, quatenus est alleviatio naturæ, aut mitigatio tentationis. At consultius est, ab eo gaudio, & desiderio abstrahere mentem & se Deo committere. Pollutio innaturalis dicitur, quæ primariò provenit velut ab extrinseco per appetitum sensitivum ad hoc irritatum, v. g. per imaginationes turpes, desideria venerea, quibus occasionem dant aliquando turpes sermones, tactus, aspectus, amplexus antecedentes. Hæc est semper objectivè mala,

la, adeoque nunquam objectum deſiderii, aut gaudii liciti, qualis eſt etiam in ſomno propriis manibus procurata, non tamen ex nimio potu proveniens. 2. Cui pollutio naturalis ſuâ ſponte provenit, ſi abſit periculum conſenſûs in delectationem veneream, non tenetur quidem eam jam cœptam in ſomno reprimere, quia patitur, & non agit, eſtque cauſa permittendi, ne noceatur ſanitati, & dein tentationibus diutiùs agitetur; conſultiùs tamen eſt impendenti obſiſtere, & jam cœpta mentem ad Deum convertere oportet, eúmque, ſine ullo attactu, quietíſque manibus rogare, ne permittat lapſum in delectationem. Neque patiens inordinatam propterea triſtitiam admittat: eſt enim miſeria naturæ corruptæ, à qua etiam Sancti non fuêre omnes liberi. Hinc ſcripſit ſanctus Athanaſius Eremicolis ſui temporis de illa miſeria queſtis, curandas non eſſe illas naturæ evacuationes, provenientes ſine ipſorum culpa. 3. Non licet tamen cœptam naturaliter pollutionem proprio conatu promovere, aut complere, quia hoc non eſſet tantùm pati, ſed operari ad ſeminis expulſionem, quod ſoluto nunquam licet.

Remedia contra Luxuriam.

PRimum. Humiliter petere donum con-

continentiæ fatendo cum Sapiente *Sapientiæ 8. vel 21. Non possum esse continens, nisi Deus det.* 2dum. Dei legibus & dispositioni se humiliter submittere. Humilis obedientia spiritûs impetrat subjectionem carnis. 3tium. Abstinere à nimio alimento corporis: quod enim superfluit sustentationi individui, à natura aut rejicitur, si inutile est, aut convertitur in propagationem speciei, & hinc ex superfluitate oriuntur tentationes venereæ, quæ mitigantur jejunio, & victu moderato. Hoc remedium post gratiam Dei præcipuum est, Bachus, & Venus amici sunt. 4tum. Diligenter custodire sensus, & in nullum tentationis periculum se temerè immittere. *Qui amat periculum peribit in illo.* 5tum. Vitare otium, & familiarem conversationem cum fœminis, iis non blandiri, sed, ubi cum iis agendum, modestiam, & animum virilem præferre. 6tum. Legere pios libros, meditari de Passione Domini, & novissimis. Frequenter suscipere Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, uti flagello, & cilicio, exemplo Apostoli *1. Cor. c. 9.* dicentis: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* 7mum. Ambulare in conspectu Dei, & pulsante tentatione cogitare: Deus videt; aut dicere: Domine, amo te, & aliò mentem avertere: Contra libidinis

Remedia contra luxuriam.

bidinis impetum apprehende fugam, ſi vis obtinere victoriam, inquit S. Auguſt. vel ſigno crucis, cum fiducia in Chriſtum, frontem, vel pectus munire. Per hunc victus eſt hoſtis in cruce, hujus ad ſignum fugit confuſus. 8vum. Per tacitum contemptum hoſtem negligere; hic timentem ferociùs invadit, animoſũ &Deo nixũ fugit non valens ſui ferre contemptum. 9num. Fidenter recurrere ad Chriſtum Ducem, amatorem caſtitatis, dicendo: Domine, tuus ego ſum, ſalvum me fac, ſi me deſeras, pereo. Sed quid tunc facies magno nomini tuo? 10mum. Cum fiducia confugere ſub præſidium Beatiſſimæ Virginis, dicendo: Per mundiſſimam Virginitatem tuam, & immaculatam Conceptionem tuam munda cor, & carnem meam in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti. 11mum, Proponere ſibi fœtidum cadaver, & audire has voces. Memor eſto judicii mei, Sic enim erit & tuum; Mihi heri, & tibi hodie. 12mum. Conſiderare damna luxuriæ: nam excœcat mentem, ad terrena, & beſtias abjicit, nauſeam creat cœleſtium, horrorem futuri ſæculi, amorem mundi, odium Dei, &c.

QUÆSTIO IV.

De invidia, & ejus partubus quid notandum?

REsp. I. Invidia eſt triſtitia, vel dolor de bono proximi, prout apprehenditur velut imminutivum invidentis excellentiæ: unde invidus dicitur quaſi non videns, quia ſine dolore videre non poteſt alterius bonum: ut, ſi quis doleat de alterius virtute, vel doctrina, quia putat ſuam excellentiam inde imminui. Invidia eſt peccatum ex genere ſuo mortale oppoſitum Charitati, potéſtque eſſe veniale ob parvitatem materiæ, ut, ſi quis triſtetur de condiſcipuli laude, quia apprehendit ſuam excellentiam inde minui. 75. *Quid ſit invidia?*

Reſp. II. Filiæ invidiæ ſunt. 1. Detractio, temeraria judicia, de quibus ſupra. 2. Gaudium de proximi malo. 3. Deſiderium, ut alteri malum eveniat. 4. Suſurratio, quæ eſt occulta oblocutio contra proximum, nata diſſolvere amicitiam inter amicos, & generare diſcordiam, unde peccatum ex genere ſuo mortale eſt gravius, quàm detractio; quia tollit amicitiam, quæ præſtantius bonum eſt, quàm fama. 5. Contumelia, quæ eſt injuſta alterius honoris læſio, quæ, ſi defectus, vel vitium alteri objiciatur, ſeu præſenti, ſeu abſenti, cum dedecore injuſto, dicitur conviti- 76. *Filiæ invidiæ.*

um; si præsenti in faciem, dicitur improperium; si risui seu præsens, seu absens factis, vel verbis objiciatur, dicitur irrisio; si autē cum aliqua decepotine, vel ludificatione objiciatur risui, dicitur illusio; si denique per gestus, aliósve indecoros corporis motus, dicitur subsannatio.

77. *Quot modis posset esse tristitia de alterius bono?*

Resp, III. Tristitia de bono proximi, ut notat *Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 36. art. 2.* potest contingere quatuor modis, nam 1mò potest dolere de bono alicujus, v. gr. non quia illi bonum est; sed quia prudenter judicat, quòd ex eo sumpturus sit occasionem sibi, vel aliis injustè nocendi; ut, si alter evectus esset ad officium, vel potestatem, quâ prudenter judicaretur usurus ad premendos innocentes, vel in detrimentum communitatis; & hæc tristitia per se licita est; secùs, si timor, vel opinio foret temeraria, vel tristitia ex eo, quòd justè sit puniturus delicta. 2. Potest quis dolere de alterius bono, non quia is illud habet; sed quia ipso carere se videt: hæc affectio dicitur æmulatio, éstque bona, si sit circa bona animi: ut si quis videns alterius virtutem, doleat sibi eam deesse: sic enim excitatur ad imitationem; si verò sit de bonis temporalibus potest esse bona, si bonum conveniens, & debitô fine, mala verò, si inconveniens, vel malô fine appetantur.

3. Po-

3. Poteſt dolere de alterius bono, quia is illô indignus eſt. Hæc affectio dicitur indignatio, potéſtque eſſe bona, ut, ſi quis doleret de alterius bonis, quia ad iis utendum v. gr. officiô fungendum ineptus eſt, vel, quia illi injuſtè collatum eſt. Poteſt quóque eſſe mala, ut, ſi ſit de bonis ſpiritualibus, vel temporalibus, quatenus à Deo peccatoribus obveniunt. 4. Poteſt quis dolere de bonis proximi, in quantum hic illum æquat, vel ſuperat bonis illis; & hæc eſt invidia, & affectio mala eſt, quia dolet de eo, de quo gaudendum eſt, ſcilicet de bono proximi. Invidia quóque foret, ſi doleret v. gr. mercator de accurſu emptorum ad vicinum, quia ipſi is bonus eſt, & ideo ipſe negligitur. Putat tamen *Burghaber*, non fore grave peccatum, quia non doleret de bono proximi abſolutè, ſed in quantum facit ſe bonô carere. Si autem doleret, non quòd alteri bonum adveniat, ſed quòd non potiùs, vel æquè ſibi obveniat, eſſet æmulatio licita, éſtque ſæpe talis dolor in concurrentibus ad beneficium obtinendum, in diſcipulis ſcribentibus pro primatu; & is ſæpe ſine peccato; ſicut enim mercator emptores licitè ad ſe poteſt circa fraudem attrahere, de venientibus ad ſe gaudere; ità licitè poteſt dolere, quòd non ad ſe

potiùs, quam ad alium veniant. Idem est in aliis exemplis. Putat quóque *Tamb. in Decalogum lib, 5. cap. 1. §. 37.* non esse invidiam, si quis doleat de alterius bono, in quantum est verè imminutivum excellentiæ suæ; eò quòd possit dolere licitè de imminutione illa, adeoque & de causa quà tali, sicque doleat non de proximi bono, secundùm se, sed ut suum malum est. Verùm non apparet causa justa doloris, si per bonum alteri adveniens mihi bonum nullum decedat aliud, sed solùm sim jam illi inæqualis, non ideo minor sum, quàm antè: sic si civis unus elevetur ad Magistratum, non fit per hoc minor civis alter, si unus ditescat, alter sua retinens non fit pauperior: unde cùm alium tanquam sibi in Christo Fratrem respicere debeat, gaudendum illi potiùs esset. Hinc.

78. *Accusans se de invidia, vel odio, quomodò examinandus?*

Resp. IV. Si pœnitens se accuset de invidia, distingvendi sunt hi affectus, qui à plerisque confunduntur, & interrogandus, in quo affectu putet sitam fuisse suam invidiam. Et idem est, si se accuset, quòd habuerit odium proximi, & gaudium de ipsius malo, aut inefficax illius desiderium. Est enim odium duplex, alterum personæ, quod inimicitiæ dicitur, quô quis ex displicentia personæ vult ipsi malum, quia malum ipsi

est,

eſt, apprehendens id tanquam aliquid ſibi bonum. Et hoc eſt ſemper peccatum grave, vel leve pro diverſitate materiæ. Differt ab invidia, quia tendit in malum ut malum; invidia autem in bonum, ut imminutivum propriæ excellentiæ. Alterum eſt, odium non perſonæ, ſed qualitatis in ea repertæ, dicitúrque odium abominationis, quô quis averſatur perſonam proximi non ſecundùm ſe, ſed ſecundùm aliquid ipſi adjacens, quatenus id communitati, ſibi, vel alteri malum eſt: ut, ſi oderim alterum, ſeu malum ipſi velim, quia mihi moleſtus, contrarius eſt, quia magnæ authoritatis mihi noxiæ. Hoc odium, cùm non tendat in perſonam, ſed qualitatem, poteſt eſſe licitum, ſi ſervetur ordo charitatis; illicitum verò eſt, ſi is turbetur. Turbatur autem ordo charitatis, ſi majus malum velimus, ut minus evitetur.

Unde primò illicitè optas mortem proximo, ut evites damnum particulare temporale. 2. Illicitè optas tibi mortem, ut libereris tuſſi, modico dolore capitis. 3. Illicitè gaudet filius de morte patris, aut eam optat ob pingvem hæreditatem ipſi obventuram, quia bonum minus præfertur majori. 4, Licitè pater optat filio mortem nunc in gratia, quem certò prævidet futurum im- 79. *Quando liceat & non liceat proximo, vel ſibi optare malum ut impeditivum alterius mali.*

improbum. 5. Licitè opto mortem Turcæ potiùs, quàm ut vincat imperium Romanum; vel Ecclesiam, quia bonum spirituale temporali, & publicum privato prævalet. 6. Licitè alteri opto mortem, à quo certò prævideo, aliàs me injustè occidendum. 7. Licitè opto mortem mihi, prævidens aliàs me grave malum animæ esse passurum, 8. Licitè potest quis sibi optare mortem, ne ultra Deum offendat, ne tamdiu retardetur à beatitudine, ut evitet miseriam morte amariorem, v. gr. perpetuum carcerem, spoliationem omnium bonorum. Idque valet, per se loquendo, quando malum vitandum est præponderans, saltem, si servetur ordo charitatis etiam inter personas, qui exigit, ut diligam magis mihi magis conjunctas. Ratio horum est, quia sic non optatur malum ut malum, sed quatenus impeditivum est majoris mali. Et hoc ipsum evenire potest in tristitia de alterius bono. Possum enim de eadem re sub diversa formalitate tristari, & gaudere licitè, sic filius potest dolere de morte patris, quatenus ipsi mala est, & de illa gaudere, quatenus intelligit immissam à Deo in salutem ejus. Sic & tristari voluit Christus de morte sua imminente, quatenus erat malum naturæ, & tamen gaudens eam sustinuit confu-

confusione contempta, eámque voluit, quatenus erat à voluntate Patris in redemptionem nostram. Ad hæc contingit, ut qui ab alio injuriam passus est, longo tempore sentiat displicentiam; & aversionem; hæc per orationem quidem, & obsequia charitatis expurganda est: quamdiu tamen involuntaria est, peccatum non est: si voluntaria sit: inquirendum, an optaverit mala, an voluerit inferre?

Remedia contra invidiam.

PRimum. Petere à Deo sincerè proximi charitatem. 2. Gaudere de bono proximi tanquam suo, quia frater est; & gloria ejus in cœlis erit pars, gloriæ tuæ. 3. Gratificari illi, contra quem invidiâ pulsaris; orare pro ejus bono; gratias Deo agere pro beneficiis ipsi collatis tanquam suis. 4. Mundana vilipendere, & se omnibus indignum reputare; proximum autem donis Dei digniorem. 5. An, quia invides; bonô illô caret proximus, aut tu plus habes? Habeo minus, quia per amorem proximi ejus bonum facis tibi commune, & thesaurum meteris in cœlo, quem invidendo perdes. 6. Invidia facit diabolo te similem, quia ut ille, Deo gloriam invides, quæ ex proximi bono provenit: ex eo enim elucet

80. *Remedia contra invidiam.*

Dei bonitas, sapientia, clementia, misericordia. 7, Invidus est tortor sui sine fructu, & magno cum damno. Tandem debebit proximo bene velle, aut salvus non erit. Cur non modo? 8. Christus quantô amore quæsivit salutem nostram, & tu bonô proximum privatum velles? &c.

QUÆSTIO V.

Quid de gula, & ebrietate observandum?

81. *Quid sit gula, & quot modis eâ peccetur?*

RESP. I. Gula est inordinatus appetitus, & usus cibi; & potus. Inordinatio fit quinque modis. Primò Si excedatur in quantitate, plus sumendo, quam conveniat. 2. Si in qualitate, appetendo victum nimis lautum, vel nimis studiosè conditum, vel præparatum, quàm personæ conveniat. 3. Si in modo sumendi, ut, si edatur nimis ardenter, nimis properè vel voraciter. 4. Si in tempore excedatur, ut, si sæpius, quàm oportet, aut extra tempus sine rationabili causa. 5. Si contra finem, ut, si sumatur tantùm voluptatis causâ: nam Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Pro quo intelligendo. No-

Notandum primò. Ad satietatem comedere, significare potest tantùm comedere, quantum requiritur, ut satisfiat fami, & hoc peccatum non est. Potest quóque significare plus comedere, quàm requirat sustentatio naturæ, vel conveniat. Et in hoc est inordinatio, quia cibus & potus tantùm ad naturæ sustentationem, & convenientiam est ordinatus. Non est autem eadem quantitas conveniens omnibus, nec eadem uni constanter; sed debet esse accomodata necessitati, infirmitati, utilitati, personæ, tempori & loco, & idem est de qualitate, quæ accomodari debet simul statui, conditioni, facultati, personæ, ne fiat excessus. 82. *Justa quantitas cibi quomodo statuenda?*

2. Si quis comedat propter voluptatem in ea sistendo, quod Ethicis est & Theologis voluptate frui, peccat; quia pervertit ordinem naturæ, ordinando non medium ad finem, sed finem ad medium; Deus enim usui cibi & potûs, annexuit voluptatē, ut ad eorū usū alliceremur, si autē voluptas, quæ est in usu cibi & potûs, referatur ad honestū finē, v. g. sustentationē naturæ, quod est, eâ uti, non peccatur, quia in eum finem usui cibi & potûs Deus voluit inesse voluptatem: unde talis non comedit, & bibit propter solam voluptatem, sed propter solam sustentationem, ad quam volup- 83. *Cur sit peccatum comedere ob voluptatem?*

tatem refert. Is verò propter voluptatem comedit, eáque fruitur, qui in ea sistit, velut fine intentô; quod censetur facere is, qui comedit, & bibit nimium, vel nec necessarium, nec utile ad sustentationem vitæ, ad quam saltem virtualiter refertur, si ad eam utile sit. Idem est de aliis oblectamentis sensuum, quia ut docet *Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 141. art. 6,* Regula omnium delectabilium in hac vita est vitæ aliqua necessitas, aut utilitas, vel convenientia, unde olfacere florem ad confortandum caput, aliúmve finem utilem, culpâ vacat, non verò, si fiat solius voluptatis causâ. Idem est de auditione musicæ, &c.

84. *Excessus in cibo quale peccatum?* Resp. II. Excessus in cibo (qui opponitur abstinentiæ, quæ est virtus moderans secundùm præscriptum rationis, appetitum, usum, & voluptatem in cibo,) est per se loquendo, peccatum tantùm veniale; idem est de excessu in potu (qui opponitur sobrietati, quæ virtus est, ex præscripto rationis moderans appetitum, usum, & voluptatem in potu) nisi tamen excedatur ad privationem usûs rationis. Ratio est, quia sunt actiones circa res indifferentes honestè appetibiles, Dixi *Per se loquendo,* quia per accidens peccari potest mortaliter. 1. Si quis immoderatô usu illorum graviter lædat valetudinem, v. gr.

gr. podagram contrahendo, aut alium defectum gravem; quia homo non eſt dominus ſui corporis, ſed adminiſtrator tantùm, & cuſtos: unde ageret non tantùm contra charitatem propriam, ex qua juxta *Leſſ. & alios*, non minùs ſibi, quàm alteri tenetur non nocere in naturalibus, ſed etiam contra jus Dei. 2. Si ad officium, ad quod ſub gravi tenetur, ſe ineptum reddat. 3. Si excitet ſe, & revomat cibum, vel potum, ut ad ſerviendum voluptati iterum comedat, vel bibat. Hoc enim eſt plus, quàm beſtiale, hominèmque Chriſtianum præſertim valde dedecet. Idem dicunt aliqui de eo, qui ſe ità cibo, vel potu ingurgitat, ut debeat vomere: alii tamen hunc à mortali excuſant. 4. Si reddat ſe imparem ſolvendis debitis, vel ſuſtentandæ, ut debet familiæ, aut liberis in ſtatu conveniente collocandis. 5. Si ponat, ſaltem interpretativè, finem ultimum in illa voluptate, ut, ſi ob illam paratus ſit Deum graviter offendere, aut cœlo vellet renuntiare, ſi eâ frui ſemper poſſet, juxta illud *Philippenſ. 3. Quorum Deus venter eſt.* 6. Si exceſſu ſuô det grave ſcandalum, vel gravis peccati probabili periculô ſe exponat. Denique, ſi voluptatis cauſâ, vel citra neceſſitatem veſcatur carne, aut ſangvine humanô. Hoc enim re-

cto naturæ instinctui repugnat, horréntque omnes gentes, nisi admodum barbaræ. His tamen alteratis in medicina uti quandoque licet, quia per alterationem desinunt esse caro, & sangvis humanus.

85. *Quid, & quotuplex ebrietas?*

Resp. III. Præcipui gulæ excessus magis ordinarii sunt commessatio, & inebriatio, seu ebrietas activè sumpta. Commessatio est inordinatus usus cibi, vel victûs in conviviis intempestivis, comessari enim dicitur, qui indulget illis: v. g. manè, à prandio, post cœnam. Dicitur etiam crapula, & sumitur pro frequentata potatione, & voratione. Ebrietas est excessus in potu usque ad violentam perturbationem, vel privationem rationis. Dividitur in imperfectam, & perfectam. Imperfecta est excessus in potu usque ad perturbationem rationis aliquam, salvo adhuc ejus usu, aut potentiâ proximâ utendi, quantùm sufficit ad agendum moraliter; hæc potentia adhuc adesse potest, etsi phantasia sit non nihil turbata, lingva titubet, pedes vacillent, oculi videant duplicia, vel domus videatur gyrari, adeoque necdum censetur adesse plena ebrietas, modò adhuc possit discernere inter bonum, & malum morale; ità *Stotz* cum communi. Ebrietas perfecta est excessus in potu usque ad violentam privatio-

vatio-

vationem rationis, ejúſque poteſtatis proximæ. Theologi complures dividunt ebrietatem perfectam in formalem, & quaſi materialem; formalem dicunt, exceſſum in potu voluptatis causâ uſque ad privationem rationis: materialem verò exceſſum in potu ſine juſta cauſa factam uſque ad privationem rationis. Primam formalem vocant, quia, ſicut ſobrietas eſt virtus moderativa voluptatis in potu, ità ebrietas illi oppoſita moveri debet voluptate. Alii cenſent, ſobrietati opponi etiam ebrietatem per potum, etſi non fiat voluptatis cauſâ, ut, ſi amicus amici gratiâ etiam cum moleſtia biberet uſque ad privationem rationis; aut, ſi duo potu cum nauſea contenderent, uſque ad privationem rationis; quia ad ſobrietatem videtur ſpectare etiam talem uſum potùs moderari. Aliqui denique ebrietatem etiam vocant omnem exceſſum in potu inebriativo, citra rationis perturbationem; & commeſſationem nominant omnem exceſſum in cibo; ſed hæc impropria locutio eſt; ſic enim excedens tam parùm ebrius dici poteſt, quàm refrigerationis gratiâ in potu aquæ excedens.

86. Quale peccatum ſit ebrietas?

Reſp. IV. Ebrietas, vel inebriatio imperfecta culpam venialem per ſe non excedit; quia grave malum non eſt, parùm per exceſſum in potu turbare rationem

tionem, salvô ejus usu circa bonum & malum morale. Ebrietas autem formalis perfecta est peccatum lethale, saltem si diu privet usu rationis. Ratio est primò. Quia est gravis deordinatio, deformitásque, potentiâ proximâ utendi ratione, quâ homo supra bruta est elevatus, sine justa causa, præsertim voluptatis gratiâ, se violenter privare, &, ita ineptum reddere ad agendum humanô modô, quæ ad virtutem, officium, necessitatem animæ, & corporis pertinent, sicque deturpare imaginem Dei, & ad brutorum conditionem dejicere. 2. Nemo est dominus suæ rationis, sed administrator tantùm, & usufructuarius: ergo, sicut mortale est, sine justa causa sibi manum abscindere, quia nemo est dominus sui corporis; ità mortale erit, voluptatis gratiâ, aut sine justa causa se privare usu rationis, & potentiâ ejus proximâ, utpote, quæ est magnum hominis bonum, eúmque á brutis discernit. 3. Mortale peccatum est contra charitatem propriam, in naturalibus se privare magnô bonô, ergo & privare se violenter usu rationis, ejúsque potentiâ proximâ. Unde, qui se potu, voluptatis causâ, inebriat, peccat contra charitatem, & sobrietatem; contra charitatem quidem: quia privat se magnô bonô in naturalibus sine ju-

ſta cauſa; contra ſobrietatem autem, quia ſe tali modô illô privat. *Nec obſtat,* quòd liceat per ſomnum ſe uſu rationis privare; tum, quia hæc privatio violenta non eſt, & naturæ repugnans, ſed naturalis, inſtituta ab authore naturæ, ad reſtaurationem virium, & ſpirituum animalium; tum, quia per ſomnum potentia utendi ratione non ità tollitur, quin homo uſum rationis ſtatim poſt ſomnum recuperare poſſit, ſicque ſemper poſſit expeditus eſſe ad agendum humanô modô, id quod non poteſt ebrius. Dixi, *Saltem, ſi diu privet uſu rationis:* quia *Ang. Tann. Fagund. Gobat.* apud *La Croix n. 327.* univerſaliter loquendo, docent: Ebrietatem nullam eſſe mortalem, niſi privet diu uſu, & potentiâ rationis: hinc nemo damnat mortalis eum, qui ſubitâ irâ, vel gyrando ſe, redditur rationis impos per Pater & Ave. Longum tempus Patri La Croix videtur eſſe hora. *Nec obſtat,* inquit, quòd uſus rationis ſit magnum bonum: nam multa bona in ordine ſuperiore ſecundùm ſe magna cenſentur in certis circumſtantiis abſolutè exigua. Videri de hoc poteſt *Lugo de Jure & Juſtitia d. 14. n. 24.* At hæc non videntur tenere de ebrietate per potum inducta, quia non facilè depellitur, niſi quis medium haberet, quô ſtatim pelli poſſet.

Porrò

Signa plenæ ebrietatis. *Porrò,* Signa plenæ ebrietatis sunt: Primum; Si quis ita perturbaverit usum rationis, ut inter bonum & malùm amplius discernere non possit. 2dum. Si quis postridie non meminerit, quid dixerit, egerit, quomodo domum redierit, &c. 3tium. Si ea fecit, quæ nunquam integrâ mente solet facere, ut, si turpia, vel absurda locutus sit; cùm aliàs sit pudicus, & prudens: si juraverit, blasphemaverit, vel familiam perturbaverit, cûm aliàs sit modestus, & benignus. Si tamen cum his duobus postremis steterit discretio inter licitum, & illicitum, non fuit plena ebrietas, etsi pedes vacillârint, &c. Ex his deduco sequentia.

87\. *Peccata contra sobrietatem.* *Primò.* In nullo casu excusatur à mortali, qui ex nimio potu propter voluptatem, vel sine rationabili causa cum plena advertentia se privat ratione; quia id intrinsecè malum est. 2. Peccat graviter, qui, etsi non intendens se inebriare, tantùm bibit, quantùm potest, non curans, an sequatur ebrietas, vel non sequatur. 3. Qui probabiliter putat, vel suspicatur secuturam ebrietatem, & pergit bibere, quia exponit se ejus periculo, sicque eam vult interpretativè. 4. Item, si periculum avertere possit, & negligat, etsi privatio rationis sequatur post unam, alterámve horam: pó-

potuit autem advertere, ſi prudens ſuſpicio de ea inciderit, & ſe non reſolverit prudenter. Verè docet S. Thomas, quòd is, qui frequenter eſt ebrius, ſemper advertat, aut ſaltem poſſit, & debeat advertere, adeoque ſemper peccat mortaliter. 5. Qui ſcit, ſe exhauſtâ unâ amphorâ, ſolere inebriari; ſi domo exeat ad aërem; non verò, ſi non exeat, poteſt quidem amphoram ſine gravi peccato bibere, ſi habeat firmum propoſitum non exeundi, illúdque ſoleat ſervare, ſecùs non poteſt. 6. Si experientiâ ſcit, ſi vigeſies v. g. adeat certam domum, conſortium, vel hoc modo bibat, ſe ſolere decies circiter inebriari, peccat, quoties facit ſine nova cautela, licet fortè non inebrietur; quia exponit ſe formali periculo, ſaltem probabili, ſe inebriandi. 7. Mortale eſt, ſe inebriare fumo, tabaco, cubando in lupulo, quia ſic etiam evertitur ratio, & proxima ejus potentia. Hæc inebriatio ſpecie diſtingvitur ab ea, quæ per potum inducitur: unde in confeſſione explicanda foret. Idem eſt de eo, qui pane ex malignis granis confecto ſe ratione privaret. 8. Licet ad hilaritatem bibere; non licet tamen ſe inebriare ad pellendum gravem mœrorem, neque ad non ſentiendum dolorem, ſi pes eſſet abſcindendus; quia potus tan-

tùm est ordinatus ad sustentationem vitæ. An autem liceat ex præscripto medici se inebriare ad curandum gravem morbum, qui aliter curari non potest, controvertitur. Affirmant permulti probabiliter apud *La Croix lib. 5. num. 320.* quia, licèt inebriare se voluptatis causâ sit intrinsecè malum absolutè & in omni casu; non tamen, si fiat ad vitam conservandam; sicut licèt sit intrinsicè malum, sibi manum vel brachium abscindere, non tamen, si id necessarium fit ad conservationem vitæ. Dein talis inebriatio est quasi materialis tantùm; quia temperantia permittit hoc sumere, quod ad vitæ conservationem est necessarium, ut habet *Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 141. art. 6.* Hinc inferunt multi, licere se inebriare, si quis stricto ense mortem intentet, nisi se inebriet: imò cum *Gobat* multi docent, licere, si aliter caveri non possit gravis morbus. At contradicunt alii, quia privatio rationis non est, medium ex se ordinatum, vel medicamentum ad vitæ conservationem, sicut non est pollutio, & hinc nullo casu licita; imò, teste Hypocrate, ebrietas est valde periculosa corporis sanitati, nec ratio allata videtur convincere; quia pars minor majori, & utráque toti corpori subordinatur ex natura sua, unde licet abscindere partem

tem v. gr. brachium, ut servetur corpus: sic enim agitur secundùm ordinem naturae. At ratio non subordinatur ex natura sua vitae corporis, sed animae: hinc, si illa in bonum corporis destruatur, invertitur ordo naturae. *Nec juvat*, quòd amissio vitae sit malum physicum gravius, quàm privatio rationis ad tempus; quia amissio vitae quóque est malum physicum gravius, quàm pollutio; & tamen haec ad vitam conservandam non est licita; quia non ordinatur semen humanum ad depellendum eversiva vitae, sed ad propagationem generis humani. Haec sententia probabilior est: pro qua affertur textus S. August. *sermone 32. de tempore*, sed incertum est, an sit Sancti Augustini, in eo enim citatur Beda, qui floruit anno 751. Sanctus Augustinus 420. adeoque hic 331. annis ante illum. Illi sermones sunt certò Augustini, quibus praefigitur: *Sermo Sancti Augustini:* si autem nudè ponatur sermo v. gr. II. III, est dubiè sancti Augustini, quod semel pro semper notandum est. 9. Peccat graviter, qui ex amicitia vel urbanitate alium invitat ad haustus, quibus probabiliter praevidet inebriandum; quia invitat ad aliquid intrinsecè malum, quódque alter sine peccato facere non potest, eúmque inducit in ebrietatem, aut

ſaltem in probabile ejus periculum. Idem eſt de iis, qui alios ad æquales hauſtus provocant, cogunt, aut ſe invicem obligant; quia ſe, aut ſaltem alios conjiciunt in periculum probabile ebrietatis, ſi non ſtatim, ſaltem poſtea ſecuturæ, quod eſt grave, etſi priùs in ſomno ſequeretur. Similiter & alii, qui ebrioſis, vel ebrietati proximis vinum ſubminiſtrant, vel non impediunt, nè alius inebrietur, dum commodè poſſunt. Quòd ſi alter negato vino prævideretur v. g. blaſphematurus, permittenda eſſet ebrietas, utpote minus peccatum, quàm blaſphemia. Neque per vim eſt aliquis impediendus, niſi immineret extremum malum, quia vi impedire publicæ eſt poteſtatis. 10. Qui alium ſvaſione ad potationes adducendo cauſat gravia damna prævisa, v. g. ut labores ſuis neceſſarios negligat, aut ſit impar ſolvendis debitis, tenetur ad compenſationem iis, quibus injuriã fecit. Qui autẽ ſuo exemplo ad ebrietatem alium adducit, peccat peccato ſcandali, niſi alius eſſet talis, ut abſque eo ſe inebriaret. 11. Qui ſtultum, vel puerum, necdum rationis compotem, ſemel, vel bis inebriat, non peccat graviter, quia non tollit rationem; ſi tamen ſæpius faceret; ingeneraret malum habitum, noceretque ejus valetudini, peccaret proinde pro gravitate

tate damni. 12. Peccat judex inebriando reum, ut crimen eliciat, quia inducit ad ebrietatem, & formam juris non servat: unde non poteſt ex ea notitia procedere ad torturam, vel ſententiam. Item, qui inebriat damnatum ad mortem, ut dolorem non ſentiat; quia hic nec eſt finis potus, nec adeſt cauſa ſufficiens tollendi rationem tum maxime neceſſariam. 13. Qui injuſtè detinetur in carcere, licitè quidem offert cuſtodibus vinum, quo prævidet inebriandos, ut ipſe fugiat; quia non cooperatur formaliter ad eorum inebriationem, nec ad peccatum formale, ſi præter intentionem ſuam inebrientur. Idem eſt de eo, qui ob rationem graviſſimam, v. g. ad detegendam proditionem urbis ab altero vult elicere ſecretum, quod is tenetur revelare; an autem poſſit inducere ad ebrietatem (non formalem quidem, ſeu voluntariam ipſi, quod nunquam licet) ſed materialem, ſeu ipſi non prævifam, & involuntariam, iterùm non convenit inter AA. Affirmat *P. La Croix l. 5. n. 342.* fortè ex hac ratione, quod probabiliter liceat inducere ad peccatum minus, non ut peccatum eſt, ſed ut impeditivum majoris: cuſtodes autem peccant, ſaltem magis materialiter, injuſtè detinendo innocentem; quàm ſe inculpabiliter

inebriando: negat tamen licere, si quis justè detineretur in carcere, eò quòd inducerentur ad aliquid de se malum sine causa rationabili. At alii negant, id licere in ullo casu, quia esset inducere ad aliquid intrinsecè malúm, quod licèt *Layman* dicat non esse scandalum activum, attamen non videtur licitum, saltem probabiliùs.

Remedia contra Gulam.

88. *Quid consulendum contra gulam?* PRimum. Vita, quoad potes, irritamenta gulæ, ut sunt ciborum svavitas, varietas, & condimenta; si non potes, non fruere, sed utere cibo, usum ejus referendo ad honestum finem. 2dum. In mensa tibi semper aliquid subtrahe, præsertim palato gratius, quod adhuc licitè posses sumere: sic disces te vincere, & gratiam augebis. 3tium. Semper in potestate plena contine appetitum: hinc, si major sit propensio, nonnihil cessa, vel sume tardiùs: senties ex hoc à Deo solatium, 4tum. Cogita, quàm turpe sit, voluptati cum bestiis communi servire: hæ nec fustibus adigi possunt ad plus sumendum, quàm natura postulat. 5tum. Quot mala ex gulæ vitio! Corpori morbos, menti tenebras affert: sancta desideria extingvit, carnem facit rebellem spiritui, luxuriæ fomenta subministrando. Quis hostem suum contra se roboret?

ret? 6tum. Cogita, quàm vilia ſint, quæ appetuntur: & quò tandem ſuperflua abeunt? 7mum. Propone tibi exemplum Chriſti, & B. V. & conſidera, quàm modeſtè, quàm moderatè, quàm vulgari victu contenti, & uſi fuerint. 8vum, & præcipuum. Expende tempore, quo famem & ſitim non experiris, præteritas experientias, commoda & incommoda, ex quantitate & qualitate victûs: Superfluum proinde ſubtrahe, & vita, quæ expertus es noxia, nec unquam te ſinas voluptate à præſcripto abduci. Si gula provocet, cogita: modò cedo, fiam debilior ad vincendum; ſi non cedo, gratum Deo offero ſacrificium, cui ſi tantillum negem: meritò negabit mihi gratiam ad vincenda graviora. Hæc exigua mortificatio nec vitam auferet, nec nocebit valetudini. Si contingat te vinci, erubeſce, quòd tam exiguæ voluptati ſuccubueris, & per ſeveriorem abſtinentiam vindica. Pro quantitate victûs ſtatuenda expedit etiam ſibi plus ſubtrahere, cùm experientia doceat, quæ quantitas neceſſaria, quæ ſuperflua ſit ad functiones ordinarias. 9num. Si honeſtæ, vel recreationis, vel ſocietatis gratiâ tibi vis plus indulgere; ut crapulam & exceſſum vites, primùm bibe tardè, ut ſtomachus non obruatur, ſed

roboretur, ad convertenda dona Dei in bonum; deinde explora quandoque; an non jam incalescat nimiùm sangvis? An caput adhuc serenum, an adhuc appetitus subsit rationi; aut contrá jam invalescat, sisque debilior ad eum continendum? Si hoc? Frœnum injice. Demum, dum fortè exhilarescis; cave, ne te effundas, & appetitus te supplantet. Experientiam consule. Turpe est donis Dei abuti. Proinde *sub te erit appetitus..., & tu dominaberis illius*, Gen. 4. ℣. 7.

QUÆSTIO VI.

Quid de ira, & ex ea consequente maledictione, & blasphemiâ?

89. *Quid sit ira, quando & quale peccatum?* RESp. I. Ira genericè: est appetitus vindictæ. Hæc sine peccato, & justa esse potest, ut, si parens filii, superior subditi, magister discipuli delictis cum moderamine irascatur, eáque arguat, vel puniat. Accepta verò specificè: est appetitus inordinatus vindictæ. Hic inordinatus esse potest vel ex parte modi, ut, si expetatur vindicta nimis excandescendo; vel ex parte objecti, si nempe expetatur, vel sumatur vindicta sine justa causa, aut authoritate legitimâ, vel justò gravior, vel ex mera libidine vindicandi, & satiandi animum

nimum malevolum. Prima inordinatio est plerúmque tantùm veniale, posset tamen fieri mortale, si ita in furorem, vel insaniam excrescere sineretur: ut, si quis sciens & volens, ita habenas iræ laxaret, ut erumperet in enormes gestûs, clamores, spumas, membrorum contusiones, vel, ut privaretur ratione. Altera inordinatio est ex genere suo peccatum mortale repugnans charitati, & quandoque justitiæ; charitati quidem quatenus vel ex odio, vel ex mera libidine vindicandi proximo malum optatur, aut infertur; justitiæ autem, si vindicta sumatur sine justa causa, aut justo major.

Resp. II. Filiæ iræ sunt hæ; Prima est indignatio, quæ est aversio à proximo, eò quòd indignans apprehendat se indignè ab eo tractari; quæ tamen, si ex justa causa, & cum debito moderamine fiat, potest esse sine culpa, 2da est, tumor mentis, quæ est cogitatio, varios vindicandi modos exquirens, & iram coquens, quâ mens quodammodo intumescit. 3tia est, rancor, quæ est aversio perseverans, seu vetus. Ex ira & his sequntur alia peccata externa, ut contumelia, quâ quis alterum dehonorat, v. gr. in faciem aliquid cum ejus dehonoratione illi objiciendo. aut etiam absentis literas lacerando, vel comburendo. Item calumnia, quâ quis 90. *Filiæ iræ.*

alteri falsum crimen, vel defectum imponit. Item irrisio, illusio, subsannatio de quibus supra; denique maledictio, & blasphemia. Maledictio est dira imprecatio, quâ quis alteri optat malum sub ratione mali. Blasphemia est convitium, vel contumelia in Deum, ut, si quis Deo tribuat falsa, vel neget vera, vel tribuat creaturis, quæ Deo debentur, vel etiam dicat vera, quæ ad ejus dehonorationem, vel vilipensionem tendunt, v. gr. per modum ei indignantis,, contemnentis, vel expostulantis contra eum, vel usurpet verba, quæ hic, & nunc continent, vel judicantur continere imminutionem reverentiæ erga Deum, seu vilipensionem excellentiæ Divinæ, etsi directè non intendant Deum inhonorare.

91. *Quomodo examinandus se accusans de maledictis?*

Resp. III. Si quis accuset se de maledictione, seu dira imprecatione mali, vel blasphemiâ, 1. Interrogetur quibus verbis sit usus: rudes enim confundunt blasphemiam cum imprecatione; & hanc cum juramento: imo; si diabolum nominaverint, aut alium ignominioso nomine compellaverint, dicunt, se maledixisse. 2. Si verè imprecatus fuerit, exponat, quibus, an rebus inanimatis, an pecoribus, an hominibus? Quo animo? An voluisset, ut eveniret? An in faciem, an coram aliis, an mul-

tis, an uni? Si ex animo; quæ mala? Quanquam hoc necesse non sit, si in mala tetenderit præcisè sub ratione communis mali, ut sæpe fit; nisi tamen illa mala voluisset inferre, si potuisset. Ratio horum est, quia diversimodè peccatur diris imprecationibus.

Primò namque, si quis ex ira, vel impatientia rei inanimatæ imprecetur v. gr. ligno, lapidi, ad quem offendit, vel labori ex voto non succedenti, per se veniale tantùm est contra mansvetudinem, 2. Qui ex ira, vel impatientia optat: Utinam non essem natus! fuissem factus brutum! vel: Maledictus dies, quo natus sum; vel quo te primum vidi; vel, te conjugem accepi; peccat graviter, si deliberaté intendat optare sibi, vel alteri homini malum, essétque blasphemia, si fieret cum relatione, vel indignatione ad Deum; si autem tantùm intenderet maledicere diei nativitatis, v. g. vel conjugii, qui causa est tot malorum, culpæ, vel pœnæ; per se videtur tantum fore veniale, quia censetur tantùm velle significare diem illum valde infelicem: imò posset esse nullum, si cum moderamine fieret. Sic Job maledixit diei nativitatis suæ. 3. Qui maledicit pecoribus sine animò, ut eveniat, per se quóque peccat tantum venialiter; si autem ex animo, ut vel sibi, vel

92. *Quomodo peccatur diris imprecationibus?*

vel alteri grave malum ita eveniat, peccat graviter; nisi impetus plenam advertentiam, vel deliberationem prævertat. 4. Homini imprecari grave malum ex animo, v. g. diabolus te rapiat, fulmen te percutiat, est mortale & sæpe non tantùm contra charitatem; sed etiam contra justitiam: ut, si effundatur maledictio gravis in præsentem, cum gravi ejus dehonoratione. Malum tamen leve tantùm sine gravi dehonoratione imprecari, solum veniale est. 5. Si pater filio, herus ancillæ, vel famulo sine animo, ut eveniat, imprecetur, modo absit gravis læsio honoris, vel grave scandalum, culpam etiam venialem per se non excedit, imo nec si extraneo fieret. 6. Qui ex ira devovet se dæmoni, etiam sine animo, ut eveniat, non excusatur à mortali, per se loquendo, hoc est, spectato objecto, quia nimia fœditas, & perversitas in eo apparet, ita ut natura exhorreat audientis. 7. Si filius maledicat parenti, vel avo in faciem, peccat graviter etiam contra pietatem, etsi faciat sine animo, ut eveniat. Idem est, si fiat iis, quos quis loco parentum habere debet, vel superiori à subdito. Item per se loquendo, si conjugi à conjuge. Si verò fratri, vel sorori à fratre, sæpe non nisi veniale est contra pietatem, etsi mortale contra chari-

charitatem, ſi ex animo fiat, eſſe poſſit. 8. Ex ira nominare diabolum ſine imprecatione, parùm decet Chriſtianum, & poſſet eſſe grave ratione ſcandali, ſi abeat in conſvetudinem. 9. Imprecantes, etſi ſæpe excuſentur à gravi culpa propter inadvertentiam, vel defectum ſeriæ voluntatis, & verbis imprecatoriis utantur quandoque tantùm velut interjectionibus ad ſignificandam iram, vel ad terrendum alios, ſunt tamen dehortandi ob indecentiam. Imò parentes liberis ſuis præſentibus oretenus gravia mala, etſi ſine animo, ut eveniant, ſæpe, & quaſi per conſvetudinem imprecantes, peccant graviter, ſi non emendent conſvetudinem illam, quia ſuo exemplo docent illos ſibi invicem, & aliis malè precari, faciunt contumaces, inobedientes, tollendo illis æſtimationem parentum & reverentiam, quod grave malum eſt: unde fruſtra parentes pro excuſatione obtendunt liberorum inobedientiam, hujus enim tales ſunt cauſæ. 10. Imprecatio etiam continere poteſt blaſphemiam, ut, ſi quis dicat: Perdant te Sacramenta, ſangvis, vùlnera, mors Chriſti, & ſimilia, quæ ad animas non perdendas, ſed ſalvandas pertinent: in his enim magna contra Deum apprehenditur irreverentia, etſi ſine animo, ut malum eveniat,

Quando contineant blaſphemiam?

niat, proferantur; unde, qui talium verborum consvetudinem habent, tenentur sub mortali conari illam emendare, secùs incapaces sunt absolutionis. Si quis tamen ex ira, non indignando contra Deum, nudè nominet v. g. sacra Dei septem sacramenta, mors Dei, absitque scandalum grave, nec importetur ex circumstantiis vilipensio Dei, vel divinorum, est usurpatio vana divini nominis & grave veniale: at, quia rarò abest scandalum, & apud audientes censetur Deus, & divina inhonorari, sæpe à mortali non excusatur. Unde ordinariè, si loquens advertat ad vilipensionem, quam verba illa præ se ferunt; peccat graviter: si semiplenè tantùm advertat, erit veniale, defectu libertatis plenæ: si nullo modo, nullum erit peccatum, sed motus primò primus: manet tamen obligatio gravis, consvetudinem emendandi. Imò, si quis ex joco proferat verba blasphema, non intendendo, directè inhonorationem Dei, si tamen cum joco illo apud audientes conjuncta sit inhonoratio Dei manet, & est blasphemia. *Tamb. l. 2. c. 6. p. 4. n. 5.* Qui tamen, ne blasphemet, dimidiat, vel parùm immutat verba, v. g. dicendo pro *Sacrament, Salament, Saperment, Potz-tausend Salament*, vel pro pessima illa blasphemia; Mort Dieu, dicit: mar

jus,

jus, non blaſphemat quidem, quia non ſignificat Deum, vel ſacra, cum vilipenſione; poſſet tamen peccare ratione ſcandali, & impatientiæ. Circa hanc materiam notandum, interrogandos eſſe pœnitentes, etſi meritò cenſeantur non habuiſſe affectum malum, ut, quod apprecantur, malum eveniret, an frequenter imprecentur? ut advertatur, an habeant conſvetudinem? quam aliqui per plures annos confitentur, non adhibendo conatum, ut emendent, proinde propoſitum non habent, niſi fortè languidum & inefficax.

Reſp. IV. Si pœnitens ſe accuſet de verbis contumelioſis, vel convitiis, exponere imprimis debet perſonas, quas iis impetivit. Nam 1. Si mulieres, pueri, infimæ ſortis homines ſe conviтiis impetant, appellando ſe ſagas, meretrices, adulteras, nebulones, &c. communiter non peccant graviter; quia dicentes non ita ſentiunt, nec intendunt inferre gravem infamiam; audientes autem non credunt ſimilibus verbis, quia advertunt ex paſſione dici. *La Croix lib. 3. p. 2. num. 1224.* 2. Si parens filio, ſuperior ſubdito animo corrigendi, humiliandi verbum contumelioſum objiciat, & modum correctionis non excedat, nec ſubditus graviùs dehonoretur, quàm per delictum mereatur, peccatum

93. *Quid ſi ſe accuſet de contumeliis?*

catum non est. Sic Christus Discipulos euntes in Emaus, vocavit stultos, & Apostolus Galatas insensatos. 3. Si contumelia sit parva tantùm, vel sine animo dehonorandi, nec sequatur læsio magna honoris proximi, est tantùm veniale: & sic excusantur à mortali parentes multi, qui filios vocant asinos, &c. 4. Si joci causa, & per convenientem recreationem leves defectus objiciantur, secundùm *D. Thom. 2. qu. 72. artic. 2.* est urbanitas, modô alter non contristetur, aut ad iram moveatur. 5. Si autem graviter proximus dehonoretur, grave peccatum erit. Et sic graviter peccant etiam parentes, qui suas proles passim vocant, diabolos, sagas, &c. præsertim, quia eas exasperant, faciunt rebelles, suo exemplo trahunt ad imitandum, quod grave malum est. Porro, qui per contumeliam alterius honorem læsit, tenetur hunc reparare, etsi fama non sit læsa. Illud autem fieri potest per amicam salutationem, per amicabilem conversationem, exhibitionem honoris, petitionem veniæ, &c.

Remedia contra iram, maledictiones, blasphemias, &c.

94. *Quid di-*

PRimum. Propone tibi exemplum Dei. Quot injuriis in horas singulas lacessitur; & tamen quàm benignè

nignè, quàm clementer nos tractat, quot *cendum i-*
beneficiis coronat etiam inimicos suos *racundo?*
peccatores? Adversa, quibus punit, optat à nobis converti in bonum nostrum, &c. Si toties feriret, quoties meremur, ubi essemus? 2dum. Exemplum Christi. Quàm ille mansvetus, quàm humilis à nativitate usque ad mortem? Quàm benignè egit cum rudibus, cum persecutoribus suis, calumniatoribus? *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* 3tium. Cogita, non posse fieri, ut non occurrant molesta, injuriosa, ignominiosa, &c. Ubi homines, ibi infirmi; ubi infirmi, ibi defectus. Nunquid & tuos habes, quos ferre debent alii? Si infirmo serviens ab eo delirante, vel aberrante offendaris; non irasceris, sed compateris. Proximus tuus, liberi tui, contubernales, infirmi sunt, cæci, ignari, reflectere ad omnia non possunt. 4tum. Ira te reddit ineptum, ad ritè fungendum munere tuo, ingratum proximo, alios à te avertit, impedit illustrationes Dei, & fructum in proximo. Contraria omnia habet mansvetudo irarum moderatrix. *Docebit mites vias suas.* Psalm. 24. *In mansvetudine perfice opera tua, & super gloriam hominum diligeris.* Eccl. cap. 3. 5tum. Dum iram oriri sentis, dic: Mansvetissime JEsu, amo te! & iram svaviter sup-

prime, aut, si non potes, cede loco, vel mentem ad alia converte, discursum alium incipe, &c. 6tum. Esto corde humilis, verbo svavis, operare pacatè, sine præcipitantia, & pertinacia consequendi, quod intendis; hæc enim, re non succedente, ad iram movet. 7mum. Accessurus ad tractandum cum alis, memento, in multis tibi contradicendum, cum tuo etiam contemptu, & præpara animum ad patientiam, amore Christi. 8vum. Cogita, qualem cupias erga te proximum, & talem te illi exhibe, irato responde svaviter: *Responsio mollis frangit iram.* 9num. Animo nè unquam coquas iram, etiam contra te ipsum ob defectum admissum; quia animo sic comparato facilè contra alios impinges. Lapsus dole, defectum compensa, & conceptâ in Deum fiduciâ acquiesce. Hæc eadem contra imprecationes, blasphemias, & convicia valent. Domitâ enim irâ, ista vix consequentur. 10. Maledicis præterea exponenda turpitudo maledictionis, scandala, & damna etiam temporalia inde eventura. *Quâ mensurâ mensi fueritis eâdem remetietur vobis.* Deus non intendit nobis, nisi benedictionem, & nos invicem nobis maledicamus? Lingva nobis data ad Deo benedicendum: quomodo lingvâ, in qua toties habes

Quid maledicis?

diabo-

diabolum, Deo benedicis? Quomodo eadem audebis Christûm suscipere? &c. His, si consvetudinem habeant: poenitentia saltem per modum consilii injungenda, ut usque ad confessionem proximam singulis diebus manè proponant non maledicere illo die, sique maledixerint, percutiant pectus, & doleant, &c. 11. Blasphemis autem enormitas maxima blasphemiæ exponatur, quâ velut à vipera, invaditur ipse Deus à vili homuncione, sed rarò sine vindicta, etiam in hac vita; jubeatur vitare occasiones v. gr. lusum, &c. sique consvetudinarius est, indies vesperi examinare conscientiam, manè & sæpius per diem invocare auxilium Dei, & proponere firmiter, non blasphemare: sæpius repetere: *Gloria Patri &c.* Si autem non ex prava consvetudine, sed ex alia occasione bis, terve blasphemavit in mense, injungatur illi nihilominus gravissima poenitentia; Sic enim mandat Concilium Lateranense his verbis: *In foro autem conscientiæ nemo blasphemiæ reus, absque gravissima pœnitentia, severi Confessoris arbitrio injunctâ, possit absolvi.* Hoc exponat Confessarius poenitenti, injungátque poenitentiam convenientem, quam judicat & posse præstari à poenitente, & præstandam esse. Tales possunt esse: frequens confessio,

Quid blasphemis?

junium certis diebus in pane & aqua; Eleëmosina, humilis deosculatio mane & vesperi terræ per octiduum: frequens actus fidei & contritionis, &c. Quòd, si poenitens ab ultima confessione seriò conatus est consvetudinem emendare, excitandus est, ut seriò pergat, etsi semel iterùmve relapsus sit. Si autem aut nullum, aut exiguum emendandi conatum adhibuit, neque præ se fert magnum animum præscriptis utendi mediis, differenda est illi absolutio.

QUÆSTIO VII.

Quid in Confessione circa acediam sit advertendum?

95. *Quid Acedia?* RESp. I. Acedia, latè sumpta, est quodvis tædium, seu animi remissio in exercitio virtutum, ob laborem, molestiam, vel difficultatem illis adjunctam citra vilipensionem tamen virtutis in se; ut, si quis tristetur, quòd in frigore debeat interesse sacro, in quadragesima abstinere à carnibus, alióve præcepto mere positivo obligetur, & ideo langvidè satisfacit; seu ob difficultatem quæ in eo reperitur, seu ob amorem commodi, vel lucri, quod in opposito apprehenditur. Sic sumpta acedia est vitium generale, oppositum omni virtuti, cujus exercitium remissè ex illa peragitur.

gitur. De se tantùm veniale; fit tamen mortale, si ex illa omittatur, ad quod est gravis obligatio, v. gr. die præcepto Sacrum.

Resp. II. Acedia specificè accepta est tristitia & tædium de amicitia Dei apprehensa, ut malâ; quia per laboriosa virtutum exercitia, & voluptatis mundanæ fugam quæri, & conservari debet: ut, si quis tristetur, quòd sub pœna damnationis teneatur, gloriam Dei per mandatorum observationem procurare, velut finem ultimum: vel, quod ad Deum, velut finem, creatus sit, debeat ei per fugam voluptatum adhærere pro consequenda felicitate. Hæc est peccatum ex toto genere suo mortale, utpote directè opposita amori benevolentiæ erga Deum. 96. *Quale peccatum.*

Resp. III. Filiæ acediæ sunt 1mò: Odium spiritualium, quô quis vellet ea non esse, contemnit Dei beneficium, v. gr. vult se non agnovisse Christum exigentem abnegationem sui pro consequenda felicitate: se non esse vocatum ad religionem, ob difficultates in ea superandas. 2. Pusillanimitas in aggrediendis illis, quæ ad Dei obsequium spectant. 3. Desperatio de superandis difficultatibus, & consequenda salute. 4. Rancor, seu indignatio adversùs eos, qui ad virtutem inducunt, & fervorem exigunt. 5. 97. *Ejus filiæ.*

Torpor seu langvor animi, in implendis præceptis. 6. Evagatio mentis in oratione, aliísque exercitiis spiritualibus: quorum gravitas tum ex objecto, tum ex effectu, quem inducunt, consideranda est.

Remedia contra Acediam.

98. *Quid suadendum contra Acediam?* PRimum. Considera: quanta fecit pro gloria Patris & salute animæ tuæ Christus Salvator & Rex tuus tui non indigens; & tu parvi pendas? 2dum. Quidquid Deus operatur ad extra, ad animarum nostrarum salutem operatur, omnia desideria ejus, omnis cura providentiæ, omnes misericordiæ effectus eò tendunt, ut eum amemus, & colamus, sicque salvi fiamus: an non meretur amorem & obsequium hæc paterna cura & affectio? 3tium. Quam exiguus, quam brevis labor à te exigitur pro immensa & æterna mercede? An non omni confusione dignus es, si nè illum velis pro felicitate tua impendere? 4tum. Actio minima pro Deo facta, millecuplo plus valet, quàm omnia Heroum facinora pro vanitate suscepta: fatigas te pro vanis; quid non convenit facere pro æternis bonis? 5tum. Quid sentires de servo tuo, qui pro ampla mercede negligenter serviret? Et tu negligentiùs servias Deo, tanta præparanti,

ranti; quàm mundani serviant dæmoni offerenti mendacia? 6tum. Tepidus, injurius est Deo, diffamat ejus servitutem, quasi non mereretur obsequium, aut mercedem justam non præparâsset: dedecori est Christo, cui minùs serventer servit, quàm mundo. 7mum. Inter duo extrema es, eris aut æternum felix, aut infelix: si tepidus, in summo es damnationis periculo; nam *maledictus, qui facit opus Dei negligenter*, Jeremiæ c. 48. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo*, Apoc. 3. Demum revoca in memoriam peccata tua, brevitatem vitæ, rigorem judicii, inferni supplicia, & agnosces necessitatem excutiendi teporem.

CAPUT II.

Quæ in confessione puerorum, & utriusque sexûs adolescentum & juvenum Confessario sint observanda?

99. *Qui infantes, pueri, adolescentes? &c.*

MAsculi dicuntur usque post tertium annum infantes: pueri ad annum duodecimum, quo incipit prima lanugo crescere, completum: deinde adolescentes ad vigesimum secundum, quousque corpore in longitudinem crescunt: post vigesimum secundum dicuntur juvenes à juvando, eo quòd apti tunc sint ad labores perferendos: post trigesimum dicuntur viri à

viribus jam robustis; post annum quinquagesimũ incipiunt vires deficere præsertim ab anno sexagesimo. His temporibus sunt senes. Anno octogesimo senes decrepiti. Sic pariformiter loquendum de fœmellis, quæ usque ad annum duodecimum dicuntur puellæ, seu pueræ, hoc enim anno completo sunt nubiles: Deinde dicuntur adolescentes mulieres, &c, Jurisconsulti infantes apellant septimum annum necdum egressos, pupillos ad annos pubertatis, seu matrimonio aptos: ab anno decimo octavo adolescentes: à vigesimo quinto juvenes. His præmissis sit,

QUÆSTIO I.

Quæ circa pueros & puellulas observanda?

100. *Usus rationis exponitur.* RESp. I. Sequentia. Primò, Ante usum rationis nemo capax est meriti, & demeriti, seu peccati. Est autem usus rationis, de quo hìc sæpe dubium est, in actu primo spectatus, seu potentialis, capacitas ferendi firmum, & constans judicium de objecti, vel actionis, aut omissionis bonitate, & malitia morali. In actu secundo, seu actualis, est cognitio intellectûs de bonitate, & malitia morali, procedens ab homine in tali statu, ut firmum possit, con-

conſtánſque de illis judicium ferre: hoc ſi ferat, erit uſus rationis actualis perfectus, ſecus imperfectus, qualis eſt in ſemiſopito. Unde ad uſum rationis ſufficientem ad merendnm & demerendum non ſufficit quæcunque cognitio intellectûs, cùm etiam amentes, & ebrii intellectu utantur: neque quicunque diſcurſus; quia dormientes quandoque diſcurrunt, diſputant, concludunt: & tamen uſum rationis non habent requiſitum ad bene, vel malè moraliter agendum, ut ſatentur omnes; quia deeſt firmi judicii potentia de moralitate: intellectus enim ligatis per quietem ſenſibus & cerebro, non eſt in ſtatu, in quo poſſit conſultare in utrámque partem, & inſiſtere ſatis objecto alicui dijudicando, & fluctuat nimiùm, ſicque deficit facultas eligendi. Reſiſtit quidem non raró homo tentationibus in ſomno: verùm eò ſufficit apprehenſio excitata per horrorem peccati, in vigilia conceptum: aut, ſi adſit quandoque fortè cognitio indifferens de honeſto & inhoneſto, eſt illa valde langvida, & inſufficiens, ut deliberatè procedatur: unde licet talis reſiſtentia indicium ſit animæ peccata valde averſantis, tamen meritoria non eſt.

2. Pueri uſum rationis moralem priùs adipiſcuntur in quibusdam magis apertè honeſtis vel inhoneſtis, quàm in obſcurio-

rioribus, & magis reconditis, ut experientia docet, id, quod etiam in aliis quóque locum habet: imò quidam in una materia delirant ex vehementi imaginatione, vel affectu, usum rationis eripiente, & in aliis sunt prudentes: uti refert *Sanchez* de quodam Pastore, qui in cæteris prudens, delirabat in eo, quòd timeret, nè cogeretur fieri monachus, ideóque rogabat, per chirographum fidem sibi fieri, se ad id cogendum non esse. Ratio autem hujus est: quia pro diversa affectione, & impressione diversæ imaginationis diversa oritur alteratio, & dispositio principii sensorii; seu cerebri, & hinc firmum potest esse judicium, & consultatio in una materia, & non in altera. 3. Verosimilius pueri quóque potentiam usûs rationis obtinere possunt priùs ad peccatum veniale, quàm ad mortale sufficientem: fieri enim potest, ut Puer unus, imò & adultus in certa ratione apprehendat malitiam gravem; alius verò levem tantùm. Eo modo fieri potest, & fit, saltem aliquàndo, ut puer agnoscat in materia aliàs gravi priùs malitiam, ut levem, quàm ut gravem: sicut enim, qui habet oculos debiles, montem videt quidem, sed illi non apparet tantus, quantus habenti oculos sanos, & acutos: ita propter insufficientem organorum dispositionem

ſitionem, ex copia humoris cerebro innatantis puer poteſt advertere malitiam aliquam in objecto, quin poſſit advertere, eſſe gravem. 4. Signa uſûs rationis ad peccandum, ſaltem venialiter, ſunt ſequentia. Primùm. Si peccata ſua diſtinctè explicent: quæſtiones à Confeſſario propoſitas bene percipiant, ad illas aptè reſpondeant, 2dum. Si pudefiant ob mendacium, vel actum turpem commiſſum. 3tium. Si magni faciant obedientiam, & pietatem, ſciántque, quæ bonis, & quæ malis eventura ſint. Econtra, ſi nihil per ſe dicere poſſint, vel recitent quædam tanquam narratiunculas pueriliter, aut formulas tantùm à parentibns ipſis inculcatás, vel ad omnes quæſtiones affirmativè reſpondeant, etſi ſint ante propoſitis contradictoriæ: ſi digitis ludant in clathris, ſi ſæpe reſpiciant ad ea, quæ extra geruntur, ſi pileo vel roſario geſticulentur; indicia ſunt uſûs rationis necdum obtenti. Putat quidem *Gobat*, in Germania puellas poſt annum octavum, & pueros poſt nonum & dimidium priùs adipiſci ordinariè uſum rationis. At rectiùs, *Laymann* ait, id non ex ſola ætate, ſed multò magis ex ingenii & educationis qualitate, aliiſque indiciis colligendum eſſe: nam fiunt maturi priùs in Regionibus calidioribus, quàm in frigidio-

Signa uſus rationis?

dioribus; etsi non omnes æqualiter, sed pro diversa corporis dispositione: non secùs, ac fructus in uno loco priùs, quam in alio maturescunt.

101. *Pueri adepti usum rationis statim tenentur lege naturali non tamen positivâ humana ante septennium.*

Resp. II. Quia pueri ordinariè ante annum septimum potentiam utendi ratione non consequntur, licet si maturiùs eam obtineant, teneantur legibus naturalibus; utpote, quarum obligatio per lumen naturæ, sic exigente rectâ Reip. rationalis gubernatione, intimatur: non tamen legibus humanis merè positivis ante completum annum septimum: quia Legislatores humani non censentur velle obligare, nisi secundùm ea, quæ communiter contingunt; communiter autem ante annum septimum usus rationis ad obligationem gravem sufficiens non adest. Ubi autem hunc, usúmque rationis, & discretionem legi proportionatam adepti sunt, iis, nisi specialiter excipiantur, ut fit in lege jejunii, obligantur. Ratio est: quia, ubi lex tempus non determinat, statim incipit obligatio in subjecto ejus capace, nè elusioni sit locus. Unde in tali casu tenentur abstinere a carnibus diebus vetitis, interesse Sacro, diebus festis. Dixi: *& discretionem proportionatam*, putant enim aliqui apud *Illsung. Tr. 1, disp. 2. num. 18.* Præceptum de annua Confessione & Communione obligans omnes, ubi ad

ad annos diſcretionis venerint, intelligendum eſſe de ſpeciali diſcretione proportionatâ illis Sacramentis. Hinc cenſent pueros non obligari ad annuam confeſſionem ante annum ætatis nonum, vel decimum; & ad Communionem non niſi poſt annum undecimum; eò quòd ante illam ætatem, ſaltem in Germania, aliiſque locis frigidioribus proportionatam diſcretionem non habeant. Verùm, ſi periculum non ſit irreverentiæ, ſatiſque ſint inſtructi & diſpoſiti, quod curare & judicare debent Parochi, per ſe loquendo, tenentur legibus illis, ubi poſt annum ſeptimum adepti ſunt uſum rationis, quia non eſt fundamentum ſolidum eos eximendi. Quia tamen ſæpe eſt dubium de ſufficienti diſpoſitione, ut debita cum reverentia Communionem accedant; hinc praxis in his partibus habet, ut ante annum nonum, decimum, undecimum ad illam non admittantur pro diverſa puerorum educatione, & docilitate. Pueris tamen in articulo mortis conſtitutis, ſi uſum rationis habeant, poſſintque inſtrui, danda Communio pro viatico eſt, etſi annum decimum non attigerint, ſed vix ſeptimum aut octavum egreſſi ſint; quia ſunt præcepti & peccati mortalis capaces; egentque effectu & robore Sacramenti illius, ob quæ hoc potiſſimùm in agone

Quando pueris viaticum ſacrum dandum?

per

per modū viatici sumitur, Ita *Suar. Tamb, & alii.* Dixi: *præceptis humanis:* Nam divinis tenentur, ubi usum rationis habent, & discretionem proportionatam.

non incurrunt censuras. Denique pueri etiam peccati mortalis capaces contra legem Ecclesiasticam graviter peccantes probabiliter non incurrunt censuras Ecclesiasticas ante annos pubertatis. Excipe excommunicationem ob percussionem Clerici, & ingressum Monasterii Monialium; itemque irregularitatem ob homicidium: quia de his jura aliter statuunt. Vide *La Croix lib. 7. n. 41.*

102. *Examen puerorum.* Resp. III. Permittantur pueri primùm ipsi sua peccata explicare: in quo si deficiant, præsertim, si notentur doli capaces, juvandi sunt per has similésque quæstiones, prout expedire videbitur. Primò. An Dominicis & Festis diebus devotè interfuerint Missæ Sacrificio? An in eo garriverint, & per notabile tempus fuerint petulantes in templo? 2. An fuerint obedientes parentibus, vel præpositis? An alios ignominioso nomine compellaverint? An rixati? An senioribus illuserint? An mentiti, juraverint per animam? 3. An mane & vesperi, ante & post mensam oraverint? An neglexerint Catechismum? in eo attenderint? 4. An non aliquid abstulerint? aliis fuerint invidi?

malum

malum foverint? Si puer appareat audacior, interrogari poterit: An non indecentes insolentias exercuerit in lecto, vel alibi? Si fateatur; interrogari poterit, cautè tamen, de verberibus & tactibus in nudo corpore. Hæ insolentiæ initium sunt seductionis. Si peccatum veniale etiam ex gravioribus afferat, v. gr. furtum, mendacium; expedit interrogare, an hoc frequenter fecerit? ut sic paulatim addiscat, numerum in gravioribus esse explicandum. 5. Quando prudens est suspicio, an non operati sint cum conscientia peccati mortalis, ubi per se aliàs veniale tantùm foret; interrogentur, quo dictamine processerint: contingit enim aliquando, pueros peccare moraliter in materia de se levi: quia perperam instructi, aut à levibus sub pœna inferni sunt deterriti: contingit etiam, ut in materia gravi tantùm peccârint venialiter; quia malitiam tantùm in confuso, vel ut levem apprehenderunt. In dubio de hoc possunt interrogari, an putaverint, se per id mereri infernum? Hoc si affirmant, sintque perfectæ rationis capaces, indicium est, quod exercitè apprehenderint malitiam gravem. Si notetur, quòd puer materiam gravem non apprehenderit, necesse non est, petere numerum. Cæterùm caveat Confessarius, nè nimius sit in examinan-

nando, nè pueri concipiant horrorem confessionis, Si puer videatur pudibundus, & suspicio aliqua sit reticentiæ; doceatur, peccata non esse reticenda ex pudore, ea esse nota Deo, & Angelo Custodi: Confessarium non posse de ullo loqui, quod in confessione audivit: confessionem, si grave peccatum taceatur, obfuturam graviter animæ, & tamen peccatum postea confitendum esse.

103. *Ad quæ excitandi pueri:* Resp. IV. Sicut pueri, si laudabiliter in aliquibus se habuerint, laudandi sunt, & animandi, ut pergant se bene habere; ita, ubi errâsse constat, deterrendi sunt svaviter à peccatis, v. gr. dicendo: quòd hæc animā fœdā reddant instar diaboli, gratia verò & virtus angelo similem: quod Deus sit ubique præsens, & omnia clarissimè videat; velit bonos prœmio æterno coronare; malos verò suppliciis plectere sempiternis. eúmque mandare, ut peccata fugiamus; parentibus præstetur obedientia: fugiantur mali socii, &c. Proderit quóque, contra peccatum, quod confessi sunt, adducere exemplum breve, & hortari, ut pro emendandis peccatis, & bonâ vitâ instituendâ quotidie modicâ saltem prece venerentur B. Virginem, & Angelum suum Custodem, exponendo paucis illorum in nos amorem & studium. Hæc adhibeat Confessarius, prout prudentia in Christo ipsi dictabit,

ſtabit, certus præſtari à ſe Deo obſequium gratiſſimum: quod enim teneris puerorum animis inſeritur, hæret, & ſuo tempore fructum feret. Et quanquam rationis necdum capaces abſolvi non poſſint, fructúmque Sacramenti percipere; utiliter tamen, ab anno ſaltem ſeptimo, audiuntur; quia ſic diſcunt verecundiam errata confitendi vincere, modúmque confitendi: intelligunt, quomodo Miſſa audienda, preces perſolvendæ, mali ſocii vitandi, parentes honorandi, &c.

Reſp. V. Si puer, peractâ confeſſione, videatur compos rationis, aut de illo dubium ſit: Primò, jubeatur elicere actus fidei, ſpei, charitatis, & doloris. Si ſciat, interroget Confeſſarius,, an etiam elicuerit dolorem; antequam ſubierit confeſſionale? Id quod etiam in rudibus obſervandum; quia ante quandoque obliviſcuntur, & in confeſſionali recitant formulas ſibi inculcatas, inſtar pſittaci, ſine vero actu interno: qui, quomodo eliciendus ſit, docendi ſunt, ſi videantur, ignorare. Si non ſciant elicere actum fidei, præeat Confeſſarius hoc vel ſimili modo: Fili! quid credis? Omnia, quæ Deus revelavit, & Eccleſia Catholica credenda proponit. Cur iſta credis? Quia Deus revelavit, qui eſt æterna ſapientia & veritas, ideoque nec fallere, nec falli poteſt. Nunquid cre-

104. *Quomodo pueri excitandi ad dolorem?*

dis, Deum esse unum tantùm, & tres divinas personas? Credo. Quæ ex illis personis facta est homo, ut nos redimeret? Secunda. Quomodo vocatur Salvator noster? JESUS Christus. Quid passus, ut nos redimeret? Mortem Crucis pro nobis libenter sustinuit. Nunquid ergo meretur à nobis amari? Meretur amari super omnia. Possumúsne salvari sine gratia per Christum? Non possumus. Nunquid hæc omnia credis, quia Deus dixit? Credo. Quis te creavit, conservat & dat omnia? Deus. Cur? ut illi serviam, & tandem salvus fiam. Quid Deus promisit, & paratus est dare illis, qui ipsi serviunt? Cœlum. Nunquid speras te venturum ad Cœlum? Spero. Cur? Quia promisit Deus sibi servientibus: Deus est omnipotens, & fidelis, potest dare, & non potest negare, quod promisit. Potéstne aliquid melius esse, vel cogitari, quàm Deus? Non potest; ille est summum & omne bonum, & ideo omni amore dignissimus. Quid faciet Deus illis qui ipsum non amant; sed peccatis offendunt, & inhonorant? Qui peccatum grave faciunt, & pænitentiam non agunt, illos puniet infernali igne in æternum: illos verò, qui peccant venialiter, punit in hac vita, & in purgatorii igne ad tempus, si hìc non satisfecerint. Vúlt-

ne etiam Deus nobis peccata remittere? Ita, si pœnitentiam agamus, de illis doleamus, & confiteamur. Quis Sacramentum confessionis instituit? Christus, ut per ejus merita, & gratiam nobis peccata remittantur. Nunquid speras, tibi peccata per Christum remittenda? Spero. Fili! Cogita nunc, possisne inferni vel purgatorii ignem sustinere? Posséśne per quadrantem digitum tenere in ardente candela, vel in ardente rogo jacere? Non possum. Nunquid ergo imprudenter fecisti, quòd Deum offenderis, & merueris in altera vita tam graviter puniri? Quòd Deum Patrem tuum tam benignum, tam amabilem Redemptorem tuum, qui Sangvine suo te redemit, qui dat tibi omnia & paratus est tibi Cœlum, & in illo se ipsum omne bonum dare, sic inhonoraveris, & offenderis, illi tam ingratus fueris, Deum summum bonum injuriâ affeceris? Imprudenter & malè feci. Dole ergo fili, & detestare peccata tua; & dic: Utinam nunquam Deum offendissē! Doleo ex toto corde, detestor peccata mea; in æternum non peccabo amplius. Bone JESU, da ad id mihi efficacem gratiam. 3. Si puer appareat satis instructus ad fidem, spémque supernaturalem eliciendam; excitari potest præmisso paucis actu fidei & spei, hoc modo ad dolorem: Fili!

quò deveniunt, qui peccant? Nonne ad infernum, qui in gravi peccato moriuntur: & ad purgatorium, qui de venialibus non dolent, & pœnitentiam non agunt? Quid patientur in inferno, & purgatorio? Gravissimas pœnas in inferno æternas, & in purgatorio temporales, sæpe durantes per multos annos. Posséſne illas sustinere? Non posses per horam dimidiam jacere in ardente rogo, vel manum tenere in accensa candela: Quid ergo fieret, si deberes totus ardere instar ferri cadentis multis annis in purgatorii, vel inferni igne sulphureo in æternum? Posséſne tolerare? Non posses, deberes tamen. Quis tales pœnas præparavit peccatoribus? Deus. Unde hoc scis? Deus, qui nec fallere potest, nec falli, id revelavit. Quare Deus præparavit tantas pænas peccatoribus? Quia summopere peccata odit. Credis, & agnoscis ergo, quòd Deum tuis peccatis offenderis; qui sic potest, & vult punire? Credo, & agnosco. Quid boni fecit nobis Deus? creavit nos, conservat nos, vult nos habere filios & hæredes Cœli: misit Filium suum, ut Sangvine suo nos redimeret, nos adoptaret in fratres, & omnia sua merita nobis offerret. Nonne ergo Deus dignus est, ut â te ametur, & non offendatur? Utique dignus est. Ergo ex toto corde

de dole, quod illum unquam offenderis. Hic Confessarius conceptis verbis praeeat puero in affectum doloris, & propositi, excitando eum etiam ad perfectam contritionem, ut, ad hanc conando, saltem imperfectam certiùs assequatur.

Resp. VI. Demum injungenda poenitentia huic aetati conveniens, quae gravis ordinariè esse non debet, sed modica, quam statim post confessionem peragant, nè in oblivionem veniat; sique puer judicetur rationis compos, & dispositus, absolvendus est absolutè; sub conditione verò, si de horum aliquo dubium maneat, praesertim, si sit periculum mortis, aut formido prudens, nè fortè peccârit mortaliter; quia tunc consulendum est animae, & circumstantiae illae removent irreverentiam à Sacramento sic collato. Imò *Lugo Laym. Gobat.* & alii volunt, si spes sit praesentis dispositionis, ordinariè pueros esse absolvendos: tum, quòd quandoque peccent graviter ex conscientia erronea, ubi malitia levis est, & dein non meminerint, aut non addant se id apprehendisse, ut grave: quandoque etiam in materia gravi exercitè apprehendendo malitiam, cujus postea non recordentur, v. gr. exponendo se periculo, diebus praeceptis non audiendi Sacrum; quo casu utróque, si non absolverentur, manerent in morte, & pe-

105. *Poenitentia & absolutio pueris, quae, & quomodo danda?*

riculo æternæ damnationis: tum, quòd per confessionem acquisierint jus quoddam ad absolutionem; neque fiat irreverentia Sacramento, si detur ob ejusmodi periculum absolutio sub conditione. Atque hoc omnino tenendum, si puer se accuset in materia gravi, v. gr. quòd parentibus maledixerit, Sacrum neglexerit: etsi dubium sit de usu rationis. Quamvis enim, si puer se accuset de omissione Sacri die festo, & interrogatus, quid mereantur, qui sacrum sine legitima causa omittunt, responderat: Merentur infernum; non illicò sequatur, quod peccârit mortaliter; quia hoc quandoque dicunt, quia sic audiverunt: etsi ratione necdum sufficienti utantur ad grave peccatum; tamen, ubi incertum est, est animæ consulendum.

QUÆSTIO II.

Quomodo procedendum cum adolescentibus, & juvenibus?

106. *Adolescentes quomodo examinandi?* RESp. I. Si in exponendis peccatis suis videantur non satisfecisse, examinari possunt 1. Circa peccata, quæ pueris sunt magis ordinaria, ut dixi ante. 2. An dederint malis cogitationibus locum? 3. An non locuti indecentia, scurrilia, obscœna? 4. An tempus otiosè transegerint, pecuniam pa-

parentum dilapidaverint, iis quid subduxerint, malis sociis se adjunxerint, turpia libenter audierint, ad ea riserint? & quæ isti ætati sunt propria. In materia castitatis, ut supra monui, cautè sunt interrogandi.

Resp. II. Illis specialiter commendanda lectio sacra. 2. Horror injiciendus turpiloquii, aspectûs morosi alterius sexûs, familiaris cum eo conversationis, 3. Inducendi sunt, ut suas tentationes fidenter aperiant, nè mediis destituti succumbant. 4. Ut fugiant malos socios velut dæmonis emissarios, nemini sint nimis familiares; Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ, quot mensibus, bis, aut saltem semel, pro diversitate conditionis & occasionis suscipiant: vesperi examen conscientiæ faciant, B, Virgini, & Angelo suo Custodi speciali cultu sint devoti. Hæc successivè sunt inculcanda. Cæterùm plus illis non dicat Confessarius, quàm velit ab aliis resciri: adolescentes enim, quæ audiunt, & vident, observant diu, narrant aliis, & de his ipsi postea prudentiores judicant. 107. *Quid iis commendandum?*

Resp. III, Pœnitentiæ injungendæ utiliores adolescentibus sunt, quæ juvant ad bonam consvetudinem inserendam, vel malam exstirpandam: v. g. 1. Ut preces vespertinas & matutinas ad tem- 108. *Quæ iis pœnitentiæ injungendæ?*

tempus benè persolvant, vel 2. Examen vesperi per octiduum faciant; vel 3. Ut Missæ Sacrificio per dies aliquot devotè intersint, illúdque offerant ad certam virtutem consequendam, vel vitium exstirpandum, &c. 4. Si potui sint dediti, ut proximâ hebdomadâ, vel mense popinam non accedant: cum sociis his, vel illis non conversentur: vel, ut aliquot diebus in honorem Salvatoris, aut Beatissimæ Virginis, aut Angeli Custodis, alteriúsve Sancti extra tempus prandii &, cœnæ nihil comedant vel bibant. 5. Si lusui sint dediti, similiter abstineant per tempus. 6. Si sint dediti otio, ut proximis 14. diebus per horam manè, & per horam à prandio studeant: legant librum spiritualem, adeant imaginem B. Virginis in suo cubili appensam, petántque per ejus intercessionem gratiam, tempus tam pretiosum, ex meritis Christi ad salutem operandam concessum, bene impendendi. 7. Si sint negligentes in rebus divinis, ut per aliquot hebdomadas nunquam absint à Catechismo, Concione, Sacro, &c. Contraria enim contrariis curanda sunt. Et sic procedendum in aliis consvetudinibus, de quibus tamen redibit sermo infra, porro, quomodo excitandi sint ad dolorem, constat ex dictis, quæ pro diversi-

versitate personarum, ubi necesse fuerit, adhibenda sunt. 8. Si parentes offenderint, inducantur, ut petant veniam, vel compensent singulari reverentiâ, id quod valet pro pueris quóque.

Petes: Quid, si adolescens mentionem faciat de electione statûs? Resp. Attendendum, an deliberationi illi sit satis maturus? Si ita videatur, ostendat Confessarius, quanti id momenti sit negotium, exponátque illi modum electionis faciendæ. Ac primò quidem, ut meminerit, se creatum esse non ad alium finem, quàm ut in hac vita mortali Deo serviat, & tandem salvus fiat, Deúmque in æternum laudet, glorificet eóque fruatur. Ad hunc finem, quæ non referuntur, perdita esse: hunc si non assequatur, æternùm fore miserum. 2. Ut offerat se Deo Domino suo planè indifferentem ad omnia, paratúmque ad amplectendum statum, quem cognoverit magis conformem divinæ ejus, ipsum salvare cupientis voluntati. 3. Ut eliciat frequenter desiderium, sanctam ejus voluntatem agnoscendi, dicendo, maximè in sacro sub elevatione, & post Communionem cum Apostolo, *Domine, quid me vis facere?* Vel cum Samuële: *Loquere Domine: quia audit servus tuus.* 4. Expendat ex una parte talenta sua, complexionem, vires corporis, animi

109. *Quomodo instruendi de electione statûs?*

propensiones, facultates & media: ex altera verò parte statuum, inter quos adhuc deliberandum (nam si se jam determinavit, ad non permanendum in sæculari statu, hic in considerationem non veniet) commoda & incommoda, difficnltates, pericula, occasiones Deo serviendi, & ad perfectionem perveniendi, &c. Ea inter se conferat, & videat, quid, consideratis omnibus, videatur magis conferre ad salutem suam, & gloriam Dei, quam in omnibus sine respectu ad commoditates corporis intueri debet. Deinde pergat instanter petere lumen, curâque singulari caveat sibi ab omni peccato etiam veniali, nè lumini impedimentum objiciat. Quod si nesciat ista, ut oportet expendere, juvet eum Confessarius: ad nullum autem statum præ alio eum inclinet, sed permittat Deum agere in creaturam suam. Electione facta, jubeatur petere constantiam, &c. Quòd si compererit, eum jam matura deliberatione determinatum ad certum statum, suggerat illi salutares doctrinas pro statu illo. Si autem reperiret, malè institutam deliberationem, v. gr. factam esse determinationem ex mundano vel humano motivo; jubeat eum aliter deliberare, seclusô illô motivô, purè intuendo gloriam Dei, & animæ suæ salutem. Cæterum

rum caveat Confeſſarius, nè facilè permittat alicui, niſi fortè ad tempus, & maturioribus, periculóque votum violandi minùs obnoxiis, emittere votum caſtitatis: aliàs enim factum facilè dolebunt, idque aut violabunt, aut non niſi cum mærore, & anxietate ſervabunt.

QUÆSTIO III.

Ad quæ reflectendum in confeſſione ſexûs fœminei?

RESp. I. Confeſſarius ſexûs fœminei, ſi unquam aliàs, ſervet hic illud Eccl. 41. *Curam habe de bono nomine*, ut non tantùm ſit caſtus, ſed etiam curet haberi talis, procul omni ſuſpicione conſcientiæ minùs puræ, exemplô Chriſti, qui contra caſtitatem nunquam paſſus eſt ſibi quidquam objici: neque enim quidquam plús imminuit viri ad curandas animas deſtinati authoritatem, quàm ſuſpicio animi minùs caſti. *Quid tibi cum fœminis, qui cum Domino ad Altare fabularis;* inquit S. Hier. Proinde ſervet, quod ſapienter commendat *P. Ardeskin*. Cum fœminis agendum, raró, cautè, prudenter: Hinc caveat Confeſſarius à fixo aſpectu, à blandis verbis, quæ affectum carnalem redoleant, aut poſſint ſuſcitare. *In audiendis confeſſionibus, præſertim fœminarum*.

110. *Quomodo agendum cum fœminis?*

rum, inquit S. P. Ignatius, *severos potiùs se, quàm familiares exhibeant: universim tamen paterna quædam, & spiritualis gravitas in eis eluceat.* Deinde non facilè credat earū lacrymis & querelis; sed potiùs hortetur ad patientiam: neque fidat earum revelationibus, sed jubeat servare mandata Dei. Etiam extra confessionale circumspectè cum illis agat: solus cum sola secretò, & absque arbitro, vel teste non sedeat, nullius vel manum tangat, nec suam ab ulla tangi permittat. *Oculos humi defixos habeat, cumque pauca, quæ animas perstringere, & illustrare queant, locutus fuerit, statim avolet,* inquit S. Isidorus.

III. *Quomodo examinandæ?* Resp. II. Examen juniorum ex sexu fœmineo ferè circa eadem peccata esse potest, quæ pro examine puerorum & adolescentum retuli. Habent tamen & peccata sibi propria, præsertim, si sint, aut putent, se esse conditionis melioris: nam quædam magnam anni partem comendo corpus, fucando faciem; litant superbiæ, & vanitati: stant ad ostia, & templa frequentant, ut videant; videantur; laudari & honorari appetunt; aliis laudem & honorem invident, iísque detrahunt: sectantur luxum in vestibus, pectus gestant nudum, ut honesti oculi vix satis custodiri possint ab intuitu illius vitulinæ pellis: amant visita-

tiones, tempus ludendo, & confabulando cum detrimento alienæ famæ perdunt: manè in plenam diem ſtertunt; Divina negligunt, aut tandem ultimo Sacro intereſſe volunt. Idolum earum eſt commoditas, & mundus muliebris.

Atque ejuſmodi peccatis obnoxiæ etiam quandoque ſunt conjugatæ, invigilantes magis vanitati, quàm rei domeſticæ, & prolium educationi. Talem quampiam ſi confitentem habeat Confeſſarius, ſepoſito omni reſpectu humano exponat illi obligationes ſuas, pericuáque, & media emendationis præſcribat. Juverit ei proponere exemplum Beatiſſimæ Virginis, quàm corde humilis, quàm verbis gravis & parca, quàm modeſta facie corporíſque totius compoſitione: quàm intenta operi, quàm Deo conjuncta: honeſtè quidem veſtita, mentis autem ſectans pulchritudinem, quàm in virtutibus, quibus homo Creatori ſuo aſſimilatur, ſitam eſſe noverat? Demum injungat pœnitentiam, conformiter ante dictis, exceſſibus illis oppoſitam; quam, ſi nolit admittere, quando ſine incommodo poteſt, non eſt diſpoſita ad abſolutionem.

Reſp. III. Si quæ interroget I. Qualis ſibi liceat ornatus corporis? 2. An liceat ſe conſpiciendam præbere, à quo novit, ſe turpiter amari? 3. An liceat

112. *Quid ſi quæ interroget*

de ornatu, osculis, munusculis, egressu, choreis?

at sibi ab eo admittere munera? 4. An licitè possit permittere osculum, si ipsa nihil mali intendat? 5. An sine peccato possit adire choreas? Respondendum.

Ad *Primum:* Licitum esse ornatum corporis statui & personæ convenientem: fieri autem venialiter malum, si fiat ad captandam vanam gloriam, vel ex intentione mentiendi pulchritudinem: posse quoque evadere mortale, si fieret cum gravi detrimento familiæ, vel alterius; vel esset valde ad luxuriam provocans, ut, si incederet pectore valde denudato, aut leviter, tantùm tecto, vel aliud grave malum intenderetur.

Ad *2dum;* Si animô non malô procedat, sitque vel necessitas, vel rationabilis causa, posse eam licitè facere, quod aliis honestis permissum est: neque enim dat, sed alter accipit scandalum, quod is sibi imputare debet; nec ideo ipsa privanda est jure suô. Juxta *Sanch.* non peccaret graviter, si conspiciendam se præberet, v. gr. nè privet se libertate exeundi domo &c. secus esset, si data opera absque ulla causa id faceret.

Ad *3tium:* Vix excusabitur à mortali: quia acceptando munera, fovet alterius impurum amorem, spémque illi facit obtinendi consensum ad turpia, & se exponit periculo concipiendi malum amorem.

Ad

Ad *4tum.* Peccat graviter admittendo à tali osculum: quia cooperatur ejus peccato. Et universim, si non adsit causa rationabilis honesti amoris, absitque periculum ab utróque; quod rarò abest, si actus reiterentur, vel fiant cum mora, aut ardore, illicitè permittit, ut constat ex dictis; peccátque permittendo graviter, si meritò timeatur, nè alter voluptatis causâ id faciat, quia cooperatur ejus peccato, nisi gravis causa excusaret. Et idem est de tactu turpi; qui, si ex objecto turpis esset, sine mortali permitti non potest, conformiter n. 71.

Ad *5tum.* Censet *La Croix l. 5. nu. 282.* choreas, præsertim nocturnas, quas puellæ cum adolescentibus concurrentes agitant, esse occasionem proximam peccandi graviter: eò quòd interveniant oscula, amplexus, gesticulationes turpes, petulantes tactus, sermones impudici &c. à quibus moraliter vix abesse possunt pravi motus, imaginationes, delectationes, desideria venerea. Hinc S. Ephrem choreas vocat *pompam diaboli.* S. Anton. *iter diaboli.* S. Chrys. *tripudia, quibus saltat diabolus.* Alii mitiùs loquuntur de choreis diurnis, quæ in loco publico fiunt. Caveat autem Confessarius, ne nimiùm indulgeat, ob gravia mala, quæ sæpe aut comitantur;

tantur; aut ſequuntur choreas. Sed nec nimiùm interrogantis conſcientiam reſtringat, nè, ſi tamen forſan aditura ſit, graviùs peccet. Expedit interrogare, quales ſoleant iſthic ſaltus agitari? An in iis interveniant geſtus inverecundi, an exigantur oſcula, vel ſit ſimplex circumcurſitatio ſine ejuſmodi actibus? Item, quare velit choreas adire? An non ipſi, vel alteri, uni, vel pluribus in particulari timendum ſit ſcandalum?

Ex his colliget Confeſſarius, quid hìc & nunc reſpondendum, & quid diſſvadendum, vel monendum ſit. *Sporer Tr. 5. in præceptum 5, cap. 1.* putat, puellam non teneri abſtinere ab honeſto ſaltu, etſi timeat, nè vagè aliquis ſit accepturus ſcandalum; quia timor ille eſt communis rebus innumeris; & vix eſt, quô abuti non poſſit hominum malitia. Aliud foret, ſi timeretur ruina alicujus in particulari, nec rationabilis cauſa eſſet illam permittendi.

113. *Quomodo inſtruenda ſponſa?* Reſp. IV. Si puella, contractis jam ſponſalibus, initura matrimonium petat inſtrui, monenda eſt 1mò Sponſis veneream voluptatem non licere magis ante matrimonium, quàm aliis liberis, non ſponſis; proinde cavenda omnia, quæ ingenuam & verecundam puellam dedeceant. 2. Caveat nimiam familiaritatem cum ſponſo præſertim clam aliis.

liis, 3. Matrimonium institutum esse non habendæ voluptatis causâ; sed, ut augeatur numerus fidelium, ad quos habendos Deus hunc mundum condidit. Proinde, quæ in matrimonio licent, fieri debere honesto fine, verecundè, ut creaturam rationalem decet, Deo à mente nunquam excluso. 4. Post sponsalia matrimonium non diu differendum esse, nè tentationibus exponantur. 5. Curandum, ut matrimonium ambo in statu gratiæ ineant; pacificè dein vivant, pars una alterius onera portet, memores homines se esse defectibus obnoxios. 6. Uxor viro in licitis & honestis obediat: quia vir, teste Apost. *Caput est mulieris;* illi irato cedat, verbis svavibus errantem moneat, Deum pro illo oret: rem domesticam bene administret, reverentiæ erga parentes non obliviscatur: liberos, si Deus dederit, bene educet, redditura de iis Deo rationem: omnibus suis sit bono exemplo. Atque pleraque hæc etiam conveniunt sponso, qui uxorem tractare debet non ut famulam, sed ut sociam & consortem: quæ nisi serventur, avertent à se Dei benedictionem. Demum svaderi potest, ut certum è Cœlitibus domûs suæ Patronum eligant, quem quotidiano, licèt exiguo, cultu, & in die illi sacra susceptione Sacramenti Pœnitentiæ & Euchari-

stiæ colant: cultus enim quotidianus, etsi tenuis, teste experientiâ, magnæ est utilitatis.

CAPUT III.

De Confessario rusticorum, aliorúmque plebejorum, & rudium.

QUÆSTIO I.

Quomodo sint examinandi?

114. *Quomodo examinandi rustici, & alii plebeji?*

RESp. Si exposuerint, quæ in conscientiæ examine occurrerunt, videatúrque examen, ut ab ejusmodi sæpe fit, non satis acuratè institutum; examinentur percurrendo præcepta Dei & Ecclesiæ; eorúmque occupationes & occasiones, ut magis videbitur convenire: v. gr. 1mò De peccatis internis, seu cordis; An turpibus cogitationibus dederint locum? An odium contra aliquem foverint, alicui inviderint; malum optaverint, de eo eveniente gavisi sint? 2. De peccatis oris. An non blasphemaverint, juraverint, maledixerint, detraxerint, vel de proximis malè locuti sint, defectum objecerint, rixati sint? Et hæc quomodo, quibus, &c. secundùm dicta nu. 91. Si juraverint; an falsò, an cum causa, quomódo? An intenderint Deum vocare in testem? 3, De pecca-

peccatis operis, & omiſſionis: v. gr. An die feſto laboraverint ſerviliter, vel Miſſam neglexerint, ad eam ſerò venerint, vel expoſuerint ſe periculo ſerò veniendi: hoc enim faciendo peccant, etſi dein Miſſæ interſint. An ſe inebriaverint plenè, vel ſemiplenè, quid & tunc egerint? An iſta futura præviderint, vel timuerint? An nulli damnum cauſârint, nullum defraudârint, in aliena ſylva ligna cum damno exciderint, vel ſubduxerint, pecora in aliena paſcua duxerint, nihil turpe egerint? &c. Si quis ad omnia nihil ſciat reſpondere, niſi quod juraverit, vel pecoribus maledixerit; examinetur de ſcitu neceſſariis: eſt enim prudens ſuſpicio craſſæ ignorantiæ.

QUÆSTIO II.

Quomodo inſtruendi rudes, & ſolandi pauperes?

RESp. Moneri poſſunt. 1. Ut ſalutem animæ ſuæ omnibus temporalibus præferant, cogitent quandoque brevitatem vitæ, nihilque ſibi poſtmodum quidquam profuturum, niſi ſerviviſſe Deo. 2. Ut memores exempli Chriſti Domini, qui in laboribus fuit à juventute ſua, difficultates ſuas, & labores rectâ intentione perferant, & perficiant: cogitent, magnam mercedem ſe

115. *Salubris cogitatio ingerenda, & exemplum Chriſti.*

manere: Dei voluntatem esse, qui in illo statu illos collocavit, ut ita patiantur, & faciant, animósque suos à terrenis abstrahant, & salutem æternam quærant: Sanctitatem consistere in eo, ut quis statui suo convenienter ex voluntate Dei vivat: majorem esse, non qui ditior, aut in majoribus est deliciis, vel honoribus, sed qui meliùs voluntati & beneplacito Dei se conformat. 3. Ut non nimiùm differant Confessionem, & sacram Communionem: quia hæc Sacramenta dignè suscepta semper augent gratiam sanctificantem: quæ, quò major erit in aliquo in fine vitæ, eò major erit ejus in cœlo gloria: hujus enim semen & mensura est gratia. 4. Si quis paupertatem queratur, Confessarius soletur eum, & excitet ad patientiam, & conformitatem voluntatis suæ cum divina, dicendo v. gr. 1. Non difficile fuit Deo facere te divitem: amat te, & voluit esse pauperem, nè per abusum divitiarum esses æternùm miser. Nescimus, quid magis nobis expediat: *Ipsi cura est de nobis: jacta cogitatum tuum in illum, & ipse te enutriet.* Pascit volucres coeli, & corvis ad se clamantibus escam dat; nec tibi, qui pluris es, deerit, si ei servias. 2. Considera Salvatorem tuum, qui, *cùm dives esset, propter nos egenus factus est,* ut ait Apost. 2.

Cor.

Cor. 8. Pater noſter cœleſtis illi vult nos conformes fieri in hac mortali vita, ut æternùm cum illo gaudeamus in cœlis. Age gratias, quòd te voluerit conformari pauperi JESU. Multi in cœlo non eſſent, ſi non fuiſſent pauperes: multi non eſſent jam ardentes in inferno, ſi divites, ſi Principes, ſi Reges non fuiſſent. *Difficile eſt divitem intrare in regnum Cælorum*, uti nos docet Chriſtus *Matth.* c. 19. Hinc *væ* dicit divitibus. At oculi ejus in pauperem reſpiciunt; Ipſi derelictus eſt pauper. Paupertas igitur favor eſt; & hinc tot Sancti, abjectis mundanis omnibus, ſponte elegerunt paupertatem, ut Chriſto ſe conformarent; cui quò quis conformior eſt, eò major eſt. 3. Vita hìc noſtra comœdia eſt: in hac unus ſuſtinet perſonam Regis, alter aulici, alter pauperis mendici. Qui optimè ſuſtinet perſonam ſuam, magis laudatur. Tu age perſonam tuam bene, & magnus eris apud Deum, qui perſonas diſtribuit. 4. Conſidera, quàm benignè & clementer hactenus tecum egerit Deus, quàm te ipſi non ſervientem tulerit patienter, quàm miſericorditer à ſe fugientem receperit. An poterit tibi deeſſe, ſi ipſi te committas, & illi obedias, *Petite, & accipietis, Joannis 6.* Dedit tibi filium ſuum exemplar, Magiſtrum, Redemptorem; omnia ejus, & i-

psum voluit esse tuum: quomodo minus negabit, qui, quod plus est, tam paternè & non rogatus dedit: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum? quòd si illa oblita fuerit, ego tui non obliviscar:* dicit Deus Isaiæ 49. Hæc serviunt etiam ad erigendos alios desolatos. Dives est, qui veras suas divitias numerare, & consumere non potest; talis est, qui Deum habet.

QUÆSTIO III.

Quomodo rudes specialiter disponendi ad dolorem?

116. *Motiva doloris rudibus proponenda.*

RESp. Post peccata, uti oportet, exposita, expedit, ut rudes jubeantur elicere actum Fidei, Spei, Charitatis & doloris cum proposito emendandi: sic enim illos actus discent frequentare. Si deficiant, præeat Confessarius, & doceat, nec omittat unquam, nisi appareant satis instructi, & ipsi finita peccatorum confessione, vel ante eliciant dolorem cum proposito; ipsos ad illum excitare, ídque modo, illorum capacitati accomodato; injiciendo illis timorem, proponendo brevitatem vitæ, mortem certam; horam incertam: deinde judicium & æternitatem felicem, vel infelicem; oblivionem illorum post mortem in animis omnium: Dei beneficia amo-

amore salutis nostræ nobis collata: desiderium ejus, ut ipsi obsequentes salvemus animas nostras; & decretum æternum à se projiciendi eos, qui desiderio ejus omnes salvare cupientis non volunt obtemperare. Demum summam Dei bonitatem, majestatem, misericordiam, svavitatem, sapientiam, pulchritudinem, ideoque dignissimum esse omni amore possibili, multò magis exiguo nostro amore, cultu & obsequio; quæ tamen liberalissimus Deus vult præmiis infinitis coronare; imo ipse vult esse merces nostra magna nimis. His propositis jubeantur ex corde elicere dolorem & propositum. Juvantur ejusmodi maximè, si illis proponatur apta similitudo. v. gr. ducta à filio in patrem optimum rebelli, à servo contumaci contra dominum, ab ingrato in benefactorem, ab homine valde sollicito, ne amittat hæreditatem vel temporalia, ab amante suum patrem hoc vel simili modo: Primò. Si pater aliquis amanter haberet filium, diu noctuque sollicitus de ejus felicitate, ejus errata modò dissimularet, modò clementer corrigeret, & nihil expectaret ex obsequiis filii, nisi ut illi bene esset; filius autem non vereretur patrem offendere, ejus honorem & æstimationem imminueret, in conspectu ejus eum inhonoraret, donis patris abuteretur in ejus con-

temptum, &c. An talis filius non meretur expelli domô paternâ? An non, si gutta ingenui sangvinis in ipso sit, meritò erubesceret, & defleret ingratitudinem suam? Et quid, si post plura delicta in gratiam à patre sæpiùs fuisset receptus, & tamen iterum rediret ad priora? An is auderet iterum in conspectum patris venire? An non erubescere deberet? An oculos aperire in conspectu ejus auderet? Ecce! tales nos sumus filii. Cogita, quæ fecerit tibi Deus: cogita, quoties te in gratiam paternè receperit? Et non doleas, quòd iterum offenderis tam benignum patrem? &c.
2. Si esset magnus dominus, à quo haberes, & tua dependerent omnia, qui erga tua exigua obsequia, quæ ei debes, vellet te facere hæredem ingentium bonorum; intentaret autem, & inferre tibi posset maximas pœnas, si debita ei obsequia negares; hunc verò dominum offendisses inobedientia tua, staréſque in conspectu ejus, jam jam ad mortem condemnandus: Nunquid doleres de ingratitudine & offensa? Ita. Nunquid talis Dominus est Deus, à quo vitam habes & omnia, qui paratus fuit hæreditatem æternam omnium bonorum suorum tibi dare in cœlis, & cohæredem te facere Unigeniti Filii? Nunquid hoc credis Deo revelanti? An non ergo meritò doleas,

leas, quòd Deum tam bonum, tam benignum, tam liberalem bonorum operum nostrorum Remuneratorem, tam justum malorum Vindicem, in se omni amore dignissimum offenderis, à quo coelum speras? Dic ergo corde, quod ego verbis: Deus mi & Dominus mi! doleo, quòd unquam offenderim te, quem credo in Natura unum, in Personis Trinum, Creatorem omnium, Remuneratorem bonorum operum, & malorum Vindicem justissimum: qui licèt toties à me sis offensus, paratus tamen es mihi ignoscere, & gratiam ad salutem necessariam dare. A te per, merita JEsu Christi Filii tui, pro me incarnati, passi, & in cruce mortui, spero peccatorum meorum veniam, & æternam beatitudinem, quia hæc poenitentibus & tibi servire volentibus promisisti fidelissime & omnipotens Deus! Ex amore tui doleo ex toto corde, quòd te Dominum & Deum meum unquam offenderim, & diabolo, tuo, & meo hosti serviverim: statuo deinceps tibi soli servire, & te nunquam amplius offendere. Da ad id uberem gratiam; scis, quòd sine ea nihil possim. 3. Si quis patri tuo detraheret, eum inhonoraret; nonne ægrè ferres? Si quis ad mortem condemnatus, suo liberatori postea ingratus; cum ejus hoste conspiraret, nunquid facinus esset

morte dignum? Si filius venderet suam hæreditatem teruncio: si pater-familias traderet alteri domum suam pro levi gulæ delicio; nunquid insaniæ essent arguendi? Ecce hæc omnia cadunt in hominem, qui Deum graviter offendit. Nunquid Judæ scelus detestamur, qui Christum vendidit 30. argenteis? An non insanum dicimus Esau, qui fratri suo Jacob pro edulio lentis vendidit primogenita? Ecce pejus facit, qui gravi peccato Deum offendit. Vendit enim pro re nihili æternam in cælis paratam sibi hæreditatem; abdicat â se Christum, adhæret ejus hosti, ipsum ludibrio exponit; quasi tantus ejus in nos amor non mereretur obedientiam in re tantilla, & mereretur audiri diabolus, qui nos odit, & quærit perdere. Certè, si per tale quid admissum perdere deberes summā gravem peccuniæ, id non faceres, &c.

QUÆSTIO IV.

Quid agendum, si nullum in particulari peccatum confiteatur?

117. *Quid si nullum in particulari peccatum*

REsp. Si Rudis, ut quandoque contingit, de nullo in particulari peccato se accuset, dicens: Nihil scio, sumus omnes peccatores, examinetur, ut pueri solent & rudes. Si nihil possit elici ab ultima confessione, intero-

rogetur ex vita præterita, v. g. An nunquam ſit mentitus in vita ſua? Nunquam parentes offenderit? Nunquam fuerit iratus & impatiens? Nunquam traduxerit proximum? Sacrum neglexerit aut negligenter audiverit? &c. Si nihil fateatur; interrogetur ſcienda neceſſitate medii: prudens enim eſt ſuſpicio, quod iſta ignoret. Si neſciat, nec poſſit modò inſtrui, dimittatur monitus, ut non communicet, curet ſe inſtrui, & proximè redeat, aut ſi non poſſit, adeat alium, & indicet illi, ut ſe inſtruat: interim expendat, quibus offenderit Deum, an non cogitationibus, verbis, operibus, domi, in templo, hac illáve occaſione: Si ſciat ſcitu neceſſaria, aut inſtrui in præſenti poſſit, eliciantur cum illo actus fidei, ſpei, charitatis, doloris & propoſiti, uti jam & de pueris dixi, illum eò deducendo, ut doleat de omnibus, quibus unquam Deum offendit, quódque hactenus fuerit tam negligens in negotio animæ ſuæ. Si doleat & diſpoſitus appareat, diúque non ſit confeſſus, v. g. per medium annum, & videatur non rediturus, monendus eſt, ut majorem ſuæ animæ curam gerat, & abſolvi poteſt: certum enim eſt, quòd ad validam abſolutionem, quando aliter pœnitens ſe accuſare non poteſt, ſufficit, quòd ſignis, vel verbis ſe fateatur peccatorem? & quam-

elici poſſit?

quamvis extra casum necessitatis, vel impotentiae non liceat absolvere eum, qui se accusat de venialibus in genere tantùm, v. g. dicendo: Saepe venialiter peccavi; eò quòd, dum potest, judicium debet esse ordinatum; tale autem non fit, nisi exprimatur peccatum in specie determinatum; id tamen certum videtur, quòd in praesenti casu etiam licitè absolvi possit: tum, quia est quaedam necessitas, & impotentia: tum, quia, si confiteatur se peccatorem, certus est Confessarius, quòd in vita sit aliquando mentitus, fuerit negligens in divinis, parentes, si cum iis vixerit, ratione utens, offenderit, verbo proximum laeserit: qui enim est, qui talia non admiserit; *Lugo, & alii.* Imò si talis diceret: Fui iratus, sed fuit causa irae; fui distractus in oratione, sed non potui evitare; & interrogatus, an excesserit in ira, an negligens fuerit in excludendis distractionibus? Affirmaret, jam haberetur explicitè peccatum in specie. Quod si quis ita stupidus & hebes reperiretur, ut ne quidem possit apprehendere necessaria necessitate medii, conetur Confessarius intelligere, an hebetudo proveniat ex peccatis quibusdam, quae mentem obscoenent, ut sunt luxuria & ebrietas: an verò ex naturali complexione? Si primum, differatur absolutio, & prius abduca-

Quid si sit omnino hebes ad scitu necessaria?

ducatur à peccatis; quia frustranea erit instructio, durante impetu passionum. Si secundum, sitque poenitens bonæ voluntatis, & innocentis vitæ; inducatur ad eliciendum actus fidei, spei, & dilectionis Dei, appositè ad ejus capacitatem, & sic dispositus absolvatur sub conditione, permittatúrque accedere ad Communionem. Quod hebetudo proveniat ex naturali complexione, indicium ést, si ad temporalia qnóque hebes sit, si non malè vivat, bonæque sit voluntatis: si autem ad temporalia sit solers & industrius, suspicio est, quòd hebetudo proveniat à peccatis. Unde discretè erit examinandus de materia luxuriæ. Ita *P. La Croix l, 6. p. 3. n. 1809*.Deinde, si ita hebes foret, ut nullam cognitionem de misteriis fidei formare posset, fatuo, vel infanti comparandus videtur. Ita *Tannerus & Gobat.* Denique si hebetudo foret ex senectute, senéxque antea sciverit necessaria necessitate medii, absolvi poterit & communicari, etsi non ita clarè jam videatur ista credere. Si verò ista nesciverit, laborandum est, ut cito addiscat, ne crescente senio decrescat magis capacitas; Videri potest *Lugo de Pœnit. d. 17. n. 8. Dicast. d. Pœnit, d. 9. n. 744. Burghaber cent. 3. casu 41;*

QUÆS-

QUÆSTIO V.

Quæ pœnitentia rudibus injungenda, præsertim assvetis maledicendo, vel jurando?

118. *Quæ satisfactio injungenda maledicis? &c.* RESp. Rusticis & plebejis pro pœnitentiis fere preces sunt injungendæ, & quidem plerùmque tales, quas statim eodem die persolvant, aut proximo festo: nisi quid aliud svadeat consvetudo, vel negligentia in divinis. Hinc si negligentes sint in suscipiendo Sācramento Pænitentiæ, injungetur utiliter, ut post mensem, vel proximo festo majore, aut, si tunc non possint, proximâ post illud occasione iterum confiteantur, aut, si consvetudinem habeant v. g, maledicendi, vel jurandi. per dies 14. vel per mensem manè recitent ter Pater & Ave in laudem Sanctissimæ Trinitatis; petant veniam suorum peccatorum, labores suos & difficultates isto die obeundas simplici modo offerant Deo in satisfactionem, petántque gratiam emendandi: vesperi easdem preces repetant, doleant, petántque veniam, dicendo v. gr. Deus propitius esto mihi misero peccatori! aut, ut, quoties iterum maledixerint, vel juraverint, pectus percutiant, & veniam petant. Monendi tamen sunt, si semel obliviscantur, satis

tis esse, si postea resarciant, vel compensent. Si quis multorum gravium peccatorum reus esset, nec conveniens alia pœnitentia occurreret, injungi posset, ut per mensem, vel ad proximam confessionem diebus Dominicis & Festis Sacrum devotè offerat Deo in satisfactionem suorum peccatorum, iisdemque diebus Rosarium dicat in Sacro, vel ut libuerit. Utile quóque erit, præsertim, si quis timeretur, dolorem & propositum efficax non habere, injungere, ut ante Communionem eliciat fidem, spem, & charitatem cum dolore, vel saltem contritionem cum proposito, hócque post Communionem renovet, & Christo confirmandum offerat: sic enim consuletur reverentiæ & fructui Sacramenti, quòád poterit, Universim utiliter svadetur, ut quisque statuat certum peccatum singulari studio cavere, & hoc propositum Christo post Communionem offerat.

CAPUT IV.

De Confessario Conjugum, Parentum, Patrum, Matrúmque-familias.

CONfessarium oportet scire horum obligationes, bona specialia & communia, tentationes, modúmque eos dirigendi & tentationes elidendi.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

Quæ sint Obligationes Conjugum?

119. *Debet vir correctionem uxori.* RESP. Sunt sequentes. Prima. Debent sibi invicem amorem veræ charitatis: unde possunt, & aliquando tenentur se invicem corrigere. Uxori tamen convenit sola monitio, & adhortatio; viro autem monitio, adhortatio, & punitio, ut plurimùm levis tantùm; quia uxor est socia viri, non serva. Debet autem punitio procedere ex charitate, vel amore justitiæ, aut zelo procurandi rectam familiæ gubernationem, esséque multò levior, quàm culpa mereatur, nè pax inter eos & amor pereat. Quas autem vir uxori pœnas infligere licitè possit, pendet ex conditione uxoris; consvetudine loci justâ: graviùs enim plebejæ puniri possunt, quàm nobilis, vel honestioris prosapiæ, quia hæ pœnas graviùs apprehendunt utpote illis magis ignominiosas. Unde & faciliùs avertuntur ab amore, & iis non rarò pejores evadunt. In particulari, non licet marito pœna mortis, mutilationis, exilii perpetui, carceris publici, percussionis tam enormis, ut ex ea, vita vel membrum periclitetur; quia similes pœnæ reservantur Reipublicæ. Subtractio cibi plerúmque sufficit ad corrigen-

gendos communes defectus. Poterit tamen ob causam proportionatam ad dies aliquot uxorem includere, additis compedibus; cædere verò alapis, calcare pedibus, rarò permittitur; quia hæ pænæ, maximè, si frequentes sint, non leviter adversantur amori conjugali. *Gobat*, tamen *in Theologia juridico morali. c. 29. §. 1.* ait: A Confessario, vel Magistratu non reprehendi maritos, qui uxores plebejas mero bibulas & ebriosas, aut nolentes vitare suspecta consortia post leviorem pœnam sine effectu emendationis illatam, fuste ita verberant, ut biduo vel triduo, duret aliquis verberum sensus. Cæterùm ab admonitione per verba svaviora primùm; dein, si hæc non juvent, per graviora correctio inchoanda est; ut uxor, si ad pœnas procedendum sit, intelligat, has sibi meritò infligi. Demum debet maritus quandoque defectus, ubi sine peccato potest, uxoris dissimulare, nec nimius esse in corrigendo, quandoque & correctionem ad tempus differre, ne, dum uxor est indisposita ad eam recipiendam, fructu careat, aut etiam à viro fiat ex inordinata passione.

Uxor viro obedientiam, hic illi victum, & vestitum.

2da. Obligatio. Tenetur uxor marito obedire in iis, quæ spectant ad bonos mores & domûs gubernationem, quia maritus est caput uxoris, cui obedientiam & reverentiam debet. Unde uxor

xor peccat graviter si authoritatem sibi non convenientem arroget; quâ viro dominari & insultare attentet, éstque incapax absolutionis, nisi seriò statuat emendare. Econtra tenetur maritus uxorem tractare tanquam sociam & commembrum, illíque præstare alimenta & vestitum statui convenientem, cæteráque, quæ talis conditionis uxoribus juxta loci consvetudinem competunt, quia hæc in contractu matrimonii imbibuntur, ideóque maritus ab uxore accipit dotem. Quòd si duxisset pauperem, tenetur nihilominus, quia censetur personâ fuisse contentus. Si autem divitem quidem, sed dote non constitutâ, hæc vel ab uxore vel à parentibus ejus constituenda est. Si tamen uxor á viro sine justa causa discederet, hic eam alere non teneretur: qui enim non facit, quod debet, æquum est, ut non recipiat, quod oportet. Similiter non teneretur, si ob inopiam non posset, quo casu ab uxore divite alendus esset maritns, uti nec, si dos promissa non esset soluta, quia maritus de dote conveniens non aliter se ad alimenta obligavit. Econtra, si uxor discederet à marito ob justam causam v. g. ob sævitiam, vel adulterium mariti, hic adhuc teneretur eam alere, quia ex delicto mariti innocens uxor non debet habere detrimentum, nec ille commodum.

3tia Obligatio. Tenentur conjuges cohabitare; quia convenerunt in individuam vitæ societatem: unde si maritus ex quacunque causa non turpi velit alibi figere domiciliū, tenetur uxor eum sequi, si sine dedecore statûs sui & gravi suo incommodo possit; non tamen, si maritus vagari vellet; nisi fortè vagandi consvetudinē ante habuerit, eáque uxori fuerit nota, & non excepta in contractu: tunc enim censeretur uxor in id consensisse.

Debent cohabitare.

4ta. Obligatio conjugum est: Ut sub mortali sibi invicem reddant debitum conjugale, ubi petitur seriò, & non est legitima causa negandi, quia ad hoc se obligârunt, éstque materia gravis: & vir, dicente Apostolo; corporis, sui potestatem non habet, sed uxor, & mulier sui corporis potestatē non habet, sed vir, nempe in ordine ad generationē, cujus velut unū sunt principium, & hinc una caro. Dixi 1. *Ubi petitur seriò;* quia tunc petens censetur animum obligandi, & utendi jure suo habere; secùs esset, si solum peteret amicè, uti & si irrationabiliter peteret; hoc enim casu non potest velle obligare, cùm altera pars non obligârit se ad assentiendum petitioni irrationabili; uti nec ad reddendum statim, unde per se non peccaret saltem graviter, si ex causa ad breve tempus differret. Dixi 2. *Et non est legitima*

Invicem reddere debitum.

causa negandi: hæc enim si adsit non est obligatio; quia conjuges in eum eventum se non obligârunt. *Unde 1.* Non
120. *Causæ excusantes.* tenetur uxor viro petenti parere, si sibi, vel marito, vel proli conceptæ inde timeret grave damnum. 2. Si vir laboraret morbo contagioso, v. gr. peste, morbo gallico, vel etiam leprâ, nisi tamen hæc ante contractum fuerit cognita, & non sit nimis gravis. 3. Si uxor laboret febri, vel alio morbo, ob quem usus matrimonii noceret graviter. 4. Si non possit prolem parere, nisi mortuam. Ordinariè tamen non excusat multiplicitas prolis, quia non poterit ob periculum incontinentiæ ideo negare in perpetuum, proinde frustra negaret ad breve tempus, post quod tamen concipiet. 5. Si petens sit amens aut ebrius, quia non est capax usûs dominii; nec petit ut homo. 6. Si authoritate publicâ celebraverint divortium, vel mutuo consensu castitatem voverint. 7. Si petens commisit adulterium, quia frangenti fidem, fides licitè frangitur, nisi tamen altera pars sit causa adulterii, aut etiam sit mœchata. 8. Si sine justa causa petatur innaturali modo vel situ: quia copula sic vestita est illicita, quæ tamen honestari potest ex justa causa, ut, si aliter fieri non posset, aut uxori à viro aliàs immineret grave malum, 9. Si petens

tens ante matrimonium emiserit votum castitatis, quia non tenetur cooperari alterius peccato, Imò sunt, qui tenent, nec posse, quia,licèt quis possit ex causa gravi alterius malæ actioni cooperari materialiter, quando is, cui cooperatur hìc & nunc potest illam licitè ponere, etsi ex sua culpa non ponat licitè; non tamen licet, quando eam non potest licitè ponere, Alii tamen probabiliter tenent, posse, & teneri reddere, eò quòd jus ad copulam per votum non sit sublatum, seu stet cum voto, Sic, si quis vovisset non repetere depositum, retineret jus repetendi, tenerérque repetenti reddere; nec ideò cooperarer formaliter ejus peccato, quia id in voluntate & petitione jam præcessit, & ponerem actum & de se, & mihi licitum, ergo à pari. Teneretur tamen uxor, si commodè posset, differre. Si immineret grave incommodum, petat ipsa, & jam licebit & alteri, 10. Si petens v. g. vir cum consangvinea uxoris in primo vel secundo gradu commiserit incestum, quia vir amisit jus petendi debitum, adeoque juxta priorem sententiam uxor potest & tenetur negare, ne cooperetur ejus peccato. Contradicunt tamen iterum alii cum *Sanch.* quia uxor non est privata jure suo, secus foret, si copula esset mala ex circumstantia ipsam afficiente: ut, si

peteretur in loco sacro, aut cum periculo abortûs à prægnante. Dixi: *In primo vel secundo gradu*, quia pœna illa non extendit se ultra; cùm in gradu ulteriori incestus non impediat matrimonium.

Uti matrimonio sine honesto. 5ta Obligatio conjugum. Tenentur conjuges non uti matrimonio, nisi fine honesto; qualis est, 1. Ut propagetur genus humanum, & augeatur numerus servorum Dei. 2. Ut satisfaciant suæ obligationi. 3. Ut vitetur periculum incontinentiæ. Quòd si utantur solius voluptatis causa, peccant venialiter saltem, quia voluptas est subordinata fini matrimonii & medium tantùm. Unde inordinatum est in ea sistere; quæ tamen inordinatio de se gravis non est, quia usus matrimonii de se licitus est: & ejus finis primarius nec per hoc impeditur, nec positivè excluditur. Idem est de aliis actibus Conjugibus licitis, ut sunt tactus, oscula, aspectus, si fiunt voluptatis solius causâ & citra periculum alterius gravis incommodi, aut effectûs graviter mali. Horum unum si adesset, vel ejus periculum proximum, peccaretur graviter.

121. *Peccata conjugum in usu corporum.* 6ta Obligatio. Tenentur conjuges ad fidem & continentiam conjugalem. Unde 1. Peccant graviter conjuges, si per tactus, &c. exponant se probabili periculo pollutionis, aut generationem positivè

ſitivè impediant, ſemen extra vas effundendo. Cæterùm *Sanct. Thom. in 4. dist.* 31. nihil eorum, ait, quæ facit maritus cum uxore, aut hæc cum viro ſervato vaſe, ſecundùm ſe eſt mortale. 2. Uti matrimonio tempore menſtrui, niſi juſta adſit cauſa, v. g. periculum incontinentiæ, eſt veniale: quia proles ſuſcepta tunc ſolet eſſe debilior, cui tamen melius eſt eſſe, quàm non eſſe. Lex antiqua tunc prohibens copulam, nunc ceſſat. 3. Uti matrimonio, dum uxor eſt gravida, mortale non eſt, ſi abſit periculum abortûs, ſicut plerúmque abeſt: eſt tamen juxta aliquos veniale, Sed *Sanch. Aversa* & alii hoc quoque negant; quia matrimonium etiam eſt in remedium concupiſcentiæ, cúmque uxores magnâ parte temporis ſint gravidæ, nimis periculoſum eſſet, obligare ſub peccato ad abſtinendum tanto tempore. 4. Mutare ſitum in uſu matrimonii, ſi abſit periculum pollutionis, mortale non eſt, quia non obeſt generationi, eſt tamen veniale, quia innaturalis, poteſt tamen & ab hoc excuſare indiſpoſitio corporis ad alium ſitum, &c, & hoc caſu petenti obtemperare debet altera pars. 5. Quando ob circumſtantiam intrinſecam v. g. morbum, periculum abortûs, &c, copula eſt illicita, licent illis tactus, aſpectus & oſcula, modò abſit periculum pollutionis, & de-

& debito fine fiant; quia status matrimonii eos honestat, estque per accidens, quòd hic & nunc non conducant ad copulam; & nisi id verum esset, conjugibus non licerent oscula & tactus, nisi dum actu vellent habere copulam, sicque matrimonium & societas conjugalis foret illis occasio proxima æternæ damnationis. Iis ergo tales actus prohibiti solùm sunt, quibus per se copula non licet. Hinc, si cui ob incestum non liceat petere debitum, non prohibentur tamen illi oscula, &c. quia præceptum illud Ecclesiæ odiosum est, adeoque ad illa non extendendum. Aliud est de eo, qui obstrictus est voto castitatis; huic enim nihil licet, nisi copula, dum petitur; quia is obligavit se ad vitandas venereas etiam delectationes: quòd autem petenti possit assentiri, ex petentis jure est.
6. Si conjux habens occasionem copulæ, sine animo eam habendi venereè ob voluptatem se tangat, per se loquendo, non peccat mortaliter juxta *Sanchez* & alios; quia, cùm adsit potentia proxima copulæ, meritò censetur, saltem ex natura sua, tactus ille referri ad copulam. Idem tenent, si absens à conjuge id faceret ob eandem rationem. *Vasquez* autem & alii in utróque casu censent peccare mortaliter: in primo quidem, eò quòd conjux non habeat jus ad explen-

plendam veneream voluptatem, nisi communicando cum comparte: in secundo autem insuper, quòd non liceat conjugibus, nisi, quod ad copulam refertur; hoc autem solùm ad eam referatur, quod ad eam proximè habendam conducit; neque habeat conjux jus ad usum venereum sui corporis, nisi in ordine ad actum conjugalem hic & nunc ponibilem, adeoque tactus ille hic & nunc non referatur nisi ad pollutionem, excitetúrque natura in præjudicium matrimonii. Postrema sententia probabilior est, videtúrque vera pro casu secundo. 7, Conjux venereè se oblectans per repræsentationem copulæ conjugalis, etsi alter conjux sit absens, per se loquendo, non peccat graviter. Ita *S. Thom, S. Anton, Cajet. Suar. de Peccatis disp. 5. §. 7.num. 9. Vasq, Sanch. & alii plurimi* teste *P. La Croix lib. 6. p. 3. num. 337.* Ratio est, quia delectatio morosa in conjugibus non potest esse gravius peccatum; quàm sit actus, de quo est, & ad quem refertur; copula autem in conjugibus non est mortale, etsi voluptatis causâ fiat: nec est simile in tactu proprii corporis, quia conjux non habet jus utendi proprio corpore ad voluptatem explendam, nisi communicando cum conjuge. 8. Peccant conjuges per tactus & oscula, si terminos honestatis excedant, quia

nonnisi intra illos ad ea illis concedi potuit licentia: unde, si quis interroget, quæ sint licita conjugibus, respondeat Confessarius, licere conjugibus, quæ conducunt ad prolis susceptionem, omnia honestè & secundùm ordinem à natura institutum agenda esse; nec descendat ad particularia ex se, sed sinat ipsam exponere, si quæ habeat, quæ angunt.

QUÆSTIO II.

Quæ sint bona Conjugibus communia, & quæ cuique ex illis propria.

122. *Ad quem spectent dotalia?* RESp. Bona Conjugum sunt quadruplicia: nempe dotalia, contradotalia, paraphernalia seu præterdotalia, & communia. 1, Dotalia, seu dos sunt illa, quæ viro ab uxore, vel alio ejus nomine traduntur, ut ex eorum fructibus, vel proventu onera matrimonii sustineat, horum dominium, si æstimata non sunt in venditionem, nec consistant in pondere, numero & mensura, pertinet ad uxorem: unde huic etiam, durante matrimonio, competit eorum vindicatio, & augmentum, uti & decrementum sine culpa mariti adveniens; nec potest ea, si sint immobilia, alienare maritus, aut hypothecæ subjicere; nisi uxoris consensus accedat, juramento confir-

firmatus, ſine fraude & metu inducente. Adminiſtratio autem dotis eſt penes maritum, ad quem etiam ſpectat fructus cujuſcumque dotis, ſi onera matrimonii ſuſtineat, ſalva tamen ſemper dotis ſubſtantia: idque verum eſt, etſi fructus eſſent majores oneribus: ſi verò dos ſit æſtimata in venditionem, ejus dominium eſt, penes maritum, perinde, ac ſi maritus eam emiſſet: unde ad eum quoque ſpectat periculum & incommodum ejus; æſtimatio tamen, ſeu valor ejus æſtimatus pertinet ad uxorem, qui, ſi ſoluto per mortem mariti matrimonio obtineri non poſſet, dos rediret ad uxorem, ac ſi nunquam fuiſſet vendita, excluſis quibuſcunque creditoribus. Similiter, ſi dos conſiſtat in pondere, numero & menſura, etſi æſtimata non ſit in venditionem, ejus domininm pertinet ad maritum cum ſuo periculo, poteſtque hic illam ad arbitrium ſuum diſtrahere, ſine tamen præjudicio uxoris: ſoluto autem matrimonio tantundem ejuſdem bonitatis & ſpecies redit ad uxorem, vel ejus hæredes, quantum traditum fuit, niſi ante conventum fuiſſet, ut ejus pretium numeraretur: hoc autem taxandum eſſet conformiter tempore inſtitutionis faciendæ, vel diſſoluti matrimonii, niſi aliter conventum fuiſſet. Porro dos æſtimatur in venditionem, ſi valor ejus

ejus taxetur, & maritus se obliget, ad servandum uxori ejus pretium, aut à se, vel a suis hæredibus, si ante uxorem è vivis excedat, illi solvendum: ita enim censetur maritus dotem emere, & uxor vendere.

123. *Ad quem contradotalia.* 2dò. Contradotalia, quæ etiam donatio propter nuptias dicuntur, sunt, quæ maritus vel alter ejus nomine assignat uxori ad assecurandam ejus dotem, debéntque esse æqualia doti; quanquam artifices aliud vix assignent, quàm suam artem, & alii quidam solam suam scientiam. Horum dominium, usus, administra;io & fructus est penes maritum, salvâ tamen eorum substantiâ, ut dos uxoris maneat assecurata.

124. *Ad quem præterdotalia?* 3iiò. Bona præterdotalia sunt, quæ uxor præter dotem affert, vel illi obveniunt v. gr. hæreditate vel donatione. Hæc pleno jure pertinent ad uxorem, nisi ita tradantur, ut instar dotis mariti fiant: hoc enim casu sequuntur naturam dotis, præterquam, quòd maritus non lucretur eorum fructus, quamvis possit eos expendere non in suam solius, sed in uxoris simul utilitatem. Capitalia tamen, quæ refunduntur, aut fundi, qui retrahuntur, debent in æquivalenti servari uxori, nec possunt à marito in suam & uxoris simul utilitatem expendi, nisi hac consentiente, sed ad eas tantùm

cau-

causas, ad quas ipsa voluerit. Porro etsi præterdotalia non afferantur instar dotis, administrationem tamen eorum habet maritus, sed ad nutum uxoris revocabilem.

4tò. Bona communia sunt, quæ conjuges, stante matrimonio, communi labore, industria, v. gr. mercatura, &c. acquirunt; item census ex utriúsque capitali, fructus ex officio utriúsque, vel unius, modò utérque, ut oportet, fungatur officio suo, empta ex de novo acquisitis, &c. Hæc pertinent tam quoad proprietatem, quàm utilitatem ad utrúmque conjugem, administratio verò illorum ad solum maritum. Æquum enim est, ut, quod communi labore acquiritur, commune fiat; & quia vir præsumitur capacior administrationis; hæc ad ipsum pertinet. Hinc, soluto matrimonio, pars residua potest disponere de medietate acquisitorum. Excipe, nisi vir industrius ante cum sponsa paupere contraxisset de certa tantùm lucrorum parte, ipsi tribuenda: hoc enim casu ipsa deberet esse contenta. Constant hæc omnia ex legibus. súntque servanda, nisi alia pacta intervenerint, aut leges locorum particularium, quæ attendi etiam debent, aliud statuant. 125. *Ad quem communia bona?*

His accedunt arrha, sponsalitia largitas, donum matutinum. Arrha est, quod 126, *Quid arrha &c.*

quod tempore sponsalium sponsi invicem tradunt in pignus futuri matrimonii. Hæc redit ad illum, qui dedit, si sequatur matrimonium, quia non est donatio, sed velut pignus: ut tamen aliquid habeat rationem arrhæ, non debet tantùm de facto dari ante matrimonium; sed expressè addendum est, dari in signum futuri matrimonii, aliàs erit sponsalitia largitas, quæ est donatio facta post sponsalia intuitu futuri matrimonii. Hæc dicitur etiam mundus muliebris & dotalitium, & secuto matrimonio, est, manétque uxori; si autem hoc non sequatur, redit ad sponsum, quia donatio fuit conditionata. Donum matutinum est, quod à marito datur uxori altero nuptiarum die pro thesauro pudicitiæ sibi credito, hoc pertinet ad uxorem, quæ pro libitu de eo potest disponere. Ex dictis resolves.

127. *Quid liceat uxori circa bona, & quid non?*

1. Peccat vir graviter, si grave nocumentum ejus culpâ adveniat bonis uxoris: & hæc pariter, si viro rationabiliter invito rem gavem usurpet, vel alienet, de qua non possit disponere; aut notabiliter se ingerat in administrationem domûs sine consensu viri. Excipe, nisi hic prodigus esset, vel dissiparet rem domesticam, aut ejus curam negligeret.

2. Si vir desit officio & obligationi suæ, potest uxor ex fructibus dotis, paraphernalium, vel ex lucro communi impen-

pendere invito etiam marito, quæ ad convenientem ſuam ſuſtentationem ſpectant, v. gr. ad victum, veſtitum, donationes, eleëmoſynas, recreationes honeſtas, quæ aliis talis conditionis honeſtis mulieribus permitti ſolent; niſi tamen aliud ſtatus rei familiaris exigeret. Ratio eſt, quia ad convenientem uxoris ſuſtentationem ſe maritus obligavit, éſtque illa ſocia bonorum.

3. Poteſt viro non conſulto expendere, quæ ad ejus converſionem, aliudve ſpirituale magnũ bonũ neceſſaria judicat.

4. Si vir deſit officio ſuo, poteſt uxor expendere, quæ ad avertendũ grave damnum familiæ, vel filio ex voluntate patris in bello vel ſtudiis verſanti ſunt neceſſaria.

5. Poteſt clam reſervare ad providendum ſibi & familiæ, ſi ex viri exceſſibus immineat periculum indigentiæ: imò poteſt clam ſubducere ex bonis communibus, quantùm maritus potando dilapidat, etſi periculum indigentiæ ſibi vel familiæ non immineret, quia dimidium ad ipſam pertinet, nec poteſt ipſa invita illud maritus imminuere.

6. Poteſt pecuniam à viro ad ſolvenda debita acceptam expendere in uſus domeſticos graviter neceſſarios; quia pecunia, etſi uxori tradita, manebat ſub dominio viri, qui eam potius ad ſublevandam gravem neceſſitatem familiæ.

quàm

quàm diluenda debita debebat impendere; nec uxor sic contrahit obligationem ex suo solvendi creditoribus.

7. Non tenetur ex bonis dotalibus suis concurrere ad solvenda debita à viro ante matrimonium contracta, etsi communia eò non sufficiant; tenetur tamen ex bonis aliis, si quæ habet, concurrere ex dimidio ad diluenda debita stante matrimonio in bonum familiæ, deque consensu utriúsque contracta; non verò ad contracta ante matrionium, aut, hoc stante; sine ejus consensu, vel non in bonum familiæ.

8. Potest uxor suis parentibus & liberis ex primo toro pauperibus moderatas, pro more aliarum fœminarum suæ conditionis, eleēmosinas ex bonis communibus, marito etiam contradicente largiri, quia hoc spectat ad decentiam statûs ejus; nec ipsa est serva, sed socia bonorum. Unde maritus non potest esse rationabiliter invitus, Quòd si dicta quantitas non sufficeret ad gravem illorum necessitatē levandā, & ipsa aliunde juvare non posset, posset clam plus subducere, & egentibus succurrere; quia ad decentem quoque ejus statum pertinet & honorem, ut non permittat egere illos, cùm bona habeat. Marito tamen mortuo deberet in partitione bonorum cum hæredibus mariti subtrahe-

re,

re ſuæ parti, quæ ultra dictam partem elargita fuit; quia æquum non eſt, ut ex alienis ſubveniat conſangvineis, ſi habeat propria. Poſſet quoque aliis pauperibus minùs dare, ut magis ſuis poſſit ſuccurrere.

9. Permiſſa ſimilis conditionis uxoribus poteſt facere uxor, etſi dotem non attulerit, vel nondum adſint bona communia; quia, cùm maritus teneatur uxorem & familiam alere, accipi poſſunt ex propriis ejus bonis; nec tenetur uxor propria, ſi, quæ haberet, expendere; niſi fortè alendi eſſent ejus parentes, aut proles ex alio patre, vel fratres & ſorores; tunc enim, ſi haberet, priùs, ex propriis deſumere debet extraordinaria. Rectè autem monet *Gobat*, non ſemper expedire hæc dici uxoribus, ne abutantur; ſed potiùs conſulendum, ut ad concordiam conſervandam faciant omnia marito conſcio & conſentiente, ſi ita fieri poſſit.

10. Si maritus moriens relinquat bona debitis oneratus majoribus, quàm ut ex iis ſolvi poſſint, poteſt uxor ex iis ſubducere neceſſaria ſuæ & prolium ſuſtentationi. Ratio eſt: quia ſuſtentatio eſt illis debita & privilegiata ante omnes creditores, excuſaſſétque maritum debitorem: proinde multò magis hæredes. Hinc, ſi ab uxore exigeretur juramentum, quòd nihil ſubduxerit; poteſt id li- *Quid ſi maritus moriens relinquat debita?*

licitè facere, quia sensus est, an quid subduxerit, quod ei non competit. Et idem est, si vir adhuc vivens cessisset foro; quia cedens foro (nisi bona sua ex industria dissipâsset: hoc enim casu non gauderet privilegio cessionis) potest retinere necessaria sustentationi etiam suorum, etsi juxta probabiliorem in conscientia postea, si ad meliorem fortunam redeat, teneatur satisfacere creditoribus. Ita docet *P. La Croix l. p. 2. nu. 432. & 436.* ubi notat ex *Dicastillo*, non teneri postea restituere, nisi quantùm commodè potest, hoc est salva congrua sustentatione.

Aut bona uxoris cum suis subjecerit hypothecæ?

11. Si vir sumpserit capitalia ad censum assignando bona sua cum bonis uxoris pro hypotheca, non obligantur bona uxoris, nisi illa consenserit, & privilegio quod habet ex Senatûs - - Consultu Velleiano, renunciaverit cum juramento, vel sufficienter de privilegio suo instructa coram Notario: id quod bene notandum iis, qui capitalia ad censum elocant, aut titulos ordinationis ex bonis alienis erectos accipiunt: nisi enim addatur, si bona ad uxorem simul pertineant, eam consensisse, & privilegiô renunciâsse, acta non subsistunt.

QUÆSTIO III.

Quæ sint Obligationes Parentum.

RESp. Ex lege naturali parentes debent liberis suis: Primò amorem sincerum & prudentem. 2. Educationem corporalem, & curam, ut avertant noxia vitæ, sanitati & felicitati corporali, alimenta necessaria pro qualitate status sui procurent, ut discant, quæ ipsis conveniunt, ut sunt artes honestæ, literarum studia, &c. 3. Debent illis instructionem, & educationem spiritualem, adeoque eos vel per se, vel per alios instruere necessariis ad salutem, vitámq; Christianam, præire iis bonô exemplô, delinquentes prudenter corrigere, &c. Unde peccant parentes. 128. *Obligatio parentum triplex.*

1. Si proli conceptæ noceant: v.g. mater nimiùm laborando, onera nimis gravia portando vel levando, saltando, currendo, passionibus iræ, melancholiæ, nimiùm indulgendo, sicque eas passiones proli ingerendo, Pater verò uxorem prægnantem exasperando, percutiendo cum periculo nocendi proli. 129. *Peccata parentum quoad proles.*

2. Si, ubi mater prolem lactare non potest, non provideant, dum possunt, de nutrice bonæ valetudinis, & vitæ; quia proles defectus & inclinationes ad vitia facilè cum lacte imbibet. In hoc casu tenetur pater ad expensas pro nutrice: mater

enim tantùm pro sustentatione prolium tenetur ad lactandum per triennium, si possit, Pater autem ad reliqua usque ad emancipationem, nisi esset pauper, & mater dives. Si autem Mater lactare sine gravi incommodo prolem possit, ad id tenetur; sique nolit, tenetur ad expensas pro nutrice, quam si habere non possit sine periculo gravis nocumenti prolis, peccat graviter non lactando. Secùs tantùm venialiter secundùm aliquos.

3. Si liberis non valentibus se alere (ubi enim valent, parentes non tenentur) negent alimenta necessaria, aut sua dilapident, labores convenientes negligant, curam rei domesticæ non habeant, ut eos honestè pro suo statu alere, hæreditatémque relinquere possint, quâ ad convenientem statum pervenire valeant, & honestè vivere.

4. Si viis publicis, vel foribus templi aut hospitali proles exponant sine gravi necessitate, & in has eas exponentes non caveant illis á periculo mortis, alteriúsve gravis incommodi: tenentur enim parentes ipsi alere proles suas etiam illegitimas, seu naturales, seu spurias, iísque providere, donec alere se possint. Quomodo hi succedere possint parentibus, habetur in tractatu de testamentis & successione, & apud *La Croix l. 3. p. 2. n.* 1163.

5. Si

5. Si liberis negent ſine cauſa juſta hæreditatis ſuæ partem legitimam. Hæc ex jure communi, quando plures ſunt quàm 4. eſt medietas bonorum. Secùs tantùm tertia pars inter liberos dividenda, modò talis ſit, ut accedente liberorum induſtriâ convenienter ſtatui poſſint vivere.

6. Si filium, vel filiam cogant ingredi Religionem, aut ab ea impediant, negando legitimam, vel dotem; quia liberi jus habent eligendi ſtatum, & impedientes ab ea ſine juſta cauſa, aut ad eam cogentes, ipſô factô ſunt excommunicati per *Trid. ſeſſ. 15. cap. 17. de Regul.* Quòd ſi cogant Religionem volentes ingredi renuntiare bonis, & juribus ſuis, non tantùm graviter peccant, ſed renuntiatio eſt reipſa irrita, quia involuntaria. Similiter peccant graviter, ſi cogant, ut non ineant matrimonium: ſecùs eſſet, ſi tantùm à certis nuptiis ob juſtam cauſam impedirent, vel ad certas ſvavìter inducant, modò caveantur incommoda.

7. Si, quantùm in ipſis eſt, non curent, ut bonis moribus inſtruantur, dicántq; quæ ad vitam Chriſtianam pertinent, eámque ducant; ſi permittant frequentare mala conſortia, fovere illicitos amores, &c.

8. Si mittant ad ſcholas hæreticas, aut ad loca hæretica, ut ſub magiſtro

hæretico jurisprudentiam discant: paulatim enim imbibunt, aut saltem emolliuntur ad errores; incipiunt minoris æstimare supremum in terris Christi Vicarium, in quem scomatis & calumniis scatent hæreticorum libri non pauci; liberiùs transgredi discunt præcepta Ecclesiæ; imprimunt sibi propositiones falsas, & juri etiam naturæ repugnantes, dúmque hæreticorum conversatio & mores liberiores meliùs placent, minùs afficiuntur erga Catholicos, Religionémque Catholicam vix pluris faciunt, quàm hæreticorum sectas; id quod liberis grande malum est, faciúntq; ejusmodi parentes, quod seminans in agro zizania vix eradicanda. Proinde videant, quomodo Deo sint reddituri rationem, qui de manibus eorum repetet animas filiorum, præsertim, cùm sint occasiones æquè addiscendi jurisprudentiam apud Catholicos sine isto salutis & perversionis periculo. Tales parentes, per se loquendo, excusari non possunt à mortali.

9. Si delinquentes non corrigant, aut ubi necesse est, non puniant; si puniant non ex charitate, vel zelo justitiæ, sed ex passione solùm, pœnâ ipsis non conveniente, aut justò graviore: neque enim parentes habent dominium in membra liberorum, sed jus puniendi ad correctionem. Unde pœna non debet excede-

re delictum, nec potestatem punientis, sed potiùs esse minor delicto: peccâtque mortaliter parens, si filium mutilet, graviter vulneret, atrociter cedat, & juxta *Molinam*, si notabiliter graviùs puniat, quàm meretur: carnificibus annumerat *Gobat* parentes & Ludimagistros, qui suos ità fustibus, alapis, pugnis, aut ferulis excipiunt, ut inde fiant surdastri, hebetes, stupidi, tremuli manibus, &c. Puniri possunt subtractione cibi, aliqua detentione in conclavi vel vinculis imperfectis, virgis, &c. verbis gravioribus, sed juxta leges prudentiæ, charitatis & justitiæ, dicente Apostolo *ad Ephes. 6. Vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros.* Quare culpâ gravi non vacat, si parentes identidem filios, vocent patibularios, nebulones, trifurciferos, filios diaboli; quia dant illis ansam justam iracundiæ, faciunt morosos & contumaces. Potest pater filium, qui contra ipsius voluntatem matrimonium non conveniens inivit, ex zelo justitiæ ad emendationem delinquentis, honorem familiæ, cautelam aliorum, ad tempus excludere á communibus beneficiis, in domum non admittere, &c. sed non in perpetuum; verùm eò usque, dum videatur pœna conveniens.

10. Si occulta filiorum, vel domesticorum delicta sine justa causa manifestent

externis; possunt tamen parentes sibi invicem illa revelare, quia communicant in potestate puniendi, expeditque sæpe constare utrique, ut invigilent periculis & perversioni cavendæ: imò mater tenetur revelare patri, si ipsa corrigere & avertere pericula non possit. Cæterùm parens non tenetur in punitione filiorum servare procedendi modum judicii forensis, sed procedere potest ex vehementibus indiciis, seu semiplena probatione, adeoque ex unius fidelis oculati indicis delatione: sic enim exigit bonum familiæ & filiorum; tunc tamen pœna non debet esse æqualis delicto, sed spectanda simul illius cognitio.

11. Si curent castrari pueros, consentientes etiam, ut sint apti ad cantum licet sacrum; quia nec ipsi, nec pueri sunt domini membrorum suorum. Oppositum tenent *Tamb. Salonius & Pasqual.* Sed sententia illorum non videtur certò probabilis. Unde multò magis peccant, qui liberis suis adhuc teneris frangunt crura, ut mendicando se possint alere.

12. Peccat graviter parens, si occidat filium suum bannitum; nisi non aliter, quàm per ipsum occiso, posset bono publico consuli, quia id repugnat pietati. Idem est de filio erga patrem. Denique quandonam in prædictis singulis parentes peccent graviter, quandonam tantùm leviter,

viter, pensandum est ex gravitate materiæ, damni, læsionis, & circumstantiis.

QUÆSTIO IV.

Quæ sint prædictorum tentationes propriæ, & quomodo in iis dirigendi?

TEntationes illorum ex tribus potissimum capitibus proveniunt. 1ma Ex ipsorum vitiis. 2da ex malis liberorum moribus. 3tia. Ex cura inordinata pro liberis alendis & ditandis. Circa has.

130. *Mulieris querelis non facilè credendum*

Resp. I. Si conjunx contra conjugem queratur, non statim credat Confessarius, querentem culpâ vacare, nec incognitâ causâ alterutrum condemnet, nec coram uxore culpam in maritum conjiciat, quamvis sit certò reus, quia mulieres ex natura sua procaces, facilè viris noxas, præsertim judiciô Confessarii condemnatas objiciunt: quare meliùs est, re dissimulatâ, commendare rationem, patientiam, mansuetudinem. Potissima discordiarum causa est garrula & indomita mulierum lingva: unde non prudenter minùs, quam lepidè chirurgus mulierem, à viro vulneratam, curaturus emplastrum imposuit ori, ut radicem curaret: & medicus uxori indies vapulanti suasit, ut, maritô iratô, in os fumeret aquam, tenerétque tamdiu, dum ira deferbuisset.

131. *Quid, si virsit nimis severus, agendum uxori.*

Resp. II. Si uxor queratur de severitate & iracundia viri, suadeat Confessarius, ut pro eo diligenter oret Deum, in cujus manu sunt corda hominum: sit diligens in obsequiis Christianis: ordinariis addat extraordinaria, v. gr. cibos gratos, dicàtque, se id facere, ut bene sit illi, sit exactè obediens: ita enim suo tempore obtinebit, quod volet, exemplô sanctæ Monicæ, quæ conjugem suum Patritium sic mitigavit, & ad fidem convertit. Taceat, dum maritus iratus, aut bene potus est: imò postridiè veniam petat, aut sic se gerat benignam, ac si ipsa peccâsset. Si monitio profutura videatur, moneat, dum maritus est bene affectus. Si irato respondendum sit, respondeat suaviter: Responsio mollis frangit iram, dura suscitat furorem. Si hæc nihil juvent, per Parochum vel alium prudentem virum curet moneri maritum. Si nec hoc prosit, patientia opus est, & ex tanto malo fructus meritorum in cœlis extrahendus. Hoc enim nisi fecerit, patietur tamen, & quidem gravius, dabítque insuper in altera vita pœnas; si autem, quæ Deus ipsi ferenda offert, patienter tulerit, patietur quidem, attamen cum magno fructu meritorum, & leviùs, magnóque cum solatio à Deo, qui nobiscum est in tribulatione. Præ omnibus caveat, ne oblocutionibus,

bus, aut' exprobrationibas malum augeat.

132. *Si viro, uxor velit dominari?*

Resp. III. Si viro uxor attentet dominari, suadendum, ut 1mo dehortetur uxorem suaviter; jubeat interrogare Confessarium, an id ipsi conveniat: minimè autem se ostendat timidum (aliàs enim mulieris procax insolescet superbia) si verba suavia non proficiant, obsistat gravioribus, & faciat in honestis ac licitis contra, ac vult mulier; consentiat tamen quandoque; suóque officio bene fungatur, ne ansam querendi justam præbeat mulieri, & ita magis insultet.

133. *Quid si uxor sit ebriosa?*

Resp. IV. Si vir conqueratur, ebriosam esse suam uxorem, interrogetur, an non & ipse nimio potui sit deditus? Si non, suadeatur, ut uxori ad mensam concedat, quantùm similis conditionis mulieribus concedi solet, aut etiam aliquantò plus; si nihil proficiat, conetur rationibus adducere ad moderamen; aliorum etiam adhortátiones curet adjungi. Si nec hæc juvent, minetur verbera; &, ut ait *Gobat*, quandoque det, rarò tamen, & cum moderamine. *Refert P. La Croix l. 6. p. 2. num.* 1854. per experientiam alicujus pænitentis se scire, quòd exemplum viri sobrii, patientiáque & moderata ejusdem admonitio plus profuerit, quàm verbera, vel rixæ, Quod si & vir sit ebriosus, 1. Monendus, ut vitet oc-

Quid si vir?

casi-

casiones, & obligandus, ut diebus illis abstineat ab omni potu inebriativo, quibus prævidetur futura occasio; vel plus non bibat, quàm per experientiam sciat, se posse salvâ temperantiâ portare. 2. Vel, nisi quid obstet, voveat per aliquod tempus abstinere à vino, vel non adire tabernam, vel saltem non plus bibere, quàm sciat rationi non obesse. Quod si votum faciat omnino abstinendi à vino, id non debet se extendere ad longum tempus, v. g. ad integrum mensem, quia ob assuetudinem, aut non servabit, aut nocebit valetudini ab uno extremo ad alterum transeundo. Meliùs est paulatim sibi subtrahere, donec periculum se inebriandi evadat. *La Croix à num.* 1851. 3. Juvat quoque injungere illi, ut à confessione domum reversus dicat uxori, ut, quoties viderit adesse periculum, moneat, & invitum etiam impediat. 4. Jubeatur considerare quandoque hæc 5. puncta. quid fecisti? Quantum perdidisti? Qualis per ebrietatem evasisti? Quæ supplicia meruisti? Quid jam toties promisisti? Vide etiam dicta num. 88. 6. Si cogatur prandere, vel agere cum aliis bibentibus, nec omnino possit declinare, suggerenda sunt media naturalia pro cavenda ebrietate, quæ suggerit *Gobat in Quinario T. 5. c. 51. s. 1. 12.* quibus tamen uti non licet sine rationabili & tantùm
plus

plus bibendi cauſa, quia nec ſobrietas, nec valetudinis frangendæ periculum id permittit. Media autem ejuſmodi ſunt: 1. Mane ſumere jentaculum. 2. Cibos ante potum ſolidos edere. 3. Comedere ante amara, vel braſſicam acidam. 4. Non bibere varia vina. 5. Inter bibendum non edere cibos flatulentos. 6. In principio tardè bibere cauſando ſuam indiſpoſitionem. 7. Poſt hauſtum liberaliorem, aquam largè bibere, edere braſſicam, &c.

Reſp. V. Si parens queratur, liberos ſuos inobedientes eſſe, ab iis ſe incitari ad impatientiam, maledictiones, &c. Confeſſarius conſulat ipſi 1. Ut peccare deſinat, & obediat primùm ipſe Deo: non mirum, quod alii ipſi non obediant, cum ipſe nec obediat Deo. 2. Ut examinet, an ſua fortaſſis culpa, & negligenti educatione iſta eveniant? Si liberi duriùs tractentur; exaſperantur, fiunt tetrici, contumaces, & inobedientes, præſertim, ſi maledictionibus & ignominioſis verbis compellantur. 3. Meminerit juventutis ſuæ, an non & ipſe erraverit? Proinde cogitandum, homines defectibus obnoxios eſſe; nec obtineri poſſe omnia ex voto. Hinc diſſimulet minores defectus, ut majores efficaciùs corrigat, exemplô piſcatorum, qui piſces minores negligunt, ut majores capiant. 134. *Quid ad querelas de inobedientia liberorum dicendum?*

4. Si correctio facienda sit, fiat potiùs cum lenitate, quàm nimia severitate: nam ut ait sanctus Prosper: *Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti; nimia autem asperitate increpationis offensus nec correptionem recipit, nec salutem.* 5. Bonis verbis incitet suos ad officium, immorigeris in mensa quid subtrahat, & det morigeris, hósque laudet. Hac ratione plus obtinebit. quàm verberibus ab ingenuis. Vide remedia contra iram n. 94.

135. *Si querantur de mediis?* Resp. VI. Si querantur de defectu mediorum ad sustentationem necessariorum: Confessarius primò soletur eos, ex dictis n. 115. & hortetur. 2. Ut liberos suos in timore Dei educent; hæc optima erit hæreditas, quam nemo iis auferre potest. Exemplô sit Tobias cap. 4. dicens filio suo: *Pauperem quidem vitam ducimus: sed multa bona habebimus, si dominum timuerimus.* 5. Excitet ad fiduciam in Deum, qui dixit: *Quærite primum regnum Dei, & cætera adjicientur vobis.* 4. Liberi multis titulis sunt magis Dei, quàm parentum; ipsi cura erit de illis, si ei serviant. Sufficit homini mediocritas: ampla hæreditas multis occasio est perditionis, & æternæ damnationis.

QUÆ-

QUÆSTIO V.

Quomodo generatim instruendi parentes? &c.

RESP. Ut totius familiæ benè instituendæ curam accuratam habeant: ac in particulari, 1. Ut curent suos liberos bonis moribus, ac etiam artibus pro sua facultate instrui, illos unà cum domesticis suis ad Catechismum mittant, reduces examinent, bene meritos laudent, vel etiam præmiolô aliquô excitent. 2. Præbeant se toti domui bonô exemplô: nihil faciant, vel loquantur, quô pueri scandalizari queant, vel domestici. 3. Omnes suos diebus sacris ad divina diligenter mittant; nec ab exhortatione vel concione sine justa causa detineant, nec duriùs increpent, si fortè paulò seriùs redeant ancillæ; ne fortassis non statim nactæ occasionem audiendi Sacrum, illud postea ex timore ex parte omittant. Laboribus servilibus, sine urgente necessitate, suos non occupent, otium tamen domo suâ eliminent, commendent lectionem pii libri: curent Litanias & preces vespertinas ante decubitum à tota familia collecta recitari: sic descendet benedictio

136. *Instructio parentum.*

ctio cœlestis: pietas enim ad omnia utilis. Suadeant illis cultum Sanctorum, præsertim Beatissimæ Virginis, sancti Josephi, Angeli Custodis, & Sancti cujus nomen gerunt, & horum festis, & aliàs per annum jubeant confiteri, & ad mensam Domini accedere. Sublatis è domo vanis imaginibus, prostent piæ, Crucifixi, Beatæ Virginis, &c. ut subeat animum quandoque pia cogitatio, & occasio sit venerationis: uni alterive Sodalitati (pluribus adscribi non expedit, quia ob negotia domestica tot legibus satisfacere non possunt) dent sua nomina, eam adeant, juxta ejus leges divina frequentent. 4. Ut tùm inter se, tùm inter suos maximi æstiment, & curent concordiam: ubi enim hæc non est, nec benedictio erit. Caveant quoque, ne sine speciali causa necessitatis unam prolem præ aliis foveant advertentibus aliis: hoc enim invidiam, & aversionem parit. Neque, dum proles à patre punitur, si cum moderamine fiat, mater palam obsistat, aut proli postea blandiatur, ac si innocens passa esset: hoc enim correptionis fructum aufert, & liberos facit refractarios. Si pater monendus videatur, fiat hoc clam pueris. Et hæc eadem servet pater, si mater moderatè puniat. 5. Ut pro facultatibus suis sint misericordes in pauperes: *Beati* enim *mise-*

misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Matth. 5. *Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis.* Prov. 19. *Qui dat pauperi, non indigebit, qui despicit deprecantem, miseriam sustinebit.* Prov. 28. Proinde pauperes non despiciant, non repellant durè; sed, si succurrere non possint, benignè dimittant: si possunt, faciant bonâ intentione tanquam Christo, qui quibusdam voluit esse superflua, aliis deesse necessaria, ut illi in his sibi gratificarentur, & mererentur misericordiam. Expedit etiam, ut parentes pueris committant eleemosynam pauperibus porrigendam: sic enim à teneris induent affectum misericordiæ. Bonam matremfamilias describit Salomon. Prov. 31. vocátque mulierem fortem. *Byssus,* inquit, *& purpura indumentum ejus;* id est, candor seu integritas vitæ, seu verecundia. *Consideravit semitas domus suæ;* hoc est, mores suos, & suorum. *Panem otiosa non comedit;* id est, labore acquisivit. *Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus;* nempe scientia compe tente & virtutibus. *Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingva ejus;* id est, verbis prudens & clemens, seu svavis. *Accinxit fortitudine lumbos suos, & roboravit brachium suum;* id est excitavit se ad onera matrimonii fortiter ferenda. *Digiti ejus apprehenderunt fu-*

sum; id est, dedit se laboribus mulieri; & matri-familias convenientibus. *Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.*

CAPUT V.

De Confessario liberorum seu filiorum-familias

NOsse oportet Confessarium horum obligationes, bona, & jura, indéque judicare de eorum peccatis.

QUÆSTIO I.

Quæ sint obligationes liberorum erga parentes, eorúmque peccata specialia contra pietatem?

137. *Obligationes.* REsp. Liberi debent parentibus amorem, reverentiam & obedientiam. Ratio est, quia sicut rectus ordo in Republica rationalis creaturæ, léxque naturæ exigit, ut parentes proles suas ament, iisque procurent, quæ ad corporis & animæ salutem necessaria sunt; sic pariter exigit, ut hæ parentes suos, à quibus post Deum vitam, educationem & sustentationem habent, ament, adjuvent, revereantur, iisque saltem, quamdiu iis subsunt, & in patria sunt potestate constitutæ, obediant. Unde peccant graviter.

Primò. Si pauperibus parentibus, se alere honestè non valentibus, non submi- nistrent alimenta & necessaria: si parentes in infirmitate negligant, è carcere non liberent, dum possunt: si simulent, se pauperes parentes non noscere cum gravi eorum mærore; secus tamen, si iis providerent, & ex gravi rationabili causa exteriùs tantùm dissimularent; tunc enim ad tempus parentes non possent esse rationabiliter inviti. 2. Si à testamento, piisque legatis faciendis vi, vel dolo impediant, vel eorum testamenta & legata non impleant: si defunctis pro more Christiano non succurrant, &c. 3. Si iis signa odii ostendant, & asperè eos tractent, vel torvo semper vultu intueantur, ac si odio haberent; si verbis contumeliosis, vel quibus sciunt graviter offendendos afficiant: si maledicta, vel convitia in eos conjiciant: si eos percutiant, vel ad percutiendos manum attollant; nisi tamen id necessarium esset, ad vitam vel integritatem membrorum conservandam. Si sint causa, ut meritò graviter contristentur; si grave illis malum v. gr. mortem optent, vel de ea secuta deliberatè gaudeant contra ordinem charitatis: si eos in judicio de crimine etiam vero accusent: excipe, nisi crimen esset hæresis, proditionísve, aut conjurationis in Principem, alitérque impediri

138. *Peccata*

non posset: tunc enim bonum publicum privato præferendum est. 4. si in re gravi spectante ad mores, animæ salutem, & gubernationem domûs parentes non audiant, vel contra voluntatem eorum cum persona indigna contrahant matrimonium, ex quo juxta morem patriæ grave dedecus sequatur familiæ, vel illud ineant inconsultis parentibus in iis circumstantiis, in quibus meritò graviter offendi possunt: licèt enim liberi non subsint parentibus quoad electionem status, nec teneantur obedire, ubi sine rationabili causa dissentiunt; decens tamen est, ut parentes consulant. Denique graviter peccant per omnem rebellionem, contumaciam contra expressa parentum mandata; nisi materiæ levitas, vel indifferentia, aut negligentia aliqua humanæ fragilitatis, aut defectus omnis contemptus mandati excuset. Ratio horum omnium est, quia pietas erga parentes in materia gravi per se obligat liberos sub mortali. *Dixi per se:* quia per accidens quandoque à mortali excusari possunt v. g. ratione ætatis, infirmitatis, judicii obtusi, educationis, &c. ita ut parentes rationabiliter non possint graviter offendi. Hinc si in genere se quis accuset de inobedientia vel irreverentia contra parentes, spectanda est indoles, & ætas pœnitentis, sique ætas

Quandonam gravia.

si

fit exigua; supponi potest delictum non esse grave; si autem sit notabilis, & indoles notetur audax; interrogandus est de modo irreverentiæ, & materia inobedientiæ: quæ enim respectu aliorum in materia odii, contumeliæ, malevolentiæ, contemptus sunt mediocria, respectu parentum filiis sunt gravia: quia his illi sunt proximi post Deum. Cæterùm mos & æstimatio gentis etiam mensura sunt irreverentiæ filiorum contra parentes. Quòd, si filius dubitaret, an causa, aliquid faciendi vel omittendi, quo parens graviter affligi posset, sit justa, tenetur abstinere; quia possessio est pro parente: imo licet certò constaret, exacerbationem parentis oriri ex malevolentia, aut pravo humore ejus; adhuc pietas exigeret, ut omnem, quoad potest, ejus exacerbandi occasionem fugeret. Si tamen citra filii prævisionem oriretur exacerbatio, ipsi non imputaretur.

QUÆSTIO II.

Quæ sint filiorum bona & jura, eorúmque peccata contra justitiam?

139. *Bona castrensia plenè pertinent ad filium.*

RESP. Bona filiorum quadruplicia esse possunt, nempe castrensia, quasi castrensia, adventitia, & profectitia. Castrensia sunt illa omnia, quæ filius acquirit castrorum, seu militiæ causâ, ut equus,

quus, & reliqua omnia, quæ eunti ad militiam donantur à patre, aut alio. Item, quæ acquirit ratione militiæ, ut sunt stipendia, spolia, & quæ ex memoratis bonis proveniunt. Horum dominium plenum, liberámque sine consensu patris dispositionem habet filius; si tamen pubes non esset, id est, annum decimum quartum non complevisset; de iis disponere, & testari non posset, ne privilegium cedat in detrimentum infirmæ adhuc ætatis.

140. *Item quasi castrensia.* Quasi castrensia sunt, quæ filio donata sunt à Principe, vel acquisita per officium publicum non mechanicum, ut judicis, advocati, medici, professoris scientiæ liberalis; vel ex officio Clericali, aut beneficio Ecclesiastico; Item donata à patre pro titulo ordinationis. Horum dominium & dispositionem habet filius, non secus ac castrensium. Titulus tamen ordinationis probabiliùs venit in divisionem bonorum, quia censetur legitima.

141. *Adventitia tantùm quoad dominium directum.* Adventitia sunt, quæ aliunde absque intuitu patris saltem principaliter filio adhuc sub patria potestate constituto adveniunt v. gr. per testamentum, aut alio modo, á matre, avis, vel consangvineis maternis, aut extraneis; vel ex privata propria industria & labore, famulatu apud externos, & negotiatione, de

pro-

proprio peculio suis sumptibus vivente, opera extraordinaria, vel fortuitò, v. g. inventione thesauri, vel ex donatione, intuitu quidem patris facta sed principaliter ex affectu erga ipsum filium. Horum dominium ad filium pertinet; ususfructus verò, quamdiu filius est sub patria potestate, ad patrem, & hinc mortuo patre non sunt in alios dividenda, sique, uti res consumptibiles, fuissent consumpta; filio sunt in æquivalenti restituenda. Idem est de castrensibus, & quasi castrensibus.

Profectitia sunt bona à prioribus distincta, quæ filio obveniunt ex donatione facta principaliter intuitu patris, & quæ filius acquirit ex bonis paternis, v. g. ea administrando, iis nomine patris negotiando. Horum proprietas & ususfructus spectat ad patrem; proinde hoc mortuo in omnes hæredes sunt dividenda: si tamen filius etiam clam negotiaretur pecuniâ patris nomine suo, suscepto in se ejus periculo & damno, lucrum esset adventitium, quia sic pecuniâ velut suâ negotiaretur. Unde 142. *Profectitia plenè ad patrem pertinent*

Infero I. Peccat filius contra justitiam, & tenetur, per se loquendo ad restitutionem, si sub patria potestate constitutus, de bonis adventitiis, vel proventu ex illis, aliquid expendat, donet, vel alia ratione alienet contra voluntatem 143. *Quid, si filius aliquid alienet de adventitiis?*

patris; quia usufructus illorum pertinet ad patrem. Item, si de bonis profectitiis, aut aliis bonis patris, vel eis damnum grave inferat; quia horum & proprietas, & usufructus spectat ad patrem. Dixi: *per se loquendo*, nam 1. Non tenetur, si pater condonet, aut prudenter præsumatur condonaturus, si rogaretur; etsi filius præ verecundia rogare non audeat. Præsumitur autem condonaturus, si pater sit liberalis, & magno affectu feratur in filium. 2. Si pater sciat, & non exigat; & rarò, inquit *Layman*, censetur pater tam severus, ut damnum passus in bonis filii adventitiis reparari ab eo id velit. 3. Si damnum sit leve. 4. Si bona sint donata vel legata filio ea conditione, ut ipse solus usumfructum habeat, vel legatus filio sit solus usufructus: quia super hunc alius usufructus constitui non potest. 5. Si filius cum patre, vel eo invito adeat hæreditatem. Ratio est, quia in his postremis casibus usufructus spectat ad filium; hic tamen si sit impubes, nihil de bonis suis pro foro externo alienare potest; uti nec pubes sine consensu patris ad profanas causas testari potest; nisi de bonis castrensibus, vel quasi castrensibus. Dixi; *pro foro externo:* nam, si impubes ratione præditus tibi donaret de bonis, quorum dominium & administrationem habet,

habet, licitè id retineres, donec repetatur.

144. *Aut patri quid subducat.*

Infero II. Si filius rem gravem subducat, quam putatur rationabiliter pater non negaturus, si filius peteret, non peccat graviter; secus, si putetur rationabiliter negaturus, aut invitus esse; ut, si subduceret ad lusus vetitos, compotationes, luxum, &c. Ratio est, quia in hoc casu pater est invitus quoad substantiam; in primo autem tantùm quoad modum. Quae quantitas, respectu filii, patri aliquid surripientis, sit gravis, non potest unâ regulâ definiri, sed spectari debet parentum status, facultates, affectus in liberos, multitudo prolium, finis, ad quem accipitur. Si enim parentes sint divites, liberales in suos, si accipiatur ad usus honestos, paucae sint proles, parentes sunt minùs inviti, saltem quoad substantiam, quàm si sint mediocris fortunae, parci, multas habeant proles, vel accipiatur ad usus inhonestos. Haec omnia diligenter consideranda sunt, ne vel nimis facilè filiis ingeratur conscientia peccati mortalis, vel laxentur habenae ad furandum. Rectè docent *Laym.* & *Molina*, filium in Academia, vel Aula Principis versantem posse vigesimam partem pecuniae submissae à parentibus impendere in recreationes honestas, eleemosynas, donationes: quia id pertinet

net ad honestam sustentationem; censetur pater id permittere universim. Summa gravis videtur dicenda, cujus ablatio, spectatis omnibus jam recensitis, meritò ad gravem offensam patrem moveret, id quod bene notandum.

145. *Vel clam quid accipiat pro mercede sui laboris in domo patris?*

Infero III. Peccat filius-familias, si aliquid de lucro; quod in domo patris opera ordinaria laborans: v. gr. agriculturam exercendo, aut nomine patris v. g. mercatoris, cauponis, negotiando acquirit, sibi retineat sine consensu, vel contractu cum patre tanquam salarium. Ratio est, quia jura apud *Laym. l. 3. Tr. 4. c. 8. num. 12.* volunt, omnia acquiri Patri, quæ filius in domo patris laborans lucratur, & meritò; quia sic providetur liberis omnibus tam infirmis & debilibus, quàm sanis & validis, litésque vitantur. Neque consvetudo habet, ut filius à parente exigat salarium in ejusmodi labore, cùm victum & vestitum à patre habeat, & addiscat sibi necessaria acquirere. Deinde, etsi plures apud *La Croix l. 3. p. 2. num. 1034.* putent filio in domo patris laboranti deberi salarium, eò quòd sit velut socius negotiationis, nec debeat esse deterioris conditionis, quàm famulus, vel extraneus ad lucrum concurrens, præsertim, si alii parùm aut nihil laborent, aut ad lucrum conferant; non potest tamen clam sibi reser-

reſervare ſalarium, quia non licet occulta compenſatio, niſi habenti jus certum; jus autem filii ad ſalarium, niſi cum patre de parte lucri contraxerit, certum non eſt, tum propter jam dicta; tum quia, ſi vellet cum patre contrahere, poſſet eum pater repellere, ei valenti ſe alere, victum negare, & uti alterius operâ. Tum etiam, ut advertit *Molina Tr. 2.d. 234.* geſtor negotiorum, quando præſens eſt ille, cujus negotium gerit, non poteſt petere ſalarium, de quo mentionem non fecit, ſed cenſetur facere gratis, proinde in præſenti non eſt conſenſus patris in ſalarium, niſi contractus intervenerit. Hinc ſi filius, defunctis jam parentibus. prætendat plus in diviſione hæreditatis, timénsque, ne ab aliis id ſibi negetur, velit oocultare aliqua, & ſibi reſervare, eò quòd parentes ſenes ſuſtentare, rem domeſticam adminiſtrare, conſervare debuerit, aut etiam auxerit; dum interim fratres, & ſorores matrimonio juncti ſua curârunt, aut alibi lucrum fecerunt; bene expendenda ſunt omnia: nam fortè & alii in domo paterna ante ipſum laborârunt, & parentibus adfuerunt auxilio, idque abſque ſalario: ipſe victum & veſtitum ex bonis parentum habuit diutius, quam alii, &c. Si æquum, conſideratis omnibus, videatur, ut compenſetur ipſi labor parentum ſuſten-

stentationi, bonísque administrandis impensis major, eò quòd plus fecerit: quàm alii; interrogetur, an pater promiserit ei compensationem curæ majoris? Si ita, compensanda est judicio prudentum: si non, conveniat cum fratribus, audito aliorum consilio, ut fiat, quod æquum est: permittere enim, ut talis sibi compensationem taxet, nimis periculosum est. Putat *Layman* & alii ob sententiam oppositam tenentium, deberi filio salarium, posse Confessarium mitiùs agere, ut non obliget ad restitutionem, si filius jam subduxerit compensationem, modo non sit justo major, certóque plus lucratus sit parentibus, quàm alii.

Dixi 1. *Opera ordinaria:* nam, quæ lucrantur opera extraordinaria, bonis adventitiis annumerantur, adeoque licet peccet patri non concedendo usumfructum; posset tamen faciliùs quandoque excusari ob pericula non accipiendi postea, quod ipsi præ cæteris debetur. Denique censet *Layman*, posse filium ex operis artificialibus in domo patris exigere salarium, deductis tamen expensis, quas pater ipsi sustentando impendit. Rationem dat, quia filius, nisi pater se alere non posset, potest è domo paterna discedere, ut artem discat vel quodvis honestum vitæ genus amplectatur, ergo etiam, ut alteri operam suam locet, & lu-

lucretur. *Ant.* probat, quia aliàs servilis conditionis efficeretur, & velut in perpetuo carcere in domo paterna detineri posset. At, nisi contractus saltem tacitus intervenerit, censetur laborare gratis.

Dixi 2, *Filius-Familias*, id est, sub patria potestate constitutus; nam, si hac sit liber, v. gr. per mortem naturalem vel civilem patris, avo paterno non superstite vel lapsum patris in hæresin, aut emancipationem coram judice, vel susceptionem presbyteratus, aut contractum matrimonii, quæ lucratur, sibi acquirit.

Infero IV. Quæ filius invito patre subduxit injustè, tenetur mortuo patre in divisione hæreditatis subtrahere suæ parti; quia justitia exigit, ut alii cohæredes serventur indemnes, & æqualitas reducatur. Excipe, nisi alii tantundem subduxissent, aut id scientes non exigerent, vel pater in vivis remisisset; vel denique solus esset hæres; quo casu solus quoque teneretur solvere patris debita: quanquam non ultra vires hæreditatis, idque in foro conscientiæ; etsi inventarium non fecisset. Similiter in divisione hæreditatis subtrahenda sunt, quæ præter necessaria alimenta necessariò proli alicui pater impendit, ut sunt data in dotem ob nuptias, ordines, ingressum religionis, per professionem, ad liberandum filium ex carcere, in quem ob de- 146. *Quæ venire debeant in divisionem hæreditatis?*

lictum

lictum conjectus fuit; nisi pater expresserit, non esse subtrahenda. Ratio est quia pater censetur ista dedisse, quia debuit, & dè portione prolis; data verò pro alimentis in studiis, pro addiscenda vel profitenda arte etsi mechanicâ, pro convivio Doctorali, vel nuptiali, in prima Missa, primo ingressu in religionem, reducuntur ad alimenta: quia hæc spectant ad decentem sustentationem, & honorem patris.

147. *Admonitio filiorum, & instructio?*

PRimò. Si filius (idem est de filia) se accusârit de inobedientia erga parentes, dicatur illi, ut meminerit, quanta tulerint, fecerintque pro liberis, quot noctes duxerint insomnes, quot molestias adhuc sustineant, ut eos honestè alant, iisque in futurum provideant, indignum esse eas augeri à liberis, à quibus nunc auxilium & solatium exspectant. Nunquid vis manducare cum parentibus? Nunquid vis esse hæres eorum? An ergo non decens, ut simul labores, & obtemperes? Mandat Deus, ut parentibus obedias, si iis sis inobediens, Deo es inobediens; quomodo ergo ab eo benedictionem exspectabis? 2. Si graviter offendisset parentes suâ inobedientiâ aut eorum honorem imprecando, vel aliô modô læsisset, jubeatur redux domum veniam petere, & emendatio-

nem

nem promittere; vel, si hoc videretur difficulter facturus, suavibus verbis, & & promptis obsequiis debito suo satisfacere, & eos sibi conciliare. 3. Si putet filius se à parente duriùs tractari, & alium foveri ab ipso, petatur, an is sit fortè magis reverens erga parentem, si ita, faciat ipse similiter; si non, conetur ipse in omnibus gratificari parentibus, & futurum, ut non minùs ametur. Amor erga unum ex liberis v. gr. juniorem, est quandoque magis tener, non ideo natu major minùs amatur. Ad alterum, si parens asperiùs eum habeat, jubeatur aut tacere, aut benignè & reverenter respondere; sic vincet, & emolliet parentis animum, sique ad tempus patiendum sit, patientiam Deus multiplici benedictione coronabit, &c. 4. Si queratur, & pro excusatione inobedientiæ aut irreverentiæ referat, parentem rei domesticæ non bene præesse, potitare, sua dilapidare; moneatur, ut eò diligentiùs rebus suis invigilet, patre ebrio sileat, sobrium & bene dispositum benignè & reverenter moneat, & roget, ut suis, sibíque consulat, vel curet per virum prudentem, v. gr, Pastorem, aliúmve amicum patrem ad meliora reduci; Deúmque sæpe pro eo oret, quæque, omnibus adhibitis, emendare non potest, patienter ferat, sibíque certò persuadeat in præmium patientiæ
bene-

benedictionem in terris, & gloriam daturum in cœlis Deum.

CAPUT VI.

De Confessario Superiorum, & Subditorum.

QUÆSTIO I.

Quæ sunt speciales obligationes, & peccata Herorum, seu Dominorum?

148. *Obligationes Herorum.* RESP. I. Heri, aliique Superiores tenentur habere curam famulorum, & subditorum suorum, iisque præstare, ad quæ vi contractûs seu taciti, seu expressi sese obligârunt; ait enim Apostol. 1. Timoth. c. 5. *Si quis suorum maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Ratio autem est, tum, quia sunt locô parentum, capútque suorum morale, tum, quia justitia exigit, ut, de quibus contraxerunt, serventur. Unde

149. *Peccata Herorum.* 1. Peccant Heri, si non curent, ut præcepta Dei & Ecclesiæ observent famuli & famulæ: si non impediant eos ab occasione peccandi, & pericula ab eis non avertant, quantùm in ipsis est: si delinquentes non corrigant: si negligentes necessaria ad salutem non moneant: vel ad ea addiscenda non adducant.

2. Si

2. Si non dent iis convenientia ali- *Salarium*
menta, & mercedem justam, nec eam, si *justum tri-*
fideliter serviverint, tempore consveto; *plex.*
nisi in dilationem famulantes consentiant. Est autem merces justa, quæ spectatis circumstantiis loci, temporis, ac pro tali ministerio ejusmodi hominibus pendi solet; estque triplex: alia summa, alia media, alia infima. Minùs quam hanc, dominus famulo dare licitè non potest, etsi hic esset pauper, aut res arbitrio domini sine conventione explicitè fuisset relicta; nisi fortè ministerium esset tale, pro quo nihil exigi, darique soleat, præter honestam sustentationem, victúmque convenientem; vel Herus aliquem reciperet potiùs misericordiæ, quàm obsequii causâ, hócque illi indicaret. Cæterùm sicut copia mercium sæpe imminuit earum pretium; sic copia famulantium horum salarium, ita ut modò justum sit, quod aliàs justum non fuisset.

3. Si famulos ante tempus sine justa causa, ex parte eorum se tenente, ex servitio dimittant, aut ita tractent, ut cogantur antè discedere. Atque in hoc utroque casu tenentur solvere mercedem integram, per se loquendo, & servare indemnes.

4. Si negent salarium, vel ejus partem, quia nolunt, vel non possunt eorum

operâ uti: v. g. quia Heri sunt infirmi, aut aliundè impediti; nisi aliter conventum sit; quia, cùm per famulos non stet, quo minùs operam suam præstent; potiùs Heri ex casu fortuito, quam famuli innocentes damnum ferre debent. In hoc casu, si famulus locaret operam suam alteri ad tempus, stipendium pro ea cederet domino impedito, quia opera illius temporis illi debebatur, ergo & pretium ejus; neque damnum pateretur famulus, quod compensari deberet. *La Croix l. 3. p. 2. n. 1050. Laym. l. 3. Tr. 4. c. 22.* Quod si Herus monuisset, vel imperâsset famulo, ut interim operam suam locaret alteri, & hic id neglexisset, detrahi famulo posset, quantum domino decedit. Putat *Lessius* quòd libertas se locandi interim alteri, famulo concessa, sit pretiô æstimabilis, adeoque aliquid pro ea, si alteri non se locârit, posset detrahi, at libertas illa, ut rectè *Molina*, est parùm æstimabilis.

5. Si famulis ægrotantibus pro consuetudine loci ad breve saltem tempus non dent alimenta; quia, si consuetudo ita habet, tacitè ad id in conductione famulorum se obligârunt; quibus tamen infirmis non tenentur solvere medicinas, imò si conductus, v. gr. ad annum, ægrotaret diu, v. gr. ad duos vel tres menses

ses, de rigore Herus nec alimenta tamdiu, nec totum salarium, sed pro rata temporis tantùm dare teneretur. Hic quando graviter, quando leviter tantùm peccent Heri, determinandum est ex gravitate vel levitate materiæ, uti in aliis injuriis. Cæterùm non peccant Heri timendo, & invigilando, ne à famulis defraudentur, quia timor fundatur in periculo communi.

SI circumstantiæ id ferant, monendi sunt domini, ut suæ obligationi satisfaciant, famulantes benignè tractent, non appellent verbis contumeliosis, eorúmq; errata corrigant, leviora quandóque dissimulent, memores humanæ fragilitatis. Eorúmque famæ consulant, nec defectus aut vitia divulgent, nisi fortè charitas postularet revelari alteri, cui suam operam deinceps vellent addicere; quo etiam casu plus non foret dicendum, quàm conducat ad cautelam Heri futuri. 150. *Admonitio Heris danda.*

QUÆSTIO II.

Quæ sint obligationes famulantium?

RESP. Tenentur primò obedire Heris suis in iis, quæ spectant ad bonos mores, & ad quæ se obligârunt vi contractûs. 2. Præstare fidele obsequium Heris suis, quale ordinariè ab ejusmodi exigi & præstari solet. 3. Illud autem, etsi possit esse exactissimum, quale so- 151. *Famulorum obligationes.*

lent diligentissimi, vel medium seu exactius, quale solent exhibere diligentiores; satisfaciunt tamen suæ obligationi, nisi aliter conventum sit, si præstent infimum, justum, seu quale solent præstare diligentes, ita ut non vergat in desidiam. 4. Manere in obsequio dominorum tempore, de quo conventum est, nisi causa interveniat, ex qua pro consvetudine loci liceat discedere. 5. Non uti, vel distrahere res dominorum ipsis rationabiliter invitis, cavereque eorum damna pro ratione officii sui. Undè deduco.

152. *Specialia famulorum peccata. Peccat primò famulus, si non sit negligens.* 1. Peccat famulus, si negligens sit, & servitium justum; saltem infimum præstare omittat. Et in hoc casu tenetur domino de damno emergente, & lucro cessante; uti si ante tempus sine justa causa discedat, aut relictô ante servitiô redeat; si dominus tamen nullum indè damnum pateretur, non posset famulo ante sententiam judicis negare totum salarium, quia dignus est operarius mercede sua, pro tempore, quo laboravit, *Lugo de justitia d. 29. n. 56.* Idem dicendum, si famulum redeuntem, uti non tenetur, nollet recipere. Vide tamen *Schmaltzgruber l. 2. Tr. 18. n. 69.*

2. Si damna non 2. Si non impediat damna domini sui: & quidem semper peccat contra charita-

ritatem, cùm facile, & sine gravi incom- *impediat.*
modo potest; contra justitiam autem, & cum obligatione restituendi in defectu aliorum, si damna non impediat in iis, quæ ipsi specialiter sunt commissa; ut, si cui commissa esset cella, granarium, vel penus, vel hortus, aut culina, vel tota domus: hic enim teneretur de damnis, quæ ejus culpa sunt illata, vel ab ipso non impedita, cum impediri potuissent. Si autem non impediat in iis, quæ ipsi specialiter commissa non sunt, etsi, ut dixi, peccari possit contra Charitatem; probabiliter tamen non peccat contra justitiam, adeoq; ad restitutionem non tenetur; quia illa obligatio nimis difficilem redderet famulatum, adeoq; non videtur imposita. Admittunt hoc omnes, si damna inferentur à domesticis: negant verò *Lugo, Tamb. La Croix,* si ab extraneis inferrentur in rebus dominorum, circa quas solent occupari famuli, ut sunt res omnes domesticæ, fruges agrorum &c. eò quòd sit communis persvasio, videatúrque esse juris gentium, quod cuilibet famulo res domini sui commissa sit contra injurias externorum.

3. Si exigat salarium summo justo *3. Si justo plùs exigat.*
majus; quanquam potest à domino liberali plùs quàm mereatur opera ejus admittere; quia sunt magnates, qui putant, ad decus suæ familiæ spectare, ut suis plùs pendant.

4. Si utatur occultâ compensatione, non facilè permittenda famulis.

4. Si salario justo infimo, de quo pactus fuit, non contentus prætendat, se plus mereri, & utatur occultâ compensatione, ordinariè peccat pro gravitate materiæ: nam ut occulta compensatio liceat, requiruntur hæ conditiones: Prima. Debitum debet esse justitiæ, ídque certum & nunc, vel saltem proximè præsens: quia in dubio, an alter mihi debeat, ipsum injustè privarem re suâ. 2da. Res, quæ accipitur, debet esse debitoris, & non alterius ipsi commodatæ, vel apud ipsum depositæ. 3tia, Res, quæ accipitur, si fieri possit, debet ejusdem esse speciei cum re mihi debitâ, ne dóminus cogatur rem aliam cum mihi debitâ commutare: 4ta. Debet compensatio fieri sine damno debitoris, & tertii. 5ta. Debitum non debet posse facilè impetrari aliâ viâ. Prima autem conditio, quæ præcipua est, rarò adest in famulis: hi enim sæpe amore lucri excœcati persvadent sibi, se minus justo accipere; dum interim essent alii, qui eadem mercede servirent. Caritas temporum sæpe imminuit salarium: hoc, quod illi decedit, non rarò compensatur per alios favores, instructionem, spem commodi, cujus intuitu ab initio renuntiârunt majori salario; &, quæ omnia, cùm sæpe sint ignota, non permittenda famulis occulta compensatio, etsi dicant

cant, sibi esse evidens, quod justò minus accipiant; sed jubeantur dominis rem suam exponere, & cum illis convenire, ut aut plus accipiant, aut permittantur quærere alium dominum. Innocentius enim XI. damnavit hanc propositionem ordine 37mam: *Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè Heris suis eripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.* Hæc propositio, si vera foret, aperiret ostium furtis plurimis.

5. Si res Domini expendat, ipsô invitô, etiam in bonum domini.

5. Si res domini, ipsô insciô, & rationabiliter invitô expendat etiam in bonum ejus: v. gr. si famulus equis, ut eos vegetos & pingves conservet, clam frumenti plus apponat, quàm velit dominus. Facilius tamen in tali casu excusabitur à mortali, & onere restitutionis, nisi in valde magna quantitate excessisset: quia totum cessit in bonum domini, qui & facilius præsumitur non exigere restitutionem. Sic & excusatur ancilla, si de accepta pro emendis pecunia, ubi minoris emit, partem restantem reservet, in bonum domûs aliás impendendam, ne à domina reprehendatur, ubi cariùs emendum erit; quia talem injustam reprehensionem subire non tenetur. *La Croix l. 3. p. 1. n. 1043*

6. Si justo plus consumat.

6. Si in itineribus vel negotiis pro Hero gestis plus consummat, quam necesse sit,

sit, Herúsque permiserit; quia heri censentur tantùm consentire in sumptus honestos & necessarios.

7. Si emens nomine domini pretio detractum retineat.

7. Si missus, ut quid emat, id sibi emat, Heróque dein vendat cariùs; quia tenebatur nomine Heri emere, hinc & tenetur ad restitutionem. Idem est, si rigidè mercetur, detractámque de pretio communi peccuniam sibi retineat; quia illa manet sub dominio domini; neque sibi eam pro industria extraordinaria appropiare potest; quia emit nomine Heri, quia ex justitia ipsi nihil debet pro industria, quam non exegit, sed famulus liberè, posuit. Idem dicendum est, si jussus pretiô ab Hero taxatô emere, minoris emit: vel vendere, pluris vendit, quódque superat taxam, retineat; quia Herus censetur pretium taxâsse, ne pluris emeret, vel minoris venderet.

8. Si pecuniam alteri dandam pro damno avertendo retineant.

8. Si accepta ab Hero pecuniâ missus, ut eam offerendo, alium averteret à damno, Hero inferendô, alium verbis bonis avertat & retineat pecuniam. Ratio est, quia primariò missus est, ut nomine Heri damnum averteret, nec voluntas Heri fuit, ut offerret pecuniam, si aliter averti posset; sique putavit aliter placari non posse, error fuit, & ex hoc pecuniam tradidit famulo.

Quid, si mutet pecuniam?

9. Si famulus ab Hero accepisset 300. nummos aureos, ut certo creditori debi-

bitum exſolvat, , & commutet illos cum lucro in aliam monetam, debitúmque ſolvat, non peccaret lucrum retinendo; quia pecuniam non commutavit nomine Heri, ſed lucrum eſt fructus induſtriæ nomine famuli poſitæ. Excipe, niſi expreſſè dominus voluiſſet illas pecunias tradi creditori, aut ſibi reſervaſſet lucrum, vel potuiſſet ideo à creditore plus obtinere. Similiter, ſi Quæſtor negotiaretur, dominô inſciô, cum ejus pecunia ſine damno domini, periculúmque in ſe ſuſciperet, poſſet lucrum retinere; quia, cùm pecunia de ſe non ſit frugifera, fructus ex ea cenſetur eſſe induſtriæ, poſſet tamen & in hoc, & in priori caſu peccari leviter contra obſervantiam domino debitam, uti, ſi meritò crederetur id ægrè laturus, ſi ſciret. Non videtur tamen graviter contra juſtitiam Quæſtor peccare, etſi dominus prohibuiſſet, quia non læderet graviter jus proprietatis domini.

10. Si famulus ab Hero miſſus, ut Heri nomine recipiat pecuniam à debitore ejus, eam permutet, peccat, & lucrum debet dare Hero; quia eo ipſo, quod traderetur famulo, erat pecunia Heri, qui cenſetur habere illam; pecunia autem ſolvenda creditori in priori caſu necdum hujus erat. Vide alium caſum apud *La Croix l. 3. p. 1. n. 1047.*

Quid de esculentis? 11. Peccant graviter famuli, & ancillæ, si esculenta in notabili quantitate extraneis vendant, vel donent; quia domini sunt graviter inviti quo ad substantiam; quod patet ex eo, quod graviter indignentur, id rescientes, detrahant partem salarii, & quandoque ex domo dimittant, & meritò; quia illa licentia magnis damnis exponit dominos, & famulos pervertit, ut inter quisquilias numerent, quæ reservanda sunt mensæ familiæ. Peccant quoque, si, cibos de mensa sua residuos vendant, aut donent extraneis; quia meritò censentur domini inviti, si tamen cibi ordinarii non pretiosi, nec ad alteram mensam reservari soliti, darentur pauperibus, qui quandoque juvant in laboribus domesticis, excusarentur à culpa saltem gravi; quia domini non censentur ita rationabiliter inviti, saltem quoad substantiam, utpote talibus obligari, saltem ex charitate, vel gratitudine, imò si cibi essent corumpendi, vel porcis objiciendi, vel Hera parcissimè remuneraret operas externorum, non peccaret ancilla, moderatè illos pro bono domûs in pauperes collaborantes erogando.

12. Si accipiant famulantes victualia pretiosa, vel recludi solita, aut ipsis non dari solita, eáque absumant, peccant pro gravitate materiæ; nisi domini hic

&

& nunc prudenter præsumantur contenti. Si autem accipiant victualia non pretiosa, quæque statum illorum non excedunt omninò, nec recludi solent, & domini id rescientes, non contradicant, aut rogati facilè concedant, signum est, non esse invitos quoad substantiam. Sciunt, inquit *Lugo de jure & justit. disp. 34. n. 78.* non posse exspectari à famulis, ut de rebus, quas tractant, nihil manibus adhæreat. Non est tamen hic laxanda famulantium libertas, sed potiùs restringenda, ne in abusum abeat, monendíque sunt, ut Heros suos aliquando interrogent, quid sibi liceat in iis: quia quandoque sibi persuadent licere; quæ non licent: v. g. putat ancilla, vel famulus pistoris, sibi licere mane pro jentaculo accipere similaginem, insciô Herô, quod jentaculum sibi debeatur; at facilè errare potest, nisi intellexerit voluntatem Heri sui; qui fortè volet suos esse contentos aliô jentaculô. Et quanquam censeat *Lessius* furta minuta famulorum ex commestibilibus ordinariis, quæ famulis dari solent, nec recluduntur, non coalescere ad constituendum unum grave; id tamen non extendendum est ad alia, v. gr. vinum in cella, vel panes, qui venales prostare solent, præsertim, si damnum successivè valde grave inferatur.

13. Peccant, si dent pauperibus eleëmosy- *Quid si det,*

Inſciô domi-nô, eleë-moſynas?

moſynas, dominô rationabiliter invitô, de bonis ejus: non tamen, ſi darent pauperi in extrema neceſſitate conſtituto, vel, quod ſibi ſubtrahunt in victu, paucioribus contenti, & laboribus adhuc apti; cavendum tamen, ne ſi ſibi ſubtrahant de prandio in gratiam pauperum, ideò in cœna plus abſumant: nec videntur peccare, ſi dent modicum, & rarò, aut dominus non poſſit eſſe rationabiliter invitus, ut ſi res periret alioquin: nec denique ſi prudenter præſumatur conſenſus Domini, utì præſumitur, ſi famulo ſit commiſſa adminiſtratio.

14. Si ab Heris juſſi, ſine rationabili cauſa, diebus feſtis laborent ſerviliter, aut Miſſæ non interſint, ut vitent reprehenſionem aliquam vel rixam; ſecùs, ſi ob incommodum, judiciô prudentum, grave; quia cùm hoc Eccleſia ad iſta non obligat. Quæ etiam illis permittit, ut illis diebus veſtes neceſſarias reficiant à prandio, ſi aliis diebus id non poſſent, aut non permittantur facere; &, ut Sacrum omittant, ſi debeant cuſtodire pecora, vel domum, ideoque Sacro intereſſe non poſſint.

Quid de famulante hæreticis?

15. Si ſervitium addicant hæreticis, dùm periculum probabile eſt perverſionis, aut ſine pacto, ut permittantur ſervare præcepta Dei, & Eccleſiæ: quia exponere ſe periculo proximo probabili incidendi in

hære-

hæresin, est intrinsecè malum, & nullô incommodô excusatur à peccato; unde, si hoc successu temporis ingrueret, discedendum esset; pactum autem tale non adjicere, est se exponere periculo proximo, præcepta Ecclesiæ plerúmque non observandi, ut sunt præcepta, diebus festis audiendi Sacrum, non laborandi serviliter, abstinendi à carnibus diebus vetitis; in horum autem valde frequenti violatione non excusantur, nisi ob grave incommodum, quale foret, si non posset haberi dominus Catholicus, aut à quo non acciperet, nisi dimidium salarium. Aliud foret, si raró impedirentur à Sacro, & aliud nihil obstaret; quia & à dominis Catholicis quandoque impediuntur. Si Singulis mensibus bis impedirentur ab auditione Sacri, impedimentum esset frequens, respectu anni, si tamen id secum ferret officium, v.gr. si deberet custodire pecora, excubias agere, in mari navigare longo tempore, tabellarium agere per loca hæretica; non obesset, quia talia etiam famulantes apud Catholicos excusant. Qui ex legitima causa famulatum addixit domino hæretico, eíque apponerentur carnes diebus vetitis, non teneretur quidem solo pane esse contentus, sed posset vesci carnibus, cum protestatione tamen, quod ex necessitate faciat, ideóque per-
mitta-

mittatur ab Ecclesia. Si tamen haberet unum ferculum esuriale præter panem, illicitè vesceretur carnibus quia famuli etiam apud Catholicos diebus esurialibus ejusmodi cibis debent esse contenti, Neq; excusat periculum irrisionis; sed necessitas: ita ut vita aliter non possit sustineri, & labor debitus peragi. Neque licet ex voluntate domini sui cooperari ad hæresin v.g. ministeria ad hæresin spectantia ordinare, &c. *La Croix l, 2. n. 108.*

Vel cooperante ad malum?

16. Peccant famuli si directè formaliter, aut moraliter proximè Heris suis cooperentur ad peccandum, v, gr. Si concubinam conducant, invitent ad actum turpem,. literas ad eam deferant, quas sciunt turpem continere amorem; quia sic interpretativè vellent peccatum. Licitè tamen possunt facere indifferentia, quæ remotè tantum se ad peccatum habent, & iis ex officio incumbunt v. gr. diebus vetitis coquere & apponere carnes, quia illa cooperatio est tantùm remota, & famulantes ex officio debent ejusmodi obsequia dominis; qui, quod carnes commedant, ipsis, non famulo imputatur. Ex quo tamen nolim inferas, similia statim licere aliis, & à famulatu liberis. Nam caupo illicitè dat vinum se inebriaturis ex eo precisè, quod petatur, aut ipse sit cariturus lucro ex eo vino. Imò famulis non licet ea coope-

ratio,

ratio, quæ fit per actiones seorsim spectatas indifferentes quidem, quæ tamen collectivè sumptæ per se & propinquè conducunt ad peccatum. Vide damnatam 51. ab Innocentio XI.

PRimo. Monendi sunt famuli, & famulæ, ut Heris suis sint fideles obedientesque propter Deum, cujus authoritate domini mandant; non divulgent, quæ domi fiunt: apud externos suos Heros non contemnant, & alia, quæ præstare ex famulatu, & officio hominis Christiani debent, præstent. 153. *Admonitio & instructio famulis danda.*

2. Si ancilla, vel famulus accusârit se de mendaciis, eo quòd jussus à domino dixerit quandoque, dominum non esse domi, cùm revera adesset; instruendus est, ut verbis utatur eô modô, quô vitetur mendacium. De quo in Theologia Morali. P. 2. à n. 239.

QUÆSTIO II.

Quæ sint Obligationes Pastorum, aut Parochorum, & specialia illorum peccata?

REsp. I. Tenetur Parochus habere scientiam, & linguæ necessariæ notitiam requisitam ad officio suo fungendum, quia obligatio faciendi involvit obligationem sciendi. Quod si quis bonâ fide suscepisset beneficium curatum, carens scientiâ requisitâ, nec posset se quali- 154. *Requiritur scientia.*

lifi-

lificare ad curam per se gerendam; permittit Tridentinum, illi Vicarium substitui, assignatâ illi parte fructuum, respondente oneribus, qui suppleat, modò sit honestæ vitæ; si autem talis imperitus turpiter & scandalosè viveret, vult moneri; & si non emendet, permittit privari beneficiô.

Sacerdotium, & professio fidei.

2. Tenetur intra duos menses à die acceptæ pacificæ possessionis coram Ordinario emittere professionem fidei, & obedientiam Papæ promittere.

3. Tenetur intra annum, nisi dispensetur, aut impedimentum legitimum occurrat, à die acceptæ pacificæ possessionis fieri sacerdos; aliàs ipso jure privatur beneficiô. Posset tamen necdum sacerdos suorum matrimonio assistere, & suscepto Diaconatu, etiam solemniter baptizare. *La Croix lib. 6. num. 276.* Id, quod ex commissione Parochi potest quivis Diaconus ex rationabili causa.

Residentia

4. Tenetur residere in Parochia, ità, ut ei non liceat intra annum ab ea abesse sine causa rationabili, & licentiâ Episcopi ultra bimestre; alioquin peccat graviter, tenetùrque fructus restituere respondentes illi tempori, & quidem totos juxta communiorem, etiam ante sententiam judicis; ita enim statuit *Trident. sess. 23. c. 1. de Reformatione.* Putat tamen *Laym. lib. 4. Tract. 2. c. 6. num. 6.* non esse in

illo rigore recepta verba Tridentini: ut teneatur ante ſententiam declaratoriam judicis, ſi Eccleſiæ nullum ſit damnum illatum. Probabile quoque eſt, quod docet *Bonac.* & alii, non teneri reſtituere, niſi fructus reſpondentes reſidentiæ neglectæ; quia cum Parochus fructus percipiat non tantùm pro reſidentia, & oneribus illi annexis, ſed etiam pro horis recitatis, aliiſque officiis; hinc, ſi horas recitet, & alia officia per alium expleat, poterit fructùs his reſpondentes percipere. Dixi 1. *Ultra bimeſtre.* Nam, ſi intra annum per duos tantùm menſes cum rationabili cauſa, ſine licentia Epiſcopi abſit, ſine gravi damno ſuorum, non peccat graviter; quia non eſt per ſe malum, tantiſper abeſſe; aliàs Tridentinum non permitteret dari licentiam; ex eo autem quod non petatur licentia, non eſt materia gravis peccati. Imò probabile eſt, quod pro abſentia cum cauſa per bimeſtre tantùm, nunc opus non ſit licentiâ Epiſcopi; quia uſu receptum eſt, ut ad brevem abſentiam non petatur licentia, & Epiſcopi id ſcientes non contradicunt. Ita Nav. Bonac. aliique multi. Sed ſecuriſſimum eſt, ſequi ſuæ diœceſis con ſuetudinem; juxta quam ſi petenda non eſſet licentia; per bimeſtre tantùm intra annum abeſſe ſine cauſa, mortale non eſſe, docent *Nav. Gartz. Bonac. R. P. Reuter Neo-Conf.* R . *Barboſa*

Barbosa & alii; quia talis absentia, etsi continua, videtur modica. Ad absentiam bimestrem per *Gartz.* jam sufficit quæcunque causa honesta, etiam recreationis tantùm, quod tamen negat *Gobat*; quia Tridentinum videtur requirere aliam causam æquam. Quod, si subitâ & evidente necessitate Episcopus adiri non posset, posset abire sine licentia: hôc enim casu Epiikia locum habet: neque hôc casu teneretur ad ullam restitutionem: uti nec, si per bimestre tantùm ex causa abesset, quia restitutio tantùm videtur imposita iis, qui peccant graviter. Unde & potens petere licentiam, si sine hac abfuisset ultra bimestre, teneretur tantùm restituere fructus respondentes tempori, quod superat bimestre; quia Tridentinum videtur permittere absentiam ex causa per bimestre. Ex quacúnque autem causa sit absens Parochus, debet substituere alium idoneum, qui potest esse vicinus Parochus. Ad absentiam unius diei ferialis, dùm nullus est infirmus, non esse opus alium substituere, eo quod non sit morale periculum necessitatis ejus præsentiæ, censet *Palao*. Tutius tamen est, requirere vicinum Parochum, ut pro quocúnque casu talis absentiæ suppleat, & monere Parochianos, ut ipsum petant, si necessitas ingruat. Dixi 2. *Ita, ut non possit abesse.*

esse sine justa causa, qualis; ut possit abesse ultra duos menses, quadruplex assignatur à Tridentino, nempe 1ma. Christiana charitas, uti, si exigat gravis necessitas proximi. 2da. Urgens necessitas, ut gravis infirmitas corporis, compositio litis de juribus beneficii. 3tia. Obedientia. 4ta Evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas. Ob has licentiam dare potest Episcopus; non tamen, ut etiam studiorum causâ absit per septennium, vel quinquennium; etsi ideò aliqui Episcopi ad biennium dispensent. Causa tamen debet esse Episcopo cognita, & approbata: unde non sufficit licentia præsumpta, uti nec pro foro externo oretenus tantum data, etsi sic data sufficiat pro foro conscientiæ. Dixi 3. *Tenetur residere in Parochia*: non verò in domo Parochiali; quia sufficit quod suis sit præsens intra Parochiam, ita ut accessus ad eum pateat: unde non satisfacit, si resideat intra Parochiam in loco clauso, ita ut non detur omnibus accessus noctu, nec si distet à Parochia bis mille passus; licet alium suo loco relinquat, & singulis diebus festis & Dominicis Parochiam adeat; secùs esset, si parum distaret: hoc enim pro nihilo reputatur. Similiter non obest continuæ residentiæ, si divertat ad viciniam, v. gr. ad funus, officium anniversarium, aut etiam recreationis causâ

eadem die reversurus: secùs foret, si sæpè de nocte emaneret; quo casu, si dies discontinui superarent duos menses, fructus saltem non omnes faceret suos: si enim tempus bimestre esse deberent dies continui, posset quis mediô annô interpolatim abesse, sine obligatione restituendi fructus. Si habeat duas Ecclesias unitas, tenetur residere in loco dignioris: si non constet, quæ sit dignior, in frequentiori: si una sit in urbe, altera extra illam, debet residere in urbe, & alteri providere de ministro pro nocte in necessitate.

Administrare debet sacramenta. 5. Tenetur Sacramenta administrare, quoties necesse est, aut Parochiani rationabiliter petunt. Unde tenetur 1. Curare, ut nullus infans sine Baptismo decedat, ac proindè instruere obstetrices, ut sciant, in necessitate ritè conferre Baptismum; sique prudens dubium, aut suspicio sit de valore Baptismi ab iis collati, sub conditione rebaptizare: quod ut, sicut oportet, exequátur, examinanda est obstetrix, quâ materiâ, quâ formâ sit usa: quæ pars corporis infantis sit abluta: quomodo processerit; an perturbatè & festinanter? an benè meminerit, formam totam esse prolatam; &c. Dein volentibus ex sola etiam devotione confiteri aut communicare, tenetur Parochus gratificari sub mortali, modò non

non nimis frequenter petantur ea Sacramenta, & non ſit alius, qui præbeat. Tempore peſtis vel alterius morbi contagioſi, etiam cum periculo vitæ, tenetur Sacramenta miniſtrare ſuis. Unde peccat mortaliter, ſi tempore peſtis, vel belli lateat, vel fugiat; niſi fortè cum licentia Epiſcopi idoneum ſubſtituat, qualem ſi habere nequeat, nequit beneficium reſignare. Ratio eſt, quia, ſicut miles pro prælio, ſic ille pro tali neceſſitate conductus eſt, & bonus Paſtor debet pro ovibus ſuis ponere animam ſuam. Hinc & peccat graviter, ſi per ejus negligentiam aliquis moriatur ſine Sacramentis, ut, ſi ſcivit poſſe eſſe morale periculum mortis, & vel longe abeſt, vel per crapulam ſe ineptum reddidit ad ſuccurrendum, vel noluit ſurgere, ſicque infirmus mortuus eſt, aut periculum probabile fuit, ne ſine Sacramentis moreretur, hinc novus Paſtor initiò curæ ſuæ, & quando ingruunt morbi contagioſi, vel, qui mentem ſolent citò evertere, edicat ſuis de cathedra, ſe diu noctúque præſtò futurum ad Sacramenta neceſſaria adminiſtranda: proindè non vereantur noctu ſe advocare. Caveat quoque Paſtor, ne nimis fidat viribus infirmi, & differat Sacramentum, imprimis pœnitentiæ; quia morbi, præſertim febres calidæ, mentem facilè evertunt, ita, ut infirmi aut plane non,

aut minus, veldubiè apti fiant ad Sacramentum Pœnitentiæ. Sed neque satisfacit suo officio Pastor, si suos Sacramentis jam munitos postmodùm deserat & neque per se, neque per alium eos visitet: cùm enim vicinioribus morti major instet à dæmone tentatio, & salutis periculum, majórque corporis animique dejectio, tunc vel maximè tenetur Parochus eorum saluti consulere.

6. Tenetur Parochus actualis, & residens curam exercere per seipsum, sique cum commodè potest, exerceat semper per alium, peccat graviter: quia obligatio Parochi est personalis. Si tamen parochiani non sint inviti, eò quod alius æquè bene, aut meliùs præstanda, præstat, potest alium adhibere etiam ad difficiliora quandoque, imò, & sæpe; quia tunc censetur facere per se, dum per alium æquè idoneum facit, & subditi sunt contenti. Dixi: *Pastor actualis*, Pastores enim habituales tantum, seu per fundationem, privilegium aut consuetudinem liberi à cura per se exercendâ, quales sunt quidam Prælati, & Decani in Collegiatis, possunt officium Parochiale exercere per Sacellanos, vel Vicarios; debent tamen esse apti, ut per se possint, saltem in necessitate curam exercere; quia *Trid. sess.* 7. *c.* 3. *de Reform.* ad omne beneficium curatum cathedrali inferius, requirit industri-

duſtriam perſonæ. Tenentur quoque curare, ut Sacellanus, vel Vicarius in Parochia reſideat ſecundum dicta.

7. Tenetur Parochus ſuos paſcere ſalutari doctrinâ, docendo eos neceſſaria ad ſalutem, & bonum facere, & declinare à malo. Unde, licet non tenentur ad Conciones oratorias, utpote plebi ſæpè parùm utiles; tenetur tamen tùm ad Catecheſes, tùm ad adhortationes populo accommodatas, eáſque frequentes; ita, ut, ſi notabiliter ſit negligens, peccet mortaliter. Prudenter faciet, ſi quæ ſpectant ad fidem, ſpem, charitatem, vitam Chriſtianam; Sacramentorum ſuſceptionem etiam pro Concione facili modo proponat: aut textùm Scripturæ pro moribus formandis per modum Chriæ exponat &c. Tenetur etiam inſtruere, qui ad templum nequeunt accedere, ut cuſtodes pecorum, &c. qui ſunt in gravi neceſſitate. *Inſtruere ſuos.*

8. Tenetur, cum ſuo etiam incommodo, quandoque cum periculo vitæ adhibere, quam poteſt diligentiam, ut ſuorum peccata tùm publica, tùm occulta impediat: qui cum Chriſto pactus eſt curam & ſolicitudinem gregis. *Peccata impedire.*

9. Tenetur ſub gravi peccato ſuis eſſe bonô exemplô; quia aliàs eſt gravi ſcandalo; cùm plebs exiſtimet ſe ſatis bonam, ſi non ſit pejor ſuo Paſtore; aliáſque perdit authoritatem, ſicque Conciones, & *Præire bono exemplo.*

admonitiones erunt inefficaces. Proindè ostendat opere, quòd suos verè amet in Domino: absit ab omni specie avaritiæ, omnísque suspicione amoris impuri: caveat lites cum suis; quoad potest, nec ullam suscipiat, nisi priùs ostenderit, se ad eam cogi. Quibus potest, benefaciat in vita: quæ post mortem relinquit hæredibus, raró prosperantur: apud suos authoritatem, & paternam gravitatem servet, &c.

Pro suis offerre Missam. 10. Tenetur Parochus, etsi actualis tantùm, aut Vicarius, diebus Dominicis & Festis de præcepto, quibus fideles tenentur audire Sacrum, etsi iis, auditô Sacrô, liceret per consuetudinem labor servilis, fructum medium Sacrificii applicare suis parochianis: saltem ubi Constitutio Benedicti XIV. est recepta. Undè pro Sacro tunc stipendium admittere non potest; nisi tenues adeó essent ejus reditus, ùt vivere non possit: tunc enim Episcopus potest dispensare, ùt iis diebus stipendium admittat, pro quo Missa differri non possit, sed hoc casu tenetur alio die pro suis sacrum legere. Ita statuit *Benedictus XIV. in Constitut. 1744. 19. Aug. edita.*

QUÆSTIO IV.

Quæ sint obligationes Pædagogi, Præceptoris, Ludi-Magistri, & Discipulorum?

Resp. 1

RESp. I. Inter hos & discipulos eadem ferè est obligatio, quæ inter parentes, & filios. Unde 1. Tenentur suorum discipulorum profectum promovere in literis; bonos mores eos docere, sique officio suo, non adhibendo diligentiam justam, qualem diligentes solent adhibere, desint, tenentur de damno, & salarium non faciunt saltem ex toto suum. 2. Tenentur discipulorum pericula peccandi avertere; peccata, quoad possunt, corrigere; iis bonô exemplô prælucere, & justô minervali esse contenti. Ratio est, quia tacito contractu discipulos admittendo ad ista se obligârunt: unde hæc negligendo peccant contra justitiam. Econtrà discipuli tenentur præceptoribus obedire in iis, quæ ad studia & bonos mores pertinent; tempus studiis destinatum bene impendere. Stipendium, aliáve à parentibus pro præceptoribus missa, iis tradere; sunt enim à parentibus subjecti præceptoribus; tenenturque parentibus obsequi; unde, si in his notabiliter deficiant, peccant graviter, uti si tempus valde notabile malè impendant.

155. *Ad quid tenentur Pædagogi & Ludi-Magistri.*

Ad quid discipuli.

QUÆSTIO V.

Quæ sint obligationes Tutoris, Curatoris, Pupilli & Minorennis?

Obligatio Tutoris & Curatoris

RESp. Tutor, id eſt, conſtitutus, ut pupilli ſeu impuberis perſonam, & bona locò parentum gubernet, & adminiſtret, & curator, id eſt, conſtitutus, ut curet bona minorennis ſeu puberis necdum 25. annos nati. Tenentur primò ex juſtitia bona illorum adminiſtrare eâ curâ, quam diligens pater-familias propriis ſuis rebus adhibere ſolet; tàm ut emolumenta proveniant, quàm ut damna avertantur; alioquin tenebuntur etiam in conſcientia compenſare, ſaltem ſi cum notabili negligentia culpa Theologica gravis intervenerit. Ratio eſt, quia ſuſcipiens tutelam, vel curatelam per contractum tacitum ad illa obligationem ſuſcepit. Unde &, ſi pecunias eorum converterent in ſuos uſus, tenerentur de lucro ſuâ culpâ ceſſante, & damno emergente; ſi fructus, quos ex eórum bonis percipere poterant, ſuâ culpâ non perceperint, tenerentur compenſare; & quanquam poſſint ex eorum bonis donationes præcisè remuneratorias, quæ gratitudo à pupillis, aut eorum utilitas poſtulat, facere, non tamen gratioſas. 2. Tenentur bonorum inventarium conficere, & ſingulis annis, dúmque officium deponunt, rationes reddere. 3. Tenentur gerere curam perſonæ ſibi commiſſæ, & imprimis tutor pupilli, ut bene

educetur, bonis moribus, aliisque convenientibus inſtruatur. Econtrà pupillus Tutori, & minor Curatori ſuo tenetur obedire; & hic quidem ad annum 25. completum; neque donare poſſunt vel alienare ſine conſenſu Tutoris, vel Curatoris, nec hæreditati, legatis, fideicommiſſis, aliisve juribus renuntiare (niſi minor eſſet Religionem ingreſſus) ſine authoritate judicis; uti nec ſine hac aliquid de bonis ſuis vendere Tutori vel Curatori, aut perſonis illi ſubjectis; nec cum conſenſu illorum alienare bona immobilia, vel mobilia pretioſa, quæ ſervando ſervari poſſent. Neque pupillus infans, ſeu ſeptennio minor, ſe alteri, vel alterum ſibi obligare poteſt; pubertati autem proximus, qualis eſt mas poſt annum decimum cum dimidio, & fœmella poſt nonum cum dimidio expletum, poteſt ſibi alium, non ſe alteri obligare firmiter & civiliter; qui tamen dona ab hoc accepiſſet, probabiliter non teneretur reddere, niſi legitimè exigeretur, quia donatio probabiliter ſubſiſtit jure naturæ, *Lugo* & alii.

CAPUT VII.

De Confeſſario mercatorum, opificum, & militum.

HOrum obligationes & ſpecialia peccata obſervanda ſunt Confeſſario, cæte-

cæterùm tractandi sunt, vel ut plebeji, pro ratione capacitatis, vel ut subditi, vel domini.

QUÆSTIO I.

Quæ sint obligationes, & peccata mercatorum specialia?

157. *Pretium justum triplex.* RESp. Tenentur sub peccato pro gravitate materiæ, & sub onere restitutionis in venditione non excedere pretium justum, seu adæquans valorem rei, quod generatim duplex est, nempe legale, seu legitimum, quod lege, vel decreto Principis, vel Magistratûs statutum est, & naturale seu vulgare, quod communi hominum æstimatione constituitur. Legale censetur justum, quoties non constat Principem vel Magistratum in eo taxando esse muneribus, odiô, & ignorantiâ crassâ inductum, consistítque in indivisibili, qua statuitur ab uno, vel pluribus idem sentientibus, & observari debet ex justitia & sub onere restitutionis; quanquam taxa, quæ nunc est justa, potest, mutatis circumstantiis, fieri injusta, túncque desinere obligare in conscientia. Pretium autem vulgare non consistit in indivisibili, quia statuitur à diversis diversa sentientibus. Hinc aliud est summum seu rigorosum, aliud medium seu moderatum, aliud infimum seu

ſeu pium; quanta autem inter iſta poſſit eſſe diſtantia, non poteſt unà regulâ definiri. In communi venditione, quando pretium medium ſunt decem, infimum erunt novem vel octo & medium ſummum undecim, vel undecim & medium; & ita in cæteris, cum proportione ſemper paulò minùs accipiendo. Sic *Leſſ.* cenſet, ſi medium pretium ſint centum, infimum fore nonaginta quinque, ſummum centum & quinque: ſunt tamen, qui hanc diſtantiam inter pretium ſummum illud, & infimum putant eſſe nimiam. At Lugo putat, hodiedum adhuc majorem apud mercatores in uſu eſſe: unde ſtandum communi uſu timoratorum. Quod autem triplex illud pretium vulgare juſtum ſit, ex eo eſt, quia pretium deſumitur ex affectu, & æſtimatione omnium: de his autem non ſatis conſtat in omnibus, cum alii centum, alii centum & quinque, alii nonaginta novem judicent pretium juſtum eſſe, quorum opiniones cùm probabiles ſint, conſentiunt homines, ut ſequi eas liceat. Cæterum pretium decreſcit ex copia mercium, & raritate emptorum, creſcit verò ex penuria mercium, & ementium copia, ex modo vendendi ſpeciali, rationabili affectu vendentis, impenſis periculis, laboribus ad merces comparandas, conſervandáſque communiter neceſſariis

cessariis, ex lucro cessante vel damno emergente, quod venditor in gratiam ementis subit. Unde deduces:

158. *Quæ liceant, & quæ non liceant mercatoribus in emptione, & venditione?*

1. Qui erga rem specialiter afficitur, v. gr. quia est antiqua, vel quia à Principe, vel à Majoribus accepit, potest eam cariùs vendere, quàm communiter venditur similis, modò id indicet ementi; quia privatio illius affectûs, & oblectationis in gratiam alterius est pretiô æstimabilis, cùm sit cum molestia conjuncta: pretium tamen illud prudenter moderatum, & proportionatum affectui rationabili, non verò immoderato. Dixi: *modò id indicet ementi;* quia aliàs hic consentiet tantùm in pretium rei secundùm se spectatæ, & non in excessum intrinsecum, fortè non empturus, si sciret rem secundùm se tanti non valere, & alios postea decepturus.

2. licet quoque pluris vendere, si vendens re valdè indigeat, vel meritò sibi timeat damnum ex eo, quod nunc vendat, aut quod lucrum cesset: ut, si merces, quas in aliud tempus servare decreverat, quo probabiliter pluris erant valituræ, vendat in gratiam alterius, aut vendat merces, quas cogetur postea carius emere, quia potest justè exigere præter pretium, compensationem damni ex alienatione rei suæ propter alium secuturi; vel lucri ex ea cessantis: debent

deduci

deduci tamen expensæ, quas venditor facturus erat ad servandas merces usq; ad statutum tempus, & æstimatio diminutionis, deteriorationis, & periculi mercis in id tempus servandæ; aliàs plus haberet ex venditione illa, quàm postea erat habiturus; debet quoque emptori dicere, ideò se plus exigere; ne plus det ignorans, fortè alias apud alium, aut non empturus.

3. Potest quis convenire cum emptore, ut solvatur pretium sive majus sive minus, quo res valebit eo tempore, quô decreverat vendere postea, sed iterùm deducendæ sunt expensæ.

4. Qui res vendunt minutim, & in parva quantitate, possunt pluris aliquantò vendere, quàm qui simul & in magna quantitate vendunt; quia majores labores, impensas, operas & curas iis conservandis, & distrahendis debent impendere, quibus, quia liberantur vendentes in magna quantitate, possunt merces in magna quantitate minoris emi.

5. Quæ auctione publicâ, seu sub hasta venduntur, admittunt pretium, quod sine vi, fraude & dolo obtineri potest: hinc possunt pretiô magnô vel parvô, etiam infra vel supra dimidium pretii, quô emerentur in officina, emi, & vendi; quia sic usus, & communis consensus præscripsit. Dixi: *sine vi, fraude, & dolo:*

quia

quia cum his emi vel vendi non possunt sine injustitia, ut si fictus licitator à venditore subordinaretur, qui pretium augeret in gratiam ejus, aut emptor alios impediret, ne pretium augeant, vel ab emendo vi aut fraude averteret.

6. Merces obtrusæ extra officinam, ut si quærantur emptores, aut rogentur, possunt emi minori, quam infimô pretiô, quia merces ultroneæ vilescunt: tunc enim vel non sunt admodum utiles, vel necessariæ, aut est raritas emptorùm, vel periculum, ne vitium contraxerint. Idem est, si res sit emptori parum utilis, vel hic emat in gratiam vendentis, nisi aliud exigat charitas: neque enim licet vilius emere res pauperum, quam necessitate compulsi venales proponunt, eo solùm prætextu, quod venales offerantur. Imò ob necessitatem precisè, quâ proximus rem suam vendere cogitur, non licet pretium imminuere, sicut non licet augere ob necessitatem, vel utilitatem emptoris; quia nec necessitas emptoris auget, nec venditoris necessitas minuit valorem rei. Hinc injustè pluris venderes mihi domum tuam meæ contiguam, quia mihi perutilis vel grata est: licitè tamen venderes justô pretiô summô, quia quilibet illô, utpote justô, per se loquendo, res suas vendere potest.

7. Possunt mercatores cariùs vendere etiam indigenis, quando ad locum venit aula Principis, vel magna hominum copia; quia crescente numero emptorum crescit pretium vulgare.

8. Sciens pretium mercis brevi augendum licitè eam emit in magna quantitate, ut postea cariùs vendat; quia pretium currens est justum, & emens utitur jure, quo & alii uti possunt, & sic Joseph. *Gen. 41.* fecit in Ægypto. Similiter, qui scit pretium breve imminuendum, potest pretio currente suas nunc vendere cariùs. Item, qui scit pecuniæ valorem brevi imminuendum, potest suam valore currente exponere. Item probabiliter potest Princeps & Magistratus, modo ferant legem pro bono communi, & non de industria, ut ipsi lucrum habeant; aut non differant studio promulgationem legis, donec ipsi pecunias suas exposuerint, aut merces vendiderint, vel emerint; facilè tamen peccabunt peccato scandali suos ministros, aut subditos egentes gravando, Ratio prioris est, quia ex officio suo, utpote instituto in communem utilitatem tenentur curare, ne damnum aliis præ aliis eveniat. Ratio posterioris est, quia facilè subditis ingerent opinionem aut suspicionem nimiæ cupiditatis: unde avertentur, &c.

Peccare quoque poteſt privatus contra charitatem, ut, ſi pauperibus venderet copiam rerum, quarum pretium ſcit brevi imminuendum; quia charitas exigit, ne lucri tui causâ proximum conjicias in gravem neceſſitatem.

Quod ſi ſciens pretium mercium brevi augendum emeret omnes, probabiliter illicitè faceret; quia privatâ authoritate conſtitueret monopolium, quod jure gentium videtur illicitum. Contradicunt probabiliter alii, quia non prohibet aliis, quin ſimul emant; adeoque per accidens eſt, & ex aliorum incuria, quod ipſe ſolus poſſit tales vendere. Si tamen per mendacium induceret alios, ut non emerent, peccaret contra juſtitiam, quia quilibet jus habet, ne per fallaciam impediatur à bono.

9. Si mercatores conſpirent, ut nemo ex illis certam mercem vendat, niſi certô pretiô, v. gr. ſex florenis, hocque juſtum ſit, non peccant contra juſtitiam. Peccant tamen juxta *Lugonem* contra charitatem, quæ exigit, ut nemini ſuadeas aliquid in damnum alterius; ſicut exigit, ne diſſuadeas, ut alter pauperi non det elèémoſynam. Negat tamen Caſtrop. quia charitas non exigit, ne quæram lucrum meum juſtum, etſi alter illud non accipiat ideo. Sicut pauper poteſt ſuadere diviti, ut ſibi det elèémo-
ſynam

ſynam, etſi ideo alius non ſit acceptu-
rus. Si tamen unus alios vi, fraude,
vel dolo induceret ad tale pactum, pec-
caret contra juſtitiam: ſicut & is, qui
fraude impediret, quo minus merces a-
liæ adveherentur, ut ſic ſuas cariùs ven-
deret.

10. Si Princeps mandet ſuo quæſtori,
ut ſtatim vendat v. gr. centum maldera
tritici, hicque ſciens pretium brevi au-
gendum, illa emat pretio currente, &
pecuniam ſtatim numeret, lucrum,
quod poſtea faceret, licitè retinet; quia
non minus ipſi, quam aliis licet emere,
& lucrum facere; neque ejus ſcientia
auxit pretium.

11. Qui vendit ultra juſtum pretium,
eò quod emptor plus offerat, non excu-
ſatur ab injuſtitia; niſi conſtet, exceſſum
illum liberaliter donari, ut faciunt ali-
quando Principes: quia emens vult tan-
tum emere juſtô pretiô, nec præſumi
poteſt velle exceſſum liberaliter donare,
niſi conſtet ipſi de juſto pretio, & adſit
aliqua juſta cauſa. v. g. conſanguinitas,
affinitas, amicitia; abſitque fraus & co-
actio.

12. Non licet juſtò pluris vendere ad
creditum; niſi adſit alius juſtus titulus:
licet tamen, ſi hic adſit v. gr. damnum
emergens, vel ejus periculum, aut mole-
ſtia in impetranda ſolutione, aut lucrum

cessans. Ratio primi est, quia intervenit hìc virtuale mutuum; ratione autem mutui precisè non licet quidquam exigere: solutio verò sine periculo futura, & damno, æquivalet præsenti. Ratio 2di est, si damnum emergat, aut periculum sit non accipiendi pretii, vel sumptuum, vel molestiæ probabiliter futuræ in obtinendo postea pretio, adest aliquid pretio æstimabile; proinde pro eo accipi potest, quod judiciô prudentum valet. Ex communi tamen sententia licet etiam mercatoribus ad creditum vendere summô pretiô justô; etsi vendant numeratâ pecuniâ quandoque minoris; quia summum pretium justum est, nec tenetur quis infra hoc vendere; & venditio ad creditum plerumque habet adjuncta pericula, & incommoda. Cæterùm mercatoribus rarò licet justò pluris vendere ob lucrum cessans ad creditum, quia ad lucrum cessans plures requiruntur conditiones. Prima. Debet venditor fuisse venditurus rem præsente pecuniâ, aliàs ex credito non cessat lucrum. 2da. Debet fuisse negotiaturus præsente illa pecunia ante tempus, quo solvendum erat creditum; aliàs iterum non cessat ex credito. 3tia. Debent de lucro, quod facturus erat, detrahi expensæ, & æstimari periculum, & spes negotiationis judiciô viri probi, & prudentis. 4ta. Non
debet

debet ideo, quòd credito vendat, habere plures emptores; aliàs lucrum cessans compensatur, ut plerumque fit per parva lucra ex pluribus venditis. 5ta Insuper debet monere de hoc emptorem, ne involuntariè gravetur illo excessu. Conditiones primæ quatuor, præsertim 4ta. rarò adsunt.

Resp. II. Tenentur vitare fraudes, manifestare vitia gravia, & occulta rerum vendendarum, si quæ habere sciantur. 1. Si tacitè vel expresfè interrogentur seu in genere, seu in specie; quia aliàs dolus dat causam contractui, adeoque hic invalidus est; emptor enim jus habet sciendi, quam rem emat, adeoque injustè decipitur occultatô vitiô. 2. Si vitium sit in substantia; vel qualitate transeunte in substantiam, id est, cui affixa est ementis intentio, ut, eâ non præsente, rem nolit emere, v. gr. si emens vitrum putares esse gemmam, vel volens tibi pannum ad te Sacerdotem vestiendum mitti, mitteretur ruber, 3. Si sciatur res noxia vel notabiliter inutilis ad finem emptoris. Ratio est, quia aliàs non proceditur sincerè; sed emptor quasi dolô inducitur ad emendum; sicque consensus ejus est involuntarius. Unde venditor, etsi non interrogatus, si tale vitium non aperiat, tenetur emptori reddere pretium, & compensare damna, si

159. *Quando teneantur vitia mercis detegere?*

quæ illi sequantur, vel aliis, quibus res est revendita: ut si vendat, etsi pretiô modicô, corium fragile, vel pannum adustum pro durabili, equum segnem pro generoso, animal infirmum pro sano, semina corrupta pro recentibus, carnes infectas, ovem morbidam, qua grex inficiatur, ligna vitiosa, unde ædes corruant, bovem aptum quidem ad macellum, ineptum tamen ad aratrum, cùm ad hoc quæri sciatur, &c. Dixi 1. *Vitium occultum.* Nam apertum & manifestum regulariter non tenetur venditor manifestare, sed sufficit, quod pretium, uti debet, imminuat; quia vitium manifestum censetur notum emptori; &, si non advertat, sibi imputare debet. Excipe, nisi emptor esset tam rudis & hebes, ut manifesta etiam vitia non notaret, tunc enim censeretur respectu illius occultum. Imò, si emptor etiam non hebes notaretur non advertere vitium ipsi periculosum, teneretur venditor, etiam non rogatus, id manifestare; quia sinceritas in contractibus videtur id exigere, & silentium illud, emptionem faceret emptori involuntariam. Idem dicit *Valentia*, & alii, si vitium adversetur intentioni actuali ementis; quia hujus incuria non dat jus vendenti; nec ideò emptio voluntaria est magis. Dixi 2. *Vitium grave.* Nam vitium occultum accidenta-

dentale, si rem non reddat noxiam, nec periculosam, nec notabiliter minùs utilem non tenetur venditor manifestare, nisi interrogetur de vitio, aut hoc repugnaret fini emptoris,; quia non fit injuria emptori, éstque emptio simpliciter voluntaria: debent enim omnes sic esse constituti, ut in tali casu velint emere, quia, si esset obligatio ultrò talia vitia manifestandi, cessarent commercia humana: multi enim non possent vendere, & deterrerentur à mercatura in magnum Reipublicæ detrimentum; eò quòd ementes, intellectô vitiô, nollent emere, aut de pretio detraherent. Debet tamen venditor tantò minoris vendere, quantò minoris ob vitium valet, & cavere, ne aliis noceatur, si revendatur. Dixi 3. *Si sciatur vitium.* Si enim inculpabiliter venditor ignoravit, vitium manifestare non potuit. Unde non tenebitur de damnis, sed actione, vel quantò minoris, si emptor adhuc rem empturus fuisset, sed non tanti; vel redhibitoriâ, si re ipsa noluit emere talem rem. Quòd, si venditor ignarus vitii inter contrahendum protestatus esset, se nolle teneri de vitio occulto, & remisisset de pretio juxta proportionem periculi in emptorem rejecti, ad nihil teneretur in utroque foro. Si autem vitium scivisset, nihil prodesset protestatio. Ex his deduco,

160. *Peccata mercatorum vendentium.* 1. Peccat contra justitiam, & tenetur ad restitutionem, qui scienter vendit rem vitiosam sive in substantia, v. gr. succum pomorum pro vino de vite; sive in quantitate seu pondere, numerô vel mensurâ, sive in qualitate non minutô pretio, etsi vitium non sit noxium, quia non servatur æqualitas justitiæ inter pretium & mercem. 2. Vendens rem brevi corrumpendam, nisi antè ab emptore esset absumenda. 3. Vendens bona litigiosa, & vitium occultans. 4. Qui vendit pretiô infimô, sed dat minorem mensuram, manendo etiam intra limites justi pretii, quia non stat contractu inito cum ementibus de tradenda integra mensura: facitque injuriam aliis mercatoribus, per fraudem ab iis abstrahendo Emptores. 5. Vendens vinum, quod non fert longinquam vecturam, cùm emens tale petiverit. 6. Vendens rem mixtam, aliâ viliore, ut puram, v. g. vinum aquâ mixtum, vel farinam tritici mixtam hordeaceâ, si mixtio sit noxia, aut rem reddat inutilem, vel deteriorem; quia injustè decipit emptorem: si autem mixtio non sit noxia, nec res fiat deterior, vel minùs utilis, quàm illa, quæ simili pretiô venditur ab aliis, censent *Molina, Sporer, Layman* licitè vendi, modò proportionatè detrahatur pretiô; quia res ex parte vilis non æquivalet rei ex nulla parte

te vili, nisi pars melior mixta esset tantò præstantior. Imò *Lessius* putat, si materia deterior ità per industriam admisceatur, ut res meliùs temperetur, posse vendi consvetô pretiô; verùm in praxi id locum vix habet; quia quisque facilè sibi persuadebit, rem suam, non obstante mixtione, manere æquè bonam; & sic via panditur fraudibus. Nec refert, quòd vinum aquâ mixtum fortè meliùs sapiat, quia hoc per accidens est, poterítque emptor bibiturus aquam admisere, neque vinum mixtum fit ejusdem valoris cum puro secundùm se, sed in se deterius, citiùs acescit, & ad plures effectus est minùs utile: unde minuendum pretium pro ratione mixtionis. Idem dicendum de aliis fraudibus, ut, si quis avenam aquâ perfundat, ut augeatur mensura, lanam ponat in loco humido, ut fiat ponderosior, qui per artificium facit, ut merx appareat melior, & ita vendit supra summum pretium vel cariùs. Qui tamen per mendacium vel perjurium dicendo, se pluris emisse, pluris aliis vendidisse, &c. induceret ementes ad emendum pluris, etsi peccaret; tamen non teneretur ad restitutionem, quia satis constat, similia sæpe à mercatoribus falsò dici; unde credens sibi imputet.

Resp. III. Emptor tenetur, per se loquendo, pretium justum saltem infimum 161. *Peccata*

 com-

emptoris. commune pro merce pendere, & ignoranti pretium commune indicare; quia aliàs non ſervatur æqualitas à juſtitia intenta, uti, ſi venditor putaret, gemmam eſſe vitrum, vel merces integras eſſe corruptas. Nec ſecurus eſt in conſcientia emptor, ſi dicat: Cupio rem iſtam emere ſine ſcrupulo, vìſne vendere donando, ſi plus valeat, & conſentiat venditor; quia, cùm venditor ignoret pretium, ignorantia dat cauſam contractui, aliáſque poſſet quivis emens juſtò minoris reddi ſecurus. Hinc contraria ſententia *Cajetani* rejicitur communiter ut improbabilis. Dixi: *Juſtum commune*: nam ſi res omnium æſtimatione vilis bona fide ematur, & poſt emptionem inveniatur pretioſa, v.gr. ſtatua inveniatur partim aurea, quæ communi omnium æſtimatione putabatur ænea, emens bona fide, poſtea nihil tenetur addere, quia non fuit error in ſubſtantia ſpectata ſecundùm æſtimationem communem.

Quid, ſi quis emat communi pretio agrum, in quo ſcit latere theſaurum? Qui ſcit in agro latere theſaurum, poteſt agrum emere pretiô communi ejus; quia theſaurus nec pars, nec fructus eſt agri, & ad neminem pertinet. Aliud de venis metalli judicant aliqui, vel alio minerali; eô quòd ſint pars, aut ſaltem fructus fundi, proindè ad dominum pertineant. Sunt tamen, qui tenent probabiliter, ſi bona fide ematur ager, non teneri

neri emptorem compensare, quia habent se in æstimatione communi, ac si ibi non essent. Sic, qui fasciculum herbarum emeret, in qua deprehenderet unam pretiosam, non teneretur pro ea, quid addere; quia emit pretiô secundùm æstimationem communem. Ob eandem rationem probabiliter licet communi pretiô emere agrum, etsi scires, ibi esse venam metalli. Vide *La Croix l. 3. p. 2. n. 942.*

QUÆSTIO II.

Quæ sint obligationes, & specialia peccata opificum?

RESp. I. Tenentur non secùs ac mercatores, sua artefacta non vendere supra justum pretium. 2. Materiam sibi traditam conservare; superfluam non adhibere; residuam reddere, parare sibi commissa stato tempore, aut ità maturè saltem, ne domini damnum patiantur. 162. *Obligationes opificum.*

Resp. II. Peccant 1. Si jurent certo die opus paratum se tradituros, & quidem graviter, si verè Deum vocent, in testem, scientes se non facturos; si autem sincerè putarent fore paratum, peccant saltem venialiter propter abusum Divini testimonii. Si suâ culpâ non steterint promissis, & alter damnum inde patere- 163. *Peccata.*

tur,

tur, tenerentur ad restitutionem: quod notandum pro iis, qui plura suscipiunt, quàm sine damno alterius præstare possint.

2. Si ad se attrahant fraude, dolô, vel mendaciô famulos, vel operarios ab aliis horum operâ utentibus; quia quilibet habet jus petendi, sperandi, impetrandi modô saltem licitô bona ab aliis, quod per fraudem sine injuria impediri non potest. Unde tales tenentur ad damni secuti, vel lucri cessantis compensationem, uti & qui falsò suam peritiam extollit supra alios, & se peritiores deprimit. Qui tamen id faciunt sine vi, fraude, dolo, & mendacio, non peccant, per se loquendo, contra justitiam; quia utuntur jure suo, quod habent ad quærendam utilitatem suam.

Dixi 1. *Per se loquendo*. Nam si alium sic impedirent à bono ipsi ex justitia debito, ùt, si quis famulum, artis suæ bene peritum, ab opera alteri addicta ante tempus abduceret, peccaret contra justitiam,&teneretur compensare.

Dixi 2. *Non peccant contra justitiam*. Quia peccarent contra charitàtem; si ex odio, vindictâ, vel invidiâ id facerent, ex quo præcisè tamen non oritur obligatio restituendi. Idem est de mercatoribus.

3. Si plus materiæ exigant, quâm ad opus

opus ſit neceſſarium: materiam ineptam adhibeant, aut opus non elaborent ſolidè, ſed perfunctoriè, ut, ſi ſutor corium adhibeat transmittens aquam, ſuturam non debitè faciat.

4. Peccat aurifaber, ſi æs pro auro vendat, vel auro aut argento plùs æris admiſceat, quàm ars requirat, & ementes mixtionem celet, & pretium non minuat, ſi ex rebus furtivis aliquid malâ fide emat.

5. Peccat Bibliopola, ſi libros non bene compingat, & tamen commune pretium exigat; ſi vendat libros laſcivos, vel hæreticos, alióſve pernitioſos, vel defectuoſos pro integris.

6. Peccat caupo, ſi ſine juſta cauſa vendat vinum iis, quos probabiliter putat ſe inebriaturos; cauſa autem, per ſe loquendo, ſufficiens non videtur carentia lucri, quod ex illo præcisè vino proveniret, ſufficientem putant *Caſtrop.* & *Sanchez*, ſi alioquin eſſet afficiendus contumeliis & graviſſimis moleſtiis, & incommodis. Item, ſi notabiliter imminuendus eſſet affluxus hoſpitum, quia id ſucceſſu temporis illi eſſet grave damnum. Favet huic ſententiæ cum graviſſimis A. A. teſte *La Croix lib. 2. num. 261.* Sanctus Auguſtinus ſerm. 231. de tempore his verbis: *Tu eum noli adjuvare, noli cogere, ſed in poteſtate ejus di-*

mitte, ut, quantum sibi placuerit, bibat, si se inebriare voluerit. Idem est, si die jejunii hospitibus ministret carnes. Si tamen ii aliàs ad alium essent ituri, & æquè peccaturi, ipséque successivè grave damnum pateretur, non peccaret apponendo.

7. Peccat lanio, si carnes ità secet, ut amicis suis det meliores, aliis autem viliores eôdem pretiô; quia tenetur non gravare unum, ut faveat alteri.

8. Peccat sartor, si emat pro alio v.gr. pannum pretiô majori, cùm posset minori; quia non agit fideliter rem committentis, si retineat partes residuas sine voluntate domini, ut, si sint alicujus momenti, & adhuc usui profuturæ dominis; nisi consuetudo habeat, ut soleant illis relinqui, eo quòd ideo minùs accipiant. Quòd, si mercatores aliquid illis remittant de pretio, eò quod sæpiùs apud ipsos emant, possunt id retinere; modò utrímque fideliter agatur, eménsque non ideò segniùs mercetur, & verè remittat ipsi mercator de pretio, quòd ab aliis, vel à domino obtineret: hæc enim si non adsint, peccat retinendo excessum pretii sibi traditi ad emendum; uti & si retineret ideò, quia ipse facilior est in mercando. Ratio est, quia hoc ipso, quod quis alterius negotium suscipiat, tenetur hoc utiliter agere, perinde

ac ſuum; ſeque obligat ad ejus commoda procuranda, neque aliter illi res gerenda committitur. Nec poteſt operam ſuam occultè compenſare, quam emendo impendit; quia ſatis compenſatur, quòd ipſi præ aliis veſtis conficienda committatur, & opera communi pretio ſolvatur, Dein, qui negotium alterius ſuſcipit, nihil petendo, cenſetur præſtare gratis operam ſuam.

9. Piſtor peccat, per ſe loquendo, ſi panes faciat minores, prætendendo taxam à Magiſtratu conſtitutam non poſſe ſervari ſine damno; quia non facilè præſumenda eſt iniquitas Magiſtratûs, qui juſtè taxavit pretium, prout communiter expedit, licèt fortè privatus per accidens patiatur damnum, quod aliâ vice compenſabitur majori lucro. Unde non facilè aliquid illis permittendum, niſi conſtaret, Magiſtratum errâſſe in taxa pretii conſtituti.

10. Peccant opifices, ſi ſine juſta cauſa labores protrahant per mediam noctem in diem feſtum; ſi tamen ſartor veſtem, vel ſutor calceos, quos bonâ fide promiſit paratos fore ante feſtum, præter opinionem, & ſine culpa ſua paratos non habeat, non peccat laborando per mediam noctem uſque in diem feſtum, ſi propterea paſſurus eſſet grave incommodum, nec excuſare ſe poſſet. Si ſine cauſa

causa rationabili laborent per tres horas die festo, v. g. per unam manè, à meridie per unam, vesperi per unam, peccant graviter; secùs, si eodem die per unam tantùm, imo etsi singulis festis per annum; quia præceptum est affixum diei, & labores non coalescunt in unam gravem diei festi dehonorationem, sicut, si fiant, licèt discontinuè eodem die.

11. Sartores, molitores, cæterique artifices, quibus res tradita, polienda, vel immutanda, item nautæ, aurigæ, caupones, apud quos res deponuntur, peccant, si non adhibeant diligentiam à diligentibus adhiberi solitam rebus conservandis, tenentúrque saltem in foro externo ad restitutionem ex culpa levi, quia depositio etiam fit in commodum ipsorum, idque cautum est ad vitandas ipsorum fraudes. Secùs esset, si res commissæ non essent illorum curæ, sed tantùm videntibus illis depositæ in diversorio, navi, &c.

12. Etsi opifices per labores graves, quos illi habent, ùt sutores, fabri ferrarii, & lignarii, textores, laniones, cursores, agricolæ, &c. excusantur à jejunio Ecclesiastico; non tamen reliqui, quorum labor est levis, ùt sunt sartores.

13. Non possunt licitè monetam materialiter falsam pro laboribus suis acceptam iterùm exponere, & expositam tenentur

nentur recipere aliâ ſubſtitutâ; quia non habet valorem intrinſecum, aliique deciperentur. Nec juvat, quòd fortè neſciant, à quo eam acceperint, quia debent id inter infortunia ſibi adſcribere, ne ſcienter alios defraudent. Dixi: *Materialiter falſam.* Nam ſi materia ſit bona, & ſit tantum formaliter falſa, id eſt, ſignum Principis ſine authoritate appreſſum habeat, ac valorem communem, etſi eam cudens peccârit, poteſt, per ſe loquendo, iterum exponi.

14. Si operarius addixit ſuam operam pro inæquali ſtipendio, ſciens, prudénsque, non poteſt uti occultâ compenſatione; quia ceſſit juri ſuo, modò nulla domini culpa intervenerit. Aliud eſſet, ſi eſſet injuſtè coactus ad id; ſi occuparetur in aliis, ad quæ non eſt conductus, pro his poſſet petere ſtipendium, ſique aliter accipere non poſſet, licitè ſibi occultè compenſaret, modo adſint, ſerventurque conditiones p. 3. Theol. moral. ſub n. 445. requiſitæ. Si tamen volens faceret obſequia gratuita, non poſſet; ſed remuneratio domino foret libera. *La Croix l. 3. p. 1. num. 975.* Vide dicta num. 151. reſol. 4tâ.

QUÆSTIO III.

Quæ sint obligationes, & peccata specialia militum, Belli-Ducum, seu Officialium?

164. *Obligationes.* RESp. I. Officiales belli tenentur. 1. Esse fideles suo Principi. 2. Curam suorum habere quoad corpus & animam. 3. Non excedere limites suæ potestatis. 4. Stare contractu cum militibus conscriptis. Unde peccant contra justitiam, & tenentur ad restitutionem.

Peccata. 1. Si suâ negligentiâ in bello justo permittant prævalere hostem; si non habeant completum numerum militum, pro quibus stipendium accipiunt à Principe taxatum; si plures putatitios milites in lustratione supponant, quàm permittat consuetudo, & consensus Principis; idque verum est, quamvis id facerent ad compensandum stipendium priùs sibi debitum: tum quia compensatio fieri non potest licitè fraude, & fallacia, tum quia id cedere potest in grave damnum Reipublicæ, si Princeps, putans, se habere tot milites, non conscribat plures, vel ad castra mittat, hoste jam superiore. Hôc casu si nullum damnum sequeretur, & Officialis plus non acciperet, quàm sibi deberi novit, non teneretur ad restitutionem

2. Si

2. Si milites infirmos deserant; si potum, vel cibum corruptum, vel periculosum præbeant; si à furtis, rapinis, blasphemiis, &c. non cohibeant, quantum possunt; si non curent, ut observent præcepta DEI, & Ecclesiæ, quoad fieri potest.

3. Si pagos aliquos majori, quàm par est, militum copiâ gravent; si à privatis domibus, vel pagis pecuniam accipiant, ne eò milites imponant, qui ideo ad alios mittantur, si quid accipiant ad impediendas vexationes militum, quia ex justitia & officio ad id tenentur: si uni militi dent plura chirographa ad plures domos, si dissimulent, quâ viâ velint exercitum ducere, & sic ab his, illísve incolis pecuniam accipiant ad avertendum transitum; quia sic alios gravent ampliùs, quam eis concessum sit; si temerè prælium ineant, vel militum vitam exponant.

4. Si vi, fraude, vel dolo milites conscribant, aut suos invitos aliis ducibus tradant, vel commutent: si tempore, pro quo conscripti sunt, elapso, abeundi facultatem non faciant; vel abeuntes tunc, petitâ facultate, puniant; si stipendia debita subtrahant, vel diminuant; aut non dent debitô tempore, dum possunt: si de vestitu, ùt par est, non provideant: si, milite mortuô, stipendium

illi debitum sibi reservent; quia hoc debetur hæredibus. Cæterum usu in militia recepto, teste *La Croix*, Capitaneis conceditur locus mortuus pro duobus, aut tribus famulis, & unus pro signifero, etsi illos actu non habeant. *Laiman & Dicast.* dicunt quoque, consuetudine receptum esse, ut trium, vel quatuor mensium stipendia retineantur, quasi in deposito, ad milites in officio continendos, & militibus mortuis, nihil dari de iis hæredibus. At quo jure? An quia dantes nomen militiæ, id scientes, in id consentiunt? At multi id ignorant, & consentiunt coacti. Denique, si ad muniendam urbem privatos agro, vel horto privent, & non compensent secundùm justitiam distributivam

165. *Obligationes militum.* Resp. II. Obligationes militum sunt hæ: 1. Daturi nomen militiæ sub alieno Principe, debent posse prudenter præsumere, bellum esse formaliter justum, ne temerè se exponant periculo concurrendi ad injurias, & aliàs cuilibet militare sub quolibet Hæretico vel infideli permittatur. Militaturi autem sub suo Rege, vel Principe, si aliud non constet, possunt supponere, bellum esse justum, síque jam conscriptis dubium oriatur, quod dissolvere non possint, ut plerumque fit, tenetur obedire, quia Princeps est in possessione potestatis imperandi, & sub-

ſubjectio milites excuſat, poſſuntq; præſumere bellum eſſe juſtum. Si tamen de ejus injuſtitia conſtaret, bellare non poſſent.

2. Tenentur milites ſtare contractu, quoad tempus conductionis, obireque functiones militares.

3. Debent eſſe contenti ſuô ſtipendiô. Hinc peccant.

1. Si Duci, vel Præfecto non pareant, ſtationem deſerant, non pugnent fortiter, arcem ſibi commiſſam non defendant; quia ſunt conducti, & ſtipendia accipiunt, ut iſta præſtent, etiam cum periculo vitæ. 166. *Peccata militum.*

2. Si à caſtris, aut exercitu ſine licentia Ducis diſcedant, ſi militiam deſerant ante tempus condictum.

3. Si quid auferant, vel extorqueant à non hoſtibus; quia debent per ſe loquendo, contenti eſſe ſtipendiô, pro quo conducti ſunt; nec excuſantur eo, quòd duces diſſimulent, aut ſtipendia non ſolvant: ſubditi enim jubentur pro iis contribuere, júſque retinent ad ſua; Principis verò eſt providere, ut ſolvantur ſtipendia. Dixi *Per ſe loquendo*, quia, ſi pabulum ſufficiens advehi, aut propter inopiam non poſſet emi, fierent pabula communia: putátque *Leſſius in auct. V. Bellum caſu* 4. etiam in gravi neceſſitate licitam eſſe pabulationem, modò ſervetur proportio, & uni non auferantur

omnia, sed omnes æqualiter graventur.

4. Si sine permissu Ducis damna inferant subditis terræ hostilis, vel ab iis, dum Principi vel Duci pro immunitate à damnis, contributionem solvunt, quid exigant, vel ex timore injustè incusso oblatum recipiant: quia donationes illæ ipsis sunt involuntariæ, habéntque jus ad immunitatem; nec possunt milites quid auferre hosti sine authoritate publica Ducis, vel Principis.

5. Si, ubi agnoscunt, Principis sui bellum esse injustum, ei contra hostem servire, & militare pergant; quia sunt causa injustè damnorum. Si in hoc casu miles invaderetur ab alio, justo bello serviente, non posset eum occidere; sed deberet animum nocendi deponere, ídque alteri significare modô, quô posset, & vitæ gratiam petere, his si nollet aggressor acquiescere, juxta *Sotum, Azor, Burghaber cent. 2. casu* 88. posset se defendere & alterum, si necesse esset ad sui defensionem, occidere: quia tunc aggressor jus non haberet amplius ipsum occidendi, invaso faveret jus naturale se defendendi, secus, ac reo condemnato favet ad se defendendum contra carnificem.

6. Si Dux justa de causa daret direptioni, vel ferro urbem, non liceret occidere innocentes, v. gr. pueros, religiosos,

ſos, fœminas, & peregrinos, per tranſitum in urbe commorantes, ſi ab actione hoſtili abſtinuerint; quia jus habent ad vitam ſuam retinendam, cùm hoſtile nihil egerint. Poſſent tamen incolæ urbis laici, innocentes etiam, ſpoliari bonis ſuis fortunæ, quia, cùm hæc ſint ſub dominio alto Principis, vel Reipublicæ, huic facultatem nocendi injuſtè præbent. Caſu quo militibus licet ſpoliare hoſtes, poſſunt quóque Religioſi, & Clerici ſervientes militibus in ſpiritualibus ſibi tunc ſine injuria accipere, & retinere ſpolia hoſtium, quia ſunt pars exercitûs. Cavendum tamen ſcandalum. *La Croix lib. 3. p. 1. num. 881.* Atque ex his patet, quomodo examinandi ſint milites, & quando obligandi ad reſtitutionem

Duellum.

Sunt illis præterea ſat frequentes blaſphemiæ, imprecationes, juramenta, fornicationes, ſuperſtitiones, quibus ſe nituntur reddere impenetrabiles, duella. Hæc ſi ineantur ex condicto, certô locô & tempore, incurritur excommunicatio, caſúſque reſervatur Summo Pontifici; â quo tamen in Germania, & partibus Septentrionalibus abſolvere poſſunt Religioſi Mendicantes, & qui cum iis in privilegiis communicant. Quòd, ſi non ex condicto, ſed in ſubitam iram, & rixas verſi ſtringant gladios, & in loco pugnent;

peccant quidem, casum tamen reservatum ex eo non incurrunt.

167. *Quid de fœderibus?* *Petes.* Quid de fœderibus cum hoste initis sentiendum; Resp. In fœderibus fides publicè data servanda est, etiam hosti bellum injustum inferenti, etsi una pars coacta fuisset injustè ad paciscendum. Et communissima TT. Ratio est, quia, cùm Principes bellum gerentes non habeant superiorem, à quo contractus initus rescindi possit, si liceret propria authoritate resilire, vergeret id in commune damnum societatis humanæ: quísque enim facilè fingeret sibi injuriam, aut vim illatam esse: sicque pax nulla firma esset; & mundus perpetuis bellis involveretur. Quare, ut Princeps fortè injuriam passus, suis cedat saltem tantisper, donec nova se justi belli, suáque recuperandi offerat occasio, bonum commune exigit. Et hinc Papa dispensare non potest in pactis inter Principes Catholicos, nisi vergerent in damnum notabile fidei, vel Religiónis: imò nec in initis à Catholico Principe cum hæreticis; cùm enim hi nolint se obligare dependenter à Papa, cum illis nunquam possent fœdera inire Catholici, id quod cederet in magnum detrimentum Reipublicæ Christianæ. Hæc intelligenda sunt de pactis validis jure naturæ, ut non sunt, quæ fiunt de materia illicita, vel Principi non sub-

subjecta sæculari.. *La Croix lib. 3. p. 1. num. 881.*

Quæ specialiter observanda Confessario circa Judices, Advocatos, &c. videri possunt p. 3. Theol. Mor. in fine.

PARS III.

De iis, quæ Confessario specialiter sunt observanda circa personas diversis vitiis, peccatis, & defectibus tum physicis, tum moralbus obnoxias.

QUæ media præscribenda sint contra capitalia peccata, dixi à n. 61. ad n. 99. ubi etiam dictum de maledictis, & blasphemiis: de iis autem, qui maledictis, & juramentis assueti sunt nu. 94. Exponendum restat, quomodo tractandi sint consuetudinarii, præsertim in materia venerea: constituti in occasione proxima peccandi, invalidè confessi per plures annos, Captivi, & Rei; conversi ab hæresi, fatui, surdi, muti, ignotæ linguæ, indurati, inimicitiis, & odio impliciti, moribundi, pudibundi, pusillanimes, desperabundi, restitutioni obnoxii, sagæ, & malefici, scrupulosi, tentati, &c.

CAPUT I.

De Confeſſario hominis conſtituti in occaſione proxima graviter peccandi, & conſuetudinarii.

QUÆSTIO I.

Quid, & quotuplex ſit occaſio peccandi, & quomodo differat à periculo?

168, *Occaſio peccandi.* RESp. I. Occaſio peccandi eſt circumſtantia extrinſeca, alliciens ad peccatum, ut cohabitatio, converſatio cum malis, choreæ, tripudia cum fœminis, officium, negotiatio, &c. Periculum peccandi eſt omne ſive in-ſive extrinſecum, inclinans ad peccatum. Unde omnis occaſio peccandi eſt aliquod periculum ſeu leve, ſeu grave peccandi; non tamen omne periculum peccandi eſt peccandi occaſio. Nam, qui contraxit conſuetudinem mollitiei, eſt in periculo peccandi, etiam dum ſolus eſt, non eſt tamen in occaſione.

2. Occaſio peccandi alia eſt remota, quæ habet quidem vim aliquam alliciendi ad peccatum, raró tamen illud poſt ſe trahit. Hæc dicitur etiam periculum remotum peccandi: alia proxima, quæ frequenter conjungitur cum peccato. Hæc dicitur etiam periculum peccati proximum.

3. Alia proxima per ſe, ſeu abſolutè, &

& intrinſecè talis; alia per accidens, & reſpectivè talis. Proxima per ſe, & abſolutè talis eſt, quæ ob intrinſecam ſuam vim movendi reſpectu omnium frequenter cum peccato conjungitur, ut aſpectus fixus rei valde turpis, habitatio cum concubina. Per accidens talis eſt, in qua non omnes paſſim, ſed hic homo in particulari ex inclinatione, vel fragilitate ſibi propriâ, & ſingulari frequenter labitur: ut eſſe poteſt exceptio confeſſionis mulierum reſpectu certi Confeſſarii, colloquium cum puella reſpectu certi juvenis. Malè ab aliquibus dicitur univerſaliter occaſio proxima, in qua quis frequentiùs peccat, quam non peccat: aut ferè ſemper peccat. Nam licet illa ſit verè occaſio proxima; tamen poteſt eſſe proxima, etſi non peccet frequentiùs, quàm non peccet: qui enim ter in ſeptimana peccat cum perſona, cui cohabitat, eſt verè in occaſione proxima, nec tamen intra ſeptem dies ſæpiùs peccat, quàm non peccat. Imò in occaſione proxima eſſe poteſt, qui nunquam ante peccavit, ut ſi quis non aſſuetus vino, generoſum cum aliis certando biberet, eſſet in occaſione proxima ſe inebriandi, etſi ſe nunquam inebriâſſet.

4. Occaſio proxima alia eſt interrupta, in qua ſolùm quis per intervalla verſatur, ut frequentatio chorearum, taber-

næ,

næ, puellarum; alia continua, in qua quis semper versatur sine interruptione, ut retentio alienæ pecuniæ, beneficii Simoniacè accepti, habitatio cum concubina, quæ sunt peccatum quidem actuale, sunt tamen occasio sæpe renovandi voluntatem retinendi.

5. Occasio proxima alia est voluntaria, quæ physicè, & moraliter, seu per vires naturæ, & sine peccato, gravíque difficultate vitari potest: alia involuntaria, quæ physicè, vel moraliter vitari non potest. Physicè involuntaria dicitur, quam quis per vires naturæ vitare non potest. Talis esset, si quis detineretur cum concubina in carcere, vel in navi, in mari. Moraliter absolutè involuntaria est, quam quis vitare non potest sine peccato: talis potest alicui esse militia, à qua sine peccato ante condictum tempus discedere non potest. Moraliter involuntaria secundùm quid est; quam quis sine valde gravi difficultate, vel damno non potest vitare: talis posset alicui esse officium Advocati, Consiliarii, Chirurgi, quod quis sine damno valde gravi non posset deserere. Quantum autem debeat esse damnum, ut occasio censeatur moraliter involuntaria, non potest unâ regulâ definiri; quia pendet ex variis circumstantiis, quæ Confessario ponderanda sunt. Universim dici potest,

test, damnum esse debere tam grave, ut id subire communiter superet vires humanas: ut si vita exponenda esset evidenti periculo: si familia honesta esset ad mendicitatem redigenda: si viro honorato infamia valde gravis subeunda: si filius-familias deberet invito patre deserere domum paternam.

Periculum peccandi. Quæ dixi de occasione proxima, conveniunt quoque periculo proximo saltem plerumque: nam illud occasionem proximam cum circumstantia externa constituit, éstque aliud vitabile, aliud physicè, vel moraliter inevitabile: aliud proximum respectu omnium, aliud respectu unius proximum, respectu alterius remotum, &c. Periculum proximum aliud est formale, quod vim suam ad frequentem lapsum inducendi retinet hìc & nunc, etiam consideratô subjectô; aliud materiale, quod in se quidem vim illam retinet, ob specialem tamen subjecti dispositionem non solet cum peccato conjungi, aut meritò creditur non conjungendam; & hoc etiam dicitur formale respectivè remotum. Formale proximum aliud est per se, aliud per accidens tale, uti dixi de occasione. Quod, si meritò judicetur, peccatum certò ex illo secuturum, dicitur formale proximum certum; si autem ob rationem gravem quidem, attamen incertam, futurum putetur,

tetur, dicitur periculum formale probabile. Si quis citra motivum prudens timet, vel suspicetur, se lapsurum, periculum erit leve. Gobat pro praxi putat, quòd, qui scit, si decies adeat periculum v. g. consortium, se labi septies, vel octies periculum sit illi moraliter certum: si autem ter, vel quater, censet, quod tantùm sit probabile, leve verò, si nunquam cadat, vel fortè semel, aut rarò, & veluti casu. Porro, quot lapsus requirantur, ut quis in occasione certa censeatur frequenter labi, variè æstimandum est secundum dicenda num. 175. Quidam meritò censent, frequentem esse lapsum, si contigat ferè ad singulas occasiones recurrentes.

QUÆSTIO II.

Quomodo procedendum sit Confessario cum constitutis in occasione peccandi proxima?

169. *Absolutio non neganda disposito ob existentiam in occasione remota*

RESp. I. Propter existentiam in occasione peccandi remota non est neganda absolutio; quia existens in ea potest sufficienter esse dispositus, etsi eam nolit deserere, cùm ad peccata remotè se habeat, & vim ad peccata movendi facilè superabilem, volenti uti gratiis ordinariis, Sic nemo dicit, dispositum esse non posse, qui non vult deserere mercatu-

caturam; militiam, amovere divitias, paupertatem, morbum, sanitatem, quæ sunt occasiones peccandi remotæ. Imò, cùm in nullo statu tales occasiones desint; deberent omnes è mundo exire; ut loquitur Apostolus 1. Cor. 5. si tales occasiones necessariò removendæ essent.

peccati gravis.

170. *Nec ob existentiam in occasione proxima physicè inevitabili.*

Resp. II. Neque neganda absolutio pœnitenti propter existentiam in occasione proxima, quam vel physicè, vel sine peccato deserere, vel vitare non potest: modo sit dispositus, paratúsque uti mediis, ad cavendum relapsum præscriptis. Ratio est, quia permanentia in tali occasione ipsi imputari non potest ad culpam: nemo enim obligatur ad aliquid, quod physicè vel sine peccato præstare non potest. Quod, si emendatio sequatur, poterit deinceps absolvi; si autem illa post unam, alterámve confessionem non appareat differenda est absolutio, donec appareat emendatio saltem notabilis: tum, ut pœnitens majorem concipiat horrorem peccati, conatúmque majorem adhibeat; tum, ut amoveat fundatum dubium de serio proposito. Excipe, nisi adessent specialia signa doloris, aut necessitas aliud exigeret.

171. *Neganda nolenti deserere oc-*

Resp. III. Non est absolvendus pœnitens, qui physicè, & facilè potest occasionem proximam continuam mortaliter peccandi deserere, & non vult; etsi di-

cat

casionem proximam continuam, facilè vitabilem. cat, se habere propositum firmissimum non amplius peccandi. Est communissima, & certa sententia. Ratio est, quia talis propositum nec habet, nec manens in ista occasione habere potest: velle enim manere in tali occasione est velle peccatum, cùm sit cum frequenti relapsu conjuncta, & sine gravi incommodo vitabilis. Unde Innocent. XI. damnavit hanc ordine 61mam: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima peccandi occasione versatur, quam potest, & non vult omittere, quin imo directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.* Damnatur autem hæc propositio, ut rectè Cardenas in 2da *Crisi diss. 40 c. 5. art. 4. num. 114.* divisim ita, ut ejus contradictoria sit: nec potest aliquando absolvi, qui in occasione proxima peccandi versatur, &c. nec qui directè eam quærit, aut illi se ingerit: quia particulæ: quin imò exprimunt casum magis dubium.

172. *Et nolenti vitare interruptam.* Resp. IV. Absolvendus quoque non est, qui non vult vitare occasionem proximam interruptam graviter peccandi, v. gr. choreas, tripudia, consortia, in quibus frequenter peccat graviter. Ratio est, quia cùm sciat suam fragilitatem, periculúmque proximum; si vitare nolit, propositum requisitum non habet. Quod, si seriò promitteret vitare talem occasionem, posset primâ, vel secundâ vice,

quâ

quâ peccata iſta confitetur abſolvi; quia faciliùs præſumi poteſt propoſitum efficax, cùm hic effectu non ſit in occaſione proxima, ſecùs, ac exiſtens in continua: hic enim; licèt fortè affectu illam deſerat, non tamen deſerit effectu, éſtque illi periculum relabendi ſemper præſens. Quod, ſi ſemel, atque iterum, ſive eidem, ſive diverſo Confeſſario is fidem fregiſſet, ac tertiò emendationem promitteret, differenda eſſet abſolutio, uſque dum emendatio appareat, quia cùm ab illa occaſione abeſſe facilè poſſit, & non vitet; ei fidem jam aliquoties non ſervandi, credi ultra non poteſt. Excipe niſi ſubſtantiæ eſſent mutatæ, vel occaſio talis, ut Confeſſarius prudenter ſperare poſſet, quòd pœnitens per media ſpecialia, hactenus ei non ſuggeſta, ſit ex occaſione proxima facturus remotam.

Reſp. V. Qui occaſionem proximam continuam, ſine peccato, & gravi incommodo, & nunc, & ante evitabilem, adeoque voluntariam non deſeruit, per ſe loquendo; abſolvendus non eſt, niſi eam prius deſerat; etſi promittat, ſe eam deinceps deſerturum. Ita *Sanct. Carolus Borromæus p.3. inſtr. paſtoral.* Et ratio eſt, quia, cùm pœnitens eam facilè deſerere potuerit, & non deſeruerit; ſuſpectum eſt ejus propoſitum, exponi- 173.

Imo & niſi prius deſerat facilè vitabilem continuam,

túrque periculo proximo relabendi, eámque non deferendi, nisi timor negandæ absolutionis retrahat. Unde per se loquendo, absolvendus non est magus, nisi prius pactum cum dæmone rescindat, extradátque omnia instrumenta diabolica comburenda: nec possidens beneficium Simoniacè obtentum, nisi aut dimiserit illud, aut suum fecerit, aut serveat jam opera, ut fiat ipsius: nec, qui facilè potuit, modóque potest reparare gravem injuriam proximo illatam in bonis fortunæ, famâ, honore, &c. & non reparavit: neque concubinarius nisi concubinam dimiserit à se, etsi ploret & promittat se, ubi domum redierit, statim dimissurum, maximè, si id aliàs promisit, & fidem fefellit; quia sola præsentia mulieris apta est cor hominis libidinosi immutare, adeoque nec ipse sibi credere potest præsertim, cùm amor naturalis, & non malus, si nimium excrescere sinatur, quosdam ita occupet, ut persona amata continuò observetur, & animum quodammodo fascinetur. Unde rectè dixit *S. Franciscus Xaverius Epist.1.* Cum hominibus horum tractatuum tam promptis & liberalibus ad obligandam fidem, quàm ad exsolvendum tardis & segnibus, cum arrha transigendum esse: id est, datam fidem facto firmandam ab illis esse. Nec ante credendum lacrymis, ait

ait *S. Thomas à Villa nova ſerm. 6. poſt Dominicam 4. Quadrag.* Sed firmiter tenendum, vix, aut ne vix unum, qui mulierculæ cohabitanti aliquoties mortiferè adhæſerit, licèt res turpis necdum abierit in conſuetudinem aut occaſionem proximam, emendandum, niſi per ſeparationem; quia peccati, & delectationis memoria, objecti præſentia, pronitas in talia inſenſibiliter cor ejuſmodi hominis emolliunt. Dixi tamen: *Per ſe loquendo*: nam poſſent eſſe circumſtantiæ, in quibus abſolutio foret impertienda; ut, ſi pœnitens eſſet in articulo mortis, vel evidenti ejus periculo, nec poſſet hìc, & nunc, paratus tamen proximè occaſionem removere, vel deſerere, quia credibile eſt, adeſſe ſerium propoſitum eam amovendi. Quod, ſi occaſio eſſet cohabitans mulier, & pœnitens crederetur non ſtatim moriturus, obligandus eſſet, non quidem, ut, ſi ſine gravi infamia, vel ſcandalo fieri non poſſet, ſtatim eam expelleret, ſed aliquam pro ſe peregrinationem ſuſcipere juberet, atque ita aſpectus, & tentationes vitarentur. Dein, ſi pœnitens ignorâſſet peccatum eſſe, manere in occaſione, aut hanc putâſſet non eſſe proximam, aut ſaltem non eſſe obligationem, illam tam cito tollendi, hoc caſu poſſet prima vice abſolvi, ſaltem, ſi occaſio non eſſet mulier. Si au-

tem vellet altera vice absolvi, sublatâ necdum occasione, audiendus non esset. Putat quoque Suar. Lugo, & alii, posse semel absolvi, si videatur ex audita Concione, vel ferventi exhortatione Confessarii singulariter dispositus, statuerétque eam statim tollere; quia censetur ampliùs non velle illam occasionem retinere. Excipe, nisi occasio esset mulier cohabitans, turpiter amata: quia proposita in talibus sæpe sunt inefficacia, aut nimis periculosum est, ne data absolutione statim flaccescant.

174. *Secus, si sit moraliter inevitabilis, & speretur reddenda remota.*

Resp. VI. Absolvendus est existens in occasione proxima, quam moraliter vitare non potest, puta quia aliàs subeunda esset gravis infamia, vel damnum valde grave temporale, aut spirituale, modò prudenter judicetur habere dolorem, seriúmque propositum adhibendi omnia media ad periculum formale destruendum necessaria. Ratio est, quia, si possit, velítque ex occasione proxima facere remotam, paratúsque sit præstare, quæ moraliter potest, prudenter creditur esse dispositus; fierétque illi injuria, si cogeretur in tali casu occasionem deserere statim. Uti, si filius cogeretur discedere ex paterna domo: Parochus, vel Chirurgus officium, quibus hæc essent proxima peccandi occasio, quam seriò vellent facere remotam, abdicare statim jube-

juberentur. Ratio eſt, quia occaſio de ſe non eſt peccatum, & ut ponitur, pœnitens paratus eſt, vim ejus inductivam ad peccatum enervare. Attamen ſi occaſio eſſet talis, ut ſtante illa ſeparari emendatio non poſſet, aut ſpes nulla eſſet remedia eſſe profutura; nec primâ vice abſolvi poſſet, niſi priùs eam deſeruerit, quia velle manere in tali occaſione eſt velle peccatum, valétque tunc illud Chriſti Matth. 18. *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te.* id eſt abſcinde occaſionem illam, etſi eſſet tibi res chara, ut oculus &c. Ac illud Matth. 10. *Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non eſt me dignus.* Similiter, ſi adhibitis mediis æquè frequenter relabatur ex illa occaſione, differenda eſt abſolutio, donec emendatio appareat, niſi fortè nunc aliis mediis videretur juvandus, aut alia adeſſent ſigna ſinceri doloris, & propoſiti. Si autem per media alia relapſus rarus, aut multò rarior redderetur, ſerióque pœnitens cooperaturus divinæ gratiæ videretur, abſolvi poſſet. Dixi in reſponſione: *Aut damnum valde grave ſubeundnm eſſe.* Nam non lucrum acquirendum, ſed damnum incurrendum facit moralem vitandæ occaſionis proximæ impoſſibilitatem, quæ ad permanendum licitè in tali occaſione requiritur, uti conſtat ex damnatis

propositionibus. Alexander VII. damnavit hanc ordine quadragesimam primam. *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgò regale, dum deficiente illâ, nimis ægrè vitam ageret, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.* Innocentius autem XI. hanc 62. proscripsit. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, & honesta non fugiendi occurrit.*

Ex dictis constat, magnâ prudentiâ opus esse Confessario in præsenti materia, ut ex circumstantiis discernat, an aliqua particularis occasio sit moraliter inevitabilis, adeoque talis, ut pœnitens in ea, saltem aliquo tempore, relinqui possit, & interim aliquoties absolvi, aut talis, ut ne vel semel absolvi possit, nisi deseratur. Prudenter monet Pater Paulus Segnery *in Instruct. Confess.* ut attendat Confessarius, si pœnitens cogeretur subire grave malum pro evitanda occasione peccandi, an non plura ex eo peccata sint secutura, vel an non faciliùs sit persuadere, ut media efficacia adhibeat, & emendet; quàm ut deserat occasionem, eò quòd periculum formale nunquam sit inevitabile.

Consilium P. Segnery.

QUÆ-

QUÆSTIO III.

Quis dicendus ſit conſuetudinarius, & recidivus? 175.

Conſuetudinarius dicitur, qui exhabitu in materia certa frequenter peccat.

RESP, Conſuetudinarius dicitur, qui ex inclinatione, vel habitu per actus frequentatos in certa ſpecie peccati v. gr. blaſphemiæ, perjurii, imprecationis, luxuriæ, contracto, frequenter relabitur in certum peccatum. Cum conſuetudinario multi confundunt recidivum, quem dicunt illum, qui iteratis aliquoties confeſſionibus, poſt ſingulas confeſſiones in eadem peccata reincidit. Verùm in rigore idem non eſt: etſi enim omnis conſuetudinarius ſit recidivus, non tamen contra. Nam qui ſemel relapſus eſt in peccatum ante remiſſum, verè recidivus eſt, non tamen conſuetudinarius: ſicut & in occaſione proxima relapſus poteſt necdum eſſe conſuetudinarius. Quæ autem frequentia relapſuum requiratur, ut aliquis dicatur conſuetudinarius, & tractandus ut talis; non unâ, ut dixi de occaſione proxima, regulâ definiendum eſt, ſed attendendum ad naturam, & circumſtantias peccati, ad tempus, modúmque committendi peccata. Nam peccata, quæ ore, vel cogitatione fiunt, ſicut faciliùs committuntur, ſic major in iis requiritur numerus ad frequentiam ex conſuetudine.

ne. Dein ad consuetudinem requiruntur relapsus per notabile tempus: neque enim, qui per unam tantùm hebdomadam, vel mensem frequenter est relapsus, is consuetudinarius dicitur; & relapsus, qui censentur frequentes respectu octidui, non censentur frequentes respectu aliquot mensium, sic certum peccatum sæpe censetur in septimana committi, si ter, quatérve per septimanam recurrat, non verò, si toties per mensem, censetur frequens relapsus in mense. Similiter, qui duodecies per mensem peccaret peccato mollitiei, censeretur frequenter in mense peccâsse, non tamen, si toties intra annum, dicendus esset frequenter in anno peccâsse, ita ut haberetur pro consuetudinario: si singulis autem septimanis per annum. vel aliquot annis sic peccaret, habendus est pro consuetudinario, & frequenter relapso; relapsus enim essent quinquaginta duo intra annum. Denique peccata minùs deliberata, vel ex communi fragilitate facilè committi solita, majorem numerum petunt.

QUÆSTIO IV.

Quomodo practicè procedendum cum consvetudinario extra occasionem proximam?

176. *Absolvi* RESp. I. Regulariter danda est absolutio consvetudinario extra occasionem

sionem proximam, quando prudenter judicatur adferre dispositionem requisitam, aut ad illam per exhortationem & industriam Confessarii jam adductus esse; nisi illam ad tempus differri svadeat, aut exigat illius utilitas, inconstantia, vel aliqua necessitas, &c. Ratio est, quia per confessionem acquisivit jus ad absolutionem; ergo illi danda est, aut modo, aut saltem post tempus aliquod, si ad id eam differri causa justa svadeat, vel exigat. Dixi: *Si prudenter judicetur.* Nam, si judicium prudens formari non possit de requisita dispositione, per se loquendo, absolutio aut neganda, aut differenda est. Vide dicta n. 34.

ordinariè potest consvetudinarius, quando prudenter judicatur dispositus.

Petes: Ex quibus indiciis prudens illud judicium formari possit.

RESP. I. Ex indiciis sinceri doloris, 177.
& efficacia propositi, futuræque emendationis, qualia sunt. 1. Suspiria, gemitus, lacrymæ sinceræ. 2. Si pœnitens longum. & difficile iter proprio motu confessionis gratiâ susceperit. 3. Si peccatum, aliàs celatum, magno cum rubore confiteatur. 4. Si aliquò tempore à peccato abstinuerit intuitu confessionis faciendæ cum fructu. 5. Si jejunaverit, certas preces quotidie persolverit, pro confessione ritè instituenda, & venia impetranda, &c. 6. Si ma-

Indicia dispositionis.

jor conatus emendandi sit adhibitus. Si rariùs, vel difficiliùs ab ultima confessione intra tempus priori simile relapsus sit: si sibi vim intulerit contra tentationem. 7. Si circumstantias, & illecebras peccatorum removerit, v. gr. novum vitæ genus sit amplexus certam societatem periculosam vitârit: si quid evenerit, quod specialem metum incusserit. 8. Si remedia contra relapsum præscripta cum fructu adhibuerit: si de industria ad Confessarium venerit, à quo efficaciora putabat media præscribenda. 9, Si se offerat ad priora media seriò, & studiosiùs adhibenda, difficiliora libenter admittat, injurias ultro condonet: si desideret complices peccati converti, & velit ad id cooperari. 10. Si optet pati ad satisfaciendum Deo offenso, vel gaudeat se à Deo puniri, aut approbet justam Dei vindictam. Ex his deduco sequentes Regulas pro praxi.

178. *Absolvi potest dispositus, qui primum confitetur consvetudinem.*

Regula 1ma. Absolvi potest consvetudinarius, imò & ordinariè debet, nisi aliud circumstantiæ svadeant, non solùm, qui media præscripta adhibuit contra peccata consvetudinis jam ante confessæ, & numerum imminuit; sed etiam qui prima vice consvetudinem suam confitetur, & jam judicatur prudenter esse dispositus, vúltque media proposita ad emendationem utilia vel necessaria adhibere.

Ratio

Ratio patet ex dictis. Neque necesse est, ut Confessarius judicet, quòd pœnitens nunquam sit relapsurus; vel satis, quòd prudenter possit judicare, quòd verum dolorem, propositúmque habeat; & spem faciat emendationis: in his enim consistit sincera, plenáque conversio. Unde &, si quis medicinales pœnitentias non obivisset, eò quòd â Confessario ipsi nunquam fuissent præscriptæ, nunc autem paratus esset eas subire, & media præscribenda adhibere, spémque faceret emendationis, absolvi posset.

Regula 2da. Neganda consvetudinario absolutio est. 1. Si non velit seriò allaborare, ut vincat consvetudinem, quia peccata sunt adhuc ipsi voluntaria in causa. 2. Si media præscripta neglexit, &, quæ scivit necessaria, non adhibuit pro vincenda consvetudine, nec modò signa dat extraordinaria doloris, & propositi; idque, licèt dicat, se jam paratum adhibere media difficiliora. Ratio est, quia adest justa causa dubitandi de dispositione, & sæpe tales promittunt magna ex timore negandæ absolutionis, sed se, & Confessarium decipiunt. Unde, saltem ad tempus neganda absolutio, ut discat meliùs apprehendere mediorum necessitatem. 3. Idem faciendum ob rationem datam, si post singulas confessiones frequenter deliberatè relapsus est

ducto

ducto initio ab uno, alteróve die post confessionem. Excipe, nisi nunc alia adsint signa ex prædictis.

Regula 3tia. Differenda est absolutio. 1. Si ob frequentiam relapsuum Confessarius prudenter judicare non possit, poenitentem esse ritè dispositum, etsi is dicat, se dolorem, & propositum habere. Ratio est, quia Confessarius, utpote judex, debet prudenter judicare, reum esse capacem absolutionis; aliàs abutitur suâ potestate, éstque præsumptio contra pœnitentem, ubi non sunt indicia ad judicium prudens formandum sufficientia; cùm is fidem sæpe datam fefellerit, lateántque in consvetudinariis pravi habitus, inclinationes & pravi affectus, quos experirentur. si se coram Deo examinarent, & conscientiam suam consulerent: v. gr. An, si occurrent ordinariæ occasiones, & illecebræ, non essent parati agere, negligere, ut ante, redire ad consortia, & pericula? Unde langvida, & inefficacia sæpe sunt eorum proposita, quibus voluntas non avertitur à peccatis ita, ut si nunc adesset occasio ista repetendi, nullâ ratione admitteret in iis complacentiam, aut desiderium eorum; talis autem voluntas requiritur ad propositum. 2. Si Confessarius judicet, quòd absolutio, ante nimis facilè impensa. ansam dederit relapsibus, ut proinde nulla sit

sit spes emendationis, si iterum statim detur; absolutio. per se loquendo, differenda est, etsi Confessárius prudenter judicet, poenitentem hic, & nunc esse dispositum. Ratio est, quia ad Confessarium, utpote medicum, pertinet non solùm vulnera curare præsentia, sed etiam media præservativa à relapsu adhibere. Hinc, si dilationem judicârit necessariam, teneretur differre absolutionem, si autem non necessariam quidem, attamen, valde utilem; non teneretur quidem, posset tamen, poenitente (licèt hoc ordinariè non expediat) etiam invito: quia medici est providere infirmo præsertim, ubi agitur simul causa tertii, uti hìc agitur causa Dei, & Domini nostri, majúsque bonum est ad breve tempus carere gratiâ (quam tamen poenitens per contritionem acquirere potest.) cum spe eam habendi deinceps perseveranter, quàm statim eam accipere cum præsenti periculo illam paulò post iterum amittendi. Experientiâ enim constat, quòd brevis dilatio absolutionis multum conferat ad emendationem consvetudinarii; quia huic aperit oculos, ut cum sua confusione videat animæ suæ pericula, gratiæque divinæ det locum juxta illud Psalm. 81. *Imple facies eorum ignominiâ, & quærent nomen tuum Domine* Dixi *Per se loquendo.* Nam in articulo mortis, & casu, quô putare-

taretur dilatio absolutionis pœnitenti non profutura, danda esset absolutio.

179. *Quid si sæpiùs relapsus tibi non sit unquam confessus?* Resp. II. Si aliàs tibi non confessus, prima vice tibi confiteatur suos relapsus in idem mortale, interroga, quandonam ultimo sit confessus? Si spectato tempore secundum dicta num. 175. relapsus videatur frequens; interroga an ante illud tempus frequenter sit lapsus in idem peccatum? An aliquo, tempore abstinuerit, media adhibuerit, numerum imminuerit? &c. & facile patebit, quid agendum sit secundum dicta. Duo Confessario interim sollicitè cavenda: unum ne sit nimis rigidus; alterum, ne sit nimis facilis & de mediis efficacibus parum sollicitus; rigor enim nimius pœnitentes in desperationem agit: terrendi sunt, sed & animandi, proponendo pericula, & pœnas ex una parte; ex altera paratum Dei auxilium, & desiderium, ut peccator ad se revertatur. Langvida autem benignitas, & nimis facilè consvetudinariis impensa absolutio causa est, quòd pluribus annis insordescant consvetudini, alii se polluendi, alii blasphemandi, maledicendi, jurandi, execrandi, &c. Unum inquiunt PP. Concilii Lateranensis, *est. quod sanctam maximè perturbat Ecclesiam, falsa scilicet pœnitentia: idcirco Confratres nostros & Presbyteros admonemus, ne falsis pœnitentiis laicorum*

Duo cavenda Confessario consuetudinarii.

animas decipiant, & in infernum pertrahi patiantur. Hactenus PP. Verendum ſanè, ne in Confeſſarios, qui injuncta levi pœnitentia conſvetudinarios abſolvunt vix monitos, dimittunt mediis nullis munitos, aliquando cadat illud Achabo dictum lib. 3. Regum cap. 10. *Quia dimiſiſti virum morte dignum; erit anima tua pro anima illius;* Quæ autem media ſint præſcribenda, quæ pœnitentiæ injungendæ, dixi n. 18. 38. & à num. 56. Item dicetur num. 188. Cæterum conſvetudinario in materia luxuriæ imprimis neceſſarium eſt, ut frequenter confiteatur, & quoad fieri poteſt, eidem prudenti, docto, & bene experto Confeſſario, cujus conſilia ſequatur, ad quem ſtatim poſt lapſum recurrat, aut, ſi nequeat, vindictam de ſe ſumat, &c. Nemo, inquit Cardinal. Toletus, loquens de conſvetudinario molli, ſibi promittat emendationem, niſi per miraculum, vel rariſſimum privilegium, ſine frequentiſſima confeſſione. Unde, ſi talis rarò confiteatur, vel notetur currere de uno ad alium, meritò dubitari poteſt de ejus diſpoſitione, quia negligit medium utiliſſimum & ferè unicum, ſi tamen de hoc monitus fuit.

Reſp. III, Si conſvetudinarius ſuam conſvetudinem prima vice confiteatur, in eóque notetur extraordinarius dolor, 180. *Serio dolens non tantum ad*

& i-

fiduciam traducendus.

& ideo videatur statim absolvendus; caveat Confessarius, ne dolorem sistat & animum pœnitentis à fœditate peccatorum suorum considerandà ad motiva duntaxat fiduciæ in Deum intempestivè abducat: hoc enim esset operationem Spiritus sancti impedire. Deinde advertat, an dolor oriatur ex clara Divinæ bonitatis cognitione, qui solet cum dulcedine esse conjunctus, ob inchoatam veri boni per amorem possessionem, an verò ex horrifico aspectu scelerum, sitque totus felle permixtus? si primum, doceat, blanditias illas suscipere cum humili confusione, ut faceret reus læsæ majestatis, si à Rege, loco supplicii, specialibus favoribus augeretur. atque sancto rubore suffusus se intra se ipsum recondat, indignum se reputans favoribus, & deliciis filiorum Dei. Si secundum, doceat, oculos quidem in sua scelera generatim (in specie enim recordari, præsertim in materia luxuriæ, non expedit) ad tempus conjicere, ita tamen, ut per intervalla ad abyssum misericordiæ Divinæ, meritáque Christi reflectat: sic enim & confusio, & fiducia inducetur; quæ principium est fortitudinis. Quod, si emendata jam consvetudine, notetur pertristes animo volvere cogitationes; magis trahendus esset ad fiduciam, monendúsque, ut, ubi memor peccatorum tristatur

tur aut etiam lachrymas fundit, statim dolorem in Deum dirigat, dolendo ob ejus bonitatem offensam, statuátque offensas compensare, & tranquillum gerat animum. Fieri enim potest, ut dolor ex dispositione naturæ proveniat, & non ex gratia: neque peccata perpetuò sunt versanda animo, etsi salutare sit, ea recordari in genere quandoque.

Resp. IV. Si pœnitens consuetudinarius videatur pusillanimis, & turbati animi, eò quòd parum proficiat, non multum terrendus, sed laudandus est, si quid emendaverit, spésque facienda plenæ per Dei gratiam emendationis, quæ eò faciliora reddet omnia, quò sæpiùs ipse, meliúsque vicerit. Tali necessaria est magnitudo animi, spes magna victoriæ, & perseverantia. Si millies quis cadat, millies resurgat, & pugnam innovet. Deo major est gloria, magnum reducere peccatorem, quàm minorem. Si videatur sibi nihil proficere, non ideò nihil proficit. Horologii umbra crescit, & non advertimus, dum creverit: segetes crescunt, & non videmus crescere, sic virtus crescit, etsi non notetur statim augmentum: notatur tamen post tempus. Si autem non pusillanimis, sed minùs sollicitus sit de emendatione; terrendus est proponendo judicia Dei, mortem, pœnas, diaboli insidias & invidiam, abu- 181. *Pusillanimis erigendus; minùs sollicitus terrendus.*

ſum donorum Dei, & conceſſi temporis ad operandam ſalutem. &c.

182. *Quando ad confeſſionem generalem adducendus?*

Reſp. V. Si conſuetudinarius ſolitus frequenter relabi in eadem peccata mortalia, poſt plures jam confeſſiones advertatur eſſe verè pœnitens, & incipiat ſe emendare; inducendus eſt ad confeſſionem generalem, ut ſupra memini, quia prudens eſt timor, ne confeſſiones antecedentes plures fuerint invalidæ ob defectum doloris, & propoſiti, aliàs tamdiu in peſſima conſvetudine non manſiſſet.

183. *Quomodo tractandus conſuetudinarius in pluribus materiis?*

Reſp. VI. Si conſuetudinarius ſit in pluribus materiis; ſpecialis cura impendatur primò, radici, vel illis, quæ magis ſcandaloſa ſunt, inſtituto priùs ſuper his examine particulari; donec unum poſt alterum expugnetur, nec unquam deſpondeat Confeſſarius animum, multò minùs, repellat pœnitentem tanquam incurabilem; ſed pro eo oret: ſi conatus fructum habet, non extollatur; nec dejiciatur, ſi non habeat: Dei enim eſt opus converſio animarum. Quòd, ſi tamen poſt longum conatum videret, nulla juvare media, poteſt conſuetudinario molli ſuadere matrimonium, ſi ætas ferat: aut quandoque ſtatum religioſum, in quo ſit rigor, diſciplina, rara converſatio cum altero ſexu; aliàs probro facilè erit Religioni. Status autem Eccleſiaſticus tali vix expediet: quia in hoc iſti vitio ſunt ſo-

fomenta sua, & occasiones majores ruinæ.

Resp. VII. Si se emendans luxuriosus 184.
patiatur nocturnas pollutiones, ut contingere solet talibus; monendus est, ut non terreatur, modò consensum non præbeat, quia patitur ex naturæ assvetudine; non agit. Videantur dicta n. 73.

Quid, si emendatus de nocte patiatur turpia?

QÆSTIO V.

Quid præterea notandum circa consvetudinarium in blasphemando, jurando, imprecando mala?

RESP. I. Qui consvetudinem habet 185.
proferendi verba blasphema, tenetur sub peccato mortali seriò conari eam tollere. Quod, si faciat, & tamen labatur, potest excusari aliquando; eò quòd verba illa ex impetu naturæ effusa non sint voluntaria in se, nec in causa; quia retractata proposito efficaci. Si verò non conatur, est in statu malo, tenetúrque consvetudinem, seu negligentiam suam graviter malam confiteri; & nisi seriò statuat eam consvetudinem tollere, neganda est illi absolutio. Non excusatur, qui puerum vel stultum, aut ebrium induceret ad blasphemandum; quia, licet verba blasphema non retineant malitiam objectivam respectu stulti proferentis illa, retinent tamen respectu inducentis ad illa, qui censetur illa proferre per alium, non secus, ac si quis per organum talia proferret; multò minus, qui ore profert

Quid, si assvetus blasphemiis conetur emendare, vel contra?

fert, excusatur.

186. *Examen assueti juramentis.* Resp. II. Si quis se accuset de juramentis. 1. Interrogandus est, quibus verbis sit usus, præsertim si rudis sit. Nam sæpe dicunt se jurâsse, cùm simpliciter aliquid graviùs affirmârunt sine ulla intentione Deum vocandi in testem: ad juramentum autem requiritur, ut Deus vocetur in testem, quod indicant hæc verba: Testor Deum: invoco Deum testem: sub juramento confirmo: sub juramento meo tibi hoc faciam. Multi tamen postremis his verbis non intendunt jurare, sed tantùm gravius affirmare. Hæc verò: Deus novit: testabitur suo tempore: coram Deo loquor: Deus novit omnia: Deus videt meam conscientiam; nisi aliud constet ex circumstantiis, censentur tantùm narrativè, non verò invocativè proferri. Nec juramentum est, si quis dicat: Tam verum est, quàm hìc sedeo, quàm sol lucet: expono caput meum: amputentur mihi aures, nisi ita sit: per fidem meam: per conscientiam meam: verè, certè, in veritate, fide boni viri, boni Christiani; sim nequam, & fur, si ita non est. Esset tamen juramentum, si quis diceret: Per fidem Catholicam, per Evangelium, ita est; quia censeretur horum author invocari testis. Si quis dicat: Tam verum est, quam Evangelium, quàm verè Christus est in

Quæ verba juramentum indicent?

Ve-

Venerabili, quàm verè Deus eſt; non videtur juramentum; eſſet tamen blaſphemia, ſi intenderet aſſerere æqualitatem veritatis, vel credibilitatis: ſecus, ſi intenderet tantùm dicere, hoc eſſe ſuo modo verum, ſicut alterum verum eſt ſuo modo. Si quis aliquid aſſirmet per creaturas, quibus Deus ſpecialiter indicatur, juramentum cenſetur: ut, ſi affirmet per cœlum, vel templum. An affirmare per animam, ſit juramentum, dubium eſſe ait *Tamb.* ex communi tamen uſu cenſetur juramentum: quia anima eſt clariſſima Dei imago. Excuſantur à mortali tamen rudes ſæpe, ſic falsò jurantes, quia, licèt ſciant id vocari juramentum; tamen non intendunt Deum vocare in teſtem, nec apprehendunt, niſi aliquam rationem mali in confuſo non tanti momenti. Si quis dicat verba, quæ non continent juramentum, & reipſa velit Deum vocare in teſtem, jurat: juxta *La Croix l. 3. p. 1. num. 158.* Si autem neſciret, quid ſit jurare, ut ſæpiſſimè non ſciunt rudes; non jurat, etſi intenderet verba proferre, ut faciunt alii; quia inefficaciter tantùm voluit jurare, neque Deum vocat in teſtem, cùm non ſciverit ſe hoc facere. Unde rudes interrogandi quoque ſunt, an intenderint Deum vocare in teſtem. 2. Qui conſvetudinem jurandi habere notatur, examinandus eſt,

an promiscuè juret, non attendendo, an verum vel falsum sit? Si hanc consvetudinem habet, est in malo statu, tenetúrque eam consvetudinem sub mortali tollere: si autem consvetudinem habet jurandi non falsò, non peccat quidem, per se loquendo, nisi venialiter, etsi consvetudinem non retractaverit; est tamen talis consvetudo seriò emendanda, quia scandalosa, & periculo exponit falsò etiam jurandi. Dixi: *Per se loquendo*: quia parens v. g. posset ratione scandali peccare graviter, si liberi inde discant promiscuè jurare, aut, si quis juramento se obligaret ad faciendam rem graviter malam, aut dubitans de veritate juraret: Tria enim requiruntur ad jurumentum licitum, nempe justa causa; res justa, seu honesta & & veritas saltem prudenter æstimata; si primum tantùm desit, per se est veniale tantùm: si secundum, est veniale vel mortale juxta communiorem, prout est res graviter, vel leviter tantùm mala, quæ juramento affirmatur facienda; quia irreverentia videtur gravis (de qua tamen aliqui dubitant, si res sit levis) se astringere interpositâ DEI authoritate ad faciendam rem graviter malam, secùs, si simpliciter peccatum, v, gr. furtum factum sub juramento assereret; si desit tertium, semper est peccatum mortale: quia est

Tria ad juramentum licitum requiruntur.

eſt gravis irreverentia Deum vocare in teſtem rei falſæ: imò juxta *Caſtropalao* ſemper eſt blaſphemia: quia pejerans facit Deum teſtem falſi, & quantum eſt de ſe: dicit: Deus confirmet hanc falſitatem, id quod Deo convenire non poteſt: contradicunt tamen alii. Putant probabiliter *Sanch. Caſtrop.* & alii, ſufficere ad licitè jurandum, ſaltem extra judicium; quòd quis probabiliter judicet, rem eſſe veram. *Suar. Dicaſt.* requirunt certitudinem moralem, ita ut non ſit prudens ratio in oppoſitum; quia jurans plus dicit, quàm ſe opinari. *V. La Croix l. 3. p. 1. num. 267.* 3. Si habeat quis conſvetudinem jurandi falſò, & juramenta procedant ex conſvetudine revera omnino inadvertenter, juramenta, ſi conſvetudo retractata non ſit, erunt peccata in cauſa, non tamen in ſe formaliter; quia ut ponitur, in ſe libera non ſunt. Dixi 1, *Si procedant ex conſuetudine:* ſi enim indeliberatè procederent ex impetu, vel ſubita ira, nec in cauſa forent peccata, ſed difficile erit diſcernere, an non procedant ex conſvetudine; hinc tutiùs eſt confiteri ſaltem conſvetudinem. Dixi 2. *Revera inadvertenter omnino:* quia, ut notat *Dicaſt.* poſt *Scotum*, aſſveti juramentis, aliiſve peccatis, licèt reflexè non advertant ad malum, exercitè tamen & actu tenui, & quaſi imperceptibili communiter

Aſſuetus perjuriis

niter, vel sæpe advertunt sufficienter ad malum, ut peccent & demereantur. Sicut assveti actibus dilectionis Dei prorumpunt in actus illos quasi imperceptibiliter, nec tamen omnino inadvertenter, sed cum cognitione sufficiente ad meritum *La Croix l. 3. p. 1. num. 274. & l. 6. p. 2. num. 973.* Unde in absolutione talis cum proportione servanda sunt, quæ circa alios consvetudinarios. Videri potest *La Croix l. c. à n. 271. & à n. 968.* Item *l. 6. n. 48.* Idem dic de assveto diris imprecationibus; quæ si fiant sine animo, ut eveniat malum, non sunt quidem de se mortalia, nisi gravem simul contumeliam contineant, aut scandalo sint gravi; retinent tamen aliquam turpitudinem, fiúntque cum advertentia ad substantiam operationis malæ. Unde & tales consvetudinarii seriò admonendi sunt; ut emendent: v. gr. dicendo: quâ mensurâ mensus fueris, remetietur tibi; eveniet tibi infortunium, & nescies, ex qua culpa, scias autem evenire ex tuis diris imprecationibus, &c.

QUÆSTIO VI.

Quid observandum, si pœnitens frequenter relabatur in eadem venialia, sitque iis assuetus?

187. *Relabens* RESp. I. Si venialia fiant ex subreptione, negligentia aut subito aliquo motu,

motu, ùt non raró contingit, v. g. in mentis evagationibus tempore orationis, verbis otiosis, motibus impatientiæ: frequens relapsus in eadem venialia non tam arguit defectum doloris, ac propositi, quàm magnam naturæ humanæ fragilitatem; & inconstantiam: Unde absolvi potest pœnitens sæpiùs in talia relapsus, modò aliunde nihil desit, velitq; magis conari emendare. Consultissimum tamen est, ut talis suaviter inducatur, ut addat ex vita præterita, quod emendatum est, & magis apprehendit, quódque sine confusione singulari potest repetere, id quod addo, ne Sacramentum reddatur odiosum. Dein excitetur ad dolorem singularem de illo, aut saltem de uno particulari jam ab ultima confessione admisso: sic enim consulitur reverentiæ sacramenti, & fructus ejus certiùs obtinetur. Utile quoque est recidivis in eadem venialia frequenter, ut vesperi leviores pœnitentias assumant, ubi se adverterint de die in illud lapsos: hoc consilium si sequantur, insensibiliter se emendatos invenient. *frequenter in eadem venialia quomodo tractandus?*

2dò Si venialia sint plenè deliberata peccata consuetudinis, cautiùs procedendum, præsertim, si non addatur alia materia, de qua appareat verus dolor, & propositum; quia prudenter timeri potest, ne desit dolor de illis veniali- *Si plenè deliberata, quid agendum?*

bus. Unde sunt excitandi tales ad sincerum dolorem proponendo illis illius motiva: quæ sunt sequentia: Primum. Omne veniale est pejus malum omni malo physico hujus mundi: quia mala reliqua contra creaturas sunt, quæ respectu Dei sunt, quasi non sint, & velut nihilum & inane reputatæ sunt ei: peccatum autem veniale contra Deum est. Malitia illius ex eo elucet, quia Deus Judex justus, & supra condignum non puniens: in servis etiam suis gravissimè id punivit: Moyses propter levem diffidentiæ culpam exclusus est à terra promissionis: levis Ozæ imprudentia morte repentinâ: levis vanitas Davidis in numerando populo peste, & septuaginta millium hominum morte punita est. Anima, in gratia licèt constituta, infecta uno veniali, ad conspectum Dei, nisi id deleatur, nunquam admittetur: animæ Deo dilectæ in purgatorio, quas desiderat Deus protinus ad se admittere, exigente justitia retardantur à cœlo, & gravissimè puniuntur; donec pœnam venialibus debitam exsolverint. Ex his collige, quantum malum sit peccatum veniale. 2dum. Mortale peccatum est malum, quô gravius cogitari non potest; ad hoc veniale disponit. *Qui spernit modica, paulatim decidet. Os, quod mentitur, occidit animam.* Unde venialia delibera-

Motiva doloris de venialibus.

ta

ta causa sæpe sunt æternæ damnationis. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Venialiter peccans non horret Deo displicere; vult potius dæmoni quàm Deo ista actione placere; est inobediens, ingratus, injurius contra Deum, illi furatur gloriam suam. Veniale est abusus Divinæ omnipotentiæ, & & propriæ facultatis, creaturarúmque, quas Deus in gloriam suam condidit. Unde veniale est malum Deo summo bono, omni cultu, honore, amore dignissimo, an ergo non est detestandum? Juvat hìc quoque similitudinem adducere, v. gr. si filius esset, qui nollet sic offendere patrem, ut mereatur hæredítate privari, paterna domò ejici; non curaret tamen multis levibus eum offendere, & esse molestus; an is non meritò vitúperandus esset, síque ingenuæ foret indolis, erubesceret? Ecce sic tu te geris erga Deum, qui mali nihil, sed innumera bona tibi contulit. Usui etiam esse potest similitudo sponsæ erga sponsum; famuli erga dominum bonum, & liberalem sic se habentis. Ubi videbitur his dispositus, absolvi potest, vel debet, nec est paritas recidivi in venialia, cum recidivo ex consvetudine in mortalia: quia mortalia in homine majorem arguunt malitiam; non ita venialia, quæ, faciliùs evitantur, creditúrque

Deus

Deus faciliùs dare amicis gratiam efficacem dolendi, quàm inimicis, præsertim inveteratis, habétque ipsa in illis faciliùs locum, utpote Deo bene affectis. Hinc plus fundamenti est credendi esse dispositos.

CAPUT VII.

Quæ sint remedia spiritualia constitutis in occasione proxima, & consuetudinariis in materia venerea?

188. *Remedia pro consuetudinariis.* RESp. Præter dicta nu. 16. & n. 74. proderunt sequentia:

Primum. Frequens Confessio, & Communio, ut jam dixi, cum sincero dolore & proposito. Oratio & contritio frequens cum petitione veniæ: síque sit in occasione proxima; quam amovere non potest, fuga conversationis solius cum sola, blandi aspectûs, joci, colloquii familiaris.

2. Sedulò expendere, finem, ad quem creatus est homo, quo non obtento perdita erunt omnia, & restabit infelix æternitas. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

3. Expendere pretium animæ suæ tam Christo dilectæ. Est hæc thesaurus unicus hominis, pretiosior omnibus totius mundi bonis; quia spiritus immortalis, capax Deitatis, pretium sangvinis Unigeniti Filii DEI. Habet homo unicam

cam, & hanc tam parvi pendat?

4. Concipere ingentem horrorem omnis peccati, ponderando ejus turpitudinem ex infinitis Dei in hominem beneficiis, gravitatem ex dignitate personæ offensæ, & offendentis vilitate, aliisque circumstantiis. Quis offenditur? Deus infinitæ majestatis. Quis offendit? Vilis, ingratus, rebellis homo. Ubi? In conspectu Dei, justi judicis, Benefactoris maximi & unici, in conspectu Patris amantissimi, &c. Quibus auxiliis? Donis & facultatibus à Deo concessis, & in hanc horam conservatis, ut salutem tuam, quam Deus unicè intendit, iisdem opereris. Hæc tu in perniciem tuam, in Dei contemptum detorqueas? Cur offenditur? Ob vilem, turpem, bestiis communem voluptatem, ob nihilum. Huic tu Deum postponis; ob hoc perditum is animam tuam, quam habes unicam; pejor ipso diabolo, qui tentare te potest, nolentem in ruinam impellere non potest; sed quod ipse non potest, tu sponte facis. Quomodo offenditur? Summa temeritate, dementia intollerabili, quasi certum tibi foret, postmodum locum futurum pœnitentiæ; aut non sufficiant ad te cohibendum, proemia, quæ diligentibus se, aut poenæ, quas derelinquentibus se Deus præparavit. Quid, si Deus diabolo, qui adstat paratus, permitte-

mitteret, ut in flagranti te ad infernum abriperet? Quando Deus offenditur? Eo momento, quo te portat in manibus suis, quo te invitat ad se unicum bonum tuum, offert tibi gratias suas, ut salutem tuam opereris, quas tu in ejus inspectantis convertis contemptum. Vide, quid agas? Tam diu te Deus toleravit, toties ignovit, venit finis, finis venit, & quia sprevisti miserantis clementiam, incides in manus vindicantis. Poterísne habitare cum ardoribus sempiternis in igne, quem succendit furor ejus?

5. Meditari de æternis inferni pœnis, & ex iis colligere peccati gravitatem: De Passione Domini nostri expendendo, quis, cur, pro quibus, quô, quantóque amore sit passus? inde inferre, quid recta ratio á nobis exigat.

6, Moderatè uti cibo & potu, sibi paulatim subtrahendo, donec deprehendatur quantitas, tântùm ad vires officio suo pares necessaria: hoc enim dœmonium non ejicitur, nisi in jejunio, & oratione, proinde medium illud prius adhibendum est.

7. Ambulare in conspectu Dei præsentis, frequentando preces jaculatorias, v. g. jam petendo veniam; concitando in se confusionem, quòd toties offenderit benignissimam faciem Patris, confitendo se indignum conspectu Dei; indignum

indignum, qui aſſumat Nomen Dei per os ſuum, &c. jam agendo Deo gratias pro tam diuturna patientia, & tot beneficiis; jam adorando, jam committendo ſe ejus protectioni.

8. Siſtere ſe in ingreſſu, & egreſſu cubilis Crucifixo, audire dicentem; Quid feci pro te? Et tu quid pro me? Quando erit finis turpitudinis tuæ?

9. Aſſveſcere, ut omnia fiant ex ſincera Dei dilectiooe, nempe quia dignus eſt omni cultu, honore, amore & obſequio

10. Manè, & Veſperi confugere ſub præſidium Beatiſſimæ Virginis, ei ſe magna cum humilitate, & fiducia cuſtodiendum offerre, per diem ſæpe ad eam recurrere velut Matrem &c.

11. Familiariter agere cum Angelo ſuo Cuſtode, colere S. Joſephum, S, Joannem Baptiſtam, & Evangeliſtam, S. Aloyſium, alióſque Sanctos eximiæ caſtitatis.

12. Quoties pulſat tentatio, exiſtimare ſignum ſibi dari, ut eliciat actum charitatis, ſtatimque recurrere ad vulnera Chriſti, rogando, ne fruſtra velit impenſum pretium ſui Sangvinis, vel ſtatim mentem applicare aliis, dolendo quòd unquam Deum offenderit, vel humiliare ſe coram Deo, fatendo ſuam infirmitatem; dicendo: Domine, ſalva me, cauſa tua, honor tuus impugnatur, ne permittas

mittas me separari à te. Si caro infestet vehementer, expedit sibi dolorem imprimere, cedere loco, & aliis se occupare. Cavendus autem est nimius timor, & reflexio ad tentationem: his enim augetur. Juvat dicere: Deus ego amo te, munire se signo Crucis, & seriò mentem applicare aliis, seu bonis, seu indifferentibus, v. g. numerandis vitris in fenestra, legendo librum, colloquendo aliis &c.

13. Vitare occasiones tentationum, & lapsuum; qui enim amat periculum, peribit in illo, si autem tentationes sine nostra culpa eveniant, non sunt anxiè timendæ, sed agendum sine perturbatione, ita tamen, ut tota spes, & fiducia ponatur non in nostris conatibus, sed in Dei auxilio, à quo omne datum optimum descendit. Quòd, si naturaliter oriatur naturæ venerea evacuatio, quæ impediri facilè non possit, teneantur manus quietæ supra pectus, mens elevetur ad Deum, cum humili petitione, ne permittat labi in consensum, eliciatur dolor de peccatis, quibus sic puniri meruit, & animo sit pacato. Vide dicta num. 74.

CAPUT II.

De Confessario pœnitentis, qui longo tempore confessus est invalidè, vel de eo anxius est, aut generalem Confessionem facere desiderat.

QUÆSTIO I.

Quomodo agendum cum eo, qui sacrilegè diu confessus est?

Diu confessus invalidè quomodo tractandus?

RESP. I. Si confessus est invalidè, aut 189.
de eo timet ob peccatum aliquod omissum. 1. Moneatur, ut confiteatur commissa ab ultima confessione, & tunc addat peccatum omissum. 2. Interrogetur, an, dum tacuit, sciverit, vel putaverit, vel certè dubitaverit, an sit mortale? Si neget, petatur, an postea aliquo tempore illud tacuerit, putans esse, aut dubitans, an sit mortale; Si hactenus nec scivit, nec dubitavit, non est opus aliquid repetere; si autem aliquo tempore scivit, aut dubitavit, ab hoc repetendæ sunt confessiones; quia hæ sunt invalidæ; præcedentes autem dubium, aut ignorantiam vincibilem non ideo fuerunt invalidæ. 3. Si scivit tantùm in genere esse malum, non distinguendo grave, an leve sit, non celaturus, si scivisset esse grave, probabile est, non esse opus repetere confessiones, quia probabiliter tantùm peccavit venialiter, nisi tamen ipse putâsset, vel dubitâsset esse obliga-

tionem gravem confitendi, de quo & interrogandus est; nihilominus tutiùs est repetere confessiones, quia fortè exercitè apprehendit malitiam gravem. 4. Si sciens vel dubitans esse mortale, tacuit, petatur, quoties memor illius peccati confessus sit, & communicàrit, vel solitus sit intra annum confiteri & communicare, an singulis mensibus, &c. Illæ enim confessiones omnes repetendæ sunt, non tamen illæ, quæ immemor illius bonâ fide fecit, si aliunde nihil defuerit. Contingere tamen potest, ut nesciat, quæ peccata commiserit tempore illo, quô bona & quô mala fide processit; adeóque à quibus absolutus, aut absolutus non sit, quo casu inducendus esset, ut generalem à tempore peccati omissi confessionem faciat. Porro, si reticuit ex verecundia, aut gravi remorsu conscientiæ, censendus est satis advertisse esse grave illud omittere. 5. Si semper fuit memor illius peccati, ideóque semper sacrilegè sit confessus, petendum, quoties in illo statu per annum solitus sit confiteri, & communicare. Et tunc, si semper eidem Confessario sit confessus, qui & adhuc memor sit mortalium peccatorum, & statûs pœnitentis, sufficit, si dicat: Accuso me de peccatis omnibus, v. g. ab hoc triennio commissis, ex quo per annum v.g. vigesies solitus

litus

litus sum confiteri, & communicare. At si Confessarius non sit ampliùs memor mortalium, saltem in confusò, ut statum sciat pœnitentis, vel semper alteri est confessus, tenetur omnia repetere, quoad numerum, & quoad speciem, simúlqve addere, quoties sacrilegè confessus sit, & comunicaverit. Si aliquoties confessus sit alteri, hæc omnia repetenda sunt in numero & specie, non tamen, quorũ adhuc memor est præsens Confessarius. 6. Si Confessarius deprehendat confessũ multis annis sacrilegè non præparatũ ad confessionẽ generalem, jubeat eum confiteri, quæ occurrunt memoriæ, examinet illum de magis obviis, ut sic aperto ulcere, & deposita parte verecundiæ faciliùs redeat; deinde moneat, ut circa reliqua magis se examinet; nam tam subitò omnium recordari non potest: demum dicat, ut redeat designato tempore pro complenda confessione, addendo, modò non absolvi eum pro majori sua deinceps quiete, sicque bene animatum impertita benedictione dimittat. Quòd, si non posset redire, nec putaretur alteri facilè confessurus, adjuvandus esset examinando illum per præcepta Decalogi, Ecclesiæ, peccata capitalia, monendúsque, si fortè deinceps peccata occurrerint commissa à tempore primæ sacrilegæ confessionis, confitenda esse; demum ei injungatur

pro pœnitentia, ut proxima occasione prævio diligenti examine confiteatur, si quid occurrerit, quod omissum, & confitendum sit. 7. Pro examine talis pœnitentis notandum, quòd numerus peccatorum internorum meliùs conjiciatur ex consuetudine, & tempore, quod in illis hæsit, ea iterando in septimana vel mense toties, vel toties, quàm ex relatione pœnitentis. In peccatis autem externis expedit primò proponere magnum numerum, quem si affirmet, is augeatur paulatim, quærendo, an non fortè sæpiùs tot vicibus? Si neget illum magnum numerum, proponatur paulò minor, donec aliquando tandem aliquid affirmet, addendo semper circiter. Denique Confessarius magis laboret de vero dolore & proposito ab ejusmodi hominibus extorquendo, quia in eo periculosior & frequentior est defectus.

190. *Quid, si timeat, ne sit invalidè confessus?* Resp. II. Si pœnitens nihil quidem voluntariè omisit, attamen timet, ne invalidè sit confessus, indaganda est causa illius timoris, & constitutio pœnitentis: ac 1. quidem, si timet ideo, quia longo tempore hæsit in consvetudine peccandi graviter, timétque defuisse dolorem sæpe, & propositum, utiliter faciet confessionem generalem, saltem incipiendo ab illo tempore, à quo meritò timet. 2. Si sit scrupulosus, & inaniter timet, ordinariò

nariè permittendum non eſt, ut confeſſionem generalem faciat; præſertim ſi bene vixit, aut malæ vitæ ſemel confeſſionem generalem fecit. 3. Etſi ſcrupuloſus non ſit, ſi tamen moraliter non eſt certum, quòd antehac invalidè ſit confeſſus, aut peccata non explicaverit debitè, obligandus non eſt ad confeſſionem repetendam, quia poſſeſſio eſt pro confeſſione, cujus valor cùm adeſſe debuerit, præſumendus eſt, nec delictum præſumitur. Unde quamdiu probabile eſt, quòd antehac confeſſus ſit validè, non tenetur confeſſiones repetere; eſt autem probabile hoc ipſo, quòd aliquando vitam præteritam cum morali diligentia recogitaverit, & confeſſus ſit. *La Croix lib. 6. p. 2. n. 1221. & n. 1883.* 4. Si antehac fuit ſemper timoratæ conſcientiæ, ſolitúſque ſe bene præparare, nec voluntariè aliquid omiſit: prudenter præſumitur ſemper bene confeſſus; quia ex communiter contingentibus prudens eſt præſumptio. At, ſi antehac non fuit timoratæ conſcientiæ, ſed conſvevit negligenter ſe præparare, præſumptio eſt contra ipſum, adeóque tenetur iterare confeſſiones, de quorum valore dubitat. Quanquam non expedit ſemper, quando quis advertitur malè confeſſus, ſtatim eum monere de confeſſione generali facienda, præſertim, ſi pœnitens planè rudis, aut

anxius, aut pudibundus; quia hoc quosdam nimis perturbat, putantes impossibile esse omnium recordari; itaque hoc casu Confessarius dicat pœnitenti: Nunquid libenter pro quiete tua vis omnia peccata totius vitæ confiteri, quæ modo potes? Si annuat, percurrat præcepta, peccata capitalia, occasiones, & occupationes pœnitentis, & sic eliciat ipso quasi non advertente confessionem generalem; deinde interroget: An adhuc quid sit, quod conscientiam gravet? Demum intelligat numerum communionum, & confessionum, quæ fortè sacrilegæ fuerunt. Per has equidem non satisfecit annuæ confessionis, & Communionis præcepto, at pauci ad hoc reflectunt.

QUÆSTIO II.

Quomodo agendum cum eo, qui vult generalem Confessionem facere?

191. *Cupiens generaliter confiteri quomodo dirigendus?*

RESP. Cum eo, qui non tenetur, vult tamen generalem confessionem instituere, sic procedi potest. 1. Etsi per se loquendo, non teneatur peccata ab ultima confessione commissa distingvere ab aliis jam confessis; quia omnia vult subjicere æqualiter, & confusio substantiam actûs non mutat; sæpe tamen meliùs est ea distingvere; tum, quia circa nunquam confessa communiter magis est pæ-

pœnitens examinandus; tum, quia sic melius intelligitur status præsens pœnitentis, & quæ media necessaria sint contra relapsum, si fortè ab ultima confessione frequenter lapsus sit in idem peccatum. 2. Non sit Confessarius importunus in exquirenda specie & numero, nisi pœnitens velit; quia, cùm semel, ut suppono, sit bene confessus, necesse non est, novam molestiam facere; nisi videretur id expedire ad majorem pœnitentis quietem. 3. Si semel fecit confessionem generalem exactam de juventute, incipiat ab ultima generali, omittendo antecedentia: nisi quid esset, quod magis gravaret, & vellet ad solatium addere. 4. Qui in peccatis luxuriæ vixerunt, iis una tantùm vice permittenda est confessio generalis, ne sordes sæpius movendo phantasiam rerum turpium speciebus magis impleant, & se iterum inquinent; una itaque accuratè facta permittatur tantum, deincépsque de anno in annum generaliter confiteri, aut in genere tantùm se accusare de illis. Nec expedit talibus svadere confessionem generalem, nisi, postquam impetus illius vitii est repressus: nisi tamen aliunde esset obligatio. 5. Peracta confessione generali prævio diligenti examine non tenetur ampliùs recogitare præterita, sed ubi certus non est se aliquid omisisse, præsumere

 potest,

potest, se statum suum satis exposuisse; aliàs enim, cùm omnium, quæ fecimus, recordari non possimus, nunquam esset confitendi finis, dum hoc anno hoc peccatum, alio alia recurrannt, quæ quomodo confessi simus, non meminimus. Permitti tamen expedit, ut ter, vel quater postmodum incidentia confiteatur, de quibus dubitat, an sit confessus; maximè, si non fuerit timoratæ conscientiæ: sic enim magis purgabitur anima, & quieti consulitur. Demum moneatur, ut sollicitudo illius in eo sit, ut Deo sincerè serviat, & injurias compenset.

CAPUT III.

De Confessario fatui, surdastri, muti, vel ignotæ lingvæ.

QUÆSTIO I.

Quomodo agendum cum fatuo, surdo, & muto?

192. *Quando fatuus absolvi possit?* RESp. Cùm plene fatuus capax non sit actuum supernaturalium, etiam capax non est absolutionis. Semi-fatuus autem, cùm capax sit peccati, & actuum supernaturalium, absolvi potest, & quidem juxta *Gobat* singulis mensibus, si hìc & nunc judicetur habere saltem imperfectè actus ad poenitentiam neces-

cessarios. Si dubium sit an plenè, vel semi-fatuus sit, disponi debet, quoad potest, saltem in articulo mortis, & absolvi sub conditione. Ut non censeatur plenè fatuus, debet distingvere posse inter bonum, & malum morale, cujus signum sufficiens non est, quod revereatur Clerum, aliqua mandata ritè exequatur, genua flectat, pectus tundat; quia hæc facere potest destitutus usu rationis, eò quòd videat ista ab aliis fieri. Alia proinde signa esse debent, qualia indicavi supra de pueris n. 100. Stante tamen dubio absolvi potest in Paschate, ne anima, si fortè in mortali esset, periclitetur. Quòd, si aliquis esset delirus in uno, & prudens in aliis, capax est absolutionis; quia defectus in uno provenire potest ex impressione forti secundùm dicta n. 100.

QUÆSTIO II.

Quomodo cum surdastro.

REsp. I. Surdaster Confessario ignotus, qui instrui non potest, vel e- 193. *Quomodo juvandus surdast r?*
xaminari, quin circumstantes audiant, ducendus ad locum separatum, neque præsumi semper potest, quod putat *Gobat*, tales esse contentos, & ex hoc ipso, quòd in tali loco velint confiteri, facere potestatem Confessario loquendi ea, quæ ad absolutionem spectant, licèt ab aliis

 audian-

audiantur: multi enim putant se sic confiteri, ut opus non sit interrogatione. Si Confessario autem nota esset innocens vita surdastri: posset absolvi injuncta poenitentia, ostendendo rosarium, vel digitos, prout inter ipsos convenerit; ita tamen, ut alii non advertant gravem, si forte detur, poenitentiam.

194. *Quomodo mutus, non surdus?* Resp. II. Mutus, qui non est surdus, juvandus per interrogationes, quibus per signa respondere potest. Si postquam didicit scitu, & creditu necessaria, talis factus est, absolvi non potest, nisi scripto vel signo se accuset, & dolere ostendat. In articulo mortis praesumitur faciliùs dedisse signum. Mutus, qui scribere potest, monendus est, juxta communem, ut per scripturam confiteatur, nisi per signa satis possit. Quòd, si scribere nesciat, possit autem per signa indicare numerum, & speciem ad hoc tenetur; sique periculum sit, ne unus Confessarius ea non rectè intelligat, debet accedere alium, si quis sit qui, ea prae reliquis intelligat; si non potest, juvandus est, quoad fieri potest, & absolvendus, si plus haberi non possit, licèt tantùm in genere se peccatorem fateretur. Quòd, si sciret legere: possent ei quaestiones in scripto proponi, & poenitentia eodem modo praescribi.

195. Resp. III. Si surdus, simul & mutus

ad

ad confessionem adducatur; inquiratur prius à ductore, qualia doloris; accusationis, & peccatorum signa soleat dare; postea in locum separatum deductus ex signis examinandus est; intellecto uno alteróve peccato, dum plus obtineri non potest, cum signo doloris absolvi potest: quia in tali casu integritas materialis confessionis non requiritur. Caveat autem Confessarius, ne, si unum alterúmve signum non satis intellexerit, postea alios interroget, quid illo signo indicare velit, quia facilè aget contra sigillum: cùm sic alii intelligant, quæ peccata voluerit significare Confessario. Putant quidem aliqui, surdum, & mutum à nativitate incapacem esse absolutionis, eò quod nequeat habere actus supernaturales fidei, & spei; at, cùm capax sit peccati, agnitionis Dei, & vitæ æternæ, quæ per signa, & lumen naturæ discit. credendum videtur, quod Deus, qui omnes vult salvos fieri, suppleat suis inspirationibus, détque fidem saltem virtualem, atque actum spei excitet. Hinc Gobat tenet, surdum & mutum posse etiam sæpius absolvi extra articulum mortis. Putat P. La Croix, surdum, & mutum, & cæcum à nativitate habendum instar perpetuò amentis, & solius Baptismi esse capacem: quia non apparet, quomodo signum dare possit in ordine ad absolutionem obtinen-

Quomodo surdus & mutus?

tinendam. Si autem factus sit talis post usum rationis, inungendus esset, & etiam absolvendus, si det signum doloris, aut saltem Christianè vixerit; posset talis disponi per signa, si ante sit confessus sæpius, & Eucharistiam perceperit, v. gr. manu ipsius signum crucis in pectore formando, pectus tundendo, manus conjungendo, adjungendo stolæ, vel superpellicio, faciendo circulum in ejus ore, vel lingvâ, ut Sacerdotem adesse agnoscat, & moneatur de Eucharistia percipienda. Hæc si nihil prosint, inungendus est, inquit *Lohner*; sed non video, cur absolvi non possit sub conditione, si Christianè vixerit, putátque La Croix, etiam posse dare Eucharistiam pro viatico. *V. l. 6. p. 1. num. 1875*

QUÆSTIO III.

Quomodo cum pœnitente ignotæ linguæ?

196. *Vel linguæ ignotæ?* RESP. Si Confessarius sciat lingvam principalem pænitentis v. gr. Germanicam, vel Gallicam, etsi nesciat certos modos loquendi pœnitentis v. gr. Flandricum, vel Leodiensem, vel Vallonicum, putat *Gobat*, quòd licitè possit se exponere excipiendis confessionibus talium; verùm extra casũ necessitatis, nisi per circumlocutionem, & explicatio-
nem

nem intelligere possit materiam confessionis necessariam, videtur teneri priùs discere modos illos loquendi: aliàs sine justa causa negligitur integritas materialis confessionis. Si autem ob imperitiam lingvæ Confessarius nequeat percipere omnia mortalia, mittendus est pœnitens, si commodè fieri possit, ad alium linguæ peritum; si verò sine gravi incommodo remitti non possit, & saltem certum unum peccatum indicaverit, absolvi potest in tempore, quo præceptum urget, vel necessitas, qualis etiam est status peccati mortalis hominis itinerantis, qui brevi tempore Confessarium habere non possit; quia tunc sufficit integritas formalis. Tenetur tamen pœnitens mortalia non intellecta, data occasione, alteri confiteri. Hinc etiam potest tacere peccata, quæ certò novit non intelligenda. Quòd, si habeat sola venialia, potest adire Confessarium minùs peritum lingvæ, neglecto altero, teste Gobat, qui putat etiam blæsum, cujus omnia gravia peccata intelligi non possunt, audiri & absolvi posse tempore Jubilæi cum onere se sistendi alteri pro cæteris peccatis, à quo intelligi potest. Denique, si Confessarius planè non intelligat linguam pœnitentis, potest hic absolvi in necessitate, si se accuset per signa in genere. Quod si se velit accusare per in-

terpre-

terpretem, ad quod tamen saltem extra periculum mortis non tenetur, ut habet communis apud *La Croix l. 6. p. 2. num.* 1190. posset hoc ita practicari, ut interpres interroget poenitentem, & hic stantis post se Confessarii manus digitô premat, dum reus est, & repetito attactu etiam exprimat numerum.

CAPUT IV.

De Confessario Hæretici convertendi, vel Conversi.

QUÆSTIO I.

Quomodo agendum cum Hæretico volente ad Ecclesiam admitti, vel admisso?

197. *Hæreticus Catholicam amplecti fidem cupiens benignè, sed cautè excipiendus.*

RESp. 1. Si quis Catholicam fidem amplecti, & instrui desideret, primò excipiendus cum magna charitate, & benevolentiæ significatione, & amicè interrogandus, quomodo hæc ei gratia obtigerit, qua de causa religionem suam velit deserere, & Catholicam amplecti? Quamcunque afferat, cautelâ opus est, quia dantur homines fraudulenti, qui sub velamine pietatis quærunt non salutem animæ, & veritatem; sed sustentationem, aliáque temporalia, hísque obtentis postea malè vivunt, & ad vomitum revertuntur, ut docent exempla tam in Judæis, quàm Hæreticis.

Pro-

Proinde primò excitandus, ut quærat regnum DEI, reliqua ab ipſo cum fiducia exſpectet, qui quærentes & diligentes ſe non deſerit, non tamen ei auxilium in temporalibus ſtatim promittendum.

2. Si his peractis inſiſtat propoſito; indagandum, an ſit hæreticus materialis tantùm, an formalis, & pertinax. Formalis erit, ſi ſcienter voluntariè adhæſit errori alicui contra veritatem fidei Catholicæ, poſtquam hanc ſufficienter ſibi propoſitam agnovit, ſuſtineri à reliqua Eccleſia univerſali tanquam revelatã. Eſt autem veritas Catholica, quæ vel in ſacris literis apertè continetur, aut inde evidenter deducitur, vel habetur ex traditionibus Apoſtolicis, vel ex Conciliis generalibus, aut à Summo Pontifice, ut loquente ex Cathedra, definita ac declarata eſt pro articulo fidei. Hæreticus verò tantùm materialis dignoſcetur, ſi adhæſit tali errori ex ſimplicitate, ignorantiâ, ſiniſtra informatione, paratus interim vel actu, vel habitu errorem deponere, ſi agnoſceret veritatem. Tales dantur teſte P. Pichler. l. 2. Decret. in Germania: nec ſolùm illi, qui procul à Catholicis degunt, ſed etiam, qui his immixti vivunt, tam plebei, quam quidam etiam honeſtioris conditionis; quia ab annis teneris à præconi-

198. *Hæreticus an formalis, an materialis tantùm?*

conibus suis pessimè instruuntur, & innumeris mendaciis contra fidem Catholicam imbuuntur. Neque ubi aliquod dubium oritur ex iis, quæ apud Catholicos vident contra religionem suam, statim existimant se obligari ad magis inquirendum, sed pro tentatione in fide habent, vel arbitrantur differentiam non esse substantialem. Proinde & se in sua religione posse salvari. In hac persuasione, quamdiu inculpabiliter manent, hæretici tantùm sunt materiales. Imò quamdiu existimant, ejusmodi occurrentia dubia esse tentationes, non possunt mutare Religionem; quia ad hoc requiritur dubium prudens; quale, si oboriatur, tenentur inquirere, luménque implorare Divinum, paratíque esse, ad statim amplectendam veritatem, eámque reipsa amplecti, ubi satis agnoverint; aliàs fiunt hæretici formales, quia adhærent errori cum pertinacia, si sic constituti essent, ut agnitam veritatem nollent amplecti. Si tamen quis sine hac pertinacia negligeret inquirere veritatem, peccaret is quidem contra fidem; non esset tamen in hæresi formali, quæ casus sit reservatus.

199. 3. Cùm fides debeat esse assensus prudens, & super omnia firmus, docendus est, non posse esse veram Religionem, nisi unicam; cùm Religio, seu fides

Vera religio certis notis, ex

vera

vera debeat eſſe à Deo; Hic autem ipſa veritas, non poſſit loqui oppoſita, quæ vera ſimul eſſe non poſſunt. Deinde oſtendendum, veræ Eccleſiæ certas debere eſſe notas, quibus dignoſci, & diſcerni poſſit à non vera: quia cùm Deus hominem obliget ad veram fidem amplectendam, ſéque aggregandum veræ Eccleſiæ fidelium; tot autem ſint in mundo Religiones, quas excitandas utique novit Chriſtus, neceſſe fuit ad providam, ſapientémque Eccleſiæ fundationem notas aliquas eſſe, ex quibus vera à falſis dignoſceretur: Notas autem veræ Eccleſiæ Chriſti eſſe, quòd ſit una, ſancta, Catholica & Apoſtolica. Una debet eſſe unitate doctrinæ; quia doctrinæ fidei oppoſitæ à Deo eſſe non poſſunt. Una unitate Capitis; quia, cum Scriptura in diverſo ſenſu à diverſis accipiatur, neceſſe fuit, ut eſſet Caput unum Eccleſiæ, à quo dubia definirentur; aliàs nemo veritatem invenire poſſet; cùm varii variè ſentiant, & reputentur prudentes. Sancta autem, iterum ſanctitate doctrinæ; quia doctrina fidei à Deo eſt, & ad veram ſanctitatem debet hominem ducere, ùt Deo fini ſuo conjungatur. Sancta ſanctitate cauſali Sacramentorum, quibus homines ſanctificantur, & in unum cætum fidelium, velut ſignis ſtabilibus adunantur.

quibus diſcernatur à falſa inſignita eſſe debet.

Sancta sanctitate membrorum, hominum, qui sanctam sequuntur doctrinam. Catholica, id est, universalis, quia prædixit Deus fidem, à Christo fundatam per universum mundum esse propagandam, & non defecturam. Apostolica, quia debet fides esse eadem, quæ ab Apostolis est tradita; aliàs Christi fides non perseverâsset. Demum ostendendum, has notas soli Ecclesiæ Catholicæ convenire, eámque esse in rebus fidei & morum infallibilem, adeóque credendum, quod illa credendum proponit. Quibus addi potest Sanctitas Patrum, qui fidem Catholicam sapientissimè defenderunt semper, & secuti sunt: constantia Martyrum, qui sanguine suo illam confirmârunt: miracula tot in ejus confirmationem facta. Quid è contra Calvinus, Lutherus, aliique hæretici? Atque hæc optima quoque methodus est hæreticum convincendi, præsertim si sine altercatione modestè per discursum ista proponuntur, & ipsi relinquantur consideranda, implorato lumine Divino, conceptáque contritione de peccatis cum proposito sincero Deo serviendi.

4. His præmissis, docendus scitu, & creditu necessaria, si nesciat, ostendendúmque

que, in quibus Catholici cum hæreticis conveniant, v. gr. quòd Deus ſit Unus in Natura, & Trinus in Perſonis, remunerator bonorum, & vindex criminum, &c. 200.

Docendus ſcitu neceſſaria.

Deinde adducendi articuli, in quibus Catholici ab hæreticis diſcrepant, ut de bonis operibus, de numero Sacramentorum, de Purgatorio, cultu Sanctorum, Communione ſub utráque ſpecie, & quidquid ipſius erroribus magis contrarium eſt, & inter cætera, quod Romanus Pontifex ſit Vicarius Chriſti, Capútque Eccleſiæ; quia, cùm Chriſtus ipſe viſibilis nobis amplius non adſit; ut haberemus, ad quem recurreremus, à quo gubernaremur, neceſſe erat ſtatui Vicarium Capitis inviſibilis.

5. Ubi ſatis inſtructus erit in rebus fidei, præparandus eſt ad Confeſſionem, & ad Communionem ritè ſuſcipiendam, explicando Sacramenti Pœnitentiæ partes, fructum illius, & communionis; & ne confeſſionem apprehendat, ut nimis difficilem, exponatur illi obligatio ſigilli ſacramentalis, moneatúrque, ut percurrat præcepta Decalogi, occaſiones, negotia ſua, & quæ occurrerint, adhibitâ morali diligentiâ, confiteri non erubeſcat; peccata noſtra nota eſſe Deo, confuſionem illam, quam Deus voluit nos ſubire ea confitendo uni homini,

Præparandus ad confeſſionem, & profeſſionem fidei.

esse partem pœnitentiæ, & satisfactionis; nec mirum esse, si fortè in multis deliquerit, cùm caruerit Sacramentô Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, aliisque auxiliis, quæ fidelibus communicare solent. Deinde detur illi formula Professionis fidei proprio idiomate, si sciat legere, & explicetur. Hæc duplex est, una brevior, quæ emittitur ab iis, qui convertuntur secretò coram testibus ante confessionem; altera longior, quæ emittitur ab iis, qui publicè convertuntur, fitque ante Communionem, ubi minister dixerit: *Confiteor*, &c. Sacerdote ad latus Evangelii, flectente. Hâc emissâ datur Communio. Ubi observandum, non esse admittendos ad professionem fidei publicam, nisi priùs bene explorata sit illorum constantia, ne Professio cedat in ignominiam Religionis Catholicæ, si non perseverent in suscepta fide. Poterit quoque aliquando professio scripta, & subscripta à converso exigi. Sic enim tantò firmius ratum habebit. Poterit etiam illi factæ professionis testimonium pro majori solatio dari. Formulæ professionis habentur apud *La Croix l. 6. p. 2. sub. n. 1862.*

Quid deinde agendum? 6. Ne decipiatur Confessarius, vel posteà traducatur, per varias quæstiones diverso tempore factas experiatur dictorum

rum cohærentiam: non magnopere aliis nisi benè exploratos, commendet: nec libros magni pretii, vel aliud quid commodet: non se iis familiarem præbeat: nihil in privata conversatione dicat, aut agat, quod dictum, ant factum nollet, si ad hæresim fortè redeant. Videri potest *Lohner instr. pract. 5. de Confess. partic. personarum, & de instructione Apostolica, c. 1. §. 2.*

Resp. II. Ubi jam ritè præparatus est ad confessionem, Primo. Benignè excipiatur: eximatur illi, quoad fieri potest, omnis horror: dicatur, omnia peccata ipsius esse delenda, futurum illum jam hæredem cœli, & filium DEI. 202. *Quomodo in ipsa confessione agendum cum eo?*

2. Examen rigidum ne instituatur, sed ubi exposuerit, quæ ipsi post examen conscientiæ occurrerunt, circa præcepta Decalogi, fidei, spei & charitatis; examinetur, prout in Domino videbitur, pro circumstantiis. Deinde interrogetur, quot annis vixerit in sua religione compos rationis, & habens dubium de ejus veritate? Quoties in hoc statu solitus sit, quot annis adire cœnam suæ sectæ, & sic facilè intelligitur, quoties circiter violaverit præcepta Ecclesiæ de prohibito esu carnium, &c.

3. Interrogari potest, prout circumstantiæ indicabunt, an non sit reus specialis contemptûs Papæ vel Ecclesiæ?

an non dixerit blasphemias, vel calumnias contra Ecclesiasticos, vel dederit scandalum in rebus fidei, alios perverterit, detinuerit in hæresi? Si dubium habuit prudens de sua religione, an, & quamdiu contempserit, vel neglexerit inquirere. Si circa hæc gravia afferat peccata, non terreatur, sed erigatur in spem, dicendo, id mirum non esse, cùm caruerit Sacramentis, & minùs agnoverit.

4. Si advertatur tantùm fuisse hæreticus materialis, à quovis equidem absolvi potest; expedit tamen, si aliud timeri possit, habere facultatem specialem. Si autem deprehendatur fuisse hæreticus formalis, non sciverit tamen, hæresi formali annexam esse excommunicationem, hæc non erit casus reservatus Pontifici, quia ipsi reservatur propter excommunicationem, quæ ab ignorante eam non incurritur, At, quia & Episcopi hæresin formalem sibi non propter excommunicationem, sed propter se reservant, attendendum, an non opus sit petere specialem facultatem, uti erit, si Confessarius eam non habeat.

5. Absoluta confessione pœnitentiam injungat, non gravem tamen ab initio, sed ad proximas indulgentias invitet, demum absolvat ab hæresi, & censura. Aliqui dicunt adhibendam esse hanc formam: *Absolvo te ab omni vinculo excommunica-*

municationis, quam per hæresim contraxisti; & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, communioni fidelium; sed hæc forma præscripta est pro foro externo, in interno sufficit forma communis. An pro admissione hæretici ad Ecclesiam recurrendum sit ad Episcopum, attendenda est praxis Diœcesis. Quòd, si occurrat converso tentatio contra fidem, dicat illico: Credo Domine: sufficit mihi verbum tuum. Minor ego sum, quàm ut capiam mysteria Divina, qui naturalia non intelligo. Non crederem ego, quód tot sanctissimi, & illuminatissimi crediderunt, quod Ecclesia, quæ teste Apostolo, est columna, & firmamentum veritatis, credendum proponit, & credit?

Petes, Quid agendum Sacerdoti, si intelligat, hæreticum esse ad extrema deductum?

Quomodo cum eo, qui jam est ad extrema deductus

Resp. Ubi poterit, prudenter aget, si 203.
eum accedat, & dissimulata sua persona, etsi putaretur prædicans, cum eo eliciat, primò, in genere actum fidei, circa omnia à Deo revelata, in specie circa necessaria necessitate medii credenda; tùm actum spei, contritionis, resignationis, &c. Dein loquatur illi tantùm de illis, quæ hæreticis cum Catholicis communia sunt; tum quærat, an si sciret, se non credere aliquid, quod Deus revelavit, vellet credere, & de facto credat? An non vellet

recedere à sua religione, si sciret, ipsam non esse illam, quam Christus & Apostoli docuerunt? An non velit facere omnia ad salutem necessaria, & confiteri etiam, & absolvi, si sciret, hoc Christum requisivisse, tanquam necessarium ad salutem? Si annuit, repetat, ut priùs, actus fidei, spei, contritionis perfectæ, propositique, & voluntatis præstandi modò omnia, quæ Christus ad salutem requisivit: demùm jubeatur elevare manum, aut aliud signum dare in contestationem, quòd velit implere omnem Dei voluntatem. Hæc si præstet, poterit absolvi sub conditione, formâ clam sine alio signo pronuntiatâ. Quod, si diceret: Non possum me resolvere, an velim mori Catholicus, an Lutheranus, non posset absolvi. Si subjungeret: Deus propitius esto mihi peccatori: putat *Gobat*, posse absolvi: quia præsumitur materialis ex verbis prioribus. Quòd si quis absolvi non possit, utiliter tamen eliciuntur prædicti actus. Cæterum hæretici, etsi materiales tantùm, moribundi passim non absolvuntur, si signum pœnitentiæ non notentur dare, sicut Catholici sensibus destituti; quia Catholici censentur dare signa in ordine ad absolutionem, etsi non distinguantur, & Catholicè vivendo petiisse mori Christianè, adeóque absolvi. Non sic hæretici, cùm censeant,

censeant, pœnitentiam non esse necessarium Sacramentum remissivum peccatorum: & sic etiam non baptizantur moribundi Judæi: quia adulti ante Baptismum debent esse saltem attriti, & credere in Christum, & intentionem habere suscipiendi Baptismum.

QUÆSTIO II.

Quomodo agendum cum Hæretico, qui invitat ad disputandum.

204. *Cum hæretico ad disputandum invitante non descendendum statim ad particularia.*

RESP. I. Acturus cum hæreticis de materia fidei, ubi disputatio publica instituta non est, non descendat statim ad mysteria particularia expendenda; an vera, an credibilia sint; sic enim sine fructu aget, & locus variis evagationibus dabitur: sed ostendat primò, veram fidem necessariam esse ad salutem. 2. Non nisi unam esse veram Religionem & Christi Ecclesiam, quia contradictoria nequeunt esse à Deo revelata. 3. Illam Ecclesiam debere posse inveniri, adeóque habere certas notas, ex quibus dignosci possit, quia tenemur ejus doctrinam amplecti, & sequi. 4. Notas veræ Ecclesiæ Christi esse, quòd sit una, sancta, Catholica, Apostolica, hásque soli Ecclesiæ Catholicæ convenire ex n. 199. 5. In vera Christi Ecclesia debere esse judicem infallibilem controversiarum in rebus fi-

Sed demonstran-

da vera Ecclesia. dei, & morum: aliàs Christus Ecclesiæ suæ non satis providisset; facilè deficeret ab unitate, & sanctitate doctrinæ, & post ortas tot hæreses & opiniones de iis diversas, nesciremus, quid tenendum, quid rejiciendum esset: non intelligeremus verum in multis scripturæ sensum: non possemus discernere, quinam libri scripturæ sint à Spiritu sancto dictati, & qui non: Gentilis aut meritò dubitans de sua religione invenire veram Religionem non posset. Judicem autem talem non apud hæreticos esse fatentur ipsi: eum autem Catholici habent, nempe Vicarium Christi, S. Petri Successorem. His præmissis, si velit descendere quis ad particulares fidei articulos, dicendum: intelligendos esse juxta sensum veræ Ecclesiæ Christi, cui Judex infallibilis controversiis decidendis præpositus à Christo. Hæc autem tractanda sunt cum mansvetudine, comitate, sine contemptûs signo, ne acerbentur animô, & suscitetur pertinacia. Atque hôc modo agendum cum convertendis, qui & excitandi sunt, ut à Deo petant lumen; offerant se paratos ad obsequendum ejus voluntati: frequenter eliciant dolorem de peccatis, caveant ab his, ne obicem ponant Spiritui sancto.

Resp. II. Si fortè quis dicat 1. Scripturam esse claram. 2. Nihil credendum

205. *Quid, si dicat, scripturam esse claram?*

dum necessariò, quod in ea non habetur, vel ex ea per evidentem consequentiam non deducitur. 3. Quòd nihil in ritus Ecclesiæ moréſque hominum ſit inducendum, quod non expreſſè mandatur in Scriptura. Reſpondendum, aliud ſentire Ecclesiam, veræ Ecclesiæ notis inſignitam, cui credendum. Dein reſponderi poteſt ad primum: Cur ergo Propheta David Pſalmo 118, ait; *Da mihi intellectum, ut diſcam mandata tua?* Unde ergo tot hactenus fuêre controverſiæ inter Chriſtianos? unde, quòd Calviniani cum Lutheranis inter ſe non conveniant in rebus fidei? Unde, quod Apoſtoli propoſitas à Chriſto Parabolas Matthæi 13. non intellexerint? Unde, quod S. Petrus dicat, Paulum ſcripſiſſe aliqua ad Romanos difficilia intellectu? Deinde proponi poſſunt illi exponendi textus. 1. Quomodo Jacob ſine mendacio dicere potuit Gen. 27. v. g. *Ego ſum primogenitus tuus Eſau.* 2. Quomodo intelligitur illud 1. Reg. cap. 13. verſ. 1. *Filius unius anni erat Saul, cùm regnare cæpiſſet, duobus autem annis regnavit ſuper Iſrael,* cùm Saul, dum eligebatur, humero eminuerit ſuper omnem populum & 20. annis regnaverit; 1. Reg. cap. 9. verſ. 2. 3. Quomodo intelligitur illud Eccleſ. 3. verſ. 19. *Unus interitus hominum, & jumentorum, & æqua utriuſque conditio, nihil habet*

bet homo jumento amplius. 4. Quomodo illud Psal. 35. vers. 8. *Homines & jumenta salvabis Domine.* 5. Quomodo illud Ecclesiastici cap. 42. vers. 19. *Melior est inquitas viri, quàm mulier benefaciens.* 6. Ezechielis 18. dicitur: *Filius non portabit iniquitatem patris.* Exodi 20. *Ego Dominus visitans iniquitatem Patrum in filios.* Primum de culpa, secundum de pœna intelligitur. 7. Exodi 33. ait Deus: *Non videbit me homo, & vivet.* Genesis 32. ait Jacob: *Vidi Deum, facie ad faciem,* nempe sub corporali specie. 8. Jobi cap. 1. dicitur: *In omnibus non peccavit Job labiis suis.* Cap. 7. dicit, se desperâsse, suspendium elegisse, peccâsse. 9. Ecclesiast. 1. vers. 4. *Terra in æternum stat.* Luc. 21. *Cœlum & terra transibunt* 10. Ecclesiastici 3. dicuntur universa sub cœlo suis spatiis transire. Ibidem vers. 14. Omnia opera, quæ fecit Deus, in perpetuum perseverare dicuntur, puta, quoad speciem. 11. Joannis 15. dicit Christus: *Omnia, quæcúnque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Cap. 16. *Adhuc multa habeo dicere vobis, sed non potestis portare modò.* 12. Matth. 10. dicitur: *Gratis accepistis, gratis date.* Lucæ. 10. *Dignus est operarius mercede suâ.* Plures ejusmodi antilogias vide apud Tirinum.

Ad 2dum. 1. Ubi expressum in scriptura clarè tres Divinas personas non

moraliter tantùm, sed realiter distingui? Id contra Arianos in Concilio Nicæno probatum unanimi PP. doctrinâ ab Apostolis traditâ. 2. Ubi in scriptura: duas in Christo esse naturas; & unam personam? Negabant id olim Nestoriani, & Eutichiani. 3. Ubi in scriptura clarè exprimitur, Spiritum sanctum à Patre, simúlque à Filio procedere? Quod negant multi Græci. 4. Ubi scriptum, quod Dominica dies loco Sabbathi celebranda sit? 5. Ubi scriptum, quinam libri sint Canonici, & à Spiritu sancto inspirati, quòd illi, quos hæretici, ut tales, recipiunt, sint incorrupti? 6. Ubi scriptum, quòd Christus fiat præsens sub speciebus panis & vini, in sumptione, vel, quòd illa tantùm sint signum, & figura Corporis Christi, &c. Denique, cur ante suam coenam, exemplô Christi, non edunt agnum Paschalem? Non lavant sibi pedes? Cur fœminas ad cœnam admittunt? Cur quater de anno adeunt? Ubi hæc & similia scripta sunt, esse facienda aut omittenda?

Ad 3tium. Cur ergo hæretici horâ octavâ habent concionem? Cur primum mercurii in mense diem, ut festum, dant orationi? Cur ante sumptionem cœnæ pridie habent concionem præparatoriam? Cur infantes tantùm eo die baptizant

zant, quò est concio? Cur in Baptismo adhibent Patrinos? &c.

3. Si nolit acquiescere signis Ecclesiæ veræ, interroga 1. Ex quo libro Scripturæ velit disputare? Unde sciat, librum illum esse sacram Scripturam, aut si sit, unde noverit esse incorruptum? Unde sciat, illum esse sensum à S. Spiritu intentum; cùm, ut hæretici ajunt, nihil sit credendum, quod in scriptura non est? Si recurrat ad spiritum privatum, dicat, cur potiùs illius, quàm aliorum spiritui contradictorio credendum? Unde habetur, illum spiritum esse à Deo?

2. Ecclesia tua vel est nova, vel antiqua? Si nova? Non est Ecclesia Christi, quæ ante annos plùs, quàm 1700, fuit. Si antiqua? Ubi ergo per 15. sæcula à Christo usque ad Lutherum, & Calvinum latuit? Quis Historicus ejus meminit?

3. Vera Christi Ecclesia vel est infallibilis, vel fallibilis? Si infallibilis: Ergo Romana Christi Ecclesia, quæ secundùm vos aliquando fuit vera, adhuc est vera; quia errare non potuit. Si fallibilis: Unde ergo estis certi, quòd rectè credatis? Quomodo potestis habere fidem certam & firmam? Si dicat, suam Ecclesiam fuisse in mundo ante Lutherum: Vel ergo fuit visibilis, vel invisibilis? Si visibilis: Quis eam vidit? Quis de ea scripsit? Quis in ea fuit? Si invisibilis: Ergo nemo,

mo, etiam volens rectè colere Deum, eam invenire potuit. Ergo nec tenebatur: ergo omnes tunc damnati sunt defectu fidei. Et nunquid eodem jure Turcæ & Anabaptistæ habere se veram fidem Christi dicent?

4. Vel possunt homines salvari in Ecclesia Catholica, vel non? Si possunt; ergo Sectarii egressi sunt de salvifica Ecclesia, quæ non nisi unica esse potest. Si non possunt; ergo omnes per duodecim sæcula damnati sunt, tot Martyres pro Christo passi, tot Confessores, S. Augustinus, Hieronymus, Gregorius, Bernardus, Benedictus, Dominicus, Franciscus Seraphicus, & Xaverius, quos ipsi vos dicitis Sanctos?

5. Nunquid Lutherus, & Calvinus sacram Scripturam à Romana accepit Ecclesia? Vel tunc hæc erat vera, vel falsa? Si vera Ecclesia; ergo damnandi sunt, qui ab ea recesserunt. Si falsa; quomodo vestra scriptura non est falsa, quam ab Ecclesia falsa accepistis?

6. Credísne non dari Purgatorium, Missam, septem Sacramenta? &c. Ubi hoc habetur in Scriptura?

7. Vel agnoscis veteres Hæresiarchas, Arium, Nestorium, alióſque rectè ab Ecclesia damnatos, vel non? Si non, ergo primævam condemnas Ecclesiam & hæreticorum illorum doctrina erit vera, a-

deóque

deóque non erunt tres Divinæ Personæ, Christus non erit verus Deus; & verus homo. Si ita, idem & de Luthero & Calvino admittere debes; quia & eorum doctrina in illis damnata est, ut, quod opera bona non sint necessaria ad salutem? quòd non sint admittendæ traditiones, aliáque superius relata.

8. Religio, seu secta potiùs Lutherana & Calviniana, per quos est propagata? An incorrruptam habet scripturam? Minimè. Nam *Epist. 2. Petri cap. 1.* antiquissima & vulgata editio habet: *Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis.* Lutherus delevit to *per bona opera.* Epistol. Rom. cap. 30. vers. 30. *Arbitramur hominem justificari per fidem.* Lutherus addit, *per solam fidem.* Joannis 6. vers. 50. textus antiquissimus habet: *Ego sum Panis vivus.* Calvinus substituit: *Vivificans.* Epist. Hebr. c. 13. vers. 4. ait: *Honorabile conjugium in omnibus,* id est, omnia in legitimo matrimonio honorabilia sunt. Sectarii substituerunt: *Inter omnes,* ut defendant conjugia ministrorum Ecclesiæ. Eph. c. 5. vers. 32. de matrimonio dicitur: *Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo & Ecclesia.* Sectarii substituêre: *Secretum hoc magnum est,* ne cogantur admittere Matrimonium esse Sacramentum,

1. Cor.

1. Cor. 9. ait Apost. *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi?* Nempe ad ministerium temporale. Lutherus addidit: *In uxorem:* plures ejusmodi corruptelas omitto, quæ videri possunt apud Polemicos.

9. Denique, si cum Judæo sit de fide tractatus, ostendendum illi, Messiam venisse, proponendaque motiva credibilitatis, quibus Religio Catholica unicè sit prudenter credibilis. Si Gentilis ad fidem esset deducendus, demonstrandum illi foret, Deum esse unicum, omni honore, & cultu dignissimum, eum colendum esse cultu rationabili, quo ipse vult, ubi autem ille habeatur, debere posse colligi per notas & signa, &c. ùt suprà. Legem Christianam esse rectæ rationi conformem, Deo dignam, bono publico utilissimam, &c.

CAPUT V.

De Confessario Pœnitentis indurati, aut volentis differre seriam Pœnitentiam ad finem vitæ, vel præferentis exiguum dolorem de peccatis.

QUÆSTIO I.

Quomodo agendum cum Peccatore indurato?

206. *Peccator induratus mox suaviter mox severè tractandus.*

RESp. Cum homine duri cordis procedi potest hoc modo: 1. Confugiat Confessarius ad orationem, præsertim in Sacrificio Missæ, & petat sibi dari animam illam. Orationi utiliter junget mortificationem aliquam, v. gr Jejunium, & aliorum preces, quas expetere potest, præsertim à parvulis. Proderit etiam promittere Sacrificium pro animabus Purgatorii offerendum.

2. Si tempus ferat, non faciendo mentionem de confessione, blandis verbis, & officiis charitatis, studeat sibi devincere indurati animum, dúmque illum utcunque sibi attentum habet, dicat: Quid existimas, si quis enorme crimen publicè commisisset, & adesset jam judex cum suis ministris, illum ad carcerem, patibulum, vel rotam, aut rogum abripi jubens; annon ille esset deprecaturus? An non esset in genua provolutus, humiliter, per Deum & omnia sacra rogaturus veniam? An non et tu id faceres? Si annuat? Nunquid credis Deum esse justum Judicem, qui nullum peccatum, si pœnitentiâ seriâ non sit expiatum, possit, sic exigente justitia, rectáque gubernatione, relinquere impune? Nunquid credis, Deum hìc esse præsentem? An non posset hìc jam mandare, vel permittere dæmonibus, ut in hoc momento ad infernum te abriperent?

Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis. Quid si te mox? Quid si cras abriperet? Væ animæ tuæ! væ in æternum! Adhuc tempus est; erit, cùm tempus non erit amplius. Quin ergo prostratus humi, dicas contrito corde: Parce Domine, parce mihi misero. Juvat quoque referre historiam aliquam de impœnitentibus: v. g. Impœnitens lusit operam S. Francisci Borgiæ, & ad pœnitentiam adduci noluit. Crucifixus autem avulsa à cruce manu sanguinem è vulnere lateris haustum conjecit in ejus faciem, dicens: Sanguis meus tibi in perditionem sit.

3. Si pergat esse obstinatus, petat causam, & eam amovere studeat Confessarius. Submittat hominem gratum, qui illum officii sui commoneat; sique æger est, quoad licet per sigillum moneat medicum, ut eum de morte imminente moneat. Hæc si non juvent, accedatur iterum, & seriò de salute animæ suæ moneatur: Deus non irridetur, non dat gratias pro arbitrio nostro, sed quando vult. Erit, cùm monentem te officii vel non habebis, vel percipere non poteris. Idem JESUS, qui nunc benignus ad pœnitentiam te invitat, erit tuus severissimus Judex, nunc paratus est, omnia tibi condonare, tunc ridebit in tuo interitu.

Quis tibi erit animus in eo momento, quo animæ tuæ, corpore solutæ, in ictu oculi omnia tua peccata, beneficia Dei, te salvare tam diu volentis, tibi objicientur, & in momento post in inferno eris sine fine cruciandus? Si necdum moveatur, fingat se cum indignatione abire Sacerdos, ultimòque seriò, & acriter adhoretur eum, v. g. Quid tibi persuades? Putasne Deum te egere in cœlo? An non potest habere alios, Judæos, etiam Gentiles, qui locum aliàs tibi paratum occupent, cum majore Dei laude, gloriâ, & gratiarum actione? Stulte & insipiens, hæccine reddis Deo tuo, qui creavit te, & redemit tanto pretio? Et his dictis, abeat. Interea instiget eos, quos impœnitens novit optimè sibi affectos, uxorem, liberos, consanguineos, qui genibus ipsius advoluti rogent, ut misereatur animæ suæ; sæpe hæ voces aures obdurati vulnerant. Subinde revertatur Sacerdos, sique adhuc obstinatum inveniat, acriùs eum aggrediatur: Quis tandem es tu miser hommuncio, ut resistas Divinæ voluntati? Resistis pietati te misericorditer invitantis, incides in manus vindicantis. Ecce instat momentum, à quo pendet æternitas, eaque infelix, si pergas molestus esse Deo tuo. Nolens volens mox deseres omnia, & ab omnibus desereris. Poterit

etiam

etiam cum adſtantibus, humi provolutus, Crucifixum manu tenens, hunc in conſpectu pœnitentis ità alloqui: Non ſinas Domine perire animam hanc, quæ tanto tibi pretio ſtetit, pro qua cruci affigi, illudi à Judæis, à Patre deſeri, & mori voluiſti, &c. Proderit etiam humana motiva proponere: v. gr. Ecce, ſi ità moriaris, patietur tua, & tuorum fama coram omnibus: ſepeliri debebis non in cœmeterio, ſed ad ſepem cum beſtiis. Si his non cedat victus, remotis aliis interroget Sacerdos: An fortè times confiteri? Homo ſum, & peccator, egens miſericordià DEI, ſicut tu; non exiſtima deeſſe alios, qui diu in graviſſimis ſceleribus vixerunt, & levem erubeſcentiam vincendo, miſericordiam conſecuti ſanctè partim vivunt in terris, partim modò gaudent in cœlis. Confitere homo homini fragili, ſicut tu. Si vis inconfeſſus latere, poſt mortem, coactus confiteri, damnaberis. Amabo! quæ ſunt, quæ erubeſcis edicere? An hoc? An illud? Saltem dic levia aliqua, &c. Sic via ſternitur ad dicenda alia. Si nil impetretur, morte inſtante dicatur: Migrandum eſt: elige, quod vis; aut pœnitere hìc ad momentum, aut æternùm ardere. Si omnia nihil proficiant, putant quidem aliquid ad terrorem aliorum dicendum: ſi aliud non vis, abi maledicte in ignem æ-

ternum; at consultius est, ingeminare pia suspiria contritionis, & amoris, ut vel in ultimo articulo non desertus, possit resipiscere.

QUÆSTIO II.

Quomodo agendum cum peccatore volente differre Pœnitentiam?

207. *Terrendus novissimis.* RESp. Cum volente differre pœnitentiam in finem vitæ, aut annos senectutis, sic procedi potest. 1. Monet nos *Eccles. cap. 5. vers. 8. Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subitò enim ueniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Monet nos Christus *Matthæi 25. Vigilate, quia nescitis diem, neque horam. Statutum est omnibus semel mori.* Mors certa, hora incerta, locus, modus incertus. Major pars hominum ante quinquagesimum annum in æternitatem abripitur. Quid si hodierna, quid si crastina dies ultima tibi foret? Omni die, omni horâ mori potes. Si scires, uni ex cibis pluribus tibi appositis admixtum venenum, quàm cautus fores; uni horæ inest mors tua, & ità securum te putas?

2. Deus, qui pœnitenti veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit. Angelo peccanti moram pœnitendi non concessit: Adamum mox à commisso peccato Paradiso expulit. Benignus

nignus est in tolerando, sed & justus in puniendo. Expectat quidem sæpe ad tempus, sed ab ipso prædefinitum; intra quod, si peccator se non convertat, actum est de ejus salute.

3. A momento, quo esse incepisti, cœpisti mori: statuit Deus singulis numero certo annos, dies, horas, momenta; quò diutiùs vixisti, eò propinquior es morti; eò plus debes Deo, quod tamdiu te toleraverit; eò graviùs inde judicaberis. Seu vigiles, seu dormias, ad mortem properas. Si difficile tibi est, jam pœnitere, quid erit in fine? Quomodo tunc assurges ad Dei charitatem, tot peccatis ab eo aversus? Arbor, quæ nunquam floruit, nunquam viruit, fructum quomodo proferet? A quo exspectabis auxilium? Deum tamdiu contempsisti, quomodò promittes tibi gratiam efficacem? Amor terrenorum, dolores corporis, obtusio sensuum, animi perturbatio, insidiæ dæmonis pœnitere te, & de salute cogitare non sinent. Fiet justo Dei judicio, ut qui cùm posses pœnitere, & noluisti; non possis cùm velles. In tota Scriptura non invenitur, nisi bonus latro unus, quem in fine vitæ verè pœnituit; ut unus, nullus desperet; solus, ut nullus præsumat. Sancti timuerunt, & adhuc timent, ne in morte deficiant, & tu speres converti? Si vis agere pœnitentiam, cùm jam

amplius peccare non poteris, peccata te dimiſerunt, non tu illa. *S. Auguſt.*

QUÆSTIO III.

Quomodo cum præferente exiguum dolorem de peccatis?

208. *Exploranda voluntas.* RESp. Si pœnitens exiguum de peccatis dolorem præferre videatur, non illico judicandum, deeſſe verum dolorem; quibus enim temperamentum durius eſt, córque minùs tenerum, difficiliùs moventur ad dolorem ſenſibilem, quo verba & geſtus animentur: hic autem dolor neceſſarius non eſt; ſed ſufficit rationabilis dolor vitæ præteritæ, & prompta voluntas emendandi, quæ adeſſe judicatur, ſi pœnitens libenter admonitionem, & inſtructionem admittat: ſi conatus ſincerus emendandi præceſſerit: oſtendat ſe paratum, ad expianda peccata pœnitentiis propoſitis, quæ ſtatui ejus, & conditioni non ſunt nimis graves, & inconvenientes. Quòd ſi doloris, & propoſiti ſinceri ſigna hæc deeſſent, proponenda illi eſſent motiva doloris, pericula, &c. & excitandus ad dolorem pro conditione ſua ſecundùm dicta.

CAPUT VI.

Quomodo Confeſſario agendum cum infirmis, & moribundis?

QUÆ-

QUÆSTIO I.

Quid præstandum Confessario in accessu ad infirmos?

REsp. Vocatus ad infirmum cogitet 209.
1. Moneri se à Christo, ut coope- *Sex primùm servanda.*
retur ad salutem animæ, auxilio nunc maximè indigentis; & illico accedat, interim suæ infirmitatis memor, utpote, qui sine Deo nihil in naturalibus, minùs in supernaturalibus potest: roget Deum Patrem per infinitam bonitatem suam, & charitatem, qua dilexit mundum: Christum DEI Filium, Dominum nostrum per passionem, & mortem suam, pro salute animæ illius toleratam: Spiritum sanctum per amorem illum, quo animam istam in Baptismo sanctificavit, ut sibi gratiam largiatur rectè infirmum disponendi; huic verò veram contritionem, & charitatem. Imploret quoque patrocinium, & intercessionem B. M. V. per labores & dolores, quos pro nostra redemptione pertulit ejus Filius. Petat item auxilium Angeli Custodis illius infirmi.

2. Si non novit infirmi personam, conditionem, & habitudinem; vel in itinere, vel in domo infirmi, si tempus ferat, priùs conetur intelligere, qualis sit: v.g. an sit vir eruditus, prudens aut utatur

judicio, sensibus; an petierit Confessarium: an credatur morti vicinus? An sit confessus, communicaverit, extremam unctionem acceperit, testamentum fecerit? Quod vitæ genus tenuerit? An aliquid sit magni momenti, de quo eum moneri conveniat, vel necesse sit? An se afflictum spiritu ostenderit? Hæc, vel ex his, prout convenire videbitur, interroget.

3. Infirmi cubiculum ingressus, aquâ lustrali infirmum aspergat; eíque benedicat hac forma: *Benedicat tibi Deus Pater* ✠ *Sanet te Deus Filius* ✠ *Illuminet te Spiritus sanctus* ✠ *Cor tuum custodiat, animam tuam salvet, & ad æternam vitam te perducat, Amen.* Vel dici potest oratio: *Visita quæsumus Domine, habitationem istam &c.* Sacerdotibus nota. Deinde salutet infirmum, nisi mors instans aliud svadeat; quærat de morbo, doloribus, eorúmque circumstantiis; de his enim infirmi plerumque libenter loquuntur. Ostendat commiserationis affectum, exponátque, ex cujus ordinatione prospera nobis, & adversa eveniant; hunc morbum esse à Deo providentissimo, & nostri amantissimo Patre illi immissum, ut suum infirmus erga Deum probet amorem: pro debitis per humanam fragilitatem contractis satisfaciat, & ipsa satisfactione, quæ in altera vita sine merito

præſtanda fuiſſet, merita ſua, & gloriam augeat, Chriſto aſſimiletur magis: ut recordetur, nos in hoc mundo peregrinos eſſe; patriam nobis cœlum deſignatum, &c. Proinde acceptet morbum de manu Patris, & vertat in bonum animæ ſuæ, & quod pati debet, libenter patiatur; alioquin paſſurus tamen, ſed ſine merito.

4. Si non inſtet periculum mortis, non ingerat ſtatim mentionem confeſſionis; ſed, ſi fortè eam horreat, priùs ſtudeat ejus animum lucrari, & diſponere ad illam non advertentem, v. g. exponendo Dei in humanum genus charitatem, paternam hactenus de nobis curam, beneficium vocationis ad veram ſui agnitionem, beneficium Baptiſmi, Chriſti in nos amorem; potens patrocinium Virginis Matris ejus, quam voluit & eſſe matrem noſtram, quæ gaudet intercedere pro nobis.

5. Hoc modo lucratus animi partem; ſi ipſe non inſinuet, velle ſe confiteri, proponat illi confeſſionis utilitatem, oſtendendo hanc conferre ad animi quietem, animo autem quieto faciliùs recuperari corporis ſanitatem, quam animus ſollicitus impedit: morbos ſæpe eſſe nuntios, quibus indicat Deus, cupere ſe, ut penitus ad ſe nos convertamus; hanc eſſe ſvaviſſimam DEI providentiam, ſcilicet monere

nere nos, dum adhuc mens & sensus vigent: monuisse & hoc Christum suo exemplo, qui in cruce moriturus, primam curam habuit, ut peteret à Patre veniam peccatoribus: nulli periculo objiciendam esse animam, quam habet unicam; Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas.

6. Si æger petat moram v. g. horæ, ut se præparet, concedenda illi est, nisi obstet periculum. Cavendum tamen ne diu differatur, præsertim in febribus malignis, ne delirio postea præoccupatus, confessionem non possit ampliùs peragere. Si de die in diem velit differre, urgendus est svaviter, proponendo Dei invitantis amorem, & desiderium, ut obsequatur: gaudium Christi, quod babet, oviculâ vel unâ ad se redeunte: gaudium Angelorum super uno peccatore poenitentiam agente, &c. Si his nihil flectitur, inquiratur causa, cur nolit animæ suæ consulere: & audita amoveatur: submittatur amicus, qui eum inducat ad confessionem; sique morbus sit periculosior, moneat eum Confessarius, si fortè alii non audeant, seriò de periculo: ut disponat domui suæ. Si necdum cedat, cum discretione adhibenda sunt, quæ dixi à num. 206. de indurato & volente differre poenitentiam; si autem paratum se ostendat, disponatur secundùm jam dicenda.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

Quomodo infirmus volens confiteri disponendus sit?

REsp. I, Confessarius juvet infirmum, præsertim; si hic rudis sit, in eliciendis actibus fidei, spei, charitatis, contritionis, &c. sæpe enim vel motiva nesciunt, aut morbus impedit, quò minus possint eos elicere. Quòd, si infirmus debilior sit, proponenda sunt illi credenda & speranda per breves quæstiunculas, quibus attendat, & subinde uno alteróve verbo respondeat. *v. g. pro actu fidei.* 210. *Excitandus ad fidem, spem, charitatem.*

Charissime, &c. Nunquid credis, quæ credit, & credenda proponit sancta Mater Ecclesia, quæ, teste Apostolo, columna & firmementum est veritatis, cui Christus perpetuam promisit Spiritus sancti assistentiam. Resp. Credo. Credis igitur, quòd Deus sit unus in Natura, & Trinus in Personis; Remunerator bonorum, & vindex malorum? Et hoc ideo credis, quia Deus dixit, qui nec falli, nec fallere potest? Resp. Credo firmissimè. Nunquid quoque credis, quòd Deus creaverit nos, & conservaverit hactenus, ut ei serviamus, & tandem salvi fiamus: quòd, postquam perieramus, Filius Dei *Actus fidei.*

sit

sit pro nobis incarnatus: quòd morte & sangvine suo nos redemerit; gratiam nobis meruerit, quâ possumus, & sine qua non possumus salvari: quòd Sacramenta instituerit, per quæ gratiam accipimus, & sanctificamur? Et hoc credis, quia Deus ista revelavit? Credo. Nunquid quóque credis, quòd Deus sit paratus pœnitentibus remittere peccata, & justificatis dare vitam æternam? quôd sit omnipotens, justus, fidelis, misericors, summè bonus, omni amore & cultu dignissimus, & peccata oderit super omne malum, justè gravitérque puniat? atque hoc iterum credis, quia Deus ita revelavit omniscius, & verax Credo. In hac, & pro hac fide mori sum paratus.

Actus spei. *Pro actu spei.* Nunquid speras per infinitam Dei misericordiam, & per merita Christi veniam peccatorum, necessaria auxilia gratiæ, & vitam æternam; quia Deus infinitè potens, benignus, misericors & fidelis promisit ista inquirentibus se? Resp. Spero. In te, Domine, speravi, non confundar in æternum.

Actus charitatis. *Pro actu charitatis, & contritionis.* Nunquid nôsti, quanta tibi præstiterit Deus? Creavit & conservavit te, ut eo æternùm fruereris; dedit tibi Filium suum Redemptorem, Magistrum, cibum animæ tuæ in terra, & Advocatum in cœlis: MARIAM, Filii sui Matrem dedit tibi

tibi Patronam, præterea Angelum tui custodem. Quàm liberalis & benignus fuit in te Deus? ipse sufficientissimus, in se ipsa bonitas, ipsa misericordia, ipsa clementia, summa Majestas, omne bonum. Nunquid ergo omni amore dignissimus? Nunquid ergo gaudes, & gratularis ipsi de omni bono suo? Nunquid ipsum præfers omnibus, quæ cogitari possunt: ipsi optas omnem gloriam: te offers ad ipsum benedicendum. ad amandum & laudandum hic & in æternum, eúmque diligis ex toto corde, ex tota anima; quia dignus est omni cultu, & amore? Resp. Amo, & amabo in æternum! Utinam illum eo amore, quo amant ipsum omnes Sancti in cœlis, amare possem!

Contritio. Nunquid ex corde doles, quòd Deum, tam in te benignum, tam in se amabilem, tam dignum omni honore, unquam peccatis tuis offenderis? Quòd feceris, quæ tantæ bonitati displicent; qui, etsi nec præmium exspectandum, nec pœna timenda esset, omnium cordibus est amandus? Resp. Ex toto corde doleo. Dic ergo: Deus, propitius esto mihi peccatori! Pater, peccavi in cœlum, & coram te; jam non sum dignus vocari filius tuus: ne projicias me à facie tua? Nunquid statuis, deinceps, quoad Deus tibi vitam dederit, amore ejus omnia

pec-

peccata vitare, occasiones peccandi fugere, & præstare omnia, quæ, re prudenter considerata, ad salutem necessaria judicaveris? Resp. Statuo per Dei gratiam. Dixi, nunc cœpi. Statui custodire justificationes tuas, Domine. Confirma hoc Deus: quod operatus es in me.

2. Si terreatur fortè multitudine peccatorum, excitetur Dei clementia erga peccatores, v. g. erga Magdalenam, latronem in cruce, S. Petrum, cui primò inter Apostolos post Resurrectionem apparuit: S. Thomam, cui pertinaciter incredulo obtulit latus, & manus. Item erigatur verbis Dei dicentis: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat. Misericordia Domini super omnia opera ejus.* Ipse Pater optimus est, etsi nos filii prodigi. Etsi tu commiseris, unde damnare te potest; ipse tamen non amisit, unde salvare te potest.

3. Si infirmus esset rudis, minúsque apprehenderet motiva dilectionis Dei; inducendus esset primum ad dolorem minùs perfectum, seu attritionem, secundùm dicta.

QUÆSTIO III.

Quæ sint præstanda Confessario in confessione infirmi, vel moribundi?

211. *Infirmus* RESp. Infirmum dispositum ritè 1. animet ad confessionem sinceram in conspectu Dei faciendam, cui omne

cor

cor patet, & omnis voluntas loquitur: *animan-*
quem nullum latet secretum: qui tan- *dus.*
tùm expectat, ut seriò poenitenti, & sincerè confitenti occurrat, eúmque stolâ gratiæ véstiat, & in filium recipiat.

2. Impertitâ benedictione petat, à quo tempore ultimò confessus sit? An nihil voluntariè omiserit, & poenitentiam impleverit? Si reperirentur priores confessiones invalidæ, procedendum secundùm dicta num. 191. quo casu necesse non esset, urgere, ut non confessa à confessis separet, ubi commodè fieri non posset

3. Si, ùt apud infirmos plerumque con- *Exami-*
tingit, interrogationibus opus sit: exci- *nandus &*
tetur, ut sincerè & animosè respondeat *monendus*
ad singula, uti conscientia dictat: nihil *suaviter.*
præ verecundia taceat, numerum nec augeat, nec minuat; sed sincerè certa pro certis, dubia pro dubiis confiteatur.

4. Tum interrogando percurrat præcepta fidei, spei? charitatis, Decalogi, Ecclesiæ, peccata propria, officii, statûs, prout discretio dictabit, & conditio confitentis. Si mora talem ordinem non ferret examinis, convenit interrogare graviora, circumstantias mutantes speciem, numerum; pro personarum diversitate; de scandalis, confessionibus non ritè factis, odiis inveteratis, usuris, &c.

demum alia, prout tempus & circumstantiæ patientur.

Excitandus ad contritionem. 5. Si absolutâ confessione nihil supersit, quod gravet conscientiam, aut præstandum ante sit, Confessarius pœnitentem benignè alloquatur, & renovet cum eo dolorem de peccatis, & propositum vitandi omnia, occasionésque peccandi, hoc vel simili modo: Deus! Deus cordis mei! Propter te ipsum, qui infinitè bonus es, amo te, amabo super omnia. Pœnitet, ah pœnitet me, misericordissime Deus, quòd te tam graviter, & toties offenderim! Tu quæsivisti me, & ego contempsi te. Ex intimo corde doleo, quòd te, omne bonum, omni amore dignissimum, tam parvi æstimaverim. Pater; peccavi in cœlum, & coram te: respice in faciem Christi tui, & miserere mei. Quid tibi retribuam pro patientia tua in me? Offero me totum ad obsequium tuum, & statuo firmissimè per gratiam tuam, quam suppliciter peto, nunquam peccare amplius, occasiones peccandi fugere, & tibi soli servire. Amore tui condono omnibus, qui unquam me offenderunt. In satisfactionem suscipe labores, dolores, sanguinem, mortem Filii tui, Domini mei JESU Christi: suscipe & hos dolores meos, quos tui amore lubenter feram: vitam meam lubens pro te profundo. Hæc sicut nunc supplico,

ità de tua infinita bonitate confido, Te per pretiosum sanguinem Filii tui veniam, & gratiam daturum, ut emendatus in finem usque perseverem. Bone JESU! respice super me miserum peccatorem oculis misericordiæ, quibus respexisti Petrum flentem in atrio, Magdalenam in convivio. latronem in crucis patibulo; & præsta, ut peccata mea cum Petro dignè defleam, cum Maria Magdalena perfecto amore te diligam, & cum latrone in Paradiso in sæcula sæculorum te videam, & glorificem. Amen.

Ad restitutionem faciendam, in vita.

6. Si sit obligatio præstandi aliquid in vivis, jubeatur illud statim infirmus præstare, ut 1. Si teneatur ad restitutionem famæ, curet restitui, ut potest, vel verbo vel scripto. Si ad restituenda bona fortunæ, vel damna compensanda, & possit restituere vivus, jubeatur restituere; si non possit. obliget hæredes in testamento, etiam sub pœna, ut statim restituant. Si dubium sit, an quid debeat, utì fieri potest, v. g. in administratione bonorum, curet, ut re declaratâ cuique suum tribuatur. Vide infra n. 235. Si aliqua acquisivit per contractum injustum, uti debet, restituat. Vide tamen de hoc. Less. de just. l. 2. c. 20. Dian. p. 3. tr. 9. res. 92. 2dò. Si sit in occasione proxima continua peccandi, ut, si concubinam habet, & proles ex ea, aut matrimonium illi

promisit; inducatur, ut, si possit, ineat cum ea matrimonium, quo proles legitimentur, & promissioni satisfiat. Si hoc fieri non possit, nec concubina ejici, potest quidem absolvi, si dispositus sit; curandum tamen, ut concubina ægro non ministret, sed amoveatur ab ejus conspectu, uti monui suprà sub num. 173. 3tiò. Si ab altero sit graviter offensus, vel læsus quocunque animo etiam pessimo; inducendus est, ut offensam remittat, odium, rancorem internum deponat, signa det odii remissi externa: imò & actionem injuriarum, si quæ competit, remittat: etsi enim à legitimo judice sine peccato possit petere satisfactionem. & punitionem lædentis; quia legitima vindicta ad virtutem justitiæ pertinet, éstque per se decens malefactorem puniri, ut alii ab injuriis inferendis coëérceantur; periculum tamen est, ne ex occulto odio procedat: & gaudeat de alterius malo, tanquam suo bono. 4. Si mulier honesta infirma, separata à viro persuaderi non possit, ut velit dein ad virum redire; examinanda est causa divortii: si justa sit, non tenetur redire; si sit dubiè justa, interrogetur, an parata sit facere, quod postea judicabitur in conscientia faciendum; si ità, absolvi poterit.

Satisfactio injuncta. 7. Omnibus ritè peractis, infirmo danda poenitentia levis, aut levior pro ratione

tione morbi gravis, vel gravioris, ſine ta- *Agenda.*
men præjudicio tertii. Poſſunt impoui actus fidei, ſpei, charitatis, patiens dolorum tolerantia. reſignatio in volutatem Dei, reſtitutio maturè facienda, condonatio injuriæ publicæ illatæ, reconciliatio cum inimicis, invocatio SS. Nominum JESUS, MARIA, JOSEPH! &c. Poſſet etiam gravis injungi in eventum valetudinis recuperandæ.

8. Demum eum abſolvat primùm à *Abſolutio*
cenſuris, ſi quam incurrit, tum à pecca- *danda.*
tis, & applicet illi indulgentias moribundis conceſſias. Ubi notandum, quòd quidem poſſit quilibet Sacerdos etiam non approbatus abſolvere à cenſuris omnibus, & reſervatis tum in Articulo mortis, ùt clarè habet Trid. ſeſſ. 14. de pœn. cap. 7. quia poteſtas abſolvendi data eſt ad ſalvandas animas, adeóque non reſtringi debet, ubi anima periclitatur: tum etiam in periculo mortis, ùt habet probabilior; quia pia Mater Eccleſia non præſumitur velle quenquam exponere probabili periculo damnationis: non poteſt tamen dari abſolutio à cenſuris & reſervatis à quolibet ſtatim à prima die infirmitatis; ſed debet adeſſe vel articulus, vel periculum mortis probabile. Adeſt autem articulus mortis, quando mors moraliter certò proximè inſtat, ſeu ex morbo, ſeu ex vulnere, ſeu ſententiâ

judicis: cui æquivalet, si quis sit in periculo proximo perpetuæ amentiæ; periculum verò mortis est, quando sub dubio, vel timore prudente mors expectatur; uti in prælio, morbo, vel itinere periculoso, obsequio pestiferorum: vel, si quis sit bannitus, aut mulier sit partui vicina, experta in partubus periculum vitæ. Unde reus ad mortem condemnatus, si instet executio sententiæ, mulier illa, si instet partus, &c. potest à quovis absolvi, si alius non adsit. Si tamen infirmus haberet casum reservatum, cui annexa esset excommunicatio major, hæc tria simul præstanda forent: Primum, ut ante satisfiat parti læsæ v. gr. restitutio famæ. honoris, bonorum, ob quorum læsionem lata est censura; aut res sic disponatur, ut illa satisfactio sit infallibiliter secutura v. g. dando Confessario, vel apud alium deponendo, quod restituendum erat; vel obtinendo à parte læsa condonationem. 2dum. Si satisfactio fieri non posset, modò detur cautio pignoratoria, vel fidejussoria, vel saltem juratoria, si alia dari non possit. Putant tamen quoque aliqui, pro foro interno firmum sufficere propositum, probantque ex rituali Romano Pauli V. Ità *Nav. Laym. Tamb. Viva* & alii. 3tium, Ut juret, quòd velit obedire Ecclesiæ, seu Superiori injungenti, ne illud

Quid, si incurrisset casum reservatum, cui annexa excommunicatio major?

lud crimen iterum commitat; & per se ipsum, si possit componere cum Papa (compositio cum Papa est conventio) in qua Papa indulget, ut major quantitas debiti domini incerti mutetur in minorem: *La Croix l. 3. p. 2. num. 409.* si non possit, velit se sistere Episcopo vel Superiori, qui possit absolvere extra casum necessitatis; aliàs reincidet in excommunicationem. Si tamen esset destitutus usu rationis æger, posset si alia adsint, absolvi: imò validè absolveretur, etsi Confessarius hoc negligeret, quanquam hic graviter peccaret. Neque reincideret pœnitens, etsi tunc peccaret. Si impotentia satisfaciendi esset perpetua, non est opus quiddam à pœnitente requirere. Demum, si casus reservatus non habet annexam censuram, non est opus se postea sistere Superiori. Vide *La Croix l. 6. p. 2. n. 1559. 1623. 1693.*

QUÆSTIO IV.

Quomodo infirmus in Visitatione sit excitandus ad conjunctionem cum Deo, resignationem, patientiam? &c.

RESp. In visitatione infirmi, imò exercendi sunt cum ipso actus fidei, spei & charitatis, quibus anima intellectu 212. *Propo-nendo ad*

firmam fidem eliciendam. & voluntate Deo conjungitur, modo suprà dicto, vel hoc:

1. Pro fide elicienda possunt illi exponi præcipua fidei puncta, & ejus motivum, & tunc elici actus fidei hoc v. g. modo: Credo, Domine, quidquid per Ecclesiam Unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam credendum proponis; & ideo firmissimè credo, quia tu dixisti, qui es infinita veritas, nec potens fallere, nec falli. Credo, adjuva Domine incredulitatem meam.

Ad spem. 2. Pro spe elicienda proponi illi possunt infinita Dei benignitas, misericordia, clementia, omnipotentia, fidelitas, beneficia particularia infirmo præ tot aliis collata, ut salvus fieret; merita Christi. Beatissimæ Virginis, Sanctorum, túncque sic spes elici: Spero misericordissime, & benignissime Deus per merita Unigeniti tui Filii pro me passi, veniam meorum peccatorum, gratiæ auxilia, & vitam æternam: & ideo firmissimè spero, quia venientibus ad te illa promittere dignatus es; qui in promissis tuis servandis es fidelissimus, & potentissimus. In te Domine speravi, non confundar in æternum.

3. Pro charitate proponi possunt Dei beneficia, desiderium ejus, ut ad se veniamus, & nos æternùm beatos faciat; labores, dolorésque Christi: tum summa

Dei

Dei bonitas, Majeſtas, dignitas ad omne obſequium, & amorem: & actus charitatis hoc vel ſimili modo elici:

Amorem. O quàm ſerò amavi te, pulchritudo æterna! ô bonitas infinita: dulcedo ineffabilis! Quid mihi eſt in cœlo, & à te, quid volui ſuper terrram? En paratum cor meum ad amandum te, nunc & in æternum. Deus cordis mei, diligo te ſuper omnia? gaudeo; gratulor tibi de infinitis tuis perfectionibus, de omni honore, & gloriâ tuâ in cælo, & in terra: quia tu dignus es. Utinam mille corda mihi eſſent, quibus ſolum te amarem, ament, laudent, benedicant tibi omnes creaturæ mecum, & pro me, & plus, quam poſſim ego.

Dolorem. Ah! quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut defleam peccata mea, quibus te ſummū bonum offendi! Peccavi in conſpectu, tùo & coram te: abuſus ſum donis, à te mihi conceſſis ad gloriam tuam, & ſalutem meam, in tuam ignominiam, & meam perditionem: ſervire te feci in peccatis meis. Deteſtor ingratitudinem meam, abominor mala, quæ feci coram te omni honore digniſſimo. Utinam vél ſanguineis eadem lacrymis deflere poſſem! Delicta mea paveſco, & ante te erubeſco; ſed tamen ſpem veniæ non abjicio, verùm infinitâ fretus miſericordiâ tuâ

ſtatuo expiare peccata mea, eaque ampliùs non admittere. Confirma hoc Deus, quod operatus es in me.

213. *Motiva reſignationis.* Reſp. II. Pro reſignatione in voluntatem Dei juvat proponere ſequentia. 1. Statutum eſt omnibus ſemel mori. Neſcimus, qnandonam mori nobis magis expediat; novit id Pater noſter. Avocat ille nos ex hac mortali vita quandoque citiùs, ne diutiùs viventes labamur in peccata, & pereamus æternum. *Raptus eſt* (juſtus) *ne malitia mutaret intellectum ejus: aut ne fictio deciperet animam illius.* Sap. 4.

2. Vitam à Deo gratis accepimus; cur eam repoſcenti non libenter obediamus, ut temporalem, & miſeram commutet in æternam & felicem?

3. Non ſumus majores Sanctis, Virgine Matre Dei, ipſo Chriſto. Sancti mortui ſunt, & mortem deſideraverunt. *Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*, inquiebat. S. Paulus. S. Ignatius Martyr cupiebat devorari à beſtiis ſibi præparatis ut Chriſto frueretur. B. Virgo mortua eſt, ut imitaretur Filium ſuum. Chriſtus dignatus eſt mori, ut nos liberaret à morte æterna. Quis recuſet igitur mori, ſi ità Deo placeat? Ità Pater, quoniam ſic placitum eſt ante te, paratum cor meum, paratum ad faciendam voluntatem

luntatem tuam Sive vivam, sive moriar, tuus sum.

4. Peregrinamur à Domino; hìc in exilio sumus, patria nostra cœlum est: quis ad eam non festinet ex hac lacrymarum valle? Pater! non mea, sed tua voluntas fiat. *Quemadmodum desiderat cervus ad fontem aquarum, ità desiderat anima mea ad te Deus.*

Resignationis impedimenta removenda.

Notandum, quod resignationem sæpe difficilem reddant terrena. conjux, liberi, &c. hæc removeantur, nec colloquium de iis instituatur; nisi fortè necessarium foret, jubeatúrque infirmus eorum mentionem omittere, & Deo committere: quia illa nihil utilitatis, multum verò incommodi affert illum affligendo, & impediendo, quò minùs ad bona majorà se præparet. E cœlo, quò properat plus illis auxilii impetrare poterit, quàm vivus præstaret in terris. Pater illorum Deus est, ipsi cura erit de illis. Brevi standum erit ante tribunal Dei, ibi quæretur de operibus nostris, non de aliorum felicitate, Christus nudus mortuus est in Cruce, & nos mundo oportet mori, antequam moriamur.

214. *Motiva patientiæ.*

Resp. III. Pro præparando animo ad patientiam fervit. 1. Necesse est, nos pati, quia homines sumus, quia exules, quia Christiani. Homo nascitur ad laborem teste Jobo. cap. 5. *Quasi flos egreditur,*

tur, & conteritur: jugum super filios Adam à die exitûs de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ in matrem omnium.

Pati debemus, quia homines sumus. Vocamus sæpe terram hanc vallem lacrimarum, & nos exules filios Evæ; quid ergo exspectare possumus, nisi adversa? Pati omnes necesse est, parvos & magnos, divites & pauperes, Reges & plebejos. Christiani apellari volumus, sacrum hoc nomen astringit nos, ut adversa libenter patiamur. *Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam,* non intrabimus in gloriam ejus, nisi per patientiam. *Si quis vult post me venire, tollat crucem suam quotidie.* Lucæ 9. Ideo Christiani sumus; ut sequamur Christum, & cum eo patiamur: unde dixit Apostolus Tess. 3. *Nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus.* Rex passus est, non recuset pati famulus.

Nos pati æquum est. 2. Nos pati æquum est; peccando ereximus nos contra Deum; turbavimus ordinem rectum, qui exigit, ut creatura Deo, servus Domino subsit; hic ordo restituendus, nósque Deo per adversa iterum subjiciendi. Proinde, placet dulcedo misericordiæ, non debet displicere pulchritudo justitiæ.

Nobis utile. 3. Pati utilissimum est: nam patiens adversorum perpessione purgat animam ab

ab affectu ad terrena & illicita, adducítque ad amorem cœlestium; delet cum magno merito debita peccatis contracta, quæ magnis pœnis sine merito in altera vita eluenda essent: meretur magnam in cœlis gloriam. *Momentaneum, & leve tribulationis nostræ æternum gloria pondus operatur in nobis*, inquit Apost. 2. Cor. 4. *Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.* Ecclef. 36.

4. Æquo animo nos adversa ferre, gloriosum est Deo, & nobis: Deo quidem; quia Deo gloriosum est habere filios, qui paternum agnoscentes affectum, de manu ejus etiam dura libenter admittunt; qui in asperis etiam suam profitentur subjectionem, volúntque concurrere ad reparandam gloriam Patris; habere famulos, qui, seposita omni commoditate propria, in adversis patientes, ejus consilia, ordinationem & providentiam laudant, prompto animo omnia, seu corpus, seu animam spectent, excipiunt, suam in eum fiduciam, & amorem cum sui immolatione contestantes. Nobis autem gloriosum est; tum quia sic probamus nos veros Dei filios, & famulos fideles, ejus gloriæ studiosos, profitemur nostram in ejus providentia fiduciam, subjectionémque; ejus in nos amorem, quo in nostram salutem adversa immittit: tum quia *Et gloriosum.*

sic

sic conformamur Christo Regi gloriæ, quo nihil gloriosius. *In hoc vocati estis: quia Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus.* 1. Petri 2. *Communicantes Christi passionibus gaudete ..... Quoniam quod est honoris & gloriæ, & virtutis Dei, & qui est ejus spiritus; super vos requiescit.* 1. Petri 4. Hinc dixit S. Apost. Paulus 2. Cor. 7. *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* Et S. Jac. c. 12. *Omne gaudium existimate fratres, cùm in varias tentationes incideritis.* Proinde Deum amanti etiam jucundum est pati.

Indecens & periculosum est adversa impatienter ferre.

5. Adversa à Deo immissa impatienter ferre valde indecens est, & periculosum. Quid diceremus de infirmo, qui potionem amaram, ad sanitatem utilem valde aut necessariam, recusaret à medico peritissimo admittere? Quid de condemnato ad mortem, qui nollet manere aliquot dies inclusus, ut liberaretur à morte? Quid de debitore, qui oblato uno nummo nollet extingvere cum lucro ingenti debita immensa? Ecce talis est homo, qui non acceptat æquo animo oblata à Deo adversa. His vult Deus sanare animas nostras; vult remittere pœnam mortis æternæ; vult condonare magna debita per peccata contracta, &
dare

dare nobis divitias gloriæ æternæ: quis igitur non acquiescat?

6. Percurri potest tota vita Christi, quæ à primo suo momento usque ad ultimum vitæ spiritum fuit mera passio; qui non habuit, in quo reclinaret caput suum; cujus morientis lectus fuit dura crux: hujus nos cohæredes esse volumus, & erimus, si tamen compatiamur. Castigat Dominus omnem filium, quem recipit. *Proponenda exempla Christi.*

7. Proponi potest exemplum B. Virginis, & Sanctorum: illius animam doloris gladius pertransivit: præsciens mortem Filii sui durissimam, & persecutiones, compassa est viventi, & post ejus mortem passa contradictiones ab inimicis Christi. Sancti autem, quàm diversa non sunt passi? in veteri quidem Lege Tobias, Patriarcha Joseph; in nova Apostoli, & alii. Petrus crucifixus, Bartholomæus excoriatus, &c. Laurentius vivus assatus, &c. *B. Mariæ Virginis.* *Et Sanctorum.*

Pii actus, & affectus alii per intervalla breviter cum infirmis exercendi.

Actus Fidei.

PRimò. Sapientissime, & veracissie Deus! credo, quæcunque revelâsti; sufficit mihi verbum tuum. Tu es ipsa sapientia, & veritas, quæ nec falle- 215. *Breviores actus fidei,*

spei, & charitatis. re, nec falli potest. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.

2. Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo: Pater, verbum, Spiritus S. & hi Tres unum sunt. Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.

3. Credo, mi Deus! quòd Filium tuum miseris in mundum, ut peccatores salvos faceret, quorum ego primus sum.

4. Credo remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & vitam ætnrnam.

5, Credo, quòd Redemptor meus vivit, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum.

6. Credo, bone JESU! quòd nemo veniat ad Patrem, nisi per te; & nemo ad te, nisi Pater traxerit eum. Sine te nihil possum; sed de plenitudine tua nos omnes accipimus.

7. Tu es Deus Omnipotens, Sanctus. Immortalis, Creator, Conservator. & Gubernator omnium: ad imaginem, & similitudinem creâsti me, ut tibi servirem, & salvus fierem. Miserere mei; & salva me.

8. JESU bone! tu Judex constitntus es vivorum, & mortuorum: non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Actus

Actus Spei.

PRimò. In te Domine ſperavi, ſalvum me fac à perſequentibus, & libera me.

2. Ne perdas cum impiis, Deus! animam meam. Ego egenus & pauper ſum, Deus adjuva me.

3. Miſerere mei, quoniam tribulor. Deus meus es tu: in manibus tuis ſortes meæ.

4. Domine! ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me, Miſerere mei ſecundùm magnam miſericordiam tuam; & ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam.

5. Adjuva me Deus ſalutaris meus: & propter gloriam nominis tui, Domine libera me, & propitius eſto peccatis meis propter nomen tuum.

6. Benigniſſime JESU! redemiſti me Sangvine tuo: ne perdas cum impiis animam meam.

7. Maria mater gratiæ, Mater miſericordiæ! tu me ab hoſte protege, & horâ mortis ſuſcipe; memento, quanti ſteterim Filio tuo.

8. Angele Dei, qui cuſtos es mei, ab hoſte maligno protege me! &c.

Actus Charitatis.

PRimò. Diligo te Domine, fortitudo

 mea,

mea, refugium meum, liberator mi, & Deus mi.

2. Iſte Deus meus, & glorificabo eum: in æternum cantabo miſericordias ejus.

3. Quid mihi eſt in cœlo, & quid volui ſuper terram? Dilligo te Domine, Deus mi: quia ſolus es omne bonum, magnus, & omni amore, & cultu digniſſimus.

4. Quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum noſtrum? Vivit Dominus, & benedictus Deus meus in æternum: in te, per te, & ex te ſunt omnia.

5. Domine! bonorum meorum non eges; attamen diligo te ex toto corde meo, ex tota anima mea, ex tota mente mea, ex omnibus viribus meis. Amo te propter te; da, ut amem validiùs.

6. O bonitas ætrrna! ſerò cognovi, ſerò amavi te. Utinam nunquam offendiſſem te! Pœnitet, ah pœnitet! Oculo miſericordiæ reſpice miſeriam meam. An damnabis pulicem unum? Da gloriam nomini tuo, & dimitte mihi univerſa delicta mea. In te ſperavi, non confundar in æternum: ſtatui cuſtódire mandata tua; Tibi vivam, quoad vivam.

QUÆSTIO V.

Quid agendum Confeſſario, ſi vocetur ad infir-

infirmum loquelâ, & sensibus destitutum?

RESp. I. Si loquela planè destitutus 216.
signo, vel nutibus significet poenitentiam Sacerdote praesente, absolvendus est: quia signa poenitentis animi, quae praesente mortis periculo eduntur, censeri debent ad absolutionem sacramentalem directa; adeoque esse sacramentalis confessio; nam in tali statu quivis optimum animae suae medium solet desiderare. Signa autem poenitentiae sunt: Pectoris percussio, elevatio manuum, vel oculorum in coelum, aspectus intentus Crucifixi vel piae imaginis, &c. Si prudens sit dubium, an haec signa sint orta ex poenitentia, an vero ex moerore, & mortis angustiis; absolutio danda esset sub conditione, ut consulatur reverentiae Sacramenti. Dixi: *Si loquela planè destitutus:* nam, si aliqua in specie posset confiteri, deberet, & imprimis mortale, si quod haberet, aperire, etsi non posset omnia.

Absolvendus est, si signa poenitentiae det Sacerdote praesente.

Resp II. Si praesente Sacerdote nul- 217.
lum dare posset poenitentiae signum: dedisset verò, priusquam Sacerdos accessisset, ídque idonei testes, imò etiam unicus praesens testatetur; absolvendus esset. Ratio est: quia signa censetur dedisse, ut alii manifestarent. velut interpretes, Confessario suam poenitentiam

Vel dederit eo absente, qua testentur alii.

sicque dolor & confessio sit sensibilis Confessario, & Sacramentalis. Docuit hoc Consilium Arausicanum primum Can. 12. his verbis: *Subitò obmutescens baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habeat.* Et idem esset, si, qui signa pœnitentiæ videruut, non amplius essent præsentes infirmo, sed in platea Sacerdoti occurrenti indicarent. Ratio est eadem. Neque si moribundus ratione & sensibus sit destitutus, magis fit confessio Sacerdoti præsenti à teste præsente, quàm absente: cùm moribundus non sit præsens Confessario, ut cum eo humano modo possit agere: ergo sicut in primo casu confessio absenti Sacerdoti facta in ordine ad absolutionem à præsenti accipiendam sufficit, sic & in casu secundo.

218. *Quid, si nulla notatus fuerit dedisse.* Resp. III. Moribundus, qui Christianè vixit, jamque sensibus & loquelâ destitutus, nec signa pœnitentiæ notatur dare, nec dedisse constat; sub conditione absolvendus est: tum, quia ad extrema deducti censentur Deo velle conciliari, & Christianè mori; & sæpe dant signa, quæ non advertuntur data, ad absolutionem accipiendam: tum, quia vita Christianè acta est testimonium quoddam voluntatis, & petitio tacita absolutionis: qui enim Christianè vivit, rectè censetur velle

velle Christianè mori, & petere extrema Christianis dari solita, Et hinc censetur, si potuit, dedisse signa pœnitentiæ. Hoc *Gormatz*, & alii extendunt ad eum, qui malè vixit, modo fuerit Catholicus, si inveniatur sensibus destitutus, quia tales sæpe utuntur ratione, fidésque, quam in Christum professus est, præbet fundamentum judicandi, quòd velit Catholicè mori, & adhuc conetur; nec constat, an non dederit signa pœnitentiæ, quæ non sint notata. Unde, si quis in duello cadat, tempúsque intercedat inter lapsum, & mortem, & præsumi possit adhuc uti ratione, censeri potest pœnitere, & sub conditione absolvi: quia vita Christianè acta est aliqua pœnitentiæ manifestatio non pro quocunque, sed pro tempore mortis instantis: & moriens præsumitur memor salutis, nisi clara det signa impœnitentiæ. Imò fortè anhelitus ab eo dirigitur ad Sacerdotem pro absolutione. Hæc quidem incerta sunt: quia tamen non omnino improbabilia; consulendum est saluti animæ, ad quam Sacramenta instituta sunt, à quibus etiam arcetur irreverentia in casu necessitatis per conditionem appositam.

Resp. IV. Si Sacerdos ad infirmum 219,
veniens dubitet, an jam mortuus sit, adhuc debet eum absolvere: quia hìc in dubio vita est in possessione, pro qua stan-

Quid si dubitetur an mortu-

us sit? standum est. Idque, si signa pœnitentiæ ante dedit, etsi probabiliùs putetur mortuus: nam sæpe judicantur mortui, qui postea adhuc ad se redeunt. Nec desunt Medici, qui existimant, animam aliquando manere unitam corpori uno, alteróve quadrante post mortem vulgariter existimatam. Retulit mihi celebris Medicus, puerum in aqua lapsum, & extractum planè apparuisse mortuum, igni autem dein applicatum rediisse ad se. Testantur quoque indubitatæ historiæ, quosdam, qui ad horam videbantur mortui: imò sepulti fuerunt, ad se rediisse. Proin. si incertum sit, an jam infirmus obierit, adhuc sub conditione absolvendus est, si signa pœnitentiæ dederit, aut dedisse prudenter præsumi possit secundùm dicta. Hæc valent tantùm pro Catholicis, nisi tamen hæreticus Sacerdotem Catholicum petiisset: quia hæretici non censentur signa dirigere ad accipiendam absolutionem sacramentalem.

220. *Si pactum cùm Confessario inierit, ut in agone iterum absolvatur?* *Petes*, Quid sentiendum de pacto, quod moribundus jam confessus inivit cum Confessario, ut in agone adhuc semel absolvatur? Resp. Cùm ad novam absolutionem, saltem extra casum necessitatis, requiratur nova accusatio, jubeat Confessarius, ut absolutione accepta in genere se iterum accuset, & dolorem e-

liciat

liciat cum propoſito: his præſtitis poteſt eum agonizantem iterum abſolvere, ſaltem niſi mora nimis longa inter agonem, & præiſſum dolorem interceſſiſſet: hoc enim caſu expedit renovare dolorem ante agonem. Si, tamen in agone ſigna pœnitentiæ nova daret, abſolvendus eſſet; uti &, ſi non temerè timeretur, ne relapſus ſit in grave peccatum.

QUÆSTIO VI.

Quando, & quoties infirmis danda Communio & extrema unctio, & quomodo ad illa diſponendi, & inungendi?

RESp. I. Euchariſtiæ Sacramentum pro viatico dandum infirmis, ſi ſint in periculo mortis: tunc enim obligat præceptum ſub mortali pro viatico communicandi. Unde inducendi ſunt infirmi, ne, cum periculo non accipiendi illud, differant, & eximendus mundanus ille timor, quo nollent divulgari ſuam infirmitatem. Forma illius conferendi eſt: *Accipe frater* (vel Soror) *viaticum Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui te cuſtodiat ab hoſte maligno & perducat in vitam æternam. Amen.* Differt viaticum ab ordinaria Communione: quia in hac gratia bene vivendi, in illo bene moriendi datur & petitur. Cir-

ca hoc nota: 1. Qui manè sanus communicavit ex devotione, si dein eodem die incidat in periculum mortis; juxta *Vasquez* & alios probabiliter iterum communicare tenetur pro viatico: quia præceptum manè non obligabat, ergo nec illi satisfecit. At communior cum *Suarez*, *Lugone* & aliis tenet, non posse iterum eodem die communicare: tum quia non licet eodem die bis communicare per præceptum Ecclesiæ prohibentis; tum quia mors erat vicina quando communicavit, ergo satisfecit. Alii censent cum *Illsung*, posse quidem, eò, quòd non communicârit in periculo mortis; & Ecclesia tunc non prohibeat communicare bis eodem die, non teneri tamen, quia finis viatici habetur, cum fuerit moraliter præsens mortis periculum. Hæ sententiæ omnes sunt probabiles, In praxi seligatur illa, quam potiùs sequendam hìc & nunc circumstantiæ, devotio, & necessitas infirmi svadebunt.

221. *Quid, si ante octo dies communicâ-rit?*

2. Qui ab ultima Communione post octo dies incidit in periculum mortis, juxta probabiliorem tenetur iterum communicare: quia periculum ante octo dies satis propinquum non erat. *Suarez* tamen, *Lugo*, *Avers.* *Illsung* & alii probabiliter tenent, non teneri: quia habetur finis præcepti; qui est, per Communionem se disponere ad mortem vicinam: er-

ergo præcepto satisfactum est, quamvis mors non fuerit prævisa; erat enim vicina. Jn praxi tali iterum danda Communio, tum propter ædificationem populi, tum ad infirmum meliùs ad mortem disponendum.

3. Si infirmus non possit commodè exspectare, aut Parochus altero die difficulter possit viaticum ministrare jejuno, potest communicare non jejunus, quod & sæpe potest in infirmitate eâdem diuturnâ: quia Consilium Constantiense, & Ecclesiæ consvetudo videtur absolutè à præcepto jejunii, eximere periculosè infirmos, si commodè non possint manere jejuni. Putat *Dicast.* & alii, posse toties, quoties posset sanus jejunus: sed spectanda est praxis & consvetudo loci, devotio, & necessitas infirmi. Si infirmus heri, aut ante dies aliquot communicâsset ex devotione, posset hodie iterum communicare pro viatico; non tamen teneretur. *Si non sit jejunus?*

4. Si infirmus ex indispositione stomachi, quæ sumit, ejiciat omnia; non est illi danda Communio ob irreverentiam certam. Habet quoque communior, & probabilior, quòd in dubio, an rejecturus sit sacras species, non sit danda: hoc tamen casu posset dari infirmo minima particula etiam in liquore, vel jusculo, licet hoc moraliter certò sit prius descensurum. *Si rejiciat omnia?*

surum. Potest etiam prius dari particula non consecrata, & hanc si retineat, dari deinde Communio; non verò, si rejiciatur.

Si continuò tussiat?

5. Continua tussis non obest Communioni: quia, si species possunt ad stomachum descendere, non est periculum eas ideo ejiciendi: quia via, quâ sputa, etsi ascendant è pectore tussiendo, excutiuntur, non est via cibi & potûs ad stomachum, sed via respirationis ad pulmones. Imò putant *Tann. Reiff. Gobat,* posse dari in dubio, an sit rejecturus: eò quòd fructus certus Communionis, qui haberetur, etsi species rejicerentur, & necessitas infirmi excusent ab irreverentia, quæ tunc tantùm foret materialis. Hoc practicari videtur posse, si longè probabilius videretur non rejecturus: imo *La Croix l. 6. p. 1. num. 553.* docet ex *Gobat,* non teneri abstinere à Communione, qui aliquoties per diem vomit: quia non est morale periculum, nè ideo præcisè eo tempore eveniat.

Si rejiciat sacras species?

6. Si infirmus rejiciat sacras species, & purgari possint, purgandæ sunt, & suo tempore sumendæ: si autem purgari non possint, nec tam cordatus esset, qui vellet sumere, comburendæ non sunt, sed aquæ immittendæ in vase, donec dissolvantur; aut bacillo dissolvi possunt, & dissolutæ ita, ut desinant esse species pa-

nis

nis, mittendæ ſunt in ſacram piſcinam, ſi adſit. Si autem quis paulò poſt Communionem revomeret, & ſpecies non apparerent, *Rubrica Miſſalis de defectibus tit. 10. n. 14.* præſcribit, ut vomitus comburatur, & cineres in ſacrarium mittantur.

7. Si infirmus non poſſit deglutire ſpecies panis, danda illi minima particula hoſtiæ cum vino, vel juſculo potiùs, quàm Communio ſub ſpeciebus vini. Monet autem *Gobat*, Sacerdotem âd infirmum debere ſecum deferre duas hoſtias, ne poſtea in reditu obviantes adorent pixidem vacuam; niſi tamen deferret in pixide, quæ poſtea non eſſet referenda publicè. *Si non poſſit deglutire?*

8. Viaticum dandum eſt reis ad ſupplicium deducendis, prægnantibus proximis partui, præſertim periculoſo, omnibus adituris proximum, vel probabile periculum mortis, in quo poſtea videtur dari non poſſe: hi enim omnes tenentur ſub gravi ad illud; niſi non ita diu ante communicâſſent. Si tamen, quis durante periculo mortis peccâſſet graviter, non teneretur communicare denuo in eodem periculo. Non autem dandum ebrio moribundo, ſi conſtet, quòd voluntariè ſe inebriârit, aut ſic ſe inebriare ſoleat. Si autem ſobrius ratione uſus, cenſeretur modo non uti, dan- *An dandum reis?* *Privato ratione?*

dandum foret, nisi positivè constaret esse in mortali. Ratio est: quia, si aliud non constet, potiùs præsumitur esse in statu gratiæ, quàm peccati; favendúmque potius homini, pro quo Sacramentum est institutum, cùm existenti in gratia certò prosit, imò probabiliter, in attrito tantùm, causet primam gratiam, nec periculum sit irreverentiæ, nisi fortè materialis.

An amenti? 9. Dandum adulto in dubio, an ex amentia sit privatus usu rationis: item illi, qui usum rationis habuit, nec scitur amisisse in mortali, ut docet *S. Thom. p. 3. q. 80. a. 9. in o.* saltem, si prius ostenderit devotionem ad illud, vel bene vixerit, & habitus, ut vir bonus. Ratio jam data est: éstque probabile, sufficere voluntatem interpretativam. Si tamen sciretur incidisse in amentiam paulò post mortale, nec adessent signa positiva pœnitentiæ, dandum non esset: quia semel malus præsumitur semper malus, nisi sit fundamentum præsumptionis oppositæ.

An semi-fatuo? 10. Dandum quoque semi-fatuo, vel debilem usum rationis habenti, si censeatur capax absolutionis, & absit periculum irreverentiæ; frustra enim exspectatur plenior usus rationis. Item phrenetico, vel deliranti, si alligatus admittat alios cibos; modò tamen absit periculum irreverentiæ. In dubio posset dari

ri hostia non consecrata, & hanc si reverenter accipiat, dari poterit consecrata. Ita *La Croix l. 6. p. 1. num. 660.* Item dari debet energumeno, seu obsesso. Etsi dæmon impediat, quò minùs profiteatur Christum præsentem; semper tamen abesse debet periculum irreverentiæ.

11. Dandum quoque adulto à nativitate surdo & muto, qui instrui potest per signa, ut discernat cibum spiritualem à corporali; si tamen simul à nativitate cœcus foret, esset incapax, & æquiparandus perpetuò amenti, cui dari Eucharistiam prohibet Rituale Pauli V. *Surdo, & muto?*

12. Pueris quoque, ut insinuavi num. 101. dandum est viaticum, etsi ante non communicaverint: modo judicentur uti ratione, & instrui possint: quia tum obligantur præcepto divino, & Sacramentum certò illis proderit; imò prodesset, etsi usum rationis non haberent. Unde & in dubio possessio est pro libertate. In dictis casibus semper præmittenda absolutio, si possit. *An pueris?*

Notandum tamen, quòd, cùm pueri per ætatem non habeant sufficiens judicium, quô satis æstiment hoc Sacramentum sanctissimum, extra periculum mortis rarò admittendi sint ad Communionem, nisi præferant spiritualem aliquam famem, & solitò diligentiùs se præparaverint; quia frequentia inducet facilè vilipen- 222. *An Communio frequenter danda pueris?*

lipensionem, faciétque, ut potiùs ex consvetudine accedant, quàm devotione, si autem retardentur, & inculcetur dignitas Sacramenti, fructum majorem participant ex una Communione, quàm aliàs ex pluribus. Ita fere *La Croix n. 653.*

223. *Quomodo ad viaticum disponendus infirmus?* Resp. II. Purgatâ per pœnitentiæ Sacramentum animâ excitandus infirmus, priusquam detur viaticum, ad magnum desiderium Christum suscipiendi, ad vivam fidem, firmam fiduciam, & ardentem charitatem. *Qui manducat meam carnem, in me manet, & ego in eo.* Joan. 6. O mira pietatis dignatio! *qui manducat me, vivet propter me. Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Joan. 1. O inæstimabilis dilectio charitatis! *Si filii & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Ecce charissime frater, quanta dignatio, quanta Dei charitas, quæ animæ tuæ æstimatio! Veniet ad te Deus ipse, Salvator tuus amantissimus, ut te pascat, soletur, confortet, illuminet, bonis suis ditet, &c. Quid retribues ei? Non exigit à te, nisi ut ipsi te plenè resignes, ei fidas, eum diligas, patienter sustineas. *Fili! præbe mihi cor tuum.*

Hic præeatur infirmo in breves actus fidei. spei, charitatis, contritionis, resignationis, patientiæ, dilectionis proximi: v, gr. Tu es Christus Filius Dei vivi: hoc cre-

credo, non quia caro & sangvis, sed quia Pater cœlestis revelavit. In te Domine spero, quia apud te misericordia, & copiosa redemptio. Diligo te Domine fortitudo mea, refugium meum, & liberator meus: quia Deus meus es, omne bonum. Utinam te dilexissem semper, & te nunquam offendissem! Desidero te millies. mi JESU, quando venies ad me! Tibi corpus animámque committo; nihil opto amplius, quàm ut impleatur in me tua sancta voluntas. Iram tuam merui, portabo eam; quoniam ego peccavi, & offendi benignissimam faciem tuam. Tui amore ignosco omnibus, tu quoque pro misericordia tua ignosce mihi. Sumptâ Communione possunt ejusmodi actus repeti, & dici: *Anima Christi sanctifica me, &c.*

Resp, III. Quando infirmitas est periculosa, monendus. & excitandus infirmus, ut suscipiat Sacramentum extremæ Unctionis, exponendo illi ipsius effectus; quòd nempe conferat gratiam, purget animam à reliquiis peccatorum, roboret contra tentationes dæmonis, conducat & expediat ad salutem, ad recuperandam corporis sanitatem: uti testatur Scriptura, ídque ex opere operato, seu vi institutionis suæ. Unde Cardinalis Bellarminus ait; Ideo rariores ægros sanari, quia differunt sacram unctionem. 224. *Disponendus infirmus ad extremam unctionem.*

Pro-

Proinde, si æger laboret mala persvasione, ideo jam actum de sanitate recuperanda, eximenda est illi. Habeo à medico, quòd plures infirmi, qui valde periculosè decumbebant, acceptâ sacrâ Synaxi statim melius habuerint, & dein convaluerint. Quòd si accedat & sacra unctio, quæ etiam ad corporis sanitatem restituendam, instistuta est, plus spei erit: animo nimirum confortato & corpus roboratur. Nec omittat Sacerdos, plebejis eximere persvasionem, quòd non liceat inuncto deinceps saltare, vel nudis pedibus incedere, ubi semel extremam unctionem acceperint. Deinde eliciantur pii affectus, ut supra, vel fides de hoc Sacramento, spes obtinendi promissa, amor Dei tam boni, gratiarum actio pro occasione suscipiendi Sacramentum hoc, cujus fructu tam multi destituuntur. Dúmque inungitur infirmus, occupet se piis affectibus: JESU, Filii Dei vivi, miserere mei! propitius esto mihi peccatori! Bone JESU, dic animæ meæ: Salus tua ego sum! &c. Demum peracta inunctione animetur ad fiduciam sanitatis, si ita expediat; simul tamen ad perfectam resignationem, finiatúrque consvetis orationibus. Quòd, si in morbo diuturno periculum post datam sacram unctionem desinat, & dein iterum redeat, iterari extrema unctio potest: iterata tamen

men in eodem morbo & periculo eſſet irrita; uti & collata non graviter, vel periculoſè laboranti. Hinc tali advenienꝛte periculo iterùm danda, ſi data extra periculum fuiſſet.

Reſp. IV. Danda extrema unctio tantùm, quando conſtituti ſunt infirmi in periculo mortis ex infirmitate corporis, v. g. febri, læſione, indiſpoſitione, vel debilitate corporis. Hinc danda eſt reo, qui ſumptô venenô exſpectat mortem; exiſtenti in periculo mortis ob ſangvinem é naribus fluentem, qui ſiſti non poſſit puerperæ, cui ob ſpecialem rationem timenda mors; ſenibus deficientibus: non tamen ſuſpendendo, vel capite plectendo; nec ituris in prælium; nec cui pes abſcindendus. Ratio eſt; quia hoc Sacramentum iuſtitutum tantùm eſt pro infirmis. Priores infirmi ſunt; non poſteriores: & pede minuendi, ordinariè citò non deficiunt. 225. *Danda ſolis conſtitutis in periculo mortis ex indiſpoſitione corporis.*

2. Danda quoque eſt, per ſe loquendo, omnibus adultis ratione aliquando uſis, ſi non conſtet, eſſe in mortali, non retractato, abſitque periculum irreverentiæ. Unde danda eſt furioſis, lapſis in amentiam, ebrio deficienti, vulnerato in duello, ſi tempus ſuperfuit pro contritione, quòd in dubio præſumendum eſt. Ratio eſt: quia in bonum animarum Sacramenta ſunt inſtituta; ſufficítque hìc *Omnibus adultis regulariter.*

intentio interpretativa: & quamvis per ſe loquendo, ad fructum hujus Sacramenti requiratur ſtatus gratiæ, cùm ſit Sacramentum vivorum; per accidens tamen poteſt attrito conferre primam gratiam. Nec hic periculum eſt irreverentiæ, niſi materialis fortè, quæ permitti poteſt ob neceſſitatem & bonum animæ, quod ſperatur.

Etiam pueris ratione uſis. 3. Danda eſt pueris ſufficientem uſum rationis habentibus ad peccandum, etſi ſacram Euchariſtiam non accepiſſent: tùm, quia cùm pueri quandoque peccent graviter, inde aliquando ſalus eorum dependere poteſt: tùm, quia hoc Sacramentum confert gratiam & robur, conducítque ad ſanitatem. Unde dari poteſt illi, qui poſt Baptiſmum nunquam peccavit, v. gr. qui in extremo mortis periculo baptizatur. In dubio, an puer, vel alius æger unquam ſit uſus ratione, inungendus eſt ob rationem datam. Idem eſt in dubio alio quocunque, v. gr. an ſit in mortali, an ſit periculum mortis, dùm differri non poteſt: quia in extrema neceſſitate præſumendum eſt in favorem hominis, pro quo ſunt Sacramenta inſtituta.

226. *Quæ partes inungendæ?* Reſp. V. Per ſe ſeorſim inungenda ſunt organa quinque ſenſuum, vel ſi unum deſit, pars propinqua: quia probabilius talis quinque ſenſuum inunctio eſt de

de essentia hujus Sacramenti. Per se quoque pro singulis sensibus adhibenda peculiaris forma exprimens sensum v. gr. pro visu: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per visum deliquisti.* Et sic de aliis sensibus. Si mora non permitteret, specialem formam adhiberi omnibus, inungendi sunt citò omnes sensus etiam sine cruce, & pronuntianda hæc forma: *Per istas sanctas unctiones, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per visum, gustum &c. deliquisti.* Si mora, vel occasio nec hoc ferret, posset inungi frons, utpote sedes sensuum per prædictam formam, vel per hanc: *Per istam sanctam &c. indulgeat tibi Deus, quidquid per omnes sensus deliquisti.* Hæc autem sub conditione fiant, sique æger supervivat, repetantur inunctiones singulorum sensuum sub conditione. Si dubitet, an æger sit mortuus, persequatur sub conditione: *Si vivis, per istam, &c.* In his casibus non est opus servare ordinem præscriptum sensuum, nec opus est utrámque v. gr. aurem, oculum inungere. Pro inunctione adhibendum est oleum infirmorum ab Episcopo benedictum: quòd si deficiat per annum, potest modicum de non benedicto affundi. Si per errorem chrisma esset adhibitum, probabiliter valeret Sa-

cramentum; repetenda tamen esset inunctio, si fieri commodè posset, sub conditione.

Porrò conferens hoc Sacramentum debet esse Sacerdos. Validè conferre potest quivis, licitè tamen non potest, nisi Parochus, vel alius de ejus licentia. Parochus sub mortali tenetur ex justitia, etiam in morbis contagiosis; etsi, qui aliis Sacramentis instructus, hoc Sacramentum petere sine contemptu, & scandalo negligeret, juxta communiorem non nisi venialiter peccaret: quia hic potest magnum bonum non necessarium sine gravi omittere, non tamen Pastor negare, Plura vide apud AA.

QUÆSTIO VII.

Quæ præterea in visitatione infirmorum observanda?

227. *Curanda in cubiculo infirmi, & post obitum agenda.*

RESp. Seq. 1. Curetur, ut in cubiculo infirmi altum servetur silentium, nec quemvis admittat ad alloquium, sed eos tantum, quorum consvetudine sublevetur infirmus.

2. Si morbus sit periculosus, jubeatur infirmus totus esse in negotio animæ suæ, nec sermones profanos admittere; & arceantur nimis crebræ visitationes, & complorationes parentum, liberorum, consangvineornm, uxoris: & ma-

ximè

ximè aſpectus eorum, ex quibus poſſet tentatio ad peccatum reviviſcere.

3. Curetur, ut ſacræ Chriſti Crucifixi imagines, B. Virginis, AngeliCuſtodis, ob oculos decumbentis ponantur; ſitque ad manum aqua luſtralis, quâ frequenter aſpergatur infirmus, & fugentur infeſtantes dæmones.

4. Moneatur ſvaviter de mortis periculo & breves affectus pii ſuggerantur.

Quid, ſi infirmus ſit ſenſibus deſtitutus?

5. Si ſenſibus videatur deſtitutus, ſuggerenda ei ſacra nomina, & eliciendi ſunt breves actus fidei, ſpei, charitatis, reſignationis, &c. ſed non nimis alta voce; quia experientia conſtat ægris acutum eſſe auditum, & graviter affligi voce altiore. Juvat ad cranium capitis potiùs formare voces; quàm ad aures ipſas. Succeſſivè auribus infirmi ingeri poteſt; JESU, Fili Dei, miſerêre mei! Maria Mater gratiæ, Mater miſericordiæ, tu me ab hoſte protege! Nunc te monſtra eſſe Matrem! Angele Dei, Cuſtos mei; defende me, ne peream! Domine JESU! per amaritudinem illam, quàm pro me in cruce ſuſtinuiſti; maximè; cùm benedicta anima tua egrederetur de corpore tuo, miſerêre animæ meæ in egreſſu ſuo. Beatæ animæ, quibus, quoquò modô ſolatium attuli aliquando, nunc mementote mei! &c.

Si morbus sit contagiosus, quæ cautela adhibenda?

6. Si morbus sit contagiosus, exquirat media, quibus præcaveatur, ne Sacerdos, & infirmo servientes inficiantur. Caveat imprimis, ne propinquiùs accedens attrahat halitum infirmi, aut nidorem movente se infirmo, ex lecto provenientem, sedeat ad caput infirmi, non ipsum inter & ignem, vel fenestram, quibus àër infectus attrahitur. Curet fieri, priusquam intret in cubiculum infirmi suffitum ex granis juniperi, & flammam ex ligno ejus; si hæc non præcesserint, aperiens januam contineat nonnihil halitum, aut apertâ januâ nonnihil exspectet: apertâ enim hac àër infectus copiosior ipsi se offert. Dùm adest infirmo, ne deglutiat salivam, sed moderatè exspuat. Ne timeat: quia timor cor constringit, & impedit, quo minùs venenum repellatur, habétque imaginatio vim miram in corpus, ut patet in prægnantibus. Confidat proinde in Domino, cujus causam agit. Juvat quoque uti balsamô ruthæ hortensis, vel zeduariâ, aut mane sumere duo grana piperis albi, & jejunare. Sumptô cibô accedere infirmos minùs expedit; quia venenum, quod attrahitur, in illo receptum, cum alimento se diffundit in sangvinem.

Quid dicendum defuncti

7. Soletur, si expediens sit, defuncto conjunctos, ubi discesserit, his aut similibus: Sicut placitum fuit coram Deo, ita

ta factum eſt. Is laudandus eſt in o-*conjun-*
mnibus; novit ille, quid cuique magis*ctis?*
expediat, & paternè ordinat omnia.
Non habemus hic manentem civitatem,
ſed peregrini ſumus ſuper terram, ea le-
ge nati, ut tranſeamus per mortem ad
vitam felicem. Neſcimus diem, neque
horam, quâ tranſeundum nobis ſit, &
quando nobis magis conducat, novit id
Pater noſter, acquieſcamus igitur ejus
voluntati. Dilecta fuit Deo anima de-
functi, ideò properavit illam educere de
medio iniquitatum, & ex periculis eri-
pere. Non invideamus ejus felicitati:
commodatus nobis fuit, repetiit illum
Deus. Gratias agamus, quòd tanto tem-
pore nobis indulſerit illum; multi ſuis or-
bati ſunt maturiùs, invenit tamen Deus
modum, quô juvaret eos: inveniet etiam,
quô juvet modò. Ipſe melior eſt, quàm
decem filii, amici, &c. Hæc dicenda
ſunt fidenter, non animô vel voce triſti,
aliàs movebuntur conſolandi ad majo-
rem triſtitiam. Adduci quoque poſſunt
exempla eorum, qui mortem ſuorum for-
ti tulerunt animo. Talis fuit Beatiſſi-
ma Virgo, Mater Machabæorum, S. Fe-
licitas, quæ ſeptem filios coram ſpecta-
vit morte affici, & animavit eos. S. Fran-
ciſcus Borgias, qui intelligens conjugis
dilectæ mortem nihil motus dixit: Deus
illam nobis commodaverat, eandem jam

 repe-

repetiit, agamus gratias, quòd tam diu eam nobis indulserit. Poterunt etiam circumstantes hac occasione excitari ad vitam Christianam.

CAPUT VII.

Quomodo tractandus homo odiô, vel inimicitiis implicitus, & condonare nolens?

228. *Quomodo examinandus accusans se de odio?*

RESP. I. Si quis de odio contra proximum se accuset, advertat Confessarius, & inquirat, an vero odio laboret: sunt enim, qui de odio se accusant, & odio non laborant: sunt quoque, qui odium fovent, & in corde coquunt, & tamen dicunt se iis, à quibus offensi sunt, favere omne bonum. Proinde de hoc se accusantes excutiendi sunt, in quo situm sit illud odium? Sicut amare alterum, est, velle & procurare illi bonum, de ejus bono gaudere, malis ejus indolere; sic alterum odisse, est velle illi inferre, vel inferri malum; de illius malis gaudere, & de bonis dolere. Si examinatus ex his postremis nihil habeat, proximóque communia, & debita charitatis officia, & signa præstet, etsi quæratur, se aversionem experiri contra illum, & moveri sangvinem, dùm illi obviat; odiô voluntariô non deprehenditur laborare; monendúsque est, ut pro il-

lo oret; defectus ejus excuset; apud alios benè de ipso loquatur; illius alloquium quærat; sic enim aversio & displicentia, quæ silentiô pressa fovetur, & manet, dissipabitur. Si autem communia, & debita charitatis signa, & officia neget; etsi dicat, se favere illi omne bonum, odio laborat,

Resp. II. Quis deprehenditur odio la- 229.
borare, ei sua declaranda est obligatio: *Quomodo*
1. Etsi offensus possit exigere pro inju- *agendum*
ria illata satisfactionem, tamen proximo *cum reo*
suo malum velle licitè non potest, ut il- *odii?*
li malum est & contra ordinem charitatis. 2. Tenetur ostendere communia signa charitatis, & tollere scandalum, si quod adsit. 3. Non ostendere signa inimicitiæ; quia lex quâ prohibemur odisse inimicum, prohibet signum odii. Unde interrogandus talis, à quo tempore foverit odium, an mala optaverit, voluerit inferre, & quæ? An gavisus de alterius malis, inviderit bona? Quoties tales actus, interruptos moraliter, repetiverit per hebdomadam, &c. Deinde, an adversarium sit allocutus? Si dicat, procul absit, nimia erat injuria: saltem salutanti responderit amicè? Si neget; ex natura sua gravis est contemptus, & pars vindictæ repugnans charitati, nisi salutatus esset multò superior, vel conditione, vel officio, aut præcedens injuria

 ità

ita levis fuisset, ut illi adscribi non possent omissiones illæ: imò licèt sermocinatio, & salutatio de se sint signa specialia benevolentiæ debita proximo non ex præcepto, sed duntaxat ex consilio; in praxi tamen ex circumstantiis evadunt communia & ex præcepto debita, ut quando inimicitia est publica, vel offensus solitus est ante acceptam injuriam salutare, & alloqui, vel sermones miscet cum cæteris suæ communitatis, omnésque salutat eô prætermissô.

230. *Inducendus, ut ex corde ignoscat.* Resp. III. Peracto examine inducendus est pœnitens, ut odium deponat, & ex animo ignoscat, statuátque, se reconciliare cum adversario, & communia signa, & officia charitatis exhibere. Si dicat, ignosco, sed non adibo ædes, vel nuptias, &c. Attendendum, an non adire sit signum veteris rancoris, intus latentis, ut si frater fratris, vel consobrinus consobrini nuptiis adesse nollet, non habens aliam causam, quam nuperam offensam. Et hoc casu incapax est absolutionis, uti &, si nollet salutantem resalutare sibi non multò inferiorem; hæc enim vindicta foret, eáque scandalosa. Ordinariè tamen, etsi suadendum sit, pœnitens, non est obligandus ad salutandum primò, si ipse sit affectus magna injuriâ, vel sit conditione multò major, & multò minùs, si salutans sciret, se non

resalu-

resalutandum. Quamquam hac in re non facilè credendum pœnitenti, utpote in causa propria, eâque lubricâ. Si his se non det, ostendatur illi primò necessitas ignoscendi, & charitati satisfaciendi. Quid petis in oratione Dominica? *Dimit-* *Motiva*
te, inquis, *nobis debita nostra, sicut & nos* *ignoscendi.*
dimittimus debitoribus nostris. Vis tibi dimitti, ut tu dimittis; an non oras contra te? Quid dixit in Evangelio Dominus servo, qui noluit dimittere conservo suo? *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogâsti me, nonne ergo oportuit, & te misereri conservi tui, sicut & tui misertus sum?* Quid fecit Dominus illius servi? tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet omne debitum. Quid Christus infert? *Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Quid dixit Christus Mathæi 5. *Ego autem dico vobis; Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, &c.* Ecce agitur de anima tua, quam habes unicam, quæ unicè tua est, quæ est thesaurus tuus, quam Christus tanti fecit, ut pro ea poneret dilectam animam suam, ut redimeret eam in sanguine suo; nisi remittas proximo, actum est de ea. Miserere animæ tuæ, & vindictam re-

linque Deo, qui inquit: *Mihi vindicta.* 2. Si his non emoliatur; proponatur illi, quàm gloriosum sit ignoscere: est enim victoria maxima, & gratissimum DEO sacrificium: *Diligere proximum suum, sicut seipsum, majus est omnibus holocautomatibus, & sacrificiis.* Marci 12. Est maxima apud omnes prudentes laudis materia, & gaudii apud Angelos. *Res pro martyrio tibi computabitur*, inquit Sanct. Chrys. Homil. 3. de Saule & Davide, *si insidias molientem inter benè meritos numeres*, Si ergo gloriam quæris, 'quam falsò in vindicta apprehendis, hanc tibi appropria. Nonne laudabile est in sancta Catharina Senensi, quòd pus suxerit è vulnere fœminæ suæ calumniatricis; in sancto Ambrosio, quòd stabilem victum assignaverit cuidam sicario, qui ei necem moliebatur; in sancto Achatio, quòd vasa sacra quoque vendiderit, ut quibusdam succurreret, à quibus graviter fuerat diffamatus. 3. Exponatur utilitas condonationis, & consequens delectabilitas: nam elevat ad dignitatem filiorum Dei, juxta illud Math. 5. *Diligite inimicos vestros, ut sitis filii Patris vestri; qui in cælis est.* Aperit januam misericordiæ divinæ. *Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur.* Animam liberat molestâ illâ torturâ aversionis, quam circumfert, *Qui pacis ineunt consilium,*

sequi-

sequitur eos gaudium. Prov. 12. Non datur hic medium: aut condonandum, aut renuntiandum dignitati, & hæreditati filiorum Dei: aut deponenda vindicta, aut spes misericordiæ. Demùm ingentia debita extingvit, peccando contracta. An non libenter aliquot asses debitori tuo remitteres, ut tibi vicissim ab ejus domino aliquot millia remitterentur. 4. Proindè ponatur, quàm decens sit, ut remittat, Deus toties tibi dimisit, desiderátque, ut remittas inimicis tuis, an id ei negabis? Christus oravit in cruce primùm pro suis adversariis, ut nobis exemplô suô adderet animos ad nos hoc in genere vincendos? an exemplum hoc contemnes? Desiderat Christus, ut ignoscas, an, si coràm id à te peteret, velles ei id negare? Vis in cœlo aliquando gaudere cum electis Christi fratribus, & amore cum illis in Deo jungi, cur non incipias modò? 5. Exponatur, quòd adversa omnia nobis obveniant à Deo, ut nos vincamus, & immolemus ejus dispositioni, Item, quàm fragilis sit homo, quàm facile impingat, quot modis impellatur à dæmone, & naturæ corruptæ inordinatis affectibus, ut proinde dignus sit potiùs misericordiâ, quàm irâ. Consulat propriam experientiam, inveniet, quòd & ipse sæpè impegerit, & tamen cupit ignosci. Si dicat: Inju-

Injuria est nimis gravis, quàm vilis homuncio mihi intulit. Respondeatur: An non graviora sunt, quæ Deo intulisti, & vis tibi ignosci? An vilem dixeris, quem Deus in filium adoptavit, & Christus in fratrem. Animam attende. Si replicat: Sangvinis nobilitas,& honor meus postulat, ut vindictam sumam. Respondeatur: Nobilitas in virtute, quâ Deo assimilamur, sita est; ex eadem massa sumus omnes. Famam & honorem optimè tueberis, Christum Regem gloriæ imiteris. Si ad tuum, ad familiæ honorem est necesse injuriam puniri, noli involare jurisdictionem alienam, sed ini viam à Deo constitutam, & Judicem implora, sed ex bono zelo, procul omni inordinato appetitu vindictæ. Si respondet. Ignoscam, sedoblivisci non potero, Respondeatur: Ignoras fortè, quid dicas. Recordaberis fortè injuriæ; at noli sine renovata condonatione. Si animô vindictam foveas, aut resumas, incides in manus vindicantis Dei, qui impunem te non dimittet, fortè etiam in hac vita. Experti id sunt permulti. Ad Martyrium ductus Sapritius Sacerdos, quia noluit inimico ignoscere, lapsus est in idololatriam, & idolis immolavit, & corona Martyrii alteri delata est. *Surius 9. Febr.* Mulier, ut testatur Bernardinus Senensis serm. 15. Quadrag. negans peten-

petenti veniam, à dæmone abrepta eſt Alia in morbo viaticum ſacrum acceptura, vultum avertit, dicens: *Sicut ego averti vultum meum, aliis nolens ignoſcere, ſic Deus hunc avertit vultum ſuum à me*, atque ita vivere deſiit. Si vis videri fortis, ignoſce, & parvi pende inimici injurias: *Nihil*, inquit ſanctus Hieronymus in Epiſt. ad Hebr. *ita confuſam facit injuriam agentis, ſicut fortis, & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua ſe vindicantis.* Et ad Euſtochium: *Apud Chriſtianos non qui patitur, ſed qui facit injuriam, miſer eſt.* Similiter miſer eſt, non condonans: ſibi nempe non alteri nocet; ſimilis cani, qui lapidem, quô petitus fuit rodens, dentes obtundit. Optimum vindictæ genus eſt, rem Deo permittere. Hæc ſi non juvent, & occaſio permittat; Confeſſarius provolutus ad genua obſtinati cum imagine Crucifixi in manu, petat per dolores Chriſti, ut, ſi non inimico, ſaltem Chriſto donet injuriam, qui omnium peccata in ſe ſuſcepit, & dixit; *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Si non cedat, dicatur: Abſolvi eum non poſſe, nec veniam à Deo ſperare, niſi ignoſcat. 6. Si aliàs promiſit, quòd vellet ſe reconciliare, & communia charitatis ſigna adverſario exhibere, & non fecit, ordinariè abſolvi non debet.

Reſp.

231. *Media deponendi spiritum vindictæ.* Resp. IV. Si ignoscere se dicat, difficulter tamen ut in concepta voluntate firmetur, & perficiatur, jubeatur orare pro inimico, Sacrificium Missæ offerri curet, aut offerat, ejus salutem commendet Beatissimæ Virgini, aliáque charitatis obsequia præstet. Consideret exemplum Christi, aliáque jam adducta motiva. Id, quod & suadendum nolenti ignoscere. Caveat autem Confessarius, ne videatur velle agere advocatum adversarii; sed potiùs ostendat se quærere bonum offensi. Si tamen injuriam graviùs apprehenderet, quàm revera sit, ostendi ei posset veritas, & generosi non esse, talem injuriam non posse remittere; si verò gravis sit, eo generosiùs &c. esse remittere.

CAPUT VIII

Quomodo procedendum cum obligato ad restitutionem?

232. *Radices restitutionis.* RESp I. Observet principia generalia, hac in re Autoribus probata; quorum primum est: Obligatio restituendi secluso speciali contractu, oritur tantùm vel re aliena, in se, aut in æquivalenti existente,

existente, vel ex injusta damnificatione, aut utráque simul. 2dum. Qui possedit rem alienam bona fide, tenetur ad rem in se, si adhuc existat, vel si non existat, ad æquivalens: si habeat illud, aut in quantum ex illa factus est ditior. Idem tenetur ad fructus naturales: & mixtos, in quantum naturæ rei respondent, nondum præscriptos, saltem, si in se adhuc existant. Qui autem mala fide rem alienam possedit, insuper tenetur ad lucrum cessans, & damnum domino rei emergens. 3tium. Qui injustè alium damnificavit, tenetur eum servare indemnem; sique rem adhuc habet, eam in individuo restituere, nisi sciatur, dominum esse contentum, ut restituatur in æquivalenti. 4tum. Res fructificat suo domino; si autem sint fructus non rei, sed merè industriales, ut lucrum ex aliena pecunia per negotiationem acquisitum, illud domino rei non debetur. Lucrum tamen cessans, & damnum emergens ei compensandum foret; nisi excusaret bona fides. 5tum. Ex sola damnificatione nemo tenetur, nisi mortaliter damnificando peccaverit contra justitiam, compensare damnum grave. 6tum. Concausæ damni, ut mandans, svadens, mutus, receptans, &c. tenentur ad restitutionem, si verè in actu secundo influxerint per peccatum injustitiæ in damnum,

secùs non tenentur. 7mum. Si plures ad idem damnum concurrerint. 1. Tenetur, apud quem res in se, vel in æquivalenti adhuc existit. Si non existat, primô locô tenetur principalior causa, in hujus defectu alii. Dominus enim rei debet servari indemnis, ita, ut teneatur etiam unus ad totum damnum, nisi fortè absque illius concursu nihilominus fuisset illatum totum. 8vum. Res immobiles corporales bona fide possessæ regulariter præscribuntur inter præsentes, seu ejusdem territorii, & sub eodem præfecto, vel judice domicilium habentes intra decennium completum cum titulo, inter absentes, seu domicilinm habentes sub diversis præfectis, vel judicibus intra vicennium completum pariter cum titulo; res autem corporales mobiles intra triennium bona fide, & cum titulo possessæ præscribuntur inter privatos, si sint aptæ præscribi. Dixi, *regulariter;* quia variæ res excipiuntur, quæ ad privatos non spectant, de quibus videndum in tractatu de justitia & jure.

233. *Causæ excusantes.* Resp, II. Causas quoque à restitutione excusantes perspectas habeat: quæ respectu bonorum fortunæ sunt præscriptio, remissio creditoris. compensatio aliunde facta, impossibilitas restituendi, vel absolutè, vel nonnisi cum gravi jactura famæ, vel status justè acquisiti, cessic

sio fori, si adsint conditiones referendæ in Theol. morali P. 3. n. 354. &c. Respectu famæ autem, recuperatio famæ aliunde facta, deletio infamiæ per oblivionem criminis inducta inter homines; condonatio facta, aut prudenter existimata; impotentia restituendi sine graviori damno, amissio famæ aliâ viâ facta; negatio restitutionis, famæ tuæ non minùs læsæ ab infamato à te.

Resp. III. Deinde observet sequentia. 234.
1. Si pœnitens prudenter judicetur sci- *Quando*
re obligationem suam, eidémque velle *monendus,*
satisfacere, etsi non teneatur tunc mo- *& obli-*
nere Confessarius, consultiùs tamen est *gandus ad*
monere, v. gr. non dubito, quin scias o- *restitutio-*
bligationem tuam, velísque, quod debes, *nem?*
exequi. 2. Cùm onus restituendi sit admodum grave, sitque pœnitens in possessione bonorum suorum, & famæ, si sit sententia passim reputata probabilis, quæ pœnitenti faveat, ad restitutionem ordinariè obligandus non est; quia in dubio favendum est possidenti: & obligatio dubia certam solutionem non exigit. 3. Si casus difficilior occurrat, non resolvat illicò Confessarius, sed moram rem domi expendendi, aliósque consulendi licentiam petat, & jubeat dein ad se redire. Hoc si facere commodè pœnitens non possit, jubeatur consulere alium virum, timoratum & doctum; quod si fa-

ℭturum ſe recipiat, paratúmque ſe oſtendat ad præſtanda, ad quæ tenetur, abſolvi poteſt. 4. Si putaret Confeſſarius in rigore loquendo, poſſe pœnitentem ab onere reſtituendi eſſe liberum ob ſententiam verè probabilem illi faventem, oppoſitum tamen videretur probabiliùs, non eſſet quidem obligandus ad reſtitutionem, niſi ſententia favens elideretur; & ſua probabilitate privaretur; ſvaderi tamen poſſet, ut reſtitueret; maximè ſi debitor foret opulentus, & creditor pauper, proponendo illi, ſibi quid vellet in tali caſu fieri? 5. Si certa ſit obligatio reſtituendi, attamen potens reſtituere difficultatem oſtendat, oſtendendum illi peccatum non dimitti, niſi fiat, dum poteſt, reſtitutio; quia non minùs eſt malum aliena retinere invito domino, quàm illa auferre, cùm ſit continuata ablatio: unde dixit ſanctus Auguſtinus: *Si res aliena reddi poſſit, & non reddatur, non agitur pœnitentia, ſed diſſimulatur.* Eligat proinde, an æternùm ardere velit in inferno, an re carere aliena malit; ſciátque, nullam illi à Deo exſpectandam eſſe benedictionem. qui maledicet ejus propriis propter aliena poſſeſſa, & injuſtè detenta, ut experientia docet multos: unde natum proverbium: Malè parta malè dilabuntur. Si dicat: liberos ſuos fore miſeros, non credat; ſed jubeat eum Deo con-

confidere, qui facit omnia diligentibus se cooperari in bonum; miseros fore reponat, si aliena possideant; & subtracta Dei benedictione æternùm cum ipso pereant, si & sua propter aliena perdant: De malè quæsitis non gaudet tertius hæres. Si opponat: graviter se passurum in fama, suggeratur modus, quô famæ consulatur. Confessarius tamen non facilè id onus suscipiat, ne sigillum violetur. 6. Qui antehac admonitus non restituit, regulariter non est absolvendus, donec restituerit: quia nimis proclive est periculum propositum, quod præfert, mutandi: si tamen jam sic videretur constitutus. ut meritò crederetur mox satisfacturus, absolvi posset; attamen rectè ei injungeretur, ut ad communionem priùs non accederet; quàm actu restituerit, nisi esset specialis ratio id permittendi; & tunc præscribendum illi tempus & modus restituendi, quod & aliàs sæpe utiliter potest fieri, si ante factam restitutionem absolvatur. *Trident. sess. 25. de Reform. c. 12.* præcipit, ut, qui decimas non solvit, aut solutionem impedivit, non absolvatur, nisi secuta plena restitutione, putà, nisi excuset impossibilitas restituendi. 7. Qui rem alienam apud se detinet, ordinariè non est absolvendus, nisi prius restituerit, ob periculum relabendi in prio-

Quando neganda absolutio?

rem voluntatem, aut cum damno domini differendi restitutionem. 8. Qui promittit facturum se restitutionem, videtúrque ante absolvendus, determinet tempus, jubeatúrque, vel svadeatur, ut singulis diebus, si statim restituere non possit, petat gratiam coram Crucifixo perseverandi in proposito, illúdque statuto tempore exequendi. 9. Cùm, Quando creditores sunt incerti, sit debitum elargiendum pauperibus, svadeatur, ut, si debitor sit fortunæ tenuioris, eum in finem faciat eleemosynas etiam aliàs dari solitas. Universim etiam svaderi potest, ut misero debitori tantundem remittatur à domino. 10. Si debitor dicat, se non posse restituere, non credatur illi, nisi id efficaciter probet; nec absolvatur, nisi promittat se, quamprimùm poterit, satisfacturum. 11. Si pœnitens debeat alteri ex contractu, & solutionem differat, spectanda consvetudo, & intentio contrahentium: nam consvetudo habet, ut, quæ præstanda quotannis, differri diutiùs possint, quàm quæ ex aliis contractibus sunt debita. Quanquam & dilatio solutionis in aliis; si fiat sine damno creditoris, excusari possit à mortali. Ægrum,

235. *Quid svadendum ægro ad restitutionem* restituere obligatum, adigendum esse, ut in vivis ipse restituat, dixi supra sub n. 211. Quibus adde: si non expediat in testamento restitutionis mentionem fieri,

ri, codicillum adjiciat, quô jubeat, ut obligato hæredes dent summam illam confessario, vel alteri amico secundùm voluntatem ægri expendendam; aut, si Notarius commodè haberi non possit, capitulum addat, quô dicat, se in manibus Confessarii, vel amici schedam reliquisse, quâ declaravit, quid post mortem suam fieri velit, quámque perinde validam esse velit, ac si testamento fuisset inserta. Si grave ei videatur ex timore, ne liberi honestè dein vivere non possint, exponatur illi necessitas restituendi, jactura salutis certò futura, & utatur exemplo medici, qui à Confessario persvasus dixit infirmo, non esse spem sanitatis, nisi periculo eriperetur adipe ex uno filiorum suorum. Ex advocatis filiis autem nullus voluit tamdiu tenere digitum in accensa candela, ut vel gutta deflueret. Hoc, inquam exemplo utatur dicens: Quid existimas? An teneres digitum per quadrantem in accensa candela pro prosperitate filiorum, an quis illorum id faceret pro tua valetudine? Nemo omnium, & tu tam stolidus sis, ut æternis pro iis suppliciis te addicas. Post paucos dies eris in oblivione omnium, & tu ardebis in inferno &c. 12. Restitutio famæ fieri quoque potest per tertiam personam magnæ authoritatis.

CA-

CAPUT IX.

Quomodo Confessario agendum cum pœnitente pudibundo, pusillanimi, vel desperabundo?

216. *Quomodo persvadendus, qui horret confiteri?*

RESp. I. Si quis timore infamiæ, vel confusionis apud Confessarium incurrendæ horreat vulnera sua detegere servient sequentia: 1mum. Confessarius svaviter, & benignè eum excipiens dicat: Nunquid morbos corporis lethales amico, vel medico pro sanitate recuperanda libenter aperires? Cur ergo horreas detegere animæ tuæ statum mortalem, ut eam sanes? Nunquid anima non plus est, quàm corpus? Est illa unicus thesaurus tuus, corpus abibit in vermes. Quid mavis, an jam coram me exiguam confusionem subire, vel æternam? Hanc si vis vitare, debebis aliquando confiteri, quæ jam horres aperire, quò diutiùs exspectas, eò major erit confusio, & difficilior victoria. 2. Cogita clementiam Dei homo non erubuit peccare in conspectu Dei, exigit is, ne exigente justitia eum detrudat in confusionem æternam, confundat se coram uno homine, & non vereatur pro anima sua dicere verum; quid minùs poterat exigere? 3. Quæ Sacerdoti panduntur in confessione. ea minùs scit, quàm quæ nescit: hæc enim scire potest, & earum scien-

ſcientia uti: quæ autem in confeſſione audivit, nullatenus revelare poteſt, etſi vitam aliàs deberet amittere, imò totus mundus eſſet periturus. Quid igitur tibi oberit uni homini tua vulnera detegere cum certa ſpe veniæ, an non hoc meliùs, quàm poſtea coram toto mundo confundi, & dein æternùm irrideri à Beatis? Nunquid Deus novit tua peccata, novit & Angelus Cuſtos, & alii Angeli? Quid ergo confuſionis erit, ſi & ego noverim cum graviſſima obligatione tacendi? *Si lates non confeſſus, damnaberis inconfeſſus*, inquit ſanctus Auguſtinus. 4. Exiſtimáſne te dicturum, quæ non audiverim? non eſt mihi humana fragilitas, nota dæmonis invidia, & ad malitiam impellentis fallacia; pudorem tibi eripuit, ut peccares; nunc eum tibi injicit ne confitearis; contere caput venenoſi ſerpentis, & ejice venenum. Et ego peccator ſum, Deíque miſericordia indigeo; non eſt peccatum, quod fecit homo, quod non faceret alter homo, niſi præſervaretur ab eo, à quo factus eſt homo. Noli igitur erubeſcere confiteri homo homini, peccator peccatori. An fortè magnam times pœnitentiam? Pars magna pœnitentiæ tuæ erit hæc tui victoria, lucrari poteris indulgentias; quotidiana tua opera rectè faciendo ſatisfactionem Deo præſtabis, ea uniendo laboribus, &

doloribus Christi Salvatoris tui. Magnam tibi apud me conciliabis æstimationem, magnum Angelis causabis in cœlo gaudium, si pœnitentiam agas. Quàm gloriosum est sancto Petro, sancto Paulo, sanctæ Mariæ Magdalenæ, sancto Augustino, &c. egisse pœnitentiam si secutus es errantes, sequere pœnitentes. Præstitit Deus magnis peccatoribus multis non minores favores verè pœnitentibus, quàm aliis, qui aut nunquam, aut rarò peccârunt. Cur ergo circumferas torturam conscientiæ, quæ nunquam cessabit te cruciare, dum confessus fueris? Peracta generosa confessione quietem habebis animæ, quæ omnibus mundi gaudiis præferenda est. Quis reorum non libenter confiteretur, si se sciret, angore mortis, & ipsa morte liberandum confessione? Cætera suggeret prudentia & unctio Spiritûs Sancti.

237. *Quomodo animandus pusillanimis ob peccata præterita?* Resp. II. Si pœnitens deprehendatur pusillanimis ob peccata sua præterita, procedi cum eo hoc modo potest: Primo. Negotium habes cum patre, qui licet offensus sit, pater tamen manet, paterque misericordiæ, cujus miserationes super omnia opera ejus; qui prodigum filium in gratiam amantissimè, ad se revertentem, recipit, uti declaravit nobis in parabola filii prodigi Lucæ 15. qui disertis verbis declaravit apud Ezechielem cap.

cap. 33. *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua.* Ecce jam Deus debet hoc sibi, ut tibi ignoscat, tui curam habeat, ne pereas. 2. Deus pro nobis dedit Filium suum, & hic se pro nobis, quomodo, quod minús est negabit? Audi Filium: omnia mea tua sunt. Deus bonus plus velle, sapiens plus invenire, omnipotens plus dare non potuit. Teneritudo amoris Deum quodammodo cogit, ut misereatur. *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filii uteri sui? Et si ipsa oblita fuerit, ego tui non obliviscar. Ecce in manibus meis descripsi te.* Isaiæ cap. 49. Cognovit nimirum Deus figmentum nostrum, quia caro sumus, lutea vasa portantes, proni in malum ab adolescentia nostra, novit nos lapsos, & corruptos primùm non propria, sed protoparentis nostri voluntate, novit diabolum ex odio ejus nobis insidiari undique; hinc peccata nostra respicit potiùs, ut miseriam nostram, quàm ut sui contemptum, & injuriam; & multus est ad ignoscendum, operáque diaboli lubens destruit. 3tio. Ipse Filius infallibile remissionis chirographum nobis reliquit Matth. 6, his verbis: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester;* Ille est ut medicus; *qui venit salvum facere, quod pe-*

rierat. Matth. 18. Pastor bonus est, qui oves errantes quaerit, & ad ovile, laetus reportat. Lucae. 15. Redemptor est, qui, quos sangvine suo comparavit, non abjiciet. *Empti estis pretio magno, sangvine quasi agni immaculati. Copiosa apud eum redemptio.* Psal. 129. Quid non speres? 4to. Pusillanimitas ex fraude est daemonis, qui nihil quaerit aliud, quàm nos perdere. Novit dictum: *Spes non confundet.* Et: *Scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est. Quis invocavit eum, & despexit illum?* Eccli. 2. Novit daemon, omnia tua perdita esse, si diffidas Deo. Hinc te ad diffidentiam impellit. Si existimas, te hactenus boni parùm fecisse, habes Advocatos multos, Filium Dei, piissimam Matrem ejus, omnes coelites, & Sanctos in Dei Ecclesia; horum merita participas. Proponi possunt exempla peccatorum, qui magni Sancti evaserunt: ut Magdalena, Mattheus, S. Augustinus, &c. Deus, ut dixi, magnis peccatoribus verè poenitentibus legitur non minores contulisse favores, imò saepe majores, quàm iis, qui rariùs peccaverunt. Proponi quoque potest Parabola de ove perdita, de muliere, quae drachmam perdidit, evertitque domum, & ubi invenit illam, convocavit vicinas dicens: *Congratulamni mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram.*

ram. Drachma eſt anima, quâ inventâ gaudet Chriſtus, gaudet Eccleſia triumphans. & Chriſto gratulatur. 5. Si dicat, vereor, ne major ſit iniquitas mea, quàm ut veniam merear, reponat Confeſſarius: Major eſt Dei pietas, quàm tua impietas, major Dei miſericordia; quàm tua iniquitas, majora ſunt Chriſti merita, quàm tua demerita, ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, & non pro noſtris tantùm. ſed pro totius mundi: pietas, & miſericordia Dei. Chriſtíque merita ſunt infinita, peccata totius mundi illis comparata nec ſunt, ut guttula aquæ collata mari. Si hoc univerſum ignis eſſet, & in hunc mitteretur aquæ guttula, putas. eum extingveret? Minimè. Sic tua peccata immerſa meritis Chriſti, & abyſſo miſericordiæ Dei. 6. Puſillanimitas, & maximè deſperatio, quam illa parturit, grandis eſt Dei injuria: deſperare enim dicit exercitè, Deum aut non poſſe, aut nolle ignoſcere, & ad hoc ipſum inclinat puſillanimitas, Quid putas, ſi pater filii omnem habuiſſet curam, nunquam filium promiſſis ſuis fefelliſſet, addiceret delictorum veniam, filius tamen patri non fideret, an non meritò pater offenderetur? quantò potiori jure Deus offenſæ deputabit, ſi ei diffidamus?

Reſp. III. Si quis frequenter recidi- 238.

Quomodo erigendus desperans de vitæ emendatione?

vus in eadem peccata despondeat animum, vel contrahat de emendatione futura, erigi potest partim jam dictis, partim sequentibus: Primo. Nulla sunt peccata, quæ per Dei gratiam vinci, emendaríque non possint. Est autem Deus paratus dare auxilium necessarium: vult enim Deus, ut peccator convertatur, & vivat, *Ezechielis 18.* cupit, mandat à nobis peccata vitari, novítque, nos sine ejus auxilio vincere non posse, nisi succurrat. *Cum ipso sum,* ait, *in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Potuit te Dæmon perdere, multò magis potest te Deus restituere; incipe, & senties auxilium. 2. Cur Christus tanta passus est? Nonne, ut medicinam animœ tuæ morbis præpararet. ut vires tibi darentur ad vincendum mundum, diabolum, te ipsum? Potentior est medicina illa, quàm morbus tuus. Fortior ipse tuo hoste. Dabit tibi perficere, qui dedit velle. 3. Si scires, te hodie iterando illud peccatum oculos amissurum, an non abstineres? Ita. Vides igitur, quòd abstinere possis: igitur abstine, saltem hodie, in honorem Christi pro te tam dura passi; cras propones similiter, neque cogita de longa vita, sed dic omni die; Hoc die abstinebo, hac nocte non peccabo. 4. Si dicat: proposui sæpiùs, & tamen relapsus sum, reponat Confessarius:

rius: Relapſus ejusmodi contingunt ex fragilitate naturæ per conſvetudinem infirmatæ, quandoque etiam permittuntur à Deo ad expugnandam ſuperbiam noſtram, & confidentiam in propriis viribus. Agnoſce humiliter tuam infirmitatem, & confitere impotentiam, & confide in Domino: *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cœli commorabitur.* Pſal. 90. *Qui confidunt in Domino, aſſument fortitudinem.* Age igitur, ſi non ceſſas recidere, non ceſſa reſurgere. Si vas luto inficitur ſæpius, & identidem lavatur, tam ſordidum non eſt, quàm alterum, quod infectum nunquam purgatur. Mundamus calceos, etſi prævideantur iterum inquinandi, miles curat vulnera, etſi prævideat nova in præliis ſibi infligenda, & tu negligas animam? Nonne inſanum diceres incarceratum, qui nollet exire carcere, eò, quòd timeret, ſe poſt tempus incarcerandum iterum? Victus dicitur, non qui inter pugnandum vulneratur, aut aliquando, vel ſemel iterúmve ſuperatur, ſed qui ad extremum cadit. 5. Quid majus cenſes malum, an rariùs peccare, & reſurgere, an verò in peccatis perſeverare? Qui frequenter reſurgit, rariùs deinde cadit, quia reſurgendo Dei gratia roboratur, diſcítque incedere cautiùs.

Reſp. IV. Si animo concidat ob ten- 239.
tatio-

Quomodo erigendus animo concidens ob tentationes?

tationes, quas patitur, his erigatur. 1. Necesse est nos tentari: natura enim nostra corrupta pugnantibus inter se passionibus, & habitibus infecta est; pars inferior, seu sensitiva ad sensibilia vetita non minùs, quàm licita propendet: unde dixit Apostolus: *Caro concupiscit adversùs spiritum.* Et S. Jacobus cap. 1. *Uunsquísque tentatur à concupiscentia sua.* Dein adversarius noster diabolus circuit quærens omni modo nos perdere. Unde dixit Job. cap. 7; *Militia*, seu tententatio, *est vita hominis super terram.* Denique proposuit Deus vitam immortalem, velut coronam, ad quam contendimus pervenire, non datur autem corona sine victoria, nec victoria sine certamine, nec certamen sine hoste. *Nemo coronabitur, nisi qui legitimè certaverit. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Tob. cap. 12. 2dum. Utile admodum est nos tentari, tum, quía in tentatione videntes periculum ruendi in interitum æternum, agnoscimus fragilitatem nostram, & indigentiam Divini auxilii. Atque ita discimus nos humiliare; tum, quia per victoriam tentationum probatur in nobis virtus,& amor Dei, & fidelitas in eum, quæ magnopere placet Deo, sicut amicitia in tentationibus. *Tentavit vos*, dicitur Deut. 13. *Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum*

trum diligatis eum, vel non, in toto corde, & in tota anima vestra. 3tium. Gratum est Christo spectaculum, videre nos pugnantes pro gloria nominis sui. Spectator adest, & pugnat in nobis; nec sinit nos tentari ultra id, quod possumus, dicente S. Apostolo: *Fidelis Deus, qui non patietur tentari vos supra id, quod potestis.* 1. Corinth. 10. Homines jumenta non onerant ultra vires; novit figulus, quanto tempore oporteat vasa relinqui in fornace, ne perdantur; quidni Deus sapientissimus, salutis nostræ amantissimus provideat, ut accommodet vires tentationibus, ut cum tentatione possimus facere proventum? Si ergo Deus pro nobis, quis contra nos? 4tum. Tentari malum non est, sed vincere gloriosum, signúmque prædestinatinationis, dicente sancto Jacobo: *Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam, cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.* Penes te est victoria, modo velis. *Diabolus alligatus latrare potest, mordere non potest, nisi accedentem ad se,* inquit sanctus Augustinus. *Non nocet sensus, ubi non est consensus.* S. Bernardus. 5tum. Tentationes graviores post conversionem indicium sunt, quòd homo evaserit ex servitute diaboli; quos enim captos habet, minus tentat, ut venator feram jam captam non persequi-

tur, sed fugientem. *Omne gaudium existimate fratres, cùm in tentationes varias incideritis* Jacob. 1. Modum resistendi tentationibus, & media eas vincendi, suggerat Confessarius ex dicendis cap. 12.

CAPUT X.

Quæ Confessario observanda, & agenda cum reis captivis, vel condemnatis ad mortem?

240. *Quando reus teneatur fateri crimen.* RESp. I. Generatim hæc sunt observanda: Primum. Reus à judice interrogatur juridicè, quando interrogatio fit servato juris ordine, & adest semi-plena probatio vel per testem legitimum oculatum, vel per indicia æquivalentia, vel per infamiam in judicio probatam. 2. Reus sciens non adesse semiplenam probationem, vel de ea rationabiliter dubitans, non tenetur judici interroganti fateri crimen, sed potest cum juramento negare illud, quia sensus est: Non feci crimen, quod fateri tenear: judex enim non potest interrogare de crimine, nisi quod teneatur fateri reus: unde nec censetur de alio interrogare, quia delicta non præsumuntur. 3. Reus juridicè interrogatus tenetur fateri crimen, saltem si capitale non est. Ratio est, quia superiori, qualis hìc est judex, legitimé præcipienti parendum est, atqui judex hic legitimè

gitimè præcipit; exigit enim bonum commune, ne crimina ſic jam probata, quæ aliunde plenè probari non poſſunt, maneant impunita, & paſſim invaleſcant, judici hanc eſſe poteſtatem, & in hoc quémque pro príori conſentire debere, dictat recta ratio. Dixi *ſaltem, ſi capitale non eſt:* nam ſi reo ex confeſſione mors eſſet ſubeunda, communior, & probabilior quidem docet, adhuc eſſe obligationem fatendi, eò, quòd humana præcepta etiam obligent cum periculo vitæ, ubi agitur de bono communi & præjudicio Reipublicæ; non paucis tamen videtur eſſe ſupra vires humanæ fragilitatis adigi ad ferendum teſtimonium contra ſe ipſum, ex quo mors certa immineat, eáque infamis; unde cenſent reum in hoc caſu adhuc poſſe negare crimèn, ſi ſit ſpes evadendi, & nullum grave malum Reipublicæ immineat, Hæc ſententia probabilis eſt, & juxta *Lugonem* in praxi tuta: unde, ſi reus eam ſequi vellet, non ideo ei neganda abſolutio. Nec obſtat, quod judex habeat jus interrogandi, & licitè interroget: nam jus habet probabile ſaltem, hócque utendo licitè operatur; ſed certum non eſt ex principiis directis; cum quo ſtat jus probabile in reo. 4. Non poteſt reus interrogatus de ſociis criminis eos revelare, ſi ſint occulti, nec aliis indiciis, vel teſtimoniis convinci poſſint;

quia sine causa eos infamaret. Crimen tamen exceptum tenetur etiam non interrogatus manifestare: tale est hæresis, læsio Majestatis, proditio, conjuratio, cusio falsæ monetæ, latrocinium, magia, 5. Post latam sententiam non tenetur reus fateri crimen, quod ante injustè negavit; quia finito judicio finitur obligatio rei, nec inde oritur scandalum; quia præsumitur sententia justa, & reus putare non teneri se ad fatendum, nec inde infamatur accusator injustè, quia reus non tenetur ex justitia fateri crimen, & juvare accusatorem: unde tantùm est causa permissiva infamiæ, si quæ sequatur. 6. Reus fugere licitè potest ex carcere etiam justo, imo & effringere carcerem; quia jus ad vitam tantum est, ut nulla potestas humana obligare possit ad eam non conservandam, si spes commoda appareat conservandi; unde &, qui non sunt ministri justitiæ, possunt reo subministrare instrumenta, quibus carcerem effringat; quia reus licitè id facere potest: aliis tamen non licet effringere carcerem, exigente id bono communi, ne omnis securitas pereat. Et hinc ministri justitiæ, v. gr. custodes carceris, nec instrumenta possunt subministrare, sed ex justitia tenentur fideles esse Reipublicæ propter officium. quod susceperunt, Juxta *Dicast.* potest pater, frater, uxor Rei juvare in effringendo car-

An reus possit effringere licitè carcerem?

carcere, quia sunt una cum ipso persona. Si injustè condemnatus provocet ad tribunal Dei, etsi possit abesse culpa, cum quilibet gravatus possit appellare ad judicem superiorem; id tamen periculosum est ob periculum inordinati appetitûs vindictæ, & odii.

Resp. II. In praxi cum Reis Confessarius hoc modo prudenter procedat. 1. Studeat eorum affectum lucrari, tum verbis affectum compassionis significantibus, tum, si possit eleemosynis; interroget eorum nomina, ubi nati, in qua Religione educati, &c. dein per decursum doceat venerari providentiam Dei, eique se subjicere, qui errantes oves variis modis reducit ad se, proinde agnoscant ejus amorem, & carceris molestias æquo animo suscipiant de ejus manu, séque plenè ejus dispositioni resignent; utpote qui est mitissimus Pater, novítque figmentum nostrum, seu fragilitatem, voluítque Filium suum esse Advocatum nostrum; atque ita disponat ad contritionem perfectam; ut cum merito ferant molestias suas. Hæc ut impetret, atque eos soletur, sæpe, si liceat, eos accedat. 2. Ut confidentiùs secum agant, instruat eos, illa, quæ secum in foro conscientiæ agunt, cum judicibus communicari non posse, ideoque sive nocentes sint, sive innocentes, id nec iis obsuturum, nec profuturum. Ratio hujus

241. *Modus agendi cum reo.*

hujus est: quia aliàs alliciuntur, ut se falsò probent innocentes, & à Confessario juventur, alii contra, ut falsò se nocentes dicant, timentes, ne Confessarins conferat cum judicibus, ipsique torturæ iterum subjiciantur. Unde non expedit, ut ad confessionem sacramentalem admittantur, priusquam in foro profano eorum res sint liquidæ, ne ex timore, ne vel deferantur, vel cogantur eadem fateri judici, peccata sileant aliàs confitenda. Caveat etiam Confessarius, ne temerè evulget, quæ extra confessionem accepit. 3. Non respondeat, se fore patronum pro vita, sed animam curet, ne spe vitæ taceant confitenda, aut, si spes dein non appareat, à Confessario alienentur. 4. Ne importunè reos adigat, ut se tales fateantur; tum, quia quidam verè Rei non sunt, tum, quia facilè fieret, ut ex timore, ne deserantur in fine, & sine Communione moriantur, sacrilegè confiterentur. 5. Non recenseat corum iis modum procedendi judicialem, neque ordinariè admittat querelas de facta injuria, sed ad patientiam, & resignationem disponat. Expedit tamen, ut Confessarius sciat modum procedendi in judicio, & probationes, quo prudentiùs possit agere in foro conscientiæ, & judicem monere, si quid monendum esset. 6. In confessione examinet, an criminis complices prodiderint,

rint, si tenebantur, an tormentis victi, vel ex odio nocentes aliqnos denuntiârint, si ita, inducendi sunt, ut tempestivè revocent, ídque ante sententiam: revocatio enim, quæ fit post sententiam: aut eâ jam ferendâ, parvi penditur à judicibus. Est autem obligatio efficaciter revocandi, licèt metuant, vel prævideant se ad torturam revocandos; quia in pari sua, & proximi necessitate potior ratio innocentis, quàm nocentis habenda est. Quod, si Reus ad id adduci non posset, putans se tormentis adigendum, ut confirmet dicta, curet Confessarius, ut in carcere fiat revocatio scripto, vel voce coram duobus testibus; dein exponat eam coram judice à Reo factam præsentihus testibus, hæc valida & sufficiens esse debet; sique judices eam admittere recusent, excusatus est apud Deum reus; illi verò, si contra denuntiatos procedant, iniqui homicidæ sunt, inquit *P. Frid. Spe* in cautela criminali dub. 30. pag. 237. 7. Si carcer sit diuturnus, curandum, ut captivus semper sit utiliter occupatus orando, meditando, legendo, &c. pro capacitate: ut mane oret, intentionem rectam faciat patiendi eo die, quæ Deùs immiserit; audito pulsu campanæ ad Sacrum, eò se convertat, & Missæ mente assistat, & spiritu in omnia Sacrificia, quæ per orbem fiunr, se commendet; ad horæ sonitum

per Salutationem Angelicam petat felicem mortem, patientiam, resignationem pro diversitate horarum recogitet diversa Mysteria Passionis Christi, &c. 8. Ad cavendam omnem suspicionem sinistram expedire videtur, ut Reo Confessarius sententiam mortis non indicet; sed ea per eos, ad quos spectat, indicata, excitet reum, ut illam à Deo, velut justo Judice, acceptet, proponat ipsi exemplum Christi, & Sanctorum, qui innocentes occisi sunt, & inter eos multi adhuc teneræ ætatis, ut S. Agnes, Pancratius &c. Si dicat, se innocentem, reponatur: Christus verè innocens fuit; hæc tua pœna à Deo est, coram quo quis se dicat innocentem? Unum veniale peccatum plecti morte meretur. Cupit Deus, ut hanc pœnam admittas temporalem, ut parcat animæ tuæ in æternum. Sunt fortè, qui graviora commisernnt, & hic non puniuntur, sed id Deo relinquendum est, qui & illos puniet; modò tibi injuriam non facit, sed gratiam. Si posses modò te liberare à morte per jejunium diei in pane & aqua, faceres lubens; & Deus per mortem temporalem, quam tamen aliquando subire debebis, te liberat æterna, cur id non admittas? Mille anni ad æternitatem instar momenti sunt, demptis enim mille annis æternitas integra manet. Si replicet: Mors hæc mea infamis est. Reponatur;

At

At Christi, qui peccatum non fecerat, mors quot hominum ignominiis fuit onerata? Quas infamias coram mundo Martyres non sustinuerunt? Gloriosam mortem coram Deo, Angelis & hominibus prudentibus habebis, si magno, & lubenti animo ad satisfaciendum Divinæ Justitiæ eam acceptes. Si quæ sit infamia, brevis est coram mundo, hac æternam emes gloriam & perpetuam in altero sæculo extingves infamiam. Si miles à Duce suo profugus redeat, magnámque victoriam reportet, magis laudatur, quàm si mansisset semper, & nihil unquam egregii præstitisset. 9. Investiget Confessarius, an fortè odium conceperit in judicem, vel partem adversam; curétque, ut amore Christi id totum deponat. 10. Reo per confessionem expiato, & Sacramento Eucharistiæ refecto, reliquis remotis, agat cum eo Confessarius, at non nisi de iis, quæ ad animam pertinent, nunc pios discursus ducendo, nunc cum eo orando v. gr. Rosarium, Litanias, &c. ista tamen non nimiùm protrahat, sed quietem intermediam indulgeat. 11. Nocte mortem proximè antecedente persvadeatur, ut dormiat, ne altero die sit indispositus; expedit tamen, ut quis de nocte illi adsit, qui evigilantem animet contra tentationes, tum maximè ingruentes. 12. Die mortis illucescen-

te animandus, ut hunc diem maximi meriti Deo consecret, uniátque patienda passionibus Christi; & impediatur, ne, qui jentaculum offerunt, eum inebrient, volentésque timorem minuere, ineptum reddant ad magnum meritum, mortémque felicem. 13. Nihil agat Confessarius, quo mors maturetur; in itinere non urgeat reum, ut progrediatur, sed illi se accommodet; continuò cum eo oret sine clamore tamen; oculos eum jubeat custodire, & demissos tenere, neminem salutare, nisi Salvatorem, cujus effigiem ipse, si possit, aut Confessarius ferat. In conspectu loci fatalis iterum eum animet exemplo Christi, S. Andreae, spe praemii & veniae. Domine, non mea, sed tua voluntas fiat: Hic ure, hic seca, modo in aeternum parcas. 14. In ipso supplicii loco interroget, num adhuc quid sit, quòd conscientiam gravet, & ejus responso se accommodet; eliciat cum eo actus fidei, spei, charitatis, contritionis, oblationis, & exquisitis verbis curet, ut saepe ingeminet sacra nomina; offerat ei preces, Sacrificia, &c. Si tamen quis esset capite plectendus, non pronuntientur ampliùs sacra Nomina dum ictus exspectatur, ne inclinatione capitis fortè gravis error contingat, sed devotè recitetur oratio Dominica. Denique, ubi Reus jam obierit, oret cum adstantibus pro defun-
cti

cti anima: *Pater noster. Requiem æternam*, &c. Possent etiam præsentes brevi exhortatione moneri obligationis suæ, nempe parentes, ut liberos suos bene educent; & liberi, ut parentes audiant & revereantur. Denique opus charitatis faciet, si cognatos in loco fortè existentes visitet, eósque soletur, &c.

Resp. III. Si in carcere deprehendatur magus vel saga, etsi tales difficile sit ad frugem reducere, desperandum tamen non est: sed demonstratis Dæmonis fraudibus adducendi sunt, ut animæ consulant, excitandíque ad spem veniæ, promitentdúmque ipsis cœlum; modo divinæ gratiæ cooperari velint. Hic servient, quæ supra allata sunt pro erigendo desperabundo N. 237. & emolliendo Indurato N. 206. Ubi adducti fuerint, ut confiteantur, audiat 1mo Confessarius, quæ illis occurrunt: dein examinet pro personarum varietate, & prout viderit eos in confitendo defecisse. 1mo. Quærat causam, quâ ad hanc animæ suæ miseriam sunt adducti: an ea fuerit voluptas, divitiæ, fama sanctitatis, aut alia dignitas sperata, & quo tempore? his enim, quibus plerique tales infatuantur, auditis, faciliùs eos, si sint inconstantes, uti solent esse mulieres, convincet. 2. Quomodo se habuerint erga Deum Christum & Sanctos? An Deum abnegaverint? 242. *Quid agendum si reus sit magus vel saga?*

quoties quibus verbis & ceremoniis? An ex animo fidei Christianæ renuntiaverint, quæ esset apostasia cum excommunicatione, si signis externis expressissent? An Bmæ Virginis, Sanctorúmque patrocinium repudiaverint, imagines eorum inhonoraverint, eos blasphemaverint? An falsa de Deo, & æternitate, pœnis inferni senserint? 3. Quomodo egerint cum Dæmone? An ei dato chirographo propria manu, aut sanguine subscripto sese mancipârint? An ei jusjurandum præstiterint? An curârint vel permiserint se novo baptismo ab eo initiari, deleri de libro vitæ, inscribi libro mortis: eum visibilem, & invisibilem adorârint, sacrificia obtulerint, vel certis temporibus offerenda promiserint, strigando, occidendo, vel exsugendo homines, bestias, infantulos? Quid quot annis suo deceptori pendere promiserint? An à Dœmone corpori suo, vel cui parti corporis stigma vel characterem imprimi permiserint? An pilos de suo corpore, vel partem vestis ei dederint, quo dono bona fortunæ, vel vitæ ei subjecerint? An accesserint ad acta Sabbathi (sic suos conventus vocant) pedites, vel eo transportari ab alio, vel Dæmonem ad id incitârint, quibus modis? An ibi aliquid actum, habens speciem rei sacræ

v. g.

v. g. Missæ, an habita ibi concio, à quo, quid dictum? Dæmon enim in specie hirci ejusmodi istic conciones habet cum Christi Domini contemptu, negans eum esse mortuum pro omnibus. An detulerint illinc infantes, eósque Dæmoni devoverint? Quæ peccata carnis ibi commiserint: cum quibus, quomodo? An convivia ibi habuerint, ubi cibos acceperint, an superstitiosam benedictionem præmiserint, & gratiarum actionem subjunxerint, qua Dæmonem creatorem, & largitorem bonorum omnium agnoverint? An choreas impudicas egerint? aut saltem spectarint? An officium aliquod ibi gesserint? Quæ consilia ibi tractârint in damnum proximorum? 4. An sacrilegè tractârint Sacra? An Baptismo renuntiaverint; chrysma ungue abraserint, characterem baptismalem, quantum in ipsis fuerit, deleverint? An abusi aquâ benedictâ, sacrô oleô, agnis Dei, verbis consecrationis? An Missam Dæmoni accomodârint, promiserint se nunquam S. Eucharistiam adoraturos, vel perpetuò in eam fore injuriosos? An hostias consecratas Dæmoni attulerint, aut penes se gestârint, aut adhuc gestent, in loco sordido conservaverint? Quoties sacrilegas Confessiones fecerint, sacrilegè communicârint? An Dæmoni promiserint se nunquam integrè confessuros, & al-

& allaturos ei sacras hostias? 5. Quæ damna intulerint proximis, eorum pecoribus, frugibus? An à Dæmone ad hoc unguentum acceperint? Unde hoc confectum, ex rebus sacris, vel carne infantis occisi? An tempestates, grandines ope Dæmonis fecerint, & iis nocuerint? An accepto à Dæmone pulvere, eóque sparso erucas, bruchos, locustas, limaces suscitârint? An igne excitato ædes absumpserint? An lysandropiam exercuerint, spectra finxerint? an Dæmonem inclusum, aut spiritum familiarem habuerint, sub quo pacto, quam diu, ad quid? An maleficia intulerint? An infantes necdum baptisatos rapuerint, & alios substituerint, falsò baptizârint, ante Baptismum interemerint, eorum carne ad magiam usi fuerint? An prægnantibus partus difficiles, aliis morbos causârint, ubera lactantium exsiccârint? An inimicitias graves, & odia inter quascunque personas seminaverint? An conjuges ad opus conjugii maleficio impotentes reddiderint? An maleficia illa adhuc pendeant, ut dissolvantur, si sine novo maleficio solvi possint? An non amuleta magica aliis distribuerint, queis fierent invulnerabiles? An philtris impuros amores conciliaverint? An furta commiserint, oracula Dæmonis consulerint, futura prædixerint? An superstitiosas ceremonias adhibu-

hibuerint? An quos seduxerint, ut se Diabolo manciparent? An jam Diabolum, & ejus opera omnia adhuc æstiment, vel detestentur? &c. Varia namque damna permittit Deus inferri à Diabolo mediante opera hominum, nihil tamen ferè solus potest in homines, corpus, vel bona externa, quia malitia ejus tanta est, ut nihil prætermitteret mali, quod non inferret, si posset, Unde ejus potestas à Deo ligata est, non sic potestas hominis, quia homo homini potest resistere. Ita *Lessius l. 2. c. 4. n. 2.*

Quid peracta confessione agendum? Deinde peracta confessione, præmissáque ad absolutionem dispositione debita, obligentur 1mo, ut pactum cum Dæmone rescindant. juréntque, se deinceps nullum cum eo commercium habituros. 2. Professionem fidei jubeantur facere, vel recitando symbolum Apostolorum, vel per præscriptam ab Ecclesia formulam, aut conceptis à Confessario verbis. 3. Jubeantur comburere, si adhuc quæ habent magica instrumenta, aut ea extradere. 4. Sacras hostias, vel reliquias Sanctorum, si alicubi reconditas habent pro malo usu, id Confessario, aut alteri indicent, ut afferri & religiosè conservari possint. 5. Ut si quos seduxerint, pro viribus conentur reducere. 6. Ut damna aliis illata, modo, quo fieri potest, resarciant, & secutura fortè avertant, maximè

mè si quos falsò baptizâssent, aut baptizari curâssent: sed hæc omnia cautè. 7. Pro constantia in bene cæptis injungatur illis, ut sæpe renovent professionem fidei, profiteantur fidelitatem in Christum, Deum adorent sæpe, utantur aqua benedicta, sale benedicto etiam in cibis, sacro cereo, &c. Plura de his videri possunt apud *Less. l. 2. cap. 4. & Layman l. 3. de Justitia, tr. 6. cap. 5.* apud *La Croix l. 4. à n. 1447.*

243. *Quomodo à Confessario rei cavenda irregularitas, & quæ liceant?*

Petes, quæ cautela adhibenda Confessario, ne incurrat irregularitatem ex defectu lenitatis, agendo cum reo, vel judicialibus personis.

Resp. Studeat, ut curet animam; & reliqua, nisi quid in bonum rei suggerendum sit, relinquat ministris justitiæ, & facilè aberit ab omni periculo, licèt agendo, quæ sunt sui officii, per accidens causa esset mortis, vel accelerationis illius: quia credibile non est, Ecclesiam voluisse irregularem fieri Confessarium ex eo, quòd fungatur suo officio; sic enim eum impediret ab implenda sua obligatione. Unde potest imò hortari reum, ut in judicio fateatur crimen morte dignum, quando juridicè interrogatus, certò tenetur confiteri. 2. Si interrogetur an liceat, vel debeat denuntiare complices, potest respondere, teneri, si revera teneatur, etsi agatur de crimine capitali.

3. Po.

3. Poteſt præcipere, ut manifeſtet eos, qui aliis meditantur injurias, aut delicta, ſi illa nonniſi per judicem impediri poſſint: nam Canones non infligunt irregularitatis notam, eò, quòd quis obligationi ſatisfaciat, per ſe ſimpliciter, & nulla ſuppoſitione facta ſuſcepti officii ſurgentis ex lege naturali, vel Divina, charitatis, aut alterius virtutis. Hoc enim eſſet homines avocare ab obſervatione mandatorum DEI, ut ait *Layman lib. 3. tr. 3. c. 7.* ubi addit, opus non eſſe proteſtatione aliqua, quia jura eam hìc, ubi res ſuapte natura ab irregularitate eximitur, non requirunt, ſecus ac faciunt in actione civili, quâ quis intendit injuriam ſibi compenſari, vel damnum reparari, & injuria meretur pœnam ſangvinis. 4tò Poteſt indicare judici, reum bene ad mortem eſſe diſpoſitum, & juxta *Tambur. Gobat. Burghab. Cent. 3. caſu 91.* & alios, monere v. gr. carnificem, ut caput illius, qui fraegendus eſt in rota, percutiat valido ictu, ut ratio ipſi turbetur, & peccare non poſſit, eò quòd talia, ſi neceſſaria ſint ad ſalutem, vel valdè conducant, non repugnent lenitati. Videri poteſt *La-Croix l. n. 522.* ubi ex pluribus oſtenditur, quòd irregularitas ex defectu lenitatis ſtatuta tantùm ſit miniſtris juſtitiæ, & iis, qui propria manu alium in bello juſto occiderent, vel mutila-

rent, &c. sed de his plura alibi.

CAPUT XI.

Quid Confessario observandum circa pœnitentes variis tentationibus exagitatos?

RESp. Generatim hæc: 1. Tentatio
244. est illicium ad peccatum, seu bo-
Tentationis utilitas. num sensibile propositum voluntati, quo inclinatur, vel allicitur ad violandum præceptum, potéstque esse levis, vel gravis, vel gravissima, prout vis movendi langvida, vel parva, vel vehemens, vel vehementissima est. 2. Tentatio vel oritur à nostra corrupta natura, uti dum à motibus corporis vis imaginativa, & intellectus excitatur ad cogitationes malas; vel à Dæmone, ut dum objectis, vel motis speciebus fœdis in phantasia, eam movet ad repræsentanda objecta sensibilia mala, motúsque in corpore excitat. Signum, quòd à Dæmone sit solo, est, si fiat cum impetu superante vires consvetas nostrarum passionum, objecto cumulo, vel turba vivacium cogitationum. Hoc genus vocatur spiritus tentationis, in materia quidem lubrica spiritus fornicationis, in materia fidei, spiritus infidelitatis, spiritus blasphemiæ, &c. His non cedere est signum magni progressûs facti, vel faciendi: vel denique est à nobis, & Dæ-

Dæmone, si nempe â Dæmone & concupiscentia nostra oriatur. Hujusmodi sunt magis communes, nec omnes merè præter-naturales. 3. Permittit Deus tentationes in bonum nostrum. *Certamen fortè dedit illi, ut vinceret.* Bonum autem, quòd Deus ex iis elicit, triplex est. 1mum. Magnum incrementum virtutum, quia actibus heroicis augetur habitus. 2dum. Est magna animi tranquilitas, quam parit frequens victoria, quæ nos Dæmoni terribiles facit, in verticem ipsius iniquitate ejus descendente. 3tium, est conjunctio animæ cum Deo, ejúsque desponsatio cum Christo. *Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se.* Sap. 3. *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo.* Apocal. 5. Sicque sæpe contingit, ut obnubilatus, dum se à Deo remotum putat, sit illi proprinquior. 4. Media generalia contra quascunque tentationes sunt humilitas, oratio. & fortitudo. Humilitas removet impedimenta gratiæ auxiliatricis: Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Sunt, qui ad turpia tentati, adhibent macerationem corporis, & tamen, licèt illa cæterum sit præstans remedium, vix quidquam referunt, nempe latet quædam occulta superbia, & subtilis complacentia, & fiducia immodica in propriis viribus. Oratio impetrat gra-

tiæ auxilia: fortitudo iis utitur, removet pusillanimitatem & præfidentiam, cavétque, ne temerè se quis exponat periculis. Ex his deduco sequentes regulas generales pro praxi. quas, ubi convenire videbitur, Confessarius pœnitenti suggerat.

Remedium primum. Oratio. *Regula prima.* Si te adoriatur tentatio, sequere præscriptum Domini dicentis: *Orate ut non intretis in tentationem,* & statim animo ad Deum confuge, ejus misericordiam implora, tuam confitens infirmitatem, &c. vel animum converte ad honestam occupationem externam, vel actum virtutis, v. gr. charitatis, aut contritionis, aut virtutis oppositæ elice: sic enim & augebis meritum, & Satan videns sua molimina à te converti in bonum contra eum, desistet à maligno suo conatu. Orta igitur tentatione signa tibi dari existima, ut ames Deum, & animæ brachiis amplectaris JESUM tuum, pro te crufixum. Cavendum autem, si elicere velis actum tentationi directè oppositum, ne id pertinaciter, vel perturbatè facias; quia sic tentationem vel augebis, aut caput debilitabis. Unde si non possis placatè & facilè eum elicere, contemne hostem, & converte te ad alia honesta, vel paucis actum charitatis elice vel fiduciæ in Deum.

2dum. *Regula 2da.* Magno, divino nixus auxilio,

xilio, ſis in tentationibus animo, memor, quòd omnia poſſis in Deo: ſi enim Dæmon puſillanimem te advertat, magis inſultabit, pollicens jam ſibi victoriam, quam tentato præſtaret fiducia magna in Deo: ſi autem ſe non curari, negligi, contemni advertat, ſuperbus ſpiritus cedet, non valens ſui ferre contemptum. inſtar procacis mulieris, quæ, ſi virum videat timidum eſſe, magis inſultat; ſi verò notet impavidum, cedet, & verba meliora dabit.

Magna in Deum fiducia

3tium. Non altercari cum hoſte.

Regula 3tia. Cave altercationem cum hoſte: imò nec verbum ei repone, niſi forte illud Chriſti: *Vade Satan: ſcriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies:* ſed velut reſponſo indignum neglige, neque ſigna aliqua externa ede, ſed, ut dixi, confuge ad Deum, & illi ſoli fidelitatem offer. Si enim altercaris cum hoſte, vel contendas; augebis tentationem, turbabis animum, perſvadebit ſibi ſuperbus hoſtis, ſe à te æſtimari, & animum turbatum magis laborabit involvere tenebris. Optima vincendi ratio eſt minimè turbari. Moleſtiam poſſunt inferre tentationes, ſed non nocere, ſi perſiſtas in propoſito Deo ſincerè ſerviendi. Proinde illas contemne; imò nec dignare reflectere ad id, quod oggerunt, multò minùs ſingulas excute, quales ſint, quia ſingulas excutiendo, te conficeres, & nihil proficeres.

4tum. Tentationem aperire Patri spirituali. *Regula 4.* Tentationes præsertim molestas aperi Confessario tuo, vel directori spirituali: nihil enim magis odit Satan, quàm suas machinationes non manere occultas, similis libidinoso, qui, dum tentat honestam mulierem secum ad flagitium pertrahere; sua molimina maximè vult viro esse occulta. Dein Deus hanc humilitatem solet gratiæ auxiliis remunerare, & directoribus suggerere media, quibus statuit dare efficaciam. Et hinc id negligendum non est, etsi Confessarius videretur minùs doctus, vel expertus.

5tum. Exercere virtutem oppositam. *Regula 5.* Virtutem tentationi oppositam constanter exerce: v. g. advertis te tentari spiritu superbiæ, inclinari ad æstimationem apud homines, ad divitias, commoditates corporis, delicias in victu &c. Exerce te virtute opposita, v. gr. humilitate, liberalitate erga pauperes, abstinentia, sobrietate, & adhibe media, quæ contra singula peccata capitalia proposui Capite primo, partis secundæ à n. 61. In vitia illa invehere, meditare de horum turpitudine, excepta luxuria, & oppositæ virtutis pulchritudine, utilitate, &c. Sic enim vitii horrorem, & virtutis amorem, & æstimatiopem augebis. Atque hæc remedia sunt generalia.

6tum. Quid agendum, *Regula 6.* Si pulset tentatio contra castitatem, speciali cautela opus est, ne turberis, timeas inordinatè, aut ad turpitu-

di-

dinem etiam ejus conſiderandam applices *oriatur*
animum; quia ſic augebis tentationem; *tentatio*
ſed ſtatim confuge ad Deum, ad vulnera *carnis?*
Chriſti; & aliis honeſtis applica mentem
ſeriò. Tentationes lubricæ fugiendo
vincuntur. Si oriatur rebellio carnis,
expedit loco cedere, aut ſibi dolorem inſuper
imprimere, aut brachiis animæ
amplexari JEſum Crucifixum, & in mortem
ſe potiùs offerre, quàm in conſenſum.
Curandum autem, ut ſolum JEſum
intuearis, & non tentationem, aliàs
eam auges. Juvat quoque recurrere ad
Bmam Virginem, rogando eam per immaculatam
Conceptionem, & mundiſſimam
Virginitatem, ut adſit ſuo patrocinio,
ne offendas dilectum ejus Filium,
tanta pro anima tua ſalvanda paſſum;
& Angelum Cuſtodem, S. Joſephum, S.
Aloyſium, &c. obſecrando per amorem
Chriſti, &c. Si tentationes ſint frequentes,
adhibe media N. 74. allata.

Regula 7. Qui tentatur ſpiritu vindictæ, *7mum.*
mentem avertat ab injuria, vel mo- *Quid ſi*
leſtia illata, & dein ceſſante tentatione *ad vindi-*
corrigat apprehenſionem, quâ injuria ſæ- *ctam?*
pe parva apprehenditur, ut magna. Cogitet
ignominias, Chriſto, & a ſe Deo illatas;
meminerit fragilitatis, excuſet,
quoad poteſt proximum, &c. pro eo oret.

Regula 8. Si excitetur tentâtio de *8vum*
prædeſtinatione, vel præſcientia DEI; *Si de pr-*
 aut *deſtinati-æ*

aut eam planè neglige, tanquam stropham Diaboli, aut dic internè: Meum est servire Deo, futura disponere meum non est, sed Patris, qui misit Filium suum, ut vitam habeam, & abundantiùs habeam. Faciat ipse, quod bonum est coram se. Nemo speravit in eo, & confusus est. Ipse justus est, & misericors. Ipsum amabo, benedicam, laudabo, quamdiu fuero. Si scirem, quòd sim prædestinatus, quid conveniret me facere? Hoc faciam, quoad vixero. Cæterùm indoctis non est loquendum, minùs concionandum de prædestinationis Mysterio.

Quid, si sit tentatio conditionata?

Regula 9. Si fatiget hæc tentatio: Quid faceres, si aut peccare, aut æternam damnationem subire deberes? Si hoc vel illud malum tolerare deberes, aut hoc vel illud peccatum perpetrandum esset; quid eligeres? quid faceres in hoc vel illo casu? Ad alia convertat animum, & hanc cogitationem velut otiosam, contemnat, vel internè dicat: Mihi bonum est adhærere DEO meo: imperfectum meum viderunt oculi ejus: ego egenus & pauper sum; ubi casus eveniret, ipsi erit cura de me: & his dictis quiescat, agátque agenda, certus, quòd, etsi non videatur se posse plenè resolvere, non peccet, sed coram DEO meritum habeat. Caveat autem, ne arroganter dicat cum Petro; *Etiamsi oporteat me*

mori

mori tecum, non te negabo: ſed cum fiducia humiliet ſe coram DEO, agnoſcens lapſum futurum, niſi Dominus ſupponat manum ſuam, & det cum tentatione proventum.

Regula 10. Si dæmon immittat tentationem aſpicienti res honeſtas, vel etiam ſacras, v. gr. imaginem Crucifixi, Beatiſſimæ Virginis; tentatus non cedat tentatori; ſed directè iſta aſpiciat, etſi experiretur imaginationes fœdas, aut motus turpes, ut experiri aliquando ſe queruntur piæ animæ; neque enim iſta objecta ſunt cauſæ talium fæditatum; neque hæ homini voluntariæ ſunt: proinde non procedat timidè, ſed rideat ſtultam tentationē; timor enim auget, & ſæpe cauſat illam; cui ſi cedat, eò tandem deducetur, ut ad omnia timeat, & nec confiteri, nec cōmunicare ampliùs audeat, timens ex his ſimiles affectus, quos dæmon, aut phantaſia ſimiliter cauſare poterit. Idem eſt, ſi ex aſpectu talium orirentur cogitationes blaſphemæ, hæreticæ, &c. nam & hæ facilè vincuntur, ſi contemnantur: hinc & errant, qui ſe ejusmodi liberandos putant, ſi eas confiteantur: nam ſic augetur timor, & tentatio magis infigitur; quæ oblivione & contemptu meliùs fuiſſet diſſipata. *La Croix l. VI. num, 1907.* ubi notat tentatum poſt tentationem judicare debere, quòd tentationi

10mum. Quid, ſi aſpicienti res honeſtas, vel ſacras imagines oriatur tentatio?

non conſenſerit, ſi fuit conſtanter moleſta, & optârit illam non habere. Plura vide de directione ſcrupuloſi, num. 265.

CAPUT XII.

De iis, quæ obſervare debet Confeſſarius perſonarum, quæ ſpecialiter profitentur devotionem, aut perfectionem.

QUÆSTIO I.

Quæ univerſim ſint obſervanda circa ejuſmodi?

245. *Incipiendum à minoribus, & ordinariis ritè obeundis.*

Reſp. Cùm nactus fuerit pœnitentes perfectionis capaces dirigendos. 1. Petat lumen per orationem, & priuſquam directionem incipiat, conetur intimos eorum animi motus, & conſtitutionem perſpicere, ut inſtructiones poſſit illorum capacitati & naturæ accommodare; neque enim omnes eodem ſunt ſpiritu ducendi, nec uno omnes modo regendi. 2. Excitet ipſos, ut foveant deſiderium conſtans maximæ perfectionis, etſi hæc, vel illa perſona videatur ad eam non perventura, quia deſiderium illud faciet, ut eam attingat ſaltem, cujus eſt capax, & multum mereatur. Sic Sancti multi, quos Deus Martyres eſſe non voluit, magno ad Martyrium incenſi deſiderio, Martyribus ſimiles effecti ſunt, 3. Ad perfectionem ducantur per gradus,

dus, & ordinatè, ut prius conentur aſſequi primum virtutis gradum, quàm ad ſupremum contendant: v. gr. priùs diſcant operari recta intentione & imitari actiones Chriſti, quàm alta meditari, priùs diſcant levia patienter ferre, quàm gravia appetant; priùs diſcant pati æquo animo, quàm de adverſis velint gaudere. 4. Non eſt altiùs enitendum, quàm quò Deus vocat, qui ſingulis certam perfectionis menſuram ponit, certúmque ſanctitatis gradum definivit: hinc obſequendum eſt ductui Divino, ne moderator opus Dei ſuis conſiliis evertat, v, g. ſi anima divinitus impellatur ad metum, abſtrahenda non eſt; & licèt deſiderium majoris perfectionis excitandum ſit, hoc tamen fieri debet circa modum proprium, ut nempe ea excolantur, ad quæ Deus movet, qui aliquando ſolam vitam exteriorem hominibus regendam relinquit, modum verò in interiori tenendum ſolus docet. 5. Doceantur, cujuſque perfectionem in eo ſitam eſſe ut opera ordinaria bene peragant, ut nempe manè bene ſurgant, bene orent, legant, Miſſæ interſint, doceant, laborent; ut decet, comedant, bibant, ludant, ſe recreent, converſentur cum proximo: veſperi bene faciant examen conſcientiæ, bene ſe ad quietem componant, omnia denique, quæ ex officio & ſtatu incumbunt, rectè obeant.

obeant. Hæc qui bene facit, perfectus eſt; facit autem bene; qui facit, quia, quando, quomodo ea vult Deus fieri, cujus ſanctiſſima voluntas omnis perfectionis fons & norma eſt. 6. Probandi equidem ſunt tales, ut advertatur, quo ſpiritu ducantur, Dei, an mundi; amoris, vel timoris, & quis affectus in iis ſit prædominans, qui primò mortificandus eſt? Attamen non omnes eodem modo probandi, & tractandi ſunt; ſed cautela & diſcretione opus eſt. Nam, in quibus abundat, vel prædominatur atra bilis, benigniùs tractandi, ne, utpote ad triſtitiam proni, in dejectionem nimiam propellantur; qui verò complexionis ſunt ſangvineæ, & hinc propenſi ad amorem, còércendi ſunt, ne amor oriatur inordinatus, benéque amoris depurandum motivum. Deinde animæ adhuc teneræ, quas Deus primò ſibi conciliat, molliùs ſunt tractandæ, nec omnino abeundum à Divinis conſiliis, animam ſvaviter ducentibus; ſi autem animæ ſint nobiliores; ſeu, quæ habent gratias, & beneficia Dei extraordinaria, ſvavitati jungenda quædam ſeveritas; quia hæ per dona gratiæ ſunt pares difficultatibus; harum tamen probatio non ſit quæſita, & aperta; ſed fiat ex re nata, ut non videatur recedi à communi modo vulgares animas dirigendi: hinc communia & levia

Probare oportet, quo ducantur ſpiritu.

via quandoque imponenda: ſic enim reprimetur ſuperbia, & immoderatus fervor ad extraordinaria: ſi autem advertant ſe probari, facilè ſe fingent ad omnem humilitatis, & abjectionis modum. Neque extraordinariæ pœnalitates imponendæ ſunt, ſed ſic inſtituantur animæ, ut eas ſua ſponte depoſcant, nec tamen credendum illarum ſpiritui, quæ notantur ſtudioſè extraordinaria ſectari, niſi adſint ſigna certa, quòd impulſu Divino ducantur. Quod ſi quæ perſona adverteretur eſſe in rebus agendis proprii cerebri, & judicii tenacioris, ſvaviter dedocenda foret. Deus per homines nos dirigere ad perfectionem voluit, ut diſcamus humiliter obedire: animæ prudentis eſt, proponere quidem firmiter, non tamen ita obfirmare animū ad aliquid agendum, vel omittendum, ut mutatis cauſis, & circumſtantiis immutari ſe non ſinat, & minùs apta ſit ad alia fortè magis utilia, vel neceſſaria. Tutiùs eſt fidere alieno prudentis judicio, quàm proprio; melior eſt obedientia, quàm victima; quia per illam intellectus, & voluntas, ipſáque anima Deo immolatur. Optima probatio eſt obedientia. Denique, ſi aliqua benignæ naturæ ſe regendam tradat, ſedulò inſtruenda erit, ut propria, & ſupernaturalia virtutum motiva ſciat, ſæpe examinet actiones ſuas, ex quo motivo
pre-

precesserint; discat agere ex motivis supernaturalibus: aliàs enim facillimè fiet, ut opera externa agat natura, & non virtus; cum natura utpote innata, sit fortior. Unde, dum operandum est, proponat sibi motivum virtutis, ex eóque agat. Si natura præveniat; corrigat, & non operetur, donec ejus motivum sit voluntas, vel beneplacitum Dei, dumque exercenda virtus, ad quam indoles propendet, non nimiùm se effundat; sed naturam reprimat; & revocet ad exemplum Christi, qui operatus est, quia placitum erat Patri. Nihilominùs svadendæ & prosequendæ sunt virtutes, ad quas indoles propendet. Nam Dei gratia naturali inclinationi in eas se accommodat, ut svaviòs finem consequatur, homóque constantiùs pergat: sed cavendũ, ne opinio virtutis jam comparatæ officiat comparandæ.

Diversa hominis complexio notanda.

Juvat quoque notare, quadruplicem esse hominum complexionem: quatuor enim sunt humores, quibus diversa complexio constituitur, nempe sangvis; phlegma, cholera, melancholia: quorum in nobis unus semper prædominatur. Unde alii sangvinei, alii phlegmatici. alii cholerici, alii melancholici dicuntur. Sangvinei sunt svaves, affabiles, animosi, obsequiosi, liberales, tractabiles. Hæc bona sunt; at simul sunt fervidi; contensiosi, creaturis dediti, ad voluptates proni. Phleg-

Phlegmatici ſunt manſveti, facile mobiles, fideles, pacifici, ductiles; ſunt tamen ſimul puſillanimes, inconſtantes, deſides, tepidi, quia abundant humore aqueo. Cholerici ſunt audaces, animoſi ad aliquid aggrediendum, generoſi; at ſunt etiam præcipites, impatientes, iracundi, rixoſi, ſuperbi, inhumani; duri, flava bile prædominante. Melancholici ſunt circumſpecti, modeſti, conſiderabundi, conſtantes; at ſunt etiam ſingulares, ſuſpicioſi, proprii judicii amantes, prædominante atra bile. Hæ complexiones bonæ ſunt, ſed ſedulò invigilandum corrigendis defectibus; qui in uno, quàm in alio graviores ſunt, prout idem humor in uno magis, quàm in alio prædominatur.

QUÆSTIO II.

Quæ ſint obſervanda circa talium tentationes occultas?

RESp. Cum dæmon non apertè tantùm, ſed non rarò occultè; & ex inſidiis inſtar latronis ſimulantis amicū, animas agrediatur, vel inordinatum timorem incutiendo, dum ſperandum foret, vel implendo ſpe immodica, dum timendum eſſet, ídque uſurpet contra incipientes, proficientes, & provectos in vita ſpirituali; invigilandum Confeſſario, ut impoſtoris inſidias detegat, & diſſipet. Quæ ſunt ſequentes: 1. Si

246. *Quomodo incipientes dirigendi?*

1. Si incipiens primò velut lactantis gratiæ filius perceperit teneram devotionem, Deus sæpe volens cibo fortiori eum confortare, delicias paulatim subtrahit; dæmon autem tunc anxietates ingerit, & caliginem conatur offundere: hincque poenitens, licèt videat pulchritudinē virtutis, putat, eam se assequi non posse. Hoc si advertat Confessarius, doceat, in quo vera virtus constat, verúsque profectus; quòd hic & pugna ad Deum pertineat, qui novit tempore opportuno dare victoriam; quòd negotium perfectionis non perficiatur uno die, sed lentè, uti plantæ crescunt, & fructus maturescunt; proinde magno animo agat, quòd in se per gratiam est, Deique auxilium patienter exspectet. Si dæmon suggerat, teneræ devotionis defectum esse ex propria poenitentis culpa, ideoque, ut solet, instiget pro recuperando vigore ad austeritates, & mortificationes insolitas; cavendum magnopere, ne inconsulto Confessario obsequatur: quærit enim malignus perdere, & ineptum reddere ad Dei obsequium, & tandem dum poenitens videt, se nec sic assequi, quod intendit eum deducere ad laxitatem: imò, ut sibi persvadens, se posse in quovis statu salvari, a recta semita defiectat, quæ sit in Religione Novitius, ad sæculum se recipiat. In has cogitationes si poenitens ad-

adductus esset, non leviter sed graviter cum eo agendum foret. *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei.* Lucæ 9. Nostíne, an non perseverantia finalis, & æterna salus tua pendeat ab hac constantia in cœptis? Sunt, quos Deus vocavit ad statum perfectionis, sine qua salvi non erunt. Gratia ab ejus, non à nostro pendet arbitrio. Putas, te in sæculo multùm boni posse facere, sed nescis, an gratiam sis habiturus, ut facias. Est via, quæ videtur homini recta, & novissima ejus ducunt ad mortem. Sed demus, quòd sis multum boni facturus; ast, quid, si â salute tua aberres, si non præstes ex beneplacito Dei. Bene curritis, ajebat ad quosdam S. Augustinus, sed extra viam. Quidquid homo ex voluntate propria agit, nullius est momenti. *Perditio tua ex te Israël, tantummodo in me auxilium tuum.*

Quomodo proficientes?

2. Proficientibus conatur persvadere dæmon, jam eò esse progressos, ut partâ annonâ honestè possint vivere, ut dicant: Nullum violentum perpetuum: arcus semper intensus rumpitur; atque ita paulatim ad tepiditatem adducit, amorem commodorum, & socordiam ingerens, ut hoc, velut malo hectico, correpti tabescant, & pereant. His mali sui gravitas, origo, effectus, & media proponenda sunt. Oritur hoc malum partim

ex intellectu, partim ex voluntate. Intellectus paulatim privatur, quam conceperat, æstimatione perfectionis, & conjunctionis cum Deo; privatur lumine, quô dirigebatur in suis actionibus, privatur vilipensione, quam conceperat, mundi honorum, & voluptatum. His voluntas seducta novo capitur terrenorum amore, tanquam grande amplectitur, quò ante tanquam inane abjecerat; horret gravia, & tanquam gravia fugit, quæ ante tanquam levia amplectebatur, utpote destituta vigore charitatis. Non abstinet quidem primò ab omnibus mediis perfectionis, orat, sed sine attentione, & reverentia; Sacra Mysteria frequentat, sed sine præparatione; libros legit, sed sine recta intentione. Tandem incipit omittere, quæ sine superioris reprehensione omittere potest, & negligere non raró orationem. His primùm contentus est dæmon, deinde adducit ad neglectum omnis exercitii spiritualis; tum demum illum aggreditur forti tentatione, & in mortale præcipitat, præcipitatum reddit sui pertæsum, accensóque hìc appetitu irascibili de peccato in peccatum præcipitat & aut à fide, aut á Religione abducit, verificatúrque in eo illud Deut. 28. *Percutiet te Dominus amentia, & cæcitate.* Huc prolabuntur tepidi, éstque hos, ante multùm progressos,

ſos, difficillimùm curare, & ad fervorem revocare; quia veritates Evangelicæ, quibus perſpectis peccârunt, non ampliùs movent, & noviſſima non terrent. Unde dixit Apoſtolus Hebr. 6. *Impoſſibile eſt eós, qui ſemel illuminati guſtaverunt donum cœleſte, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam.* Itaque Confeſſarii erit, aut malum prævertere, aut jam invaleſcenti priùs, quàm ad extrema deveniat, manum medicam adhibere. Initium teporis difficulter, progreſſus autem ejus facilè advertitur: ſi enim ſedulò diſcutiatur oratio, mortificatio, modus reſiſtendi tentationibus, diſpoſitio ad Sacramenta, amor ſolitudinis, deſiderium proficiendi, apparebit, an progrediatur in virtute an deficiat.

Modus curandi hic eſſe poterit: Non adeò progreſſus jubeatur omnia exercitia devotionis neglecta reſumere, & benè peragere. & facilè ad meliora redibit: Deinde ad mentem revocet jacturam gratiæ, hujus pretium, temporis à Deo conceſſi finem, damna & pericula teporis. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo. Memento, unde excideris, & age pœnitentiam, & fac prima opera: ſin autem; venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo,* Apoc. 2. Si provectior fuerit, adducatur, ut in receſſu ſacro exercitia obeat. Si magnes ſuo vigore incipiat deſtitui, ferri ramentis undique co-

Modus corrigendi prolapſos in teporem.

coopertus vires pristinas resumit.

Quid, si in profundum venerint? Si jam in profundum venerit, non desperet Confessarius, sed mediâ inter spem & metum excitandum incedat viâ. Primò. Benevolè eum excipiat. ostendátque verbis svavibus vultúque amoeno se ipsi compati, Rigor hìc venenum foret. Apiculæ moderato æris sono revocantur dispersæ, altiore strepitu fugantur. Unicâ mellis guttâ, inquiebat S. Franciscus Regis, plures muscæ capiuntur, quàm integro fellis cado. Subinde proponat motiva fiduciæ inDeum concipiendæ. Denique ostendat, hanc mutationem, velut opus Dei Majestate dignum, redundaturam in majorem Dei gloriam, quia sic maximè manifestabit suam omnipotentiam, & misericordiam. *Hæc mutatio dexteræ excelsi, P*sal. 76. Si festum agitur in cælo super uno peccatore poenitentiam agente, quantò magis celebrabitur tanta conversio? Injuriam facit Deo, qui eum deserit; majorem facit,qui illi diffidit. Anima tua sangvine stetit tuo Salvatori, an eam perditam volet, quam sic dilexit?

Quod si his advertat Confessarius, se non proficere, à spe ad terrorem deflectat, exponátque illi gravia pericula teporis, & damna; mortem periculosam: frustra in lucta ultima inclamabis Dominum, cui tam diu surdas aures præbuisti. Ipse tunc

tunc in interitu tuo ridebit, & dæmon, cui toties es obſecutus, ferociùs in te ſæviet. In morte incipiet ſupplicium, & non converſio. Solet dæmon hanc texere ſtropham: alii hoc, & iſto modo vivunt, nec de ſua ſalute deſperandum putant, ſed viri ſunt honeſti, ducunt in deliciis, & commoditatibus dies ſuos, & magni fiunt. Haud dubiè ſunt viri Eximii. Dici non poteſt, quantùm damni afferat hæc machina viventibus inter tepidos. Conſvetudo vim legis ſibi arrogat: non ſentitur graveolentia propria, ubi fœtent mores communitatis, & quisque facilè ſibi perſvadet, bene ſe vivere, ſi vivat, ut pars major communitatis, & præſertim, ut ſuus ſuperior. Hunc ſenſum pernitioſum corrigat Confeſſarius, doceátque imprudenter à cæco peti viam demonſtrari, ſequendam eſſe, quàm Deus docet. *Non ſequaris turbam ad faciendum malum.* Exodi 23. Quid proderit turba, ubi ſinguli judicabimur? Svadeat conſiderationem ſacram, lectionem pii libelli cum deſiderio proficiendi, &c. *Fili in tua infirmitate ne deſpicias te ipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te,* Eccl. 38. Diſcat ſe vincere primùm in minoribus, ut paulatim fiat aptus ad ſe vincendum in majoribus, ídque præſertim in exercitiis antea uſurpatis ritè peragendis; ſicut enim horum neglectu tepidus
 eva-

evasit, sic eorum accurato usu calidus fiet.

Tentationes provectiorum. 3. Perfectioribus solet tendere laqueum superbiæ, & temerariæ cujusdam præsidentiæ: cùm enim experiuntur amore insolito se Deo conjungi, & vilescere sibi mundana præ felici statu suo; excitat eos, ut arripiant occasiones non secundùm scientiam, puténtque, in rebus exiguis deflectere, non obesse. His proderit instans oratio, discussio sui, fragilitatis suæ consideratio, & examen particulare: neque enim omnes motus etiam in ejusmodi sunt à gratia, neque præcipitatio est instinctus Spiritûs S. Natura sæpe gratiam prævenit, eam comitatur, flectítque in detrimenta. Quod, si evenerit, talem, quod fieri potest, etsi rariùs contingat, labi in lethale peccatum, Confessarius eum benignè excipiat, nec ulla edat signa admirationis, aut indignationis, ne eum dejiciat. Quid enim mirum labi hominem, qui ob corruptos humores congenitos omni momento labi potest? Caro corrupta prona in malum est ab adolescentia, nec sic gratia naturam consolidat, ut nulla rima peccato pateat. Mirum potiùs, quod post lapsum confusione plenus se accuset. Cæcum labi in foveam, nemo miratur, nemo ei indignatur, sed manum ei quivis benevolè præbet. Si sic lapsus vehementer sibi indignetur, potest is effectus

Quomodo erigendus sit lapsus?

ctus esse ex gratia, potest etiam adjunctam habere superbiam, existimantis, talem casum sibi evenire non debuisse. Proinde Confessarius purget aurum à scoria, permissóque justo dolore, acerbitatem omnem, ex superbia natam, tollat, & eum ad spem, charitatem, & humilitatem excitet.

Excitandus ad spem

Ad spem erigi potest hoc modo: Lapsus tuus potest tibi esse majoris sanctitatis initium. Scivit Deus ex lapsu Adami maxima bona elicere, sciet & ex tuo. Gloriæ suæ incrementum capiet te justificando: est enim justificatio excellentius opus: teste S. Thoma, quàm creatio totius mundi: quia est elevatio ad filiationem Dei, eíque obstat peccatum removendum. *Exaltabitur Deus parcens vobis*, Isaiæ 30. Vertit Deus lapsum peccatoris pœnitentis in exaltationem ejus, & quod magis mirandum, arripit Dei bonitas ex lapsu ocaasionem, majore benevolentia verè pœnitentem complectendi, quàm ante innocentem, vertens ruinam in splendorem, damna in lucrum: *Si conversus fueris ad omnipotentem, ædificaberis, dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos; deliciis afflues, & elevabis ad Deum faciem tuam.* Job. 22. Non est metienda misericordia Domini secundum angustias cordis nostri. *Quàm magna misericordia Domini, & propitiatio*

convertentibus ad se, Eccl. 17. Dei bonitas erga pœnitentes fundo caret, in illa merguntur omnia peccata pœnitentis. *Miserebitur nostri, & projiciet in profundum maris omnia delicta nostra*, Michææ 7. Non est, cur pœnitens despondeat animum; sed potiùs, cur majorem concipiat fiduciam, exemplo Davidis; qui lapsus cum tanta gloria surrexit. *Tu propitiaberis peccato meo:* Cur? *Multum est enim:* quia nimirum erigere lapsos graviùs, commendat ampliùs misericordiam, & omnipotentiam Dei, éstque ingenium benignitatis, curare infirma, lapsa erigere, ibi magis erogare opes suas, ubi major est inopia. Pastor bonus Christus sollicitè quæsivit oviculam perditam; de inventa convocatos sibi voluit gratulari. In vitis Sanctorum vix reperitur innocentibus collatum aliquid specialis favoris, quod non pariter Deus verè pœnitentibus contulerit.

Ad charitatem, Ad charitatem excitetur persvadendo, ut deinceps majore fervore, & accuratione operetur, ut conquirat occasiones, Deo impensiùs serviendi, & injuriam duplicatis obsequiis compensandi. Miles fugitivus, ubi redit, generosè pugnando ignaviam compensat, & maculam delet. Ita agendum lapso, & maculam delebit. Deus lapsum permisit, ut ex veneno medicinam extraheret, nec vult immodico pa-

pavore infelicem corrumpi, quo vires animæ enervantur, teste scriptura. Si desperaveris lapsus, in die angustiæ imminuetur fortitudo tua.

Ad humilitatem inducatur, quia, cùm violatæ charitatis origo est superbia, studiosè humilitati incumbendum est. 1. Itaque animo humiliet se, recognoscens suam indignitatem, impotentiam, nihilum, exteriúsque se gerat, tanquam hominum consortio, Deíque conspectu indignum; sistat se statis diebus coram Domino, tanquam fœdifragus, confusione plenus; accuset se de sua perfidia, instar filii prodigi, non audens oculos levare ad patrem offensum; offerat se ad quamcunque pænam, indignum se reputet, qui assumat nomen Domini per os suum, velut sancta Thais, quæ conversa à S. Paphnutio, ejus jussu his usa est ad Dominum vocibus: *Qui plasmâsti me, miserere mei!* Fugiat sensuum oblectamenta, se vilissimis indignum reputans. Ego mihi, qui fui hostis Dei, indulgem? Ego abutar ejus donis, sectando voluptates? Adoret Dei justitiam, séque meritum fateatur, ut permitteretur sic labi. Sedulò vitet occasiones relabendi. Lapsus in foveam, studiosiùs deinde cavet. Et ita fiet, ut robur, quod ante habuit, accipiat. Demum cavenda inordinata tristitia.

Ad humilitatem.

QUÆSTIO III.

Quid sit notandum circa diversos animi motus, inspirationésque boni, & illusiones mali spiritûs?

247. *Distingvendi sunt motus, & videndum, an à bono, vel malo sint principio?*

RESp. I. Magna Discretione, & lumine Divino adjuvante diligenter expendendi & distingvendi sunt motus voluntatis, & illustrationes, visionésque animæ; ut nimirum discernantur, à quo spiritu proveniant. Nam est quidem spiritui Dei, teste Apostolo 1. Cor. cap. 2. proprium docere nos, illustrare intellectum, ad bonum movere, & deducere voluntatem, tum per se, tum per bonos Angelos; at non rarò, teste eodem Apostolo 2. Cor. 11. ipse satanas transfigurat se in Angelum lucis, & spiritus dœmonis fingit se spiritum Dei, imitando ipsius impulsus, & interiora colloquia; ita. ut quem homo motum & impulsum Spiritûs sancti existimat, in suum profectum immissum, sit impetus dæmonis, in ejus perniciem tendens, juxta illud Prov. 16. *Est via, quæ videtur homini recta, novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Novit nimirum dæmon, movendo phantasiam, & appetitum sensitivum, in anima nostra tales ciere affectus, ut, cùm revera sint umbratiles, pictæque virtutes, veræ tamen esse videantur, & iisdem

dem inescentur, qui multum sibi tribuunt in spirítualibus. Sunt tamen & aliæ illusionum & deceptionum causæ, nimirum passionum nostrarum ardor, & furor, quibus cùm cor agitatur, judicium rationis invertitur, & sinistro affectui accommodatur; atque ita fit, ut judicetur pulchrum, quod turpe est; dicatúrque malum bonum, & bonum malum. Deinde similitudo magna inter affectus aliquos virtutis & vitii: unde fit, ut vitium virtus, existimetur v. g. ira judicetur zelus: pro liberalitate prodigalitas, pro humilitate pusillanimitas & hypocrysis, pro confidentia præsumptio, pro constantia pertinacia, pro amore Divino amor proprius habeatur, & exerceatur. Atque in his non aberrare difficillimum est; quia imbecillitas intellectûs nostri abyssum cogitationum, & affectionum, quæ in corde nostro geruntur, penetrare non potest; sed illam penetrat, & scrutatur solus Deus. Unde, monente S. Gregorio diligenter invigilandum, ne nos aut impetus carnis manifestus abripiat, aut impetus carnis, velut impetus spiritûs latenter se subjiciat, & culpas nobis, quas committimus, virtutes fingat. *Nolite*, inquit S. Joannes 1. Epist. 4. *omni spiritui credere; sed probate spiritus, si ex Deo sint.* Hoc nisi fiat, credes falsum spiritum verũ, & sequeris, verúmque falsum, & projicies. Quod utrúm-

utrúmque periculosum est. Ad hanc probationem, & examen largitur Dominus Deus noster illud donum, quod ab Apostolo appellatur discretio spirituum; at illud non datur omnibus fidelibus, sed iis, quos magistros, & duces constituit, & probatores in Republicæ suorum posuit, ut discernant aurum à scoria, separent pretiosum à vili; & sint quasi os ejus. Sunt tamen & indicia, quæ ad discernendos spiritus juvent, neque nostra industria excludenda est; sed ab omnibus adhibenda, neque tamen laborandum, an motus bonus sit à solo Deo, vel Angelo bono, vel virtute & recta affectione animæ; aut malus à dæmone, aut carne nostra; hoc enim discerni semper non potest, nec semper necessarium est.

QUÆSTIO IV.

Ex quibus discerni possit, an visiones, suggestiones, illustrationes, & motus animæ sint à bono, an verò à malo spiritu?

1. Spiritus bonus movet ad vera, & utilia.

RESp. Discerni non rarò poterit ex sequentibus: 1. Spiritus bonus non inspirat, quæ repugnant veritati, v. g. sacræ Scripturæ, doctrinæ in Ecclesia receptæ, moribus Sanctorum, vitæ Christi: sed his conformia: nec quæ sunt frivo-

frivola, inutilia, impertinentia; ſed utilia, ſolida, &c. Unde ſenſa, quæ huic regulæ ſunt contraria, non ſunt à Spiritu S.

2. Spiritus bonus movet ad ſui abnegationem, mortificationem, & tolerantiam adverſitatum, Chriſti imitationem, reſignationem voluntatis, ſubjectionem proprii judicii, obedientiam perfectam, humilitatem, contemptum mundi, fugam honorum, &c. Ut operemur ex debito fine nempe ad gloriam Dei. Unde motus boni ſpiritus comitem habet rectam intentionem. *2. Ad mortificationem.*

3. Spiritus bonus diſcretus eſt: unde ordinatè procedit, ita ut, ſi animam introducat in cellam vinariam, nempe ſanctorum affectuum, in ea ordinet charitatem. *3. Eſt diſcretus.*

4. Hinc ordinariè non movet, niſi ad res ordinarias, & viribus cujúsque, ſine miraculis accommodatas, ducendo per vias rectas & planas. Eſt enim Deus author hujus ordinariæ ad cælum viæ, inſpirat tamen quandoque extraordinaria, ſed ferè nonniſi in humilitate bene fundatis, & liberis ab impetitione vanæ gloriæ, ne homo impellatur in ruinam. In motu ad extraordinaria bene excutiendus eſt finis. Viderl poteſt *P. Ludovic. de Ponte in Dùce ſpirituali tr. 1. cap. 23.* *4. Regulatiter movet tantum ad ordinaria.*

5. Signum boni ſpiritûs eſt, ſi viſitatio, inſplratio ſit in ſola ſuperiore animæ par- *5. Signum boni*

spiritûs est, si motus incipiat ab intellectu, & voluntate.

parte, seu intellectu, & voluntate. vel saltem in ea orta sit; licet in partem inferiorem, seu phantasiam, & appetitum sensitivum se effuderit. Nam Deus solus potest immediatè agere in partem superiorem animæ, non vero dæmon, licét hic possit commovere humores, & species per sensus ingressas revocare in memoriam, eas alterare, combinare, sicque movere phantasiam & appetitum, consequenter excitare intellectum, & allicere voluntatem ad actus, quos intendit; efficeréque devotionem sensibilem, ciere lacrymas, aliósque effectus, qui â potentiis corporis dependent: & hinc, sicut Deus complexione hominis sæpe utitur ad excitandam veram, sic dæmon ad excitandam falsam devotionem utitur. Ex his patet, duo esse consolationum, & gaudiorum internorum genera: alia enim incipiunt à parte superiore, & transeunt ad inferiorem; alia incipiunt à parte inferiore, possúntque esse à malo spiritu, qui faciliùs illudit melancholicis, & animis affectuosis, non ita illis, qui sunt animi virilis; quieti, affabiles. Cæterum valde experti, sensu quodam interno discernunt Divinas inspirationes ab aliis; etsi explicare non possint, sicut amicus amicum ex signis discernit, & mellis saporem percipimus, nec tamen explicare possumus.

6. Si-

6. Signum Spiritûs ſancti eſt ſenſus, ſapórque quidam humilitatis in fundo cordis; ut, ſi quis non deſideret extraordinaria, non propendeat ad exercitia, quæ ſint admirationi, ponat ſanctitatem in ordinariis bene agendis; ſi ſe indignum reputet donis Dei, ſe propter illa non efferat, nec aliis præferat; ſi gaudeat de contemptu. dum Confeſſarius judicat, illuſtrationes ſuas eſſe illuſiones; ſi dona ſua occultet, ſi confugiat illuceſcente ſpeciali viſitatione ad humilitatem, eáſque nolit, niſi ut Deo placeat; ſi penetret profundum ſui nihili, &c. *6. Si ſapiant humilia.*

7. Malus ſpiritus movet, ſi tentatio tendat ad falſitatem, & vitia, ut ſolet dæmon variis modis; nam aliquando ſuggerit manifeſtum mendacium, ſed illud falſis rationibus veſtit, & obducit, ut verum exiſtimetur; aliàs ſuggerit vera, ſed doloſam inde deducit concluſionem. Sic hæreticis permittit ſentire vera eſſe, quæ continentur in ſacra ſcriptura: ſed intelligenda dicit ab unoquoque juxta proprium judicium. Interdum ſuggerit per tempus vera, ut hominem veluti ſecurum reddat, moveri ſe ſpiritu bono, ſed poſtea addit de ſuo errorem, & illicium ad peccatum. Si advertatur, quòd malus ſpiritus moveat ad bonum, hoc quidem non ideo omittendum, non tamen agendum, quia is movet, ſed quia vel fides, *7. Motus mali ſpiritûs.*

vel

vel rectaratio, vel honestas id suadet; neque tunc caret bene operans suo merito; sicut, si quis ex mala intentione induceret te ad dandam eleemosinam, tu verò recta intentione dares, meritò non careres. Si post suggesta bona falsi quid, vel mali ingeratur; signum quidem est, hoc esse â malo spiritu; non tamen existimandum, omnes inspirationes, quas homo talis habet, esse illusiones à malo spiritu; quia dœmon solet bonis Dei inspirationibus miscere aliquas suas, animásque turbare, ut sanctas inspirationes suspectas reddat, & ideo non admittantur. Hoc casu humiliter rogandus est Deus, ut nos decipi non permittat, & sine perturbatione agendum recta ad Deum intentione, quod recta ratio, & gratia dictat. Si suggestio tendat ad res novas curiosas, singulares, prodigiosas, inusitatas, quæ pariant in mundo admirationem, & famam sanctitatis, est à malo spiritu. Item si excitet ad superbiam, vanam gloriam, præsumptionem animi, ad desperationem, vel alium minùs ordinatum affectum, aut ut res non manifestetur Superiori, aut Confessario.

8. Motus mali spiritûs post se relinquit per 8. Si blandè accedat, sed postea relinquat mærorem, desolationem, perturbationem animi, tenebras; est signum mali spiritûs, ut docet S. Iguatius *in exercitiis*, & S. Macarius *Homil.* 7. Sicut enim boni

boni ſpiritûs eſt ſolari, & tranquillitatem animi adſerre; ſic maligni eſt, relinquere in animo tenebras, mœrorem, perplexitatem; turbationem: nam quiſque ſibi conſentanea operatur. *turbationem.*

Ex his ſequitur. 1. Miſerè decipi eos, qui illuſtrationes putant, impulſúſque Divinos ſe habere ſpeciales, ſi optent res extraordinarias; ſi ideo ſe magni faciant, ſi contemnant alios, qui tales non habent; ſi ſenſa ſua leviter manifeſtent, quaſi in aliorum id utilitatem faciant; ſi contempti triſtentur, & animum abjiciant; ſi ſuperbiæ tentationibus cedant, & glorientur de devotionis gratia, ſibíque complaceant, vel ſibi perſvadeant, quòd major ſit, quàm revera eſt, quòd eâ alios ſuperent, vel eâ melius utantur, quàm alii etſi enim rebus bonis tales tentationes poſſint miſceri. imo quandoque poſſit aliquid adhæreſcere; attamen non niſi leviter & brevi tempore: aliàs enim gratiæ illæ extraordinariæ redduntur ſuſpectæ. 249. *Qui errent circa motus.*

Sequitur 2. Præſentis Divinæ viſitatationis indicia eſſe. 1. Si ſubita, & ſine naturali cauſa fiat quaſi commutatio animæ à priori ſtatu obſcuro, vel tepido, aut timido. 2. Si cognitio Dei, vel veritatis alicujus cum nova luce, vel inſolito modo generet cum quiete & ſvavitate, odium vanitatis alicujus, vel motum peculiarem ad Deum, vel virtutem. 250. *Indicia præſentis viſitationis Divinæ.*

3. Si mens subitò dilatetur, & inspiretur desiderium perfectionis, vel amor puritatis, mortificationis, imitationis Christi, perpetuæ unionis cum Deo. 4. Si anima acquiescat Deo, vel rebus Divinis, & virtutibus. 5. Si cum svavitate elevetur ad laudes & complexus Dei. 6. Si adsit sensus humilis de solito profundior. 7. Si acceptetur contemptus pro Deo, sine molestia. 8. Si jam facilè despiciat res omnes mundi, quæ cor nunc dilatatum implere non possint.

QUÆSTIO V.

Quomodo tales se gerere debeant tempore consolationis, & in devotione sensibili?

251. *Utatur ad Dei laudem consolatione.* RESP. Dum adest consolatio, motióque Spiritûs sancti. 1. Humiliet se homo, totum Deo tribuens, intendátque ea uti non ad suum gustum augendum, vel producendum, sed ad conjunctionem sui cum Deo, ad ejus laudem, & gloriâm; se omni dono Dei indignum reputet, & fateatur, petátque rectum ejus usum.

Se humiliet. 2. Cogitet, quàm miser soleat esse absente Dei consolatione, & præparet se ad desolationem; visitationes enim Dei, & consolationes neque constantes & perpetuæ, neque omnibus æqualiter contin-

tingunt, ſed dat modo Deus, ne dejiciamur; modo ſubtrahit, ne abutamur, & vertamus in vitium; aut valetudinis detrimentum; ut agnoſcamus ſolius Dei dona eſſe; ea ferventiùs deſideremus, cautiùs iis utamur, non labamur in ſuperbiæ laqueum, non negligamus exercitia vocationis noſtræ: ut exerceamus ſolidas virtutes, impenſiſque noſtris, & quaſi de noſtro laboremus. Deinde tyrones ſunt velut in hyeme, in quâ ſol communiter latet: proficientes ſunt in vere, ubi eſt major varietas: perfecti ſunt in æſtate, in qua calor, & lux conſtans magis; ſunt tamen & quandoque nubila, & tempeſtates, horrendíque fragores, ſed non diuturni: exſpectandæ autem ſunt à Deo conſolationes, non extorquendæ.

3. Si anima Divina ſvavitate quaſi ebria, ſe videatur vix poſſe continere, reprimat impetum, nec velit Divina conſilia penetrare, ſuíſque viribus opus divinum prævenire, augere, & auxilium Divinæ gratiæ quaſi ſuperare. *Reprimat impetum.*

4. Sciendum, quòd vera devotio conſiſtat in prompta, forti, & conſtanti voluntate faciendi, quidquid Deo placere, & vitandi, quidquid diſplicere novimus; non verò in ſenſibili cordis dulcedine & ſvavitate, quæ lachrymas & gemitus cieat, & neſcio, quem ſpiritualem guſtum pariat: unde his non innitendum tan- *Vera devotio in quo ſita ſit?*

quam veræ devotioni: etsi enim affectus teneri, & dulces sæpe sint boni, Deúmque authorem habeant, & ad conjunctionem cum Deo juvent; in iis tamen devotionis substantia non consistit, imò sunt sæpe periculosi, & consolationes falsæ à dæmone, vel natura ortum habentes. Unde multæ animæ his fruuntur, & tamen veram devotionem non habent: sentiunt teneros affectus, in lacrymas, suspiria erumpunt, &c. dum v. g. Passionem Christi exponi audiunt; & tamen iniquè possessa nolunt restituere, nulli commoditati renuntiare, nullam molestiam amore Christi subire volunt, similes puero, qui dum videt matri venam incidi, plorat; & tamen pomum, vel saccarum, quod fortè in manu habet, illi dare recusat.

De sensibili devotione quid sentiendum? Si teneri illi affectus notentur esse à Deo, id, quod ex effectibus eorum bonis secundùm dicta colligendum, ut, si deducant ad virtutem, v. g. humilitatem, patientiam, benignitatem, affabilitatem, misericordiam erga proximum, mortificationem, constantiam in bono, &c. iis humiliter & in finem, in quem dantur, utendum; si autem notentur esse à dæmone, vel natura, aut de hoc juxta esset suspicio, corrigendi sunt, aut rejiciendi; animúsque firmandus, & præparandus ad verum Dei amorem, constánsque ejus obsequium. Esse autem à malo spiritu, indicia

indicia præterea ſunt, ſi circa nos tantùm verſentur; ſi reſpiciant, ut finem, placere hominibus, ut ſit, ſi devotio extollatur in publico, marceſcat in occulto; ſi laudibus delectetur, contemptibus arctetur, ſi anxiè & perturbatè quæratur; ſi ſubtracta, vel dilata cauſet perturbationes, & murmurationes; ſi moveat ad arrogantiam, præſumptionem, aſperitatem erga proximum, &c. Imò & vera devotio ſenſibilis expoſita eſt fraudibus Dæmonis: nititur enim amorem ſpiritualium vertere in ſenſualem, & impellere ad quandam intemperantiam, ſeu gulam ſpiritualem, ad complacentiam inordinatam; & ubi naturam mollem reperit, ad doloſas lacrymas. Et hinc mulieres præ viris ſolent eſſe illuſionibus obnoxiæ, ut proinde magnâ cautelâ opus ſit, ſollicitéque curandum, ut ex ſupernaturali motivo virtutes operentur.

QUÆSTIO VI.

Quid circa deſolationes obſervandum, & quæ regulæ in iis tenendæ?

RESp. I. Dat Deus conſolationes, ut animus à terrenis voluptatibus abſtrahatur, illæque deſipiant, & ad virtutes arduas excitetur; eum in finem ut plurimum immittit illas incipientibus, tractans eos, ut parvulos, lacte eos atrahendo; 252. *Cur Deus ſubtrahat conſolationes, & permittat*

desolatio-nes? hendo; postea autem, ubi cibos duriores nôrunt digerere, pascit eos escâ grandium, & consolationes sæpe subtrahit, & se quodammodo subducit, ut deserant magis semetipsos, & illi serviant propter ipsum. Sæpe quoque non dat, aut subtrahit provectioribus consolationes, vel quia non expediunt abituræ in vitium; vel quia iis abusi sunt, v. gr. ad vanam gloriam, superbiam, inanem de se opinionem, gulam spiritualem, vel quia socordes fuerunt in collectione interna, in exercitiis ordinariis necdum sunt perfecti, non mortificati, non avulsi à Creaturis, propriis commoditatibus adhuc dediti; &c. Non enim merentur gustum cœlestem, qui terrena adhuc sapiunt. Pro sua tamen bonitate desolationes non permittit ordinariè esse constantes; sed sicut mundum, magno universi ornamento, mira eaque perpetua vicissitudine gubernat, ut hyemi ver, veri æstas, æstati autumnus succedat constanter, ut vix dies diei sit per omnia similis; ita gubernat sanctificatos suos, quos neque tribulationes, neque jucunditates sinit habere continuas; ut scilicet modo spe erigantur; modo timore deprimantur, modo consolationes, modo desolationes experiantur, nec dies diei, nec hora horæ sit per omnia similis. Huic Divinæ dispositioni æquum est, ut nos accommode-

modemus. Eſt enim diſpoſitio patris in bonum noſtrum, & gloriam ejus ordinata, ut ſcilicet proſpera continua nos non extollant; & adverſa perpetua non dejiciant. Contingit quoque nonnunquam, ut vehementes tentationes medias inter deſolationes, & ariditates oriantur, tamque variæ & ſpurcæ cogitationes, ut quis ſibi ad orationem non aliter videatur accedere, quàm ut omnigenis tentationibus vexetur; imò nec de Divinis, v. gr. Paſſione Domini cogitare poſſit: & ſi fortè cogitet, nullatenus moveatur. Talis in afflicto ſuo ſtatu, dum videt alios proficere, intelligítque magnum orationis bonum, perſvadet ſibi, Deum ſui eſſe oblitum; ex quo oritur tentatio contra Deum, ac ſi nimis durè ageret, & oratio omittitur; ſuggerit etiam Dæmon ipſum eſſe cauſam hujus deſolationis: unde creſcit afflictio, & recedit ab oratione velut ab equuleo triſtis. Pro his ſequentes ſerviunt regulæ.

Regulæ in deſolatione tcoendæ.

Prima. In nulla deſolatione, undequaque orta, deſpondeas animum; ſed in Dei diſpoſitionem te totum reſigna, & certò tibi perſvade, quod Deus, cujus voluntas eſt ſanctificatio noſtra, ſic te velit purgare ab amore proprio, & ad ſolidam virtutem perducere; quo plurimum deſolationes, ſi iis bene utaris, conferunt. In 253. *Deſolatio utilis.*

 frigore

frigore planta dilatat radicem, profundiúsque mittit, ut plus fructus postmodum tempore caloris proferat. Desolatio frigus est, consolatio calor.

Examen an ex culpa proveniat?

2da. In ariditate constitutus examina te, citra tamen animi perturbationem & curiositatem, num ex culpa tua ortum habeat? Si excussis omnibus, nihil in te culpæ reperias, ex quo oriatur, gratias age Deo, & noli curiosus ultra inquirere: sed sine ulteriori examine, cum omni candore, & sinceritate coram Deo te humilia, indignum te reputans omni ejus dono, & fatere, te à Deo tractari, ut mereris ob delicta præterita; imò graviora meritum esse, tibíque nihil boni deberi. Quare immola te Deo, nec ora, ut statim libereris. Decet nos ipsos velut tacitas hostias immolare. amantíque animæ satis esse debet, sic Deo placere. Hæc mihi sit consolatio velle libenter carere omni mundano solatio. Si tamen sentires, te fatiscere, Deum fidenter invoca, ut tibi reddat lætitiam salutaris sui, & transferat à te calicem istum, id tamen cum plena in sanctam ejus voluntatem resignatione: neque enim contentiosè & afflictim desiderare debes, ne resignatio & debita indifferentia deficiat: Deus quippe videns indifferentiam, & resignationem, citiùs consolabitnr. Quòd si reperias ex defectu tuo ortam ariditatem, sincerè

ſincerè dole de culpa, veniam poſce, & velut juſtam pœnam deſolationem de manu Dei humiliter admitte, plenus fiducia, fore brevi, ut à Deo benignè recipiaris.

3tia. Perſuade tibi veriſſimum eſſe, quod docuit S. Ignatius, non eſſe compendioſiorem viam ad perfectionem, quàm magna & multa pro amore DEi pati, & lignum ad excitandum Divini amoris ignem aptius non eſſe, quàm lignum Crucis; quia anima, ſic ab omni creatura, & ſolatio ſuo abſtracta, ſoli Deo adhærere debet.

Deſolatio multum juvat ad perfectionem.

4ta. Cave magnopere, ne tempore deſolationis ullum devotionis exercitium propter illam omittas, vel ordinaria negligas; ſed potiùs aliquid adde, & pœnitentiam aſſume: tum quia in tædio tali ſunt gratiora Deo, & magis meritoria: nam ſic ſine tuo ſolatio, & cum majori tui victoria Deo te immolas, evitáſque fraudem Dæmonis, qui in deſolatione nititur perſuadere, nihil boni fieri; meliùs eſſe, ſi aliis exercitiis te occupes; eúmque in finem varias inutiles occaſiones ſuggerit, quæ eſt inſignis ejuſdem fraus. Tibi ſit ſatis, quòd obſequaris Dei voluntati, in quo ſumma perfectio. Si non æquè coneris peragere tua ſine conſolatione, ſignum eſt, quod te quæras. Quod ſi tanta ſit deſolatio, ut nec orationis ſub-

Nihil omittendum de ordinariis.

substantiam assequaris, humilia te, ut supra dictum; & satis tibi sit, quòd Deus te in familia sua toleret, quòd te in conspectu suo versari permittat; beneficium reputa, quòd Deus te pœnâ temporaneâ purgare velit; propone tibi JEsum in Cruce desolatum. Patientia & resignatio optima est oratio. Si doleas, quod Deo melius servire non possis, signum bonnm est: dolor enim, si sincerus est, ex amore Dei procedit. Magnum Deo præstas obsequium, si perseveres in conspectu ejus, vigiléſque ad fores ejus, & observes ad postes ostii ejus. Quòd si nolit tibi aperire, acquiesce humiliter; nòn dabit in æternum fluctuationem Justo. Neque ideo te puta non esse in gratia. Desolatio cum resignatione indicium est præsentis gratiæ; flagellat enim Deus omnem filium, quem recipit. Magni Sancti, ut S. Franciscus, S. Antonius, S. Bernardus, S. Theresia, aliíque magnas passi sunt desolationes, & eas tolerando vivam JESU Christi in Cruce desolati imaginem in se expresserunt. Deus diligentes se diligit. Amorem in patrem magis probat filius, qui in duris se ejus accommodat voluntati, quàm qui in iis non acquiescit, sed vult patrem suæ voluntati obsequi.

Honesta recreatio 5ta. Si desolatio, ut quandoque contingit, ex corporis defatigatione oriatur, opti-

optimum eſt medium, honeſta recreati- *expedit.* one corpori robur reſtituere, & interim plurimos actus virtutum voluntatis adminiculo ſine violentia exercere, v. g. frequenter Deum præſentem alloqui, eum adorando, laudando, gratias agendo, beneplacito ejus ſe reſignando. Etſi anima dormire & oppreſſa videatur, actus tamen illi ſpiritûs Deo maximè placent, plúſque iis ineſt meriti, quàm ſi ſaporem haberent adjunctum.

Recurſus ad directorem ſpiritualem.

6ta. Tuo in ſpiritu Directori candidè ſtatum tuum aperi, & media, quæ ſuggerit, adhibe. Deus enim, utpote humilitatis & obedientiæ amantiſſimus, ſæpe facit; ut conſilia; etſi quandoque cæterum minùs utilia videantur à Directore ſuggeſta, valde conducant, ſi humiliter ſuſcipiantur.

QUÆSTIO VII.

Quomodo dirigere oporteat pœnitentem circa frequentem, vel quotidianam Communionem?

254.

Quid conſulendum circa Communionem frequentem,

RESp. Si quæ perſona velit frequenter v. gr. bis, térve in hebdomada communicare commendanda eſt frequens Communio, ſed & moderanda prudenter. Concilii Trid. PP, optant à fidelibus frequenter vitalem panem ſumi; non omnibus tamen eandem regu-

vel quotidianam? lam præscriptam esse volunt; sed Confessariorum judicio id relinquunt, ut ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem processu, laicis, negotiatoribus, conjugatis, quod prospiciunt eorum saluti profuturum, id illis præscribant. Similiter Innocentius XI. in Decreto de frequenti Communione edito 1679. vetuit, unicâ præcepti formulâ aliquos à quotidiana, vel frequenti Communione deterreri, aut accedentes repelli; jubet tamen, ut Parochi, & Confessarii invigilent, ut quisque pro præparationis, & devotionis modo rariùs aut crebriùs dignè accedat. Deinde hortatur, ut frequentiùs communicantes excitentur ad magnam præparationem, & ad agnoscendam suam infirmitatem; ut dignitate Sacramenti, & formidine Divini Judicii discant, cœlestem mensam, in qua Christus est, revereri; & si quando se minùs paratos senserint, ab ea abstinere, séque ad majorem præparationem accingere: Moniales verò vult obsequi ordinis sui statutis; si quæ tamen eâ mentis puritate niteant, ut dignæ videantur Communione frequentiore, aut quotidianâ, jubet, ut id illis à superioribus permittatur. Placuit ipsum Decretum hìc apponere.

DE-

DECRETUM

Circa Communionem quotidianam.

Datum Romæ 12. *Februarii 1679.*

CUm ad aures Sanctiſſimi D. N. fide dignorum teſtimonio pervenerit in quibuſdam Diœceſibus vigere uſum quotidianæ Communionis, etiam in feria ſexta Paraſcevæ, & ſimul affirmari eandem quotidianam Communionem præceptam eſſe à jure Divino, quin etiam in illius adminiſtratione aliquos abuſus inoleviſſe; videlicet, quòd aliqui, non in Eccleſia, ſed in privatis Oratoriis & domi, imò cubantes in lecto, & non laborantes ullâ gravis infirmitatis notâ ſumant Sacroſanctam Euchariſtiam, quam argentea theca incluſam in crumena, aut ſecreto illis deferunt Sacerdotes ſæculares aut regulares; aliíque in Communione accipiant plures formas ac particulas, vel grandiores ſolito; ac tandem quis confiteatur peccata venialia ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo aut Ordinario. Cùm autem hæc Sanctiſſimus conſideranda commiſerit S. Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, eadem S. Congregatio prævia matura diſcuſſione ſuper prædictis unanimi ſententia ita cenſuit: Etſi frequens, quotidianúſve Sacroſanctæ Euchariſtiæ uſus à SS. Patribus fuerit ſem-

per

per in Ecclesia probatus, nunquam tamen, aut sæpius illam percipiendi, aut ab ea abstinendi, certos singulis mensibus aut hebdomadis dies statuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præscripsit, sed quasi humanam infirmitatem secum reputaret, nihil præcipiens, quid cuperet, tantùm indicavit, cùm inquit: Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes Sacramentali Eucharistiæ perceptione communicarent; Idque non immeritò; multiplices enim sunt conscientiarum recessus, variæ ob negotia spiritûs alienationes, multæ è contra gratiæ & Dei dona parvulis concessa: quæ cùm humanis oculis scrutari non possimus, nihil certè de cujúsque dignitate atque integritate, & consequenter de frequentiori, aut quotidiano vitalis panis esu potest constitui. Et propterea, quod ad negotiatores attinet, frequens ad sacram alimoniam percipiendam accessus, Confessariorum secreta cordis explorantium judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem processu laicis negotiatoribus & conjugatis, quod prospicient earum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt. In conjugatis autem hoc amplius animadvertent, cùm B. Apostolus nolit eos invicem fraudari, nisi fortè ex consensu
ad

ad tempus, ut vacent orationi, eos seriò admoneant, tantò magis ob Sacratissimæ Eucharistiæ reverentiam continentiæ vacandum, puriorique mente ad cœlestium epularum Communionem esse conveniendnm. In hoc igitur Pastorum diligentia potissimùm invigilabit, non ut à frequenti, aut quotidiana SacræCommunionis sumptione unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis, quid singulis permittendum per se aut Parochos seu Confessarios sibi decernendum putet? Illúdque omninò provideat, ut nemo á Sacro Convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur, & nihilominus det operam; ut unusquisque dignè pro devotionis & præparationis modo rariùs aut crebriùs Dominici Corporis svavitatem degustet. Itidem Moniales quotidie sacram Communionem petentes admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis instituto præstitutis communicent; Si quæ verò puritate mentis eniteant, & fervore spiritûs ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidiana Sanctissimi Sacramenti perceptione videri possint, id illis à Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum & Confessariorum diligentiam, operâ quoque Concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut

cùm

cùm fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant, generatímque ostendant, eos, qui ad frequentiorem aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devoto studio excitantur, debere, sive laici negotiatores sint, sive conjugati, sive quicunque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti ac Divini judicii formidine discant cœlestem mensam, in qua Christus est, revereri; Et si quando se minùs paratos senserint, ab ea abstinere, séque ad majorem præparationem accingere. Episcopi autem, in quorum Diœcesibus viget hujusmodi devotio erga Sanctissimum Sacramentum, pro illa gratias Deo agant, eámque ipsi adhibito prudentiæ & judicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio postulari sibi maximè persvadebunt, nulli labori aut diligentiæ parcendum, ut omnis irreverentiæ & scandali suspicio in veri & immaculati Agni perceptione tollatur, virtutésque ac dona in sumentibus augeantur. Quod abundè continget, si ii, qui devoto hujusmodi studio divina præstante gratia tenentur, séque Sacratissimo Pane frequentiùs refici cupiunt, suas vires expendere, séque probare cum timore & charitate assveverint

quibus:

quibus Chriſtum Dominum, qui ſe fidelibus manducandum, & ſe pretium in morte tradidit, atque in cæleſti regno ſe præmium eſt daturus, precatur ſacra Congregatio, ut ſuam opem ad dignam præparationem & ſumptionem largiatur. Porro Epiſcopi & Parochi, ſeu Confeſſarii redarguant aſſerentes Communionem quotidianam eſſe de jure Divino, doceant in Eccleſiis ſeu Oratoriis privatis, ex diſpenſatione ſeu privilegio Pontificis de manu Sacerdotis ſumendam Sanctiſſimam Euchariſtiam, nec eam ullo modo deferendam in crumena, aut ſecreto ad exiſtentes domi, vel cubantes in lecto, quàm ad infirmos, qui ad illam ſuſcipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, ſi ab Eccleſia deferatur,, publicè & cum pompa juxta formam Ritualis Romani. Si verò ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem in feria ſexta Paraſcevæ, Miſſalis Rubricæ & Eccleſiæ Romanæ uſus ſervetur: Inſuper admoneant nulli tradendas plures Euchariſtiæ formas, ſeu particulas, neque grandiores, ſed conſvetas. Non permittant, ut venialium Confeſſio fiat ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo aut Ordinario. Si Parochi & Confeſſarii, etiam Regulares, aut quicunque alii Sacerdotes ſecus egerint, ſciant

Deo optimo Maximo rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum & Ordinariorum justam ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis JEsu, faam facultate ipsis Episcopis & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributa.

Et facta de præmissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas Sua approbavit, ac præsens Decretum typis dari ac publicari voluit. In quorum, &c.

Ex quibus patet, quod Concil. Trid. P. P. & Pontifex, & utilitati fidelium, & reverentiæ Sacramenti consultum velint, relinquántque frequentiam Communionis determinandam Confessariis ex puritate conscientiæ, progressu in virtute, & præparatione poenitentis. Dispiciat itaque Confessarius 1mò, quomodo talis persona se præparet, & per negotia occupationésque præparare se, & gratias agere possit? 2. Qua intentione feratur ad frequentem Communionem: neque enim finis esse debet sensibilis devotio, propria satisfactio, aut ne videatur minùs devota, quàm aliæ; sed profectus in virtute, præsertim in charitate? 4. Quomodo proficiat in spiritu, an malæ veteri consvetudini & passionibus immoderatè pergat indulgere; an verò eas mortificare studeat? Quotidie communicare per se lau-

laudabile est, sed non convenit omnibus: frequentior quoque præferenda est rariori? sed & reverentiæ Sacramenti consulendum, cujus æstimatio imminuitur, si ex ea non proficiatur. Quin & scandalizantur fideles, si frequenter communicantes advertant vanitatibus, & otio indulgere, ut ante; non revereri parentes, consortia periculosa adire, &c. S. Franciscus Salesius in introductione ad vitam devotam ait, communicare posse singulis octo diebus, cujus anima purgata est ab omni peccato mortali, & ab affectu ad quodcunque veniale; ad Communionem autem quotidianam requirit præparationem omnino exactam & eximiam; eum dicit, qui devotè vult vivere, non posse rariùs, quàm singulis mensibus communicare, sicque vivendum esse, ut singulis octo diebus communicare valeamus. Alius celebris Asceta sic statuit: qui non solet graviter peccare, etsi quandoque peccet venialiter cum plena deliberatione, modo absit consvetudo, & affectus ad veniale, potest octavo quoque die communicare; adhuc sæpius, qui rariùs sic peccat venialiter. Quotidiana autem Communio magnam requirit animæ puritatem. Hæc ille. Præterea tamen consideret Confessarius poenitentis necessitatem & circumstantias hìc & nunc se offerentes. Nam si magna sit

festivitas, si pœnitens magnis, vel periculosis pulsetur tentationibus, ad quas superandas speciali eget robore, minori præparationi acquiescendum est, quæ & quandoque in Sacerdotibus toleratur; ne, ut inquit, Viva Ecclesia fructu sacrificii privetur. Magnus est fructus Sacramenti, si ita quis eô se roboret, ut nunquam, vel rarissimè peccet graviter.

CAPUT XIII.

De Confessario hominis scrupulosi.

255. *Quid sit scrupulus?* SCrupulus sic dictus à parvis lapillis, seu scrupis, qui calceis viatorum se ingerentes pedibus molestiam creant, est inanis apprehensio malitiæ, vel obligationis in opere, vel omissione conjunctum habens metum, & anxietatem in voluntate. Dicitur *Apprehensio inanis*; quia levi aut nullô fundamentô nititur; éstque aliquando de præteritis, aliquando de præsentibus & obviis, aliquando de futuris. Ut autem Confessarius rectè dirigat pœnitentem tanquam scrupulosum, debet discernere, an verè scrupulosus sit; útque feliciùs eum curet, scire debet scrupulorum causas, & incommoda.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

Ex quibus indiciis cognoscitur aliquis esse scrupulosus?

RESP. Ex sequentibus. 1mo. Si quis 256.
passim in rebus agendis dubitet, *Signa*
bonæ sint, an malæ: vel id, quod *scrupulosi.*
agit, peccatum esse, suspicatur sine ullo, aut & certè ex vano & futili fundamento. 2. Si quis frequenter mutet judicium ob leviculam quâmque apparentiam, & modò licitum, modò illicitum judicat, quod factum aut faciendum est. 3. Si formet sibi multas erraticas reflexiones supra circumstantias minutiores actionum. 4. Si operetur cum cœca quadam perturbatione. 5. Si res aliqua fortè peracta sit perperam, aut cum levi etiam peccato, mens magno tumultu involvatur, angatur cor, & præter meritum æstuet. 6. Si, ubi plures consuluit, majores etiam angores experiatur. 7. Si quæ cunctis patent, anxiè examinet, & velut rem obstrusam proponat, & quidem sæpiùs, neque uni soli, sed pluribus. 8. Si ex ratiocinio, quod nemini sano incideret, de peccato commisso certi quid statuat, firmúmque judicium ferat. 9. Si peccata esse existimet, quæ à viris optimis, sine criminis suspicione, agi promiscuè conspicit. 10. Si, dum consci-

entiæ examen instituit, majoribus tenebris mentem videt obscurari, 11. Si confessione sæpiùs peractâ, accrescant dubia, & aliud ex alio pullulet. Ex his signis Confessarius pœnitentem, & hic se ipsum judicare poterit scrupulosum esse. Quòd si Confessarius pœnitenti dicat, ipsum scrupulis agitari; id tanquam indubitatum teneat. At difficilè est sæpe, id scrupuloso persuadere; fortè, ne aliis videatur insanire, aut minùs prudens. Sed hæc diaboli stropha est; qui una cum scrupulis insignem solet mentibus turbatis arrogantiam ingerere; judiciíque pervicaciam, ut sibi soli videantur sapere, póstque plures consultos, nemini, nisi sibi credant; qui pernitiosissimus est error, insignísque, & intolerabilis superbia, quâ fit, ut omnem medicinam respuant.

QUÆSTIO II.

Quæ sunt causæ scrupulorum?

RESp. Sunt potissimùm tres, nempe Deus, hominis complexio, dæmon.

257. *1 Sunt quandoque à Deo subtrahen-* Primò enim scrupuli, quandoque proveniunt à Deo, non quòd Deus immittat falsas apprehensiones, sed quòd justissimis de causis luminis vigorem non largiatur, nempe ut homo per tolerantiam scru-

ſcrupulorum ſatisfaciat pro peccatis *te lumen.* præteritis, ut retrahatur à diſſoluto vivendi genere, & ad frugem reducatur; ut ob peccata commiſſa anxiùs ea ſæpe deteſtetur, & à peccatis longiùs recedat, aſſueſcátque vel eorum umbram perhorreſcere: denique ut diſcat magna cum fiducia ad Deum recurrere, ejus auxilium pro evitandis peccatis implorare.

2. Sæpe proveniunt ex hominis complexione: certum enim eſt apud omnes Theologos, ſcrupulos ſæpe naſci ex corporis, cerebri, ſanguiníſque temperie, aut inde iis occaſionem ſubminiſtrari: ac 1. quidem humor melancholicus perquam aptus eſt ſcrupulis generandis & fovendis: nam ut paſſim melancholici ſunt ingeniô acuti, & geniô ſuſpicaces; tenacéſque rerum, quas apprehendunt; ita proni ſunt ad omnem mali ſuſpicionem, & minima etiam volunt perſcrutari, aliíſque ægrè acquieſcunt, ſuis etiam ratiocinationibus non fidunt, nec ab eis facilè recedunt: cum enim humor melancholicus terreus ſit planè & viſcoſus; hinc fit, ut phantaſmate, quæ in cerebri ventriculo, quaſi ſigilla, huic humori imprimuntur, illi inſculpantur vivaciùs, & tenaciùs inhæreant, atque etiam hinc perturbata mens à phantaſmate ſemel concepto ſe non facilè patitur amoveri.

2. Ex complexione hominis.

Et hæc ratio est, cur melancholicus ferè uno tantùm alteróve scrupulorum genere divexetur, cùm enim phantasma ejus ob viscositatem humoris, cui impressum est, sit lentum & pertinax, ídque ferè semper menti oberret, hanc non libet ad alia divertere: & hinc scrupuli ex melancholico humore orti sunt aliis longè deteriores, & tetriores, crescúntque & decrescunt pro diversis anni temporibus. 2. Scrupulorum origo quoque est phlegmatica, pituosa, & aquea sanguinis temperies in humano corpore: hæc enim cùm sit frigidior, timori & pusillanimitati est plerumque magis obnoxia, terretúrque ad primam mali speciem: cúmque humore abundet, hic rerum species attollit, alterat, infringit, imò evertit; ut res longè aliter appareant, quàm verè sint: & hinc phlegmaticorum scrupuli varii sunt, & minùs pertinaces: iis obnoxiæ sunt fœminæ, crescunt in morbis; quia ægritudinis acrimoniâ moventur humores; idem fit tempore Verno & Autumnali. 3. Causa interna scrupulorum est quandoque læsio aliqua cerebri, contracta per attentionem nimiam, & applicationem, vel studium, aut abstinentiam: sic affecti sæpe laborant uno scrupulorum genere v. g, circa mysteria fidei, vel justitiam, aut confessionem, vel correctionem fraternam, & ad cætera dijudi-
canda

canda sunt satis expediti. Si hi sano sunt cerebro, dicendum, quòd, dum, timore concitante varia per phantasiæ cellulas, & cerebri ventriculos discurrerent peccatorum simulacra, & phantasmata, unum fortuito casu validiùs in cerebri substantiam impegerit, viscosóque humori melancholico inhæserit, & ibidem cæteris diffugientibus sedem fixerit, atque ad hoc vel ejus similia mens respiciat ac trepidet; & hinc, qui graviter passus est semel v. g. in materia restitutionis, in ea recurrente trepidet. 4. Ex hit complexionibus orta imbecillitas judicii, occulta superbia, nimius peccandi timor, pusillanimitas animi nescientis timores contemnere inanes, causæ sunt proximiores scrupulorum.

3. Proveniunt scrupuli non raro à dæmone, qui dexterè eos fabricare novit. Hic in hominis perniciem semper intentus solet observare conscientias, ut, si laxæ sint, eas magis laxet; si autem angustæ, eas magis constringat, ut in præceps agat; non vexat autem scrupulis magnos peccatores; quia in his aut metus extinctus est ex abundante malitia; aut ei sufficit, quòd eos in sua iniquitate detineat, magísque in profundum agat; nec magnos Sanctos, quia in iis timor à perfecta charitate devictus est; sed incipientes Deo se dare, præsertim 3. *à Dæmone.*

conversos in viam rectam à magnis peccatis. His ut perturbet, involvat, & à profectu in spiritu impediat, circumspectat omnia. Cùm totam corporis temperiem, quod ipsi facilè est, perspexerit, novit movere sangvinem, alterare humores, & varia, quæ in cerebri ventriculis latent, simulacra phantasiæ objicere, species diversas combinare, & quasi consuere, imaginémque tetricam peccati seu commissi seu committendi falsam ad cerebri valvas vi detinet, ut sic ipsa tantùm menti obversetur, atque ita terret; dein illud phantasma quandoque effingit in figuram deteriorem, vel adjectis vaporibus, quibus phantasma fœdiùs infringatur, vel aliis additis scelerum simulacris; quibus percellat animum, & in desperationem adigat. Versutiâ suâ maximè utitur, quando animus aliunde casu aliquo sinistro perculsus est, aut corpus pejus habet, vel mœrore tenetur animus, atque ita in turbido piscatur.

Dixi in responsione: Tres causæ sunt potissimæ; nam causa scrupulorum quoque esse potest Confessarii scrupulosi dirèctio, conversatio cum scrupuloso, ejus scrupulos audiendo, & tanquam veritates recipiendo, &c.

QUÆ-

QUÆSTIO III.

Unde cognoscitur, scrupulos esse à Deo, naturali complexione, vel Dæmone?

RESP. I. A Deo esse, signa sunt sequentia. 1mum. Si inducant horrorem peccati sincerum, fugámque sollicitam, & morum mutationem. 2dum. Si sint à Deo, diu durare non solent, sed magnâ mentis malaciâ terminari: cùm enim Deus non immittat scrupulos, nisi ut magis purgetur animus, horror peccati concipiatur, animus inflammetur amore virtutis, & satisfaciendi pro peccatis commissis, ad se fiducialiter recurratur; his obtentis Deus solatur animam, & scrupulos discutit, ne homo succumbat, nisi tamen stet per hominem; si enim hic per orationem ad Deum non recurrat, suo nitens cerebro, obedire directori suo detrectet, fieri potest, ut contrahat habitum, fiátque difficulter curabilis. 3tium. Si proveniat ex horrore peccati, probabile indicium est esse à Deo: hic enim horror ex radice bona est; etsi ex corde timore constricto vitium trahere potest.

258. *Signa, an sint à Deo?*

Contra. Si teneant diu, & nusquam finem habeant de repetendis confessionibus; manifestum signum est, jam non esse à Deo: an autem tunc à natura, an à doe-

dœmone ducant originem. ad rem non facit, dummodo constet à Deo non esse; à quacunque enim alia causâ profluant, æquale damnum inferunt animæ & corpori. Certum est, quòd dæmon, sine humorum intemperie per scrupulos nihil agat in animam, nec quidquam turbetur in cerebro humano per atram bilem, alióſque exorbitantes humores, quin illico, spe rem suam bene agendi, adsit impostor pessimus; similiter indicium est scrupulos à Deo non esse, si quis suspiret ad Dei obsequium perfectum, peccata caveat omnia, & tamen circa nugas angatur: item si inter se pugnent & collidantur.

259. *An à natura?* Resp. II. Si nulla præcedente causâ cor angatur, cerebrum vaporibus obducatur, horrore subito membra coripiantur, atque inde mens agitetur scrupulis; non ex vano dices ex natura illos initium ducere: atque hoc longè certius est, si undique & in omni actione scrupulis angaris, v. gr. sive comedas, sive abstineas, sive loquaris, sive taceas, sive domi maneas, sive egrediaris &c. Item si quis constanter quidem agat, sed cum perturbatione & timore; si sit genii tetrici, cavillatorii, & heterocliticí.

260. *An à dæmone?* Resp. III. Quòd scrupuli sint à dæmone, indicia sunt hæc. 1mum. Si quis se sentiat iis ad teporem adduci, & sensim de mentis constantia dejici; avocari

nimia

nimia fatigatione à virtutis ſtudio; Et præcipuè, ſi ſentiat ſe inclinari in deſperationem de ſalute. Notavit hoc S. Ignatius in libello Exercitiorum Regula 5. de diſcretione ſpirituum ſic ſcribens: *Si autem per diſcurſum mentis aliquid offertur, vel ſequitur, quod ex ſe malum ſit, vel avocet à bono, vel ad minus bonum impellat, quàm anima prius quærendo ſequi decreverat, vel animam ipſam defatiget, angat & perturbet, ſublata, quæ prius aderat, quiete, pace, & tranquillitate, evidens tunc erit indicium, authorem eſſe cogitationum ejuſmodi ſpiritum malignum, utpote utilitati noſtræ ſemper adverſantem.* 2dum. Si in ſanctiſſimis actionibus intercurrunt, præſertim ſi iis aliàs non ſoleat homo admodum perturbari. 3tium. Si ſint circa unam tantum, alterámve peccati ſpeciem, neque alia tantopere exhorreſcas: Deus enim omnia prorſus ſcelera adverſatur. 4tum. Evidentius erit indicium, ſi ad cætera projectus ſis, & parvi pendas, quòd Deus diſſolutis tuis moribus offendatur, & interim in minoribus mirum angaris.

QUÆSTIO IV.

Quæ damna ſint ſcrupulorum.

RESp. I. Si ſunt à Deo, nec vitio hominis nimis diu durent, ſunt admodum utiles, nam purgant animum, hor- 261. *Scrupuli à Deo per-*

missi sunt utiles. horrorem peccati ingerunt, & ad virtutis studium impellunt.

Ex naturali complexione perniciosi. 2. Si à naturali complexione oriantur, sunt admodum perniciosi, maximè si sinantur invalescere. 1. Quia nocent animæ, nam spem, fortitudinem, obedientiam, orationem debilitant, aut planè evertunt; spem quidem, quia, cùm natura timere semper refugiat, fiet, ut aut ad laxitatem declinet, aut confidentiam erga Deum vel amittat, vel multum infirmet, quomodo enim Deo fidat debitè, qui illum ut severissimum exactorem semper intuetur? Fiducia nihilominus clavis est ad cœlestes thesauros; hos quomodo obtinebit, qui clavem abjecit? Fortitudinem autem infringunt: quid enim magni audeat, qui exiguæ est erga Deum fiduciæ, qui ab imaginario hoste occupatur, & sternitur neglectâ de passionibus suis victoriâ, similis Heliogabalo, qui, dum hostes provincias diripiebant, curabat Romæ telas aranearum colligi, & ponderari. Deinde debilitant, aut eliminant obedientiam, dum faciunt, ut scrupulosus suis nugis obtemperet, simulque inducunt, ut agat contra voluntatem Dei, quæ illi per patrem spiritualem, vel directorem indicatur. Denique orationem evertunt, aut saltem debilitant, quia vim mentis enervant, ad nugas distrahunt, inquietant, animum ineptum red-

reddunt ad conjunctionem cum Deo &c. 2. Ineptum reddunt ad fructuosè agendum cum, & pro proximo: sunt enim ejusmodi plerumque tetrici, morosi, domesticis graves. 3. Nocent corpori: per continuos enim angores cor constringunt, sangvinem corrumpunt, spiritus vitales consumunt, & caput debilitant. Hi scrupuli, nisi in principio obsistatur, difficilis sunt curationis; quia radix eorum circumfertur ubique; facilius tamen ab his curantur, qui intellectum habent, ut rationabili discursu possint informari, quàm qui meris ducuntur apprehensionibus.

2. Scrupuli, qui à Dæmone ortum habent, pessimi sunt, quia directè in ruinam fabricantur inferúntque damna jam relata, faciúntque tandem, nisi occurratur, ut iis vexatus in desperationem agatur, & cupiditatibus suis frœna laxet; id quod Dæmon intendit, sunt tamen hi curatu faciliores, nisi Dœmoni in subsidium veniat melancholica, aut phlegmatica complexio corporis, aut habitus jam sit validus contractus, aliáve causa v. g. superbia, pertinacia, vel judicii debilitas curationem efficiant difficiliorem. *A dæmone pessimi.*

Facit nihilominus Deus pro benignitate sua, ut hi, & à naturali complexione orti scrupuli cedant in utilitatem hominis, eos consolando & confortando, ut patien-

patienter illam afflictionem ferant; fiant cautiores & solliciti; ut ad Deum omnia referant; ut se humilient; & videntes suam infirmitatem, aliorum judicium exquirant; aptentur ad alios aliquando juvandos; quia vix scrupulosum diriget rectè, qui scrupulos expertus non est. Imò Deus hac afflictione aliquos facit sibi Martyres, soléntque in vita scrupulis cruciati in mortis articulo maximis abundare consolationibus, etiam ex eo, quòd semper conati sint conscientiam servare mundam, Deúmque non offendere.

QUÆSTIO V.

Quomodo agendum Confessario cum scrupuloso?

262. *1. Confessarius expendat, an sit pœnitens scrupulosus.* RESp. Antequam pœnitentem tractet tanquam scrupulosum. 1. Magnâ circumspectione dispiciat, an verè sit scrupulosus; sæpe enim apparent scrupulosi, qui non sunt. Econtra aliqui sunt scrupulosi, qui tales non apparent. Sunt, qui circa multa sunt anxii, sed non sine justa & rationabili causa, v. gr. circa restitutionem, quia laxè processerunt; circa confessiones vitæ præteritæ, quia non accesserunt cum præparatione debita, & hi non ideo censendi sunt scrupulosi, uti nec, qui solliciti sunt, imò & moderatè anxii, ne Deum vel levissimè

vissimè offendant, utque peccata sua apud Sacerdotem quamprimum deponant; hæc enim est cura prudens. Alii, quia diu vixerunt in magnis peccatis, per aliquot menses adhuc anguntur, volúntque magis magisque peccata sua confiteri, & expiare, potest & hæc esse cura prudens, ut majorem concipiant horrorem peccati, & consvetudinem vincant, securiores sint de integritate confessionis, quæ ab ejusmodi sæpe fit negligenter. Alii adhuc consentiunt in gravia, postea anguntur, sollicitè se examinant, anxiè confitentur, se ipsos aliquo modo turbant, nec ideo statim censendi sunt scrupulosi; quia justa adest causa anxietatis, quæ est à gratia movente conscientiam. Unde ex signis supra datis colligendum est, an aliquis sit scrupulosus; quæ cùm non statim semper appareant, non potest quis, dum prima vice, aut secunda Confessario se sistit, illico judicari scrupulosus. Cæterum contingit, ut aliquis sit scrupulosus in una materia, & non in altera, ut supra memini. Scrupulosus tamen dici non debet, qui in uno tantùm casu transeunter scrupulo angitur; quia scrupulositas frequentiam importat. Unde talis in suis actionibus, scrupulosorum privilegiis uti non poterit. An autem, qui meticulosæ conscientiæ est, sit scrupulosus, ipse plerumque judicare non

potest; quia anxietates impediunt, quo minus rectè judícare possit, præsertim in rebus propriis, in quibus homo maximè cæcutit. Quare judicium relinquendum viro prudenti, in tractandis conscientiis versato, cui credere debet pœnitens, ubi conscientiam suam sincerè aperuit. Si quis tamen, dum angitur, se ipsum interrogans, quæ sit causa suæ anxietatis, nullam inveniat, aut quòd aliàs prudenter judicavit non esse peccatum, jam reputet tale, vel operando formìdet esse tale, signum est, esse scrupulum, nisi jam occurrant rationes, quæ prius judicium elidant.

Quid, si advertat esse scrupulosum?

2. Ubi pœnitentem esse scrupulosum cognoverit, interroget eum; credísne & confidis, quod juvare te possim? Si affirmet; interroget an sibi velit constanter confiteri, promittátque, quòd velit in omnibus obedire, seposito etiam proprio judicio, & sincerè omnia aperire? Si renuat, ipsum non admittat, sed remittat, ut exquirat sibi Confessarium, quem sequatur in omnibus, dicátque, eum aliàs perpetuò vexandum. Si annuat, ostendat se benignum, consoletur, & animet.

Cognoscat causam scrupulorum.

3. Cognoscere conetur causam scrupulorum ut eum amoveat instar medici qui prius morbum, ejusque causam exploràt, quàm medicamenta adhibeat.

Quomodo

4. Ne afflictum magis affligat, plerum-

rumque sit benignus; opus tamen quandoque est severitate, præsertim, ubi judicii apparet pertinacia, aut urget contra Confessarii consilium confessionis repetitionem. Quocunque prætextu, etsi juratus assereret, hanc fore ultimam, non sinat se flecti etiam lachrymis; hæc severitas summa est clementia, temperata tamen sit svavite. Vide *Vasq. Molinam*, & alios.

dein cum eo agendum?

5. Respondeat scrupuloso sine hæsitatione; nec multum distingvat; sed simpliciter enuntiet, quid faciendum sit, semper propendens in partem benigniorem, ejúsque dubitationes in meliorem partem interpretans. Responsi autem sui nullam det rationem, quia pœnitens scrupulos sic putabit minùs contemnendos, rationes exáminabit, reddétque dubias inanes opponendo, hócque conflictu invalescent scrupuli; aut novi orientur.

6. Non ostendat Confessarius, scrupulos referenti se sollicitè attendere, quasi sint res alicujus momenti, non petat circumstantias, non exaggeret, nec clariùs sibi exponi petat, sed sinat scrupulosum se explicare prima vice, ne animum despondeat; non tangat, quæ scrupulosus non tangit; unum enim si tangat, movebuntur & alia, ut in aggerie lapillorum uno ruente ruunt & alii. Si sæpius ad eandem rem interrogandam redeat, eum

non audiat; sed satis actum esse seriò edicat; quia frequentes interrogationes, & recursus sunt velut frictio scabiei, quae placet quidem, attamen nocet.

7. Quandoque svaviter irrideat, dum proponit dubia non fundata, jubeátque cogitare, quid velles respondere, ab alio ejusmodi interrogatus, dicátque, ut idipsum faciat. Præter hæc Confessarius suggerat ipsi de mediis jam referendis, quæ huic pœnitenti videbuntur magis necessaria, aut utilia, præsertim, ut nunquam cedat scrupulo, sed directè contra operetur.

QUÆSTIO VI.

Quæ media generatim præscribenda scrupuloso?

263. *Oratio humilis.* RESP. Sequentia. Primum. Magnâ humilitate, fiduciâ, & resignatione in voluntatem Dei, petat à Deo lumen, se dirigendi prudenter, & vivendi ex lege ejus contemptis illis noxiis anxietatibus, hoc si faciat constanter, pacato tamen & resignato animo, aderit Deus, qui non amat habitare in animo perturbato: *Non enim in commotione Dominus*. 3. Reg. 19.

Obedientia exacta 2dùm. Maneat apud eundem constanter Confessarium, quem putat doctum

ctum & probum, ita ut poſſit, & velit bene dirigere ſecundùm beneplacitum Dei & ſalutem ipſius. Hunc ſequatur in omnibus abnegato ſuo judicio, inſtar infantis, qui neſcit, quid ſibi expediat. Hoc ut à ſe obtineat (horrent námque ſcrupuloſi cæcam illam obedientiam, ſicut morſi à cane rabido aquam fluvialem, etſi ſit remedium præſentiſſimum.) 1. Tanquam certum teneat, nunquam ſe anxietatibus ſuis, impedimentíſque in via virtutis liberandum, niſi per obedientiam quam Deus graviſſimam habet; quia per eam homo ſuum intellectum, & voluntatem Deo immolat contra inclinationem naturæ vitiatæ. 2. Tanquam indubitatum apud omnes viros ſpirituales habeat, perfectionem noſtram ſitam eſſe in exequenda Dei voluntate; hanc autem ſecuriore via non agnoſci, quàm per Dei miniſtros, & ſuperiores, adeoque ſecurè ſe procedere obediendo in omnibus, ubi manifeſtum non apparet peccatum, ſúbque hoc præſidio pericula ceſſare eſſe pericula, & ſine hoc nihil prodeſſe cætera; quia recedit à voluntate Dei, ipſáque ſacrificia ejus ſunt ſacrilegia; nam inquit Salvator noſter: *Qui vos ſpernit, me ſpernit.* Lucæ 12. *Quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.* 1. Reg. 15. 3. Si Dæmon, aut inordinatus

eidem Confeſſario exhibenda

timor oggerat periculum esse pereundi sic cæcè sequendo alienum arbitrium; reponat: quis periit ductum sequendo obedientiæ, quæ recta est ad coelum via? Sancti securiorem non agnoverunt, S. Theresia, etsi certò sciret se à Christo ipso in quibusdam esse edoctam, nihil tamen voluit exequi sine sui Confessarii consilio. Ecce phanaticum errorem! Sancti credendum censuerunt voci Patris spiritualis, & ego plus credam propriô judiciô, quàm Sanctorum placitis? arundini fractæ, opinioni propriæ innitar potiùs, quàm infallibili veritati Christo, de suis Vicariis dicenti: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit?* Ex his securè sic resolvet scrupulosus; quamvis ego judicem hoc esse peccatum; tamen quia meum judicium fallibile est, & Confessarius mihi dicit, hoc mihi licere, possum & volo facere, quod mihi dicit faciendum esse, certúsque sum, me bene facere: quia Deus vult, ut ipsi obsequar. Sic enim corrigit suum judicium, quod si non acquiescens de uno eat ad alium, non tantùm perdet meritum obedientiæ, ostendétque, se proprio stare judicio; sed magis se implicabit, quia alii ejus conscientiam nec scire statim possunt, nec eum tractare ut scrupulosum, sicque inibunt diversas respondendi vias: unde magis involvetur. Maneat itáque

apud

apud unum eundémque, eum divinæ miſericordiæ & providentiæ confidens ſequatur, ſciátque certò, ſibi non imputandum eſſe, etſi contingeret eum aliquando errare; quod nunquam præſumat.

Conſiderare damna ſpiritualia.

3tium. Perſuadeat ſibi, ut ex jam dictis facilè poterit, ſi ſapit, tanquam veriſſimum, quòd ſcrupuli ad ſanctitatem per ſe non ducant; ſed à vera pietate & virtute multum abducant, aut retardent animam. Nulla enim virtus inſipiens eſt, nulla inanibus nititur phantaſmatis, & ridiculis fundamentis. His autem vitam ſuam ſuperſtruit ſcrupuloſus. Neminem prudentem habet imitatorem, ſed ab omnibus, qui nôrunt ejus phantaſmata, ridetur aut ut ſtultus, aut ut à ſtultitia non procul diſtans. Fideles, hilares, prudentes ſérvos diligit habere Deus. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatâſti cor meum.* Ad id inepta eſt anima metu conſtricta.

Confeſſario credere ſe ſcrupuloſum eſſe, & nugivendulum.

4tum. Diſcat ex ſignis ſupra relatis, aut ſi hæc ei non ſufficiant, ex ore ſui Directoris, firmitérque ſibi perſuadeat, ſe ſcrupuloſum, & nugi vendulum eſſe. Perſuadere quidem nititur Satan, aut ingenita ſuperbia, ſcrupulos non eſſe, ſed rationes ſolidiſſimas, quæ ſe offerunt; eſſe inſpirationes ſanctas; at nugæ ſunt & illuſiones. Putat ſe divinis illuſtrari viſi-

visionibus, sed ignes fatui sunt & inania phantasiæ aberrantis simulacra; adeat medicum, ei credat, & acquiescat; si renuit, signum evidens est læsum illi esse cerebrum, quod in judicii pervicaciam indurescit, & tum demum supervacanea omnis erit medicina. Scrupulosus, qui sibi persuadet, scrupulosum se non esse, incurabilis est.

Adhibere medicinas corporales. 5tum. Adhibeat medicinas naturales, quibus tenaciores humores dissolvantur, sanguis reficiatur, purgetur cerebrum; quæ autem medicinæ sint adhibendæ, audiendi sunt medici. Illud, ut jam supra memini, experientiâ constat, scrupulosos pro varia animi tempestate, lunæ, mensiúmque varietate sanguinis affluxu, aut detentione validiùs impeti. Frustra laborat Confessarius, nisi corpus fuerit ante curatum. Scrupulosus moderatè vivat, nec subtrahat vires corpori per longa, crebráque jejunia, aliásve afflictiones; evacuatur enim nimiâ defatigatione vivacior sanguis, vacuus nimiùm stomachus exhaurit cerebrum, sensus reddit torpidos, mentem turbidam, phantasiam sibi malè cohærentem.

Non agendum cum scrupulosis. 6tum. Non agat cum scrupulosis, eorum consilia non audiat, nisi fortè media, quæ probata nôrunt experientiâ, contra scrupulos afferant.

Contemnere 7mum. Dum vellicat scrupulus, caveat ne

ne illi obſequatur; ſed illum contemnat, & directè contra eum operetur, v. g. angitur, ne aſpiciendo homines. aut imagines Sanctorum, Bmæ Virginis, Chriſti Crucifixi peccet, eò quòd expertus ſit, ex ejuſmodi aſpectu ſubortas ſibi eſſe cogitationes turpes, jámque timet, ne ſit illarum cauſa; de induſtria iſta, ut dictum ſupra n. 244. aſpiciat homines quidem, quaſi tranſeunter, & more piis & prudentibus conſueto; imagines autem etiam fixè, certúſque fit, quæcunque cogitatio occurrat, ſe non peccare, quam diu conſenſus in illam deeſt. Hoc medium, omnino neceſſarium & optimum eſt: ſi enim cedat, acquiret habitum poſtea difficulter curabilem, ſique ſibi velit ſatisfacere in uno, angetur circa alterum, ut experientia docet, & non erit ſcrupulorum finis, imo cedendo peccat, quia ſuum judicium præponit judicio Confeſſarii, Theologorum & Aſcetarum; ineptum ſe reddit paulatim ad ſuum officium debitè obeundum, ad orationem, Deíque obſequium, quem tandem apprehendit, ut Tyrannum, qui delectetur interitu hominis; è contra ſe contemnat, & operetur contra, fugiet Diabolus, qui ſui contemptum ferre non poteſt; acquiret animos, & habitum rectè operandi; oborietur menti lumen, quo agnoſcat nugas eſſe, quibus angitur. Proinde de ſcrupu-

ſcrupulos, & agere contra eos.

lis ſecum non multum agat, non diſputet, non deliberet, non inquirat, an bene, an verò malè fundata ſint, quæ animo objiciuntur; an judicia, an ludicræ rerum ſpecies, quæ formantur, an apprehenſiones, an inchoata judicia, an rationes occurrentes ſint certæ, an ſaltem probabiles, ſed abrumpat penitus ejuſmodi cogitationes, & contemnat, quaſi ſit jam imbellis hoſtis, ut conatum contra ſe non mereatur. *Reſiſtite Diabolo, & fugiet à vobis, Jacobi C.4.* Huic ne ulla in re obſequatur, & moleſtiam ſibi ab illo fieri non oſtendat, frontem non contrahat, oculos non occludat, nec detorqueat; caput non agitet, non ore, non nutibus conſenſum deneget; ſed ſolâ mente agat omnia, animum obfirmans ſic, ut nihil Dæmon eorum, quæ intus aguntur, præſentiſcat; rationibus, quibus Dæmon ſcrupulorum conatur fulcire juſtitiam, non reſpondeat; multò minùs de iis diſputet, ſed planè negligat, & contra operetur, ſi ſcrupulus ad aliquid agendum vel omittendum impellat. Solet Dæmon ſuadere ſcrupuloſis ſolitudinem, ut ſecum multum agant, multa cogitent, multa expendant, huic ſi obſequantur, undique irruunt rationes falſæ de præteritis, præſentibus, futuris: hanc Diaboli ſtropham, ut elidant, vitent otium & ſolitudinem, non tacita ſecum de ſcrupulis

pulis trahant colloquia, præsertim nocturna: longè enim faciliùs ista ipsos perdent, quàm aliena: sic enim excrescent phantasmata, quæ metus concitabunt, quos ne vanos credant, rationes undique aggerentur, fiétque, ut nemini faciliùs credant, quàm sibi.

Rectum conscientiæ dictamen quomodo formandum?

Si replicet Scrupulosus: libenter contemnerem scrupulos, & agerem contra, at non videor mihi formare posse conscientiam certam, imò apparet mihi tanquam certum quandoque, quod peccem. Respondeatur ad 1mum; in rectè formanda conscientia nulla est aut difficultas, aut periculum; tantummodo cogita; ut contemnam, est Dei voluntas; hanc indicant mihi Theologi, viri sapientissimi, Ascetæ spiritu Dei pleni, meus Confessarius, qui vices gerit Dei, sequendo autem voluntatem Dei peccare non possum; sique contingeret me errare materialiter, imputari mihi non potest: quos enim sequar, nisi quos directores mihi dedit Deus? Præterea obsequendo scrupulis noceo corpori & animæ, reddo me ineptum ad Dei obsequium, & proximo gravem; vivam in perpetua tortura, vitam cogar ducere nimis difficilem: ad hæc Deus me non obligat; quod enim nimiam affert difficultatem, est moraliter impossibile, unde nec ad id Deus obligat, saltem ubi evidens non est esse peccatum: hìc au-

tem

tem non est evidens. Potest etiam conscientia hôc modô formari, non scio existere legem hoc faciendi, si scirem esse, obsequerer; nunc autem non obsequar, quia certus non sum de ejusmodi lege. Denique hôc modô: quod video prudentes, & probos facere, aut tanquam nugas contemnere, hoc possim & ego; video prudentes, & probos homines hoc facere, aut tanquam nugas contemnere, ergo &c. in dubiis enim vita & communis sensus hominum proborum & prudentum bona est vivendi regula.

Atque hac ratione etiam scrupulosus rudis rectè formare potest conscientiam sine recursu ad doctum: vel Confessarium: Deus enim cuíque dedit rationem, ex qua sibi formet dictamina agendi; nec obligat ad toties recurrendum cum tanta molestia, & perturbatione: unde si bona fide procedens fortè erret, ipsi non imputabitur ad culpam.

Resp. ad 2dum: Reflectat Scrupulosus ille ad sequentia: 1mum. An non verum sit, id, quod sæpe certum putabat, compertum esse postea, quod fuerit vanum simulacrum? 2dum. An verum non sit, quod agi se variis erroribus, & inanibus apprehensionibus audiverit à suo Confessario, aliísque prudentibus? 3tiū. Annon alii prudentes talia agant, & quæ in contrarium occurrunt, contemnant tan-

tanquam vana? 4tum. Quid responderet alteri interroganti, an hoc agere, vel omittere sit peccatum? Fateatur humiliter coram Deo, se ineptum esse ad judicandum de plerisque moralibus, sique Confessarius dicat, illas certudines esse phantasmata & illusiones, animosè contemnat. Quod & faciat necdum audito Confessario, si sua certitudo sit contra sensum prudentum, vel deprehendat, se erràsse ante similibus quasi judiciis, aut putet, quòd interrogatus ab altero, non posset ipsum ad id, de quo scrupulus est, obligare.

Quod si dubitet, an, quod occurrit, sit ratio prudens, sine examine contemnat: cùm enim dubia ejus plerumque sint inania; prudenter præsumit & nunc esse; quia ex communiter contingentibus prudens est præsumptio; sique in ejusmodi circumstantia cedat, acquiret habitum dubitandi in plerisque, & intricabitur, cujus non tenetur se exponere periculo ad vitandum peccatum hìc & nunc fortè materiale. Hinc si apprehendat, obligari se ad aliquid statim faciendum v. gr. ad corrigendum proximum, si non sit certus se teneri, bene facit contemnendo. Fitque per judicium reflexum probabilius ipsi, quod non teneatur, ex quo connaturaliter oritur conscientia certa, quod non peccet. *Si dubitet, an adsit ratio prudens*

8vum. Si, ubi statuit agere contra scrupulum *Si pergat*

anxietas, se firmet patientia, & fiducia in Deum.

pulum v. gr. quo urgetur ad repetendum aliquid ex horis, aut peccatum ex præteritis adhuc confitendum scrupulus adhuc vellicet, & angat, suscipiat hanc anxietatem de manu Dei, & patienter ferat in satisfactionem pro peccatis suis, offerat se Deo ad exequendum in omnibus ejus voluntatem, ubi eam agnoverit, & aliis mentem applicet. Si cor adhuc angitur, cogitet, si huic anxietati cedam, orietur alia, & finis non erit; hanc ergo feram, quamdiu Deo placuerit. Si à Dæmone, aut aliunde suggeratur, quid si in hoc statu contingeret te mori? vellésne sic mori? Persunctoriè hoc tractet, & dicat: confido in Domino, ejus voluntatem mihi per sapientes indicatam sequor, ipsi erit de me cura, si aliàs mihi indicaverit obligationem, obsequar; ad salutem non est necesse, me omnia confessum esse, sed sufficit, me moralem diligentiam, ut in aliis magni momenti negotiis solet, impendisse; reliqua peccata simul remissa sunt, & in Confessione comprehensa censentur, sicque præcepto satisfactum, ut certum est, docétque Concil. Trid. donec mihi constet aliquod mortale me ritè confessum non esse. Si instet scrupulus: in agone circa hoc anxiaberis: reponat; confido in Domino cujus voluntatem nunc exequor, ipse mecum erit, & me tribulari non permittet ultra,

quod

quod possum, qui dixit per Psalmistam: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Pater est, non Tyrannus, salutem meam desiderat, & curat, non interitum & damnationem: ubi mens serena erit, si quid faciendum mihi ultra scivero, faciam, modo non scio, nec facere mihi expedit, nec licet. Et his acquiescat, nec scrupulo cedat.

9num. Assvescat repræsentare sibi Deum, ut Patrem benignissimum, scientem infirmitatem nostram, ipse cognovit figmentum nostrum, & scit quia caro sumus: recurrat ad Salvatorem JEsum summa cum fiducia, qui non volet pretium sangvinis sui nobis frustra impensum. Hujus in nos charitatem immensam frequenter meditetur, de ea legat, & loquatur. *Utile est proponere sibi frequenter Dei bonitatem.*

10mum. Magna cum sinceritate, fiducia, & reverentia agat cum Confessario suo, velut vices Dei gerente, ejus dicta accipiat, jussis obtemperet, & securè procedet; quia cum alius ab insania, & mille periculis se tuendi modus non suppetat, plus ab homine Deus non potest exigere. At fortassis sibi videbitur doctior ipso Confessario? Esto ita sit speculativè; practicè tamen longè est illo inferior in hoc negotio, ob cerebri intemperiem, metus superfluos, animi angorem. Cedat proin, si sapit, quamvis sibi videatur sapiens *Habere se erga Confessarium velut vicarium Dei.*

sapiens, hac ratione mentis pervicacia expugnabitur, superbia retundetur, & ingentes à Deo gratias merebitur. Ut autem hoc tanti momenti remedio debitè utatur, 1mo petat simpliciter à Confessario determinationem rei agendæ, vel omittendæ; rationes verò, cur ita statuat, minimè exposcat; aliàs suum, quod minimè expedit, non Confessarii sequetur judicium. 2. Ubi Confessarius semel respondit, caveat ne ejusdem rei gratiâ alium consulat, aut in libro rationem, aut resolutionem inquirat. Facilè enim involvetur magis, Confessarii authoritatem minoris faciet; eidem non fidet, & idem erit de aliis. Si plures volet consulere, id arrogantiæ & pervicaciæ signum est; quam ut Deus puniat ac retundat, magis eum cruciari permittet. 3. Non multum agat etiam cum Confessario de scrupulis, quia sic hi figuntur tenaciùs. 4. Si semel à Confessario resolutionem habeat, v. gr. non repetendam esse Confessionem, non obligari ad jejunium, si adsit occasio executionis, non adeat iterum Confessarium; sed contra scrupulum agat, nunquam scrupulos superabit, nisi discat suis solis viribus eos oppugnare. Nec dicat, aliquid fortè se oblitum esse, aliqua Confessarium fortassis non intellexisse, circumstantias forsan esse mutatas. Scrupulorum hic prætextus est, & vela-
men-

menta ludicra. Egit, quod putavit; agat modô, quod agendum est, & certò sibi persuadeat, quòd non peccet; quia Deus plus ab ipso non exigit, ne perpetuò hærendi contrahat habitum. Poterit postea Confessario exponere reliqua.

11mum. Prudenti, & vigili curâ vitet venialia; sed sine perturbatione; curam gerat salutis suæ, sed non nimis sollicitè aut perturbatè; prudens cura laudanda, immoderata in vitium abit, mentem implicat, vires enervat, tædium ingerit, languidum reddit, & tandem fatigatum nimis â cœptis avocat, & in desperationem agit. Deus nihil exigit prudentiæ contrarium, jugum ejus suave est, & onus leve; viam ejus currunt, quibus cor dilatatur. Viator nimium sollicitus de via, faciliùs aberrat; nimis sollicitus in via salutis, in aliis impingit sæpiùs, quàm is, cui cura prudens est.

QUÆSTIO VII.

Quomodo dirigendus, qui scrupulosè semper timet, ne cum dubio operetur?

RESp. Hic scrupulus multis molestus est; quia certum est, peccare mortaliter, qui cum dubio practico de gravi malitia operatur. Sunt autem scrupulosi; qui ad omnia ferè hæ- 264. *Aliæ regulæ pro scrupulosis.*

rent, attamen sæpe operantur, & postea nesciunt, an cum dubio processerint; an verò se debitè resolverint. Pro talibus serviunt, quæ dixi quæstione præcedente, quomodo formanda sit conscientia, & facilè possit. Quibus adde sequentia.

1ma. 1mum. Si primo statim intuitu & sine formidine non appareat esse peccatum; prudenter se resolvat, id, quod aggreditur scrupulosus, non esse peccatum, nec opus postea examinare rationes in utramque partem; sed certò teneat licere, hoc ipso, quod primo intuitu non appareat certò, & tanquam indubitanter illicitum. Ita *Castrop. Laym. Stotz, Sanch. Bonac.* & alii. Ex quo jam nascitur dictamen hoc conscientiæ certum. Viri docti, & sapientes tenent, sic procedendo me licitè operari; ergo sine peccato procedo. Hócque majori cum solatio fiet, si ab alio suæ conditionis homine interrogatus respondere deberet, esse licitum, aut sciat in talibus alios homines prudentes procedere sine formidine peccati.

2da. 2dum. Si talis postea inveniat se judicio suo aliquando aberrâsse, licitum judicando; quod re ipsa illicitum erat, pergat nihilominùs uti dictô principiô; quia experientiâ didicit, timores suos esse plerumque vanos, éstque nimis difficile; imò

mò moraliter impoſſibile examinare omnes, adeoque nec Deus ad id obligat, Unde prudenrer contemnet omnia, pergétque bona fide; erit autem per accidens, ſi quandoque materialiter erret. Neque obſtat, quod fortè videatur ſibi non poſſe contra timorem illum formare dictamen conſcientiæ practicum de licentia actionis; quia timor ille non eſt conſcientia dubia, ſed trepidatio quædam cum apprehenſione mali, cum qua ſtat judicium virtuale de licentia actionis; etſi ipſum ille non advertat ob impetum timoris, qui intellectum perturbat; ſicut cum judicio ultimo practico fundato in opinione verè practicè probabili, ſtare poteſt formido de malitia materiali actionis; ita ſtat hìc cum timore illo, qui non eſt in ipſo judicio practico, ſed illud comitatur, vel antecedit. Si cui hoc non ſit ad plenum ſolatium, formet conſcientiam, ut jam dixi, reflectendo ſuper doctrinam prudentum, & agendi conſuetudinem timoratorum.

3tia. Si ſcrupuloſus certò putet, ſe *3tia.* proceſſiſſe cum dubio, non ideo judicet, ſe certò peccâſſe, quia dubium potuit tantùm fuiſſe ſpeculativum, & certitudines ejus ſæpe ſunt phantasmata: quare ad ſummum erit dubium, an peccaverit, cùm autem ſcrupuloſus dubia non teneatur confiteri ob gravia mala, quæ

sequuntur, si obtemperet suis anxietatibus, uti docent passim Theologi; consultius est, ut illius mentionem non faciat in Confessione, nec se desuper examinet, an peccaverit, nec ne; sed doleat in genere, quòd Deum unquam offenderit, séque resolvat, quod nunc aut non peccaverit, aut saltem non teneatur confiteri; paratus id confiteri, ubi timores suos superaverit, & obligationem confitendi agnoverit.

QUÆSTIO VIII.

Quomodo dirigendus, qui scrupulosè angitur, nè internis tentationibus consentiat?

RESp. Huic servient sequentia.

265. *Signa consensus non dati.* 1mum. Nunquam judicet, se consensisse in mortale, nisi certò sciat, imò, si valde scrupulosus sit, nisi jurare possit, se planè advertisse ad malitiam gravem, & plenè in eam consensisse. Alium non licet condemnare peccati mortalis, nisi adsit certitudo, cur quis seipsum condemnet, ubi illa non adest? Hoc valet, etsi nihil aliud accedat; valet autem maximè, si quid ex dicendis accedat.

2dum. Si seriò sæpe statuit nunquam peccare mortaliter, vel potiùs mori, teneat se non peccâsse, ubi de eo certus non est; quia sæpius odio habita, si amentur,

mentur, id facilè advertitur: quare non inhæreat examinandis cogitationibus, si de consensu in illas angatur. Non stant simul magnus horror peccati, & libera ejus volitio, neque credendum est, quòd benignus Deus ita facilè permittat labi in mortale hominem, qui ejus offensam horret.

3tium. Si tentatus terreatur, & objectum tentationis statim repudiet, ubi magis advertit, plenè non consensit; quia si plenus adfuisset consensus, non tam facilè mutaretur, nec tam facilè ad Deum rediret, si ab eo planè recessisset.

4tum. Si postea advertat se timidè processisse, vel nesciat, an vigilans, vel dormiens, sobrius, vel ebrins fuerit, vel statim post factum dubitet, an consenserit, signum est defuisse plenum consensum, quia plenus consensus in mortale timoratæ conscientiæ facilè apparet, sique fuisset plena libertas, sciret, an fuerit vigil, vel sobrius.

5tum. Si statim, ubi angitur, adhuc repetit, se ita habitualiter, constitutum, ut malit mori, quàm Deum graviter offendere, tenendum est, quod non consenserit saltem plenè; quia per consensum plenum in mortale, status ille habitualis fuisset destructus. Hæc valent etiam pro non scrupulosis, tenéntque Theologi communiter, quòd, qui timoratæ

est conscientiæ, nec solet plenè advertens consentire, possit in dubio censere, plenum consensum non adfuisse, quia ex communiter contingentibus prudens est præsumptio.

QUÆSTIO IX.

Quomodo dirigendus scrupulosus circa vitam præteritam, & factas Confessiones?

266. *Confessio generalis quando permittenda, & quomodo dirigenda?*

RESp. Imò. Si vixit in peccandi consvetudinibus, permittat Confessarius aliquamdiu scrupulos, ut conscientía rectè expurgetur, ante omnia autem disponat eum per actus Fidei, Spei, Charitatis, Doloris, & propositi ad Confessionem generalem (si hanc nunquam fecerit) juvet eum in examine conscientiæ percurrendo prœcepta Decalogi, Ecclesiæ, occasiones, in quibus fuit, & peccata præcipua. Hac Confessione ritè facta non permittatur ampliùs generaliter confiteri; permittatur tamen, ut ter vel quater addat, quæ adhuc incident, & quæ nescit, se ritè confessum esse; his peractis jubeatur tacere de præteritis, déque iis amplius se non examinare, etsi non recordetur se hoc, vel illud confessum esse non recordatio enim causa non est rationabilis dubitandi. Quòd, si sciat pœnitens se solitum esse reticere peccata in Con-

Confessione, detur illi tempus aliquanto longius, ut peccata, quæ adhuc incident, confiteatur post Confessionem generalem, & dein jubeatur non examinare se de præteritis: omnia enim saltem indirectè sunt remissa, nec tenetur cum tanto incommodo scrutari præterita, ut omnia remittantur directè. Si nihilominus adhuc postea non acquiescat, sed dicat se certò scire, quòd aliqua determinatè fecerit, & non sit confessus, jubeat eum Confessarius jurare, quòd per ista peccârit mortaliter, & non sit confessus; si promptè juret, audiat ipsum, quia non est scrupulus; si timeat jurare, non audiat, quia non est certus; scrupulosus autem non tenetur quidquam repetere in Confessione, aut confiteri, nisi sit certus se peccâsse graviter, & nunquam esse confessum.

2. Si angatur circa præparationem ad Confessionem, doceatur, quòd non requiratur, nisi diligentia & præparatio mediocris, qualis in negotiis magni momenti adhiberi solet, nec repetendæ sint præteritæ Confessiones, si probabiliter validæ fuerint.

3. Si Confessarius advertat, quòd scrupulosus jam se suæ curæ committens ante alteri fecerit Confessionem generalem non permittat ipsi, ut quidquam ex vita præterita repetat, sed dirigat eum secundùm jam dicta.

QUÆSTIO X.

Quomodo dirigendus scrupulosus, qui variis tentationibus agitatur?

267. *Quid agendum, si tentetur contra fidem?*

RESP. Præter dicta N. 244. docendus sequentia: 1mò Si tentetur contra fidem, non eliciat actum fidei circa Mysterium, contra quod tentatur, sed contemnat, aut negligat tentatorem, mentem convertendo ad alia, vel si sine perturbatione possit, mentem convertat ad Deum animæ suæ intimè præsentem, & in animo dicat: Credo Domine, apud te maneo, & dein alia agat. Si instet tentatio: ergo non credis jam v. gr. Deum unum simul & trinum? nihil respondeat, sed pergat in suis, quibus occupatur, aut etiam dicat: jam nolo elicere actum fidei; eliciam, ubi opus fuerit, & mihi placuerit. Proinde caveat, ne disputet, & luctetur cum tentatione; sic enim se involvet, Diabolo dabit saltem hanc victoriam; quòd permiserit turbari se; is contemptu optimè vincitur. Non putet hanc tentationem esse grandem miseriam, sed tanquam phantasma nullius momenti reputet. Sic animus melius à perturbatione servabitur immunis.

Contra spem

2. Si tentetur contra spem, putétque se non posse actum fiduciæ erga Deum eli-

elicere; & hoc ipſum contemnat, & animo dicat: Trado me manibus Dei, ipſe Pater eſt bonitatis infinitæ. Filium ſuum Unigenitum pro me dedit, ipſe Dominus meus eſt, ego opus manuum ejus, ſtatuat ipſe de me, quod ipſi placuerit. Et ita aderit actus fiduciæ & charitatis. Si urgeat tentatio: non ſcis tamen, an ſalvandus ſis; vel enim prædeſtinatus es, vel non? ſi es, ſalvaberis; ſi non es, damnaberis quoque te vertas; reponat in animo: ſcire an ſalvandus ſim, ad me non pertinet; habeo benignum Dominum, Filius Dei ſalutem animæ meæ emit pretio ſangvinis ſui, illud non volet fruſtra eſſe impenſum. Prædeſtinatus ſim, nec ne, meum non eſt examinare. Creatus ſum, ut Deo meo in hac mortali vita ſerviam, hoc fideliter cupio facere, curam de futuris permitto Deo. Si regerat tentatio; pro omnibus ſangvinem dedit Filius Dei, & unus eſt omnium Deus, & tamen multi damnantur; reponat: ſi ita; ego Deo obſequar, & faciam ejus voluntatem. Servi non eſt, ſcrutari omnia conſilia Domini ſui, nec filii, noviſſe omnia ſecreta Patris. In his ſi difficultatem ſentiat, tentationem ſtatim in principio contemnat, tanquam ſtropham Diaboli, & mentem aliis occupet.

3. Si ſcrupuloſus tentetur contra charitatem Dei, v.g. cogitationibus, quaſi Deum bla- *Contra Charita-*

tem? blasphemaret, vellet destruere &c. pariter intrepidè contemnat, se vertens ad alia. Si videantur tales cogitationes ad cor venisse, non credat se consensisse, nisi certus sit, possitque jurare: certum enim est, quòd non tantùm in aliis aliquando, sed in scrupulosis sæpe ob vehementiam phantasiæ, & perturbationem intellectûs, impediatur libertas; quia anxia formido tollit indifferentiam judicii & voluntatis. Quod si se seriò interrogans etiam non scrupulosus, videatur velle omnia opposita, censeri debet nullo modo peccâsse, quia quæ dispositiones contrariæ in voluntate non stant simul.

4. Si tentetur contra proximum, v. g. videatur ipsi bonum, si illi tale, vel tale malum eveniret, aut putat etiam se velle ipsi id malum, contemnat ista, aut reponat: volo, quod velle me vult Deus: & quiescat, nec quidquam examinet.

Circa judicium temerarium.

5. Si circa judicia temeraria sit scrupulosus v. g, audit aliquem liberiùs jocantem, & incidit cogitatio: is est luxuriosus; nullum formet judicium, sitne talis, nec ne: sed habeat se permissivè, & dicat; qualis id sit, ad me non pertinet: Deus judex est omnium. Si tentatio ingerat: ergo non judicas esse innocentem? Reponat mente: non sit innocens, quid ad me? Sed hæc tentatio faciliùs vincitur, eam omnino tanquam

rem

rem impertinentem negligendo.

Si videatur ſibi velle peccare.

6. Si incidat cogitatio, vellem hoc, vel illud facere, volo facere, videatúrque ipſe conſentire, non turbetur. Hæc ſæpe in phantaſia, & imaginatione aguntur, non in voluntate: combinat enim Dæmon ſpecies, ut conſenſus repræſentetur, qui in voluntate non eſt: quod ex eo patet, quia ſic tentati ſtatim mallent mori, quàm peccare; horrent & contremiſcunt, ubi advertunt ad talem imaginarium conſenſum.

Si tentatio ſit de futuris ſub conditione.

7. Si tentatio ſit de futuris ſub conditione, v. g. quid ageres in caſu, ſi aut peccandum eſſet, aut infernum deberes] ſubire, vel tale, aut tale malum tolerare, ſervet, quæ dixi N. 244. talem cogitationem planè negligat, nihil reſpondendo: eſt enim impertinens, Deus infernum condidit, ut ejus horrore à peccatis avertamur, non ut in illum detrudamur, ſi non peccemus. Si negligendo non liberetur moleſtiâ, eam patienter ferat, ſe internè convertendo ad Deum, aut dicat: pro nunc nolo offendere Deum; ſi caſus is eveniat, aderit mihi gratia, ut Dei faciam voluntatem, dabit is cum tentatione proventum.

Si ſit contra caſtitatem.

8. Si tentetur in materia Venerea, habeat ſe, ut dictum ſupra, & ſiquidem tentatio conſiſtat in phantaſmatis impuris, nullo ſigno externè dato, conte-

mnat

mnat placidè; agat, quod agit, aut si nihil habet, quod agat, occupet se loquendo cum aliis: aut cogitet jam de cœlo, jam de inferno, jam de suis laboribus; vel numeret vitra in fenestris, mente invocet B. Virginem, Angelum Custodem, S. Josephum: vel dicat Deo in corde suo: Domine amo te. Animô amplectatur JESUM Crucifixum. Quòd si tentatio pergat infestare, nihil refert, non nocet; si non accedat consensus, cujus periculum non est in homine timorato. Si tentatio à rebellione carnis sit cum motu turpi, cedat loco, si possit; imprimat sibi dolorem, invocet auxilium gratiæ, firmet se in proposito moriendi potiùs, quàm Deum offendendi, & se occupet aliis. Si occasio est, recurrat cum fiducia & humilitate ad B. Virginem, Angelum Custodem; &c. Cessante tentatione non reflectat, an consenserit, aut quis fuerit successus tentationis. Solet hoc fraudulenter suadere Dæmon, cui si mos geratur, resuscitatur tentatio & periculum. Si consensisset plenè, hoc non lateret. Pro quo servit & hæc regula: quando materia actionis vel omissionis, aut objecti est de se grata appetitui, & tamen non causavit specialem delectationem in voluntate, signum est, quod defuerit vel plena advertentia, vel plenus consensus; aliàs
&

& voluntas suam percepisset delectationem. Ita *La Croix*. Contingit non rarò, ut homo, qui ante assueverat peccatis in materia Venerea, aut cujus phantasia ex diuturnis tentationibus infecta est speciebus venereis, illico abripiatur in delectationem Veneream, putétque se consentire, móxque se retrahat, & horreat, ne consenserit: at non judicet se consensisse; licèt enim appetitus sensitivus delectationem conceperit, & aliqua etiam connaturaliter voluntatis complacentia consecuta fuerit, ea libera non fuit: habitus enim antiqui connaturaliter operantur primum motum, nec potest homo eum reprimere priùs, quàm adsit: quis enim debellet hostem, ubi non est? Ex eadem ratione notant AA. sæpe fieri: ut homo, qui cœpit seriò converti, diu inhæreat cogitationi; nec tamen consentiat: quia habitus acquisiti operantur, nec potest homo aliis intentus animum tam citò advertere ad resistendum. Concors quoque est multorum sententia, quod ratio per importunas incidentias sæpe etiam in delectationem perveniat, ídque satis longâ morâ, antequam sui ipsius per maturam deliberationem plenè compos fiat: & in talibus boni homines peccatum mortale metuere non debent, inquit Henricus Suso teste *La Croix hic N.* 553.

Si abripiatur illico & videatur sibi consensisse.

Si

Si hujúsmodi postea se examinent, & primò videantur sibi, non consensisse, aut tantùm dubitent, vel timeant de consensu; præsumant se non consensisse, nec recedant ab hac resolutione; nunquam enim certitudinem assequentur, sed frustra se vexabunt. Tenendúmque omnibus, qui timoratæ sunt conscientiæ, ut in æstu tentationis nunquam examinent se, an consenserint; quia eo tempore apti non sunt ob mentis turbationem ad se examinandum, sed exspectent, dum quieti sunt; túmque priùs implorato lumine examinent se, advocando etiam signa consensûs supra allata.

QUÆSTIO XI.

Quomodo dirigendus scrupulosus circa horas Canonicas recitandas?

RESp. Huic servient sequentes regulæ.

268\. *Quid, si dubitet 1mo. An habuerit intentionem?*

1ma, Scrupulum, quo angitur, ne desit intentio orandi, tanquam insaniam reputet; nemíníque dicat, nisi velit videri insanire. Intentio enim adest hoc ipso, quod dicat officium, & non habeat aliam intentionem, quàm illud dicendi, quod debet. Adest, si velit satisfacere suæ obligationi, quod censetur semper velle, dum sumit Breviarium, & officium incipit, nisi ipsi constet de alia intentione. Imò non requiritur intentio satis-

ſatisfaciendi, ſed ſufficit intentio dicendi officium. Nec requiritur intentio explicita, ſed ſufficit implicita, & virtualis orandi; quæ habetur, dum quis vult dicere officium, vel colere Deum, vel ſuæ obligationi ſatisfacere: unde non ſit ſollicitus, maximè in decurſu de intentione: hæc enim perſeverat, quamdiu pergit recitare, ſtátque cum diſtractione voluntaria etiam, & licèt per hanc amiſſa eſſet, rediret tamen ſufficienter per diſtractionis excluſionem, proſequendo cœptum opus. Imò metus, ne amiſſa ſit, vel non renovata, ſignum certum eſt, quòd adſit intentio.

Signa intentionis præſentis orandi ſunt, ſi ſumpto Breviario iverit ad locum quietiorem, vel in quo orare ſolet: ſi in initio caput detexit, Crucem formavit: ſi timeat, ne deſit, ſi diſtractiones excludat; ſi attendat ad ea. quæ recitat &c. Opus non eſt intentione diſtincta recitandi devotè: quia hæc includitur in intentione orandi, &c.

2do. An omnia expreſſerit?

2da. Si dubitet, an bene expreſſerit omnia? an mutilârit properando? an ſenſum corruperit aliquid omitendo, vel mutando? an voluntariè, & cum plena advertentia fuerit diſtractus? nihil repetet: tum quia libertas eſt in poſſeſſione, cumque voluerit ſine dolo procedere, tenere debet rectè peracta eſſe, niſi certò conſtet

stet de opposito: tum quia Ecclesia, utpote benigna mater, non vult filios suos esse meticulosos, & anxios servos Dei; sed hilares & quietos: hinc censetur non obligari ad repetendum ea, de quibus tantùm dubitatur, ut habent A.A. communiter cum *Illsung tr.5. n. 40.* Si enim esset oaligatio repetendi dubia, anxietatibus lata aperiretur via, imò officium miserè truncaretur, & confunderentur omnia. Atque hæc regula suadenda est etiam non scrupulosis. Si hâc non eximatur scrupuloso anxietas attamen nihil repetat, ferátque patienter anxietatem, certus; quod sequatur judicium prudentum. Si certus sibi videatur, quòd plenè voluntariè fuerit distractus, adhuc nihil repetat; tum quia illius certitudines vacillant, & sæpe illusiones sunt: tum quia sententia probabilis est multorum apud *La Croix l. 4. sub num.* 1341. quo nulla attentio interna requiratur præter intentiouem orandi, à qua verba procedant ordinatè, quæ attentio superficialis dicitur; cui sententiæ se accomodare potest, ne se implicet, & gravem molestiam subire dein cogatur.

Inter orandum non hæreat.

3tia. Inter recitandum non hæreat, sed præmissâ intentione sine hæsitatione decurrat, sine intensione capitis, sine præcipitatione (hæc enim fatigat) sine anxia

anxia sollicitudine, ne distrahatur, & verba non debitè exprimat, &c. Non examinet, quomodo processerit; nullum verbum repetat, certus, quòd Deus moderatâ curâ magis honoretur, quàm anxiâ sollicitudine; quia per hoc indicatur, quòd Deum respiciat non tanquam benignum Patrem, sed tanquam exactorem severissimum, cui vix possit satisfacere: imò anxia sollicitudo distractiones causat; hinc tenetur hanc vitare.

4ta. Attentio requisita nulla actione impeditur, quæ ex natura sua stare potest cum attentione interna. Hinc, licèt per aliquam actionem distrahatur, accedente præsertim timore distractionis eventuræ? si tamen actio de se talis non sit, quam probi, & prudentes homines inter orandum omnino caveant, non tenetur eam cavere, sed distractio tum eveniens censebitur involuntaria.

5ta. Expletô Officiô, vel horâ scrupulosus nihil repetat, etsi timeat ne malè recitaverit: imò etsi videretur malè recitâsse. Ratio est, quia Ecclesia non obligat cum tanto gravamine, nec plus requirit. Unde certæ obligationi hìc non respondet solutio dubia, sed certa. Ita tenent AA. communiter. Imò si recitatio horarum ob anxietates & scrupulos esset admodum difficilis, non teneretur ad eam; quia ab Ecclesiæ præcepto ex- *Nihil repetat.*

cusat magnum incommodum; Unde talis posset omittere recitationem, donec videatur sibi, se posse sine tanto incommodo præcepto satisfacere: aut posset, persuasus se non teneri, recitare ex devotione id, quod potest commodè; apprehensio enim obligationis anxietatem generat; illâque sublatâ discet imperturbatè recitare, uti experientia docet. Pleraque dicta servari possunt à quocunque, qui timoratæ est conscientiæ.

Determinetur tempus. 6ta. Si ob anxietatem nimium temporis debeat consumere, determinet sibi tempus ordinariè requisitum, & à probis impendi solitum; quódque intra illud recitare non potest, omittat; plus enim Ecclesia ab ipso non requirit. Atque hoc Superior, aut Confessarius scrupuloso potest etiam injungere.

QUÆSTIO XII.

Quomodo dirigendus scrupulosus circa Missam legendam?

269. *Peccat si det locum scrupulis.* RESp. Servient sequentes regulæ: 1ma. Tanquam certum teneat, quòd peccet, si in Sacrificio peragendo det locum scrupulis, aut perturbationi mentis; quia, cùm nomine & in persona Christi agat, valde dedecent ministrum scrupuli, & inhonorant hanc divinissimam actionem; pariunt populo scandalum, & devotionem maximè impediunt.

2da.

Intentio consecrandi non deest.

2da. Scrupulum, ne desit intentio consecrandi, tanquam insaniam contemnat; quia fieri non potest, ut Sacerdoti ratione utenti, dum ante Sacrum, ut accedat ad altare, lavat manus, apponit hostiam, induit vestes, accedit ad altare, explicat corporale, inquirit Missam &c. desit intentio celebrandi: vult enim aliquid facere: & quid aliud, quam Sacrum? Neque intentio ista revocatur, aut impeditur per distractionem; sed cum hac stat; cùm ab intentione illa procedant actiones, aliàs non ponendæ.

Non est renovanda anxiè.

3tia. Rectè faciet, si ante Missam formet intentionem faciendi istis actionibus, quod facit Ecclesia, &c. vel dicat orationem: *Volo celebrare Missam*, &c. quâ lucrabitur 50. annorum indulgentias ex concessione Gregorii XIII. Dein in Missa non cogitet de renovanda intentione (etsi ab aliis laudabiliter mente ante consecrationem adhibeatur formalis) nec dicat ne quidem internè: Volo celebrare, consecrare. &c. sed certus sit, quòd intentionem habeat sufficientissimam hoc ipso, quòd timeat, ne desit: dum enim timet carentiam ejus tanquam malam, vult eam adesse, adeòque vult consecrare. Quòd si laboraret de resumenda intentione formali explicitâ, timor turbabit cerebrum, videbitúrque sibi non habere, aut menti obversabuntur hæc

verba: non vis celebrare, & ita committet irreverentiam, hærebit, & malè sustinebit personam Christi.

Verba consecrationis quomodo proferenda?

4ta. Verba consecrationis non dicat altius, quàm alia secretè dicenda. Si ob strepitum vel perturbationem fortè non audierit verba, moverit tamen linguam, & organa vocis, uti solet, quando audibiliter loquitur, nihil repetat, quia tunc timor de verbis expressis imprudens est. Dein mutatio alicujus syllabæ rarò mutat sensum ejus substantialem; ut si quis diceret: hoc est corpus meum: hic est calix sanguinis mei: quia satis est, quòd verba ex modo & circumstantiis, quibus hìc & nunc proferuntur, audientibus ingenerent sensum à Christo intentum, etsi corrupta per se sumpta in rigore eum non haberent: potéstque servire hæc regula: quando voces corruptæ non sunt aptæ hìc & nunc, si conjunctæ ingenerare alium sensum, quàm à Christo intentum, mutatio non est substantialis: hinc vel ideò non est licitum quidquam repetere.

Sine vi & nimia sollicitudine?

5ta. Verba consecrationis proferat sine metu, sine vi, sine anhelatione in hostiam vel calicem. sine nutu capitis; sed immotus, sicut alia verba profert; quia nimia sollicitudo rectè proferendi faciet, ut non rectè & cum debita reverentia proferantur.

Nihil re-

6ta. Caveat, ne ullum verbum repetat,

petat, quamvis timeat, ne non bene ex- *petat.*
presserit: si enim verbum, vel una sylla-
ba formæ Sacramenti sine rationabili
causa repetatur, est saltem veniale pec-
catum, quia irreverenter sustinet perso-
nam Christi. Qui verò judicare debet,
se confecisse Sacramentum v. g. rectè
pronuntiâsse formam quoad substantiam,
per se loquendo, peccat mortaliter, si re-
petat, quia esset id illudere institutioni
Christi; cùm judicare debeat, se nihil ef-
fecturum, & tentaret aliquid efficere; nec
posset seriò conditionem apponere. Ille
autem judicare debet, se confecisse Sa-
cramemtum, qui solùm leviter dubitat,
aut suspicatur, & timet, nescitque ipse,
cur timeat; eò quòd non occurrat moti-
vum prudens; sed hoc aut simile: fortè
malè pronunciavi; possum malè pronun-
tiâsse. Unde his contemptis debet per-
gere, ut monent AA. Dixi: *Per se lo-
quendo*, quia *Tamburinus*, *Gobat*, *Sporer*,
& alii putant, quòd, qui repetit formam
ut molestô scrupulô liberet, peccaturus
tantùm sit venialiter; quia ex anxio me-
tu offendendi Deum agit, videtur tan-
tùm levem irreverentiam ex impruden-
tia committere: imò juxta *Gobat* multi
excusantur ab omni peccato; quia sæpe
non apprehendunt inanitatem sui scru-
puli, & perplexi timent, ne magis pec-
cent non repetendo; cùmque non habe-

ant tempus examinandi sine suo rubore, & aliorum tædio, putant minùs malum esse repetere; neque intervenit temeritatis præsumptio, ubi est diligentia pietatis. At, sicut timorati omnes tenentur antè sibi formare conscientiam quòd opus non sit repetere, illáque dein stare contempto omni metu; ità multò magìs tenetur ad id scrupulosus; quia, si anxietati suæ cedat, invalescente habitu causa erit multiplicis & fortè gravis irreverentiæ.

Et si fueris distractus. 7ma. Si prolata jam forma advertat, se fuisse sub illa distractum, & nesciat, an fortè erraverit, non ideo licebit repetere etiam non scrupuloso, si formam soleat bene proferre; sed debet supponere, quòd bene protulerit; tum, quia ex communiter contingentibus est prudens præsumptio; nec possumus recordari omnium, inquit S. Thomas; tum quia attentio, & intentio virtualis sufficienter adfuit; cùm continuata fuerit actio ex priore formali inchoata. Idem ob eandem rationem faciendum, si quis jam longiùs progressus dubitare incipiat, an formam protulerit, eò quòd de eo judicandi speciale fundamentum non habeat, aut prolatæ non recordetur: In his casibus, & quandocunque non est prudens causa dubitandi, aut formidandi, sed leves tantùm oriuntur scrupuli de valore Sacramenti,

menti, nèquidem conditionatè est iteranda. Docent tamen *Gobat* & *Sporer*, in dubio; ubi minister non est scrupulosus potiùs inclinandum esse ad repetendum; id quod verum est in dubio de valore Baptismi, Ordinis, & alterius Sacramenti hìc & nunc necessarii ad justificationem peccatoris.

8va. Si incidat apprehensio Sacerdoti, an per tò *meum* non velit, aut voluerit significare suum corpus, aut tò *hic* pronuntiare adverbialiter; hanc apprehensionem, etsi sub ipsa consecratione vivacem, contemnat, & velut nugacem negligat, nec tenetur formare intentionem contrariam; quia certò adest intentio generalis prævalens, faciendi, quod faciendum est; nec censere potest, se velle peccare mortaliter, uti peccaret, si in alieno sensu sumeret verba illa.

9na. Si circa aliquid fiat quasi perplexus, & nesciat, hócne, an illud faciendum sit; non hæreat, sed statim agat, quod primo intuitu ipsi videtur melius; nec ab ista resolutione recedat, nec examinet, an bene hoc amplexus sit, sed pergat, neque turbetur, si postea advertat, se errâsse, quia excusat bona fides, quam habet sequendo prudentum consilium, séque ostendere in Sacrificio irreprehensibilem debet, & in populo vitare scandalum & admirationem. *Quid. si fiat quasi perplexus.*

10ma. Timorem, ne sit in statu peccati mortalis, excutiat; nec judicet, se in eo esse, nisi certò sciat, & juratò possit affirmare.

QUÆSTIO XIII.

Quomodo dirigendus scrupulosus circa Missam ritè audiendam?

270. *Intentio audiendi Missam.* RESP. Serviunt sequentes Regulæ; *Prima.* Non sit anxiè sollicitus de intentione Missam audiendi: sufficit enim implicita assistendi Missæ tanquam rei sacræ. Hanc autem habet, quia adit templum volens facere officium hominis Christiani, vel quod alii fideles faciunt. Item, qui adit, ut sua præsentia per Sacrificium Deum honoret, vel per illud beneficia impetret, aut gratias agat, pro peccatis satisfaciat, impleat præceptum. Item, qui adivit templum ex nulla alia causa, &c, adivit enim ex aliqua. Unde insaniæ species est scrupulari de intentione, si non constet de contraria.

Attentio. 2da. Etsi moderata sollicitudo adhibenda sit, ut habeatur attentio tum externa, tum interna aliqua; hæc tamen anxiè quærenda non est: externa enim habetur, modestè se gerat, & omittat omnem actionem incompossibilem cum attentione interna, seu, qua durante non possit attendere ad ea, quæ in altari aguntur,

guntur, qualis eſt ſcriptio, pictio, confabulatio de re ſeria, lectio attenta libri profani, &c. Attentio autem interna habetur, ſi quis externè ſe religioſè gerendo ſit ita conſtitutus, ut poſſit rationem reddere eorum, quæ geruntur in altari: hæc ordinariè ſtat cum diſtractione involuntaria, imò ſtare poteſt cum voluntaria. Docet enim experientia, quòd ſimul ad plura poſſimus attendere. Præterea docent non pauci AA. internam attentionem non requiri aliam, quàm v.g. orandi, colendi Deum, ex qua procedat oratio, vel cultus Dei xternus, & vi cujus quis dicatur exiſtere ſub ſpecie & cultu externo religioſè colentis Deum per Sacrificium.

3tia. Si parte aut Miſſa tota peracta angatur, ne fortè attentio requiſita defuerit, non audiat aliud Sacrum, ut ſcrupulo ſatisfaciat, ſed certò teneat, ſe ſatisfeciſſe: nec enim hoc difficile & periculoſum eſt moderatè ſollicito; nec plus ab eo requirit Eccleſia; docétque experientia, quòd iſti ſcrupulo cedentes poſt ſecundum, & tertium Sacrum auditum, non ſint angore liberi; imò minus putent, ſe ſatisfeciſſe audiendo ultimum, quàm primum. Quòd ſi & timeat, ne in pueritia attentio requiſita in Miſſa defuerit, ſciat, quòd pueri, & rudes non teneantur ad tantam attentionem, ad quam alii; quia talis, utpote moraliter illis impoſſi-

Non audiendum aliud Sacrum in ſcrupulo.

possibilis, ab iis non exigitur. Consultum tamen est pro majore animi quiete, si dubium sit prudens, de eo semel, prout conscientia dictat, in confessione se accusare. In quo loco, qualis requiratur præsentia corporalis, doceat Confessarius pænitentem, si dubitet; uti & cujus partis omissio constituat peccatum grave, & inducat obligationem audiendi aliud Sacrum.

QUÆSTIO XIV.

Quomodo dirigendus scrupulosus circa fraternam correctionem seu monitionem, quâ proximus revocatur à peccato?

271. *Requisita ad obligationem fraternæ charitatis.* RESp. Dirigi poterit his Regulis: *1ma.* Per se loquendo, non est obligatio in privatis corrigendi veniale proximi, nisi quis facilè possit: esset enim onus nimis grave, obligatio corrigendi venialia singula passim occurrentia, vergerétque potius in perturbationem pacis, quàm fructum charitatis,

2da. Ut sit obligatio corrigendi vel impediendi mortale proximi. facturus correctionem debet esse idoneus, & posse id facere sine gravi suo incommodo, juxta ordinem charitatis. Hinc scrupulosus rarò tenetur statim corrigere; si enim sciatur esse nimis anxius, ridebitur, dein nimia sollicitudine sua impinget ipse, & fatigabitur.

3tia.

3tia. Debet adesse spes fructûs: desperato enim fine cessant media.

4ta. Peccatum proximi regulariter debet esse moraliter certum, ut teneretur privatus corrigere: unde errant scrupulosi, qui, dum audiunt alios loquentes, statim suspicantur, an non sint proferenda turpia aut detractoria; putántque debere se abire, vel monere: hæc enim suspicio sæpe temeraria est. Et quanquam referantur defectus & peccata proximi, tamen sæpe aut detractiones leves sunt, aut delicta sunt publica, quod nescit ille meticulosus. Unde non rarò imprudenter, & non sine injuria loquentis corriget.

5ta. Si peccatum sit præteritum; ut sit obligatio corrigendi, proximus debet esse in gravi indigentia, qualis esset, si foret in certo vel probabili periculo relabendi, aut moriendi in peccato, nisi per se succurratur: Hinc si sit alius, qui prudenier credatur correcturus, aut si lapsum meritò judicetur emendaturns, monitione opus non est, nisi aliud exigat bonum commune.

6ta. Si revera sit obligatio corrigendi, correctio non ideo statim facienda est, quia sæpe in præsenti non est spes fructûs: sed differri potest in tempus opportunum, ubi speratur fructus major: Unde iterum errant meticulosi, existimantes

Potest quandoque differri.

tes ſimul atque audiunt aliquid contra proximum, id ſibi refutandum eſſe: tum quia ſæpe melius conſulitur proximo, ſi cœpta detractio ſinatur abſolvi, quàm ſi abrumpatur; cùm ſæpe in fine minus, quàm in principio appareat delictum proximi, & relatæ circumſtantiæ id imminuant; tum quia detrahenres ſæpe nolunt videri errâſſe, & magis exaggerant & confirmant delictum. Hinc æqualis rarò, inferior rariſſimè tenetur corrigere detrahentem.

QUÆSTIO XV.

Quæ ſint regulæ præcipuæ, quibus ſe ipſum dirigat ſerupuloſus?

RESp. Colligantur ex dictis; ſúntque ſequentes:

Præcipua pro ſcrupuloſis dictamina.

1ma. Frequenter à Deo magna cum humilitate, & plena reſignatione, petat lumen & gratiam ſe dirigendi, & obſequendi ſuo Confeſſario.

2da. Uno eodémque docto & prudente utatur Confeſſario conſtanter, ejus ductum humiliter ſequatur exactè in omnibus, non petat, nec inquirat dictorum rationes, certóque ſibi perſvadeat, ſe ſequendo non peccaturum; etſi (quod non præſumat) eum errare contingeret. Hoc eſt medium præcipuum, ſine quo non liberabitur.

3tia.

3tia. Ubi Confessarius edixerit, quòd intelligat statum pœnitentis jam satis, quoque is scrupulis angatur; id indubitatè credat: aliàs Confessarium aut mendacii, aut temeritatis, vel ignorantiæ temerè arguet, & dictis ejus aliis non obsequetùr, frustraque laborabitur.

4ta. Scrupulis nunquam cedat, sed eos velut inania phantasmata contemnat, & contra operetur: aliàs habitum acquiret, & de uno labetur in alium. Unde.

5ta. Ut satisfiat scrupulo, nullius peccati dubii apud Confessarium mentionem faciat, si scrupulus pergat vellicare, ferat æquo animo molestiam, sibíque persvadeat, si huic cedat, alium secuturum, ut experientia docet. Si ergo non potest esse liber omni inquietudine, ferat hanc lubens pro expiatione peccatorum suorum cum firma spe quietis tandem futuræ.

6ta. Discat, se ipsum dirigere ex principiis à Confessario datis, nec ad eum recurrat, nisi dum Confessio peragenda est.

7ma. Sit brevis in examinanda conscientia. Si occurrat cogitatio de examinando aliquo peccato, eam rejiciat ad tempus ordinarii examinis, nec judicet se peccâsse graviter, nisi sine ullo examine, juramento, si necesse foret, id affirmare posset. Si timeat ne jam pec-

ca-

caverit, dicat cum fiducia: Domine ne irascaris, si cadant pupilli tui. Scis, quàm miserabilis sim, adjuva me, ne unquam offendam te; & durante anxietate non examinet; sed rejiciat in aliud tempus, quo caput erit serenum; in quo si prudens sit dubium, examinare paucis poterit, sed petito priùs à DEO lumine, qui suis deesse non solet: durante enim anxietate aptus non est ad ferendum judicium prudens.

8va. Diligenter studeat mortificare judicium proprium, cujus si amator est, non curabitur, nisi aspiret specialis gratia, quàm expectare non potest.

9na. Vitet otium, & tristem solitudinem: unde semper habeat, quô occupetur; excitétque animum ad gaudium spirituale de DEI Domini nostri bonitate, clementia, misericordia, omnipotentia; & serviat DEO in lætitia. *Hilarem datorem diligit Deus.*

QUÆSTIO XVI.

Quibus pœnitens ad perfectionem tendens, inordinatè tamen anxius de statu gratiæ sit erigendus?

273. *Erigendus signis gratiæ.* RESp. Erigendus est signis seu effectibus præsentis gratiæ:: quamvis enim Deus, ut in humilitate conservaret nos, noluerit nos esse certos de sta-

ſtatu gratiæ certitudine fidei, dicente Eccl. cap. 9. *Sunt juſti; atque ſapientes, & opera eorum in manu DEI, & tamen neſcit homo, utrum amore, an odio dignus ſit, ſed omnia in futurum ſervantur incerta;* ſic tamen nos voluit eſſe humiles, ut non ſimus diffidentes, ſigníſque præſentis gratiæ nos dignatus eſt, ex quibus de ejus ſtatu moralis certitudo haberi poſſit. Signa autem ſunt ſequentia:

1mum. Magnum peccati commiſſi odium, & horror admittendi, juxta illud Pſalm. 96. *Qui diligitis Dominum, odite malum:* ſi ſincerè abominaris quæcunque peccata, moríque potiùs ſis paratus, quàm Deum gravì peccato offendere, ſine dubio crede, inquit S. Baſilius, te liberum eſſe à peccatis. 274. *Quæ illa.*

2dum. Obſervatio mandatorum, juxta illud Chriſti Joannis 14. *Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt, qui diligit Me.* Certiorem te reddet hoc indicium, ſi accedat obſervatio conſiliorum, vel ſerventur mandata ex puro Deo placendi deſiderio etiam in naturæ contrariis. Hôc argumentô Chriſtus inſtante paſſione teſtatus eſt amorem ſuum erga Patrem dicendo: *Ut cognoſcat mundus, quia diligo Patrem, ſurgite, eamus.*

3tium eſt, proximi propter Deum dilectio non otioſa, ſed laborioſa, juxta illud: *Hoc mandatum habemus à Deo, ut, qui diligit*

diligit Deum, diligat & fratrem suum. Itáque, si proximo propter Deum benefacis, si compateris, & succurris in miseriis, si bona reddis pro malis, noli diffidere de statu gratiæ: ignis pictus non urit, charitas ficta sic non operatur.

4tum. Sincera cum vero dolore, firmóque proposito peccatorum omnium confessio, ita ut nullius peccati gravis te conscientia accuset, juxta illud Joannis Epist. 1. cap. 3. *Charissimi, si non reprehendit nos cor nostrum, fiduciam habemus ad Deum.* Et illud Eccl. 13. *Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia.* Certiùs redditur hoc indicium, si accedat vita diu nullô peccatô gravi contaminata! nam juxta communem Theologorum sententiam homo etiam fidelis in præsenti naturæ statu cum ordinariis gratiæ auxiliis non potest potentiâ morali per longum tempus sine gratia habituali abstinere ab omni peccato mortali, dicente Christo Joannis 15. *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet.* Unde lapsus in mortale, ordinariè per notabile tempus non abstinebit à pluribus, quia cor habet à Deo aversum, creaturísque addictum, & deest specialis Dei protectio & gratia. Quare, qui Deo serviens diu non peccavit graviter, confidere meritò potest, se in gratia esse Dei, *Da mihi animam,* inquit S. Ber-

S. Bernardus, *cui vivere Christus non tantùm sit, sed & jam diu fuerit, non ambigo sponsum adesse.*

5tum. Horror venialium, & amor DEI singularis; qui enim raro plenè deliberatè peccat venialiter, sique per subreptionem & fragilitatem veniale admiserit, illico dolet, non acquiescens, donec illud pœnitentiâ eluerit; qui Deum singulari amore complectitur, de ejus perfectionibus gaudet, de ejus cultu sollicitus est, déque illo Deo gratulatur, dubitare non potest, se à Deo amari; & in gratia esse: *Non dubitet anima,* inquit S. Bernardus, *se amari, si amet.*

Hæc moralem faciunt certitudinem de statu gratiæ, cui non parum accedit, si quis desiderium in se sentiat, magis & magis in spiritu proficiendi, plura & plura pro Christo patiendi: *Qui enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.* Et *Ipse spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quòd simus filii Dei.* Nec obstat, quòd dicitur Ecclesiastici quinto. *De propitiato peccato noli esse sine metu:* nam, ut ex contextu patet, sensus est, noli ideo licentiùs vivere, & addere peccata peccatis.

APPENDIX

SEU
INSTRUCTIO PRACTICA,
ET
METHODUS,
DISPENSATIONES

Aliásque Gratias petendi, & impetratas exequendi.

Cùm instructionem Neo-Confessarii pro modulo meo jam absolvissem, placuit quibusdam, ut Methodus Dispensationes, aliásque Gratias à Praelatis Ecclesiasticis petendi, & impetratas exequendi subjungeretur in gratiam eornm, qui vel modum pro iis supplicandi, aut à quibus impetrari possint, ignorant; eorum voluntati ut obsequerer, quae in Authoribus dispersa reperi, collegi in breve Compendium, cujus divisionem & Seriem his subjicio.

DIVISIO ET SERIES
APPENDICIS.

2.

INSTRUCTIO PRACTICA

DE *Dispensationibus, aliisque gratiis petendis, & exequendis.*

CUm dispensatio sit actus jurisdictionis, quô legis obligatio relaxatur in particulari casu, vel eum particulari persona, ita, ut maneat quoad alios casus vel personas, hinc potestas dispensandi non competit, nisi habentibus jurisdictionem in foro externo, aut ab his privilegium: quia autem non omnibus est eadem facultas, sed quibusdam restricta, atque non pauci Confessarii & Pastores ignorant, quòd in certis casibus recurrendum, quâque formâ petenda dispensatio; existimavi, rem me facturum non ingratam, si ea, quæ in Authoribus dispersa leguntur, in brevi compendio exhiberem, remittendo potissima ad partes Theologiæ moralis, quæ ad validam, licitámque dispensationem requiruntur.

§ I.

De Dispensatione in Festorum observatione.

1. *In festis.* IN hac potest dispensare 1mo Episcopus. 2dò. Parochus, etiam præsente Episcopo, quoad labores serviles, ubi con-

consvetudo obtinet, aut non est facilis accessus ad Episcopum, secus si consvetudo sit contraria. Et quidem Episcopus, si causa justa adsit, in festis jure communi etiam inductis pro omnibus Diœcesanis: Parochus verò pro Parochianis tantùm dispensare potest. 3tio. Superior religiosus pro suis subditis, non tamen pro famulis sæcularibus. 4to. Papa potest etiam sine causa validè dispensare pro omnibus. Deinde, qui habet ordinariam dispensandi potestatem, potest eam delegare alteri, ut dispenset, si causam velut sufficientem approbaverit. Denique si adsit causa moraliter certò excusans, non est opus dispensatione Superioris, nisi fortè ob scandalum, quod oriretur? si labor servilis publicè exerceretur. *La Croix l. 3. n. 584.*

§. II.

De Dispensatione in Jejunio Ecclesiastico.

REsp. Dispensare in hoc possunt 1mo Episcopi. 2do. Parochi, ubi consvetudo legitima sic habet. 3tio. Prælati, & ejus Vicarii respectu suorum Religiosorum, non tamen Confessarii, licèt cæteroquin Privilegiati quà Confessarii. Causæ autem dispensandi sunt impotentia, debilitas, labor, & aliæ referendæ p. 2, Theolog. Moral. N. 177. Pro di-

2. *In Jejunio.*

spensatione universali in jejunio videtur requiri causa moraliter certa, pro dispensatione autem cum particularibus sufficit una ex causis non totaliter, attamen aliquo modo excusantibus à jejunio. Ratio primæ partis est. quia lex universalis est in possessione certa, à qua non debet universaliter dejici ob causam dubiam, & hinc Ecclesia sollicitè inquirit in causas majores pro dispensatione universali, quàm pro particulari. Quare *juxta P. La Croix l. 3. p. 2. num. 1308.* pro universali dispensatione non sufficit sola penuria piscium: illâ enim uterentur multi nobiles & divites, in quibus fortè causa illa non subsisteret. Videtur tamen sufficere certum periculum morborum ob pisces infectos. Ratio secundæ partis est, quia si cum particularibus tantùm dispensetur, lex communis adhuc observatur ab aliis, sique adsit causa gravis certa, non esset opus dispensatione; quare satis est, si causa sit dubiè sufficiens. Quòd si advertatur minùs sufficiens, misceri poterit commutatio, v. g. injungendo orationem vel eleemosynam. *La Croix l. 3. p. num. 1308.* Qui ab initio Quadragesimæ obtinuit dispensationem ob morbum, si restituta valetudine causa dispensationis omnino cessset, cessat dispensatio, si autem dubium sit, adhuc potest esse illius usus. Qui dubi-

dubitat, an ex jejunio secuturum sit grave damnum, tenetur recurrere ad Superiorem, nisi periculum sit in mora. Si Episcopus dispenset in Quadragesima in esu carnium, & dubitetur, an sæpius de die iis vesci liceat, interrogandus est, quia dispensatio est strictæ interpretationis.

§. III.
De Dispensatione in impedimentis Matrimonii.

QUÆSTIO I.
Quis possit dispensare in impedimentis Matrimonii?

REsp. I. In omnibus impedimentis tantùm impedientibus potest dispensare Summus Pontifex, Episcopus verò in aliquibus; non tamen in omnibus; nam potest dispensare in tempore sacro Adventûs, & Quadragesimæ, in Proclamationibus, & interdicto à se vel inferiore lato, non verò regulariter in voto reservato; nec in sponsalibus; quia solus supremus Princeps potest ex gravi causa tollere jus acquisitum tertio; talis autem non est Episcopus, sed in spiritualibus Solus summus Pontifex. 3. *Quis in impedientibus tantùm?*

Resp. II. In impedimenris jure naturæ dirimentibus, uti sunt error, ligamen Matrimonii consummati, ætas, impotentia, consangvinitas in primo gradu lineæ rectæ, nec Summus Pontifex dispensare po- 4. *In dirimentibus Ecclesiasticis Papa.*

potest, attamen potest juro ordinario dispensare in omnibus jure tantùm Ecclesiastico dirimentibus, nullus vero ipso inferior, nisi ex ejus concessione. Ratio primæ partis est, quia non potest supplere consensũ errore impeditũ; nec dissolvere Matrimoniũ consummatum, aut facultatẽ dare viro ducendi plures uxores, nec ineptum ad Matrimonium ex natura, vel aliunde perpetuò impotentem reddere aptum, & potentem, nec in lege naturæ absoluta dispensare. Ratio 2dæ partis est, quia illa impedimenta liberè sunt statuta ab Antecessoribus Pontificibus, quibus par est potestate Pontifex succedens. Ratio 3tiæ partis est, quia inferior nihil potest in voluntatem superioris sine hujus consensu,

5. *Et aliquando Episcopus.* Resp. III. Ex tacita concessione Pontificis, etiam seclusâ speciali facultate, potest Episcopus pro foro conscientiæ tantùm quandóque dispensare in impedimentis dirimentibus, in quibus solet Pontifex dispensare saltem post Matrimoniũ bona fide invalidè contractũ, non vero in iis, quibus non solet, aut nonnisi difficillimè dispensat Pontifex. Prima pars constat ex consvetudine & praxi Episcoporum, sic exigente bono communi animarũ. Ratio 2dæ partis est, quia non censetur Pontifex consentire, ut Episcopi dispensent in iis, in quibus ipse non solet dispensare,

ſare, ut in impedimento conſanguinitatis in gradu lineæ rectæ & primo lineæ ob liquæ, conjugicidii publici, diſparis cultû s, ex voto ſolenni, ordine ſacro, clandeſtinitate; ſecus eſt de impedimentis affinitatis, publicæ honeſtatis, conſanguinitatis in gradu remotiore lineæ obliquæ, &c. declaro aſſertionem.

1mò. Poteſt Epiſcopus diſpenſare in ejuſmodi impedimentis poſt contractum Matrimonium, ſi hæc concurrant: 1mum. Si Matrimonium ſit publicum. 2dum. Si impedimentum ſit occultum, ita ut duobus ſaltem teſtibus probari non poſſit. 3tium. Si Matrimonium ſit initum bona fide, ſeu cum ignorantia impedimenti. 4tum. Si ex ſeparatione ſequeretur ſcandalum. 5tum. Si non ſit facilis acceſſus ad Papam ob paupertatem, vel aliam cauſam, vel certè ob periculum uſûs matrimonii putatitii, & peccatorum ex eò in tanta dilatione diſpenſationis. Atque his concurrentibus poteſt Epiſcopus diſpenrare etiam in primo affinitatis gradu, uti ſi Cajus cognoviſſet, matrem, & dein duxiſſet filiam, aut filiam, & dein duxiſſet ſororem.Ità Authores apud *La Croix hic n. 835.* & *Cardenam in 2da criſi diſſ. 2. art. 13. q. 1.* communiſſimè. Et juxta pleroſque ſufficit, quod alteruter bona fide contraxerit cum inculpabili ignorantiâ impedimenti, etſi ſci-

6. *In quibus caſibus?*

verit

verit consanguinitatem, quia innocenti non debet nocere alterius malitia. Si autem uterque sciverit impedimentum, non poterit Episcopus dispensare, quia Tridentinum Sess. 24. de reformatione matrim. cap. 5. excludit à spe dispensationis eos, qui scientes impedimentum, vel id ignorantes, neglectis proclamationibus contrahere præsumpserint. Dicitur autem neglectis proclamationibus, quia, si proclamationes cum licentia superioris omtssæ sint, spe dispensationis non privantur, sed potest Episcopus dispensare cum invalidè bonâ fide conjunctis; quod & affirmant Gobat, Perez & alii, etsi impedimentum sit publicum, quando separatio fieri non potest sine gravi damno, vel ob paupertatem solvi non possunt expensæ pro recursu ad Papam faciendæ, sique separentur, oriretur infamia, vel scandalum, imò &, si conjuges divites separari non possent, & versarentur in periculo incontinentiæ ob moram temporis pro impetranda dispensatione à Papa necessarii. Ratio horum est; tum quia non censetur Pontifex potestatem sibi à Christo concessam in bonum commune animarum, restringere in earum detrimentum; tum quia sic consuetudo Episcoporum habet, quæ utpote non ignota Pontificl declarat ejus consensum, quo confert jurisdictionem, & le-

gi suæ derogat. Ob has rationes potest etiam Episcopus in ejusmodi impedimentis, occultis saltem, dispensare pro matrimonio contrahendo, quando est urgentissima necessitas salutis animæ, & non est aditus ad Papam, vel ob moram est periculum incontinentiæ, vel alterius mali gravis spiritualis, ita A.A. communissimè apud *La Croix n.* 838. & ita declarâsse Sixtum V. *Pyrrhus Corradus* testatur *in praxi dispensationum l. 8. cap.* dixi autem *Si versentur in periculo ob moram:* Nam si casus moram patiatur: & Episcopus non habeat specialem facultatem, eam autem habeat Nuntius Apostolicus, ad hunc recurrendum foret; propterea enim illi pro his partibus datur specialis facultas; si tamen nec hic specialem facultatem haberet, posset in necessitate dispensare etiam Episcopus.

2do. Potest probabiliter Episcopus habens potestatem dispensandi dispensare, si sit certus adesse causam dispensandi, etsi dubitet, an sit sufficiens. Ita cum *Sanch, Tamb. P. La Croix, l. 1. n. 804.* quia potestas dispensandi est latæ interpretationis, nec dispensaturus tenetur ad tam rigidum examen causæ, si autem postea deprehendatur, causam fuisse insufficientem, tenent *Sanch. Tamb. Gobat. Illsung. d. 2. nu.* 54. dispensatum posse pergere uti dispensatione, eo quod ex pia inter-

interpretatione prudenter præsumatur consensus superioris; verùm La Croix cum aliis negat saltem, si appareat nullam adfuisse causam, quia superior non censetur consentire in dispensationem sine causa factam.

3tio. in dubio, an opus sit dispensatione, quia reservatio potestatis dispensandi est odiosa; & Ecclesia meritò præsumitur non reservare dispensationem casus dubii, ita *Krimer hic n.* 2043. *Barbosa*, & alii.

4to. Validè dispensat Episcopus, quando adest error communis cum titulo colorato, quòd possit dispensare, quia Ecclesia tunc supplet defectum, secus dicendum, si tantùm sit error in Episcopo, v. g. si valens tantùm dispensarè cum pauperibus, putavit esse pauperem, cum quo dispensavit, & re ipsa talis non fuit, quia deest Episcopi intentio, quæ se non extendit ultra facultatem sibi concessam.

5to. Si Episcopus putans se posse dispensare in impedimento publico. dispensârit, & postea Matrimonio jam à multis annis in facie Ecclesiæ contracto, intelligat se non posse dispensare in eo, poterit jam in impedimento, quod creditur sublatum, dispensare, quia jam est occultum, Ita *La Croix n.* 844.

Cæterùm quando Episcopus dispensat in casibus occultis ex tacita concessione Papæ,

Papæ, hoc tantùm juvat pro foro conscientiæ, sique impedimentum dein publicum fieret, & si dispensatio in suo valore persisteret, tamen sequentes Episcopi, si nollent credere dispensationem intervenisse, possent ad vitandum scandalum separationem imperare. *La Croix n.* 845.

Resp. IV. Episcopi in Germania communiter per extraordinariam facultatem, à Sede Apostolica concessam possunt extra necessitatem dispensare pro foro externo. 1mo cum pauperibus & miserabilibus in 3tio, & 4to consangvinitatis, & affinitatis gradu simplici & mixto cum 3tio, non in 3tio mixto cum 2do, ut Roma declaravit apud *La Croix n.* 863. pro Matrimoniis etiam contrahendis. Pro contracto autem revalidando dispensare possunt cum hæreticis pauperibus conversis etiam in secundo simplici & mixto, dummodo non attingat gradum primum, & in his casibus declarare prolem legitimam; non tamen cum pauperibus hæreticis nondum conversis. 3tio. Possunt dispensare cum divitibus etiam super impedimento publicæ honestatis ex sponsalibus proveniente, sine tamen præjudicio alterius. Item in impedimento criminis, neutro tamen Conjuge machinante. Denique in impedimento cognationis spiritualis, præter-

7. Quando Episcopi Germaniæ extra necessitatem?

quam

quam inter levantem, & levatum. Hæ tamen facultates non conceduntur, si mulier rapta sit, & adhuc existat in potestate raptoris.

8. *Quid, si una pars sit acatholica.* Colliges, non posse Episcopum dispensare in Matrimonio contrahendo, si una pars sit acatholica, quia Papa non solet cum iis dispensare; imò nec videtur Episcopus posse dispensare pro foro interno cum talibus post contractum bona fide cum impedimento occulto, v. g. affinitatis, quia nec S. Pœnitentiaria dispensat, nisi pars acatholica convertatur. An Episcopus potens dispensare in singulis impedimentis, v. g. ex incestu & adulterio seorsim, possit, si utrúmque concurrat, dubium est: negat communior, vide tamen *La Croix n. 920.*

9. *Quis possit restituere jus petendi debitum,* Resp. V. Possunt Episcopi etiam citra specialem facultatem dispensare cum impeditis ad petendum debitum, ut habet communissima: etsi enim id non habeatur jure scripto, ita tamen habet consvetudo & praxis Pontifici nota. Idque tenent D. D. sive matrimonium tantùm sit ratum, sive consummato superveniat impedimentum affinitatis, vel cognationis spiritualis. Idem tenet Castropalao, si quis contraxerit matrimonium obstrictus simplici castitatis voto. Possunt quoque Regulares, quibus facultas a suis Superioribus communicatur, restituere

jus

jus petendi debitum, non tamen vi privilegiorum suorum in impedimento aliquo dirimente dispensare etiam pro foro interno, quia non satis constat facultatem illlam esse iis concessam, aítque Cardenas, oppositum esse vix tenuiter probabile.

QUÆSTIO II.

Quæ exprimenda sint in supplicatione pro dispensatione in impedimentis dirimentibus matrimonium?

NOta. Duplex pro concedendis dispensationibus à Pontifice Romæ erectum est tribunal. Primum dicitur *sacra Pœnitentiaria*, secundùm *Dataria*, ad quam quoque pertinet Cancellaria, & præfectura Brevium, vocatúrque etiam officium minoris gratiæ. Sacra Pœnitentiaria dispensat tantùm pro foro interno in impedimentis omnibus juris Ecclesiastici, occultis tamen duntaxat, tam ad contrahendum matrimonium, quàm revalidandum nulliter contractum, exceptô impedimentô consanguinitatis, in quo non dispensat ad contrahendum, sed solùm ad permanendum in contractu, & quidem in tertio tantùm vel quarto gradu: si ab hoc tribunali petatur dispensatio, non exprimuntur vera nomina dispensandorum, sed solùm ficta v. g. Titius, Berta, aut per litteras A. B.

10. *Sacra Pœnitentiaria, & dataria in quibus dispenset?*

C. scribi autem potest à quocunque & quâcunque linguâ: nam sacra Pœnitentiaria suos ex quacunque regione Pœnitentiarios subordinatos habet. Dataria seu Cancellaria dispensat in impedimentis notoriis & publicis pro foro etiam externo, & pro foro interno in secundo gradu consanguinitatis, quamvis occulto, scribi autem debet ad aliquem alium, qui Romæ tradat libellum supplicem.

II. *Impedimentum occultum.* Nota 2do. Impedimentum, ob quod invalidaretur matrimonium, occultum dicitur, quod vel nulli notum est, vel si uni alterive innotuerit, ad forum contentiosum nondum est deductum; unde si nequeat probari duobus saltem testibus, aut licèt probari possit, si necdum sit probatum, non censetur adhuc publicum facto, vel jure: sed nisi sit famâ publicum, censetur adhuc occultum, etsi foret violenta suspicio, vel mussitatio de eo, quia posset adhuc aliqua tergiversatione celari; útque hìc censeatur publicum, debet sciri à multis: quamdiu enim aliquis non laborat infamiâ publicâ, tamdiu obviatur publico scandalo, adeoque censeri debet occultum, dummodo personæ, quibus notum est, sint infra decem, inquit Pignatelli. Ita *La Croix l. 6. p. 3. nu.* 870. Imò licèt aliquod sit naturâ suâ publicum, v. g. cognatio spiritualis, utpote contracta in facie Ecclesiæ, fieri tamen

tamen potest per accidens, ut sit occultum, v.g. ob diuturnitatem temporis, in quo contractum est, ob distantiam loci à loco, in quo est contractum, per mortem eorum, qui fuerunt conscii, per ignorantiam hujus contractionis.

Nota 3tio. Per forum hìc intelligitur judicium, jurisdictio, potestas, éstque aliud externum, seu forum fori, in quo tractantur causæ in ordine ad externam gubernationem Reip. sive Ecclesiasticæ, sive Sæcularis; aliud internum, quod dicitur forum poli seu conscientiæ, in quo tractantur, quæ præcisè ad internum animæ statum pertinent: quòd si interveniat Sacramentum pœnitentiæ, dicitur forum internum Sacramentale, secus non Sacramentale, ut si quis extra Sacramentum absolvatur à censura, vel reservatione peccati; quare forum conscientiæ est quid commune foro Sacramentali interno, & quando dicitur Pœnitentiariam absolvere in foro interno, sensus est, quòd absolvat in foro conscientiæ non Sacramentali in ordine ad conscientiam dirigendam, ut sine peccato procedat. His notatis: 12. *Forum in- & exter- num?*

Resp. In supplice libello exprimenda sunt sequentia: 13. *Exprimenda.*

Exprimendum 1mo. Nomen & cognomen Oratorum & nomen Diœcesis, si petatur dispensatio pro foro externo; si autem petatur pro foro interno, non est

opus, ut dixi, exprimere vera nomina Oratorum, nec Diœcesin, vel locum originis ipsorum, quia hæc re ipsâ non remittuntur in Diœcesanum, sed ad Oratorem ipsum, vel quem is designaverit; quod ut rectè fiat, debet exprimi in fine nomen & cognomen, cui rescrribendum est, Item nomen civitatis, oppidi, in quo moratur. Unde satis est, si petat rescriptum dirigi, v.g. Treviros ad P. Societatis Jesu, exprimendo nomen & cognomen, vel alium quemcunque, qui tradet illud Oratori, & Orator eliget Confessarium, qui dispensationem exequatur secundùm dicenda.

2do. Exprimendum est impedimentum ipsum, quale in se est, & unde proveniat, an ex matrimonio rato, an ex sponsalibus, an ex copula licita, vel illicita, hinc si impedimentum sit affinitas, & scribatur consangvinitas, dispensatio est irrita, uti & si scribatur quartus gradus pro tertio, non verò si scribatur tertius pro quarto, quia remotior includitur in propinquiore ejusdem rationis: unde ab hoc ad illud valet argumentatio; secus, si minus in majore non includatur.

3tio. Si adsint plura impedimenta sive ejusdem, sive diversæ rationis. v. g. cognatio carnalis & spiritualis, vel duplex consanguinitas, aut duplex affinitas, debet utraque exprimi, & super singulis peti

peti dispensatio, ut si Titius ducat matrem Caji, & ex ea generet Petrum, & Cajus vicissim ducat matrem Titii, ex qua generet Catharinam, tum enim Petrus & Catharina sunt ex duplice capite consanguinei, potéstque uxor Caji dicere de Petro, hic est filius filii mei: & frater mariti mei: uxor verò filii de Catharina: hæc est filia filii mei & soror mariti mei, vel si quis cognoverit duas sorores, & cupiat ducere tertiam earum sororem: secus si quis antę executionem dispensationis unam tantùm sæpiùs cognovisset: posset tamen, ubi duo impedimenta concurrunt, unum occultum, alterum publicum, pro foro externo peti dispensatio à Dataria in impedimento publico, & à sacra Pœnitentiaria pro occulto, si absque infamia publicari non posset v.g. affinitas ex copula illicita; si autem copula foret publica, illius omissio redderet dispensationem invalidam, quia stylus curiæ exigit illius expressionem, uti declaravit S. Congreg. teste *Corrado lib. 8. c. 1. num.* 37. Nec opposita sententia aliquorum apud *La Croix num.* 922. est practicè probabilis, teste Cardena.

4to. Quando Sponsus & Sponsa conjuncti sunt in consanguinitatis vel affinitatis gradu inæquali, quamvis ad valorem dispensationis sufficiat, ut declaravit Pius V. Annò 1566. exprimi remoti-

orem, quia tantùm hujus, nisi propinquior sit primus, habetur ratio *ex Capit. finali consang.* cùm consanguinei distantes in gradu dispari intelligantur tantum distare inter se, quantum remotior distat à communi stipite, sícque gradus remotior trahat ad se proximiorem quòád rationem distandi, adeoque etiam quòád dispensationem; nihilominus expedit utrumque exprimere: nam aliàs, ut licitè procedatur ad expeditionem dispensationis, requiruntur literæ declarativæ; quòd non obsit gradus propinquior, ut eorum, qui putarent ex defectu dispensationis in gradu propinquiori matrimonium esse nullum, vitetur scandalum; quod quia non immineret, si impedimentum esset occultum, aut crederetur per dispensationem esse sublatum, aut si aliter posset evitari scandalum, fidem faciendo ex motu Pii V. gradum proximiorem non officere valori, possent juxta *Platelium p. 5.* num, 1184. *Aversam, Tamburinum, Pontium,* Oratores absque mortali negligere litteras illas declaratorias; Ordinarius tamen ex præcepto Papæ præcipientis declaratorias illas in ordine ad forum externum, non potest absque illis dispensare sine mortali peccato. *La Croix sub num.* 862. §. *Non obstat imo in fine.* Dixi: *nisi gradus propinquior sit primus;* nam hic necessariò exprimendus est.

5to.

5to Exprimenda est causa motiva, v. gr. *Incompetentia dotis, ætas sponsæ*, si sit superadulta, hoc est, egressa annum 24. & paris conditionis sponsum non invenerit, *evitatio scandalorum. infamia mulieris*, ut, si à sponso sit corrupta, vel ex familiari conversatione sit orta suspicio, etsi falsa, copulæ.

6to. Qui petit dispensationem, ut ducat à se cognitam, consanguineam, vel affinem juxta Sanch. debet exprimere copulam, quod negat Krimer cum aliis.

7mo. Qui secundam dispensationem petit, debet meminisse prioris, si hoc necesse sit ad impedimentum plenè cognoscendum, vel jus hoc requirat secundùm dicenda in Theolog. Moral. p. 2. n. 587.

8vo. Si petenda sit dispensatio pro pauperibus, exprimenda est paupertas, non quidem pro valore dispensationis, sed pro minuendis sumptibus.

9no. Si petatur dispensatio pro matrimonio invalidè contracto, exprimendum est, an sit contractum servatâ formâ Trident. in facie Ecclesiæ, sive præmissis proclamationibus, aut cum dispensatione in iis, &c.

QUÆSTIO III.

Quid observandum sit ad impetrandam dispensationem matrimonialem in forma pauperum pro foro externo?

CUria Romana dispensationem conce- 14.

Certa taxa cui quandoq; solvenda. cedere solet pro foro externo, vel in forma ordinaria, vel in forma pauperum. Quando eam concedit in forma ordinaria, certa taxa pecuniæ pendenda est, varia tamen pro diversitate graduum, circumstantiarum personæ, causæ & temporum; vel in mulctam & pœnam, ut tales impediti abstineant, si nolint talem pœnam solvere, ac deterreantur à nimio lapsu, ne antiqui Canones, matrimonia cum tali impedimento ineunda improbantes, vilescant: impenditur autem tum in sustentationem Officialium Curiæ Romanæ, tum in alias necessitates publicas, ut proinde tanquam injusta improbari non possit, cùm occupatis in aliorum gratiam debeatur sustentatio, quam & Evangelii Prædicatoribus Christus concessit. Si verò concedat dispensationem in forma pauperum, concedit eam gratis ita, ut illa taxa non exigatur, etsi Agenti sit aliquid pendendum; fit autem ea dispensatio non solùm à Papa, sed etiam ab Episcopis in casibus iis concessis; ut declarat consuetudo, & praxis, & à Papa quidem non nisi ob copulam, vel suspicionem copulæ ab Oratoribus habitæ, vel potiùs ob mulieris infamiam, & scandala verosimiliter, nisi matrimonio jungantur, secutura; à Nuntio autem Apostolico, & Episcopis ex speciali privilegio dispensantibus etiam ex aliis causis. Imò si

si Episcopus vi specialis privilegii dispenset, dispensatio semper gratis, & sic in forma pauperum etiam cum divite fieri debet, quia specialibus facultatibus Episcopis Germaniæ concessis semper additur hæc clausula: *Et præfatæ facultates gratis, & sine ulla mercede exerceantur.* Cúmque facultates illæ singulis quadrienniis vel quinquenniis exspirent, sempérque cum dicta clausula concedantur, non potest consuetudine præscribi contra illam juxta *Reiffenstuel.*

Dubium hìc est, quinam censeantur pauperes canonicè, ut gaudere possint dispensatione in forma pauperum? Pauperes quidem canonicè sunt non solùm mendicantes, sed etiam, qui absque diminutione sui status non possunt solvere jura ad obtinendam Romæ dispensationem, ut fatentur omnes teste *La Croix.* Item qui non habent sufficientià, ut juxta status sui conditionem decenter vivere possint, quales etiam esse possunt nobiles. Quare ut decidatur, quis hìc censeatur pauper, personæ qualitas, & circumstantantiæ considerandæ sunt; difficultas tamen crescit ex eo, quòd postquam deprehensum est, quosdam titulo paupertatis impetrâsse dispensationem in forma pauperum. qui revera pauperes non erant, sed solvere potuissent Romæ taxam: Urbanus VIII. loco clausulæ:

15. *Quis sit canonicè pauper?*

dummodo pauperes existant literis dispensationis inseri solitæ, voluerit poni hanc: *dummodo ipsi pauperes, & miserabiles existant, ac ex solo labore ac industria tantùm vivant.* In qua clausula explicanda non conveniunt DD. ut videre est apud *La Croix hic num. 857.* Nam aliqui probabiliter dicunt pauperem censeri, qui labore suo debet simul victum quærere, miserabilem verò, qui tantùm labore suo, & non alio modo sustentare se potest; cui non obstat, quòd parvum proventum habeat, Alii tenent, si quis proventus annuos tam tenues habeat, ut deducto ære alieno, impensis oneribus ordinariis, & extraordinariis, v. g. tempore belli, &c. ferendis cogatur labore victum quærere, censeri verè pauperem & miserabilem, nec ideo teneri vendere bonum, ut taxam solvat. Ita *La Croix num. citato.* Dixi: *ut cogatur;* Nam certum est hìc non censeri pauperem, qui re ipsa dives est, & vivit labore manuum: cùm enim non ex necessitate, sed ex suo arbitrio vivat eo labore, nec pauper, nec miserabilis est.

Unde 1mò. Qui nulla bona possidet, sed tantùm labore vivit, certò pauper & miserabilis est, etsi spem habeat pingvis hæreditatis, quia spes non liberat à præsenti paupertate.

2dò. Si parentes habeant quidem multa-

ta bona, ſed, deducto ære alieno, & oneribus, tam exiguus ſit proventus, ut ſimpliciter labore & induſtria tantùm vivant, vel ex bonis habeant, quò annuatim per duos menſes vivant, verè ſunt pauperes & miſerabiles, quia ſimpliciter vivunt ex labore ſuo; ex quibus ſequitur, non tantùm Ruricolas, Opifices, Mechanicos, Milites, ſed etiam multos Mercatores & Advocatos, aliósque eſſe canonicè pauperes, & miſerabiles, eósque & eorum proles poſſe gaudere diſpenſatione in forma pauperum: His præmiſſis.

Reſp. Ad diſpenſationem in forma pauperum hæc quinque neceſſaria ſunt, ita ut uno deficiente, nihil ſperari poſſit. 16. *Requiſita, ut diſpenſetur in forma pauperum.*

1mò. Debent Oratores eſſe verè pauperes, & miſerabiles, aliàs deeſt intentio Pontificis diſpenſandi.

2dò. Debet inter eos interveniſſe copula, aut eſſe tam familiaris converſatio, quæ eos de copula ſuſpectos reddat, aut ſaltem apud Nuntium vel Epiſcopum adduci alia gravis cauſa.

3;io. Debet addi, an copula interceſſerit cum ignorantia, an cum ſcientia impedimenti, vel ſub ſpe diſpenſationis, ſive an in fraudem, & ad extorquendam faciliùs diſpenſationem, quia in hoc 2do caſu aut non diſpenſatur, aut duplum ſolvendum eſt.

4tò Debet mitti atteſtatum ab Ordina-

nario, vel ejus Vicario; quòd Oratores sint pauperes ac miserabiles suo labore viventes. Debet quoque mitti arbor consangvinitatis, aut affinitatis, aut saltem explicari, in quo gradu se attingant dispensandi.

5tò. Si Oratores non sint quidem miserabiles, fortunæ tamen mediocris, sive non sufficientia habentes ad vivendum secundùm statųs sui v. g. nobilitatis conditionem, mitti debet attestatio Ordinarii, vel Vicarii, in qua exprimantur annui reditus, quos habet Orator, & Oratrix, non conjunctim, sed divisim, & significetur, nobiles aut honestos esse; & dictos reditus vix sufficere ad congruam sustentationem annuam: nam in tali casu unius anui reditus acceptare solet Dataria, excepto casu, quo Oratores se attingunt in gradu secundo & tertio, acceptat autem in secundo, & tertio solo, ac etiam in aliis gradibus sive conjunctis, sive divisis, modò non concurrat secundus & tertius. Ita *P. La Croix*, qui *num. 929.* svadet, ut sollicitetur dispensatio per Nuntiaturam, quia hujus literæ certiùs diriguntur, ac supplicæ per Agentes proprios Romæ citiùs ac efficaciùs proponuntur, expeditiones obtinentur minori sumptu. Cæterum si responsio nimiùm differatur, monitio facienda est, ne fortè supplica sit deperdita, aut in oblivionem ve-

venerit ob rerum multitudinem. Notandum præterea, quòd mortuo Papa obtineri non possint Romæ dispensationes matrimoniales: nam annulus Piscatoris, sive Sigillum Pontificis tunc frangitur.

Ex dictis colligitur, scribendum esse ad sacram pœnitentiariam, quando impedimentum est occultum, non verò, quando est publicum & notorium. uti nec quando in secundo gradu consangvinitatis etiam occulto sunt sponsi conjuncti; imò nec pro ullo gradu consangvinitatis ad matrimonium contrahendum, sed, quia in iis dispensat Papa, ad aliquem, qui loco convenienti tradat libellum supplicem scribendum. 17. *Quando scribendum ad S. Pœnitentiariam?*

QUÆSTIO IV.

Quomodo formanda sit Supplicatio pro impetranda Dispensatione matrimoniali.

RESP. Hoc dabunt sequentia Exemplaria, juxta quæ prudens Parochus, vel Confessarius facilè faciet alia pro diversitate impedimentorum; & causarum.

EXEMPLAR I.

Pro Dispensatione obtinenda Romæ per Datariam pro foro externo in forma ordinaria super impedimento publico & notorio.

BEA-

BEATISSIME PATER

18. *Forma ordinaria.* EXponitur humiliter Sanctitati Vestræ pro parte devotorum ipsius Oratorum (*Ponuntur nomina eorum, Diœcesis. civitas, oppidum, & Parochia, quia rescriptum dirigitur ordinariè ad Diœcesanum*) quòd dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores (*ponitur causa dispensationis impetrandæ v. g. quòd oratrix dotem non habeat, quâ juxta status sui conditionem nubere possit non conjuncto*) cupiant matrimonialiter copulari, sed quia (*ponitur impedimentum v. g. quòd in secundo consanguinitatis gradu conjuncti sunt*) & desiderium suum hac in parte adimplere non possunt sine Sedis Apostolicæ Dispensatiode, supplicant humiliter Sanctitati Vestræ, quatenus cum iisdem super dicto impedimento benignè dispensare dignetur. Desuper Sanctitatis Vestræ devoti Oratores, qui supra.

EXEMPLAR II.

Pro Dispensatione pro foro externo in forma pauperum super impedimento publico, & notorio per Datariam.

BEATISSIME PATER.

19. *Forma pauperibus.* EXponitur Sanctitati Vestræ humiliter pro parte illius devotorum Oratorum Petri N. & Catharinæ N. Diœcesis N. Parochiæ N. in oppido N. quòd di-

dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores, verè pauperes ac miſerabiles, & labore ſuo & induſtria tantùm viventes, conſcii ſe in tertio conſangvinitatis gradu à communi ſtipite proveniente, conjunctos eſſe, ſe invicem, non quidem data opera, ut crimine admiſſo Sedem Apoſtolicam ad miſericordiam, & gratiam erga ipſos faciliorem redderent, ſed ſolùm veſana libidine victi carnaliter cognoverint, prolémque ſuſceperint, cùm autem SS. Pater, niſi matrimonium inter dictos Oratores contrahatur, dicta mulier diffamata, innuptáque, & proles illegitima remaneret, graviáque inde ſcandala orirentur; cupiunt prædicti Oratores matrimonialiter copulari; ſed quia obſtante impedimento ejuſmodi, deſiderium ſuum hac in parte adimplere non poſſunt abſque Sedis Apoſtolicæ Diſpenſarione; ſupplicant &c. ut ſupra.

Notandum, ſi copula ſit habita cum ignorantia, vel ſub ſpe facilitandi Diſpenſationem. exprimendum id eſſe, & quidem, an una tantùm, an utraque pars cum ea ignorantia vel intentione copulam habuerit. Dixi, *Sub ſpe facilitandi Diſpenſationem*, non verò cum ſpe; primum enim intentionem ſignificat facilitandi Diſpenſationem, hancque difficiliorem reddit, non verò ſecundum.

EXEM-

EXEMPLAR III.

Pro Dispensatione super impedimento notorio in secundo & tertio gradu impetranda per Datariam.

BEATISSIME PATER.

20. *Pro gradu 2do cum tertio.* EXponitur humiliter Sanctitati Vestræ pro parte devotorum illius Oratorum, &c. ut supra: quòd prædicti Oratores orthodoxæ fidei cultores, & (*si sint tales, id quod tunc semper addi potest*) verè pauperes ac miseradiles, cupiant matrimonialiter copulari, quia (*ponitur causa*) cùm autem sint in secundo & tertio consangvinitatis gradu conjuncti, ideoque desiderium suum hac in parte implere non possint absque Sedis Apostolicæ Dispensatione, hinc supplicant humiliter Sanctitati Vestræ præscripti Oratores, quatenus cum iisdem in ejusmodi impedimento ex tertio consangvinitatisgradu dispensare, & quòd distantia secundi gradûs non obstet, declarare, prolémque exinde suscipiendam legitimam renuntiare de speciali gratia dignetur, &c. ut supra.

In his supplicationibus ad Datariam scribitur: BEATISSIME PATER, quia non inscribuntur summo Datario, sicut inscribuntur summo Pœnitentiario, quando petitur à sacra Pœnitentiaria Dispensatio pro foro interno in impedimentis occul-

occultis; sed ipsi Papæ, qui ipse dispensat, licèt supplicationes per manus Officialium transeant; debet tamen Romæ constitui, qui porrigat supplicationem, & Dispensationem sollicitet, nisi mittatur supplica per Nuntiaturam.

EXEMPLAR IV.

Pro Dispensatione impetranda à sacra Pœnitentiaria pro foro interno super impedimento occulto ad matrimonium contrahendum.

Eminentissime, & Reverendissime Domine, &c.

EXponitur humiliter Eminentiæ Vestræ, quòd postquam Cajus Laicus Titiam carnaliter cognovit, impedimenti ignarus (*vel si ita non est, ponatur am pro conscius*) tractatum habuerit cum sorore dictæ Titiæ de contrahendo matrimonio, qui tractatus cùm publicus sit, impedimentum verò occultum, & nisi Cajus & Titia matrimonialiter copulentur, exinde verisimiliter oritura sint, scandala; cupit Orator, ad scandala vitanda, & pro conscientiæ quiete à præmissis, de quibus summè dolet, absolvi, & secum dispensari Quare Eminentiæ Vestræ humiliter supplicat, ut super his de opportuno remedio Authoritate Apostolicâ providere dignetur. Desuper

Eminentiæ Vestræ devotus Orator,

Qui suprà.

21. *Ad Pœnitentiari contrahendo matrimonio.*

EXEMPLAR V.

Pro Dispensatione super impedimento occulto post contractum matrimonium, à S. Pœnitentiaria impetranda.

Eminentissime, & Reverendissime Domine, &c.

22. *Pro revalidando.* EXponitur humiliter Eminentiæ Vestæ pro parte devoti illius Oratoris, Caji, Laici, quòd ipse, aliàs impedimenti conscius (*vel ignarus*) matrimonium per verba de præsenti in facie Ecclesiæ contraxerit, & successivè consummârit cum muliere, cujus matrem antè carnaliter cognoverat; cùm autem dictus Orator ob affinitatis impedimentum ex dictis proveniens, quod occultum est, in eo matrimonio remanere non possit absque sedis Apostolicæ Dispensatione; & si divortium inter eos fieret, scandala exinde orirentur; cupit à præmissis, de quibus summè dolet, absolvi, & secum super impedimento ad remanendum in dicto matrimonio dispensari (*si proles ex eo suscepta sit, addatur*) prolémque legitimari. Quare Eminentiæ Vestræ, &c. ùt suprá.

EXEMPLAR VI.

Super eodem brevius.

Eminentissime, & Reverendissime Domine &c.

23. TItius Laicus (*conscius vel ignarus*) impe-

impedimenti contraxit in facie Ecclesiæ matrimonium cum muliere, cujus matrem (*vel sororem aut filiam*) priùs carnaliter cognovit: Quare cùm absque scandalo separari non possint, & impedimentum sit occultum, humillimè supplicat absolvi & dispensari. *Forma brevior.*

Nota. Epistola seu Supplicatio ad Sacram Pœnitentiariam terminanda est hoc modo: Dignetur Eminentia Vestra rescribere NN. (*exprimatur nomen & cognomen, cui rescribendum est*) ad civitatem N. (*exprimatur nomen civitatis*) per oppidum (*exprimatur vulgare nomen oppidi*) & dirigere breve simplici Confessario, seu Confessario, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, sive Parocho, cui pœnitens suam conscientiam aperuit, addatur nomen & cognomen Confessarii. Deinde foris Epistola inscribitur:

Eminentissimo, & Reverendissimo Domino, & Domino Cardinali majori Pœnitentiario. Romam.

Supplica etiam includi potest literis ad Confessarium in Pœnitentiaria, quorum alii sunt ex Ordine S. Dominici, alii ex Ordine S. Francisci, alii ex Societate JESU.

EXEMPLAR VII.

Pro dispensatione in foro externo impetranda ab Episcopo, vel Nuntio Apostolico ad matrimonium contrahendum.

Reverendissime, & illustrissime (*vel* Celsissime *prout dignitas personæ exigit*) Domine.

24. *Forma ad Episcopum, vel Nuntium pro foro externo ad contrahendum.*

EXponitur Reverendissimæ Dignitati (*vel* Celsitudini) Vestræ pro parte devotorum illius Oratorum Pauli N. & Margarethæ N. Diœcesis N. Parochiæ N. quòd dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores, verè pauperes ac miserabiles, ignorantes (*vel.* scientes) inter se intercedere impedimentum (v. g. publicæ honestatis, consanguinitatis in tertio & quarto gradu) sponsalia contraxerint, atque familiariter inter se conversati sint (*si sit suspicio copulæ, aut hæc habita, hoc addatur, & insuper, an sub spe facilioris Dispensationis, vel non*) & nisi matrimoninm inter se contrahant, dicta mulier verisimiliter diffamata, & innupta remaneret, graviáque inde scandala orirentur: cùm autem &c. (*hìc ponatur impedimentum*) & desiderium suum hac in parte implere non possint absque Dispensatione; hinc supplicant Rmæ. Vestræ, quatenus cum iisdem super dicto impedimento benignè dispensare dignetur. Desuper.

Rmæ... Vestræ devoti Oratores

Qui suprà.

EXEM-

EXEMPLAR VIII.

Pro Dispensatione super impedimento publico ad manendum in matrimonio invalidè contracto.

Reverendissime &c.

EXponitur, &c. quòd dicti Oratores, 25.
ignorantes impedimentum, præmissis *Ad revali-*
denuntiationibus, in facie Ecclesiæ *dandum.*
bona fide contraxerint matrimonium, illúdque consummârint (*suscepta prole vel prolibus*) jam verò innotescat, eos esse consanguineos in quarto, vel tertio gradu mixto cum quarto, adeoque absque dispensatione in matrimonio manere non possinr; si verò separentur, gravia inde scandala, &c. orirentur. Quare supplicant Rmæ... Vestræ, quatenus cum iisdem super memorato impedimento consanguinitatis in quarto gradu dispensare, & non obstare propinquiorem declarare de gratia speciali dignetur, ut in facie Ecclesiæ licitè, & validè rursum contrahere valeant, &c.

Juxta Exempla jam data facilè confici poterit libellus supplex pro Dispensatione in foro interno ad Ordinarium, in quo ponendum nomen Diœcesis, non verò nomina Oratorum, & Parochiæ, ut quoad potest, famæ Oratorum consulatur.

QUÆSTIO V.

Quæ taxæ & impensæ sint Romæ pendendæ pro dispensationibus matrimonialibus in dataria?

26. *Taxæ.* RESp. Taxæ Jurium solvendorum, quæ taristæ dicuntur, variæ sunt pro diversitate personarum, causarum, & temporum *A. P. La Croix l. 6. P. III. sub n.* 932. sic exponuntur.

Pro dispensatione matrimoniali in consanguinitate, vel affinitate cum pauperibus, Romæ.

	Imperiales
In 2do gradu æquali & copula licita, -	14.
In 2do & copula illicita	3. & 4. pars Imp.
In 3tio & 2do,	5.
In 3tio æquali,	4.
In 3tio & 4to,	3. & med. Imp.
In 4to, -	3.
Pro cognatione spirituali.	4.
Super impedimento publicæ honestatis.	2. & med. Imp.

Pro Divitibus vel Nobilibus dispensandis.

	Scuta
In 2do gradu quando copula præcessit. - - -	540.
In 3tio & 2do gradu sine causa,	530.
Cum causa. - -	45.
In 3tio gradu cum causa, -	30.
Sine causa. -	28.

Pon.

Pontifex dicitur dispensare sine causa, quando nulla ex prædictis, vel similis adest, cæterum nunquam dispensat sine omni causa etiam extrinseca ipsum movente, quæ ordinariè est bonum publicum Ecclesiæ, aut alia pia causa, pro qua exigit mulctam à dispensandis divitibus.

Porro duo Scuta faciunt tres circiter nostræ monetæ Imperiales. 10. Julii seu Pauli faciunt Romæ unum Scutum. 10. Bajoti unum Julium.

5. Quatrini unum Bajotum. Ita Plettenberg in Notitia Curiæ Romanæ.

QUÆSTIO VI.

Qualis debeat esse ex commissione dispensaturus?

ORdinariè non dispensatur super impedimentis matrimonii Romæ, sed Episcopo, vel Vicario Generali, quem Curia Romana Officialem vocat, committitur, præsertim, si in foro externo sit dispensandum, vel dispensatio à S. Pœnitentiaria pro foro interno committitur facienda Confessario, aut alteri, quem dispensandus elegerit: literæ enim S. Pœnitentiariæ diriguntur ad Oratorem, seu ad ipsum, qui dispensationem per se vel alium petiit, qui non debet eas resignare, sed eligere Confessorem talem, quali inscribuntur, qui eas sibi ab Oratore traditas

27. *Roma ordinariè non dispensat per se.*

ditas resignet, legat, & deinde cum eo secundùm commissionem dispenset. Licèt verò quocunque casu ab alio aperiantur, non carent effectu, quia qualitas Doctoris non requiritur ad aperiendum, sed ad dispensandum.

Quæritur: *Qualis esse debeat executor eligendus?*

28. *Qualitas executoris.* Resp. Debet primò esse simpliciter approbatus ab Ordinario territorii, in quo dispensaturus. 2. Debet regulariter esse Magister sive Doctor Theologiæ, vel Juris Canonici, promotus in Academia, neque sufficit, quòd sit Licentiatus in Theologia, vel Jure Canonico, vel Magister, seu Doctor Ordinis! quòd enim talis in favorabilibus veniat nomine Doctoris, intelligitur tantùm de iis, quæ ratione exercitii, non quæ ratione dignitatis committuntur. Dixi: *regulariter*: nam ex privilegio à Gregorio XIII. Annô 1582. concesso possunt Confessarii Societatis JESU, quos Generalis, vel alius Superior de ejus licentia, quàm Superiores habent, ad id designârit, dispensationem illam exequi; atque hoc alii religiosi mendicantes quoque possunt per communicationem privilegiorum, si specialem à suis Superioribus ad hoc facultatem impetraverint; aliàs dispensatio erit nulla. 3. Debet esse specialiter ad hoc electus à di-

à dispensando, qui tamen semel electum si deprehendat ignorantem vel nimis rigidum, mutare potest. Ità *Sanch. Perez de matrimonio d. 48. s. 5. num. 7. Gobat, Krimer, La Croix num. 955.* Contra alios.

QUÆSTIO VII.

Quæ observanda sunt electo vel deputato ad dispensandum pro foro interno?

RESP. Sequentia. 1. Si expressè habeatur in rescripto, ut dispensatio fiat in actu confessionis sacramentalis, vel in foro Pœnitentiæ, vel audita confessione, requiritur confessio sacramentalis velut conditio, eáque sincera, & valida; non ex eo tamen, quòd dicatur: cum illis dispenses in foro conscientiæ, sequitur requiri confessionem. *La Croix n. 956.* 29. *Observanda septem.*

2. Confessarius, qui potest dispensare, etiam potest absolvere ab omnibus reservationibus & censuris, quæ proveniunt ex peccato, ob quod dispensatur; non tamen ab aliis, quæ aliunde proveniunt nisi reservatio & censura impediret effectum gratiæ, quia in rescripto additur, quas propter præmissa, quomodolibet incurrit,

3. Expendere debet diligenter clausulas rescripti, & examinare desuper dispensandum: quamvis autem ordinariè non requiratur, posset tamen ex causa exposci juramentum.

4.

4. Præmittat monita opportuna, & consilia de fideliter respondendo, de implenda pœnitentia injungenda, de cavendo relapsu in delictum.

5. Si supplicans nollet unquam dispensari, aut non posset, defectu conditionis, Confessarius non posset eum absolvere à reservatis & censuris, quia additur: *ad effectum concessæ gratiæ.* Quare dispensatio impedimenti, & revalidatio matrimonii, est causa finalis cæterorum, quâ cessante cessant reliqua. *La Croix n. 659.* Quòd, si dispensatio facienda esset saltem post duos trésve annos, posset dispensandus à nunc electo Confessario absolvi à reservatis & censuris pro dispensatione dein ab eodem accipienda, cúmque dispensatío non sit alligata tempori, posset diutiùs differri, modò à censuris absolvatur interea, ut satisfaciat præcepto annuæ confessionis.

6. Debet rescriptum lacerari, vel comburi, vel ita corrumpi, ut non possit produci in foro externo, quod fit, si detrahatur sigillum, laceretur per medium, inducantur lituræ, vel cancelli, quamvis retineatur. Tunc enim nullum ejus authenticum exstat exemplar. Hoc si negligeretur, valeret quidem dispensatio, peccaret tamen Confessarius graviter, quia præcipitur sub excommunicatione latæ sententiæ; non peccaret tamen. si illius

illius exemplar pro ſe deſcriberet, huic enim non haberetur fides in foro externo. *La Croix n. 966.*

7. Si Confeſſarius minùs bene peregerit officium ſuum, v. g. ſi diſpenſârit, ſed non legitimârit prolem ſpuriam, poterit reſcriptum præſentari alteri Confeſſario qualificato, qui hoc acceptato ſupplere poterit, quia commiſſio imitatur forum Pœnitentiæ, in quo ſi unus non ſatisfecerit, poterit adiri alius.

QUÆSTIO VIII.

Quænam ſint clauſulæ, & quomodo intelligendæ, quæ reſcriptis pro diſpenſatione matrimoniali ſolent inſeri.

30. *Variæ clauſulæ expendendæ, & ſervandæ Commiſſario,*

REſp. Sunt variæ, quæ pro diverſitate diſpenſationum diverſæ inſeruntur. 1ma eſt: *Quatenus ſi ita eſt;* hoc eſt, an vera ſint narrata. 2da. *Audita prius ejus ſacramentali confeſſione;* nimirum ante abſolutionem, & diſpenſationem. 3tia. *Sublata occaſione peccandi;* vi hujus tolli debet occaſio omnis proxima peccandi v. g. cum ſponſæ matre, vel ſorore, vel alia, cum qua ante peccavit ſponſus, & quidem ante abſolutionem, quia eſt quid ſubſtantiale, & magni momenti: ſufficit tamen, ſi permanens in eadem domo, ex occaſione proxima ante faceret remotam, quia occaſio proxima eſſet moraliter ſublata, debet autem

Confessarius media ad id præscribere. 4ta. *Ad vitanda scandala, quæ orirentur:* ubi nomine scandali non venit admiratio, aut prudens opinio de alterutrius improbitate, sed publica occasio peccandi per temeraria judicia, detractiones, odia, dissensiones, imitatio mali exempli. 5ta. *Hac vice absolvat.* Circa hanc docet *Krimer à n. 2353.* & probabile agnoscit *Gobat*, quòd dispensandus si post concessionem gratiæ laberetur in plures censuras, vel reservata, possit etiam ab his absolvi; quia per hæc non est extincta gratia, cujus effectum cum impedirent aliàs reservata, debent posse tolli; hæcque potestas absolvendi durat, quamdiu ex rationabili causa differtur executio dispensationis. Nec obstat; quòd Confessarius accepta facultate absolvendi Titium a lapsu carnis reservato, non possit uti ad absolvendum ab aliis ante absolutionem interea commissis, quia facultas limitabatur ad peccatum manifestatum, & pro quo determinatè petebatur, habétque sublatio reservati illius rationem finis; at in nostro casu sublatio censuræ habet rationem medii; ideo enim datur facultas absolvendi à censuris, ut absolvatur à peccatis; & in statu gratiæ revalidet matrimonium; facultas autem absolvendi mensuranda est secundùm rationem finis, ut habet *S. Thom.*

2.

2. 2. q. 27. n. 6. Cùm ergo censuræ, quæ interveniunt; impediant finem, facultas se extendit etiam ad illas tollendas. De primo casu V. *La Croix l. 6. p. 2. n. 1692.* 6ta. *Injuncta ei pro tam enormi libidinis excessu gravi pœnitentia salutari:* quæ pro prudentia Confessarii potest esse v. g. jejunium per sex menses, semel qualibet hebdomada recitatio tertiæ partis, seu quinque Decadum Rosarii per tres menses tribus diebus in hebdomada; vel aliud pietatis opus considerata qualitate, statu, sexu, ætate pœnitentis. Si tamen dispensandus jam ante confessus esset, & & accepisset proportionatam pœnitentiam, vel si cum tali dispositione accederet, ob quam mereretur minorem, posset levior imponi, quia clausula intelligitur de peccato non confesso secundùm se. 7ma. *Injungatur confessio saltem una singulis mensibus* Hanc tenet *Gobat*, durare tota vita: & quoties omittet, toties peccaturum mortaliter. *Krimer* putat probabiliter, si non addatur; *in perpetuum:* satis esse, si injungatur ad annos secundùm mensuram delicti. *La Croix n. 963.* 8va. *Demum, dummodo impedimentum ex dictis proveniens sit occultum:* quod proinde examinare debet Confessarius. 9na. *Aliúdque Canonicum non obstet impedimentum:* puta, in quo dispensatum non sit, vel quod dispensatione egeat.

geat. Hinc non obstat, quamvis, cum affinitate jam dispensata, clandestinè ante contractum sit matrimonium, quia impedimentum clandestinitatis potest per contrahentes tolli renovando consensum coram Parocho, & testibus. 10ma. Si addatur hæc clausula: *prolémque suscipiendam exinde legitimam nuntiando*, sensus est, ut declaret tantùm legitimam, quia, sublato per dispensationem impedimento, ex matrimonio nascitur proles de jure legitima. 11ma. Quando dicitur, quòd proles ex invalido matrimonio nata declarari debeat legitima *pro foro conscientiæ tantùm*, sensus est, prolem talem pro utroque foro fuisse illegitimam, si utérque parens fuit conscius impedimenti, tùmque esse legitimandam, in quo casu Ecclesia tantùm dispensat pro foro interno; attamen juxta *Krimer* tum legitimatur quoad temporalia, & spiritualia, juxta alios verò tantùm ad Ordines sacros, & beneficia. Quando verò saltem unus bona fide contraxit, putans matrimonium esse validum, proles censeri debeat legitima pro utroque foro. Idem dicendum, si non indicetur etiam mala fide impedimentum, quando revalidatur matrimonium. *La Croix n. 964.* 12ma. Si ubi revalidandum est matrimonium, dicatur: *parte altera de nullitate prioris consensûs certiorata; sed ita cautè, ut Latoris*

toris delictum nusquam detegatur: debet alteri parti nullitas matrimonii ita aperiri, ut sit libera ad absolutè consentiendum de novo, vel non consentiendum. Potest tamen à parte conscia impedimenti etiam pro altera ignara illius, impetrari dispensatio; dum enim inhabilitas relativa tollitur ab una, etiam tollitur ab altera: nec apparet, cur gratia non possit impetrari invito, quamvis ei liberum maneat eâ uti, nisi jura requirant, acceptationem gratiâ donandi, uti requirunt, dum impetratur beneficium Ecclesiasticum. 13tia. Quando additur: *Tuam conscientiam oneramus*: eligitur industria personæ pro ipso actu dispensandi, hicque relinquitur ejus arbitrio sine cognitione judiciali, sufficítque prudens judicium de veritate narratorum, etsi non adsit certitudo, nec locus est appellationi. 14ta. Quando, ùt solet, in rescripto habetur: *Si per diligentem informationem compereris preces veritate niti*; hoc spectat ad formam, & prærequiritur ad valorem; ùt constat ex *Trid. sess. 22. cap. 5. de reformat.* ídque licèt ex confessione sponsorum, aut aliunde constaret; non debet autem plùs examinare, quàm mandatur: unde si, ut nunc fit, clausula non addatur: *Dummodo copula non intercesserit;* in eam requirere non debet, secus, si apposita esset; quo tamen casu, si ageretur

retur de dispensatione pro foro externo, & copula esset occulta, juxta *Sanch. Krimer*, & alios, reus non teneretur eam fateri, quia sensus esset, si intervenerit, & publicè sit nota. Et idem esset, si Judex interrogaret de alio impedimento occulto, quod debito tempore tollendum esset. Econtra informatio pro foro externo capienda est ab aliis, quia in eo nemo admittitur ut testis in causa propria. Quòd si per testes preces essent justificatae, & delegatus extra sigillum confessionis sciret eas non subsistere, non posset pergere, quia executio remittitur ejus judicio & discretioni, onerata ejus conscientia, id est, si in conscientia repererit preces veritate niti, & non fe qui scandala. 15ta. Si dicatur: *Si tibi videbitur expediens, dispenses;* dispensatio committitur ejus non libertati, sed prudenti judicio. 16ta. Si addatur: *ut asserunt, se de genere nobili ortos*, & alia causa movens Papam non addatur, debet nobilitas coram executore probari, sufficit autem; patrem esse nobilem, vel eos nobiliter vivere, & non exercere, quae populares exercent. Econtra viles censentur Mechanici: Honesti; qui exercent artes ingenuas, seu plus ingenii requirentes, ut ars pictoria, &c. 17ma. Si dicatur in dispensatione cum illegitimo, *dummodo paternae incontinentiae imitator*
non

non sit: est tantùm instructio, & adhortatio, ut talis non sit, hinc quamvis esset, adhuc valeret dispensatio. 18. Si dicatur; *Dummodo per annum non insorduerit*, sensus est, si non permanserit totô annô in delicto, sine poenitentia: unde; si intra annum sit confessus, non censetur insorduisse, etsi fortè relapsus sit, modo in hoc iterum non permanserit per annum sine pœnitentia. 14. Si addatur: *Gratis ubique, sub pœna invaliditatis sine ulla mercede, sine præmio, sine munere, gratis sub excommunicatione &c.* prohibetur, ne admittatur quidquam. Pro foro externo spectanda est consuetudo quoad Officiales.

QUÆSTIO X.

Quomodo in praxi procedendum juxta doctrinam hactenus traditam?

RESp. Procedi potest hôc modô. 1mò. Si advertas inter aliquos, qui jam contraxerunt inter se matrimonium, esse impedimentum dirimens, expensis incommodis fortassis secuturis, vide, quid magis expediat, an illis revelare impedimentum, aut potiùs illos relinquere in matrimonio, bona fide contracto, sine impedimenti revelatione. 31. *Praxis secundùm dicta procedendi.*

2dò Si matrimonium primùm intendant contrahere, quantum potes, nisi aliud exigant circumstantiæ, dissuade,

quia plerumque infausta sunt matrimonia inter personas, antecedenter impeditas, nisi adsit valde justa dispensationis petendæ causa: frequenter enim ducuntur motivis carnalibus aliis; meréque temporalibus, quæ Deo non probantur, ideoque cœlestem impediunt benedictionem.

3tiò. Si in conjugato notes impedimentum, quod ipse sciat, & super quo dispensari cupiat, eò quòd non possit separari sine scandalo, nec vivere cum putatitia uxore continenter, procura illi dispensationem, vel ab Episcopo, si impedimentum sit ejusmodi, ut dispensare is possit; vel Româ saltem per pœnitentiarium religiosum, de quibus memini supra sub N. 295. Interim jube eum abstinere ab omni actu conjugali, quod securiùs obtinebitur, si negotiorum, vel alia de causa aliò abeat, ità, ut non eodem lecto cum putatitia uxore utatur.

4tò Ubi rescriptum acceperis, si habeas qualitates requisitas, & Orator te ad exequendam dispensationem eligat, aperi ipso præsente literas, expone omnes clausulas concernentes, quære an vera sint, quæ illic asseruntur, & an præstare velit, quæ injunguntur; si affirmet vera esse omnia, seque paratum ad præstandum omnia offerat, jube eum disponere se ad Confessionem, audi confitentem

tem, impone præscriptas pœnitentias, adde debitas admonitiones, dein absolve à censuris & peccatis formâ consuetâ, & dispensa utens hàc formâ: *Insuper authoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento,* v. g. affinitatis, ità ut, illo non obstante, matrimonium contrahere (vel renovato consensu in eo permanere) possis & valeas cum N. In nomine Patris, &c. 32. *Forma dispensandi.*

Eadem authoritate prolem, si quam susceperis, legitimam declaro.

Si hâc formâ non lubet uti, poteris absolvere à censuris & peccatis cum intentione dispensandi, & dein declarare pœnitenti, cum ipso esse dispensatum, & proles fore legitimas. His peractis lacera literas dispensationis.

§. IV.
De Dispensatione pro ordinibus.

QUÆSTIO I.
Quid pro dispensatione super natalibus, seu cum illegitimis sit observandum?

Resp. 1mò. Illegitimi in genere dicuntur, qui non sunt nati ex vero, vel saltem putatitio matrimonio. Si sint ex parentibus, inter quos nec tempore conceptionis, nec tempore nativitatis; nec intermedio legitimum potuit esse matrimonium; dicuntur spurii, nati ex damnato coitu: uti sunt nati ex adul- 33. *Quid sint illegitimi?*

terio, incestu, concubitu sacrilego. Si verò inter parentes tempore conceptionis, vel nativitatis, aut intermedio potuit esse legitimum matrimonium, naturales appellantur. Hi omnes sunt irregulares, & arcentur ab ordinibus, & beneficiis Ecclesiasticis; legitimantur tamen per subsequens matrimonium, inter parentes suos, postea etiam in articulo mortis bona fide contractum, etsi invalidè, modò ab Ecclesia reputetur validum. Excipe tamen spurios, qui per subsequens matrimonium praecisè non legitimantur spectato jure canonico ad ordines & beneficia ex capite: *Cùm tanta, qui filii sint legitimi*: nisi tempore conceptionis ab uno conjuge impedimentum fuerit ignoratum. *Palac. tr. 13. pu. 6. §. 2. n. 9.*

34. *Qui ex matrimonio invalido censeantur legitimi?*

Dixi in Responsione: *ex matrimonio vero, vel saltem, putatitio:* Nam illegitimi non sunt 1mò: qui nati sunt ex matrimonio solùm illicito, ut nati ex conjugibus voto simplici castitatis in saeculo obstrictis. 2dò. Nati ex parentibus judaeis, vel infidelibus, quia eorum matrimonia in ratione contractûs censentur valida. 3tiò. Nati ex parentibus, qui matrimonium celebrârunt cum impedimento dirimente occulto praemissis proclamationibus. Secus, si hae sint omissae. *Ex cap. cùm inter.* 4tò. Nati ex matrimonio re ipsa quidem invalido, bona tamen fide

fide ſaltem ab uno contrahentium celebrato. 5tò. In dubio, an quis ſit illegitimus, habetur legitimus, quia in dubio vitium non præſumitur, & culpa parentum dubia non debet obeſſe prolibus cum detrimento certo; hinc etſi ſciatur, quòd uxor ante matrimonium ſe miſcuerit pluribus, ſi tamen proles naſcatur poſt ſeptimum menſem, à contracto matrimonio computatum, cenſetur legitima: nam licèt à conceptione uſque ad nativitatem prolis plerùmque intercedere ſoleant novem menſes lunares; attamen, ùt ait *Ariſtoteles l. 7. de animalibus cap. 4.* non unum tempus, ſed multiplex pariendi homini à natura datum eſt: mulier enim menſe ſeptimo, octavo & nono parere poteſt, & quod plurimum decimo; nonnullæ etiam mulieres undecimum attingunt: hinc ſi poſt contractum matrimonium proles naſcatur ante ſeptimum menſem, ordinariè nón cenſetur legitima, ſecus, ſi poſt illum, aut etiam in fine menſis decimi poſt mortem vel divortium mariti. *Laym. l. 5. p. 3. cap. 5. n. 22.* Excipe niſi contrarium conſtaret. Uti ſi notoria eſſet copula à ſponſo cum ſponſa ante matrimonium habita, &c. 6tò. Legitima cenſetur proles, ſi parentes contraxerint cum impedimento, & dubitetur an mala fide. Si quis tamen ſciret, ſe eſſe illegitimum, etſi publicè

 putare-

putaretur legitimus, non posset gerere se velut legitimum, quia etiam illegitimi occulti sunt irregulares. *La Croix l. 4. n. 755.* cum communi contra aliquos, quos citat.

35. *Expositii an legitimi.* An expositìtii censendi sint irregulares, vel legitimi, controvertitur. Legitimos censeri negat, *Suar. Vasq. & alii.* Eò quòd sæpiùs sint illegitimi; Præsumptio autem capiatur ex frequenter contingentibus affirmant *Barbosa, Salas. Castrop. & alii* apud *La Croix l. 4. n. 766.* Quia sæpè exponuntur legitimi ob paupertatem parentum, vel aliis de causis; in dubio autem inclinandum est in favorem prolis, & quando præsumptio est contra præsumptionem, prævalere debet, quæ favorem continet, & excludit delictum, cùm delicta non præsumantur.

36. *Dispensare potens cum illegitimis.* Resp. II. Cum illegitimis dispensare potest Papa pro omnibus ordinibus, & quibuscunque beneficiis; Episcopus verò 1mò cum suis subditis ad ordines minores, & beneficia simplicia ex *Cap. Is qui 1. de filiis Presbyt. in 6.* Non tamen ad plura beneficia etiam tenuia ab uno eodémque possidenda. 2dò. Probabiliter etiam ad ordines majores, beneficia curata, & dignitates, si defectus natalium sit occultus. Ità *Diana, Avila, Barbosa, Laym. Engel. Franc. Schimer, Pichler & alii* contra communiorem. Rationem dant, quia

quia *Trid. Sess. 24. cap. 6. de Reform.* dicit: *Liceat Episcopis in omnibus irregularitatibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ, quae oritur ex homicidio voluntario: & exceptis aliis, deductis ad forum contentiosum, dispensare:* Cùm ergo irregularitas ob defectum natalium oriatur ex delicto, etsi non proprio, attamen parentum, rectè videtur extendi dispositio Tridentini ad eam utpote beneficium Principis & mera gratia, in nullius praejudicium cedens, adeoque largissimae interpretationis *ex cap. 16. de v. s. Cap. 22. de Privileg.* Deinde si non extenderetur ad irregularitem ex delicto alieno, irregulares ex delicto proprio essent melioris conditionis, quàm irregulares ex delicto alieno, Ex eadem *Trid.* dispositione tenet *Pichler T. 20. n. 3.* citans *Pirrhing, Layman, Piasc.* posse Episcopum dispensare in irregularitate ob vitium corporis ortum ex delicto occulto. Atque haec eadem facultas, sede vacante, conceditur Capitulo. Quamvis autem facultas illa, Episcopis concessa, sit latae interpretationis, ipsa tamen dispensatio, cùm deroget juri communi, est strictè accipienda. Hinc dispensatus ad ordines & beneficia praecisè, non censetur dispensatus ad ordines majores, & beneficia curata, *La Croix l. 6. à n. 2216.*

37. *Exprimenda supplicatione.* Resp. III. Si petatur dispensatio super natalibus exprimi debet, an is, pro quo impetitur, sit natus ex utroque parente soluto, vel alterutro conjugato, aut constituto in sacris ordinibus, aliàs dispensatio nulla est.

38. *Taxa solvenda.* Resp. IV. Taxa Romæ solvenda si tantùm dispensetur ad sacros ordines suscipiendos, sunt 7. Scuta & 50. Bajoci; si ad ordines sacros, & beneficia, Scuta 41. si simul ad dignitates Ecclesiasticas 50. Scuta. Si dispensandum sit cum filio Presbyteri; debet mitti attestatum Ordinarii, vel ejus Vicarii, quòd filius non sit imitaturus incontinentiam patris. Taxa sunt 20. Scuta ad ordines tantùm.

39. *Forma supplicationis,* Resp. V. Modus petendi dispensationem hanc est hic: *Petitur dispensatio super natalibus ad ordines minores & majores tantùm* (vel *etiam ad beneficia*) *pro NN.* (exprimatur nomen & cognomen (*Diœcesis N. natus ex simplici fornicatione,* vel *ex adulterio ex parte, &c.*

QUÆSTIO II.

Quid observandum pro impetranda dispensatione ad ordines extra tempora vel sine interstitiis suscipiendos?

40. *Motiva dispensandi?* RESP. Hæc datur Romæ propter unum ex his motivis. 1mum est solatium parentum, vel parentis senio confecti. 2dum. Ætas 27. annorum incho-

inchoata. 3. Doctoratus, vel Baccalaureatus Theologiæ. 4. Arctatio beneficii actualis. 5. Subdiaconatus, vel Diaconatus. 6. Nobilitas. Ex his motivis dispensat Dataria, & Secretaria, quæ & dispensat tum ob magisterium artium, tum ob actuale studium Theologiæ.

Si Dataria dispenset, taxa sunt 4. Scuta, quibus duo sunt addenda, si dispensetur ob nobilitatem; dispensatio autem non expeditur, nisi intra 14. dies, si tamen Officialibus addantur 50. Bajoci, haberi expeditio potest intra dies octo. Si dispenset Secretaria Brevium, haberi potest intra diem, sed tunc pendenda sunt 9. Scuta. 41. *Expensæ.*

Modus petendi hic est: *Petitur Dispensatio in interstitiis, vel extra tempora pro NN, Clerico seu Scholari Diœcesis N. à parte Imperii (vel Reip,) in solatium parentis senio confecti, vel, quia jam est annorum 27. &c.* 42. *Modus petendi.*

Cæterum in Interstitiis ob causam dispensare etiam possunt Episcopi Germaniæ

QUÆSTIO III.

Quid observandum pro dispensatione in ætate ad Ordines requisita à jure?

RESp. Hæc datur 1mò ob penuriam Sacerdotum. 2. Ob utilitatem egregiam Ecclesiæ, quæ speratur à di- 43. *Motiva dispensandi Romæ.*

dispensando. 3. Ob solatium parentum saltem alterutrius viventis. 4. Ob arctationem beneficii actualis. 5. Ob Diaconatum vel Subdiaconatum. 6. Ob Doctoratum Theologiæ. vel Philosophiæ; ac etiam ob studium Theologicum. Non dispensatur autem nisi pro 13. mensibus ad summum. Taxa cum Agentia sunt undecim Scuta.

44. *Modus petendi.* Modus petendi hic est: *Petitur Dispensatio in ætate 13. mensium pro NN. Diœcesis N. v. gr. in solatium patris senio confecti &c.*

45. *Potest quoque Episcopus dispensare.* In ætate unius anni pro ordinibus possunt etiam ex speciali facultate dispensare Episcopi Germaniæ, pendíque solet pro quolibet mense Florenus Rhenanus, In ætate tamen ad beneficium curatum obtinendum Episcopi nec pro uno die dispensare possunt.

QUÆSTIO IV.

Quid prætereanotandum pro dispensatione in irregularitate ex delicto, vel defectu Romæ petenda?

46. *In occultis pœnitentiaria, in notoriis Dataria.* RESp. Si delictum v. g. homicidium, sit occultum, nec ad forum contentiosum deductum, dispensat Pænitentiaria. Modus petendi hic est: Petitur dispensatio super irregularitate à Titio Diœcesis N. contracta ex homicidio voluntario (vel involuntario) quod sic

sic accidit: *Narratur speies facti, additúrque, quòd casus sit occultus.* Taxa quidem nulla solvenda est pro dispensationibus in Pœnitentiaria, Agentiæ tamen solvendum est juxta mensuram laboris & difficultatis. Súntque ordinariè 50. Bajoci.

Si verò delictum sit publicum, aut irregularitas proveniat ex defectu corporis, dispensat Dataria, & taxa cum Agentia sunt 12. Scuta. Si Laicus; qui uxorem habuit viduam, dispensationem petat pro ordinibns, taxa quandoque ascendit ad 185. Scuta. De dispensatione in votis, & juramentis vide Theol. Moral. p. 2. n. 360.

§. V.

Praxes petendi alias gratias.

PRAXIS

Petendi Indulgentias plenarias.

SUpplicatio. Petitur Indulgentia plenaria ad septennium (*perpetua enim vix datur*) pro Ecclesia Parochiali (vel filiali) v. g. S. Petri loci N. Diœcesis N. in festo S. Petri. Item si videatur, peti potest Indulgentia 100. dierum pro iis, qui singulis diebus Sabbati, & festis B. Virginis intersunt Litaniis Lauretanis, recitari, vel decantari solitis. Hæ binæ Indulgentiæ, quando simul petuntur, inseruntur uni, eídemque Brevi, nec ideò plus agenti solvendum. 47. *Forma petendi.*

No-

48. *Quæ & quot Indulgentiæ pro singulis Ecclesiis impetrari possint?*

Notandum autem 1mo. Cuivis Ecclesiæ sive Capellæ, quæ non sit regularium, unicè tantùm conceditur Indulgentia pro omnibus per annum ad septennium duratura, Ecclesiis tamen Cathedralibus, Collegiatis, ac etiam Parochialibus possunt per memoriale à Papa impetrari binæ ad septennium. 2. Cuivis Ecclesiæ tam regularium, quàm non Regularium sine memoriali impetrari possunt Indulgentiæ ad septennium in precatione 40. horarum, & visitatione 7. Altarium lucrandæ. 3. Sine memoriali cuilibet Ecclesiæ impetrari potest 100. dierum indulgentia pro iis, qui intersunt Litaniis Lauretanis in festis B. V. M. & semel in hebdomada. 4. Si Agens in Curia Romana procuret Indulgentias, tum pro labore dantur 20. Bajoci, si autem debeat facere & porrigere memoriale. 50. Bajoci, 5. Etsi fuerit communis sententia, quod septennium, pro quo conceduntur indulgentiæ, sit computandum à die promulgationis, eò, quòd concedi censeretur septennium fructuosum, tale autem non sit ante approbationem Episcopi & promulgationem ex Trid. Sess. 21. cap. 9. de Reform. nunc tamen computandum est à Die datæ Brevis, ut declaravit S. Congregatio approbante Pontifice Annô 1711. 18. Maii *La Croix l. 6. p. 2. n. 525.* 6. Clausula Brevibus inserta: *Volumus autem,*

49. *Quando cessent septennales?*

tem, ut si alias Christi fidelibus in quocunque alio anni die dictam Ecclesiam seu Capellam, aut Altare in ea situm, visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetuo vel ad tempus, nondum elapsum, duratura concessa fuerit.... præsentes nullæ sint, non comprehendit Altaria privilegiata pro defunctis, nec Indulgentias certo hominum generi v. g. confraternitati concessas, nec concessas certum pium opus in Ecclesia peragentibus, vel Litanias, aliásve hujusmodi preces recitantibus, ac iis, qui Christianâ doctrinâ erudiuntur, aut erudiunt, nec preces 40. horarum, nec denique, quæ pro unica vice conceduntur. Ita S. Congreg. approbante Pontifice 1676. uti videre est apud *La Croix l. 6. p. 2. sub n.* 1379. 50. *Clausula: præsentes sint nullæ.*

PRAXIS

Petendi privilegium Altaris pro omnibus fidelibus Defunctis.

SUppilcatio. Petitur Altare privilegiatum ad septennium (*perpetuum enim vix est impetrabile*) pro Ecclesia v. g. Parochiali S. Petri, loci N. Diœcesis N. & in ea sito Altari majori (*vel Christi Crucifixi*) pro singulis Feriis secundis, vel pro una in septimana, ab ordinario determinanda, dicuntur in ea quotidie 7. *vel* 5. *vel* 4. Missæ, Scribatur, ut est. 51. *Forma supplicandi.*

Notandum. Altare privilegiatum non conceditur Ecclesiæ pro omnibus fideli- 52. *Missæ requisitæ.*

bus

bus Defunctis, nisi in ea dicantur per annum quotidie 7. Missæ. Si dicantur Missæ tantùm 4. vel 5. debet memoriale præsentari Pontifici, sique pauciores Missæ in illa Ecclesia quotidie celebrentur debet in ea esse erecta sodalitas v. g. Bmæ Virginis, vel doctrinæ Christianæ sub invocatione v. g. S. Josephi, alicujus Apostoli vel alterius Sancti, aliàs Altare privilegiatum vix obtinebitur. Si autem in ea celebrentur in dies 10. vel 9. Missæ, potest per memoriale pro duabus Feriis in hebdomade impetrari, aliàs pro una tantùm. Si quotidie dicantur 14. Missæ potest sine memoriali impetrari pro duabus in hebdomade diebus &c.

PRAXIS

Petendi Altare privilegiatum pro Confratribus, & Consororibus alicujus Confraternitatis.

53 *Forma supplicandi.* SUpplicatio. Petitur Altare privilegiatum ad septennium pro Ecclesia Parochiali (vel filiali) S. Petri. Loci N. Diœcesis N. & in ea sito Altari Confraternitatis N. v. gr. Rosarii &c. pro una feria hebdomadæ ad arbitrium Confratrum de consensu Ordinarii. Diem commemorationis omnium fidelium Defunctorum, & illius Octavam non est opus exprimere, quia jam subintelligitur.

Notandum. Hoc altare conceditur, etsi per hebdomadam tantùm unum in illa Eccle-

Ecclesia legatur Sacrum, modo dicatur in Altari privilegiato eâ die, cui affixæ sunt indulgentiæ ex determinatione Secretariæ Apostolicæ, vel Ordinarii.

Expensæ pro hoc, & præcedente sunt eædem quæ solvendæ sunt pro Indulgentiis. Quamvis Agens pro hujusmodi brevibus literis in Secretaria debet solvere 10. Bajocos. Brevia tamen Indulgentiarum dantur gratis. 54. *Expensæ.*

PRAXIS

Petendi Breve Indulgentiæ perpetuæ pro Confraternitate quacunque erigenda, vel jam erecta.

NOtandum. Hoc Breve petitur, quando aut jam erecta est, aut primò erigitur aliqua Confraternitas, Indulgentiæ autem conceduntur plenariæ perpetuæ Confratribus & Consororibus 1mo. Indulgentia plenaria in die ingressûs. 2do. In articulo mortis. 3tio In festo principali per annum. 4. Indulgentiæ septem annorum, septem quadragenarum, pro quatuor aliis festis minùs principalibus per annum. 5to. Indulgentiæ 60. dierum pro omni opere pio ex iis, quæ in Brevi specificantur. 55. *Quæ Indulgentiæ?*

Supplicatio. Petitur Breve pro Ecclesia Parochiali, vel filiali v. g. S. Petri non Regularium (vel Clericorum Regularium) Civitatis N. Diæcesis N. & in ea erecta vel erigenda Confraternitate, 56. *Forma supplicandi.*

te, v. g. B. M. V. fine labe originali conceptæ. Festa sunt omnia ad arbitrium Confraternitatis, vel certè festum principale v. g. pro principale: Conceptio B. M. V. & quatuor minus principalia: Annuntiatio; Nativitas, Purificatio. & Assumptio ejusdem. Neque enim necesse est festa specificare; si non specificentur, reliquuntur arbitrio, & determinationi Sodalium cum consensu Episcopi.

57. *Taxa.* Taxa hujus Brevis cum Agentia sunt 5. Scuta, & 2, Bajoci, sed quia semper Altare privilegiatum per 20. Bajocos impetratur, hinc pro utroque solvuntur 5. Scuta, & 22. Bajoci.

PRAXIS

Petendi Breve perpetuum pro Confraternitatibus Agoniæ, seu, ut dicitur de bona morte.

58. *Forma supplicandi.* SUpplicatio. Petitur Breve perpetuum pro Ecclesia Clericorum Regularium Societatis JESU Civitatis N. & in ea erecta sive erigenda Confraternitate, seu Congregatione D, N. J. C. in Cruce moribundi; ac B. M. V. ejus Genitricis dolorosæ ad bene moriendum: pro semel quovis mense, id est, Prima Dominica (vel Feria 6ta.) cujusvis mensis.

59. *Quæ Indulgentiæ.* Per hoc Breve conceduntur plenariæ indulgentiæ perpetuæ pro aliquo die, qui supplicatione determinari debet, in quo-

vis

vis mense: ordinariè solùm datur iis Confraternitatibus, quæ eriguntur in Ecclesiis Societatis JESU, seu in quibus ipsi divina peragunt. Pro Agentia, & Altari privilegiato datur unum Scutum, vel quandoque Imperialis communis monetæ.

Praxis petendi Oratoria.

Oratorium pro rure, seu locis extra urbem, & oppida sitis.

Supplicatio. Petitur Oratorium pro N. N. Dioecesis N. vigore cujus ipse, moderna conjux ipsius N. cum prolibus, & familia possit curare celebrari Missam cum solitis clausulis, & exceptionibus, in domo suæ habitationis rure extra urbem N. &c. Taxa 12. Scuta. Hoc datur etiam personis non nobilibus, & nullam jurisdictionem temporalem in aliquo dominio exercentibus. 60. *Forma supplicandi.*

Pro Civitate, & omnibus locis, in quibus supplicans jurisdictionem temporalem seu altam, seu bassam exercet.

Supplicatio. Petitur Oratorium pro N. N. v. g. S. Rom. Imperii Comite, ejus moderna conjuge N. prolibus, familia, hospitibus, pro Civitate N. loco N. Dioecesis N. in quo jurisdictionem temporalem exercent. Datur tantùm personis nobilibus, jurisdictionem aliquam temporalem exercentibus, atque cum his restrictionibus 1mo. Ut vale- 61. *Forma supplicandi.*

62. *Servanda.* at tantùm pro Civitate, & locis unius Diœcesis. 2do. Ut quotidie tantùm una in eo Missa dicatur, per quod tamen non prohibentur celebrare ii Religiosi, qui privilegium hahent personale celebrandi, ubicunque commoditatem nacti fuerint, 3tio· Ut locus sit muratus, decenter à domesticis aliis usibus separatus, & priùs visitetur ad Ordinario, vel ejus Vicario. 4tò. Ut in festis solennioribus anni istic Missa non celebretur. 5to. Ut famuli & famulæ illo tempore ad servitia non necessarii diebus festis, & Dominicis eant ad Ecclesiam publicam; filii autem, & famuli necessarii, ac ruri etiam hospites nobiles possunt dictis diebus interesse privatæ Missæ, satisfaciúntque præcepto Ecclesiæ. Taxa sunt 12. Scuta,

Pro infirmis Nobilibus.

63. *Forma supplicandi.* S*Upplicatio.* Petitur Oratorium pro N. N. & (si infirma etiam sit) ejusdem conjuge, Nobilibus, Diæcesis N. laborantibus quibusdam infirmitatibus. propter quas domo, Missam audiendi causâ exire non possunt pro Civitate N. & tota Diœcesi N.

64. *Observanda.* Hoc conceditur Nobilibus, etsi jurisdictionem nullam exerceant, convenítque cum secundo in omnibus, præterquam, quòd valeat tantùm pro tempore infirmitatis ab auditione Missæ in Eccle-

sia impedientis, nulla tamen anni dies etiam solennissima excipitur. Deinde diebus Dominicis restringitur tantùm ad unam personam usibus necessariam; aliæ verò, ut satisfaciant præcepto Ecclesiæ, Missæ debent interesse in Ecclesia publica, Potest etiam impetrari pro matre, patre, filia, filio, fratre, sorore infirmis. Taxa est eadem, quæ supra.

Pro Itinerantibus.

SUpplicatio, Petitur Altare portabile, sive viatorium pro NN. ejusdem moderna conjuge N. Nobilibus Dioecesis N. frequenter, aut subinde iter facientibus per v, g. Germaniam. 65. *Forma supplicandi.*

Datur tantùm Nobilibus jurisdictionem etiam non exercentibus; valet tantùm in itinere, ubi commoditas non est audiendi Missam; quo casu eo gaudere possunt etiam omnes socii itineris. Taxa est eadem quæ supra.

PRAXIS

Petendi Proto-Notariatum Apostolicum

SUpplicatio. Petitur Proto-Notariatus Pontificius (vel Ducis Sfortiæ) pro N. N, Dioecesis N. Canonico ibidem, vel Nobili, vel Magistro Philosophiæ. 66. *Forma.*

Hic non datur, nisi personæ nobili, aut gradu aliquo Theologico, aut Juridico, vel Philosophico insignitæ, aut constitutæ in dignitate aliqua Ecclesiastica. 67. *Quibus detur, qua taxa?*

Taxa ſunt 24. Scuta, ſi detur à Pontifice; ſi à Duce Sfortiæ ex Privilegio, quod habet á pontifice; 6. vel 7. Scuta, & 50. Bajoci. Notariatus autem datur etiam non Nobilibus, nec Graduatis, Taxa cum Agentia ſunt 4. Scuta. 50. Bajoci; modus petendi idem, qui ſupra.

§. IV.

Breviaturæ in pœnitentiaria uſitatæ explicantur.

68. *Breviaturæ quomodo legendæ?*

A.

Archiepus Archiepiſcopus.
Alt Aliter.
Als Alias.
Abſolûo Abſolutio,
Aptica Apoſtolica.
Appbatis Approbatis.
Autre Authoritate.

C.

Cardlis Cardinalis.
Canicè Canonice.
Cen Cenſuris.
Circumpoeni Circumſpectioni.
Xſtus Chriſtus.
Confeône Confeſſione.
Confeôri Confeſſori.
Coiône Communione.

Conſciæ Conſcientiæ.
Conſtituônibus Conſtitutionibus.

D.

Diſcreôni Diſcretioni.
Diſpenſao Diſpenſatio.
Dnus Dominus.

E.

Ecclæ Eccleſiæ.
Effus Effectus.
Exit Exiſtit.
Ecclis Eccleſiaſticis.
Epûs Epiſcopus.
Exioe Excommunicatione.

F.

Fr Frater.
Frum Fratrum.

G.

Gnal

Gnâlt Generali.

H.

Hûmoi hujusmodi.
Humiler humiliter.

I.

Infrâptum infra scriptum.
Irregûlte irregularitate.
Igr igitur.
Intrâpta intra scripta.

L.

Lia licentia.
Ltima legitima.
Lræ literæ.
Litè licite.

M.

Mrimonium Matrimonium.
Magto Magistro.
Mirâone miseratione.
Mir misericordia.

N.

Nulltus nullatenus.

O.

Ordio Ordinatio.
Ordinâoni ordinationi.

P.

PP. Papa.
Pr. Pater.
Pontus Pontificatus.
Ptus præfatus, prædictus.
Ptur præfertur, prædicitur.
Pntium præsentiū.
Pbter Presbyter.
Pbricida presbytericida.
Pænia pœnitentia.
Pœniaria Pœnitentiaria.
Pôe Posse.
Pror Procurator.

Q.

Qtnûs quatenus.
Qmblt quomodolibet
Qd quod

R.

Reâlri Regulari
Reliône Religione.
Roma Romana.

S.

Sntæ, vel Stæ, Sanctæ.
Saluri salutari.
Sentia sententia.
Speatr specialiter.
Supplionibus Supplicationibus.
Spua-

Spualibus	ſpirituali-bus.	Theologia.	
		Tli	Tituli.
T.		V.	
Tn	tamen.	Venebli	Venerabi-li.
Tm	tantum.		
Thia, vel Theolia,		Vræ	Veſtræ.

Notandum in literis S. Pœnitentiariæ, non fieri virgulas, nec puncta, nec commata, nec Diphtongos, nec Accentus, ſed ſenſum colligendum eſſe ex lectione. Ita teſtantur *Hunoldus Plettenberg in notitia Congregationum pag. 198. & Viva in damnatam 31. ab Alexandro VII. N. XIII.*

§. VII.

Extraordinariæ facultates, Epiſcopis, Germaniæ à Sede Apoſtolica concedi ſolitæ.

69. UT ſciatur, in quibus ordinariè ad Epiſcopum recurri poſſit, exiſtimavi referendas hìc eſſe facultates ſpeciales Epiſcoporum Germaniæ. Do autem illas, ut habentur *apud La Croix p. 6. p. 3. n. 846.* & ſunt ſequentes.

1ma. Abſolvendi ab hæreſi, & Apoſtaſia à fide, & à ſchiſmate quoſcunque etiam Eccleſiaſticos tam ſæculares, quàm regulares, non tamen eos, qui ex locis fuerint, ubi ſanctum Officium exercetur, niſi in locis Miſſionum; in quibus impunè graſſantur hæreſes, deliquerint, nec illos, qui judicialiter abjuraverint, niſi na-ti

ti ſint, ubi impunè graſſantur hæreſes & poſt judicialem abjurationem illuc reverſi in hæreſin fuerint relapſi, & hos in foro conſcientiæ tantùm.

2da. Tenendi & legendi libros Hæreticorum ad effectum eos impugnandi, & alios quomodolibet prohibitos, præter opera Caroli Molinæi, & Nicolai Machiavelli, & libros de Aſtrologia judiciaria, principaliter, aut incidenter, & aliàs quovis modo de ea tractantes; ita tamen, ut libri illis provinciis non efferantur.

3tia. Diſpenſandi in 3tio & 4to ſimplici, & mixto cum pauperibus tantùm in contrahendis, in contractis verò cum hæreticis converſis etiam in ſecundo ſimplici & mixto, dummodo nullo modo attingat gradum 1mum; & in his caſibus prolem ſuſceptam declarandi legitimam.

4ta. Diſpenſandi ſuper impedimento publicæ honeſtatis, juſtitiæ, ex ſponſalibus proveniente.

5ta. Diſpenſandi ſuper impedimento Criminis neutro tamen conjugum machinante, ac reſtituendi jus petendi debitum amiſſum.

6ta. Diſpenſandi in impedimentis cognationis ſpiritualis, præter levantem, & levatum.

7ma. Hæ verò diſpenſationes matrimoniales videlicet 3tia, 4ta, 5ta, & 6ta

non conceduntur nisi cum clausula; *Dummodo mulier rapta non fuerit, & si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat.* Et in dispensationibus hujusmodi declaretur expressè, illas concedi tanquam à Sedis Apostolicæ Legato, ad quem effectum etiam tenor hujusmodi facultatum inseratur cum expressione temporis, ad quod fuerint concessæ, aliàs nullæ sint.

Hac facultate juvari non possunt in matrimoniis contractis sine proclamationibus.

8va. Dispensandi in irregularitatibus, ex delicto occulto tantùm provenientibus, excepta eâ, quæ ex homicidio voluntario contrahitur.

9na. Dispensandi & commutandi vota simplicia in alia pia opera, exceptis votis castitatis, & religionis.

10ma. Absolvendi ab omnibus casibus reservatis etiam in Bulla Cœnæ, in locis tamen, ubi impunè grassantur hæreses.

11ma. Delegandi simplicibus Sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta, & alia utensilia, ad sacrificium necessaria, ubi non intervenit S. Unctio; & reconciliandi Ecclesias pollutas aqua ab Episcopo benedicta, & in casu necessitatis aqua etiam ab Episcopo non benedicta.

12ma. Conferendi ordines extra tempora; & non servatis interstitiis usque ad sacer-

sacerdotium inclusive.

13a. Dispensandi super ætate unius anni ob operariorum penuriam, ut promoveri possint ad Sacerdotium, si aliàs idonei fuerint.

14a. Consecrandi olea cum quinque saltem Sacerdotibus, non tamen extra Cœnam Domini, nisi necessitas illud urgeat.

15a. Celebrandi bis in die, si necessitas urgeat: ita tamen, ut in prima Missa non sumpserit ablutionem; per unā horam ante aurorā, & aliam post meridiem, sine ministro, sub dio, & sub terra, in loco tamen decenti, etiam si Altare sit fractum, vel sine reliquiis Sanctorum, & præsentibus Hæreticis, Schismaticis, infidelibus, & Excommunicatis, si aliter celebrari non possit. Caveat autem, ne prædicta facultate seu dispensatione bis in die celebrandi aliter, quàm ex gravissimis causis, & rarissimè utatur, in quo graviter oneratur ipsius conscientia. Quod si hanc facultatem alteri Sacerdoti juxta facultatem inferius apponendam communicare, aut causas ea utendi alicui, qui à S. Sede hanc facultatem obtinuerit, approbare visum fuerit, seriò ipsius conscientiæ injungitur, ut paucis duntaxat, iisque maturioris prudentiæ, ac zeli, qui absolutè necessarii sunt; nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas

tulerit, & ad breve tempus eandem communicet, aut respectivè causas approbet.

16a. Deferendi SS. Sacramentum occultè ad infirmos sine lumine; illúdque sine eodem retinendi pro iisdem infirmis in loco tamen decenti, si ab Hæreticis, aut infidelibus sit periculum sacrilegii.

17a. Induendi vestibus sæcularibus, si aliter vel ad loca eorum curæ commissa pervenire, vel in iis permanere non poterunt.

18va, Recitandi Rosarium, vel alias preces, si Breviarium transferre non poterunt, & divinum officium ob aliquod impedimentum recitare non valeant.

19a. Dispensandi, quando expedire videbitur, super esu carnium, ovorum, lacticiniorum pro tempore jejuniorum, & præsertim Quadragesimæ.

20ma. Communicandi has facultates in totum, vel in parte, prout opus esse secundûm ejus conscientiam judicârit, Sacerdotibus idoneis in conversione animarum laborantibus, & præsertim tempore sui obitûs, ut, Sede vacante, sit, qui possit supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quod quamprimum fieri debebit, per delegatos, aut unum ex iis alio modo provideat.

21ma. Et prædictæ facultates gratis, & sine ulla mercede exerceantur, ac tantùm concessæ intelligantur ad quinquennium.

Utendi

Utendi iisdem facultatibus in civitate, & Dioecesi N. tantùm.

Hæ facultates (quibus si restrictæ non sint, dispensare & absolvere potest Episcopus *juxta Pignatelli Tom. 7. Consultat. 53.* etiam peregrinos in sua Diæcesi & advenas, imo & religiosos exemptos) singulis quinquenniis, computatis à die exceptationis renovantur; nec cessant mortuo pontifice vel novo Electo; quamvis enim initio novi Pontificatus promulgetur Regula 13. vel 14. Cancellariæ, eâque revocentur variæ facultates ab Antecessore Pontifice concessæ; attamen Anno 1700. Roma interrogata respondit non revocari facultates à Sto Officio concessas, quales ordinariè sunt, quæ Episcopis & Nuntiis Apostolicis conceduntur, sed eas tantùm. quæ immediatè â Prædecessore Pontifice sunt concessæ. *La Croix l. 6. p. 3. n, 848.* 70. *Quandonam cessent facultates?*

Plerasque ex prædictis facultatibus, aliásque ampliores habere solet Nuntius Apostolicus, sed non quilibet easdem, hinc si in quo casu juvare non possit Episcopus, expedit recurrere, ut supra monui, ad Nuntium, qui, si dispensare vel absolvere non possit, dispensationem aut absolutionem minoribus sumptibus Româ procurabit.

O. A. M. D. G.

INDEX

INDEX UNIVERSALIS: CIFRA NUMERUM MARGINALEM, A APPENDICEM DESIGNAT.

A.

Absolutio,

C.

Confessarius.

Confessio.

Conjuges.

Deliberatio.

Desperatio.

Devotio.

Dispensatio.

spen-

Errores in Confessione.

Examen pœnitentis.

Executio.

Quæ

F.

Facultas.

Famulantes.

Fatuus.

Filii-Familias.

Formulæ.

O.

Occasio peccandi.

Odium.

Opifices.

Optatio mali physici.

P.

Pauper.

Pædagogi.

Parentes.

Quo-

Qui-

FINIS.

CASUS CONSCIENTIÆ EX NEO-CONFESSARIO,

SEU

METHODO RITE OBEUNDI

Munus Confessarii, resolvendi.

BRUNSBERGÆ

Typis Collegii Soc. JESU.

MDCCLXIII.

CASUS CONSCIENTIÆ EX Neo-Confessario, seu Methodo rite obeundi Munus Confessarii, resolvendi.

CASUS I.

ABelinus, nuper primùm approbatus ad excipiendas Fidelium Sacramentales Confessiones, primum, quem audit, longiorem peccatorum, quàm Abelinus præviderat, protrahit Confessionem, & in quibusdam peccatis gravibus non exprimit, ut oportet, numerum & speciem infimam. Abelinus proponit sibi in fine jubere & interrogare, ut omnia rite fiant, interim in fine non recordatur omnium, quæ majori explicatione egebant.

Quæritur 1mo. Quæ generatim observanda sint Confessario in decursu Confessionis? *2dò.* An pœnitens is teneatur repetere Confessionem, saltem eorum

peccatorum, de quibus dubium esse potest, an ritè sint exposita? n. 3.

CASUS II.

Adolphus, novissimè promotus ad sacrum Presbyteratûs ordinem, petit statim approbari ad excipiendas in subsidium Pastorum fidelium Confessiones; ejus petitioni; quia existimabatur habere sufficientem doctrinam, annuitur; primùm persuasus, quorumdam doctorum, malè intellectâ sententiâ, existimans, se non teneri pœnitentes examinare, absolvit, quali pœnitentiâ injunctâ, sibi confitentes, nullâ datâ instructione; postmodum à viro docto, & experto edoctus suam meliùs obligationem; anxiè excutit omnes, & in specie conjuges, de actu conjugali, peccatis eorum specialibus, ab ipsis quandoque committi inter se solitis. Unde varii conjuges anxii alios interrogant, quibus peccare inter se possint conjuges.

Quæritur 1mo. An & quando teneatur examinare Confessarius pœnitentes? *2dò.* Quomodo examinandi sint? *3tiò,* Quæ tum generatim, tum quibusdam in specie sit injungenda pœnitentia? *4tò.* Quibus ex causis possit imponi minor? *5tò.* An, quando, & quomodo conjugati sint examinandi circa peccata ipsis specialia, inter quos quandoque intervenientia, & quæ illa sint? Vide n. 4. à n. 119. ad n. 122. P. 4. n. 503. 514.

CA-

CASUS III.

Albanus, toto die sedens pro sacro tribunali, varios audivit pœnitentes. Unum ex iis reperit admodum rudem, qui nec actum Fidei, Spei, & doloris noverat elicere, peccaverat quoque ex ignorantia in materia tum castitatis, tum aliis quibusdam. Alter faciens mentionẽ quorumdam ex vita præterita peccatorum, inter cœtera confitebatur, se carnaliter ante matrimonium cum sororis suæ uxoris peccâsse: Albanus advertens impedimentum contractum, tacet. Tertius pariter se accusat de peccato carnis cum matre uxoris suæ ante matrimonium; Albanus ex circumstantiis actûs, dubitat, an fuerit perfectus, & sufficiens ad generationem prolis. Proinde & de hoc tacet.

Quæritur 1mò. Quomodo tractandus fuerit primus, & excitandus ad dolorem? *2dò.* An monendus de peccatis ex ignorantia, etsi sint merè materialia? *3tiò.* An, & in quibus circumstantiis Albanus rectè vel malè fecerit tacendo ad casum secundi? *4to.* An rectè dissimulaverit impedimentum dubium tertii? n. 5. 10. & parte 4. Th. Mor. n. 590.

CASUS IV.

Albertus à Confessario gravem, sibique valde difficilem accepit pœnitentiam: proinde vadit ad alium Confessarium,

um, & eam sibi in aliam commutari petit.

Quæritur 1mo. Quæ sint pœnitentiæ inconvenientes, & convenientes? *2dò.* An alius Confessarius possit mutare pœnitentiam, ab alio injunctam, si pœnitens non aperiat peccata, ob quæ imposita fuit? n. 15. 18. 19.

CASUS V.

Balduinus, Sacerdos religiosus, vesperi, & matutino tempore in loco magnæ festivitatis fatigatus excipiendis Confessionibus, sumpto prandio, pro more suo sequens consilium S. Francisci Xaverii, de quo n. 55. expendit, an rectè processerit cum pœnitentibus, & quomodo melius suo muneri potuisset satisfacere, & quia invenit, se aliquibus negâsse, aliquibus distulisse absolutionem, aliis dedisse absolutè, non satis certus de dispositione, aliis sub conditione, injunctâ pœnitentiâ, ut ante Communionom eliciant dolorem novum de peccatis, firmúmque concipiant emendationis propositum, illud Christo Eucharistico offerant in gratiarum actionem, & confirmandum, in bono animum, non parum angitur, ne non ritè sacro munere sitfunctus.

Quæritur 1mò. Quandò danda absolutè, quando sub conditione sit absolutio? *2dò.* Quando neganda, aut saltem differenda? n. 21. & 24.

CA-

CASUS VI.

Balthasar, & Benigna Sponsi, ultimò confessi pro Paschate Dominicâ in Albis, cogitant, factis proclamationibus, contrahere matrimonium, interim priusquam proclamationes sint peractæ, familiariter conversantur, & carnaliter peccant; Sponsus inducit Sponsam, ut secum eat ad Confessarium, virum probum & doctum, se cum Deo reconciliandi causâ, ut benedictionem ab eo habeant in matrimonio; obsequitur Sponsa, Sponsus dicit diem ultimæ Confessionis, & confitetur lapsum carnalem cum Sponsa, venit dein Sponsa, & diem eundem suæ dicit Confessionis ultimæ, & peccatum carnale tacet.

Quæritur 1mò. An Confessarius possit Sponsam super illo peccato examinare, & quomodo? *2dò.* An si tentatis omnibus, non fateatur, possit absolvi, aut sit dimittenda sine absolutione? *3tiò.* An, si Confessarius petivisset veniam à Sponso, & obtinuisset loquendi sponsæ de illo peccato, potuisset licitè de eo cum sponsa loqui; dicere, se ad id obtinuisse veniam à sponso? n. 36. & IV. parte Theologiæ Mor. sub n. 379. in fine

CASUS VII.

Bernardinus, audiens confessiones æstivo tempore, cœlo calente, lapsus est in

in somnum, & unius peccata non audivit omnia, alterius audivit quidem peccata, sed ante absolutionem de variis à pœnitente interrogatus, iisque expediendis occupatus, oblitus est pœnitentis peccata, hærétque, an possit absolvere. Denique pœnitentem habuit, qui peccatis multis per annum frequentatis in materia venerea, quæ nunquam est confessus, gravatur, nunc autem verè pœnitens quidem, & statum animæ suæ miserabilem agnoscens, lacrymis ubertim manantibus, deflet peccata sua, sed prævidere se tamen ait, quod sit relapsurus in contractam ab inveterata consuetudine fragilitatem.

Quæritur 1mò. An Confessarius possit jubere, ut pœnitens non percepta peccata repetat? *2do.* An, & quando oblitus Confessarius pœnitentis peccata possit eum absolvere? *3tiò.* Quid agendum cum tertio illo pœnitente? n. 28. 33.

CASUS VIII.

Bonifacius, hactenus sacro Confessarii munere perfunctoriè obito, varios commisit errores, ac 1mò. Quidem oscitanter absolutionem impertiens, erravit in forma. 2dò. Non rarò neglexit interrogare numerum, & speciem infimam. 3tiò. Neglexit monere de facienda restitutione. 4tò. Obligatos ad eam, pronuntiavit

vit liberos; non obligatos, eidem obnoxios. 5tò. Verè obligatos obligavit tantùm ad dandam eleëmoſynam. Tandem supernô lumine illuſtratus, & ſacrô horrore perculſus cœpit gravitatem obligationis ſuæ perpendere, & periculoſum animæ ſuæ ſtatum agnoſcere; proinde adit Benedictum virum doctum, & exponit ei ſuam hactenus in ſacro Officio oſcitantiam, petítque conſilium. Benedictus, nolens ſtatim eximere ſagittam à Spiritu ſancto cordi ejus infixam, jubet eum orationibus jejuniis, &c. ſibi Deum propitium reddere, & redire poſt octiduum, conſideraturum ſe dicens, quid agendum ſit.

Quæritur 1mò. Quomodo errores illi ſint corrigendi? *2dò.* Ad quid teneatur Bonifacius? *3tio.* An debeat habere veniam à pœnitentibus, ſi in quibuſdam errores commiſſos poſſit corrigere? à n. 48.

CASUS IX.

Calinus, Mercator, avarè inhians divitiis; accuſat ſe in confeſſione 1mò. durus fui erga pauperes. 2dò. Meis in mercatura & negotiatione ſociis ſecretum non ſervavi. 3tiò. Alienas aperui, & legi literas.

Quæritur 1mò. Quomodo Calinus examinandus? *2dò.* Secretum non ſervare, quale peccatum ſit? *3tiò.* Quomodo peccet, qui alienas aperit, & le-

git literas? *4tò.* Quomodo Calinus censendus sit peccâsse, & ad quid teneatur? *5tò* Quæ sint remedia contra avaritiam? à n. 62. & 65.

CASUS X.

Cornutus homo effrons passim contemptim tractat proximos suos, gerit se, ac si à nemine esset dependens, nullius ope indigeret, gloriatur, quomodo vindictam de suis sumpserit adversariis, eos verbis contumeliosis exceperit. Imò auditus est dicere: si essem Deus, talis furfuris nebulones omnes mitterem ad infernum, &c.

Quæritur 1mò. Quid & quotuplex sit superbia? *2dò.* An, & quomodò sit peccatum mortale, & quando tantùm veniale? *3tiò.* Quomodo censendus sit peccâsse Cornutus? *4tò.* Quomodo sit examinandus, si in sacro pœnitentiæ tribunali compareat? *5tò.* Quæ remedia sint ei contra superbiam præscribenbenda? à n. 56. & P. 2. n. 150.

CASUS XI.

Cupedius sistens se Confessario; dicit: Domine! sum magnus peccator, intra tres annos non sum confessus, sæpe delectatus sum objectis turpibus, impura fovi desideriá, sermones miscui impudicos, & quando alii me dehortabantur, irrisi illos, tanquam scrupulosos, & abjecti animi homines, obvias quasq; con-

cupivi, commisi fornicationes, & adulteria, alióſque ad ſimilia peccata ſeduxi. Hæc ſunt potiſſima, quæ commiſi.

Quæritur 1mò. An Cupedius rectè omnia explicârit? vel quomodo examinandus? *2dò.* Quas obligationes contraxerit erga proximos? *3tiò.* Quæ media illi ſint præſcribenda? *4tò.* An expediat, eum ſtatim, omnibus ritè explicatis, abſoluere, vel potius ad tempus differre abſolutionem, ut media adhibeat, & horrorem turpitudinis ſuæ concipiat? à n. 66. n. 178. 188. & PP. 2. à n. 190.

CASUS XII.

Cuſtodius inter cætera confitetur inquiens: fui invidus; petit Confeſſarius: in quo conſiſtebat tua invidia? Reponit Cuſtodius: 1mò. ægrè tuli, quando alii laudabantur, & vel laudem imminui, vel tacui, exiſtimans inde æſtimationem mei imminui. 2dò. Indignatus ſum, quando vidi aliis ſua meliùs, quàm mihi mea ſuccedere. 3tiò. Dolui ad officinam vicini noſtri multos, ad officinam verò patris mei paucos venire emptores. 4tò. Optavi, ut fratres mei non eſſent diligentiores, & devotiores me, ne ego vilipendar. 5to. Malè me habuit, quòd vicinus noſter promotus ſit ad Magiſtratum, quia adverſatur domui noſtræ, & jam faciliùs nocere poterit,

Quæritur 1mò. Quid, & quale pecca-

tum

tum sit invidia? *2dò.* Quibus ex relatis jam Custodius peccarit peccato invidiæ gravi, vel levi? *3tiò.* Quæ sint contra invidiam remedia? à n. 75.

CASUS XIII.

Fabius abdomini serviens in diem vivit, neglectâ re domesticâ, tractatur, & tractat, ut facilè prævidere possit, se debitis solvendis, & liberis honesto in statu collocandis imparem propediem fore; monetur ab amicis, sed nihil impetratur. Vorat, ut non raró evomere debeat cibos ingestos. Tandem tempore Paschali confitetur. Confessarius eum graviter adhortatur, & injungit ei pro pœnitentia, ut vesperi decubiturus consideret, quo cibo & potu damnati in inferno Caninam famem tolerantes, utantur, & incumbat uni lateri totâ nocte sine commotione, hanc pœnitentiam admisit quidem Fabius, sed visa est illi tam difficilis, ut mane accurrens ad Confessarium dixerit, sibi fuisse impossibile illam pœnitentiam implere, cui Confessarius: si non potuisti in plumeo lecto unâ nocte jacere immotus, quomodo jacebis per omnem æternitatem in igne devorante, & ardoribus sempiternis immotus? atque ita eum ad frugem reduxit.

Quæitur 1mò. Quale peccatum sit gula? *2dò.* Quomodo peccaverit Fabius,

&

& quot modis eâ peccetur? *3tiò.* Quæ remedia sint contra eam abhibenda? à n. 81.

CASUS XIV.

Fabricus homo Cholericus, ad res vix nullius momenti ità exardescit irâ, ut toto corpore contremiscat, unde in periculo est, ne morbum contrahat, quo impediatur ab officio, sibi tum ex justitia, tum ex pietate obeundo, verbis contumeliosis in proximos invehitur, liberis suis, uxori, aliisque omne malorum genus imprecatur, à Pastore suo sæpe monitus; nihil admonitionibus hactenus dedit.

Quæritur 1mò. Quomodo peccet ita iræ indulgendo, seque exponendo periculo gravis morbi? *2dò.* An imprecando liberis, uxori, aliisque, diversæ speciei peccata committat, tum ratione mali optati, tum ratione personarum, quibus malè precatur? *3tiò.* An sit capax absolutionis, si non ante emendet, & scandalum tollat. *4tò.* Quæ media serviant contra immoderatam iram? à n. 89. & P. 2. n. 223.

CASUS XV.

Firmundus illustris prosapiæ adolescens, dum studiis operam daret, à singulari morum ingenuitate, modestia, & pietate commendabatur, omnibúsq; frequentando Sacramenta Pœnitentiæ,

&

& Euchariſtiæ rarô prælucebat exemplô. Abſolutis ſtudiis, nactus beneficium Ecclaſiaſticum, cœpit frequentare conſortia mundi, & commoditatum amantium, inde malô eorum exemplô flacceſſere, vix ſemel in anno prædicta Sacramenta ſuſcipere; quin & terrenis jam ineſcatus, correptus eſt tædio, & nauſea Divinorum, ita, ut in choro non compareret, niſi diebus, quibus, qui abſunt, privantur proventibus beneficii. Tandem eò devenit, ut doleret, viam ad cœlum eſſe viam abnegationis, & æternitatem tantùm eſſe bipartitam, felicem ſcilicet, & infelicem, ita, ut niſi ineat viam arctam, & carni moleſtam, æternum cruciandus ſit in inferno. Unde bruta æſtimabat hominibus feliciora, utpote, quæ voluptatibus ſine periculo infelicis æternitatis poſſent indulgere. In hunc miſerabilem ſtatum Firmundus ſenſim ſine ſenſu deductus lethali morbo corripitur; advocatur Firminus Sacerdos ad excipiendam ejus confeſſionem, ſed; quia nec ante dedit, nec modò præſenti ullum dat pœnitentiæ ſignum, nec Chriſtianè vixit, Firminus eum abſolvere non audet, poſt horas aliquot, quæ Dei erat miſericordia, reſpirat, & loquelæ reſtituitur, audiens hoc Firminus, adit eum, & periculum exponit æternæ infeli-

ta-

tatis in quo fuerat, & DEI ejus juventutem miserantis clementiam & misericordiam in mentem vocat; atque ad generalem totius vitæ confessionem adhortatur, annuit Firmundus, & moram petit præparationi.

Quæritur 1mò. Quid, & quotuplex sit accedia? *2dò.* Quomodo peccet, qui locum dat tædio contra Divina? *3tiò.* Quomodo peccârit Firmundus? *4tò.* Quibus deducendus ad vitam deinceps homine Christiano, & Canonico dignam? à n. 95. n. 8. 38.

CASUS XVI.

Gaudentius, exiguæ adhuc experientiæ Parochus, ægrè audit puerorum confessiones, tum quia sæpè dubium est de usu rationis, ad meritum & demeritum sufficiente; tum quia, si fortè adsit, non facile est eos movere ad dolorem supernaturalem, propositum emendationis efficax, utpote minùs apprehendentes motiva supernaturalia; tum denique, quia sæpè peccant contra legem naturalem, & postea non recordantur; Quare consvevit Gaudentius advocare Religiosum, qui eos audiat; sed & hic queritur, putátque majorem sibi esse difficultatem, quàm Pastori, qui in catechesi, aliísque occasionibus possit melius explorare, quinam pueri jam pervenerint ad usum rationis.

nis. Quam ob rem Gaudentius in congregatione suorum dominorum Confratrum interrogat 1mò. Quid sit usus rationis ad meritum, & demeritum sufficiens? 2dò. Quandonam pueri censeantur ad eum pervenisse? 3tiò. Ex quibus indiciis colligi possit, quòd eam jam habeant, aut non habeant? 4tò. Quandonam pueri teneantur legibus, tum naturalibus; tum positivis humanis, & Divinis? 5tò. Quomodo pueri examinandi, excitandi ad dolorem de peccatis, & propositum non peccandi deinceps, quæ monendi? 6tò. Quando, & quomodo pueris danda absolutio, & quid si jam dein adoleverint?

Quæritur: Quid respondendum? Vid. à n. 100. ad 101. & à n. 106. ad n. 110.

CASUS XVII.

Gaudiosus, sanguineæ complexionis Sacerdos, moribus, verbísque suavis, uti ejusmodi esse solent, ex naturali inclinatione amat agere cum personis alterius sexûs: Quare in excipiendis earum Confessionibus singulari eas suavitate tractat, nominibus compellat amorosis, peccata earum, ubi potest, extenuat, querulosis contra maritos facilè credit, & ad illarum partem accedit. Ex hoc suo agendi modo non levibus quandoque pulsatur carnis tentationibus; sed piaculo id sibi non ducit,

eò

eò quod oriantur, ut putat, ex actione sacra, zelóque bono, qui causa illarum per se non sit. Quapropter inhæret suo agendi, & loquendi modo.

Quæritur 1mò, Quid specialiter observandum sit in excipiendis mulierum confessionibus? *2dò*. An Gaudiosus rectè procedat? *3tiò*. An non, & quomodo peccet suavi illo modo tentationes excitando? *4tò*. Quomodo respondendum mulierum contra viros suos, querelis? à. n. 110. 130. P. 1. n. 11. P. 2. n. 218.

CASUS. XVIII.

Germanus, laudabilis vitæ Sacerdos, præ Dominorum mavult excipere Rusticorum, aliorúmque plebejorum confessiones, eò quòd sine verborum fucis, & ambagibus possit cum his agere, eos examinare, arguere, remedia præscribere, quibus non raró Domini offenduntur, & postmodum malè garriunt apud alios, & explodunt Confessarium; ut autem Germanus securiùs procedat, suo agendi modo nolens fidere, aliorum praxin exquirit, ac 1mô quidem interrogat, quomodo examinandi sint plebeji? 2dò. De quibus? 3tiò. Per quæ motiva ad dolorem, & propositum excitandi? 4tò. Quid si pœnitens sit omnino hebes, & nullum peccatum possit in

specie elici? 5tò. Quæ satisfactio sit illis injungenda?

Quæritur: Quid respondendum? à n. 114. ad n. 119.

CASUS XIX.

Hartardus uxorem duxit Dorotheam, dolosam, & pervicacem mulierem. Hæc primùm viro suo placere studuit, sicque animum ejus lucrata plus æquo indulgentem sibi reddidit: unde paulatim arrogans mulier sibi dominatum, concessámque à Deo viro potestatem arrogavit, quod advertens Hartardus obstitit quidem, sed quia benignioris erat naturæ; nihil à superba muliere impetravit; tandem videns rem domesticam malè administrari, atque de remedio desperans, animi levandi causâ adit amicos, & honesta concivium consortia, cum quibus quandoque vino conatur moderatè tædia abluere, à quibus audax mulier eum non raró minacibus verbis avocat, sibique non obtemperanti cœnam negat, Demum Hartardus, mœrore animi confectus, moritur. Dorothea cum Hermanno, mercatore peregrè adveniente, qui mulieris caput aspexerat, non inspexerat, transit ad secundas nuptias. Hermannus notans peruicacem uxoris suæ spiritum, & dominatûs ambitionem, audiénsque, qualem se probaverit in conjugio cum Hartardo

tardo, primùm eam benignè habet, monétque officii sui, & obligationis, ex Apostolo allegans, ex Dei ordinatione virum esse caput mulieris, mulierem esse sub potestate viri, quandiu hic vivit, mulieres oportere subditas esse viris suis, nè blasphemetur Verbum Dei. Hæc si serventur, non defore Dei benedictionem. Vera isthæc esse fatetur quidem mulier, at sui impos non diu imperare sibi potuit, quin se ingereret rei domesticæ administrationi pro arbitratu suo de omnibus attentans disponere, contemptâ, & improbatâ, tanquam non intelligentis, Hermanni ordinatione. Hermannus amandat eam ad colum, acum, & culinam, & quia verbis non flectitur, fuste aliquoties non leviter excipit: dein cubiculo includit, jubens, vitam tolerare pane arcto, & aquâ brevi. Ex his animadvertens Dorothea, à viro suo sibi pileum non concessum iri, solandi animi causâ adit Confessarium, cui inter cætera ait: Rixas habeo perpetuas cum viro meo. Habui primò virum bonum; quem verò nunc habeo, est instar Tyranni. Reponit Confessarius: Grates habeas Deo, quòd unum habueris bonum; non sunt tot boni viri. ut quælibet mulier possit habere duos bonos; nec tot bonæ mulieres, ut quilibet vir vel unam habere possit bonam: mulieres

effrœni, petulantique sua linguâ, superbâ capitis sui pertinaciâ exasperant sæpe viros, redduntque severiores. Tu esto suavis erga virum; obedias ei in omnibus honestis, & licitis, devinciésque viri tui animum, ac facies, eo consentiente, quod prudenter exoptare potueris. His, quia Dorothea submurmurans, & repetens querelas, causamque suam reputans justam, videbatur non omnino flecti; Confessarius negavit ei absolutionem, donec redux, à viro petiisset offensæ remissionem, & emendâsset, in quibus contra eum deliquerat.

Quæritur 1mò. Quomodo peccet mulier, contra viri prudentis voluntatem arrogans sibi capitis domus potestatem? *2dò?* Quomodo peccârit Dorothea sic tractans virum suum primum Hartardum? *3tiò.* An Hermannus rectè processerit cum Dorothea? *4tò.* An ejus mulier sit capax absolutionis, si recuset subesse viro, & concessam illi à Deo potestatem sibi arroget? Vid. n. 119. 131. 132. *Vide etiam Partem tertiam Casuum. Casu.* 9. 10. 11.

CASUS XX.

Honoratus ex uxore sua Bibiana suscepit tres filios; natu majorem Antonium, absolutis studiis humanioribus, & Philosophicis, ut suo tempore sibi succedere in officio, & domui præesse

valeat

valeat, misit ad Academiam acatholicam, Jurisprudentiâ imbuendum. Is, conversatus cum heterodoxis, audiensque â Professoribus dicteria contra Sedem Apostolicam, cœpit flaccessere, & plùs deficere ab orthodoxa Religione, quàm proficere in Jurisprudentia, jam inclinatus in Syncretismum. Hæc audiens Honoratus, revocat eum ad Universitatem Catholicam, in qua (id quod tamen Honoratus non inquisivit) exigua est Professorum ad Candidatos Juris Vigilantia, disciplina ferè eorum nulla, periculum seductionis non leve. Natu secundum Bernardum, quia videbatur minùs aptus, ad se, suæ conditioni & Natalibus convenienter sustentandum in sæculo; conatus est primùm blanditiis ad amplectendum statum Religiosum in Monasterio opulento, in quo in hymnis & canticis laudaret Deum, adducere. His, quia Bernardus recusavit annuere, pater cœpit eum durè tractare, ad nihil eum applicare, & velut non filium aspicere, & habere. Hoc aliquot annis expertus Bernardus, timuit, ne continuaretur perpetuò, manerétque ineptus ad honestè se in sæculo alendum, annuit intentioni patris. Hic id intelligens, per dolum fallacem eum induxit, ut ante ingressum Monasterii renunciaret hæreditati: ajebat

enim: nemo potest verus fieri Religiosus, nisi renunciet omnibus, juxta illud Christi: *Qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.*

Quæritur 1mò. Quæ sint universim obligationes parentum erga liberos suos? *2dò.* An; & quomodo peccent parentes, qui filios suos mittunt ad Academias heterodoxas imbuendos Jurisprudentiâ, vel ad Universitates licèt Catholicas, juventuti periculosas non inquirendo, quî servetur disciplina, quæ sit cura Professorem, ut discipuli dent se studiis, Divina frequentent, pecuniam parentum non dilapident? *3tiò.* Quomodo peccârit Honoratus sic inducendo filium suum ad statum Religiosum, & hæreditati renuntiandum? *4tò.* An Professio Bernardi, & renuntiatio hæreditatis sit valida? à n. 128. ad n. 130.

CASUS XXI.

Henwigis, sicut à teneris annis devotioni dedita, sollicitè omnem Dei offensam studuit vitare, præsertim gravem; ita nunc, nuper matrimonio juncta, quantùm status permittit, devotionis exercitia continuare, & animam suam à peccatis mundam servare desiderat: Quare, cùm intellexerit, varias esse conjugum mutuas obligationes

nes, posséque peccari per actus conjugii, interrogat 1mò. Confessarium. Quæ sint obligationes uxoris? 2dò. an teneatur semper viro suo petenti, reddere conjugale debitum, vel sint causæ quandoque excusantes, & quæ illæ? 3tiò. Qua ratione peccent conjuges per actum conjugii, seu usum matrimonii.

Quæritur: Quid, & quomodo ei sit respondendum? à n. 119. & 122. Item. P. 4. 503. *Vide etiam ex Parte 3. Casum 9. 10. 11.*

CASUS XXII.

Iacobus, & Anna in matrimonio tres genuerunt filias; has cùm indulgentiùs educâssent, & vanitati magis, quàm Divino cultui addictas, ad ætatem nubilem pervenisse cernerent; permiserunt iis cum adolescentibus conversationem, accessum ad nocturnas juventutis utriusque sexûs conventiones, saltus, & ludos, in his filia natu major Agatha cujusdam officialis bellici, conditionis inferioris blanditiis capta & amore quodammodo fascinata, promittit ei matrimonium, obsistit familia utpote prænobilis, obsistit & mater & pater, sed frustra: filia ab officiali imprægnata, obtentâ licentiâ, coram Missionario castrensi cum officiali init matrimonium. Hoc indignè ferens fa-

milia, accessum, & conspectum negat Agathæ, post annum tamen mitigata, velut consanguineam recipit; mater verò Agathæ nec deprecatione & remissionis offensæ humili petitione, nec lacrymis flecti se passa, statuit in perpetuum ad conspectum suum Agatham non admittere.

Quæritur 1mò. Quomodo peccent ejusmodi parentes? *2dò.* An peccârit Agatha contrahendo matrimonium contra voluntatem parentum? *3tiò.* An rectè fecerit familia negando Agathæ ad tempus accessum? *4tò.* An mater peccet, perpetuò offensam puniens conspectum negando? n. 129. §. 9. n. 136. & sub n. 138.

CASUS XXIII.

Joachimus, Mercatoris filius, cum in studiis à patre suo Joanne, parcè, & studiis ex parte absolutis, duriùs esset habitus, aversus à patre abiit in aliam regionem, susceptus à viro illustri ad informandos ejus filios, studia jurisprudentiæ prosequitur, in quà cùm excelleret, opulenti Senatoris filiam accepit uxorem; interim Joannes ejus parens per sinistros casus in mercatura foro cedere cogitur, & ad incitas redigitur; Quare auxilio destitutus inquirit in Joachimum filium suum, tandémque invenit, & accessum petit. Joachimus

chimus duritiem patris in animum revocans, reputánsque sibi dedecori, si se parentis pauperis filium fateatur, dissimulat, se novisse patrem, illi accessum negat obtendendo, patrem suum jam pridem defunctum esse.

Quærit 1mò. Quæ sint obligationes filiorum erga parentes, eorúmque specialia peccata? *2dò.* Quomodo peccârit Joachimus? à n. 137. vide insuper ex Parte 3tia Casum sextum, reliquósque usque ad 9.

CASUS XXIV.

Jodocus, opificio ædilis, potissimo anni tempore domo abest foris, tum ædibus, tum templis ædificandis cum tribus famulis Damiano, Sebastiano & Cosma occupatus, vidétque famulos suos in popina diebus Festis, & Dominicis ludendo, & potando dilapidare pecuniam, diebus operariis acquisitam, & sacrificium reliquáque Divina non rarò negligere, Cosmam insuper furtis esse deditum, & clanculum subducere externis, quæ sine periculo deprehensionis potest; nec tamen eos monet, aut corrigit. Justina ejus uxor domi ancillas, quas habere duas debet, ita habet, ut nulla per plures menses iram ejus, maledictiones, tenacitatem in subministrando victu tolerare valeat,

ſed ante finem temporis conducti cogantur diſcedere.

Quæritur 1mò. Quæ ſint obligationes patrum, & matrum familias? *2dò.* An Jodocus teneatur ſub gravi famulos corrigere? *3tiò.* An teneatur damna in defectu Coſmæ ab hoc aliis illata compenſare? *4tò.* An Juſtina non teneatur Salarium integrum, de quo pro anno conventum eſt, ſolvere ancillis, quas inhumano ſuo agendi modo cöégit intra anum diſcedere? à n. 148.

CASUS XXV.

Lambertus, Famulus, 1mò plùs avenæ appoſuit equis Domini ſui, ut pingueſcant, quàm Dominus voluerat; præterea videns, ab externis, Domini ſui pratis, & agris inferri damna, tacuit, nec impedivit, nec Domino indicavit. 3tiò. Putans evidens eſſe, ſibi dari ſalarium juſtò minus, auferendo ſucceſſivè parva compenſat ſibi defectum.

Quæritur, an, & quomodo his peccârit Lambertus, teneatúrque ad reſtitutionem? ſub n. 152. §. 2. 4. 5.

CASUS XXVI.

Laurentius, Famulus Liberii, 1mò miſſus, ut emeret bovem, illum emit primùm infimo pretio ſibi, deinde vendendo illum Liberio exigit ſummum pretium juſtum. 2dò. Juſſus ferre debitum

debitum creditori Liberii in moneta aurea, in via pecuniam cum lucro permutavit, & lucrum retinuit. Idémque 3tiò fecit, quando exegit à Liberii debitore 300. debitos, & acceptam pecuniam ferre debebat Liberio.

Quæritur, an Laurentius hæc licitè fecerit? sub n. 152. §. 7. 9. 18. plura de famulis vide p. 3. Casu 65. 66.

CASUS XXVII.

Circa urbem celebrem variæ sunt Parochiæ, quæ administrantur tum à Regularibus, in Monasteriis extra urbem sitis, tum ab Ecclesiasticis in eadem habitantibus. Dum Parochiani infirmitate vel subitò corripiuntur, vel ad extrema inopinatò perveniunt, nec Monasteria, nec urbs intrari potest ab advocante Pastorem, coguntúrque non rarò etiam de nocte petere vicinorum Parochorum subsidium charitatis, quorum aliqui vel senes, vel infirmi, vel impediti sunt, atque ita fit, ut quidam sine Sacramentis extremis, & consolatione, à Pastoribus ipsis debita decedant in æternitatem.

Quæritur 1mò. Quæ sint obligationes Pastorum? *2dò* In quo, & quali loco teneantur residere? *3tio.* An tuti sint in conscientia tum Superiores, qui per ejusmodi, tali modo Parochias administrant, tum ii, quorum est Superiores

istos

istos corrigere & adigere, & juri Parochianorum, qui ideò dant decimas &c. ut sibi administrentur divina, satisfaciant. Sub n. 154.

CASUS XXVIII.

Ludovicus, Theologiæ auditor, à P. Præfecto Gymnasii comissos sibi habuit adolescentes è scholis humanioribus instruendos extra tempus scholæ præceptis linguæ latinæ &c. at ille negligens desesque fuit, & non rarò à suis absens; unde contigit, ut alii minùs, alii tàm parùm profecerint: ut annum alterum priori in eadem classe addere debuerint, cum sumptibus parentum, & his non levibus.

Quæritur 1mò. Ad qualem diligentiam in commissis sibi instruendis adolescentibus teneantur Præceptores, & Pædagogi? *2dò.* An salvâ religione possint admittere totum minerval dari solitum? *3tiò.* An non teneantur compensare damna, parentibus inde nata? n. 151. 155.

CASUS XXIX.

Lucius ligna pro domo ædificanda, tali tempore cæsa, ut vetustatem non ferre dicantur, sed facilè carie infici, & putrescere, vendidit Lubentio, tempus autem, quo ligna cæsa essent, periculumque tacuit, id quod tamen postea aperuit ædili, qui id parvipendens perrexit

perrexit in ædificanda domo; post annos aliquot trabes carie infici, & in putredinem vergere cœperunt.

Quæritur 1mò. Quæ sint obligationes, & peccata specialia Mercatorum? 2dò. Quis ex prædictis peccârit, & ferre damnum debeat? à n. 157. Plura de his vide P. 3. à Casu 59. ad 64.

CASUS XXX.

Lucretius, Lanio, carnes sic partitas vendit, ut ditiores, qui ejus macellum frequentant, accipiant portiones meliores, reliqui verò Plebeji deteriores, eodem pretio solvendas. Præterea, quando famulus ejus, emissus ad emendum pro Macello pecora, majori pretio eadem emit, quàm Lucretio placeat, ipsa relinquit famulo, non rarò cum ejus damno; quia non habet, unde illa ad tempus alat: quare famulus, dum infimo pretio emit, auctum domino suo annotat: & ab eo exigit, vel plus consumit in itinere, quàm aliàs consumpturus fuisset.

Quæritur, quis ex his duobus peccet contra justitiam, & teneatur ad restitutionem? sub n. 163. §. 7, sub n. 152. §. 6,

CASUS XXXI.

Maximus, in subsidium Pastoris ad excipiendas in oppido populoso tempore Paschali Confessiones fidelium vocatus, varios audivit Opifices confitentes,

1mò. Sutor juratò promiserat calceos pro sponso, & sponsa, proximâ Dominicâ matrimonio jungendis, die Sabbati fore paratos, sed fidem fefellit. 2dô. Sartor retinuit fragmenta, seu partes reliquas de panno: in commissis habens, emere pannum, emit majore pretio ad gratificandum Mercatori, eúmque addictum sibi reddendum, cùm minore potuisset emere, qui & remisit quandoque de pretio majore, quod sibi Sartor retinuit. 3tiò. Pistor panes pinsuit justo minores, eò quòd Magistratus taxaverit pertium tam exiguum, ut nullus posset sine detrimento panes in ordinario pondere pinsere.

Quæritur 1mò. Quæ sint obligationes, & specialia peccata Opificum? *2dò.* An; & quomodo prædicti peccaverint, & ad quid teneantur? à n. 162.

Quæ ad belli Officiales, militésque pertinent, habentur tum hic n. 164. tum P. 3. Casu 131. 132. tum apud La Croix l. 3. p. 1. n. 876. 867. 883.

CASUS XXXII.

Mauritius, Juris Candidatus, cum filia domûs, in qua victum habet, per singulos menses certâ pecuniâ solvendum, cum libertate, mense finito, ad aliud hospitium discedendi familiariùs agit, & sæpe labitur in venereas delectationes, & turpia desideria, quæ exponit

exponit in Confessione: Confessarius graviter eum adhortatur ad majorem erga Deum reverentiam, curámque animæ suæ; & injunctâ satisfactione eum absolvit. Hic, benignitate Confessarii ductus, post mensem redit, lapsus in eadem peccata; Confessarius difficilem se ostendit in danda absolutione; Mauritius per omnia sacra, & profana promittit emendationem, & absolvitur iterum.

Quæritur 1mò. Quæ dicatur occasio proxima, & periculum proximum peccandi? *2dò.* An Confessarius bene fecerit dando absolutionem non deserenti priùs occasionem proximam continuam, quam Mauritius facilè deserere poterat? *3tiò.* An Mauritius deinceps absolvi possit, manens in ista occasione? n. 168. 171. 173.

CASUS XXXIII.

Melchior, perhonestæ familiæ juvenis, captus amore filiæ in vicina domo, frequenter eam adivit, & conversatus cum ea decies, lapsus est sexies, vel quinquies, eam cum turpi desiderio tangendo, osculando &c. Accedit dein Confessarium, qui frequenter ad domum parentum ejus venit; hic excipiens ejus Confessiones benignè cum eo agit ex respectu humano, suavitérque admonitum, ut occasionem, etsi inter-

interruptam, vitet, absolvit; idémque facit alterâ, & tertiâ vice relapso in eadem peccata Melchiore.

Quæritur 1mò. An conversatio cum illa filia sit occasio proxima Melchiori, teneatúrque eam vitare sub mortali? 2dò. An Confessarius rectè sit functus suo officio, eum etiam primùm absolvendo, priusquam probaverit Melchior, se vitâsse conversationem cum illa filia? à n. 168. & n. 172.

CASUS XXXIV.

Menolphus, perditæ vitæ Parochus, ancillâ suâ per plures annos usus, tanquam concubinâ (ei persuadens, tantum peccatum id non esse) infirmitate quàdam, necdum periculosâ quidem, attamen diuturná corripitur: hâc invalescente subit cogitatio mentem Menolphi de æternitate supplicii, impiis in inferno præparati, advocat confratrem quendam suum, eique confitetur. Hic anxius hæret, an eum possit absolvere, priusquam illam ancillam dimittat: Menolphus juramento confirmat eam dimittendam esse proximâ, quâ poterit, occasione. Hâc promissione motus Confessarius, examinatis omnibus, eum absolvit. Post mensem Menolphus deducitur ad extrema, revocatur idem confrater, & invenit ancillam necdum esse è domo dimissam.

Quæri-

Quæritur, an rectè fecerit Sacerdos, eum absolvendo, dimissâ non priùs ancillâ, & quid nunc agendum? sub n. 173. Vide ex P. 1. Casus à 59. ad 62.

CASUS XXXV.

Medardus, Regularis, sedens in magna festivitate pro sacro tribunali, inter cæteros tres habuit juvenes, qui se fœdo mollitiei peccato contaminaverant. Medardus sollicitus de dispositione, ad absolutionem necessariâ, interrogat, num, & aliàs peccato illo se conspurcaverint, sintque consuetudinarii, auditque primum intra annum singulis mensibus; alterum intra triennium singulis circiter quatuordecim diebus, tertium per quinquennium intra dies octo peccatum illud commisisse. Quare cùm prudens judicium de eorum dispositione formare non possit, utpote qui sine ulla emendatione sic perrexerant, præviâ gravi admonitione, injunctâque medicinali pœnitentiâ, eos dimisit sine absolutione, donec aliquod emendationis specimen dedissent.

Quæritur 1mò. Quis censendus sit consuetudinarius? *2dò* Quando neganda, vel danda, aut differenda sit talis absolutio? *3tiò.* Ex quibus indiciis colligi possit esse ritè dispositum? n. 175. 176. 177.

CASUS XXXVI.

Modestus suspirans, & lacrymans dicit Confessario: Ah! à nequam sodali meo seductus sum in peccatum pollutionis, & per tres annos singulis ferè mensibus ter me contaminavi, persuasus à sodali, non esse peccatum; nihilominus sæpe id feci cum angore, & dubio de gravi malitia, rogo, adjuvet me, & liberet gravi illo onere. Confessarius præscribit ei media; injunctâque pœnitentiâ simul vindicativâ absolvit, & jubet post dies quatuordecim ad se redire, paret Modestus, & ait Confessario: media præscripta adhibui; attamen graviter tentatus semel, iterum succubui, paratus sum quæcumque media adhibere, modò reconcilier nunc Deo, & tandem emergam ex hac animæ meæ miseria; Confessarius præscriptis mediis iterum eum absolvit.

Quæritur 1mò. An qui primâ vice suam consuetudinem confitetur, statim sit absolvendus, si videtur dispositus? *2dò.* An relapsus, si media adhibuit, & numerum imminuit, absolvi statim possit, rectéque processerit Modesti Confessarius? Sub n. 177. Regulâ 1mâ. *3tiò* Quæ cavenda sint Confessario, si pœnitens primâ vice suam peccandi consuetudinem confiteatur? n. 179. & 180.

CASUS XXXVII.

Mucius, consuetudinarius in materia lubrica, confitetur, quòd ab ultima confessione, ante tres menses peracta, decies peccato mollitiei se inquinaverit, interrogatus, quot annis continuaverit illam consuetudinem, quæ media illi fuerint præscripta, an ea adhibuerit, respondet, sibi à Confessario injuncta fuisse quandoque duo, quandoque tria Rosaria dicenda, de aliis mediis se nihil audivisse.

Quæritur 1mò. An talis modò possit absolvi, si paratus sit adhibere media, promittátque emendationem? *2dò.* Quæ media sint præscribenda consuetudinariis præsertim in materia venerea; *3tiò.* Quid agendum, si Confessarius dubitet de serio proposito emendationis? Sub n. 178. Reg. 1mâ, & 3tiâ. n. 188.

CASUS XXXVIII.

Natalis eidem Confessario constanter, & frequenter confitetur, in eadem venialia relapsus, hæret quandoque Confessarius dubius de efficaci proposito, & requisita dispositione.

Quæritur 1mò. An idem sentiendum de frequenter relapso in eadem venialia, atque de relabente in eadem mortalia? *2dò.* Quid agendum Confessario? à n. 187.

CASUS XXXIX.

Nabor, Pater familias, sic orditur confessionem: ultimò confessus sum ante tres menses; habeo liberos sæpe parùm obedientes, uxorem pervicacem, famulos parùm de commodo domûs meæ sollicitos, hinc impatientiâ victus decies ab ultima confessione prorupi in verba blasphema, octies in diras imprecationes. Confessarius interrogat, an ejusmodi peccata etiam commiserit ante ultimam confessionem, & toties, adeoque consuetudinem contraxerit? Reponit Nabor: quæ ante ultimam confessionem commisi, confessus sum, consuetudo consistit vel in habitu malo nato ex actibus sæpe repetitis, inclinante ad actus similes, & is peccatum non est, adeoque nec confitendus; vel consistit in actibus frequentatis, & hos dixi confitendo numerum meorum peccatorum.

Quæritur 1mò. Quid judicandum sit de statu Naboris? *2dò.* ad quid teneatur? *3tiò.* Quæ pœnitentia illi injungenda? *4tò.* An non teneatur Confessario interroganti de consuetudine fateri veritatem? à n. 185. 188. P. 1. in Analysi n. 124. Coroll. 4. 161. P. 2. n. 441. 442.

CASUS XL.

Nicasius quindecim annos natus commisit peccatum carnis, quod ex pudore omisit confiteri per annos 25, sæpe rogavit B. Virginem, ut sibi gratiam impetraret vincendi pudorem, & peccatum illud confitendi, nunc tandem venit sui victor ad Confessarium animô planè perturbato, nesciens, quâ ratione confessionem generalem instituat.

Quæritur: Quomodo hic sit erigendus, quomodo, & de quibus examinandus? n. 189.

CASUS XLI.

Nicephorus ignorat quidem, se à juventute non ritè esse confessum, attamen continuò angitur, nè aut propositum firmum non habuerit, aut non explicaverit, ut oportebat, speciem & numerum peccatorum.

Quæritur 1mò. An, & quando talis teneatur ad generalem confessionem? *2dò.* Quando ei suadenda aut dissuadenda? n. 190.

CASUS XLII.

Paulinus, districtûs sat ampli Parochus, Parochianos suos moribundos extremis quidem munit Sacramentis, at timens, ne morbô vel contagione inficiatur, neminem deinceps invisit: unde pronum est fieri, ut alii pusillanimes, dolores morbi impatienter ferant;

alii de uxore & liberis inordinatè solliciti, parùm suam Divinæ voluntati conforment; alii tentationibus, & insultibus dæmonis succumbant.

Quæritur 1mò. An Paulinus suæ obligationi satisfaciat? *2dò.* Quomodo moribundi excitandi sint ad patientiam, conjunctionem cum Deo, & resignationem, fiduciámque in Deum? *3tiò.* Quæ cautela adhibenda, nè morbus, si contagiosus sit, inficiat alios? à n. 212. sub n. 227. §. 6. n. 154.

CASUS XLIII.

Quiriacus, vocatus ad Sebastianum infirmum, invenit illum valde perturbatum, & quasi desperabundum, excitat eum spe, & fiduciâ in Deum, hortatur, ut confiteatur, & animi sui vulnera detegat; at primùm nihil impetrat, tandem intelligit eum divitias corrasisse per varias fraudes, & injurias & non posse restitutionem fieri omnium, quin filii, & filiæ omni penè sperata hæreditate priventur, & spe ad statum suæ apparenti conditioni convenientem perveniendi.

Quæritur, quid hic agendum Pastori, & Sebastiano? n. 212. §. 2. n. 236. 211. §. 6. 235.

CASUS XLIV.

Quinctinus, datô ab anno ætatis suæ 18vo nomine militiæ, ad eam animæ suæ

suæ incuriam devenit, ut omnia Divina neglexerit, sceleribus ità conspurcatus, ut gratiæ non det locum, tandem annum agens 60mum, rude donatus, redit ad locum natalem, Parochus loci advertens ejus in Divinis socordiam, monet eum, ut meliori sit exemplo, frequentando sacra, sed nihil impetrat, tandem vocat eum ad se, explorátque animum, & invenit penitus induratum, & omnia Divina nauseantem.

Quæritur: Quomodo cum illo agendum? n. 206.

CASUS XLV.

Quirinum, corpore, & animô ægrô decumbentem uxor sua, dubia, an intra plures annos exomologesi animam expiaverit, monet, ut curet advocari D. suum Pastorem, & pro vita Christianô more terminanda, si coram Deo placitum sit, confiteatur; reponit Quirinus, horrens confessionem, sat adhuc esse temporis. Post dies aliquot uxor videt ingravescere ægritudinem, advocat Pastorem, hic pauca prælocutus, invitat eum ad faciendam confessionem; Quirinus ait, se necdum esse præparatum, mora sibi opus esse; Interim dilabitur ad alium discursum, aitque: Reverende Domine Pastor! meæ facultates, ut adhuc apparet, fuêre bonæ, sed nunc accisæ sunt, imò ære a-

lienô omnino gravatæ. Villam habui leucis hinc 20; unde meus erat potissimus proventus, nobilis isticlitem contra me, tanquam illegitimum ejus possessorem movit, & quia potentior me erat, corruptô judice, tractatis domi suæ assessoribus, litem eò protraxit, ut penitùs me exhauserit, coactúsque fuerim ab ea, utoportebat, prosequenda cessare, tandémque causâ ceciderim. Contra hunc sovi odium per annos tres, milléque diris eum miseriâ pressus devovi, statui ei nunquam ignoscere, & non ignoscam in æternum. Parochus eum ad meliora hortatus,cùm modò non expugnaret animum, suasit; dicta ut consideraret, pollicitus, se alterô die mané rediturum; at nocte ingruente Quirinus ad agonem deductus loquelâ destituitur, advocatur Parochus, videt eum pectus tundere, ratúsque id ex pœnitentia procedere, absolutionem ei impertit, mortuúmque more Christianô sepelit.

Quæritur 1mò. Quomodo agendum cum homine, volente differre pœnitentiam in finem vitæ? *2dò.* Quomodo tractandus homo odio implacabili occupatus, & recusans offensam remittere? *3tiò.* An debitè processerit Pastor? à n. 207. 208.

CASUS

CASUS XLVI.

Regina, illuſtris familiæ mulier acatholica, nuper ex Palatinatu, ubi domicilium habet, venit, ut quandòque conſuevit, ad tractum Moſellæ in caſtrum ſeu villam ſuam, poſt dies aliquot morbô corripitur; Paſtor loci ſciens eam non abhorrere à Sacerdotibus Catholicis, adit eam, ſolatúrque, excitatam ad dolorem de peccatis, conjunctionémque cum Deo. Ipſa dein infert diſcurſum de tribus religionibus ab Imperio, ut putabat, approbatis tanquam ſalvificis; errorem eximit ei Paſtor dicendo, tres religiones tolerari in Imperio, non approbari, univerſim Catholicam habendam ab omnibus tanquam ſecuriorem, quia fatentur omnes, in hac viam patere ad ſalutem, de aliis omnes Catholici inficiantur. Poſt hæc Parochus præit ei, & elicit cum ipſa actus Fidei, Spei, Charitatis, & contritionis, aitque, ſi à me abſolutionem à peccatis admitteret, ſecurior foret, annuit Regina; aitque, ſi ſcirem me non eſſe in religione ſalvifica, amplecterer Catholicam, â juventute mea non raró offendi Deum variis peccatis, de quibus omnibus doleo, & veniam peto. Paſtor his auditis abſolvit eam, & dein petenti, ut, ſi avocetur ad æternitatem, ſepeliatur corpus in cœmiterio

Catholicorum, cùm aliud istic non esset, annuit Pastor, & defunctam sepelit in eo more Catholicô, requisito quidem Episcopo, sed responsô ab eo, utpòte absenti, non acceptô.

Quæritur 1mò. An bene processerit Parochus sic Reginam absolvendo? *2dò.* An licitè eam sepeliverit in cœmiterio Catholicorum, & more Catholico sine approbatione Episcopi? *3tiò.* An Episcopus potuisset ista permittere, nisi priùs publicè constitisset, eam certâ ratione mortuam esse, ut Catholicam? n. 203. & Parte 1ma Th. Mor. à n. 323.

CASUS XLVII.

Richardus, quia solet frequenter visitare captivos, eorúmque confessiones excipere, antequam ad supplicium extremum educantur, sæpe timuit, nè aliquando magiæ diabolicæ deditum cogatur audire. Quare interrogat, circa quæ talis potissimùm sit examinandus, & ad quæ obligandus? Vide n. 242.

CASUS XLVIII.

Robertus, carcerum visitator, & captivorum Confessarius, nè quis periret, pro zelo suo varia tentavit. 1mò. Suasit judici, nè sententiæ, quâ reus erat condemnatus ad mortem, differret executionem, eò quòd reus esset jam benè dispositus, posset autem, interveniente dilatione, labi in gravem mœrorem, animi

animi perturbationem, aut etiam desperationem. 2dô. Dum alius agendus esset in rotam. suasit carnifici, ut primum ictum talem ei daret, quo turbaretur ratio, ne victus cruciatibus in blasphemias, dirásve imprecationes erumpens desperaret, & æternùm periret. 3tiò. Dum in curru cum reo sedens animadverterat, eum pusillanimitate corripi, monuit aurigam, ut viam, quæ brevior erat, caperet, & citiùs pergeret. *Quæritur 1mò.* An Robertus non peccârit sic accelerando reorum mortem? *2dò.* An non incurrerit irregularitatem ex defectu lenitatis saltem? n. 243.

De Regularibus, & devotis personis.

CASUS XLIX.

Nicetas, à suo Prælato nominatus Confessarius monialium sui Ordinis, approbatus ab Episcopo, varias invenit in Monasterio, variis tentationibus vexatas. 1mò. Magdalena cum quadam impatientia queritur, se diu, noctúque inquietari; nescire se, cur Deus, tam benignus pater, permittat famulas sibi servire cupientes ità torqueri; quæ sit tandem tentationum utilitas, & quæ media generatim sint adhibenda? 2dò. Agatha ait, se pati impura phantasmata, & carnis graves tentationes. 3tiò Lucia gemebunda dicit: Si mole-

stiâ

stiâ aliquâ à sorore afficiar, statim incitor ad vindictam, nec sinor de nocte, molestiâ illâ mihi obversante, quiescere. 4tò. Agnes gemit dicens: Egò his cogitationibus frequenter affligor: quid te fatigas? si prædestinata sis, salva eris; si reprobata, æternum eris misera, & infelix. Prædestinatio, & reprobatio ab æterno à Deo facta est, neutram homo mutarè potest. 5tò. Cæcilia ait, se ante confessionem non, aut vix posse concipere emendationis propositum, semper enim sibi objici; Quid faceres, si vel detrudi in infernum, vel peccata, quæ modò vis confiteri, deberes repetere? Si aut comburi, aut mendacium jocosum admittere penes te foret eligere? 6tò Catharina plorans inquit; Infelix sum; non possum aspicere Imaginem Christi Crucifixi, vel Bmæ Virginis, quin impuris vexer imaginationibus.

Quæritur 1mò, Quid respondendum Magdalenæ? Vide à n. 244. usque ad Regulam 6tám. *2dò.* Quid Agathæ? Ibid. Regulâ 6tâ, *3tiò.* Quid Luciæ? Reg. 7mâ *4to.* Quid Agneti? Reg. 8vâ. *5tò.* Quid Cæciliæ? Reg. 9nâ. *6tò.* Quid Catharinæ? Reg. 10mâ.

CASUS L.

Nicephorus, regularis Sacerdos, jussu Superioris sui se sistit examini pro facultate, & approbatione ad audiendas monia-

monialium confessiones: Examinator interrogat 1mò. Quomodo persona religiosa ducenda ad perfectionem, & quæ in principiis docenda sit? 2dò. Si justa sit suspicio, aliquam non operari rectâ intentione, sed duci vanâ gloriâ, & sensualitate, propriique judicii amantem esse, & tenacem, quomodo probanda sit, & corrigenda? 3tiò. Quibus tentationibus occultis incipientes, quibus proficientes, quibus in spiritu provectiores impeti soleant, & quomodo in his dirigendæ & juvandæ sint? Ad hæc cùm minùs bene respondisset Nicephorus, remissus est ad dies quatuordecim, ut magis se præpararet, idoneúmque redderet, itàque redux ad cœnobium refert interrogata suis confratribus, petitque, quid ad ea sit respondendum. Vid. n. 244. 245. 246.

CASUS LI.

Narcissa, devotioni quidem dedita, tempore consolationis, & devotionis sensibilis læta, & alacriter obit exercitia spiritualia, cum non vulgari intensione, tempore autem ariditatis, & desolationis contrahit animum, languidèque, & quasi perfunctoriè peragit omnia.

Quæritur, quomodo ducenda, & dirigenda sit, quæ regulæ tempore desolationis,

lationis, & consolationis tenendæ? à n. 251. 252. 253.

CASUS LII.

Nicasius, vir á scientia, & prudentia celebris, approbatus ab Episcopo, ut si vocetur, vel à suo Superiore mittatur, monialium, in urbe habitantium, excipere confessiones valeat: accessit quandòque Monasterium Ordinis exempti, habuitque cum ejusdem religiosis colloquia spiritualia de profectu in spiritu; mortificandis inordinatis passionibus, aliisque perfectionis consequendæ mediis: unde apud moniales, conceptâ magnâ ejus æstimatione, gratiam iniit, & quædam eum rogârunt, ut se audiret sacramentaliter confitentes, audivit non gravatè, & absolvit, non reflectens, ad ejusmodi absolvendas requiri non tantùm approbationem Episcopi; sed etiam licentiam à Superiore, cui Moniales illæ exemptæ sunt subjectæ.

Quæritur: An licitè & validè eas audiverit, & absolverit, si defuit licentia illius Superioris? Et quid? si quæ lapsa fuisset in casum, in ordine reservatum, & ad absolvendum ab hoc defuisset specialis à Superiore illo facultas? Vid. P. 4. sub n. 352. §. *Porro.* in fine.

CASUS

CASUS LIII.

Nicolaus, Regularium sui monasterii Confessarius, advertit, unum de monasterio religiosum remittere de fervore in Novitiatu concepto, & flaccessere: alterum jam animum in spiritu proficiendi abjecisse, & in profundum esse prolapsum.

Quæritur: Quomodo cum his agendum, quibus excitandi à torpore, & reducendi sint ad fervorem pristinum? sub n. 246. §. *Modus*. & §. *Si jam*.

CASUS LIV.

Narcissus, vir religiosus, hactenus de profectu in spiritu, ut decet, sollicitus, vitam duxit inculpatam; contigit, ut, post plures â professione religiosa annos, cum licentia sui Superioris foras excurreret recreationis honestæ causâ, cúmque minimè timeret sibi à periculo labendi, potu nonnihil calens, egit familiariùs cum blandiente muliere, aspectu ejus manuúmque attactu allectus, prolapsus est in turpe desiderium; domum rediens, quasi desperabundus dicebat intra se: quomodo cogitare poteram me, qui tam diu Deo servivi, prolapsurum ità esse; his inhærens adit patrem spiritualem, domûs religiosæ Confessarium, animô penitus dejectô exponitque lapsum suum infelicem pudibundus, etiam ex eo, quòd

quòd existimaret, se in casum in ordine suo reservatum incidisse, ideòque etiam Superiorem accedendum esse.

Quæritur 1mò. Quomodo talis erigendus, ut resumat animum, suúmque pristinum, quô Deo servivit, fervorem augeat, ut obsequiô duplicatô Deo honorem, sibi damnum animæ recuperet? *2dò.* An casum reservatum incurrerit, cùm actus externus non fuerit objectivè graviter malus, sed indifferens. Vid. n. 246. §. 3. & P. 4. Th. Moralis sub n. 359. §. 3.

CASUS LV.

Norberta, magnam præferens devotionem, venit ad Titum Confessarium, cum magnis humilitatis, & pœnitentiæ signis, confitetur peccata quædam levia, rogátque, ut sibi (quod alii Confessarii negaverant) permittat Communionem sacram accedere vel quotidie, aut minimùm sæpiùs in hebdomade: Titus sine ulteriori examine, aut experimento, motus indiciis singularis devotionis, annuit petitioni, itàque aliquô tempore communicat diebus singulis, videntes hoc aliæ, quæ ejus vivendi rationem noverant, mirantur, referunt Tito, esse eam parentibus suis immorigeram, hærere diu manè in templo, dum ex parentum voluntate, & mandato domi pro conservanda re dome-

domestica, & necessariis vitæ laborandum esset; esse effrœnis linguæ & diris imprecationibus assuetam, à prandio non rarò frequentare mulierum consortia, quæ ludunt chartis pictis, re domesticâ neglectâ, bibúntque potum illum peregrinum, quem Caffe appellant. His auditis, Titus eam ad se redeuntem graviter monet, seriòque reprehendit, & datam toties communicandi licentiam revocat; illa indignabunda auditum à veritate avertit, & alium accedit, qui ejus se cerebro accommodet.

Quæritur 1mò. Quæ sint expendenda, priusquam ejusmodi mulieribus quotidiana, aut frequens in hebdomade Communio permittatur? *2dò.* Quomodo probandæ sint earum virtutes, ut dignoscatur, quoties permittenda sit? *3tiò.* Quibus tam frequens Communio permitti possit, ac debeat? à n. 254. Vide etiam P. 4. n. 171. & à n. 177. ad n. 180. Item Casum XXXIII. ex illa parte.

Notandum quoque hìc, ab otiosis, languidis, pigrìsque mulieribus constitui mulierculas plebejas pauperes, pecuniâque conduci, ut pro ipsis communicent, ideóque eas frequenter in hebdomade communicare. Id quod & investi-

investigandum est, ut scandalosus ille abusus propulsetur.

CASUS LVI.

Nymphorosa venit ad Timotheum, confitendi causâ valde mœsta, pusillanimis, queritúrque, se continuâ premi anxietate, se nôn esse in statu gratiæ, hocque provenire ex sua culpa; eò quòd exiguæ sit devotionis, indomitas adhuc habeat passiones, nec, ut vellet, proficiendi in virtutibus gratiam habeat.

Quæritur 1mò. Quomodo talis erigenda sit in fiduciam erga Deum? *2dò.* Quomodo instruenda, ut sciat, in quo consistat vera devotio, vitáque homini Christiano digna? *3tiò.* Quid ei dicendum de passionibus involuntariis, & cur Deus permittat eas in nobis excitari? *4tò.* Ex quibus signis dignosci possit, haberíque moralis certitudo, quòd quis sit in statu gratiæ. Vide n. 237. 273. p. 1. sub n. 133. §. *Nec ideo* n. 372. Coroll. 3.

De Scrupulosis.

CASUS LVII.

Odo venit ad Gervasium, Confessarium à prudentia commendatum, & ait: ego sum scrupulosus; reponit Confessarius: de hoc audiam te postea, modò confitere peccata tua; confitetur non omnino levia, quibus auditis, etsi

etſi Gervaſius advertat, Odonem eſſe complexionis melancholicæ; judicare tamen necdum poteſt, eſſe verè ſcrupuloſum: quare excitat ad dolorem de peccatis, ſincerúmque emendationis propoſitum, jubétque eum ad ſe poſt octiduum redire, & abſolvit, experturus, an verè ſcrupuloſus ſit: poſtquam aliquoties reducem audivit, & examinâſſet, reperit verè eum agitari ſcrupulis: unde interrogat: putáſne, quòd juvare te poſſim, promittiſque, quòd in omnibus me velis ad amuſſim ſequi contra tuos ſcrupulos? Tergiverſatur Odo ad poſtremum reſpondere, quare Gervaſius ait illi: vade in pace, & quære Confeſſarium, quem ſequaris in omnibus cæcâ quâdam obedientiâ; ego te juvare non poſſum, nec à quoquam juvaberis, niſi exactè, ſepoſitô judiciô propriô, in omnibus obedias. Si æger non obediat Medico, excluſa eſt omnis ſpes valetudinis per eum recuperandæ. His dictis abſolvit illum, & dimiſit.

Quæritur 1mò. Quæ ſint cauſæ ſcrupulorum, ut vel oratione, vel medicamentis amoveantur? *2dò.* Ex quibus indiciis aliquis cognoſcatur eſſe ſcrupuloſus? *3tiò.* An rectè fecerit Gervaſius dimittendo Odonem ad alium? n. 256. 257. 258.

CASUS LVIII.

Oswaldus, Confessarius, à suavitate & benignitate erga anxiæ & scrupulosæ conscientiæ pœnitentes passim laudatur; ea propter plures ejusmodi ad eum confluunt, quorum inania phantasmata patienter audit, facilèque iis condescendit, verùm, quia nunquam scrupulos in se expertus est, nec multæ est lectionis, nulla media specialia iis præscribit, sat habens, si dicat: scrupuli sanitati obsunt, & devotionem minuunt; ora Deum ut te liberet.

Quæritur 1mò. Quæ sint damna scrupulorum? *2dò.* Quomodò Confessarius agere cum scrupulosis debeat? *3tiò.* Quæ media iis sint præscribenda? *4tò.* Quibus seipsi dirigere debeant? n. 261. 262. 263. 272.

CASUS. LIX.

Otto, homo timoratæ conscientiæ, accedit Odilonem pro excipiendis fidelium Confessionibus ante mensem primùm approbatum, & ait: ad omnia ferè hæreo, & tamen operor, postmodum autem nescio, an cum dubiò, vel præviâ debitâ resolutione processerim: hinc instar Martyris continuò torqueor conflictantibus affectibus, in me contrariis, amore scilicet Deo placendi, & timore, nè offendam, aut offenderim. Hæc reponit Odilo, insignis

est

est stropha Dæmonis, ubìque nobis insidiantis, & investigantis omnia, ut nostras propensiones & studia perspiciat; quosque reperit conscientiæ timoratæ, magis constringere, & implicare nititur: ut à profectu in spiritu impediat; quos verò laxæ advertit conscientiæ, magis laxare studet, ut in ruinam animæ præcipitet. Tu bono esto animo, Deus dignatus nos suscipere in filios, quos suscepit, non statim dimittit, & labi sinit, præsertim si bonæ sint voluntatis; sed quia exiguæ Odilo experientiæ erat, nec media alia statim in promptu habebat, injunctâ pœnitentiâ absolvit, & dimittit. Omnibus expeditis Odilo adit virum doctum, & longæ experientiæ, &

Quærit 1mò. Quomodo talis homo formare conscientiæ dictamen practicum possit, ac debeat, nec peccet? *2dò.* Quomodo sit drigendus? *3tiò.* Quid judicare ipse debeat, si post operationem anxietur, an cum dubio processerit? Vid. sub n. 263. Remedio 7. §. *Si replicet scrupulosus.* Item n. 264. 265.

CASUS LX.

Parthenius, Ordinis religiosi Novitius, tentationibus quandoque ità obruitur, ut existimet se non posse resistere, hinc perpetuò angitur, & timet, nè internis tentationibus consenserit.

Quæritur 1mò. Quid is judicare debeat? *2dò.* Ex quibus concludere prudenter possit, quòd non consenserit. N. 265.

CASUS LXI.

Patricius, homo scrupulosus, vehementer angitur circa Confessiones præteritas, putátque, se nunquam ritè, & integrè confessum esse, eò quòd speciem, numerum, & circumstantias non satis explicaverit, aut non, ut oportet, ad Confessionem se præparaverit; hinc veniens ad Confessarium, dicit, se velle facere generalem Confessionem; omnésque Confessiones præteritàs repetere.

Quæritur: An, quando, & quomodo id ei permittendùm sit, aut negandum? n. 266.

CASUS LXII.

Pancracius queritur Confessario, se diu noctúque continuis pulsari tentationibus: modò, inquit, contra fidem, modò contra spem, putóque, me non posse elicere actum fiduciæ erga Deum; modò contra charitatem, videórque mihi velle blasphemare Deum, vel eum destruere: modò judiciis temerariis: dum enim audio aliquem liberiùs loquentem, statim mihi incidit: iste est homo luxuriosus, quandoque obversatur mihi, me velle peccare, mentíque incidit, vellem, vel volo hoc agere, etsi foret,

foret, vel ſit peccatum: non rarò contra caſtitatem ita abripior, ut putem me actu conſentire.

Quæritur: Quomodo talis pœnitens ſit circa ſingula inſtruendus, & quomodo ſe gerere debeat? n. 244. Reg. n. 267.

CASUS LXIII.

Primitivus, Neo Presbyter, primam, & dein aliquot vicibus litando Deo hoſtiam, proceſſit anxiè hæſitando ad Offertorium, Conſecrationem, &c. núncque invaleſcente timore contraxit habitum, & inordinatè, nec ſine populi offendiculo, Miſſam peragit, timétque modò, ne deſit intentio, modò, ne aliquid omiſerit, modò, an verba Conſecrationis rectè pronuntiaverit, & repetit cum anhelitu tam altè, ut per Templum audiri poſſit, & tamen anceps hæret, an rectè conſecraverit, & hoſtiam adorare licitè poſſit? &c.

Quæritur 1mò. An, & quomodo talis peccet ſic peragendo ſacratiſſimam actionem, & Chriſti Dei & Domini noſtri gerendo perſonam? *2dò.* Quomodo talis ſit dirigendus, ac ſe gerere debeat, ut diſcat eâ, quâ par eſt, reverentiâ ſanctiſſimum offerre Sacrificium? n. 269.

CASUS LXIV.

Quiriacus, adolescens, in scholis audivit à suo Professore in lectione sacra de Missa devotè, & debitè audienda, attendendum imprimis esse, tum ad Offertorium ante, & post Consecrationem, tum ad hanc, & Sacerdotis Communionem; quia autem distractione abreptus, vel orationi ex libello suo precatorio intentus, ad ista omnia sæpe non reflectit, angitur, an Missam audiverit, præceptóque satisfecerit, hinc interest quandoque tribus, vel quatuor Missis, & in posterioribus videtur sibi minùs satisfecisse, quàm in prima; quare abit præ tædio quandoque ex Templo cum scrupulo, vel, ut ipse putat, cum dubio, an satisfecerit obligationi suæ?

Quæritur 1mò. Quæ requirantur, & sufficiant ad satisfaciendum præcepto de audienda Missa? *2dò.* Quomodo talis adolescens dirigendus, & instruendus sit? n. 270. & in 2da Parte Th. n. 279.

CASUS LXV.

Quinctinus in cathechesi, & concionibus audivit, esse obligationem proximum suum peccantem corrigendi, exigente charitate, ut mala corporis & animæ ab eo avertamus; Quare ubìque hæret anxius, dum videt quid ab

aliis

aliis fieri, subit suspicio de periculo peccandi, & obligatione eos monendi, dum audit loquentes de proximo, timet, nè detrahant famæ, putátque se teneri prævertere, & monere, nè sinistrè loquantur de proximo; contigit non ita pridem, ut interesset consortio variorum cum Florentio juvene liberioris linguæ, qui referebat varia, malè acta à variis. Quinctinus, recurrente cogitatione de obligatione corrigendi, & aliorum jacturam famæ avertendi, statim non attentò, quod alii adessent majoris prudentiæ & æstimationis, Florentium reprehendit, dicens: non nisi bene de proximo, quod tibi non vis fieri alteri ne feceris, quod vultis, ut faciant vobis homines; & vos facite illis, hæc regula universalis est charitatis erga proximum. Florentius ægrè ferens, se corrigi, & reprehendi in societate honestiorum, & honoratorum hominum, ait: quid tu idiota? quæ loquor vera sunt. Nocentes porrò jus ad famam non habent. Hoc cùm alii prudentes mirarentur, dicerêntque, hoc esse inauditum; reposuit Florentius: sed non mihi: Sic enim doctus sum à meo Professore, viro erudito: imò hoc legere fuit non ita pridem in Thesibus impressis, quas quidem de Juris Candidatis pro Doctoris gradu in utroque

Jure publicæ disceptationi proposuit: nec solum hoc verum est pro foro externo, sed etiam pro interno: nam quod justum est in foro externo, etiam justum est in foro interno: quemadmodum fuit in Thesibus aliis publicis propositum.

Quæritur 1mò. Quomodo instruendus sit Quinctinus de obligatione corrigendi proximum? *2dò.* Quid sentiendum de opinione Florentii? n. 271. & Parte 2. à n. 98. P. 3. n. 395. 396.

De scrupuloso in dicendis Horis Canonicis, vide P. 2. Casum 55. & in Neo-Conf. n. 268.

Ex Appendice ad Neo-Confessarium.

CASUS XLVII.

Raymundus, instante Quadragesimâ, venit ad Episcopum, & ait: Complevi equidem sexaginta annos, attamen, quia audio, sexagenarios teneri adhuc lege jejunii, si hoc sine singulari difficultate servare possint, peto mecum dispensari in Quadragesima in abstinentia à carnibus; quia in hac mea ætate piscibus vesci mihi non conducit. Annuit petitioni Raymundi Episcopus, post dies paucos cum primoribus urbis interest Episcopus convivio, cúmque incideret sermo de proximo jejunii tempore, quidam dixerunt, hôc annô fore penuriam piscium, & peregrinum, qui huc

huc ex Hollandia venit, retulisse, annô hôc pisces marinos ut plurimùm non valere, exceptis halecibus: æquum proinde fore, ut in abstinentia à carnibus dispensaretur. Reposuit Episcopus, vir à prudentia, & vitæ sanctitate celebris: Urbani quidam non volunt, alii non possunt, ruriculæ nec possunt nec volunt dispensationis beneficiô uti, eò quòd, si vescerentur in Quadragesima carnibus, hæ plerìsque post Pascha deessent: proìnde dispensatio foret tantùm pro divitibus, qui & piscibus & carnibus volunt vesci, & in utròque ciborum genere, quandoque non sine offendiculo timorati populi, tractant. His auditis omnes obmutuerunt.

Quæritur 1mò. An sexagenarii omnes sint exempti à lege jejunii? *2dò.* Quæ causa requiratur, ut in Quadragesima dispensetur in abstinentia à carnibus tum cum privatis, tum universim? *3tiò.* An, ut dispensatio detur universalis, sufficiat penuria piscium, vel causa dubia, aut requiratur causa certa? Vide in Appendice n. 2. *La Croix L. 3. P. 2 n. 1308. Theol. Mor. P. 2. n. 181. & Benedicti XIV. Papæ Epistolam Encyclicam*, quæ incipit: *In suprema*, aliámque, quæ incipit: *Non ambigimus.* infrà referendas.

CASUS

CASUS LXVII.

Rupertus, & Rosalia, opinione communi conjuges, veniunt devotionis, & S. Petri venerandi causâ in quandam civitatem, útque voti compotes faciliùs fiant, volentes ad sacram Synaxin accedere, confitentur: Rosalia dictis suis peccatis, ait: Angor, circa matrimonii mei valorem, quia Pater mei mariti ante adhuc in matrimonio constitutus, quàm matrimonio jungerer, me imprægnavit, timénsque, nè ob adulterium pœnam & infamiam incurreret, suasit filio suo, ut me uxorem duceret. Ego, & meus maritus, bona fide processimus: ego ignorans impedimentum, ille etiam adulterium patris sui mecum comissum. His auditis, Confessarius ait, opus esse dispensatione, acceditque Episcopum, & eam impetrat.

Quæritur 1mò. In quibus impedimentis possit dispensare Episcopus? *2dò.* In quibus circumstantiis possit dispensare in omnibus, in quibus potest, & solet Papa? *3tiò.* An possit Episcopus cum vagis, & peregrinis, qui alibi domicilium, vel quasi domicilium habent, dispensare? Vide Appendicem à n. 5. ad 10mum & P. 4. à n. 567. ad n. 571. P. 1. n. 239.

CASUS LXVIII.

Severinus aliquoties iteravit copulam carnalem cum Veronica, consanguinea sua in 3tio gradu, mixto cum secundo, timénsque, nè fortè sit impraegnata, rogat Parochum suum, ut impetret sibi dispensationem super impedimento consanguinitatis, quò possit Veronicam uxorem ducere. Annuit Parochus: Cumque legisset, pro matrimonio contrahendo, non posse Episcopum dispensare in impedimento consanguinitatis in 3tio gradu mixto cum secundo, ait, recurrendum esse Romam: scribit itaque Romam ad Datariam, causis sufficientibus ad dispensandum allegatis, tacitâ tamen copulâ; Impetratur dispensatio, & Severinus cum Veronica jungitur matrimonio.

Quaeritur: An, non expressâ copulâ incestuosâ, dispensatio fuerit valida, & matrimonium legitimè contractum? Vid. Append. n. 13. Coroll. 6. P. 1. n. 241. La Croix L. 6. P. 3. à n. 922. ad n. 926. & n. 990.

CASUS LXIX.

Sebastianus Parochus, petit Româ Indulgentias pro Confraternitate S. Sebastiani, quae concessae quidem ad Septennium sunt, sed non subscriptae ab Ordinario intra tres menses à die concessio-

cessionis, ob ejus absentiam. Dein Brevi inserta fuit hæc clausula: *Volumus autem, ut, si aliàs Christi Fidelibus, in quocunque alio anni die dictam Ecclesiam, seu Capellam, aut Altare, in ea situm, visitantibus, aliqua alia Indulgentia perpetuò, vel ad tempus, nondum elapsum, duratura concessa fuerit... præsentes nullæ sint.* Cùm autem Parochiali Ecclesiæ Sebastiani concessæ sint Indulgentiæ pro omnibus Christi Fidelibus in festo Dedicationis Templi, dubitatum fuit 1mò., an Septennium inceperit currere à die dati Brevis, vel à die subscriptionis, ab Ordinario, promulgationem permittente, factæ? 2dò. An Indulgentiæ 2dæ sint validæ? De his vide Appendicem n. 49. & P. 4. n. 416. 417.

CASUS LXX.

Sigismundus, vir nobilis, impetravit privilegium, Oratorium privatum in sua arce, à Parochiali, omnique alia Ecclesia, minimùm horâ distante, erigendi, in qua singulis diebus Missa celebrari possit, eâ tamen, (quæ ordinariè addi solet) cum limitatione, ut tam privilegio decoratus, quàm, qui sunt de ejus familia, non possint audire Missam in Oratorio privato die Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, festô Annuntiationis, Assumptionis

ptionis B. V. Apostolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum, nisi privilegium datum esset ob infirmitatem, & infirmus Ecclesiam adire non posset: tunc enim, & illis diebus celebrari posset, & is satisfaceret præcepto, uti & qui apud eum manere deberent. Secus est de aliis, qui Ecclesiam possent adire. Quod verò aliis diebus Festis, & Dominicis, non exceptis, privilegiatus, & qui sunt, de ejus familia, licitè possint audire Missam, & hanc audiendo satisfacere præcepto, convenit inter AA.

Quæritur 1mò. Quæ servanda sit forma supplicationis pro Oratorio privato? Vide hic à n. 60. *2dò.* Quinam dicantur esse de familia? P. 4. n. 286. La Croix L. 6. P. 2. n. 272. *3tiò.* An, qui non sunt de familia, satisfaciant præcepto de audienda Missa, si illi diebus etiam non exceptis in Oratorio intersint, dum alibi in Ecclesia interesse possunt? P. 4. n. 287. La Croix L. 3. P. 1. n. 628. *4tò.* An, & quale peccatum sit, si in literis concessionis privilegii permittatur una tantum Missa, legantur plures? P. 4. sub n. 202. Dixi *una tantùm*: nam, si ponatur: *una legi possit*, an tum eodem die plures ibi celebrari possint, controvertunt AA. Apud La Croix L. 6. P. 2. n. 268. communior inter-

pretatio

pretatio permittit tantùm unicam. Petrus March. in Resolut. Miscellaneis, casu 3. negat quod tò *una* sit vox exclusiva plurium, uti si in fundatione dicatur: volumus, ut una quotidie Missa dicatur in illo altari, non ideo prohibentur *plures*. Quare celebraturus in tali Oratorio benè se informet, quo tenore privilegium sit concessum: Episcopi enim id non concedunt, ut habitualiter ibi possit celebrari, sed ad tempus certum, vel dies certos tantùm. Quoad Oratoria à S. Sede concessa observari debet, quod habet Decretum Clementis XI. apud la Croix L. 6. P. 2. n. 258. de Privilegiis Regularium celebrandi extra Ecclesiam vide eundem L. cit. à n. 273.

A Sede Apostolica resolutus.

CASUS LXXI.

Duo nobiles Conjuges obtinuerunt à Sede Apostolica Indultum pro celebratione Missæ in privato suæ domus Oratorio, quo concedebatur, ut una Missa pro unoquoque die per Sacerdotem sæcularem, vel regularem, sine tamen quorumcunque Jurium Parochialium præjudicio, ac Paschatis, Resurrectionis, Pentecostes, ac Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, aliisque solennioribus anni Festis, in sua, ac Natorum, consanguineorum, & affinium,

in

in eadem domo simul cum ipsis habitantium, familiáque, & quoad oratoria ruri existentia, etiam in hospitum nobilium, suorúmque praesentia celebrari facere liberè ac licitè possint, ac valeant; ita tamen, ut famulares servitiis eorum actu tempore dictae Missae non necessarii, ibidem ejusmodi Missae interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de praecepto minimè liberi censeantur.

Circa hoc Indultum dubitatio fuit, an vi illius liceat celebrare Missam in privato Oratorio, sine praesentia alterutrius dictorum conjugum, cúmque varii variè opinarentur, alii affirmando, alii negando id licere; controversia delata fuit ad sacram Congregationem Concilii; quae An. 1740. die 3. Decembris respondit, non licere. Hanc responsionem Benedictus XIV. Papa non tantùm approbavit, sed etiam Decreto, incipiente: *Cùm duo nobiles conjuges*, datô die 7mâ Januarii 1741. & publicè vulgatô, voluit omnibus notum fieri, non posse vigore similis Indulti celebrari Missam in privatis Oratoriis, quando eidem Missae actu non intersit aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum concessum est; Indultum verò principaliter concessum intelligitur iis tan-

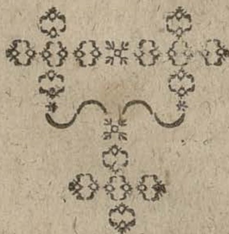
tùm, quibus Breve dirigitur, nimirum personis illis, quæ à tergo ejusdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeò, ut sine præsentia unius ex dictis personis minimè liceat Missæ Sacrificium peragi, etiamsi præsens sit aliquis ex filiis, sive ex consanguineis, sive ex affinibus, sive ex familiaribus, sive denique ex hospitibus nobilibus, in eodem Brevi memoratis; quippe quibus nihil aliud per ejusmodi Brevia conceditur, quàm quòd unusquisque eorum (dummodò, quod attinet ad familiares, juxta clausulam in iisdem Brevibus insertam, non sit ex illis actu non necessariis) assistens Missæ, quæ celebratur in Oratorio privato in præsentia alicujus ex personis, à tergò Brevis proprio nomine nuncupatis, satisfaciat obligationi audiendi Missam diebus festis de præcepto, sublatâ igitur, & proscriptâ quâcunque minùs germanâ interpretatione ejusmodi Brevium, & Indultorum hactenus factâ, Sanctitas sua ità declaravit, & servari omnino mandavit, districtè præcipiens, ut omnes Episcopi, aliique locorum Ordinarii, etiam tanquam à Sede Apostolica delegati, executioni, & observantiæ hujus Decreti diligenter incumbant per Canonicas

poenas

pœnas, contra inobedientes, eorum arbitrio constituendas.

A. Cardinalis Gentili
Præfectus.
C. A. Archi-Episcopus Philipp.
Secretarius.

At ex his iterum, quod jam ante monui, patet, quâ opus sit circumspectione Sacerdotibus, qui Missam celebrare volunt in privatis Oratoriis, quibus, & hoc animadvertendum, longè probabilius, & in praxi tenendum esse, si indulgeatur quolibet die Missa una, non licere plures eodem die in privato Oratorio celebrare; quia sic habet interpretatio communis, tum quia Indultum, cùm sit contra legem, strictæ interpretationis est, tum quia aliàs frustra in Indulto adderetur tò *una*: suffecisset dicere, ut quolibet die Missa celebretur. Vide Decretum Clementis XI. apud La Croix L. 6. P. 2. post n. 258.

LITERÆ, ET CONSTITUTIONES APOSTOLICÆ,

Pleræque annis proximè elapsis editæ; quæ utrumque Clerum tam Regularem, quàm Sæcularem fermè ex æquo concernunt.

DECRETUM, SEU CONSTITUTIO CLEMENTIS X.

De Aprobatione Confessarii, *Superna magni Patris-Familias &c.*

§. 1. SAnè cùm S. Conc. Tridentini Decretis providè statutum fuerit, ut Regulares cujuscunque Ordinis, nisi à suis Superioribus de vita, mori-

moribus & scientiâ examinati & approbati fuerint; ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare non possint, cum qua licentia personaliter se eorum Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant; in Ecclesiis verò, quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam, gratis ab eo dandam, habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullô modô prædicare possint. Atque ut nullus sæcularis, sive Regularis, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat. Itidemque cùm nullus Sacerdos Regularis possit confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneus reputari, nisi aut Parochiale Beneficium obtineat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur: & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis & consuetudine quâcunque non obstantibus. Innotuit nobis dubitationes nonnullas circa benedictionem, licentiam, contradictionem, examen & approbationem ejusmodi in aliquibus Diœcesibus excitatas fuisse, ex quibus controversiæ & defensiones permultæ

in diem subsequi possent occasione privilegiorum, quæ per Sedem Apostolicam Religiosis Ordinibus concessa fuerunt.

§. 2. Nos attendentes, quòd aliàs diversis temporibus prædictæ dubitationes & controversiæ nonnullis Prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum Constitutionibus, earúmque Declarationibus definitæ fuerint, ejusmodi definitiones in unum collectas, ut magis magisque dissensionum tollantur semina, & in posterum firmior in agro Dominico pax Christi floreat, pro summo, quô fungimur, Apostolatûs Officiô novis Apostolicis literis muniendas duximus & roborandas. Itaque de consilio nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & dilectorum filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum pietate, doctrinâ & prudentiâ præstantium; & maturâ deliberatione nostrâ, atque ex certa scientia, hâc generali & perpetuò valiturâ Constitutione decernimus, & declaramus:

§. 3. Regulares, qui in Ecclesiis sui ordinis prædicare voluerint, teneri ab Episcopo Diœcesano Benedictionem petere: prædicare tamen posse, quamvis illam non obtinuerint. Quòd si Episcopus Benedictionem nedum non concesserit, sed etiam contradixerit, nec

nec in prædictis quidem Ecclesiis licere Regularibus prædicare; eosque contravenientes ab illo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato censuris, aliisque pœnis Ecclesiasticis in vim Constitutionis fel. record. *Gregorii XV.* Prædecessoris nostri, incipientis: *Inscrutabili* Dei *providentiâ*, coerceri & puniri posse. Episcopum tamen absque justa & rationabili causa contradicere non debere; & hujusmodi Benedictionem teneri etiam Regulares petere, si in quibuscúnque etiam Oratoriis sui Ordinis sermonem populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates Monasteriorum sanctimonialium eorum jurisdictioni subjectarum, licèt clausis januis, & nullus sæcularis ibi intersit, habere voluerint. Posse autem Episcopum licentiam concessurum Regularibus in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, prædicare volentibus illos, quamvis ab Universitatibus, aut à Magistratibus laicis nominatos, etiamsi Episcopi Antecessores per tempus immemorabile hanc licentiam absque examine concedere consueverint, quoad doctrinam examinare, si ita ipsius arbitrio, quod moderatum & discretum esse debet, visum fuerit, & licentiam prædicandi semel iisdem concessam ob rationabiles causas, licèt occultas prædicationem tamen concernentes suspendere.

dere. Non posse tamen Episcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent.

§. 4. Ad hæc Religiosos ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua Diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia Diœcesi eas absque Episcopi Diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati, & generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum sæcularium confessiones audiendas, nequaquam censeri approbatos ad audiendas confessiones Monialium sibi subjectarum, sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione: atque approbatos pro audiendis confessionibus Monialium unius Monasterii minimè posse audire confessiones Monialium alterius Monasterii. Itidemque Confessores extraordinarios semel deputatos atque approbatos ab Episcopo ad Monialium confessiones pro una vice audiendas, haud posse expleta deputatione in vim approbationis hujusmodi istarum confessiones audire, sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit. Cæterum in Monasteriis ac etiam Collegiis, ubi juxta regularia instituta vivitur, posse tam Prælatos Regulares, quàm

quàm Confessores Regularium eorundem Monasteriorum seu Collegiorum audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt verè de familia & continui commensales; non autem illorum, qui tantùm ipsis deserviunt; illos autem Religiosos, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Episcopis generaliter quoque & indistinctè absque aliqua limitatione temporis, cæterorúmque locorum; aut generis personarum in Diœcesi propria admittendos: quoad cæteros verò, qui non adeò idonei reperiuntur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare & admittere, semel autem simpliciter approbatos posse in Diœcesi approbantis quovis anni tempore etiam Paschali & quorumcúnque etiam infirmorum confessiones audire absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia: De qua tamen confessione teneri dictos Religiosos eorumdem infirmorum Parochum illicò certiorem reddere. Et hoc posse illis ab Episcopo sub pœna suspensionis â facultate audiendi confessiones præcipi: sufficere tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam,

 §. 5. Et

§. 5. Et eos, qui dictis Religiosis simpliciter approbatis, Paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quæ incipit: *Omnis utriusque sexûs*, quoad confessionem duntaxat satisfecisse censendos. Regulares verò ad ejusmodi confessiones audiendas prævio examine simpliciter & absque ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo, secus autem ab ejus Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis approbatos, non posse ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, aut ab eisdem confessionibus audiendis suspendi, seu licentias illis concessas revocari, nisi novâ superveniente causâ, quæ ipsas confessiones concernat. De qua tamen haud necessarium esse, ut inactio constet; nec eam teneri Episcopum ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ duntaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit.

§. 6. Porrò si Regulares cum scandalo, aut aliàs inhonestè vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi judicio videantur à confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse volumus, cùm præcipua ministri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas sit vitæ integritas ac morum honestas; utique eam causam ad confessionis ministerium

rium pertinere, ac proinde nihil obstare, quominùs ob eam possit Episcopus Regulares à semetipso approbandos suspendere, aut repellere à confessionibus audiendis: Attamen Confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventûs regularibus Confessoribus adimi ab Episcopo inconsultâ Sede Apostolicâ nullatenus posse. Ex facultatibus per *Mare magnum*, aliáve privilegia Regularibus cujuscúnque Ordinis, instituti, aut Societatis etiam JESU concessis, factam eis non esse potestatem absolvendi in casibus ab Episcopo sibi reservatis, & per confirmationes dictorum privilegiorum, quas Regulares à Sede Apostolica post sacrum Conc. *Trid.* obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia priùs ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam decretis sublata atque extincta, si quæ habeant absolvendi à casibus Episcopo reservatis.

§. 7. Et habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideo à casibus Episcopo reservatis posse absolvere: posse autem regularem Confessorem in ea Dioecesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Dioecesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem poenitentes noverit in fraudem reser-

reservationis ad alienam Diœcesin pro absolutione obtinenda migrâsse: Vigore supradictorum privilegiorum nequaquam licere Regularibus etiam satisfactâ parte absolvere pœnitentes à censuris quoad externum & Judiciale forum, & absolutos ab eis in foro pœnitentiali, utique non censeri absolutos in exteriori judicio & contentioso. Quin imò censuris Ecclesiasticis irretitos & denunciatos ab Episcopis cogi posse gerere se pro talibus, etiamsi à Regularibus fuerint absoluti. Quoties exhibitis aliquibus Regularium Apostolicis privilegiis coram Episcopo, ab eo judicetur ipsa non suffragari casui, de quo agitur, si dictorum privilegiorum verba obscura sint & ambigua, non esse ad Metropolitanum provocandum, sed cùm ejus sit interpretari, cujus est condere, dictorum privilegiorum interpretationem Sedis Apostolicæ judiciô, prout aliàs constitutione prædecessoris nostri fel. recordationis *Clementis VI.* statutum fuit, esse requirendam.

§. 8. Decernentes, sic & non aliàs per quoscunque Judices ordinarios vel delegatos quavis authoritate & dignitate fungentes, etiam causarum palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, Vicelegatos, & Nuntios, & quos-
vis

vis alios, ſublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate, judicari & definire debere. Irritum quoque & inane, quidquid ſecus ſuper his à quoquam quâvis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

§. 9. Non obſtantibus quibuſvis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcunque perſonarum, atque quorumvis Ordinum tam mendicantium, quàm non mendicantium, militarium, etiam S. Joannis Hieroſolymitani, Congregationum, Societatum etiam JESU, ac cujusvis alterius inſtituti, etiam neceſſariò & in individuo exprimendo, Monaſteriorum, Conventuum, Capitulorum, Eccleſiarum & aliorum quorumcunque tam ſecularium, quàm regularium locorum, nec non illorum etiam juramentô, confirmatione Apoſtolicâ vel quâvis firmitate aliâ roboratis ſtatutis vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exceptionibus quoque, indultis & privilegiis etiam in Corpore Juris clauſis, aut ex cauſa & titulo oneroſo, vel in limine fundationis conceſſis, etiam *Mari magno*, ſeu Bullâ aureâ, aut aliàs nuncupatis: Conſervatorum Deputationibus, eorúmque atque aliis inhibitionibus, quibus Epiſcopi deferre minimè teneantur, & quibuſvis

aliis

aliis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, nec non irritantibus & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis: seu extensionis concessis & iteratis vicibus approbatis & innovatis, quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus & formis specialis specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omissô, & forma in illis tradita & observata, inserti forent, præsentibus pro plenè & sufficienter expressis & insertis habentes, illis quoad ea, quæ eisdem præsentibus adversantur, aliàs in in suo robore permansuris harum serie specialiter, & expressè derogamus, cæterísque contrariis quibuscúnque.

Datum Romæ 21. Junii, publicatum 2. August. 1670.

INNO-

INNOCENTII. XI.

Admonitio ad Verbi Dei Concionatores per litetas ſacræ Congregationis Concilii ad Epiſcopos directas.

A Pluribus Chriſtiani orbis Provinciis graves frequentéſque Romam, atque ad ipſam ſanctam Sedem adventant, ſeu delationes, ſeu querelæ adverſùs præſentem prædicationis uſum, tanquam â primævo Apoſtolorum inſtituto aberrantem. Ac quidem cùm Verbum Dei, quod Apoſtolo teſte, omninò debet eſſe ſanum, ac ſalutare, multiplici lue per plures ex ipſis Evangelii præconibus reddatur infectum; meritò Sanctiſſimus Dominus noſter decrevit, contagionem univerſo gregi tam exitioſam, longéque patentem omni Apoſtolicæ authoritatis conatu prorſus extinguere. Nam quæ peſtis eſſe, aut cogitari violentior eâ poteſt, quæ cibos ipſos, ad vitæ præſidium inſtitutos, ipſáſque medicinas pro morbis depellendis inventas, in mortis inſtrumenta, & præſentiſſima venena convertere? Verbum profectò Dei panis eſt ille vitæ, & intellectûs, quô cibari, & aqua ſimul ſalutaris, quâ potari Fidelium animas ab ipſis Religionis Chriſtianæ incunabulis

bulis Redemptor noster edocuit. At verò, si sal, quod pro Verbo Dei à Sanctis accipitur, per futiles conciones evanuerit, in quo putrescentia mortalium vitia condientur? Quin imò, si sal idem, quod prædicatores apertè significat per eloquentiam planè stultam, infatuatum fuerit; reverà non ultra valebit, nisi ut conculcetur, & utinam jam non conculcaretur ab hominibus. Quæ enim ministerio tam sacro Majestas, qui decor, quæ sanctitas, quæ utilitas inest? quando plurimi, uti Paulus clamat, Verbum Dei adulterantes, aut jocis, tanquam histriones, aut conversi ad fabulas, uti Pòétæ, auditores sibi prurientes auribus coacervant, aut inanis facundiæ lenociniô, & calamistrate, ac meretriciô planè stylô prædicationem fœdè corrumpunt? Mandat ergo sanctitas sua, zelô verè Apostolicô incensa, ut omnes Primates, Archi-Episcopi, Episcopi, cæterarúmque Ecclesiarum Præsides, quorum præcipuum munus est, Verbum Dei administrare, gregémque pascere, tantis corruptelis occurrant, eásque Concionatoribus opportunè ob oculos ponant, & fugiant à facie tot pestium potiùs, quàm colubrorum. Et præsertim universi intelligant, quod per Jeremiam Deus illis indixit: *Propheta, qui habet sermonem meum, loquetur*

tur sermonem meum verè: quid palea ad triticum? Nunquid verba mea non sunt ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram? Videlicet oportere conciones non paleis refertas esse ad vanitatem, sed igne veritatis succensas. Porrò sciant non levem esse culpam, sed grande piaculum, gravissimâque pœnâ mulctandum, ubi per scurrilitatem Verbum Dei velut in scenam adducant, atque auditoribus deridendum traduxerint. Præterea neque per questiones curiosas, ac paradoxa tam vana, ità supra captum populorum assurgant, ut verè querantur: *Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.* Similiter neque per illecebras inanium verborum res non minùs vanas obtrudant, & per ostentationem memoriæ, atque pronuntiationis præcipitantiam, quasi præstigiis, auditorum animas, aurèsque ludificent.

Quamobrem Antistites per se, si tempus vacaverit, tum in Cathedralibus, tum in aliis Ecclesiiis seriò animadvertant, & in Diœcesi Vicariis foraneis, aliisque Ministris probisque viris, à quibus ea super re relationes exigant, vigilantiam demandent. Ac si Concionatoris norman hujusmodi transgressos repererint, eos à prædicationis munere ad tempus bene visum suspendant,

 alióve

alióve modo pro ratione culpæ plectere curent, subrogando interim alios, qui salutari modo populo ostendant vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Eminentia igitur vestra in Diœcesi suæ curæ credita sanctissimi Domini nostri jussibus, & proprio muneri satisfacere non gravabitur; & Eminentiæ vestræ manus humiliter deosculor.

Romæ 6. Julii, 1680.
Eminentiæ vestræ
Humillimus, & addictissimus Servus
Fr. Cardinal. Columna.

S. Archi-Episcopus Brancatius, Episcopus Viterbiensis Secretarius.

Indulgentiæ concessæ devotè recitantibus ad pulsum campanæ manè aut meridie, seu vesperè:

Angelus Domini, &c.

BENEDICTUS PAPA XIII.

Ad perpetuam rei Memoriam.

INjunctæ nobis divinitùs Apostolicæ servitutis ratio postulat, ut cœlestium munerum thesauros, dispensationi nostræ à Domino creditos, fideliter erogemus, cum id ad augendam in terris Beatissimæ, atque Augustissimæ Cœli Reginæ, Virginis Deiparæ Mariæ, Patronæ, & Advocatæ nostræ venerationem, excitandámque, & confovendam erga illam Fidelium devotionem, ac ad animarum salutem speramus in Domino profuturum: Itàque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli, Apostolorum ejus, authoritate confisi, omnibus, & singulis Christi Fidelibus, verè pœnitentibus, & confessis, ac sacrâ Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu vespere ad pulsum campanæ: *Angelus Domini annuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu*

functo: Ecce ancilla Domini; fiat mihi secundùm verbum tuum. Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis, cum tribus *Ave Maria* flexis genibus devotè recitaverint, & pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet mensis duntaxat per unumquemque fidelem ad sui libitum eligendo, lucrifaciendam, omnium peccatorum suorum Indulgentiam, ac remissionem misericorditer in Domino concedimus. In reliquis verò anni diebus iisdem Christi Fidelibus, verè contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis iis, seu aliàs quomodo libet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta, relaxamus, præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earundem præsentium literarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac Sigillô personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides, ubique habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanct. *Mariam* Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Septembris, 1724. Pontificatûs Nostri anno primo.

Hactenus

HActenus Indultum Pontificis, in quo cùm exigatur, ut prædictæ preces dicantur flexis genibus, statim ab initio ortum est dubium, controversia excitata, an etiam diebus Dominicis, & tempore Paschali dicendæ essent flectendo? Affirmârunt non pauci, & praxi sua confirmârunt opinionem suam, eò quòd nullum tempus, diémve Papa excipiat, adeoque nec nos excipere debeamus; Econtrà negarunt alii, contendentes, inhærendum esse antiquæ Ecclesiæ consuetudini, ex qua ab initio usque huc in memoriam Resurrectionis Domini preces illæ stando à Fidelibus sunt recitatæ. Ratio horum erat, quia non tam verba, quàm mens & intentio Pontificis spectanda erunt: præsumi autem non potuerit, quod voluerit antiquum illum, piúmque ritum abrogare, atque ad eum eliminandum Indulgentiis invitare Fideles, cùm ritus uterque salvus consistere sine inconvenientia potuerit, adeoque minimè Altare contra Altare erigere expediens fuerit. Hanc controversiam ante annos aliquot extinxit BENEDICTUS XIV. Papa, dum declaravit, statuitque preces persolvendas esse stando, tùm diebus Sabbathi à meridie, seu vesperè, & diebus Dominicis, tùm totô tempore Paschali, at-

que in hoc, loco *Angelus Domini &c.* dicendam esse Antiphonam, *Regina cœli*, cum Oratione qui eam nôrunt, qui verò ignorant, adhibeant, uti antè: *Angelus Domini &c.*

DECRETUM

De S. ALOYSIO GONZAGA Scholarum, quæcumque illum adoptaverint, Patrono: deque Indulgentia, ubicunque Festum ejus celebretur.

S. ALOYSII GONZAGÆ.

EDitô sub die 22. Novembris 1729. Decretô, quod sequitur, videlicet-- Cùm Sanctissimus Dominus noster Benedictus XIII. S. Aloysium Gonzagam decreverit solemniter canonizandum, ut Adolescentibus præsertim venerandus, atque imitandus proponeretur Juvenis innocentiâ vitæ clarissimus; post ejus verò Canonizationem multæ per Orbem Scholæ, etiam extra Societatem JESU, illum sibi magna cum utilitate imitandum ùt exemplar, & venerandum ùt Patronum proposuerint; idcirco Sanctitas sua, non solùm in omnibus & singulis Universitatibus, Gymnasiis vel Collegiis generalium, vel non generalium Studiorum Soc. SESU; verùm

rùm etiam aliis, ſi quibus alicubi placuerit, ubicunque exiſtentibus, vel extiteris, eundem S. Aloyſium principalem conſtituit Patronum, cum facultate Miſſam & Officium proprium de illo per Sedem Apoſtolicam approbatum dicendi pro Sacerdotibus, aut aliàs ad Horas Canonicas obſtrictis, de ipſius anniverſario 21. Junii in Eccleſiis dictæ Societatis, vel aliis, ad quas accedere conſueverint, aut voluerint; Indulgentia verò plenaria quibuſcùmque ritè viſitantibus Altare ipſius in Feſto ubicùmque (juxta facultatem in Bulla Canonizationis attributam) fieri contigerit: ac Literas Apoſtolicas deſuper expediri mandavit. Die 22. Novembris 1729. *Loco* ✝ *Sigilli. Nicolaus Maria Tedeſchi Archiep. Apam. S. Rit. Congregationis Secretarius*--Ortôque aliquibus in locis dubiô an, ubi Feſtum ejuſdem Sancti fit, non tamen ad Altare ipſius proprium (cùm illic non adſit; vel ſi adſit, non ad illud, ſed ad majus, aut commodius Altare, magni concurſus & ſolemnitatis causâ, celebretur) nihilominùs ritè viſitantibus Altare, in quo fit Feſtum, etiam ſi non ſit ipſius proprium, dicta Indulgentia ſuffragetur: Sanctiſſimus Dominus noſter CLEMENS PAPA XII. facta per me Cardinalem Congregationis ſuper Indulgentiis,

tiis, sacrisque reliquiis Præfectum relatione Sanctitati Suæ tam præfati dubii, quàm precum desuper exhibitarum pro opportuna declaratione, benignè annuit; confirmatôque in reliquis Decretô, declaravit Indulgentiam suffragari Die 21. Novembris 1737.

DECRETUM.

De Indulgentia sex Dominicas in ejusdem Sancti honorem celebrantibus.

AD humillimas preces P. Francisci Retz Præpositi Generalis Societatis JESU, quibus exposuit, multos vel ad impetrandas intercessione S. Aloysii Gonzagæ à Deo gratias, vel pro impetratis, sex Dominicos dies continuos ante illius Festum, sive aliàs per annum piè celebrare consuevisse: Sacra Congregatio Indulgentiis, sacrisque Relequiis præposita, in Divini cultûs incrementum, & Fidelium spiritualem profectum, omnibus utriùsque sexûs, qui sex Dominicos dies, ut suprà; verè pœnitentes, sacràque Communione refecti, piis meditationibus, aut orationibus, aliisve Christianæ pietatis operibus, ad ejusdem Sancti honorem, ad Dei gloriam, vacando sanctificaverit, plenariam peccatorum suorum Indulgentiam concedi posse censuit, si Sanctissimo placuerit. Die 3. Octobris 1739. De quibus factâ

per

per me Cardinalem Præfectum relatione; Sanctitas Sua benignè annuit die 11. Decembris ejusdem anni.

Loco ✠ Sigilli.

Lud. Episc. Albanen. Card. Picus Præf.

Jo. Archiepiscopus Tyri Secretarius.

Romæ, Typis Reverendæ Cameræ Apostolicæ 1739.

DECRETUM

Seu Declaratio Indulgentiæ pro sex Dominicis in honorem S. ALOYSII GONZAGÆ.

CUm nuper Sanctissimus Dominus noster, de consilio Congregationis Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præpositæ, Fidelibus utriùsque sexûs, qui sex Dominicas dies continuas ante Festum S. Aloysii Gonzagæ, sive aliàs per annum, verè pœnitentes, Sacrâque Communione refecti, piis meditationibus, aut orationibus, aliisve Christianæ pietatis operibus, ad ejusdem Sancti honorem, ac Dei gloriam vacando sanctificaverint, plenariam peccatorum suorum Indulgentiam concesserit; quærentibus postea quibusdam, nùm pro omnibus simul dictis sex Dominicis, an potiùs pro singulis talis Indulgentia fuerit concessa: relatô per me infra scriptum ejusdem Sacræ Congregationis

Cardinalem Præfectum hujusmodi dubiô; Sanctitas Sua, ad fovendam erga eundem Sanctum miram ob tot gratias tùm spirituales, tùm temporales, populorum devotionem, benignè declaravit, dictam Indulgentiam pro singulis concedi, idque in Decreto exprimi mandavit die 7. Januarii 1740.

Lud. Episc. Albanen. Card. Picus Præf.

Loco ✝ Sigilli.

Jo. Archiepiscopus Tyri Secretarius

INDULGENTIÆ, CATECHETICÆ

CLEMENS.

PAPA XII.

Ad futurum rei memoriam.

Pastoralis officii, quo Catholicæ Ecclesiæ regimini divina dispositione præsidemus, debitum exigit, ut ad ea potissimùm curam & sollicitudinem nostram intendamus, quæ ad augendam fidelium religionem, ac animarum salutem conducere in Domino concipimus; aliàs si quidem ad uberes fructus, ac spiritualem Christi fidelium ædifica-

dificationem, quæ ex assiduo usu, & explicatione Cathechismi, sive doctrinæ Christianæ provenire noscebantur, paternæ dirigentes considerationis nostræ intuitum, diversas ordinationes à nonnullis Romanis Pontificibus, Prædecessoribus nostris, ad promovendum hoc pium, populóque fideli adeò necessarium opus, quo ille fidei rudimentis, ac misteriis, Christianisque virtutibus instruitur, salubriter editos, per Edictum, Die XV. Novembris Anno 1730. jussu nostro promulgatum, confirmavimus, ac etiam ampliavimus; Et subinde Christi fideles tam almæ urbis nostræ, quàm universæ Italiæ, ac Insularum adjacentium pro tempore existentes, ut operi huic ferventiùs incumberent incitare volentes omnes, & singulas Indulgentias, & peccatorum remissiones, ac pœnitentiarum relaxationes, quæ à quibusvis Romanis Pontificibus, Prædecessoribus quoque nostris præfatum Catechismum, seu doctrinam Christianam juxta Decreta Concilii Tridentini in Ecclesiis, & Oratoriis pueros docentibus, aut eidem, dum traditur, interessentibus, eatenùs concessæ reperiebantur, ad adultos urbis Italiæ, & Insularum prædictarum ipsi Catechismo, seu doctrinæ Christianæ interessentes extendimus. Præterea iisdem adultis qui verè pœniten-
tes,

tes, & confessi, ac sacrâ Communione refecti ejusmodi pio exercitio devotè interfuerint, quâvis vice id agerent, septem annos, & totidem quadragenas de injunctis iis, seu aliàs quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxavimus, qui verò assiduè frequentarent eundem Catechismum, doctrinámve Christianam docentes, vel discentes, ac verè similiter pœnitentes, & confessi, sacrâque Communione refecti pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effunderent, in Nativitatis Domini Nostri JESU Christi, Paschatis Resurrectionis Dominicæ, nec non S. Petri, & Pauli Apostolorum festis diebus omnium peccatorum suorum indulgentiam, ac remissionem misericorditer in Domino concessimus; & aliàs, prout in nostris in pari forma Brevis die XXVII. Junii MDCCXXXV. desuper expeditis literis, quas perpetuis futuris temporibus valere statuimus, quarúmque tenorem præsentibus pro plenè, & sufficienter expresso, & de verbo ad verbum inserto haberi volumus, uberiùs continetur.

Nunc autem Nos memorati Catechismi, seu doctrinæ Christianæ usum, & frequentiam tantopere commendabilem;

lem; ac salutarem, nè fideles circumferantur, tanquam parvuli fluctuantes omni vento doctrinæ; sed firmô fidei fundamentô adhærentes coædificentur in habitaculum Dei in Spiritu sancto, ubique locorum ac gentium propagari, magisque in dies augeri enixè cupientes, supplicationibúsque etiam plurimorum ex Venerabilibus Fratribus Archi-Episcopis, Episcopis extra Italiam hujusmodi existentibus, nec non dilectorum filiorum Officialium, & Confratrum Archi-Confraternitatis doctrinæ Christianæ, in urbe præfata dudum authoritate Apostolicâ erectæ, nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati concessionem indulgentiarum, & peccatorum remissionem, pœnitentiarúmque relaxationem docentibus, & adultis discentibus Catechismum, seu doctrinam Christianam in urbe, Italia, ac Insulis adjacentibus à Nobis factam, sicut præmittitur, expeditásque desuper literas nostras prædictas ad universos Christi fideles, ubicunque locorum nunc, & pro tempore existentes, eundem Catechismum, doctrinámve Christianam similiter docentes, & adultos addiscentes servatâ earundem literarum formâ, dispositione, authoritate Apostolicâ tenore præsentium in perpetuum extendimus, similiter, & amplia-

mus

mus, non obstantibus nostrâ de non concedendis Indulgentiis adinstar, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, ut ipsarum præsentium literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac Sigillô personæ, in dignitate Ecclesiastica constitutæ, munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris Die XVI. Maji MDCCXXXVI. Pontificatûs nostri annô sextô.

F. Card. Oliverius.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis, gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS
PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

NOn ambigimus, venerabiles Fratres, quin universis Catholicæ Religio-

ligionis Cultoribus notum sit, à tota per Christianum orbem Ecclesia inter præcipua orthodoxæ disciplinæ capita perpetuò adnumeratum retineri Quadragesimale Jejunium; quod olim in lege, & Prophetis adumbratum, ipsius Domini Nostri JESU Christi exemplô, velut consecratum, ab Apostolis taditum, à sacris Canonibus ubique præscriptum, & ab universali Ecclesia ab ipso sui primordio retentum, & observatum est. Hoc nimirum, ùt veteres tradidêre Patres, nobis, quotidie peccantibus, communis pœnitentiæ constitutò remediô, per consortium Crucis Christi nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus, simùlque ad recolenda sacratiora nostræ redemptionis mysteria, quæ per Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam Quadragesimali potissimùm tempore solemniùs celebrantur, purificatis jejunio corporibus & animis, digniùs paramur. Hôc, velut nostræ militiæ tesserâ, ab inimicis Crucis Christi secernimur, flagella divinæ ultionis avertimus, & cœlesti præsidiô indies adversùs Principes tenebrarum munimur. Hôc despectui habitô, non contemnendum divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ religioni dedecus, nec dubium animabus Christi Fidelium periculum oboritur: nec
aliunde

aliunde populis calamitates, rebúsque publicis & privatis cladem exitiúmque importatum esse constat.

Ab hac verò insita, inhærentique in omnium hominum Catholicorum animis de sacratissima Quadragesima aliisque diebus, jejunio consecratis, persuasione, & reverentiâ, quàm aliena, quàm discors, quàm absona sit hodierna jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa jejuniorum institutione, & servata semper ubique, & ab omnibus disciplina quàm longissimè distet: Vos Venerabiles Fratres, qui populorum, curæ vestræ commissorum, mores & usus probè nôstis, pro singulari sapientia vestra præ cæteris clariùs intelligitis. Nos sanè, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis, undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis deplorare non possumus, augustissimamQuadragesimalis jejunnii observantiam ob nimiam, nullis legitimis causis, ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem planè sublatam esse; ità ut orthodoxæ quidem religionis cultores meritò querantur, hæresum verò sectatores illudant, & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse, graviter dolemus, quæ usque adeò invaluit, ut nulla Apostolici instituti, sacratissimíque

que præcepti habita ratione, jejuniorum tempore palam, & impunè ab iisdem agitentur convivia, & epulæ interdictæ promiscuè inferantur. Eapropter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum fraternitatibus vestris communicamus, ità facere non possumus, quin pro injuncto Nobis supremo sacrosancti Apostolatûs officio, & ardentissimum fraternitatum vestrarum zelum ad oportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus extirpandis leges præscribendas meditemur. Interea venerabiles Fratres, gaudium, & corona nostra, nobiscum considerantes, nihil Deo acceptius, nihil pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus, nostræ curæ commissis utilius, quàm ut verbô & exemplô præeuntes, Christi Fideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacriùs suscipiendam, constantissimè retinendam, & eâ, quâ instituta fuit, disciplinâ peragendam vehementiùs inflammemus; omni operâ, atque industriâ studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrûm sedulitatis, & charita-

tis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuntietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriúsque Medici consilio; multitudini verò, veluti populo, aut civitati, aut genti indiscriminatim integræ non nisi gravissimâ, & urgente necessitate, & in casibus, per sacra Canonum statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus sanctæ Sedis reverentia à Quadragesimali jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter fidenter usurpandam, nec superbè, & arroganter ab Ecclesia, sicuti alicubi in more positum accepimus, esse postulandam. Gravissimam verò, urgentémque necessitatem, etsi non est, cur vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate & servandam esse potissimùm unicam comestionem, sicut aliàs hìc Romæ, ac nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes expressè præscripsimus: & licitas atque interdictas epulas promiscuè minimè apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi indulgentia tam cautè impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam supremo Divino Judici redditum iri rationem, ita conscientiam uniuscujusque vestrûm onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus, &
in

in Domino exhortantes, obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christi Fidelium poenitentiam ac disciplinam servare nequeant commonere satagatis, nè per alia pietatis opera, ut sua cuique devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant: quin imò sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem studeant adhibere curationem, ut culpas de humano pulvere contractas, dum casta jejunia decoquere non possunt, pia opera, orationum suffragia, & eleëmosynæ munera redimant. Interim solatium & levamen non leve mœrori nostro à pastorali vigilantia & charitate vestra præstolantes, ac certò Nobis pollicentes, Apostolicam Benedictionem, cum uberi cœlestium Chrismatum copia conjunctam, in eosdem populos vestros redundaturam, vobis, venerabiles Fratres peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem ubique fides prorsus habeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud sanctam Mariam majorem sub annulo Piscatoris die 30 mensis Maji 1741. Pontificatûs Nostri annô primô.

D. Cardinalis Passioneus.

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA *super Jejunio.*

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

IN suprema Universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus, per ineffabilem Divinæ bonitatis abundantiam, ut Orthodoxæ Fidei assertores, sic Etiam Ecclesiasticæ disciplinæ custodes, ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ capita

semper

semper, & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse, nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna Jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum, benedicente Domino, fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis literas ad Fraternitates vestras die 30. proximè elapsi mensis Maji currentis Anni datas, eximium Fraternitatum vestrarum zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, nè hac in parte & optatum Apostolicæ nostræ sollicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ Sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem paternæ Pontificiæ charitatis, quæ novit imbecillitates Infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum à jejunio aliquando legitima causa, aut gravissima, urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus: ita inter cætera præscripsimus, unicam Comestionem servandam, & licitas, atque interdictas Epulas minimè esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, & hominibus à Christiana poenitentiâ abhorrentibus duntaxat dignas illationes sibi, aliisque persuadeant, unicam potissimùm come-

stionem servari, atque epulas licitas & interdictas minimè apponi debere; cùm multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem, gravissimámque necessitatem, non verò singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sanè persuasionem à sententia nostra alienam ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quâcùmque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimámque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa, & periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri necessariò exigat, in Quadragesimæ, aliisque anni temporibus, & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minimè esse apponendas tenore præsentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis Literas singulis utriùsque sexûs Christi fidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur, in Sacratissima Quadragesima, aliisque jejunio consecratis diebus vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expressâ præscribimus, atque

præcipi-

præcipimus. Eapropter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes, sedulò, ac paternè moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longè gravissimam de observando; sustinendóque jejunio purificandis animis, corporibúsque salutari. In spem igitur illos erigite Cœlestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis; imò leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in cœlis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles, ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes à consortio Crucis Christi, qui coronam legitimè certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium & pignus, Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis manu alicujus

Notarii publici subscriptis, & Sigillô personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent adhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die vigesimâ secundâ Mensis Augusti, millesimô septingentesimô quadragesimô primô Pontificatûs Nostri Anno secundô.

D. Cardinalis Passioneus.

Sanctissimi Domini nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA
Super Jejunio.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archi-Episcopis, Episcopis, universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

LIbentissimè quidem amplectimur, quæ Nobis offeruntur, occasiones ad vestros

stros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim summi Pontificatûs dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, evecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui planè tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cùm itaque præsentium literarum argumentum totum sit de Jejunio, quod tempore Quadragesimæ, veteri Ecclesiæ institutô, ac lege Fidelibus indicitur; supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre authoritates. Difficile id quidem Nobis parùm videretur, sed potiùs alienum, & nullô modô consentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & sacræ historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has literas adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ *sess.* 25. *de Reform.* præcipit Episcopo omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ à Sacris Canonibus præscribuntur: *Ut illis omnibus, & iis præcipuè sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficiô Clementis XII. fel. record. à Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod Librô primô Institutionum Nostrarum pro Viris Ecclesiasticis decimôquintô locô continetur.) In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minimè solvendos Jejunii legibus putabamus illos; qui ob legitimam causam, & legitima prius authoritate interposita, Quadragesimæ abstinentiam non observarent, minimè, inquam, solvendos à Jejunio, ita ut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unicâ vice, vespertinâ supperadditâ Refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accuratèque perpendere, ac suas dein opiniones Nobis exponere. His peractis hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus, illúdque decrevimus, nè ulla in posterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore Jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi Jejunii, sive unius comestionis interponatur;

&illud

& illud quoque monitum addatur, nequaquam licere menſam eandem carne, ac piſcibus inſtruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæſtionibus, exiſtimavimus unicam ſingulis diebus comeſtionem indicere illis etiam, qui carnibus uti, cum Jejunium indicitur, ritè obtinuerunt; & parvam illam conſuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitùs evellere, afferendi nempe carnes in menſam cum piſcibus, poſtquam ipſi Quadrageſimalis abſtinentiæ præceptô ſoluti fuerunt, ob eam potiſſimum cauſam, quod grave detrimentum ſaluti ab eſu piſcium accipiant.

Hæc apertiſſimè conſtant ex noſtris Apoſtolicis Literis, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Epiſcopos Orbis Catholici anno 1741, quarum primæ incipiunt: *Non ambigimus*; alteræ vero, *In ſuprema.* Nos profectò nulli unquam elargiti ſumus veſci carnibus, cùm tempus Quadrageſimæ, ſive aliud Jejunium præcipitur, niſi indictâ, ſcriptâque conditione, quam ſuperiùs commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epiſtolæ, ac Mandata veſtra Literis noſtris Apoſtolicis omnino conſentanea, quibus pro virili parte contendiſtis adducere Populos Vobis ſubjectos,

jectos, ut propositam in illis disciplinam piè servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Literis, quas paulò ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt à nonnullis, uti nos antea facili conjecturâ suspicati sumus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur; cùm illæ vel ipsius Legis verbis vel sensu penitùs corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro Tribunali Nostræ Pœnitentiariæ rerum hujùsmodi conscio, ac peritissimo, easdem quæstiones expendendas commisimus; quibus omnibus plenè, cumulatèque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archi-Episcopus Compostellæ, in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor, nuperrimè vitâ functus longam ad nos dedit Epistolam, quâ plures recensebat difficultates, quæ Literis Nostris Apostolicis adversabantur, quominùs executioni mandarentur, eò quòd nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Literæ Nostræ Apostolicæ causam, & occasionem præbebant, ac proinde de illis judicium Nostrum exquirebat. Equidem Archi-Episcopi Literæ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt

derunt. Attamen, dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est, non quidem expeti, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Literis Apostolicis superesset, sed potius, ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minimè adducerentur. Accedit etiam, quòd Epistola Archi-Episcopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat: quamobrem, licet plures hortarentur, nè ullum Archi-Episcopo responsum redderemus; illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus literis delibantes; & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quòd tarde ipsi responsum daremus: ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monentes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut, quæ constituta sunt, perturbent, ac evertant.

Vix redditis Literis, Archi-Epiſcopus paulò poſt vitæ curſum abſolvit: Itaque non immerito ſuſpicamur, reſponſa Noſtra, quæ literis continebantur, haud cognita fuiſſe, & perſpecta illis, qui quæſtiones excitaverant. Poſt hæc alii pariter ex Hiſpanis Epiſcopis nonnullas ex iisdem quæſtionibus Nobis propoſuerunt; quare iisdem reſponſis uſi ſumus, quæ tradita priùs Archi-Epiſcopo Compoſtellæ à Nobis fuerant. Non defuerunt etiam præſtantes inter Italos Theologi, qui Literas Noſtras Apoſtolicas datas annô 1741. egregiis commentariis illuſtrârunt: idem contigit Reſponſo, quod fecimus Archi-Epiſcopo Compoſtellæ *die 8. Julii anno 1744.* quod ſanè integrum ſuis Libris præfigendum curaverunt. At quoniam Libri ejusmodi ad Vos fortaſſe nondum pervenerunt, vel curis aliis diſtenti illos percurrere minimè potuiſtis, his Literis Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum ſæpius eſt) ad Archi-Epiſcopum Compoſtellæ jam pridem ſcripſimus, ut, quæ diſciplina veſtris in Diœceſibus tenenda ſit, planè cognoſcatis, ac nè Vos deterreant difficultates, ſi quæ à captioſis hominibus concitentur.

Venera-

Venerabili Fratri Archi-Episcopo Compostellæ.

BENEDICTUS
PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

SI Fraternitas Tua secum reputabit, quòd gravissimis, & maximis curis propemodùm obruamur, quantùmque, hôc præsertim difficillimô tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sanè mirabitur, tamdiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Literas, quibus Apostolica authoritate dissolvendas rogâsti obortas in Hispania disputationes aliquas è duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. Maji, & 22. Augusti, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici Jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem venit cogitare de singulari Nostro in religiosissimam Hispaniam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem nostram præsto habet. Quamquam igitur, dum prænuntiatas Constitutiones edidimus, non aliud

liud propositum Nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent; nec otium, nec animus Nobis fuerit, definire, quidquid subtili indagatione deduci possit ex proposita à Nobis jejunandi regulâ: tamen eximiâ Paternâ charitate complectimur adeò observantissimos Romanæ Sedis Hispanos, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent:

I. Utrum, quæ in antedictis Nostris Literis in forma Brevis de unicâ comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur?

Respondemus: *Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetitô, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quàm geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in diem comestionis & non permiscendarum epularum. Eos verò, qui hujumodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari,*

II. An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula eâ quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur?

Respon-

Respondemus: *Non licere, sed opus habere, eô cibô, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ, meticulosæ conscientiæ.*

III. An, qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unicâ comestione, ut debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant? Edicimus, *observandam iis esse.*

IV. Quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?

Respondemus: *Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces, adeoque utrùmque simul adhibere non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantùm facultas adhibendi ova; & lacticinia.*

V. An præceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur? Affirmatur, *complecti.*

VI. Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciata edere possunt ova, lacticinia?

Rescribimus: *Nihil in prænuntiatis Nostris Apostolicis Literis statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem strictè, & consideratè perpendent, ex ejúsque Sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quâpiam excusatione sese*

solutos esse arbitrentur præscriptis ibi Legibus.

VII. Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?

Respondetur: *Urgere extra Quadragesimam utrúmque præceptum: illud scilicet unicæ comestionis cum reliquis Legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata responsô expressis: & alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.*

Habeas, Venerabilis Frater, penitùs explicatum, quidquid apud Vos ex nostris sæpius nuncupatis Apostolicis Literis dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ supremæ Romanæ Sedis, ut liberô, & non vacillanti gressu ad oves sanâ doctrinâ imbuendas incedere Pastores queant: in istóque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam Religionem, nihil sibi tutum, nisi è Divi Petri Cathedra acceptum, reputantem, quâ splendidissimâ gloriâ tantum nomen, & incorruptæ Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem Vobis est (idque plurimùm ad te pertinet, qui illustris Archi-Episcopi, & Inquisitoris geris præcipuum munus) nè iis expendendis Apostolicæ Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus fiat differendi, ambigendíque modus: Sedula deinde opera conferenda,

ut

ut istiusmodi dubia, quæ facilè, pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitùs inter vos dirimantur, nè diuturnæ unquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quò tendunt, apertè demonstrent, & illuc promptè dirigi possit, quidquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent, qui de præsenti negotio plura dubitârunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil nobis in animo fuisse, quàm cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimiùm sani jejunii fines prætergressi, & non parùm obliti, illud, ad retinendum in officio corpus, divinitus institutum, hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent, quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parùm temporis occupâssent, quod tamen pro singulari nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum, in posterum simul præcaventes, quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiæ nostræ pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertiamur.

Datum &c. 8. Julii 1744.

Cùm hæc ita se habeant, satis muneri nostro fecisse videmur, nè illi (quibus licet carnes edere) cùm Jejunium tempore Quadragesimæ, vel extra Quadragesimam Fidelibus præscribitur; unius comestionis limites excedant, ac nè piscibus simul, & carnibus parari sibi mensam patiantur, neve cavillationes perscrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quæ remedium à Nobis deposcunt.

Siquidem advertimus jam multis ab hinc annis non solùm plures in qualibet Italiæ Urbe vestrâ authoritate dissolvi à Quadragesimali abstinentiâ, sed etiam magnô studiô contenditis, ut universam Civitatem, totámque Dioecesim eâdem abstinentiâ liberemus. Hinc factum est, ut in quibusdam Civitatibus, ac Dioecesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnibus per Quadragesimam utantur. Id quidem maximam nobis affert sollicitudinem, eò, quòd deprehendimus certis testimoniis in quibusdam Regionibus Septentrionis toto Quadragesimæ cursu lactis, & ovorum usum liberè permitti, quia per plures annos eandem facultatem petierint, & à Sede Apostolica consecuti fuerint. Quamobrem illi Populi sibi in animum induxerunt, non esse rursus ad Pontificem confugiendum

pro

pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis, & ovorum consuetudo per Quadragesimam comprobetur. Præterea maximi facienda esse ducimus ea verba Trident. Concil. *Sess. 25. cap. 18. de Reform. Sicuti publicè expedit, Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus casibus, & necessitatibus pro communi utilitate satisfiat: sic frequentiùs legem solvere, exemplóque potiùs, quàm certo personarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nil aliud est, quàm unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire.*

In Literis Nostris Apostolicis, quas anno 1741. ad omnes Catholicos Episcopos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus, eâ ratione, illísque verbis, quæ rursum hìc subjicimus: *Debitum igitur Paternæ uniuscujusque vestrûm sedulitatis, & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuntietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio, multidudini verò, veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissimâ, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum Statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia à Quadragesimali Jejunio dispensationem, toties*

quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter, fidentérque usurpandam, nec superbè, & arroganter ab Ecclesia, sicut alibi in more positum esse accepimus, esse postulandam,

Porro nos hanc normam secuti sumus, cùm multitudinem, veluti Populum, aut Civitatem integram Quadragesimali abstinentiâ immunem declaravimus. In primis loci Episcopus id postulare à Nobis debuit, ac de gravissima, urgentíque necessitate suum testimonium interponere. Deinde carnes minimè permissæ fuerunt, si lactis, & ovorum usus satis esse videretur. Tùm veró facultas edendi carnes tribui solum consuevit, cùm interpositô Episcopi testimoniô id omninò necessarium judicaretur; nec sufficiens necessitati remedium afferri constaret, si ova solùm, & lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia Quadragesimæ nostra authoritate soluta fuit, certos tamen dies præscripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cinerum, dies Quatuor Temporum, Vigilias præceptô obeundas, dies Majoris Hebdomadæ à Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam Cinerum, aliquando etiam indiximus abstinentiam Feriis sextis, ac Sabbatis, etiamsi facultas à Nobis tradita lactis, & ovo-

& ovorum usum solùm complecteretur. Postremò eam conditionem semper addidimus, nè jejunii lex, unius per diem comestionis; ullô modô violaretur, ac nè simul in mensa carnes, & pisces apponerentur.

Dum rationem hujus consilii Nostri seriò perpendimus, haud plenè acquiescimus, ob eam sollicitudinem, ac dubitationem, nè causa ab Episcopo loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ fortassè non sit, quæ veram, & urgentem necessitatem contineat. Quippe illud Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil à ratione alienum, nihil inconsultò, ac temerè faciamus. Hærent pariter animo defixa S. Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *Libro 3. de Cousideratione, cap. 4. Facitis hoc, quia potestis: Sed utrum debeatis, quæstio est, & quomodo:* attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat Episcopis nempe locorum. Non enim aliô pactô exerceri potest sollicitudo peculiarium Ecclesiarum; ac Diœcesum, nisi fides habeatur Episcopis, à quibus illæ administrantur. Sed in posterùm, ut gravissimum hoc negotium tutiùs, quàm fieri possit, geratur, molestum vobis non sit, animum iis advertere, quæ subjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio III. Prædecessore Nostro *Cap. Consilium, de observatione Jejuniorum*, inter causas legitimas solvendi abstinentiam à carnibus jejunii tempore recenseri veram, & existentem reipsâ ægritudinem: *Præterea de illis, qui in Quadragesima, vel in aliis jejuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri, respondemus: quòd cum non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cùm urgens necessitas exigit, supportare potes & debes, ut majus periculum in eis evitetur.* Idem statuerant multò ante Innocentium III. Patres octavi Concilii Toletani *Can.* 9. quod anno 653. celebratum fuit: *Quisquis absque inevitabili necessitate, atque fragilitatis evidentis languore, seu etiam ætatis impossibilitate, diebus Quadragesimæ esum carnium præsumpserit attentare, non solùm erit reus Resurrectionis Dominicæ, verùm etiam alienus ab ejusdem diei Sancta Communione . . . Illi verò, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quàm à Sacertdote permissum accipiant.*

Nemo est, qui non intelligat hujusmodi causas satis esse, ut aliqui à Jejunii legibus, & abstinentia immunes existimentur; non autem ut Populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat.

neat. Quis enim sibi persuadere possit, Cives universos alicujus Urbis, vel Diœcesis eodem tempore gravissimô morbô teneri, vel in eodem discrimine versari omnes, ut periculosam ægritudinem contrahant? Nisi fortè eos morbos intelligamus, qui ab àëris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulò post verba faciemus Quis credat unquam Populum universum alicujus Diœcesis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extremâ senectute confectum?

Neque verò causa sufficiens habenda est, ut aliqua Civitas, vel Populus abstinentiâ Quadragesimali liberetur, ipsique carnes permittantur, si fortè pisces, vel óva carô pretiô vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ita etiam opulentos; è quibus etiam alii vitæ sustentationem labore, ac sudore sibi comparant, alii verò patrimoniô, ac divitiis satis superque abundant. Itaque, si pro emendis piscibus grave pretium solvendum sit, id quidem egenis Civibus, non verò divitibus suffragatur. Id asserunt etiam nonnulli Theologi haud severioris disciplinæ, quorum sententiam è censuimus Capite nono Libri tertii Nostrarum Institutionum, quas Bononiæ Typis impressimus.

Illud etiam inane commentum prorſus exiſtimari debet, ſolvendas eſſe abſtinentiâ Quadrageſimæ Civitates, vel Diœceſes, ubi exercitus verſantur, eò, quòd Milites in iis locis permanentes abſtinentiæ leges minimè obſervant. Id potiùs animos Civium, inflammare deberet ad Jejunium ritè, religioſéque ſuſcipiendum, ut nempe milites tantâ virtute temperantiæ permoti ipſorùm exemplum ſequantur. Illud ſolùm, pro legitima cauſa in medium proferri poteſt; copias militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licet Quadrageſimæ Jejunio non optemperent, ut harum rerum pretia ſummoperè augeantur. Tunc autem eadem ſtatuenda ſunt, quæ paulò ante diximus, cùm piſces, & ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in poſterùm pro cauſa ſolvendæ abſtinentiæ non adducantur, niſi fortè Civibus univerſis iidem morbi communes habeantur ob aliquam àëris corruptionem: neque in poſterùm herbarum, olei, piſcium, & ovorum pretia tanti ponderis eſſe cenſeantur, ut omnis Civitas, vel Diœceſis ab inſtituto Quadrdgeſimæ Jejunio, ac temperantiâ liberari contendat. Quod ſi veras, ac legitimas à Nobis cauſas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, dûas

potiſſi-

potissimùm percensebimus, quarum prima ex jure Canonico, altera verò ab ipsa rerum magistra experientia deprompta est.

Innocentius III. quem superiùs nominavimus, *eôdem Capite Consilium, de observatione Jejuniorum* Archi-Episcopo Bracarensi postulanti, quâ pœnâ plectendos judicaret illos, qui tempore Quadragesimæ à carnibus non abstinuerant ob summam rerum caritatem, & angustiam, ita ut plures fame enecarentur, respondit his verbis: *Cùm autem quæsieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, tempore, quô tantæ famis inedia ingruebat, quòd magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti, respondemus: quòd in tali articulo illos non credimus puniendos. Preces tamen* Domino *pro illis, & cum illis effundas, nè ipsis aliquatenùs imputetur; quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minimè reperitur.* Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracarensis Antistitis idem consilium peteret à Sede Apostolica, tanquam ineptus, ac simplex haberetur, sed illô Ecclesiæ felicissimô sæculô maximi pendebatur, uti æquum est, Quadragesimæ præceptum. Hinc magnâ severitate inquirebantur illi, qui minimè paruissent,

ſent, licet talis cauſa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur: nec ulla ratio habebatur Virorum principum, licet ipſorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur; uti Nos fusè oſtendimus in decima quinta noſtrarum Inſtitutionum libri primi. Sed iis omiſſis, & aliis benè multis, quæ in hanc rem congeri à Nobis poſſent, illud primùm delibabimus ex reſponſo Innocentii III. tunc Quadrageſimæ abſtinentiâ ſolvi poſſe integram Civitatem, vel Diœceſim, cùm reipsâ non ſuppetunt ea, ſine quibus præceptum Quadrageſimæ obſervari nequit. Itaque ſi re verâ in aliquo loco neque oleum, neque piſces comparari poſſint, tunc incolis ejusdem loci permitti fas eſt, ut lacte, & ovis utantur: ſi hæc autem reverâ deficiant, tunc carnis, ſalubris tamen, edendæ facultas concedetur, interpoſitâ ſemper Jejunii ſervandi conditione.

Inſula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret chariſſimo in Chriſto Filio Noſtro Ludovico Galliarum Regi Chriſtianiſſimo, nec ei ullus præeſt Epiſcopus. Præfectus Patrum Societatis JESU anno 1742. à nobis quæſivit, an ex conceſſione ſibi facta à Sede Apoſtolica diſpenſandi ſuper eſu carnium, ovorum & lacticiniorum

rum tempore Jejuniorum, & Quadragesimæ, dici posset, sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi nedum particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, & omnes sui districtûs incolas, quandò coram Deo id expedire judicâsset: habitòque responsô, facultatem ei fuisse concessam, dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, & omnibus Incolis sui districtûs, pro concessione exoravit. Pro causa exposuit veneficam piscium qualitatem, exiguum piscatorum numerum qui longè ab Insula piscantes, pisces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earum gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis Quadragesimalibus necessarium, deficientiam denique olerum, & leguminum, quæ in ea Regione facilè corrumpuntur, aut à vermibus consumuntur. Re subinde maturè discussâ coram nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis *die 12. Apr. anno* 1742. habitâ ratione regionis nimis remotæ, à qua quôlibet annô impossibilis erat ad Sedem Apostolicam recursus; indulgentes necessitati Fidelium degentium in Insulis Ditionis Gallicæ in America, facultatem concessimus Præfectis Missionum illarum partium,

tium, ut in casu veræ, & ineluctabilis necessitatis, & tantùm de anno in annum, præfatâque verâ necessitate durante, & non aliter, nec aliô modô, possent, & valerent cum fidelibus Populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum, & lacticiniorum, & etiam carnium tempore Quadragesimali, indictâ simul cum hujusmodi dispensatione observantiâ Jejunii per unicam comestionem, oneratâque prædictorum Præfectorum conscientiâ, si ad amussim juxta præscriptum concessâ facultate usi non fuissent.

Sed jam ad experientiam deveniamus. Quindecim ab hinc annis per totam ferè Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ità tamen, ut ex una Civitate in aliam, & ex una provincia in aliam hæc funesta lues promanaret. Id contigit annis 1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam solùm in pectore inflammationem excitaret, tamen senibus maturâ jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem: nam ex ipso febres acutissimæ, & mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paululùm infirmo pectore laborarent. Postremò multorum pectora adeo labefacta-

vit, ut gravissima deinde mala provenerint.

Alios quoque morbos hujus generis, pectori inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimen vitæ adduxisse Medici Scriptores luculenter testantur. Itaque, si Medicinæ Professores acciti, monitique graviter, ut nihil à veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti nobis ipsis accidit, cùm adhuc Bononiæ versaremur) morbum esse talis naturæ, qualem superiùs commemoravimus, ità, ut nulla ætas libera, & incolumis esse queat; & affirment illis ipsi, qui inter Cives salvi, & integri numerantur, eandem perniciem imminere; id præterea conferre plurimùm ad ejusmodi luem depellendam, aut evitandam, si tùm ægrotantes, tùm sani à piscibus, & oleo, & quandoque pariter à lacte, & ovis abstineant; si, inquam, res ita se habeat, tùm procul dubio causa sufficiens judicanda est, quæ experientiæ innititur, & quæ semper probata, & inposterùm probanda videretur, ut nempe Populus, seu Civitas integra à Carnibus abstinendi præcepto non teneatur.

Neque ulla difficultas removere vos debet á consulendis Medicis, qui præstantiores habeantur, Cavendum pariter, ut quidquid re verâ senserint, scri-

pto

ptò testari non prætermittant; quæ conditio si desit inposterùm, nulla unquam facultas Civitati, aut Dioecesi carnibus, aut lacticiniis vescendi tempore Quadragesimæ tribuetur; quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam, quòd Medici facilitate quâdam incredibili peculiares quidem Cives à Quadragesimæ præcepto liberos, & immunes decernere soleant; (de qua re gravissimè monendi à vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggravent) cùm verò pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tunc se difficiles, anxios, ac sollicitos præstare nos ipsi experti sumus. Postremò si velint percurrere ea, quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Auctores Medici Typis evulgârunt, facilè deprehendent, abstinentiam, ciborúmque parsimoniam ab illis magnoperè commendari, discrimen inter morbos constitui, & certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum, & carnes loco piscium, olei, & herbarum substituantur; in aliis verò juvare plurimùm, si sublatis carnibus, cùm indicitur Jejunium, oleô vel lacte ægrotantes utantur, demùm advertent, quàm diligenter, accuratéque scribant de pectoris incommodis, cùm in omnibus generatim excitantur, nè corripiantur eodem

dem morbô, qui adhuc incolumes à communi lue supersunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut vos hortemur, ne tam facilè suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore Quadragesimæ pro universa Civitate, vel Dioecesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientia à vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam Quadragesimæ nullam inferre perniciem; neque plures ob hanc causam inter ægrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, ac Bononiæ [cujus Sedem adhuc retinemus,] cùm nuper Quadragesimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præstabitis, neque facilè à nobis pro universa Civitate, vel Dioecesi facultatem solvendi Quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter, quàm servatis præmissis conditionibus Dispensationis instantia ad nos deferretur, non solùm ii fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, nosque pariter eâ molestiâ vindicabitis, quam ferimus, dùm votis vestris minimè obsecunda-

mus. Postremò vos omnes peramanter amplectimur, & Apostolicam Benedictionem vobis, Populisque vestris impertimur, Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. Junii 1745. Pontificatûs Nostri Annô quintô.

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

DECRETUM

contra Solicitantes.

BENEDICTUS

EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

SAcramentum Pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam Sancti Patres aptè nuncupârunt, Nos licèt immerentes ad universi Dominici Gregis curam supernâ dispositione vocati omne studium, & Pastoralem solicitudinem adhibere tenemur, ne, quod post amissam Baptismi innocentiam datum est Divinâ benignitate perfugium, per Dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perversè utentium malitiam naufragis, ac miseris

miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium: & quod in salutem, & curationem Animarum à Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam Sacerdotum improbitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

Dudùm quidem à fel. rec. Gregorio Papa XV. Prædecessore Nostro per suas literas in forma Brevium sub datum Romæ apud S. Mariam Majorem die xxx. Augusti MDCXXII. Pontificatûs sui annô secundô, sapienter provisum fuit contra quoscùnque Sacerdotes audiendis Confessionibus deputatos, ad turpia & inhonesta solicitantes; & deinceps successivis temporibus ad earum literarum interpretationem, ac declarationem plura subinde à Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium adversus hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum sub die XI. mensis Februarii annô Domini MDCLXI. prodiêrunt decreta, & à rec. mem. Alexandro PP. VII. pariter Prædecessore nostro in Congregatione generali Sanctæ Romanæ Universalis Inquisitionis die XXIV. Septemb. MDCLXV. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones; sexta videlicet & septima, huc revocandæ, damnatæ,

& prohibitæ fuerunt. Nos itaque maturè perpendentes quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exactè observari, & quanti ad infirmas oves curandas, & decorem S. Ecclesiæ Dei retinendum intersit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramentô nefariè abutentes Pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant; sed animô secum recolentes, se à Christo Domino Præsides, & Judices animarum constitutos, eâ sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent, motu propriô, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra præfatas literas hujusmodi, ac omnia, & singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanatâ Apostolicâ Auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus: atque etiam, quatenùs opus sit, denuò committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominorum, & Locorum universi Orbis Christiani in suis respectivè Diœcesibus, ut diligenter, omnique humanô

manô respectu postpositô, inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdotes, tam Sæculares, quam Regulares, quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediatè subjectos, quorumcúmque Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum, & cujuscúmque dignitatis, & præeminentiæ, aut quovis privilegiô, & Indultô munitos, qui aliquem pœnitentem, quæcúmque persona illa sit, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel antè, vel immediatè post Confessionem, vel occasione, aut prætextu Confessionis, vel etiam extra occasionem Confessionis in Confessionali, sive in alio loco adConfessiones audiendas destinato, aut electo cum simulatione audiendi ibidem Confessionem ad inhonesta, & turpia solicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerariô ausu habuerint: & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis severè animadvertant per condignas poenas juxta memoratam Gregorii Prædecessoris nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: dantes etiam; si o-

pus sit, & rursùs concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat ob probationum defectum impunitum, jam alias in præfata Constitutione tributam procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodò præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes ad Confessiones audiendas constituti, teneri se, ac obligari suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, solicitatos, sedulò monere juxta occurrentium casuum circumstantias de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis prædictis personam, quæ solicitationem commiserit, etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem validam impertiendam careat, aut solicitatio inter Confessarium, & Pœnitentem mutua fuerit, sive solicitationi Pœnitens consenserit, sive consensum minimè præstiterit, vel longum tempus post ipsam solicitationem jam effluxerit, aut solicitatio à Confessario, non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter Confessarii, ne Pœnitentibus, quos noverint jam ab alio solicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi priùs denunciationem prædictam ad effectum perducentes delinquen-

linquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primùm potérunt, delaturos spondeant, ac promittant.

Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odiô, vel irâ, vel aliâ indignâ causâ commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut aliô quovis modô incitari, tremendô Dei judiciô posthabitô, & Ecclesiæ auctoritate contemptâ, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices falsò solicitationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coërceatur, quæcúmque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitiô se inquinaverit, vel per se ipsum innocentes Confessarios impiè calumniando: vel sceleste procurando, ut id ab aliis fiat, à quocúmque Sacerdote quovis privilegiô, auctoritate & dignitate munito, præterquam à nobis, nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & exceptô mortis articulô, spe absolutionis obtinendæ, quam nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuò careat.

Demùm magnoperè cupientes à Sacerdotalis Judicii, & Sacri Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, Sacramentorum contemptum, &

Ecclesiæ injuriam longè submovere, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, &, quantùm in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam Dæmonis potiùs, quam Dei Ministri, loçò eas per Sacramentum Creatori suo, ac nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes in profundum iniquitatis barathrum nefariè submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistrorum consiliô desuper adhibitô, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hâc nostrâ in perpetuum valiturâ sanctione, quemadmodum à pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus, omnibus & singulis Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscúmque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi alioquin ad Confessiones excipiendas approbatis & quovis Privilegiô, & Indultô, etiam speciali expressione, & specialissimâ notâ, & mentione dignô suffultis, Auctoritate Apostolicâ, & nostræ Potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirùm in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocúmque aliô Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit,

sit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi Præceptum commisso excipere audeat, sublatâ propterea illi ipsô jure quâcúmque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcúmque personam ab hujusmodi culpa absolvendam, adeò quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omninò sit, tanquam impertita à Sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad validè absolvendum necessariâ privatus existit, quam ei, per præsentes has Nostras, adimere intendimus: & nihilominùs, si quis Confessarius secùs facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, à qua absolvendi potestatem nobis solis, nostrisque Successoribus duntaxat reservamus, ipsô factô incurrat. Declarantes etiam & decernentes, quod nec etiam in vim cujuscûmque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellatur Cruciatæ Sanctæ, aut alterius cujùslibet Indulti Confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elargiri; cùm ad hunc effectum, & in hoc casu nullus Confessarius, utpotè qui in hujusmodi peccati, & Pœnitentis genere jurisdictione, ut præfertur, careat, & absolvendi facultate à nobis privatus existat, habendus

sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis præsertim, quæ nuncupantur Cruciatæ Sanctæ, vel Jubilæi Universalis, & plenarii, nec non quibùsvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramentô, confirmatione Apostolicâ, & quâvis firmitate aliâ roboratis, Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis sub quibuscúmque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu propriò aut aliàs quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis, quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hâc vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscúmque.

Volumus demùm, ac præcipimus, ut omnes locorum Ordinarii, tam præsentes, quam futuri pro tempore existentes in approbatione Confessariorum, tam prædictam Constitutionem Gregorii Prædecessoris, quam præsentem hanc nostram ab omnibus Sacerdotibus approbandis attentè legi, & accuratè observari curent, moneántque eos in Domino, atque hortentur, ut Sacrum Ministerium, ipsorum fidei commissum, summâ

mâ animi innocentiâ, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeántque semetipsos, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei. Memores præterea sint, se locum tenere, ac vices obire summi, atque æterni Sacerdotis, qui Sanctus, innocens, impollutus, per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Sedulò igitur studeant, dilligentèrque caveant, ne quærentibus & pulsantibus eorum culpâ cœlum claudatur, deperditæ oves ad ovile Dominicum redire propeřantes, eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur, ne prodigi Filii egentes, & saucii, ad cœlestem Patrem revertentes nefariâ eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dùm adhuc in via sunt, confodiantur.

Ut autem præsentes Literæ ad omnium notitiam faciliùs deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, &

affixas

affixas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: utque ipsarum præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillô alicujus personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omninò hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerariò contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem annô Incarnationis Dominicæ millesimô septingentesimô quadragesimô primô Kalend. Junii Pontificatûs Nostri Annô Primô.

VISA DE CURIA

X. Sub-Datarius.

N. Antonellus.

Pro D. Card. Passioneo.
Cajetanus Amatus.

J. B. Eugenius.

Loco † Plumbi.

Registra-

Registrata in Secretaria Brevium.

Annô à Nativitate Domini Nostri JESU Christi millesimô septingentesimô quadragesimô primô Indictione quartâ, die verò 17. Junii Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divinâ Providentiâ Papæ XIV. annô primô, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ generalis in Monte Citatorio, in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Righum Apost. Curs.

Sebastianus Amadori Mag. Curs.

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

DECLARATIO

Super Constitutione præcedenti contra Solicitantes.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

APostolici muneris partes in procuranda, præcipuè rerum sacrarum, puta illibatâque penitùs administratione versari

versari debere, probè intelligentes, non modò & assiduis hortationibus, & justâ, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibúsque Ministris sancta sanctè tractentur, quantum cum Domino possumus, providere studemus, verùm etiam leges ipsas, ne fortè sinistris interpretationibus in alterutram partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperàm detorqueantur, opportunè communire ac roborare pro earumdem tuendo vigore, cùm occasio poposcerit, non prætermittimus. Sanè cum non alias per quamdam nostram Constitutionem, cujus initium est, *Sacramentum Pœnitentiæ*, Annô Incarnationis Dominicæ millesimô septingentesimô quadragesimô primô Kalendas Junii Pontificatûs Nostri Annô primô editam omnibus & singulis Sacerdotibus tam sæcularibus, quam regularibus interdiximus, & prohibuimus, ne aliquis eorum, extra casum extremæ necessitatis, nimirùm in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocúmque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso excipere auderet; ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omninò esset, tan-
quam

quam impertita à Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad validè absolvendum necessariâ, ipsi per nos vigore ejusdem Constitutionis ademptâ, privatus existeret, & aliàs prout in memorata Constitutione, cujus tenorem præsentibus pro plenè & sufficienter expresso & inserto haberi volumus, uberiùs dicitur contineri. Cùm nos subindè super ea dictæ Constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse accepimus, quarum resolutionem privatô cujusque judiciô relinquendam, minimè existimamus, ne lex incertis conjecturis & opinionibus jactata in sensus à mente nostra alienos forsitan distrahatur, ejúsque vigor paulatim langueat, atque enervetur: hinc est, quod nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, motu propriô, ac ex certa scientia, & maturâ deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine memoratam Constitutionem nostram cum omnibus & singulis in ea contentis tenore præsentium, quatenùs opus sit, confirmamus, illáque integrè, penitùs, & omninò, atque ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocúmque spectabit, inviolabiliter, & inconcussè observari præcipimus, & mandamus, Præterea

habitâ

habitâ super his cum Venerabili Fratre Nostro Vincentio Episcopo Prænestino Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, Petra nuncupato, Pœnitentiario Nostro Majori, ac dilectis Filiis Officii Pœnitentiariæ Apostolicæ Ministris, qui rem jussu nostrô maturè perpenderunt, deliberatione, motu, scientiâ, & potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eâdem Constitutione singulis, ut suprà, Sacerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in prædicto turpi peccato complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocùmque aliô Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, ita inderdici re ipsâ & prohiberi prædictô modô tunc audire & absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non defuerit, etiamsi fortè iste alius simplex tantummodò Sacerdos fuerit, sive alias ad confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominùs ipse Sacerdos simplex confessionem excipere ac absolutionem impertiri. Porrò, si casûs urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint; ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere sine gravi aliquâ exoritura infamia, vel

vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perindè haberi, censerique posse, ac si revera abesset, atque deficeret, ac proindè in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem poenitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & seriò animadvertat, fore se re ipsâ coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversùs prædictam nostram Constitutionem inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium; si prædictæ infamiæ aut scandali pericula sibi ultrò ipse confingat, ubi non sunt: imò intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere, vel removere opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius confessionis absque ullius infamia, vel scandalo audiendæ. Ita enim ipsum teneri vigore memoratæ nostræ Constitutionis declaramus, & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districtè mandamus, & præcipimus. Quod si idem Sacerdos aut quovis modô sese nulla gravi necessitate compulsus ingesserit, aut ubi infamiæ, vel scandali periculum timetur, si alterius Sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personæ in dicto cri-

mine complicis, eoque in articulo, ut præfertur, constitutæ sacramentalem confessionem excipere, ab eoque crimine absolutionem largiri nullâ, sicut præmittitur, necessariâ causâ cogente præsumpserit, quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodò ex parte pœnitentis dispositiones à Christo Domino ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem requisitæ non defuerint: (non intendimus autem pro formidando mortis articulo eidem Sacerdoti quantumvis indigno necessariam jurisdictionem auferre, ne hâc ipsâ occasione aliquis pereat:) nihilominus Sacerdos ipse violatæ, ausu ejusmodi temerario, legis pœnas nequaquam effugiet; ac propterea latam in dicta Constitutione majorem excommunicationem, eodémque plane modô, quô ibidem decernitur, Nobis, & huic Sanctæ Sedi reservatam incurrat, prout illum eô ipsô incurrere declaramus, volumus, atque statuimus. Non obstantibus omnibus & singulis illis, quæ in præfata nostra Constitutione voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscúmque. Volumus autem, ut earumdem præsentium Literarum transumptis seu exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillô personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in

judi-

judicio & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die octavâ Februarii annô millesimô septingentesimô quadragesimô quintô Pontificatûs nostri Annô quintô.

D. Cardinalis Passioneus.

Sanctissimi Domini nostri Benedicti Papæ XIV.

DECRETUM

Contra Sollicitantes, & Sacrificiô Missæ abutentes ad Sortilegia.

Feria V. Die. 5. Augusti 1745.

IN Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Domino nostro Domino BENEDICTO Divinâ Providentiâ Papa XIV. & Eminentissimis, ac Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus adversùs hæreticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster sollicitè animadvertens, quàm grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosanctô Missæ Sacrificiô, ac salutaris Pœnitentiæ Sacramentô, ad animarum reparationem à Christo Domino institutis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quod in posterùm Sacerdotes tam Sæculares, quàm Regulares cujuscúmque Ordinis, Instituti, Congregationis, & Societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut prætextu, ad turpia sollicitantes, vel Sacrificiô Missæ abutentes, ad sortilegia, præter pœnas à Jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter san. Mem. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem, quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscùmque Ordinis Superioribus, ac Præpositis, ad hoc, ut de illo, sicuti & de prædictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in generali Decreto Supremæ Inquisitionis diei 15. Decembris 1633. semel saltem in Anno, id est Feriâ sextâ post Octavam Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica Mensa, vel in Capitulo ad hoc specialiter convocato, ac

ac insuper in quocúmque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari congressu suos Subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdémque commonitionis coram Suprema Congregatione juratum testimonium exhibeant.

Paulus Antonius Capellonus S. Romanæ, & Universalis Inquisit. Not.

Loco ✝ Sigilli.

Die 21. Augusti 1745. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum Palatii Sancti Officii, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Remolatium Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA

Super Missa Parochiali, & Conventuali.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS
PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Cùm semper oblatas nobis occasiones Apostolica scripta dirigendi ad Fraternitates vestras libenter amplectimur, ut sinceræ nostæ erga vos dilectionis argumenta frequenter eluceant, tum verò majori animi alacritate idipsum præstamus, quum ad excitandum Fraternitatum vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in Clero regimini vestro commisso, præsentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostræ omnium Ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere nos posse confidimus, quàm si Divini cultûs augmentum, atque exactam Ecclesiasticarum Sanctionum in singulis Diœcesibus custodiam religiosæ vigilantium Pastorum curæ, identidem inculcando, commendemus.

Hujus porro Epistolæ ad vos scribendæ occasionem nobis, atque argumentum imprimis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi Missam Parochialem

chialem pro populo ipsorum curæ commisso, tum etiam applicatio Missæ Conventualis, quæ pro Benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui Missas canunt in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & collegiatis, tùm deniquè debitum psallendi, quò tenentur Canonici prædictarum Ecclesiarum Choro assistentes. Cujus quidem argumenti minimè nova, sed à scriptoribus frequenter habita tractatio est; cúmque ea res in hujus Almæ Urbis nostræ Congregationibus, & potissimùm in Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cujus Secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa ac definita fuerit; quamvis earundem Congregationum Decreta plerúmque circa eam uniformia, & sibi consona prodierint, eorúmque Decretorum nonnulla etiam, pontificiam Prædecessorum Nostrorum approbationem & confirmationem meruerint; minimè tamen mirandum esset, eorum notitiam ad singulos quosque vestrûm non adhuc pervenisse. Quapropter non modò opportunum, verùm etiam necessarium duximus, Encyclicam hanc Epistolam ad vos scribere, per quam, sublatâ demum diversarum, in quas scripto-

res abierint, opinionum varietate, constans hujus Apostolicæ Sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat, & Fraternitatibus vestris quædam veluti norma ac regula suppetat, juxta quam Synodales, aliásque vestras circa præmissa Constitutiones, Ordinationes, seu Edicta, quorum publicationem vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum verò executionem, dum, juxta ea, quæ in præsentibus tenenda, atque servanda præscribimus, omni, quâ decet sollicitudine ac vigilantia urgere studebitis, minimè dubitandum Vobis erit, nè statutorum vestrorum implementô obicem, aut moram afferre valeant recursus, ad hujus nostræ Curiæ Tribunalia forsitan habendi; utpotè quos omnino rejiciendos esse præcipimus ac jubemus: quamobrem has ipsas Literas nostras in singulorum Tribunalium Regestris asservari volumus, atque ad earum præscriptum tam ipsorum Tribunalium resolutiones, quàm de vestris decretis, quæ ipsi præsentibus inhærentes edituri estis, judicia exigi, & conferri mandamus.

Et quidem, quod nuper enunciavimus, sacrosanctum Missæ Sacrificium à Pastoribus animarum applicari debere pro populo ipsorum curæ commisso, ut veluti ex Divino præcepto descendens, à Sa-

cra Tridentina Synodo disertè exprimitur *sess. 23. cap. 1. de Reformat.* per hæc notabilia verba: *Cum præceptô Divinô mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre.* Et quamvis minimè defuerint, qui per inanes & frivolas interpretationes hujusmodi obligationem à Sancta Synodo memoratam de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint; quum tamen relata Concilii verba satis clara & perspicua sint, quùmque prædicta Congregatio ejusdem Concilii interpretationi privativè præposita, constanter edixerit, eos, quibus animarum cura demandata est, non modò Sacrificium Missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro Populo sibi comisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleemosynam percipere posse, quoque magis interest, quum hæc intelligentia à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata: nihil jam amplius ulli vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti, eidémque obsequi; necnon illius promptam executionem in vestris respectivè Diœcesibus omni studio procurare debeatis.

Neque nos tamen, qui ut superiùs innuimus, in minoribus adhuc degentes,

munus Secretarii prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis plures annos obivimus, alióſque non paucos partim in Anconitanæ Cathedralis, partim in Metropolitanæ Bononienſis Patriæ noſtræ dilectiſſimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione aſſiduè tranſegimus, non inquam nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationis implementum declinare ſatagunt, quibúſque proindè opportunè à nobis eſt occurrendum.

Quùm enim Sacrum Tridentinum Concilium, nè Animarum cura negligatur, non uno in loco Epiſcopis mandet, ut quotieſcúnque opus fuerit, idoneos Vicarios cum certorum fructuum aſſignatione ad eandem curam exercendam eligant ac deputent, uti videre eſt *in ſeſſ. 6. cap. 2. ſeſſ. 7. cap. 5. & 7. ſeſſ. 21. cap. 6. ſeſſ. 25. cap. 16.* non raró autem eveniat, ut aliqua Eccleſia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad implenda hujuſmodi Eccleſiæ onera, uſque ad novi Rectoris electionem, ab Epiſcopo deputari debeat, eodem Conciliô Tridentinô id jubente *ſeſſ. 24. cap. 18. de Reform.* nonnulli ex hujuſmodi Vicariis nituntur ſe ipſos à prædicta obligatione ſubtrahere, vel ex eo, quòd, habituali cura penes alium, ſeu alios reſidente, ipſi

actua-

actualem duntaxat exerceant; vel quòd ipsi sint ad nutum amovibiles; vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti; ut nihil hìc loquamur de Parochis Regularibus, qui à prædicta applicatione Missæ pro Populo nonnunquam alienos se ostendunt. Itaque mens Nostra & sententia est, sicuti etiam pluries à prælaudatis Congregationibus judicatum fuit ac definitum, quòd omnes & singuli, qui actu animarum curam exercent, & non solùm Parochi aut Vicarii Sæculares, verùm etiam Parochi aut Vicarii Regulares, unô verbô, omnes & singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicúnque etiam specificâ, & individua mentione digni, æquè teneantur Missam Parochialem applicare pro Populo, ut, præfertur, ipsorum curæ commisso.

Nonnulli verò ad evitandum hujusmodi obligationis implementum, allegare solent, congruos sibi Parochiæ suæ reditus non suppetere; alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes id neque sibi, neque decessoribus suis, perlongum tempus, quod immemorabile affirmant, unquam in usu fuisse. Nos autem ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem & confirmationem extendimus; & quatenus opus

pus sit, authoritate Apostolicâ iterum tenore præsentium decernimus & declaramus, quod licet Parochi, seu alii, ut supra, animarum curam habentes, congruis præfinitis reditibus destituantur, & quamvis antiquâ, seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum Dioecesibus seu Parochiis obtinuerint, ut Missa pro Populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.

Dùm tamen diximus, omnes animarum curam habentes, Missæ Sacrificium pro Populo sibi commisso applicare debere, non ideo statuere voluimus, eosdem aut quotidie, aut quotiescúmque celebraverint, ad prædictam applicationem pro Populo teneri. Et quidem Sacrosancta Tridentina Synodus *sess.* 23. *cap.* 14. præcipit Episcopis curare, ut sacerdotes saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus Missarum sacra faciant, *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent:* in pluribus autem Synodalibus Episcoporum Constitutionibus novimus providè constitutos ac designatos esse dies, quibus animarum Pastores Missas celebrare debeant. At verò nos id unum in præsenti suscepimus decernendum, quando nimirùm iidem pro Populo celebrare & applicare teneantur

antur; & quamvis compertum habeamus id, quod alias à Congregatione Concilii responsum fuit, Parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro Populo celebrare & applicare debere: eum verò, qui uberioribus hujusmodi reditibus non gaudeat, festivis tantùm diebus id ipsum præstare teneri: quùm tamen pariter nobis perspectæ sint tum controversiæ super hoc ipso exortæ, nimirum ad quam summam pertingere debeant Ecclesiæ Parochialis proventus, ut pingues, & uberes appellare possint; quoniam pingues minimè habendi sunt reditus, etiam copiosi, quibus tamen multiplicia & gravia sint onera adnexa; tum etiam multorum querelæ adversùs hujusmodi decretum, tanquam plus æquò rigidum, excitatæ, nobis innotescant: Idcircò opportunum censemus Fraternitatibus vestris declarare, nobis abundè satisfactum fore, vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro populo celebrent, atque applicent in Dominicis aliisque per annum diebus Festis de præcepto; quùm prædicti Dominici, aliique Festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum Concilii Tridentini *sess.* 5. *cap.* 2. & *sess.* 24. *cap.* 4. quilibet animarum curæ præpositus Populum sibi commissum salutari-

ſalutaribus verbis paſcere debet, docendo ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, iidémque ſint dies, de quibus eadem Sancta Synodus ſtatuit, ut *moneat Epiſcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commodè id fieri poteſt, ad audiendum Verbum* Dei; & quibus Parochi Subditos ſuos in Doctrina Chriſtiana erudire debent, juxta id, quod à prædicto Concilio in citat. *Cap. 4*, Epiſcopis præcipitur, ut nempe *ſaltem Dominicis & aliis feſtivis diebus pueros in ſingulis Parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & Parentes, diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, doceri* curent.

Et quia in nonnullis Diœceſibus numerus dierum Feſtorum de præcepto, de Apoſtolica noſtra authoritate & conſenſu, eatenùs eſt imminutus, ut nempe in aliquibus Feſtis Chriſti fideles, & Miſſam audire, & ab operibus ſervilibus abſtinere debeant; in aliis verò Populo permiſſum ſit opera ſervilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Miſſæ Sacrificium. Nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis Miſſæ Parochialis in hujuſmodi diebus Feſtis, penitùs eliminentur, ſtatuimus & declaramus, quòd etiam iiſdem Feſtis diebus, quibus Populus Miſſæ intereſſe

teresse debet, & servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro Populo celebrare & applicare teneantur.

Quia verò propriâ nonnunquam experientiâ satis agnovimus, aliquos esse Parochos adeò pauperes, ut fermè ex elèëmosinis, quas à Fidelibus pro Missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur, eos verò, qui Ecclesia Parochiali vacante, ad animarum curam exercendam sub Vicarii, seu Oeconomi nomine, deputantur, aliquibus in locis adeò illiberaliter tractari, ut exigui reditus ipsis constituti, & pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia, ægrè ad eorum vitæ necessaria sufficiant; quod iis quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus Ecclesiis, habituali curâ apud alios manente, actuali tantum exercitiô sunt addicti; proindéque pro istis severè nimis agi videretur, si diebus Festis, quibus potissimùm hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset elèëmosynam pro applicatione Missæ recipere: Idcircò nos tam istorum, quàm illorum inopiam summoperè miserantes, eisdémque, quantum nobis integrum est, consulere volentes; quamvis, ut supra dictum est, omnes & singuli prædicti teneantur diebus Festis Missam pro Populo celebrare & applicare;

care; attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique vestrûm facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportunè dispensandi, ad hoc ut, etiam diebus Festis hujusmodi, elèëmosynam ab aliquo pio offerente recipere, & pro ipso Sacrificium applicare, quatenùs id ab eo requiratur, liberè & licitè possint & valeant; dummodò ad necessariam Populi commoditatem, in ipsa Ecclesia Parochiali Missam celebrent; eâ tamen adjectâ conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro Populo applicent, quot in diebus Festis, infra eandem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii benefactoris obtulerint.

Quod autem spectat ad Vicarios, sive Oeconomos Ecclesiarum vacantium, quùm à Sacro Tridentino Concilio *citat. sess. 24. cap. 18.* cuilibet Episcopo tribuatur facultas eos deputandi & constituendi, *cum congrua, ejus arbitriò, fructuum portionis assignatione;* vestrûm erit, Ven. Fratres, cum iis agere, qui vacantis Ecclesiæ fructus exigunt, ut egenti Vicario, qui exiguâ hujusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat; congruum aliquod augmentum præbeatur pro onere celebrandi & applicandi Missam pro

Populo

Populo diebus Festis. Quapropter pro iis locis, in quibus Ecclesiarum vacantium fructus ad commodum Cameræ Nostræ Apostolicæ exigitur, opportuna Thesaurario nostro Generali mandata dirigimus, quæ is denunciare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum Collectoribus, cum quibus Episcopi Ecclesiasticæ nostræ ditionis, cæterorúmque vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent, officii sui partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.

Ac demum, quoad illos, qui tanquam Vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet, ratione alicujus Ecclesiæ Parochialis ipsorum Ecclesiis, seu Monasteriis, Collegiis, aut Locis piis olim unitæ; quamvis à recol. mem. Prædecessore Nostro S. Pio Papa V. præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi Vicariis assignanda, prout in ipsius Constitutione, quæ incipit: *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris Anni MDCLXVII. distinctè statuitur; nihilominus, ubi præscripta fructuum portio, vel nullô modô, vel non integrè Vicariis prædictis assignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam prædictæ Constitutionis eisdem fuerit attributa, minimè sufficiens

à vobis reputetur, propter temporum circumstantias, & signanter pro implendo onere celebrandi & applicandi Missam pro Populo diebus Festis de præcepto; utendum vobis erit potestate, quam fecit Episcopis Synodus Tridentina *sess. 7. cap. 7.* dum illorum arbitrio permisit, juxta temporum, atque injunctorum onerum rationem, congruam prædictis Vicariis fructuum portionem assignare; quam ob causam nos etiam Fraternitatibus vestris, quatenus opus sit, necessarias omnes & opportunas facultates impertimur; quibuscunque appellationibus, privilegiis, aut exemptionibus, ut in eodem Concilio sancitur, adversùs ea, quæ salubriter à vobis constituta fuerint, minimè suffragantibus.

Hæc igitur circa Missam Parochialem statuenda, & Fraternitatibus vestris denuntianda judicavimus. Indéque gradum facientes ad ea, quæ pertinent ad Missam Conventualem, neminem vestrûm latere putamus Sacrorum Canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis tum Horæ Canonicæ debitô modô, & formâ recitentur, tum etiam Missa Conventualis celebretur; quæ adeò claræ sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio. Eâque
de re

de re perspicuæ pariter, & per omnia uniformes existunt Resolutiones ab hac Congregatione Vener. Fratrum nostrorum Concilii Tridentini Interpretum repititis vicibus emanatæ, quas omnes Apostolicâ Authoritate nostrâ confirmamus & approbamus, earum executionem Vobis enixè inculcantes: ut scilicet Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur à Clero prædictarum Ecclesiarum, pro earundem Benefactoribus in genere quotidie applicetur; eodem prorsus modô, quô Missam Parochialem ab iis, qui curam animarum gerunt, pro populo sibi commisso, singulis saltem diebus Festis de præcepto, applicari debere superius declaravimus, Itaque date operam, ut falsam quorundam opinionem eliminetis, quam in aliquibus Ecclesiis ejusmodi, sive per errorem invectam esse novimus: quòd nempe, dum Missa Conventualis pro certo aliquo Ecclesiæ Benefactore, vel grati animi ergò, vel ex vi oneris impositi celebratur, & applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis Missæ Conventualis. Etenim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos Benefactores, sed Benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ, cujus servitio addicti sunt, quicúnque in eadem sive Dignitates, sive Canonicatûs, sive

Mansionariatûs, sive Beneficia Choralia obtinent, & Missam Conventualem suis respectivè vicibus celebrant.

Neque minùs improbandam noveritis aliorum sententiam, qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dum in eorum Ecclesiis pro Benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus Sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositæ obligationi aliâ ratione satisfacere possit, quàm eâ, quæ à Lege Ecclesiastica multoties præscripta fuit; nimirum Missam Conventualem singulis diebus pro Benefactoribus celebrando, eandémque pro illis in genere applicando.

Profectò non solùm prioribus Ecclesiæ seculis, verùm etiam temporibus haud longè à nostra ætate remotis, (quod Vos ex historia Ecclesiæ didicisse non dubitamus) servabatur olim in singulis Ecclesiis series accurata omnium, & singulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerat, eorúmque nomina Sacris Diptychis, sic enim vocabantur, ideo consignata erant, ut eorundem recordatio nunquam interiret, útque pro iis tum preces funderentur, tum etiam Missæ Sacrificium offerretur; quam ob causam etiam prædictus

Catalo-

Catalogus in plerisque Ecclesiis ob oculos Presbyteri Celebrantis apponi consuevit, licet iidem pii Benefactores in suis donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarâssent, Ecclesiarum siquidem Præsules preces pro iis impetrandas esse duxerunt; quamvis illi propria bona offerentes, nè verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum hujusmodi Diptychorum usus sensim defecit: ob idque in oblivione jacent alicubi complurium Benefactorum nomina. At non idcirco deserere fas est usum & disciplinam orandi pro iis, & Sacrificium Missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere originem atque rationem desumit.

Quemadmodum verò, loquendo de Missa Parochiali, superiùs dictum est, varias excusationes afferri solere, ad declinandam illius applicationem pro populo diebus Festis de præcepto; ita pariter usu venit quoad applicationem quotidianam Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ, sic etiam hæ posteriores, providè è medio sublatæ fuerunt per opportunas Congregationis Concilii Tridentini resolutiones, quas proindè in

his etiam authoritate Nostrâ approbamus & confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu contrariæ consuetudinis, etiam immemorabilis, in propria Ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. Verùm jam pluries responsum fuit, hujusmodi consuetudinem, licèt immemorabilem, quæ potiùs abusus & corruptela dicenda est, nemini suffragari. Alii à Missa pro Benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent, ex eo, quod alio quopiam Missarum onere obstricti inveniantur, vel ratione proprii Canonicatûs, aut alterius Beneficii Ecclesiastici, quod insimul cum Canonicali Præbenda obtinent; vel quia præter munus Canonici, seu Beneficiati, aut Mansionarii in Ecclesia Cathedrali seu Collegiata, quum etiam in eadem, vel in alia Ecclesia Parochialem curam exerceant, dum Missam Conventualem canunt diebus Festis de præcepto, debent pro Populo sibi commisso eam applicare: ac proinde nequeunt eandem pro Ecclesiæ Benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, jubendo singulis prædictis, ut Missam Conventualem, quam canunt, pro Ecclesiæ Benefactoribus in genere applicent; pro aliis verò, pro quibus ipsi peculiariter Missam applicare te-

re tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco Missam hujusmodi celebret, applicétque.

Aliorum pariter exceptio fuit, quòd Missa Conventualis non semper à Canonicis aut Dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam à Beneficiatis aut Mansionariis, quos minùs æquum videtur pro Missæ celebratione omni elèémosynâ carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex massa distributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ, ob detractam elèémosynam quotidianam pro Missa Conventuali, ad nihilum fere redactæ, vix foret, ut ab aliquo curarentur, cum magno detrimento servitii Ecclesiæ præstandi. Tridentina quidem Synodus *sess.* 24. *cap.* 15. opportunas rationes ostendit, quibus Canonicalium Præbendarum inopiæ valeat provideri. Si verò designatam à Concilio viam, ut ferè evenire solet, nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit ad Congregationem Concilii recursum habere; cujus erit perspecto ex vestris relationibus rerum statu, authoritate Apostolicâ à Prædecessoribus nostris eidem impertitâ, & à nobis etiam præsentium tenore confirmatâ, quoti-

dianam applicationem Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere, ut aliàs, ad Festos tantummodo dies reducere.

Non modo Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie Missa Conventualis in eisdem canatur, sed etiam in Rubricis Generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres Missæ Conventuales uno die celebrentur. Itaque quùm nuper à nobis dictum fuerit, primamMissam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere celebrandam & applicandam esse; nunc expendendum superest, an earundem Ecclesiarum Capitula Jurisdictioni vestræ respectivè subjecta adigere debeatis, ut alias quoque Missas, si plures, ut præfertur, celebrari contigerit, pro Benefactoribus in genere similiter applicent.

Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex Vobis Ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ Congregationi Venerabilium Fratrum nostrorum Concilii Tridentini Interpretum proposita est. Jamque ante illius propositionem compertum fuerat, aliàs ab eadem Congregatione respon-

sum

ſum fuiſſe, concedendam eſſe exemptionem ab onere applicandi ſecundam & tertiam Miſſam Conventualem pro Benefactoribus in genere, attenta Canonicatuum & Beneficiorum tenuitate, ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de Eccleſiis pauperibus non ageretur. Verùm quùm hanc definiendæ quæſtionis regulam apud prædictam Congregationem non admodum veteri obſervantia firmatam probè noverimus, cúmque hujusce dubii ſolutionem eadem Congregatio nuper judicio noſtro remittendam eſſe cenſuerit; Nos ita judicamus, idque Vobis tenendum indicimus; laudandos nempe & confirmandos eſſe, quotquot ſponte ſuâ ſecundam, aut tertiam Conventualem Miſſam pro Benefactoribus in genere applicant; qui verò idem agunt ex vi conſuetudinis in ipſorum Eccleſia vigentis, iis imperandum, ut in ea conſuetudine perſeverent. Ubi verò id uſu receptum non invenitur, liberam omnino ſecundæ, tertiæque Miſſæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendam eſſe, dummodo in commemoratione pro defunctis, Eccleſiæ Benefactorum in genere non obliviſcantur.

Huic demum Epiſtolæ noſtræ finem imponentes, Fraternitates Veſtras enixè

 horta-

hortamur; ut maximam curam & vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum Vestrarum Choris, præter devotam celebrationem, debitámque applicationem Missæ conventualis, Horæ Canonicæ non præproperè, sed exactè, pausâ nempe interpositâ, & maximâ, qua decet, reverentiâ, ac religione canantur. Equidem scimus, in aliquibus Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis, inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum Choro præsentes assistunt, licèt ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus Beneficiatis aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce verò opinionis confirmationem, adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa Ecclesiarum suarum Privilegia. At quùm Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 12. loquens de Dignitatibus & Canonicis, qui Choro interesse debent, unum ex eorum officiis esse dicat: *In Choro ad psallendum instituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distinctè, devotèque laudare:* quúmque pauca omnino sint Capitula, in quibus eô modô à Canonicis in Choro assistitur, ideóque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ paucos illos adversari dignoscatur, quúm insuper opinio

nio illa nunquam in Congregatione Concilii Tridentini interpretatione præposita examinata sit, quin statim explosa fuerit & improbata: quamvis præsumptis consuetudinis, aliisque fundamentis & rationibus innixa perhiberetur, Canonicis etiam Ecclesiarum Parochialium hujus nostræ Urbis super hoc instantibus; quùm denique idem judicium prolatum reperiatur à pluribus Conciliis Provincialibus, ab hac etiam Apostolica Sede approbatis & confirmatis: nihil jam reliquum esse videtur, quominùs pauciores universorum legi se accommodent. Equidem minimè nobis compertum est, quo peculari titulô suffulti persuasum habeant, unius vel alterius Ecclesiæ Canonici se muneri suo satisfacere per simplicem in Choro assistentiam, absque Divinæ Psalmodiæ Cantu. Verùm nisi illis præsto sit Apostolicum non præsumptum, vel abrogatum, sed legitimum ac vigens Privilegium sive Indultum, jure ac merito verendum est, nè isti, dum ita se gerunt, Præbendarum ac distributionum fructus minimè suos faciant, & consequenter, nè ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit, Venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque nobis, neque vobis apud Divinum Judicem fraudi sit, si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti,

momenti, utpote, quæ ad ipsius Dei cultum proximè spectat, ad abusus & corruptelas, & quas arguendo & increpando evellere debeamus, dissimulatione ac silentio nostro fovisse & confirmâsse inveniamur. Interea Fraternitatibus vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam Benedictionem amantissimè impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam majorem die XIX. Augusti MDCCXLIV. Pontificatûs Nostri Annô quartô,

Sanctissimi Domini Nostri

DOMINI

BENEDICTI

DIVINA PROVIDENTIA

PAPÆ XIV

CONSTITUTIO

Super Jurisdictione Episcoporum quoad Ecclesias Parochiales Regularium, & Personas curam Animarum Subditorum Sæcularium in eis exercentes.

BENE-

BENEDICTUS
EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI
Ad perpetuam rei memoriam.

Pontificum mos inhærendi Prædeceſſorum Conſtitutionibus & Congregationum Decretis.

FIrmandis atque aſſerendis Eccleſiaſticæ diſciplinæ regulis ſtudiosè intenti Prædeceſſores Noſtri Romani Pontifices, conſueverunt, peculiaribus rerum aut temporum neceſſitatibus animadverſis, ad generalis providentiæ curam animum adjicere; easque Apoſtolicas Conſtitutiones opportunè promulgare, quibus & gliſcentes morum corruptelas reſecarent, & inordinatas humanæ arrogantiæ præſumptiones reprimerent. Cui rei obtinendæ utiliſſimum planè experti ſunt, vel antiqua Patrum conſtituta renovare, interpretari, aut declarare, vel competentium Romanæ Curiæ Tribunalium, ſive Congregationum, judicata, & reſponſa colligere, confirmare, aut in aliquibus remittere, eademque prudenter atque aptè conciliare, ſi quando inter ea non ſatis convenire videretur. Utque antiquiora omittamus exempla, non alia ſanè ratione fel. record. Prædeceſſor Noſter Clemens Papa X. per ſuam Conſtitutionem, quæ incipit

Clementis X. exemplum.

incipit *Superna*, datam XI. Kal. Junii annô MDCLXX. inhærendo pluribus resolutionibus Congregationum S. R. E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium, ac Tridentini Concilii interpretationi, auctoritate Apostolicâ præpositorum, multa constituit circa debitam à Regularibus erga Episcopos locorum Ordinarios observantiam, & subjectionem, tam in petenda eorum licentia, & benedictione, pro Verbi Dei prædicatione in Ecclesiis etiam suorum respectivè Ordinum habenda, quàm in approbatione, & facultate ab eisdem obtinendâ pro administrando Sæcularibus Pœnitentiæ Sacramento. Ita pariter se gessit recolen-

Item Innocentii XII.

dæ memoriæ Prædecessor Noster Innocentius Papa XII. quùm ad normam plurium resolutionum Congregationis Concilii præfatæ, certas sacrarum Ordinationum regulas, & singulorum Episcoporum jura in proprios subditos, præfinivit, latâ Constitutione, quæ incipit: *Speculatores*, sub datum pridiè Nonas Novembris annô MDCXCIV.

Id ipsum Pontifex à se pluries servatum memorat.

Hanc ipsam rationem Nos ipsi secuti sumus in Apostolicis nostris Literis, quarum initium est: *Sacramentum Pœnitentiæ*, anno MDCCXLI. Kalendis Junii datis, in quibus nonnulla decrevimus, & statuimus adversùs Sacerdotes, in Sacramen-

cramentali Confessione suos Pœnitentes ad turpia sollicitantes, juxta declarationes, in causis hujus generis diversis temporibus, & casibus prolatas à Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, contra hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum. Id ipsum nuperrimè egimus, dum Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archi-Episcopis, Episcopis, cunctisque locorum Ordinariis, per Italiam constitutis encyclicas Literas dedimus sub die XIX. Augusti hujusce anni MDCCXLIV. quarum initium est: *Cum semper oblatas*, quibus, à prædictæ Congregationis, Concilii Tridentini Interpretis, resolutionibus & placitis neutiquam discedentes, plura declaravimus circa onus, quod habent, tum omnes animarum curam gerentes, Missam pro populo applicandi diebus saltem festis de præcepto, tum etiam Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum Canonici, aliique de earum gremio, Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere specialiter offerendi. Nunc denique hoc idem à Nobis servatum iri declaramus, dum Episcoporum jura, quod attinet ad Visitationem Ecclesiarum Parochialium, ad Regularium Monasteria pertinentium, hâc nostrâ perpetuò valiturâ Constitutione asserere,

Et in præsenti potissimum observari declarat.

ſerere, atque, ut infrà, definire & conſtituere in animum induximus.

Refert Tridentini Decretum circa jurisdictionem Epiſcopi in Eccleſias Parochiales, ad Regulares ſpectantes.

Animarum curam in ſæculares perſonas exercentes in iis Eccleſiis, quæ Monaſteriis ſeu Domibus Virorum, aut Mulierum, annexæ ſunt, ſive ipſi regulares ſint, ſive ſæculares, Sacri Tridentini Concilii præſcriptô, *Seſſ. 25. cap. 11. de Regularibus*, ſubeſſe debent *immediatè in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent; jurisdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus* Diœceſi prædicta Monaſteria *ſunt ſita;* exceptis duntaxat iis Monaſteriis, ſeu locis, *in quibus Abbates Generales, aut Capita Ordinum, Sedem Ordinariam principalem habent, atque aliis Monaſteriis, ſeu Domibus, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores, jurisdictionem Epiſcopalem, & temporalem, in Parochos, & Parochianos exercent; ſalvo tamen eorum Epiſcoporum jure, qui Majorem in prædicta loca, vel perſonas jurisdictionem exercent.*

Gregorius XV. firmat eandem jurisdictionem in omnes animarum

Cùm itaque nonnulli Sacerdotes, ab Epiſcopali jurisdictione exempti, quos neque Parochos, neque animarum curæ addictos eſſe conſtaret, auſi fuiſſent aliquibus Chriſti fidelium matrimoniis intereſſe, ſine prævia Epiſcopi aut Parochi licentia; quæſitum fuit, utrum hujusmodi Sacerdotum correctio, atque in

eosdem animadversio ad Episcopum, an verò ad eorum Superiores privativè spectaret? Cúmque hi privatum ejusmodi jus ex eo deducerent quod Tridentina Synodus *locô citatô*, dum facultatem tribuit Episcopis corrigendi, & puniendi Sacerdotes ab eorum jurisdictione exemptos in his, quæ ad animarum curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, de iis duntaxat Sacerdotibus loquitur, qui vel Parochi sunt, vel animarum curam exercent; cujusmodi sanè ii non erant, de quibus agebatur: futilem hanc vanámque præsumptionem reprimere statuit fel. record. Prædecessor Noster Gregorius Papa XV. ac de consilio Congregationis Sacri Concilii Tridentini Interpretis, editâ Constitutione, quæ incipit: *Inscrutabili*, datâ Nonis Februarii Annô Incarnationis Dominicæ MDCXXII. decrevit, ac declaravit, *ut deinceps tam Regulares, quam Seculares, quomodolibet exempti, sive animarum curam personarum sæcularium Monasteriis, seu Domibus Regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel Beneficiis, sive Regularibus, sive Sæcularibus, incumbentem exerceant; sive aliàs Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent, præviâ Episcopi licentiâ, & approbatione: sive quoquo modô in dictæ Curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel*

An curam, & Sacramenta quomodocunque administrantes.

alicujus ex illis administratione, de facto, absque ulla auctoritate se ingerant; in his, quæ ejusmodi curam, seu administrationem, concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni, Diœcesani Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, plenè in omnibus subjiciantur.

Pontifex alias quæstiones circa similia cum consilio &c. definire intendit.

Hâc controversiâ per constitutionem Gregorianam è medio sublatâ, non ideo ab aliis quæstionibus & litibus, circa idem rerum genus promovendis, cessatum fuit; pluraque dubia tam in Congregationibus S. R. E. Cardinalium, quàm in Auditorio Rotæ, frequenter agitata & resoluta fuerunt circa peculiarium quorundam actuum naturam, an scilicet iidem censendi essent ad animarum curam, seu ad Sacramentorum administrationem pertinere, & consequenter, an Episcopus in visitandis Regularium Ecclesiis, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, posset, nec ne, suam circa hujusmodi actus jurisdictionem exercere; tum etiam, an hoc, aut illud Monasterium dici posset ordinaria & principalis Sedes Abbatis Generalis, seu Capitis Ordinis, ideoque Ecclesia hujusmodi Monasterio adnexa, quamvis Parochialis foret, Episcopo in visitatione subjecta non esset? Cum igitur resolutiones in prædictis Curiæ Nostræ Tribunalibus circa hujus generis

neris quæſtiones identidem captas, earúmque rationes & fundamenta, diligenter & conſideratè perpenderimus; conſilium quoque & ſententiam audierimus aliquot ex Ven. Fratribus Noſtris S. R. E. Cardinalibus, aliorúmque Virorum in juris Canonici ſcientia præſtantium, nonnulla ſuper his de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine decernere deliberavimus; ac præſenti noſtra Conſtitutione inviolabilem quandam normam præfinire, quâ poſitâ, omnes de cætero lites, & controverſiæ prædictis de rebus, ſi fieri poſſit, penitus eliminentur, atque omnia ſubmoveantur obſtacula, quæ debitam decretorum Sacri Tridentini Concilii executionem in re tam gravis momenti impedire, aut retardare, hactenus conſueverunt.

Optimè ſanè conſilio ab Epiſcopis, Paſtoralem viſitationem aggredientibus, præmitti ſolent in ſingula Dioeceſis loca aliqui Sacerdotes Miſſionarii, qui ante ipſorum adventum, prædicationibus verbi Dei, & adminiſtratione Sacramentorum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ, ſpiritualem populorum profectum, & animarum ſalutem, qui potiſſimus eſt Paſtoralis viſitationis ſcopus, ſtudeant promovere. Inventi ſunt autem ex iis Regularibus, quorum Eccleſiis incumbit Parochialis Sæculiarium cura, qui in du-

Approbat reſolutionem Congregationis Epiſcoporum, & Regularium, quod Miſſionarii, Paſtorali viſitationi præmiſſi, etiam

à Parochis Regularibus excipi debeant, libenter.

bium revocarent, an hujusmodi Missionarios, sive sæculares, sive alterius Instituti vel Ordinis Regulares, ab Episcopo missos tanquam visitationis suæ prænuntios, in propriis Ecclesiis & Domibus ad exercenda munera eisdem commissa admittere & recipere ipsi tenerentur. Quod dubium, quum in Congregatione S. R. E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum & Regularium propositâ examinatum fuisset sub die XXXI. Augusti anni MDCLXVIII. affirmativè resolutum fuit; ut scilicet prædicti Missionarii etiam à Regularibus Parochis seu Curatis libenter excipi debeant, omnibúsque rebus juvari, quibus ad injunctum sibi onus adimplendum opus illis esse contigerit. Quod Nos quoque probamus, & auctoritate Apostolica confirmamus, atque in posterum (quoties id opus esse, prudenti Episcopi arbitrio judicatum fuerit) ab omnibus hujusmodi Parochis, seu Curatis, præcipimus observari,

Et decisionem Congregationis Concilii, quod possit Episcopus Sacramen-

Sed & in ipso visitationis cursu, atque etiam extra illam, aliqui Regulares, de suorum privilegiorum, & exemptionum indemnitate plus nimiò solliciti, hanc Episcopis controversiam movérunt, utrum iis liceret, in ipsorum Regularium Ecclesiis, sive Parochialibus, sive non Parochialibus, Sacramentum Con-

Confirmationis administrare; quæ quidem controversia in Congregatione Concilii; partibus plenissimè auditis, pro Episcopis decisa fuit, quemadmodum & Nos generaliter, & sine exceptione, eandem definimus.

tum Confirmationis in Ecclesiis Regularium administrare.

In exequenda verò Pastorali visitatione Ecclesiarum Parochialium, quæ à Regularibus administrantur, minimè quidem licet Episcopo omnia Ecclesiarum hujusmodi Altaria visitare, sed illud duntaxat, in quo Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum asservatur, & consequenter, Sacrum ipsum Tabernaculum, Fontem quoque Baptisterii, si adsit; item Confessionale, in quo Parochus ad audiendas Confessiones residere solet; Pulpitum Ecclesiæ, è quo Parochus jus habet, verbi Dei, juxta præcipuum ministerii sui munus, annuntiandi; Sacrarium pariter Ecclesiæ, ad inspiciendum locum, in quo asservatur sacra supellex, pro Sacramentis, tam intra Ecclesiam, quam extra illam, decenter administrandis; Sepulchrum, excipiendis Subditorum Parochiæ corporibus addictum, Cœmeterium, Parochianorum humandis cadaveribus destinatum; Turrim campanariam, dummodo in ea sint campanæ ad Parochiam propriè spectantes; ac demum præter res supra enuntiatas, omnia sacra vasa, qui-

Declarat, quæ visitare possit Episcopus in Ecclesiis Parochialibus Regularium.

bus vel particulæ consecratæ servantur, vel sacra Olea, sive in Baptismo, sive in extrema Unctione adhibenda, vel aqua Baptisterii, vel alia ritè benedicta, quæ pro ingredientium aspersione ad Ecclesiæ fores poni consuevit.

Quid circa Parochi vitam & mores cognoscere valeat? Visitationi locali proxima est ea, quæ personam respicit Parochi; cujus quidem, si Regularis sit, agendi rationem, in iis, quæ spectant ad observationem proprii ipsius Regularis instituti, non est Episcopi inquirere, quum ad ipsius Superiorem Regularem privativè id pertineat. Licèt tamen Episcopo, vel potiùs ipsi specialiter incumbit ipsius Parochi, seu Curati, etiam Regularis, vitam ac mores scrutari, quatenus ea, quæ extra claustrum prodierint, Rectoris animarum exempla, plurimum conferre ad populi ædificationem, vel contrà eidem obesse maximè possunt; quemadmodum aliàs eadem Concilii Tridentini Congregatio sapienter decrevit, & Nos etiam earundem præsentium tenore decernimus, & statuimus.

Et circa alia ad ejusdem Officium spectantia. Ad personalem quoque Parochi visitationem, proindeque ad Episcopi jus & Officium, pertinet eâ occasione examinare, an titulô legitimô Parochus, etiam Regularis, animarum curam exerceat? an residentiæ lex ab eo observata fuerit atque observetur? an ad Synodum vocatus,

tus, iverit? an Congregationes ſeu Conferentias, ſuper caſibus conſcientiæ haberi ſolitas, frequentet? an onera, quæ ſecum fert animarum cura, adimpleverit? ac inter alia, an Miſſam pro populo applicaverit diebus feſtis de præcepto? an iisdem feſtis diebus omnia præſtiterit, quæ à Sacro Tridentino Concilio præſcripta ſunt, populum verbi Dei prædicatione, & pueros in fidei rudimentis, Chriſtianæque doctrinæ præceptis, inſtruendo? an ſtatis diebus excipiendis Fidelium confeſſionibus vacet? an ægrotantibus, & in extremo vitæ agone laborantibus, debita ſpiritualia ſubſidia ſedulò præſtet, & Sacramenta Eccleſiæ tempeſtivè conferat? an pueros & puellas ante ſuſceptionem Sacramenti Confirmationis, tum etiam ante primam eorum Communionem, opportunis inſtructionibus erudierit? an priusquam Fideles ad matrimonia in facie Eccleſiæ celebranda admittat, debitas inquiſitiones adhibuerit, atque adhibeat, quibus tutò deprehendere poſſit, nullum inter contrahentes impedimentum exiſtere, eosdémque liberè matrimonio conſentire, ac demum in doctrina Chriſtiana, maximè verò in præcipuis Religionis noſtræ myſteriis, illos inſtructos eſſe; denique, an Parochus apud ſe rectè ordinatos retineat libros tum Baptizato-

tizatorum, ubi Fons Baptiſmalis adſit in ipſius Eccleſia, tum ſacro Chrismate confirmatorum, libros etiam Matrimoniorum, & ſtatus animarum.

Statuit Parochi correctionem ad Episcopum cumulativè cum Superiore Regulari ſpectare.

Unô verbô: Quidquid Epiſcopus à Parocho ſæculari exquirere atque exigere ſolet ac debet, id omne, Regulari obſervantiâ unice exceptâ, à Parocho Regulari exquirere & exigere poteſt; atque ubi hunc muneri ſuo defeciſſe compererit, opportuna Decreta condere & pronunciare, ac meritas in eundem pœnas ſtatuere; In quo nihilominus Epiſcopi facultates minimè privativæ ſunt, ſed Præſul Regularis jus cumulativum cum ipſo habet; ita tamen, ut ſi aliter à Superiore Regulari, aliter ab Epiſcopo, decerni contingat, hujus, non verò illius, Decretis ſit ſtandum; prout alias à Congregatione Tridentini Concilii Interprete judicatum fuit, nosque auctoritate Apoſtolica probamus, confirmamus, atque decernimus. Privativum tamen Epiſcopi jus eſt in Parochianorum mores inquirere, ac, ſi quæ inter ipſos ſcandala oborta fuerint, auditis proborum ac prudentium Virorum ſinceris relationibus, de iis cognoſcere, eaque opportunis remediis reſecare & reformare: nec etiam Superioribus Regularibus in hujusmodi ſeculares Parochiæ ſubditos illa competit juriſdictio.

Parochianorum autem ad Episcopum privativè.

Eveniente

Eveniente autem casu, quò vel Episcopus, vel Superior Regularis aliquem ex prædictis Parochis ab exercitio Curæ removendum, eademque privandum esse judicaverint; quoniam hujusmodi Parochis sine prævia Episcopi approbatione, ad curam animarum accedere nequaquam licet, quamvis à superioribus deputati, iidemque ad nutum sint amovibiles; dubitatum propterea fuit, an Episcopus posset ad hujusmodi remotiones procedere, sine Superioris Regularis consensu, & an remotionis causas eidem adducere, easque verificare deberet; tum etiam an Regularis Superior ad similem remotionem & privationem suo jure deveniens consensum Episcopi exquirere, suásque agendi rationes illi notas atque probatas facere teneretur. Qua de re, supradicta Congregatio Concilii decrevit, hujusmodi Parochos tam ab Episcopo, quam à Superiore Regulari, æquo jure, non requisito alterius consensu, ab animarum cura removeri posse, nec unum alteri causas judicii sui aperire, multòque minus probare & verificare debere. Id quod à Nobis in omnibus approbatur & confirmatur.

Remotionem vero Parochi, utrique licere sine alterius consensu.

Postquam verò Tridentina Synodus locô superius laudatô declaravit, prædictos Curatos, seu Parochos, tam sæculares, quam regulares, animarum cu-

Firmat exemptionem Parochialium,

in quibus Superiores Regulares jurisdictionem Episcopalem & temporalem obtinent,

ram exercentes in Monasteriis seu Domibus Religiosis, quibus hujusmodi cura personarum sæcularium incumbit, subesse debere immediatè in iis, quæ ad dictam curam & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni; (quod quidem juxta magis receptam Tribunalium hujus Nostræ Curiæ sententiam, intelligitur de jurisdictione Episcopi Ordinaria, non verò de delegata) illa tamen Monasteria, seu Loca ibidem à Concilio excipiuntur; in quibus Abbates aut alii Regularium Superiores jurisdictionem Episcopalem & temporalem in Parochos & Parochianos exercent; salvo nihilominus eorum Episcoporum jure, qui alia quapiam ex causa, seu titulo, majorem in prædicta loca, vel personas, jurisdictionem exercent. Quarè nonnullis Episcopis contendentibus, licere sibi, saltem, tanquam Delegatis à Sede Apostolica, in Parochos prædictos, sive in Parochianos, aliquem jurisdictionis actum exercere; Congregatio Concilii respondit, quod, ubi Abbas, aut Superior Regularis suam probat jurisdictionem Episcopalem & temporalem in suos Parochos & Parochianos; & contrà, Episcopus probare nequit ampliorem in eosdem jurisdictionem ex alio capite sibi acquisitam fuisse; abstinere omnino debet

bet Episcopus tam à visitatione, quàm ab alio quocùnque jurisdictionis actu in hujusmodi Parochos & Parochianos. Quod quidem, veluti ipsius Concilio Decretis consonum, Nos etiam Apostolicâ confirmatione roboramus.

Declarat exemptionem Parochialium Monasteriorum, in quibus resident Superiores Generales, non extendi ad residentias aliorum Superiorum nondum Generalium.

Similiter ab Episcopi jurisdictione, visitatione, & correctione, etiam in his, quæ ad Animarum curam, & Sacramentorum administrationem spectant, prædicta sancta Synodus excipit tam Sæculares, quam Regulares Parochos, qui animarum curam exercent in iis Monasteriis seu Locis, in quibus Abbates Generales aut Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent; Quæ exceptio, sive limitatio, pluribus controversiis occasionem præbuit. Et primò, an ad inducendam hujusmodi exemptionem ab Episcopali visitatione, satis sit, quod in aliquo Monasterio resideat Abbas Regularis, licèt is Ordinis sui Generalis non existat. Super quo præfata Concilii Congregatio pronuntiavit, non sufficere Abbatis cujuslibet residentiam, nisi sit Abbas totius Ordinis sui Generalis. Tunc enim Tridentinum Concilium simplices Abbates, aut Regularium Superiores nominat, quum ab Episcopi jurisdictione, ac visitatione eximit Parochos Ecclesiarum seu Monasteriorum, in quibus Abbates, aut alii

Regula-

Regularium Superiores jurisdictionem Episcopalem & temporalem exercent, quâ jurisdictione compertum est nonnullos etiam simplices Abbates, aut Superiores Regulares gaudere, quamvis non sint Ordinum Generales. De Abbatibus autem Generalibus, seu Ordinum Capitibus, tunc loquitur eadem sancta Synodus, quum à jurisdictione, & visitatione Episcopali exemptos esse indulget eorum Ministeriorum seu locorum Parochos, in quibus Abbates Generales prædicti, aut Capita Ordinum, Sedem Ordinariam principalem habent. Cùmque ea dubiò procul sit Concilii mens, in hunc plane modum semper in posterum judicari, & censeri debere statuimus, minimè attentâ distinctionis notâ, quæ in plerisque Concilii Tridentini editionibus impressis apposita conspicitur inter verbum *Abbates*, aliúdque *Generales*, utpote quæ nullatenùs reperitur in exemplari authentico Actorum ipsius Concilii, quod in Archivo Sedis Apostolicæ in arce sancti Angeli asservatur, quódque, ut genuinam hujus loci lectionem certò cognosceremus, diligenter inspici fecimus; proindéque á prædictis exemplaribus impressis eadem distinctionis nota omninò expungenda.

Indicat mendum in plerique editionibus Concilii Tridentini

Altera quæstio est, an ad obtinendam exemptionem ab Episcopali jurisdictione & visitatione, sufficiat, quòd aliquod Monasterium Superioris Generalis Sedes Ordinaria existat, an verò præterea requiratur, ut ipsum Monasterium sit Caput Ordinis. De quo, quidquid alii opinati fuerint, decernimus, sufficere, quod Monasterium, seu Domus, sit ordinaria & principalis Sedes Superioris Generalis, prout à Congregatione Concilii constanter judicatum fuit; quum verba Tridentini, de Capitibus Ordinum loquentis, non ad loca, sed ad personas Præsulum Regularium in iis locis residentium referantur.

Decernit, non requiri pro exemptione, quòd Monasterium sit caput Ordinis.

Tertio dubitari contingit, an exemptio ab Episcopi visitatione, quam Tridentina Synodus, ut supra, concedit Ecclesiis Parochialibus eorum Monasteriorum, in quibus resident Abbates Generales, aut Capita Ordinum, ad alias quoque Parochiales extendatur, quæ prædictis Monasteriis unitæ sunt, & ab eisdem dependent. Sed quum de aliis hisce Ecclesiis unitis taceant Conciliaria Decreta, neque porrò eadem ratio honoris cujusdam, & reverentiæ habendæ erga Superiores Ordinum Generales in propriis Monasteriis, vel Ecclesiis residentes, locum habeat in aliis Parochialibus, eisdem Monasteriis, ut præfertur,

Parochiales autem unitas Monasteriis residentialibus Superiorum Generalium non gaudere exemptione,

fertur, unitis, quod pluries Congregatio Consilii censuit; hujusmodi scilicet Ecclesias unitas, minimè exemptas esse à jurisdictione, & visitatione Episcopi, quamvis illæ à Parochis regularibus administrarentur; id ipsum Nos, prædictæ Congregationis resolutionibus inhærentes, decernimus & constituimus.

Asserit privativam jurisdictionem Episcopi in Parochianos, etiam hujusmodi Parochialium exemptarum. Item jus examinandi, & approbandi Parochum.

Quæsitum fuit quartò locô, an ratione exemptionis à jurisdictione Episcopi, quæ competit supradictis Rectoribus Ecclesiarum residentialium Superiorum Generalium, & propter eorundem Rectorum omnimodam subjectionem jurisdictioni, & correctioni prædictorum Generalium Regularium, jus aliquod, & jurisdictio attributa sit iisdem superioribus Generalibus in sæculares Subditos hujusmodi Ecclesiarum, sive Parochianos, an verò dicendum sit jus istud ad Episcopum privativè pertinere; super quo decernimus, Episcopo plenam & privativam jurisdictionem competere in Parochianos, ad eundemque Episcopum pertinere, non solum propriam authoritatem & consensum (prævio examine per se ipsum, vel per Vicarium suum faciendo) interponere, quotiescunque Superior hujusmodi Generalis aliquem sive sæcularem, sive regularem Parochum seu Curatum, etiam ad nutum amovibilem, ad exercendam in prædictis Ecclesiis

clesiis animarum curam personarum sæcularium deputare voluerit; sed etiam, ubi Episcopus hujusce Parochiæ regimen à supradictis Parochis exemptis, sive sæcularibus, sive regularibus, non rectè administrare cognoverit; posse ipsum, & aliquando etiam debere pro sui Officii munere, apud Superiorem Generalem instare, ut Parochum seu Curatum hujusmodi ab animarum cura removeat; imploratâ quoque, quatenus opus sit, Apostolicæ Sedis authoritate; Si nempe Generalem prædictum, aut reluctantem, aut Parocho plus æquo faventem, invenerit.

Et instandi quatenus opus sit, pro illius remotione.

Præcipua in hac materia quæstio illa fuit, quænam essent Monasteria, in quibus Abbates Generales, seu Capita Ordinum, Sedem ordinariam principalem habent; contendentibus nonnullis, quodlibet Monasterium, aut locum quemlibet in quo Abbas Generalis, sive Caput Ordinis, manet, inibique moratur, Sedem ipsius Ordinariam principalem dici oportere, ita, ut ejusdem Monasterii, aut loci Parochus ab Episcopali jurisdictione, & visitatione immunis statim fiat. Verùm vaga & arbitraria hujusmodi Sedes, quæ à sola Superioris Generalis præsentia naturam Sedis ordinariæ & principalis mutuatur, tum rectæ rationi, tum Concilii verbis ac sensui, planè adversatur.

Statuit, residentiam Superioris Generalis ad effectum exemptionis non vagam & arbitrariam, sed illam duntaxat intelligi, quæ à Constitutionibus, vel à consuetu-

dine Ordinis præfinitur. tur. Quapropter, quum Nobis compertum sit, in aliquibus Ordinum Regularium Constitutionibus assignatum reperiri locum pro residentia Superioris Generalis, ejusque Curiæ; in aliis verò Ordinibus, ubi Constitutiones de eo nihil statuant, eandem residentiam veteri consuetudine esse præfinitam; quoties de Ordinum hujusmodi Superioribus Generalibus agatur, eorum Sedem ordinariam & principalem, ad effectum, de quo agitur, illam esse, & censeri decernimus, quæ ab ipsorum Constitutionibus, vel ab inveterata consuetudine predicta præscribi dignoscitur; idque tantummodo Monasterium, non verò aliud, in quo, quacunque de causa, Superior Generalis commoratus fuerit, pro ordinaria Generalis Sede haberi præcipimus, licet ipse Generalis ibi actu non resideat.

Aut, quam Superior Generalis semel initio elegerit. Quod si aliqui sint Religiosi Ordines seu Congregationes, quorum Constitutionibus, vel Consuetudinibus minimè præfinitum sit Monasterium, in quo Abbas Generalis, seu Caput Ordinis, residere debeat; nullum Monasterium pro ejusdem Generalis Sede ordinaria principali, ad effectum eximendi Parochum ab Episcopi jurisdictione & visitatione, ex eo tantum haberi debere statuimus, quòd solus ipse Superior Generalis in eo degat, absque consuetis Ministris, quos in

Ordine regendo socios habet; sed illud duntaxat Monasterium pro Sede Generalis ordinaria principali haberi volumus, quod semel ipse Superior Generalis, seu Caput Ordinis, initiò Generalatûs, elegerit pro sua stabili residentia, & Officialium, seu Ministrorum prædictorum. Verùm si factâ semel hujusmodi electione, eandem postmodum variare præsumpserit, declaramus, neque Monasterium initio electum, neque alterum, etiamsi cum sua Curia eo se transtulerit, privilegia ordinariæ & principalis Generalitiæ Sedis habiturum.

Sublatâ facultate variandi

In omnibus autem præmissis exemptionum casibus, salvum semper, atque illæsum esse volumus eorum Episcoporum jus, si qui sunt, qui supradictas Parochiales Ecclesias, earúmque Rectores visitare consueverint, nimirum tam illas, quæ Monasteriis seu Domibus iis adnexæ sunt, in quibus Generales Ordinum Superiores Sedem Ordinariam principalem vel à suorum Ordinum Constitutionibus, vel ab inveterata consuetudine præfinitam habent, quàm eas, quæ ab ipsis Superioribus Generalibus, aliàs pro ordinaria principali residentia fuerint electæ, & nihilominus, hujusmodi residentiâ durante, Episcopi visitationi, jurisdictioni, & correctioni, subjectæ fuerint.

Et salvo majori jure Episcoporum, si qui majoris jurisdictionis quasi possessionem habeant.

Clausulæ præservativæ. Decernentes, præsentes nostras Literas, & in eis contenta quæcunque, etiam ex eo, quòd quilibet in præmissis, seu eorum aliquo, jus, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis statûs, gradûs, ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis existant, sive aliàs specificâ, individuâ mentione & expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati & auditi, neque Causæ, propter quas eædem præsentes emanaverint, adductæ, verificatæ vel sufficienter, aut ullô modô justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut interesse habentium consensûs, aliôve quolibet, etiam quantumvis magno, ac formali & substantiali defectu, notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversùs illos apperitionis oris, restitutionis in integrum, aliúdve quodcunque juris, facti, vel gratiæ, remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, & de Apostolicæ potestatis plenitudine simili, concessô vel emanatô, quempiam in judicio, vel extra illud, uti, seu se juvare ullô modô posse;

posse; Sed ipsas præsentes semper validas, & efficaces existere & fore, suósque plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocunque spectabit, inviolabiliter, & inconcussè observari.

Sicque, & non aliter, in præmissis censeri, atque ita per quoscunque Judices, Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Apostolicæ Sedis prædictæ Nuntios, alióśve quoslibet quâcunque præeminentiâ, ac potestate fungentes & functuros, sublatâ eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari & definire debere, ac irritum & inane, si secus super his à quoquam quavis authoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. *Aliter judicari prohibetur.*

Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostrâ, & Cancellariæ Apostolicæ Regulâ, de jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, nec non quibusvis, etiam juramentô, confirmatione Apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privile- *Contrariis, plenissimè derogatur.*

giis quoque, exemptionibus, & indultis, etiam in corpore juris clausis, aut literis Apostolicis, quibusvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus, etiam Militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis etiam Societatis JESU, & S. Joannis Hierosolymitani, aliísve quibuslibet, specificâ, & individuâ mentione dignis, etiam sub quibuscunque verborum tenoribus & formis, & cum quibusvis etiam clausulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus, in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac aliàs quomodolibet, in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio, ad id servanda foret illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plenè & sufficienter expressis, & exactissimè servatis, & specificatis, respectivè habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, ad præmissorum effectum, plenissimè & amplissimè motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, cæterísque contraiis quibuscunque.

Volu-

Publicationi præsentis Constitutionis in Urbe tribuitur vis personalis intimationis omnibus factæ.

Volumus insuper & eadem authoritate prædicta mandamus, ut eædem præsentes, & in eis contenta quæcunque, ad omnium notitiam faciliùs deducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta, ad valvas Ecclesiæ S. Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicari, & affigi, sicque publicatas & affixas omnes & singulos, quos concernunt; seu concernent in futurum, perinde afficere & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ & notificatæ fuissent;

Transumptis fidem præstari sancitur.

Utque earundem præsentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac sigillô Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quàm extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Sanctio pœnalis.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum, confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, & de-

clarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis DEI, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Pont. Annô V. die 6. Novemb. 1744. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Annô Incarnationis Dominicæ millesimô septingentesimô quadragesimô quartô, octavô Idus Novembris, Pontificatûs Nostri Annô quintô.

D. CARD. PASSIONEUS,

J. Datarius.

VISA

De Curia I. C. Boschi. L. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Annô à Nativitate Domini Nostri JESU Christi millesimô septingentesimô quadragesimô quartô, Indictione septima, die verò decima octava Novembris, Pontificatûs autem Sanctissimi in Christo Patris, Domini Nostri Domini BENEDICTI Divinâ Providentiâ PAPÆ XIV Annô quintô, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Bartolotti Apost. Curs.

Nicolaus Capelli Mag. Curs.

Sanctissi-

Sanctissimi Domini nostri Benedicti Papæ XIV

EPISTOLA ENCYCLICA
Super Usura.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis, gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus

BENEDICTUS
PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

VIx pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe, an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur, cùm statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi, temporis diuturnitate, ac silentiô, vires magis acquireret, aditum-

aditúmque ipsi intercludere, ne latiùs serperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem, consiliúmque suscepimus, quô Sedes Apostolica semper uti consuevit. Quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui Sacræ Theologiæ scientiâ, & Canonicæ Disciplinæ studiô ac peritiâ plurimùm commendantur: accivimus etiam plures Regulares in utráque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus; Præsulem quoque Juris utriusque laureâ præditum, & in foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus, quod illis antea cognitum perspectúmque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studiô, omnique cupiditate soluti, rem totam accuratè perpenderent, suásque opiniones scriptô exararent; non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ causam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ ne-

cessariò

cessariò ad id requirebantur; sed ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur ea, quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera verò die primâ Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demûm easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quódque in contractu mutui propriam suam sedem, & locum habet, in eo est repositum, quòd quis ex ipsomet mutuo, quod suâpte naturâ tantundem duntaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quàm est receptum, ideoque ultra sortem, lucrum aliquod, ipsius ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.

II. neque verò ad istam labem purgandam, ullum arcessiri subsidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit; vel ex eo, quod is, à quo id lucrum solius causâ

mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat; nec datam sibi mutuò summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coëmendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissimè sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessariò in dati atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur, quisquis, eadem æqualitate semel positâ, plus aliquid à quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur: proindéque si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est, in humanis contractibus æqualitatem cujúsque propriam & sanctè servare, & non servatam exactè reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdémque ipsimet universim naturæ mutui minimè innatos & intrinsecos, fortè concurrere, ex quibus justa omnino legitimáque causa consurgat, quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur, posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ à mutui natura contractûs, rectè collocari & impendi, sive ad pro-

ventus

ventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestáque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum verò in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justò recipitur, si minùs ad usuram, (eò quòd omne mutuum tam apertum, quàm palliatum absit) at certè ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; ita si ritè omnia peragantur, & ad justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus, & ratio suppetat humana commercia, & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi. Absit enim à Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment; cùm contra ex ipso Oraculo Divino discamus, quòd *Justitia elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum. Prov.* 14. 34.

V. Sed illud diligenter animadvertendum est, falsò sibi quemquam, & nonnisi temerè persuasurum, reperiri semper, ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel seclusò etiam mutuô, contractus alios justos,

quorum

quorum vel titulorum, vel contractuum præsidiô, quotiescunque pecunia, frumentum, aliúdve id generis alteri cuicúnque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram salvámque, recipere. Ita si quis senserit, non modo Divinis Documentis, & Catholicæ Ecclesiæ de Usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procul dubiò adversabitur. Neminem enim id saltem latere potest, quòd multis in casibus tenetur homo, simplici ac nudô mutuô alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuari à te, ne avertaris. Matth. 5. 42.* & quod similiter multis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, justóque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat prius diligenter oportet, verène cum mutuo justus alius titulus, verène justus alter à mutuo contractus occurrat, quorum beneficiô, quod quærit lucrum, omnis labis expers & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant Sententias suas Cardinales, ac Theologi, & Viri Canonum peritissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio postulavimus. Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eandem

dem causam non prætermisimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis: nam præstantium Virorum suffragia, quae modò commemoravimus diligentissimè percurrimus. Cum hæc ita sint, approbamus, & confirmamus, quæcunque in Sententiis superiùs expositis continentur; cúm Scriptores planè omnes, Theologiæ, & Canonum Professores, plura Sacrarum Literarum testimonia, Pontificum Decessorum nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum authoritas, ad easdem Sententias comprobandas penè conspirare videantur. Insuper apertissimè cognovimus Authores, quibus contrariæ Sententiæ referri debent; & eos pariter, qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem præbere videntur: neque ignoramus, quantâ sapientiâ, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerunt. Quare has Literas Encyclicas dedimus universis Italiæ Archi-Episcopis, Episcopis, & Ordinariis, ut hæc Tibi, Venerabilis Frater, & cæteris omnibus innotescerent; & quoties Synodos celebrare, ad Populum verba facere, eúmque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omninò alienum profe-

ratur

ratur ab iis Sententiis, quas superiùs recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris Diœcesibus audeat Literis, aut Sermonibus contrarium docere. Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subjectum declaramus poenis per Sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus; nihil etiam decernimus modò de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt Sententias; attamen pietatis vestræ studium ac Religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Secundô locô, qui viribus suis, ac sapientiæ ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent [quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt] ab extremis, quæ semper vitiosa sunt, longè se abstineant. Etenim aliqui tantâ severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent, tanquam illicitam, & cum usura conjunctam; contra verò nonnulli indulgentes adeò, remissique sunt, ut quodcunque emolumentum

mentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant; sed priusquam responsum reddant, plures scriptores examinent, qui magis inter cæteros prædicantur: deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum authoritate planè confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omninò contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam sententiam sequuntur, neque illam gravibus Censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minimè careat: siquidem convicia, atque injuriæ vinculum Christianæ charitatis infringunt, & gravissimam populo offensionem, & scandalum præ seferunt.

Tertiò locô, qui ab omni usuræ labe se immunes, & integros præstare volunt, suámque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inferendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia postulent. Hæc magnopere conferunt non modo ad animi sollicitudinem & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in foro externo comprobandum: hæc etiam aditum intercludunt disputationibus,

quæ

quæ non semel concitandæ sunt, ut clarè pateat, utrum pecunia, quæ ritè data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

Quartò locô vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine contineatur, cùm ex pecunia, quæ quâlibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimùm comparetur. Etenim quàm falsum id sit, & à veritate alienum, planè deprehendimus, si perpendamus, naturam unius contractûs ab alterius natura prorsus diversam & sejunctam esse; & ea pariter discrepare magnopere inter se, quæ à diversis inter se contractibus consequuntur. Reverâ discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideoque potest in utróque Foro retineri; ac fructum, qui ex pecunia illicitè conciliatur, ideóque Fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam, quòd ut plurimùm ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimùm vobis indicanda censuimus, sperantes fore, ut mandetis executioni, quæcunque per has Literas à nobis

nobis perscribuntur. Opportunis quoque remediis consuletis, uti confidimus, si fortè ob hanc novam de usuris controversiam in Dioecesi vestra turbae concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem & puritatem. Postremò vobis, & Gregi curæ vestræ concredito; Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die prima Novembris MDCCXLV. Pontificatûs Nostri Annô sextô.

Constitutio BENEDICTI XIV Papæ contra Duellantes: *Detestabilem*, habetur post casus ex Parte 3tia.

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA

Ad Archi-Episcopos, Episcopos, & Ordinarios ditionis Ecclesiasticæ

DE

Retinenda Crucifixi Salvatoris Imagine palam visibiliter expositâ.

SUPER

Altaribus, ad quæ Missarum Sacrificia peraguntur.

BENEDICTUS.
PAPA XIV.
Venerabiles Fratres Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

ACcepimus præstantium Virorum testimoniis, jam pridem in quibusdam Pontificiæ ditionis civitatibus inductam esse consuetudinem, quæ licet pietatem, & religionem præ se ferat, Ecclesiæ tamen institutis ac disciplinæ plurimùm adversatur. Idem Nos ipsi deprehendimus in aliquibus Ecclesiis hujus urbis nostræ Romanæ, & aliis pariter, quæ Episcopis Suburbicariis subjiciuntur. Quapropter muneri nostro deesse magnoperè videremur, nisi, hâc de re monerentur illi, qui pro spirituali hujus civitatis regimine Ministri à Nobis constituti sunt, & alii, qui Suburbicarios Episcopatûs vel alterius civitatis in ditione Pontificia Sedem obtinentes, curam gerunt animarum.

In Altaribus, quæ per Ecclesias erecta sunt, & in quibus Sacrum fieri consuevit, præter majorem tabulam, quæ vel depictam, vel excisam exhibet imaginem Sancti, in cujus nomen, & memoriam Altare consecratum est, adjungi cœpit minor tabula, in qua vel coloribus exprimitur, vel ære, ligno; aut

marmore inciditur effigies alterius Sancti, ita ut Crux auferatur, quæ, juxta Rubricas inter candelabra collocari debet; cùm verò neminem lateat rem divinam confici non posse, nisi Crux cum Imagine Sanctissimi Crucifixi super Altare constituatur; hinc minori tabulæ superadditur exiguus adeò Crucifixus, ut neque Presbyteri celebrantis oculis facilè occurrat, neque ab ullo alio distingui ferme possit, nisi hic diligenter perscrutetur, utrum super Altare reverà Crucifixi Imago proposita fuerit.

Equidem non improbamus, quod idem Altare in plurium Sanctorum nomen, & memoriam dedicetur, quódve in majori tabula aut unus tantum, aut plures etiam Sancti pingantur, vel denique, quod alia minor tabula collocetur inferior, aut aliô quocunque modô; ubi unus, vel plures Sancti fidelium venerationi proponantur. Illud permittere nullatenus possumus, quod Missæ Sacrificium in his Altaribus celebretur, quæ careant Imagine Crucifixi, vel ipsa incommodè statuatur ante Presbyterum celebrantem, vel ita tenuis, & exigua sit, ut ipsius Sacerdotis, & populi assistentis oculos pene effugiat: Id enim alienum est à legibus, & institutis Ecclesiæ, quæ in Rubricis aliisque Ecclesiasticis sanctionibus continentur. Idem

Improbatur consuetudo ponendi exiguum, seu pictum, seu sculptum in Altari crucifixum.

etiam maximè contrarium est sacræ antiquitati, & Ecclesiarum etiam orientalium consuetudini, ita ut certissimum sit, violari leges Ecclesiæ, si exigua solum Imago Crucifixi præfigatur minori tabulæ, vel statuæ Sancti, qui superadditur, ut illum fideles venerentur.

In Rubricis Missalis Tit. de præparatione Altaris, & ornamentorum ejusdem hæc leguntur: *Super Altare collocetur Crux in medio, & candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc & inde in utroque ejus latere.* In Romano Pontificali Tit. de *Consecratione electi in Episcopum*, cùm sermo est de Altari, ubi Episcopus consecrandus Sacrum operatur usque ad Offertorium, quô peractô Missæ Sacrificium prosequitur in alio Altari, ubi Episcopus consecrans rem divinam fecit; in eo, inquam, Pontificali hæc habentur: *In Capella verò minore pro electo, quæ à majore debet esse distincta, addatur Altare cum Cruce, & duobus Candelabris.* Ceremoniale autem Episcoporum postquam *libro primo c. 12.* commemoravit Candelabra, & candelas hæc addit: *In quorum medio collocabitur Crux ex eodem metallo, & opere præalta, ita ut pes Crucis æquet altitudinem viciniorum candelaborum, & Crux ipsa tota candelabris superemineat, cum Imagine Sanctis-*

Sanctissimi Crucifixi, versa ad anteriorem Altaris faciem.

Nos ipsi verba fecimus de hoc veteri ritu collocandæ Crucis in Altari, cùm Sacrum peragitur, in nostris Commentariis *de Sacrificio Missæ*, quæ Italico Sermone à nobis confecta fuerunt, *P. 4. sect. 1. n. 17. ac sequentibus*. Plura deinde addidimus *Sect. 1. §. 18. & 19.* cùm ipsa latine reddita lucem publicam aspexerunt. His etiam adjungimus, ob vetustatem præsertim hujusce ritûs tantam venerationem, cultúmque semper exhibitum fuisse Cruci, quæ in medio Altari collocatur, cùm Missæ Sacrificium conficitur, ut Novatores ipsi magis infensi illam de medio auferre pertimuerint, cùm suam Cœnam instituunt. Hæc testatur Gretserus *in suo tractatu de Cruce cap. 13. tomo 1.* ejus editionis, quæ postremò typis vulgata fuit.

Si verò disciplinam Orientalium inspiciamus, Græcis in more positum est, ut ad portam Regiam sanctuarii utroque latere Imagines Christi Domini, ac Beatæ Virginis, & super Altari Crucem unà cum libro Sanctorum Evangeliorum constituant: in Liturgia vero Copto-Arabica, quæ desumpta ex manuscriptis codicibus Vaticanis, impressa fuit Annô 1663. in Collegio Urbano de propaganda fide pag. 33. indicitur Sa-

cerdoti celebranti, ut Benedictionem cum Cruce impertiat populo, eam deinde osculetur, & Diacono tradat, qui ipsam super Altari collocat. Postremò ritus Syriacus Maronitarum eadem prorsus decernit, quæ in Rubricis Romani Missalis præscribi superiùs indicavimus: nam Patriarcha Stephanus *L. 2. tr. 2. sect. 4.* ita scriptum reliquit: *Mos iste in omnibus Ecclesiis inolevit, ut super Altaris gradum salutiferæ Crucis vexillum collocetur.* In Synodo etiam Nationali, quæ coacta fuit Annô 1736. in Monte Libano, quam Literis Apostolicis Nos ipsi confirmavimus *P. 2. Cap. 13. de Sacrosancto Missæ Sacrificio Can.* 6. ita sancitum est: *Super Altare collocetur Crux in medio, & candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc & inde in utroque ejus latere.*

Scriptores, qui sacros Ritus explicârunt, nonnullas disputationes instituunt, ac primò, utrum satis sit nudam Crucem in Altari statuere, an Imago Crucifixi addenda simul videatur; equidem Rubricæ Missalis solam Crucem commemorant, cùm tamen Ceremoniale Episcoporum Crucem una, & Crucifixum nominet idque communi Ecclesiæ consuetudini consentaneum sit, hanc ideo sententiam probandam nemo sapiens dubitabit. Ita sentiunt Gavantus, &

Claudius La Croix, qui Lib. 6. p. 2. de Sacrificio Missæ n. 318. fatetur ob veterem, communémque usum, sine Imagine Crucifixi, quæ pendeat ex Cruce, rem divinam fieri non posse, nisi necessitas intervenerit: profectò initiô Ecclesiæ, cùm fideles concitare ad furorem gentiles magnopere timerent, si Christum Crucifixum publicè adorandum proponerent, Crucem tamen pluribus modis exornatam palam exponebant, atque incisum, vel depictum Cruci apponebant agnum, qui typus amantissimi Salvatoris semper habitus est, ut eô salutem modô Crucifixi imaginem exhiberent; id conspicitur adhuc in nonnullis hujus civitatis Ecclesiis, & testimoniô etiam Magrii comprobant in ejus Hierolexico in vocabulo CRUX.

Secundô locô inquiritur, utrum Crucifixus, pendens a Cruce, debeat in Altari constitui, etiamsi Salvator noster Crucifixus in majori tabula Altaris depictus, aut cælatus appareat. Gavantus id quidem probat; alii verò id necessarium minimè arbitrantur, dummodo tamen Crucifixus in majori tabula vel pictus, vel cælatus primum locum obtineat præ cæteris omnibus, quæ in eadem tabula exprimuntur. Ita censent Pasqualigus *de Sacrificio Missæ q.* 716. Quartus *ad Rubricas Missalis p.* 1. *tit.* 20. *dubio*

dubio 10. Et Giribaldus *de Sacramentis in tractatu quinto de Sacrificio Missæ cap. 9. dub. 2. num. 10.* Huic pariter sententiæ se conformavit Congregatio Sacrorum Rituum, uti constat ex responsione, quam ipsa promulgavit annô 1663. Et quam Meratus recenset *tom. 1. p. 1. tit. 20. de præparatione Altaris num. 6.* & indice decretorum *eod. tom. p. 1. num. 400.*

Tertiô locô quæritur, utrum Crucifixus in Altari collocari debeat, cùm Sacrificium in eo conficitur Altari, ubi positum est Tabernaculum, in quo pixis cum sacris particulis continetur; cùm præsertim eidem Tabernaculo parva Crux cum Imagine Salvatoris Crucifixi semper præfigatur. Equidem in Ceremoniali Episcoporum hæc habentur: *Non incongruum, sed maxime decens est, Missæ non celebrentur, quod antiquitus observatum esse credimus.* In veteri Ceremoniali, cum Clemens VIII. Pontificatum gereret, ita legebatur: *Quod antiquitus observatum esse videmus;* attamen id prorsus difficile nonnullis videtur, ob eam causam; quod ut ipsi argumentantur, cùm unicum Altare in veteribus Templis exstrui soleret, aut Divina Eucharistia in eis conservata non fuisset, aut nullum Missæ Sacrificium in eis esset institutum; aliter verò sentiunt ii, quibus cognitum, perspectumque est,
eum

eum morem fuisse antiquitus, ut Sacra Eucharistia in Ecclesiæ Sacrario servaretur, vel in decenti armario, quod parieti configebatur, uti nunc etiam perspicimus in Basilica sanctæ Crucis in Jerusalem. Idem perpendit Mabillon. in *Musæo Italico Tom. 1. pag. 89. ac Tom. 2. p. 139.* At, quod in præsenti ingerit difficultatem, nec ullum ab examine propositæ controversiæ liberum facit, illud est, quod juxta vigentem disciplinam Sacrosancta Eucharistia conservatur in Tabernaculo, quod est positum super uno ex Altaribus Ecclesiæ, & quod in eo passim Missa celebratur, cùm, sedulo perpenso ceremonialis textu, deprehensum sit, eum prædictæ celebrationi absolutè non obstare, uti Christianus Lupus expendit Tom. 13. recentioris editionis in Dissertatione *de sacris processionibus pag.* 356. Hanc itaque controversiam, cùm aliàs Nos ipsi expenderemus in supra citatis Commentariis *de Sacrificio Missæ P. 4. sect. 1. num. 18.* illorum sententiam probavimus, qui existimant Crucifixum inter candelabra statui debere, neque parvam Crucem, quæ Tabernaculo præfigitur, satis esse, ne Rubrica violetur, quemadmodum inferiùs explicabimus. Idemque censuit Congregatio Sacrorum Rituum anno 1663. uti perspicitur ex indice decretorum, quem Meratus exhi-

 buit

buit P. 2. Tom. 1. num 400. ubi hæc leguntur verba: *Crux parva cum Imagine Crucifixi posita super Tabernaculum, in quo asservatur inclusum Sanctissimum Sacramentum in Altari non est sufficiens in Missa, sed debet poni, alia Crux in medio Candelabrorum.*

Cuartô locô disputatur, utrum Crucifixus inter candelabra collocandus videatur, cùm Sacrum peragitur in eo Altari, ubi Divina Eucharistia non includitur Tabernaculo, sed publicæ fidelium venerationi exponitur. Id necessarium esse putavit Sacrorum Rituum Congregatio *die 14. Maji anno 1707.* hoc enim petitum fuerat: *an super Altare, in quo Sanctissimum Sacramentum expositum est, Crux de more debeat collocari.* Sic autem responsum est, *nunquam omittendam Crucis, cum Imagine Crucifixi apposita collocationem.* Porro cùm Nos ipsi tunc in minoribus constituti promotoris fidei coadjutorem gerentes ipsius loco Congregationi præsentes adfuerimus, adhuc memoriâ retinemus, in illa sententia ferenda varia fuisse, ac discrepantia suffragia, cautum deinde fuisse, ne ipsa sententia in lucem ederetur, Itaque res iterum deducta est in examen initiô Pontificatûs nostri die 2. Septembris anno 1741. in eadem Congregatione Sacrorum Rituum, quæ postquam omnia

diligenter, accuratéque perpendit; decrevit, ut quælibet Ecclesia morem, & institutum, quod antea servaverat, imposterum quoque retineret, & quidem pro Cruce ab Altari removenda, dum Missa in eo celebratur, & super eo publicæ venerationi Eucharistia exposita est, parum urget, quod nonnulli asserunt, indecens esse, ut Christi Imago in eo loco sit, in quo Christus ipse sub specie panis realiter præsens est, & ab omnibus sub eadem specie panis videtur; id quippe prorsus contingit; quoties Sacerdos in quolibet Altari, rem Divinam faciens materiam Eucharistiæ consecravit; nec enim Ecclesia unquam decernendum putavit, ut peractâ consecratione Crux ab Altari removeatur. Quemadmodum nec asserentibus Crucem necessariò esse debere in Altari, in quo expositum est Sacramentum publicæ venerationi, si in eo Missa celebretur, quidquam prodesse potest, quòd in publica Eucharistiæ expositione significetur triumphus, & gloria Salvatoris, in Missæ autem Sacrificio ejusdem mors repræsentetur; cùm Ecclesia tam in actione Missæ, in qua Eucharistia consecratur, quàm in conclusione precum, quæ coram eadem, jam consecrata, & fidelium venerationi palam exposita recitantur, unâ eâdemque collectâ æque utatur, quam S. Thomas

Aquinas

Aquinas confecit, nimirum: *Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue, quæsumus, ita nos Corporis & Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuæ* (hoc est passionis & mortis) *fructum in nobis jugiter sentiamus.* Quæ cùm ita se habeant, Rituúmque interpretes, & scriptores ob ea, quæ mox relata sunt, in varias abierint sententias, satis commendari non possunt ea, quæ prudenter, sapientérque decreta fuerunt, à prædicta Sacrorum Rituum Congregatione, nempe, ut quælibet Ecclesia vel Dioecesis suam retineat consuetudinem, ita, ut nihil immutetur in ea Dioecesi, ubi Crux in Altari constitui soleat, dum Missa celebratur, etiamsi Sacra Eucharistia publicè prostet: néque nova disciplina excitetur in ea Dioecesi, ubi contraria hujusce rei consuetudo jam pridem invaluerit.

Hæc omnia diligenter exposuimus, non quidem, ut hac de re plenum, justúmque tractatum adornaremus; sed ut ex eis cognitum esset, atque perspectum, quàm alienum sit â Sacris Ritibus id, quod plures temere, & inconsultò peregerunt, nempe, ut Sacrum facerent ad Altaria, in quibus Crux haud promineat inter candelabra, sed exiguus tantum Crucifixus præfigatur tabulæ alicujus Sancti, qui vel depictus aut cælatus majori

Crux prominere debet inter duo can-

jori tabulæ Altaris adjungi conſuevit: ſi enim juxta Rubricas Miſſalis Crux inter candelabra ſtatuenda eſt, ſi juxta Ceremoniale Epiſcoporum, Crux ipſa cum Imagine Crucifixi candelabris ſupereminere debet; ſi juxta ſenſum Congregationis Sacrorum Rituum, non ſatis eſſe judicatur exiguus Crucifixus Tabernaculo infixus, cùm Miſſa celebratur ad Altare, ubi pixis cum ſacris particulis in Tabernaculo includitur, ſi in præſenti non agitur de Altari, in cujus Tabula Imago Salvatoris Crucifixi primô locô fidelibus exhibeatur, nec minùs de Altari, in quo Sacra Euchariſtia publicè adoranda propoſita ſit, nemo eſt, qui non videat praxin, de qua agitur, recenter inductam, proprio marte à privatis perſonis uſurpatam, ex ſupradictis dicendam eſſe omnino improbatam; eóque magis, cum exiguo Crucifixo, qui præfigitur tabulæ ejus Sancti, qui Altari ſuperadditur, ea profectò utilitas non conſequitur, quam proponit Eccleſia, dum Crucem inter candelabra collocandam decernit. Hac de re præclariſſimus vir Cardinalis Bona ita ſcriptum reliquit, *rerum liturgicarum L. 1. c. 25. n. 8. Ab aſpectu ſiquidem Crucis Sacerdoti celebranti Paſſio Chriſti in memoriam revocatur, cujus paſſionis viva Imago, & realis repræſentatio hoc ſacrificium eſt, mortem cruentam Salvatoris noſtri*

delabra, ſi adhibeatur, expoſita SS. Euchariſtiâ.

noſtri incruentè exprimens, tanquam idem Sacrificium, quod in Cruce oblatum eſt, quamvis diverſô modô offeratur. His poſtremis verbis indicatur orthodoxa doctrina, quam Tridentina Synodus declaravit ſeſſ. 22. de Sacrificio Miſſæ cap. 2.

Ut abuſus contrarios non ferant monentur Epiſcopi, quibus hac in re etiam Regulares exempti ſunt ſubjecti.

Itaque, vos omnes venerabiles Fratres, ad quos hæc ſcripta Apoſtolica dirigimus, curam magnopere impendite, ne veſtras in Diœceſes irrepat conſuetudo, quam ſuperiùs explicavimus, quòd ſi jam ipſa invaluerit, humanitatem priùs, deinde ſeveritatem, ſi opus fuerit, adhibentes illam penitus convellite. De Sacrificio Miſſæ res agitur, ideóque nemo veſtrum ignorat à Tridentino Concilio eam tribui authoritatem Epiſcopis, & Ordinariis locorum, ut etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis delegati corrigere valeant pravas conſuetudines, quæ Ritui Miſſæ celebrandæ adverſantur. Ita clarè deſumitur *ex ſeſſ. 22.* in decreto *de obſervandis, & evitandis in celebratione Miſſæ.* Neque vos latet, nullum eſſe privilegium aut immunitatem, quæ delinquentibus hac in re ſuffragari poſſit, ut veſtra ab authoritate, pœniſque per vos ſuffragatis, vindicentur. Idem ſæpius confirmavit contra Congregatio Concilii Tridentini interpres, decretô inhærens ejusdem Synodi, quod paulò ante memoravimus. Id Fagnanus teſtatur *in cap. Grave,* n. 46. de

Officio

Officio Ordinarii his verbis: *Et generaliter hoc decretum* (de quo superiùs dictum est) *censuit Sacra Congregatio comprehendere etiam Regulares, quantumvis exemptos eósque ea omnia, quæ ab Ordinariis locorum circa observanda, & vitanda in Missarum celebratione, statuta fuerint, omnino observare teneri, ad idque etiam pœnis, & censuris Ecclesiasticis ab iisdem Ordinariis cogi. & compelli posse.* Nos quidem his literis, eandem authoritatem, quâ jam præditi estis, iterum vobis confirmamus. Illud monendum superest, eam nobis mentem haud esse, ut Imagines Sanctorum, quæ majori Tabulæ Altaris superadditæ sunt, de medio auferatis, cùm fortassis defuturi non essent invidi, qui, ut pietati vestræ maculam adferrent, in vulgus disseminarent, vos nulla duci religione in eum sanctum, cujus imaginem fidelium venerationi subducitis: illud vobis præcipimus, ut nullo modo patiamini, rem Divinam fieri ad hujusmodi Altaria; nisi Crucifixus inter candelabra ita promineat, ut Sacerdos celebrans ac populus Sacrificio assistens eundem Crucifixum facilè & commodè intueri possit, quod evenire nequit, si exigua solum Crux minori Tabulæ defixa fidelibus exhibeatur. Si hujusmodi corruptela non valde in Dioece-

Præcipitur Episcopis, ut non permittant celebrari Missam in Altari, in quo non prominet Crucifixus inter duo candelabra

sin

sin propagata sit, facilè extingui poterit, si privatim Regulares, aut Sæculares Ecclesiarum Superiores hac de re moneantur; sin autem latè per Diœcesin invaluerit, tunc edictum à vobis necessariò promulgandum erit, quod his Literis Nostris conformetur. Plura vobis scribere prætermittimus, quos prudentiæ, & doctrinæ laude satis præstantes existimamus. Authoritatem Nostram, ut rem perficiatis, & quoties opus fuerit, vobis petentibus nunquam defuturam pro certo habeatis. Interim Fraternitatibus vestris, & populis curæ vestræ commendatis Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam majorem die 19. Julii 1746. Pontificatûs Nostri Annô sextô.

BENEDICTI
XIV. PAPÆ.
CONSTITUTIO

Quâ ampliatur Episcopus Facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus, in mortis articulo constitutis, etiam per alios, tam in Civitatibus, quàm in Diœcesibus ab ipsis delegatos.

BENEDICTUS
EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI

Ad-

Ad perpetuam rei memoriam.

Pia Mater Ecclesia Catholica, &c. *In hac Constitutione, variis prolixè expositis, tandem Papa sanctam suam intentionem, piissimúmque indultum complectitur: ut sequitur.*

Itaque primùm volumus, atque decernimus, ut quæ facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria fidelibus, in mortis articulo constitutis, venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archi-Episcopis, Episcopis, nunc existentibus à Nobis, vel ab Antecessoribus Nostris ad hunc diem concessæ reperiuntur, licet illæ in consuetis Epistolis Secretarii Brevium ad triennium duntaxat, vel aliàs ad definitum tempus indultæ fuerint; nihilominus præsentis nostræ Constitutionis vigore eo usque in suo robore maneant, quoad Antistites earum Ecclesiarum, atque Diœcesium regimen obtinebunt, quarum favore, & intuitu easdem facultates à Nobis, & ab Apostolica Sede impetrârunt. Nos enim eas ad omne tempus hujusmodi motu proprio & authoritate præsatâ, atque earundem præsentium serie extendimus, & prorogamus; Utque præterea unusquisque ex Antistitibus præfatis unum aut plures Sacerdotes pios, sive sæculares, sive regulares, prout necessarium fore judicabunt, eorum civitatibus, subdelegare valeant, qui dum ipsi Antistites aliquo legitimo impedimento detinebuntur, quamvis hoc impedimentum diurno tempore occur-

rat, eorum vice Benedictionem hujusmodi cum Indulgentiæ plenariæ applicatione Christi fidelibus, in præfato articulo constitutis, impertiantur, aliósque similiter per Diœcesin sæculares aut regulares Sacerdotes, quotquot pro numero animarum in Diœcesibus existentium, necessarios judicaverint, ad prædictum effectum deputare & subdelegare possint, nec non eosdem à se deputatos, & subdelegatos removere, aliósque in eorum locum pro suo arbitrio, & prudentia subrogare valeant, iisdem motu, potestate, & tenore concedimus, & indulgemus.

Si verò aliquem ex Antistitibus nunc per Ecclesiam constitutis, & præfata facultate gaudentibus ad aliarum Ecclesiarum regimen Apostolica authoritate transferri contingat, si aliquis eorum sit, quorum favore consuetæ literæ Secretarii Brevium ad hunc diem expeditæ non fuerint, ac denique quum novi Episcopi Catholicis gregibus in posterum præficientur; volumus, atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem à nobis, sive à Romano pro tempore Pontifice postulantibus, Apostolicæ literæ in forma Brevis gratis per omnia expediantur, quibus prædicta facultas concedatur ipsis, non ad triennium, sed ad omne tempus, quo adeptum semel Ecclesiæ regimen obtinebunt; adjecta etiam facultate subdelegandi tam pro civitate, quàm pro Diœcesi,

non

non quidem in casu duntaxat impedimenti cum nocturno tempore conjuncti, sed in omnibus, & per omnia ad normam eorum, quæ pro Episcopis nunc existentibus, & Indulto hujusmodi actu gaudentibus supra statuimus...

Insuper statuit, ut facultas illa concessa non exspiret morte concedentis, nec delegata morte delegantis: sed perseveret, quàm diu, cui concessa vel delegata fuit, in officio permanet, nisi à Successore concedentis vel delegantis justis de causis revocetur. Porro monet, ut Indulgentias applicaturus instruat moribundum, excitétque ad actus novos doloris de peccatis admissis, ferventis in Deum charitatis &c.

Denique forma imposterum adhibenda pro impertienda Benedictione, & plenaria Indulgentia moribundis Fidelibus applicanda præscribitur, quam subjicio.

MODUS
A SANCTISSIMO D. N.
BENEDICTO
Papa XIV
APPROBATUS

Pro opportunitate temporis servandus, ut infra in Rubricis notatur, ad impertiendam Benedictionem in articulo mortis constitutis ab his, qui facultatem habent à Sede Apostolica delegatam.

Benedictio in articulo mortis cùm soleat impertiri post Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ Unctionis illis Infirmis, qui, vel illam petiêrunt, dùm sana mente, & integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederunt signa contritionis; impertienda iisdem est, etiamsi postea linguæ, cæterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium, vel amentiam inciderint. Excommunicatis verò, impœnitentibus, & qui in mani-

festo peccato mortali moriuntur, est omninò deneganda.

Habens prædictam facultatem ingrediens cubiculum, ubi jacet Infirmus, dicat: *Pax huic domui &c.* & deinde ægrotum, cubiculum, & circumstantes aspergat aquâ benedictâ dicendo Antiphonam: *Asperges &c.*

Quòd si ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Si confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum Contritionis, de hujus Benedictionis efficacia ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat; tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda, & dolores in anteactæ vitæ expiationem libenter perferat, Deóque se paratum offerat, ad ultro acceptandum, quidquid ei placuerit, & mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem pœnarum, quas peccando promeruit; tum piis ipsum verbis consoletur, in spem erigens, fore, ut ex divinæ misericordiæ largitate pœnarum remissionem, & vitam sit consecuturus æternam. Postea dicat.

℣. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

℟. *Qui fecit cœlum, & terram,*

Antiphona. *Ne reminiscaris Domine delicta Famuli tui (vel Ancillæ tuæ) neque vindictam sumas de pecatis ejus.*

Kyrie eleyson, Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster, &c.

℣. *Et ne nos inducas in tentationem,* ℟. *Sed libera nos à malo.* ℣. *Salvum fac servum tuum* (vel *Ancillam tuam,* & sic deinceps) *Deus meus sperantem in te.*

inte. ℣. *Domine exaudi orationem meam.* ℟. *Et clamor meus ad te veniat.* ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum Spiritu tuo.*

OREMUS.

CLementissime Deus, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem, atque sperantem; secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius Famulum tuum N. quem tibi vera Fides, & Spes Christiana commendant. Visita eum in salutari tuo, & per unigeniti Filii tui Passionem, & mortem omnium ei delictorum suorum remissionem, & veniam clementer indulge, & ejus anima in hora exitûs sui Te Judicem propitiatum inveniat, & in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula absoluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem Christum Dominum nostrum.

Tunc dictô ab uno ex Clericis assistentibus *Confiteor &c.* Sacerdos dicat: *Misereatur &c.* & deinde: *Dominus noster JESUS Christus, Filius Dei vivi, qui B. Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat Confessionem tuam, & restituat tibi Stolam primam, quam in Baptismo recepisti. Et ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa, Indulgentiam plenariam, & remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris &c.*

Per Sacrosanctæ humanæ redemptionis mysteria remittat tibi omnipotens Deus omnes præsentis, & futuræ vitæ pœnas, paradisi portas aperiat, & ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te omnipotens Deus, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

Si verò Infirmus sit adeò morti proximus, ut neque Confessionis generalis faciendæ, neque præmissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim ei Sacerdos Benedictionem impertiatur.

Nulli ergo &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Annô Incarnationis Dominicæ 1747. Nonis Aprilis Pontificatûs Nostri annô septimô.

D. Card. PASSIONEUS J. Datarius
Visa de Recusa J. C. Boschi.

DECRETUM CLEMENTIS XI.

De Celebratione in oratoriis privatis emanatum 15. Decembr. 1703.

Nonnulli Episcopi, & complures Regulares sub prætextu privilegiorum ea sibi licere putant, quæ prohibita sunt: siquidem Episcopi, etiam in aliena Diœcesi extra domum propriæ habitationis in privatis Laicorum domibus erigi faciunt Altare, ibique per unum aut plures è suis Capellanis vivificam Christi hostiam immolare; Regulares verò in quibusdam Magnatum, seu aliarum nobilium personarum privatis oratoriis, quæ certis quandoque ex causis à Sede Apostolica concedi solent, celebrare audent, vel plures Missas, quàm in iis sit indultum, vel absque præsentia personarum, quarum contemplatione gratiosa concessio emanavit, vel extra debitas horas, & post meridiem, vel illis etiam diebus, quibus per Constitutiones Diœcesanas, aut etiam decreta S. Congregationis Concilii celebrari prohibetur, aut quæ in ipsis Indultis Apostolicis excipiuntur, quo minùs in illis celebrari possit, aut etiam Altari portatili uti non verentur in Sanctarum sanctionum contemptum, ac sancti Sacrificii irreverentiam. Quamobrem ad abusus hujusmodi eliminandos, & ad instaurandam venerationem, tremendo Mysterio debitam, Sanctissimus Dominus noster ex unanimi voto S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, inhærendo declarationibus, aliàs hac de re editis, expressè declarat, Episcopis & his majoribus Prælatis, etiamsi Cardinalatûs dignitate fulgentibus, neque sub prætextu clausi in Corpore Juris, neque aliô quocunque titulô nullô modô licere extra domum propriæ habitationis, in domibus Laicis, etiam in propria Diœcesi, quod fortiùs intelligitur in aliena, etiamsi Diœcesani consensus adhiberetur, erigere altare, ibique Sacrosanctum Missæ Sacrificium

um celebrare, sibi celebrari facere. Ac pari modo in oratoriis privatis, quæ per S. Sedem concessa fuerint, non licere Regularibus cujusvis Ordinis, aut Instituti, seu Congregationis, etiam Societatis JESU, aut etiam cujuscúnque ordinis militaris, etiam S. Joannis Hierosolymitani, aut aliis quibuscúnque Sacerdotibus, etiamsi essent Episcopi, in iis celebrare in diebus Paschatis, Pentecostes, Nativitatis Christi Domini, aliisque anni Festis solennioribus, ac diebus indulto exceptis: in reliquis verò diebus prædictis Regularibus, & Sacerdotibus, quibuscúnque etiam Episcopis in præfatis oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica Missa, quæ in indulto conceditur, fuerit celebrata, super quo celebraturus teneatur diligenter inquirere, & de eo se optimè informare; atque illa etiam in casibus permissis celebrari nequeat post meridiem, demandando ulteriùs, ac declarando in omnibus hujusmodi casibus personas quascúnque, dictas Missas audiendas, nullatenùs præcepto Ecclesiæ satisfacere. Quo verò ad altare portatile, iterum inhærendo declarationibus supradictis, censuit licentias, seu privilegia concessa nonnullis Regularibus in cap. *In his.* De priv. & per aliquot Summos Pontifices aliis Regularibus communicata, utendi dicto altari portatili, in eoque celebrandi absque ordinariorum licentia in locis, in quibus degunt, omnino revocata esse per idem Concilium (Tridentinum) atque idcirco eosdem Regulares prohibendos, ne illis utantur; ac mandandum, prout præsentis tenore mandat Episcopis, aliisque ordinariis locorum, ut contra quoscunque contravenientes, quamvis Regulares, procedant etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati ad pœnas præscriptas per idem S. Concilium in dicto decreto SS. 22. Cap. unico, usque ad Censuras latæ sententiæ, tributa etiam iisdem facultate per hoc decretum, ita procedendi, perindè ac si per S. Sedem specialiter concessa fuisset. Et ita Sanctitas sua declarat, & servari mandat. Card. Panciaticus Præf.

INDEX

in Constitutionibus, & Literis Apostolicis.

O. A. M. D. G.

